Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
22 D
M35

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
22 D
M35

14.22.B.35

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Sacerdotale iuxta .S. Romanę eccleſię, ⁊ aliarum eccleſiarum, ex ap ſtolicę bibliothecę, ac ſanctorum patrum iurium ſanctionibus, ⁊ eccleſiaſticorum doctorum ſcriptis ad optatum cōmodum quorumcunque ſacerdotum collectum, ⁊ omni nuper diligentia caſtigatum, ac ſummorum Pontificum authoritate multoties approbatum.

In quo continentur officia omnium ſacramentorum: ⁊ reſolutiones omnium dubiorum ad ea pertinentium: ⁊ omnia alia, quę a ſacerdotibus fieri poſſunt, quę quam ſint pulchra ⁊ vtilia, ex indice collige. Addito vtili enchiridiolo ad agendum de feria tempore aduentus, quadrageſimę, tempore paſchali, ⁊ de menſe ſeptembri, necnon infra annum: ſm eccleſiam Romanam.

Canones etiam omnium excōmunicationum additi ſunt cum breui illarum ⁊ abſoluta declaratione ex ſacris doctoribus collecta. Lamentationes Hieremię prophetę in hebdomada ſancta ab [illegible] vel duobus decantandę. Interrogatorium breue ſuper dec[illegible] preceptis decalogi. Et declarationes rubricarum generalium, ⁊ ad inueniendum paſcha, ⁊ alia feſta mobilia: quę in alijs [illegible] impreſſis minime reperiuntur.

Tabula

¶ Tabula ſeu repertorium omnium contentorum in hoc opere.

PRoemium — folio.
Unde dicatur ſacerdos ⁊ origo ⁊ officium eius
Doctrina ⁊ bona vita neceſſarie ſunt ſacerdoti — 3
Que neceſſario ſcienda ſunt a ſacerdote — 3
Sacerdos parochialis debet ſuis ſubditis predicare — 3
Que ſint predicanda a ſacerdotibus plebibus ſuis — 3
Sacerdos populum inſtruere debet ꝙ varia ſuperſtitionum genera vitet, ⁊ de illarum penis — 4
Sacerdos admonere debet fideles qualiter in eccleſia conuerſentur: ⁊ virtutes predicare ⁊ vitia deteſtari debet — 4
Sacerdos debet monere porcarios ⁊ bubulcos ad audiendum miſſam ſaltim dominicis ⁊ feſtis diebus — 5
Sacerdos debet monere populum vt ſaltem mane ⁊ veſpere orent pro diuerſis placis occurrentibus — 5
Sacerdos debet monere ciues vt ſaltim natale domini, feſtum paſche reſurrectionis ⁊ penthecoſtes in ciuitatibus agant ⁊ que ſunt feſta de precepto — 6
Sacerdos admonere debet populum ſuper decimis ſoluendis — 6
Sacerdos ſemper ſacrum chriſma deferre ⁊ in conuiuijs honeſte habere debet — 7
Qu[illegible]re debeant ex ſynodali admonitione compendioſe excerpta — 7
Diuiſio vniuerſalis totius operis in tres partes. — 9
¶ [illegible]ni ſacerdotalis.
¶ Prime partis Tractatus primus de ſacramento baptiſmi.
De triplici baptiſmo ⁊ eius efficacia — 9
De varia baptiſmi inſtitutione — 10
Quod aqua naturalis ⁊ pura conuenientior eſt baptiſmi materia — 10
Que ſit forma baptiſmi, ⁊ qualiter in ea poſſit errare baptizans — 10
Quis ſit idoneus miniſter baptiſmi — 11
Quis debeat baptizari ⁊ quis non — 11
Multiplex baptiſmi ritus ⁊ qualiter exhiberi debeat — 12
Effectus baptiſmi rite ⁊ legitime ſuſcepti — 12
Ordo baptizandi ſm eccleſiam Romanam vulgatus ⁊ impreſſus — 13
Ordo baptizandi maſculum ſm Romanam eccleſiam ⁊ patriarchinum — 17
Ordo baptizandi feminam ſm eoſdem — 2[illegible]
Ordo baptizandi infantem in periculo mortis conſtitutum ad ſuccurrendum [illegible]
¶ Prime partis Tractatus ſecundus de ſacramento matrimo[illegible]
Quid ſit matrimonium ⁊ qualiter legitime contrahatur ⁊ de eius inſt[illegible] [illegible]s ipſius
[illegible]atrimonio legitimo ⁊ clandeſtino, ⁊ de bannis faciendis [illegible]
[illegible]entis matrimonij
De exhortatione ⁊ admonitione facienda ſpōſo ⁊ ſpōſe per ſacerdot[illegible] trahendi matrimonium ⁊ eius benedictione ante miſſam, in miſſ[illegible]
Benedictio quando ſponſa nō habuit alium virum, ⁊ ſponſus habui[illegible]
Benedictio quando ſponſus non habuit aliam vxorem: ſponſa habu[illegible]
De ingreſſu ſponſe in eccleſiam octauo die poſt benedictionem faciendo [illegible]
Pro fuganda ſterilitate mulieris oratio
Oratio pro impeditis in matrimonio a demone vel maleficijs — 36

De benedictione fetus in vtero matris de cuius periculo dubitatur 36
Ordo benedictionis mulieris poſt partum in domo 37
Ordo quando mulier poſt partum primo ingreditur eccleſiam. 37

℞ Prime partis Tractatus tertius de ſacramento penitentię.

Penitentia quid ſit, ⁊ quotuplex ſit, ⁊ de tribus verę penitentię partibus 38
De triplici confeſſione ⁊ ꝙ confeſſio ſacramentalis eſt a deo inſtituta 39
Qualiter ſacerdos ſe habere debet erga penitentes ⁊ ſubditos ſuos in ſacro penitẽtię 40
Sacerdos tenetur ſcire cenſuras ⁊ caſus reſeruatos 41
Excomunicatio quid ſit ⁊ quotuplex 41
Caſus ⁊ cenſurę reſeruatę domino papę in proceſſu annuali in cena domini 41
Cenſurę quę reſeruant dño papę in iure vel in extrauagātibus ⁊ ex cōcilio lateranenſi 42
Cenſurę epiſcopis dioceſanis reſeruatę 43
Caſus qui ſunt aliquando papales ⁊ aliquando epiſcopales 45
Caſus epiſcopis reſeruati 45
De excommunicatione minori 46
De interdicto 47 De ſuſpenſione 47
De irregularitate 49
Sacerdos acceſſurus ad audiendās cōfeſſiōes prius debet diuinū ſuffragiū implorare 48
Que docere ⁊ interrogare ſacerdotes debeant penitentes antequam propria ⁊ ſingula peccata confiteantur 49
De circunſtantijs verę confeſſionis 50
Forma breuis interrogandi ſm decē pręcepta legis: ⁊ ſeptē peccā mortalia in verſibus 50
Qualiter ſe habere debet ſacerdos cum penitente audita eius confeſſione 42
Canones penitentiales antiqui ſm dominum Gulielmum duranti 53
De forma abſoluendi ab excommunicatione maiori ⁊ a peccatis 56
De cōmuni forma abſoluēdi ab excōicatione minori ſaltim ad cautelā ⁊ etiā a peccatis 57
Forma abſolutionis plenarię in mortis articulo facienda his qui habent gratiam a ſanctiſſimo domino noſtro papa 57
De forma abſolutionis pleniſſima 58
Ordo qualiter ſe habere debet ſacerdos in ſuſcipienda confeſſione infirmi 58
De penitentia imponenda infirmo. 60

℞ Partis prime Tractatus. iiij. de ſacramento eucharistię particula prima.

Quę contineantur in hoc tractatu 63
Quę ſit materia huius ſacramenti 63
Forma ſacramenti eucharistię quę ſit 64
De miniſtro huius ſacramenti 65
De effectu huius ſacramenti 65
Quis locus idoneus ſit ad miſſę celebrationem 66
Quo tempore miſſa celebranda ſit; 66
Quoties in die quis poſſit celebrare 66
De ordine ⁊ ritu celebrandi ſm conſuetudinem Romanę eccleſię ⁊ de pręparatione ⁊ ſacramentali confeſſione ⁊ orationibus dicendis ante miſſam [illegible]
Sacerdos celebraturus lauat manus ante celebrationem [illegible]
Que dicere ſacerdos debeat quando paratur ſacris veſtibus 70
Orationes deuote dicende ante acceſſum ad altare 71
Sacerdos qualiter ad altare accedere debeat 71
Sacerdos qualiter miſſam incipiat 72
[illegible] debeant per ſacerdotem [illegible] 73
[illegible] confeſſione qualiter ſacerdos [illegible] proſequatur 75

Tabula

De gloria in excelſis quando dicendum ſit 75
De orationibus in miſſa ⁊ quot ⁊ que dicende ſint 75
De epiſtola gradua. alleluia, tractibus ⁊ ſequentiis in miſſa dicendis 78
De euangelio in miſſa dicendo 78
De credo ⁊ quando debeat dici 79
De offertorio dicendo in miſſa ⁊ de oblationibus fidelium poſt illud ⁊ generali confeſſione ad populum facienda 79
De oblatione hoſtie ⁊ calicis ſuper altare 81
Sacerdos lauat manus ad cornu altaris 81
Sacerdos vertit ſe ad populum ⁊ dicit Orate fratres ⁊c. 82
Sacerdos dicit prefationem 82
Sacerdos incipit canonem ⁊ proſequitur 83
De vltimis orationibus dicendis in miſſa, ſcilicet poſtcommunionibus 87
De vltima benedictione in fine miſſe 88
De euangelio In principio dicendo 89
Orationes dicende poſt miſſam a ſacerdote 89
De his que omittuntur in miſſa pro defunctis 91
De celebratione duarum vel trium miſſarum eadem die 92
De miſſa ſicca nuncupata 92
De eadem miſſa ſicca in mari vel fluminibus celebranda 92
De eadem miſſa ſicca coram infirmo vel alia perſona celebranda. 93

Tractatus de defectibus in miſſa occurrentibus.

Primo de defectu panis 93
Quale debeat eſſe vinum quod in conſecratione ſacramenti eucharistie miniſtratur: ⁊ de defectibus eius qui occurrere poſſunt 94
De defectu aque 94 De defectu forme 95
De defectu intentionis miniſtri 95
De defectu veſtimentorum 96
De defectibus diſpoſitionis corporis 96
De immunditia corporali 96
De defectu diſpoſitionis anime 96 De pollutione 97
De defectibus miſſam celebranti interdum occurrentibus 97
De perturbationibus occurrentibus miſſam celebrantibus 97
Si cadit corpus Chriſti 98
Quando cadit ſanguis Chriſti 98 De vomitu ſacramenti 98
De muſca vel aranea vel veneno miſſis cum ſanguine Chriſti 98
[illegible]ate. 98

De horis canonicis a ſacerdotibus dicendis Tractatus.

De matutinis 99 De laudibus 99
De prima 99 De tertia 99
De ſexta 99 De nona 99
De veſperis 99 De completorio 100
Quare diuerſimode hore incipiuntur 100
De his qui tenentur dicere horas canonicas 100
Qualiter hoc ſacratiſſimum eucharistie ſacramentum ſit diſpenſandum fidelibus tractatus eiuſdem particula ſecunda 100
Que ſint que impediant communicandum 100
Ordo ad communicandum populum in eccleſia tam in paſchate ꝙ in aliis diebus 101
Ordo ad communicandum infirmum 102

Tabula

De cuſtodia ſacramenti eucharíſtię eiuſdem tractatus particula tertia
De [illegible] a male ſeruantis ſacramentum eucharíſtię 103
Caſus prohibiti a concilio tempore generalis interdicti eccleſiaſtici. 104
ℭ [illegible] 104
Materia ſacramenti vnctionis
Forma huius ſacramenti quę ſit 105
Miniſter huius ſacramenti quis ſit 105
De effectu huius ſacramenti 106
Quibus dari debeat hoc ſacramentum 106
Quibus partibus corporis dari debeat hoc ſacramentum 106
An hoc ſacramentum poſſit reiterari 106
Ordo ad vngendum infirmum ſm Romanam eccleſiam 107
Ordo ad vngendum infirmum ſm ritum patriarchatus Veneti. 108
ℭ De annexis ſeu concomitantibus hoc ſacramentum particula.
De benedictione cinerum in quibus infirmus moriens eſt ponendus 110
De benedictione cilitii in quo cadauer eſt inuolendum 110
De oratione facienda in viſitatione infirmorum 110
De petitionibus faciendis infirmo in mortis articulo 110
De proteſtationibus faciendis a moriente 113
Oratio dicenda in agone mortis 114
Orationes dicendę in agone mortis ad beatam virginem 115
Letania pro infirmo moriente cum multis orationibus 116
Commendatio animę ante mortem 116
Orationes deuote dicendę in agone mortis 117
Pſalmi dicendi in agone mortis ſuper infirmum 119
Symbolum athanaſii 12[illegible]
Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti ſm Mattheum 127
Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti ſm Marcum 127
Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti ſm Lucam 13[illegible]
Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti ſm Ioannem 133
Sermo domini noſtri Ieſu Chriſti ante paſſionem habitus coram apoſtolis legen-
da in tranſitu alicuius 135
De officio commendationis animę poſt egreſſum deo corpore 137
Delatio corporis defuncti ad eccleſiam 141
De officio ſepulturę ſacerdotis vel clerici defuncti 141
Tractatus an aliquid ſit exigendum pro ſepultura 141
An facienda ſint conuiuia ſacerdotibus in funere defunctorum 149
Quibus perſonis denegatur eccleſiaſtica ſepultura 153
De officio ſepulturę ſecularium 154
De officio ſepulturę paruulorum 155
Ritus ſepeliendi ſeculares ſm patriarchatum Venetum tam in die ſepulturę quam in anniuerſario 156
Veſperę defunctorum in cantu 157
Matutinę defunctorum in cantu 160
Miſſa de mortuis tota in cantu cum Kyrie et Sequentia, Sanctus, et Agnus dei 162
Ordo viſitandi tumulos defunctorum poſt miſſam cum proceſſione 174
Septem pſalmi pęnitentiales 179
Letanię quę in eccleſia ſolenniter cantantur notatę 180
Pſalmi graduales. 181

ℭ Expliciunt capitula primę partis libri ſacerdotalis. 183

Tabula

¶ Incipiunt capitula ſecundę partis eiuſdem libri.

De varijs benedicendi ſeu benedictionū acceptionibus ex diuina ſcriptura acceptis 185
De aquę benedictę qua in eccleſia populus aſpergitur, inſtitutione z effectu 187
De benedictione ſalis z aquę ſm conſuetudinem Romanę eccleſię 187
Añа. Aſperges, z Uidi aquam notate quę cantari debent quando aqua benedicta aſpergitur ſuper populum cum ſua oratione 188
Benedictio aquę quę fit in vigilia Epiphanię cum cantu 189
Orationes dicendę in aſperſione domorum cum prędicta aqua 196
Benedictio auri, thuris z myrrhę in Epiphania domini 196
Quod ſacerdotes ante quadrageſimam debent admonere populum ad confeſſionem z ieiunium quadrageſimę 197
Benedictio cinerum in quarta feria in capite ieiunij 198
Benedictio imaginis beatę virginis habita ex pontificali 200
Benedictio anchonarum ſeu imaginum dei z ſanctorum 200
Benedictio pabuli animalium .ſ. ſalis, hordei, ſiliginis, auenę, z cęterorum in feſto ſancti Stephani protomartyris 201
Benedictio vini contra venenum in feſto ſancti Joannis euangeliſtę 202
Benedictio panis z fructuum in feſto ſancti blaſij contra malum gutturis 203
Benedictio alia panis in eodem feſto 203
Benedictio vini z fructuum z ſeminum in eodem feſto 203
Benedictio fructuum particularis eadem die 203
Benedictio particularis ſeminum eadem die 203
Benedictio panis contra periculum ignis in feſto ſanctę Agathę 204
Benedictio agni z carnium in paſcha 204
Benedictio ouorum in paſcha 204
Benedictio ſegetum z ſeminum in feſto ſancti Marci 204
Benedictio vue noue in feſto transfigurationis domini 205
Benedictio puerorum ad eccleſiam a parentibus adductorum 205
Benedictio puerorum quando eis capilli primo inciduntur 206
Benedictio candelarum 206 Benedictio alia ad idem 206
Benedictio incenſi 207
Benedictio viduę caſtitatem profitentis ex pontificali habita 207
Benedictio ſuper peregrinos exeuntes 208
Benedictio ſuper peregrinos ad terram ſanctam proficiſcentes 209
Benedictio peregrinorum domum redeuntium 210
Benedictio muneris quod offertur in eccleſia 211
Benedictio ad ponderandum per votum obligatum 211
Benedictio ſolennis panis in diebus dominicis 211
Benedictio panis pro infirmantibus 212
Benedictio aquę pro infirmis 212 Benedictio prandij charitatis 212
Benedictio cōtra aereas tempeſtates 213 Benedictio loci vel domus 214
Benedictio domus nouę vel a dęmonio vexatę 215
Benedictio thalami vel camerę 216 Benedictio nauis noue 216
Benedictio ſeu aſperſio aquę benedictę per officinas domus 218
Benedictio ad initium boni operis 220 Benedictio ignis 220
Benedictio domus ne comburatur ab igne 220
Benedictio putei noui 220 Benedictio nouę areę 221
Benedictio vaſorum nouorum 221 Benedictio panis noui 221
Benedictio vini noui 221 Benedictio auium 221

Tabula

Benedictio lardi 221 Benedictiõ caſei vel butyri 221
Benedictio lactis ⁊ mellis 221
Benedictio ſeminum olerum vel leguminum 221
Benedictio cõtra vermes, mures vel locuſtas vel alia aialia terrã vel fructus vaſtãtia 222
Benedictio ſalis ⁊ aquę contra vermes ⁊ aues ſemina poſſeſſionum vaſtantes 222
Benedictio terrę ſeminatę 222 Benedictio arborum 222
Benedictio fructus arborum 223 Benedictio nouorum pomorum 223
Benedictio vineę 223 Benedictio cõis ſup fruges ⁊ vineas 223
Benedictio vuę vel ficuum 223 Benedictio ad fructus nouos 223
Benedictio in communi 223 Benedictio in peſte animalium [illegible]
Benedictio ſalis quod datur animalibus 224
Benedictio crucis 224 Benedictio olei 224
Benedictio cilicij ex pęnitentia induendi. 224

ℭ Expliciunt capitula ſecundę partis libri ſacerdotalis.

ℭ Incipiunt capitula tertię partis libri ſacerdotalis.

De proceſſionibus faciendis proemium [illegible]
Unde ortum habuit proceſſionum celebratio [illegible]
De proceſſionibus ordinarijs ⁊ extraordinarijs [illegible]
Quibus ex cauſis fiant proceſſiones [illegible]
De ritu ⁊ modo proceſſionum faciendarum [illegible]
De proceſſione in feſto purificationis ⁊ benedictione candelarum [illegible]
De proceſſione in ramis palmarum ⁊ benedictione eorundem [illegible]
Adoratio crucis in feria ſexta in paraſceue [illegible]
Proceſſio ad ponendum corpus Chriſti in ſepulchro eadem die [illegible]
Cum autem venerint ad locum [illegible]
Proceſſio eadem die circa idem more veneto [illegible]
Proceſſio ad benedictionem fontis in ſabbato ſancto ⁊ in vigilia penthecoſtes [illegible]
Proceſſio ad extrahendum corpus Chriſti de ſepulchro in die paſche [illegible]
Proceſſio ad manifeſtandum reſurrectionem Chriſti ante matutinum eadem die [illegible]
Proceſſio poſt veſperas ad fontes eadem die [illegible]
Publicatio paſchę in die Epiphanię facienda [illegible]
Proceſſio in feſto ſancti Marci in letanijs maioribus [illegible]
Antiphonę cantandę in ſingulis eccleſijs per quas proceſſio tranſit [illegible]
Proceſſio in rogationibus 268 Proceſſio in feſto aſcenſionis [illegible]
Proceſſio in die pentecoſtes [illegible]
Proceſſio in feſto corporis Chriſti ſacratiſſimi [illegible]
Proceſſio in feſto patroni eccleſię [illegible]
Proceſſio in commemoratione oium fidelium defunctorum poſt feſtum oium ſanctorum [illegible]
Proceſſio ad petendam pluuiam in tempore ſiccitatis [illegible]
Proceſſio pro petenda ſerenitate [illegible]
Pro tempore peſtis ⁊ mortalitatis [illegible]
Proceſſio tempore quarumcunque tribulationum [illegible]
Proceſſio tempore belli [illegible]
Proceſſio pro victoria habita de inimicis 278
Hymni cantandi in proceſſione ad libitum 279
Ordo ad recipiendum legatum vel pręlatum aduenientem 289
Ordo ad recipiendum epiſcopum nouiter creatum 292
Ordo qualiter recipi debeat epiſcopus quando venit ad viſitandas parochias 292
Antiphonę. Alma redemptoris. Aue regina cęlorum. Salue regina cantandę diuer-

De varijs
De aque be
De benedi
Aña. Aspe
aspergiti
Benedicti
Orationes
Benedicti
Quod sac
nem z i
Benedict
Benedic
Benedic
Benedic
sancti
Benedi
Benedi
Benedi
Bened
Bened
Bened
Benec
Bene
Bene
Benc
Benc
Benc
Ben
Ben
Ben
Ber
Ber
Ber
Be
Be
Be
B
B
B

Tabula

[illegible]

[illegible]	295	De anno solari
[illegible]	296	De signis zodiaci
[illegible]	297	De quatuor temporibus anni
[illegible]	297	De mense
[illegible]	300	De diebus egyptiacis
[illegible]	301	De septimana z nominibus [illegible]
[illegible]		
[illegible]		
[illegible]	303	De litera dominicali
[illegible]	304	De die naturali z artificiali
[illegible]	305	De regularibus lunaribus
[illegible]	305	De annis embolismali z commun[illegible]
[illegible]	308	Rationes ad inueniendum pasch[illegible]
[illegible]	311	Compedium musica
[illegible]	312	Regula pro faciendis mutationib[illegible]
[illegible]	316	De tono z semitonio z ditono
[illegible]	317	De diapente

[illegible] descriptione z eius quadruplici distinctione
[illegible] diapente, diapason constituantur
[illegible] perfecti z plagalis
[illegible] officium a dño Jesu christo sancte Brigide reuelatu[illegible]
[illegible]
[illegible] demones expellere
[illegible] Ambrosij optimus
[illegible] perfectus z probatus
[illegible] demoniacos
[illegible] tempestates ingruentes
[illegible] per sacerdotem habendi ad plebem in missarum solennijs
[illegible] festo natiuitatis domini
[illegible] festo epiphanie post pronunciationem festorum per diaconum habendus
Sermo in die sancto pasche
Sermo in tractatu nuptiarum
Sermo in electione plebani vel archipresbyteri vel sacerdotis parochialis
De ordine celebrandi officij tempore aduentus.

C Explicit Tabula.

¶ Sacerdotale. De ſacerdotis curati munere, ad animaruꝫ curam, ⁊ ſacramentorum exhibitionem, atqꝫ aliarum eccleſiarum vſus accommodatum.

ea eſt omnis ter/ vos eritis mihi egnum ſacerdo/ gens ſancta. di. xix.

Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium: gens ſancta: populus acquiſitionis. j. Petri. ij.

Proemium.

bo vobis paſto/ ixta cor meum, aſcent vos; ſcien/ ⁊ doctrina. Hie/ re. iij.

Qui miſericordiam habet, docet ⁊ erudit ſicut paſtor gregem ſuum. Eccleſia. xviij.

Aluator noſter dominus Jeſus Chriſtus, qui tanquaꝫ verus ſamaritanus deſcẽdens ab celeſti Hieruſalẽ, ⁊ Hiericho, id eſt humani generis defectui ⁊ miſerijs appropinquans. Luce. 10. cap. curationi eius alligamenta adhibuit: quia contra originalis ⁊ actualis peccati vulnera, quibus ſauciũ erat, ſacramentorum remedia inſtituit, ⁊ ordinauit. Que quidem

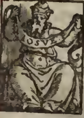

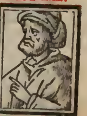

onus paſtor ani/ am ſuam dat pro ibus ſuis. Joã. x.

Inebriabo animam ſacerdotum pinguedine, ⁊ populus meus omnis adimplebitur. Hiere. xxxi.

Hec dicit dominus deus de paſtoribus Iſrael: quia paſcebant ſemetipſos. Nonne greges a paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, ⁊ lanis operiebamini: ⁊ quod craſſum erat occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis: quod infirmum fuit non conſolidaſtis: ⁊ quod ęgrotum non ſanaſtis: quod confractum eſt non alligaſtis: ⁊ quod abiectum eſt non reduxiſtis, ⁊ quod perierat non quęſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis ⁊ cum potentia. Et diſperſę ſunt oues meę eo quod non eſt paſtor: ⁊ factę ſunt in deuorationem. Propterea paſtores audite verbum domini. Hec dicit dominus deus. Ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum, ⁊ ceſſare faciam vt vltra non paſcant gregem meum, nec paſcant amplius paſtores ſemetipſos. Ezech. xxxiiij.

derauit eos ſuam inueſtigaret viam omini ⁊ faceret ⁊ ceret pręceptum. Exod. vij.

Sacerdotes populum meũ docebunt, quid ſit inter ſanctũ ⁊ pollutum, ⁊c. Ezechie. xliiij.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
22 D
M35

14. 22. B. 35

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Sacerdotale iuxta. s. Romanę eccleſię, ⁊ alia-
rum eccleſiarum, ex ap ſtolicę bibliothecę, ac ſacrorum pa-
trum iurium ſanctionibus, ⁊ eccleſiaſticorum doctorum ſcriptis ad optatum
cōmodum quorumcunq; ſacerdotum collectum, ⁊ omni nuper diligentia
caſtigatum, ac ſummorum Pontificum authoritate multoties appro-
batum. In quo continentur officia omnium ſacramentorum: ⁊ re-
ſolutiones omnium dubiorum ad ea pertinentium: ⁊ omnia
alia, quę a ſacerdotibus fieri poſſunt, quę q̃ʒ ſint pulchra ⁊
vtilia, ex indice collige. Addito vtili enchiridiolo ad
agendum de feria tempore aduentus, quadra-
geſimę, tempore paſchali, ⁊ de menſe ſe-
ptembri, necnon infra annum:
ſm eccleſiam Romanam.

Canones etiam omnium excōmunicationum additi ſunt cum breui illarum ⁊
abſoluta declaratione ex ſacris doctoribus collecta. Lamentationes Hie-
remię prophetę in hebdomada ſancta ab [illegible] vel duobus decantan-
dę. Interrogatorium breue ſuper dec[illegible] preceptis decalogi.
Et declarationes rubricarum generalium, ⁊ ad inue-
niendum paſcha, ⁊ alia feſta mobilia: quę in aliis
hactenus impreſſis minime reperiuntur.

ℭ Tabula ſeu repertorium omnium contentorum in hoc opere.

Proemium folio.
Unde dicatur ſacerdos ⁊ origo ⁊ officium eius
Doctrina ⁊ bona vita neceſſarię ſunt ſacerdoti 3
Quę neceſſario ſcienda ſunt a ſacerdote 3
Sacerdos parochialis debet ſuis ſubditis prędicare 3
Quę ſint prędicanda a ſacerdotibus plebibus ſuis 3
Sacerdos populum inſtruere debet q̄ varia ſuperſtitionum genera vitet, ⁊ de illarum pęnis 4
Sacerdos admonere debet fideles qualiter in eccleſia conuerſentur: ⁊ virtutes prędicare ⁊ vitia deteſtari debet 4
Sacerdos debet monere porcarios ⁊ bubulcos ad audiendum miſſam ſaltim dominicis ⁊ feſtis diebus 5
Sacerdos debet monere populum vt ſaltem mane ⁊ veſpere orent pro diuerſis plagis occurrentibus 5
Sacerdos debet monere ciues vt ſaltim natale domini, feſtum paſchę reſurrectionis ⁊ pentecoſtes in ciuitatibus agant ⁊ quę ſunt feſta de precepto 6
Sacerdos admonere debet populum ſuper decimis ſoluendis 6
Sacerdos ſemper ſacrum chriſma deferre ⁊ in conuiuijs honeſte habere debet 7
Quę ſacerdos ac clerici obſeruare debeant ex ſynodali admonitione compendioſe excerpta 7
Diuiſio vniuerſalis totius operis in tres partes. 9

ℭ Capitula primę partis libri ſacerdotalis.

ℭ Primę partis Tractatus primus de ſacramento baptiſmi.

De triplici baptiſmo ⁊ eius efficacia 9
De varia baptiſmi inſtitutione 10
Quod aqua naturalis ⁊ pura conuenientior eſt baptiſmi materia 10
Quę ſit forma baptiſmi, ⁊ qualiter in ea poſſet errare baptizans 10
Quis ſit idoneus miniſter baptiſmi 11
Quis debeat baptizari ⁊ quis non 11
Multiplex baptiſmi ritus ⁊ qualiter exhiberi debeat 12
Effectus baptiſmi rite ⁊ legitime ſuſcepti 12
Ordo baptizandi ſm eccleſiam Romanam vulgatus ⁊ impreſſus 13
Ordo baptizandi maſculum ſm Romanam eccleſiam ⁊ patriarchinum 17
Ordo baptizandi fęminam ſm eoſdem [illegible]
Ordo baptizandi infantem in periculo mortis conſtitutum ad ſuccurrendum

ℭ Primę partis Tractatus ſecundus de ſacramento matrimonij

Quid ſit matrimonium ⁊ qualiter legitime contrahatur ⁊ de eius inſtitutione [illegible] ipſius
[illegible] matrimonio legitimo ⁊ clandeſtino, ⁊ de bannis faciendis
[illegible] entis matrimonij
De exhortatione ⁊ admonitione facienda ſpōſo ⁊ ſpōſę per ſacerdotem [illegible] trahendi matrimonium ⁊ eius benedictione ante miſſam, in miſſa [illegible]
Benedictio quando ſponſa nō habuit alium virum, ⁊ ſponſus habuit [illegible]
Benedictio quando ſponſus non habuit aliam vxorem: ſponſa habuit [illegible]
De ingreſſu ſponſę in eccleſiam octauo die poſt benedictionem faciendo
Pro fuganda ſterilitate mulieris oratio
Oratio pro impeditis in matrimonio a dęmone vel maleficijs 36

De benedictione fetus in vtero matris de cuius periculo dubitatur 36
Ordo benedictionis mulieris poſt partum in domo 37
Ordo quando mulier poſt partum primo ingreditur eccleſiam. 37
¶ Prime partis Tractatus tertius de ſacramento penitentię.
Penitentia quid ſit, ⁊ quotuplex ſit, ⁊ de tribus verę penitentię partibus 38
De triplici confeſſione ⁊ ꝙ confeſſio ſacramentalis eſt a deo inſtituta 39
Qualiter ſacerdos ſe habere debet erga penitentes ⁊ ſubditos ſuos in ſacro penitētię 40
Sacerdos tenetur ſcire cenſuras ⁊ caſus reſeruatos 41
Excomunicatio quid ſit ⁊ quotuplex 41
Caſus ⁊ cenſurę reſeruatę domino papę in proceſſu annuali in cęna domini 41
Cenſurę quę reſeruanť dño papę in iure vel in extrauagātibus ⁊ ex cōcilio lateranenſi 42
Cenſurę epiſcopis dioceſanis reſeruatę 43
Caſus qui ſunt aliquando papales ⁊ aliquando epiſcopales 45
Caſus epiſcopis reſeruati 45
De excommunicatione minori 46
De interdicto 47 De ſuſpenſione 47
De irregularitate 49
Sacerdos acceſſurus ad audiendās cōfeſſiōes prius debet diuinū ſuffragiū implorare 48
Que docere ⁊ interrogare ſacerdotes debeant penitentes antequam propria ⁊ ſingula peccata confiteantur 49
De circunſtantijs verę confeſſionis 50
Forma breuis interrogandi ſm decē precepta legis: ⁊ ſeptē petā mortalia in verſibus 50
Qualiter ſe habere debet ſacerdos cum penitente audita eius confeſſione 42
Canones penitentiales antiqui ſm dominum Gulielmum duranti 52
De forma abſoluendi ab excommunicatione maiori ⁊ a peccatis 56
De communi forma abſoluēdi ab excōicatione minori ſaltim ad cautelā ⁊ etiā a pctis 57
Forma abſolutionis plenarię in mortis articulo facienda his qui habent gratiam a ſanctiſſimo domino noſtro papa 57
De forma abſolutionis pleniſſima 58
Ordo qualiter ſe habere debet ſacerdos in ſuſcipienda confeſſione infirmi 59
De penitentia imponenda infirmo. 60
¶ Partis primę Tractatus.iiij. de ſacramento eucharistię particula prima.
Que contineantur in hoc tractatu 62
Quę ſit materia huius ſacramenti 63
Forma ſacramenti eucharistię quę ſit 64
De miniſtro huius ſacramenti 65
De effectu huius ſacramenti 65
Quis locus idoneus ſit ad miſſe celebrationem 66
Quo tempore miſſa celebranda ſit 66
Quoties in die quis poſſit celebrare 66
De ordine ⁊ ritu celebrandi ſm conſuetudinem Romanę eccleſię ⁊ de preparatione ⁊ ſacramentali confeſſione ⁊ orationibus dicendis ante miſſam 67
Sacerdos celebraturus lauat manus ante celebrationem 67
Quę dicere ſacerdos debeat quando paratur ſacris veſtibus 70
Orationes deuote dicendę ante acceſſum ad altare 71
Sacerdos qualiter ad altare accedere debeat 72
Sacerdos qualiter miſſam incipiat 74
Quę dici debeant per ſacerdotem plane ⁊ quę alte 74
Dicta confeſſione qualiter ſacerdos, miſſam proſequatur 75

Tabula

De gloria in excelſis quando dicendum ſit 75
De orationibus in miſſa ⁊ quot ⁊ que dicende ſint 75
De epiſtola gradua. alleluia, tractibus ⁊ ſequentiis in miſſa dicendis 78
De euangelio in miſſa dicendo 78
De credo ⁊ quando debeat dici 79
De offertorio dicendo in miſſa ⁊ de oblationibus fidelium poſt illud ⁊ generali confeſſione ad populum facienda 79
De oblatione hoſtie ⁊ calicis ſuper altare 81
Sacerdos lauat manus ad cornu altaris 81
Sacerdos vertit ſe ad populum ⁊ dicit Orate fratres ⁊c. 82
Sacerdos dicit prefationem 82
Sacerdos incipit canonem ⁊ proſequitur 83
De vltimis orationibus dicendis in miſſa, ſcilicet poſtcommunionibus 87
De vltima benedictione in fine miſſe 88
De euangelio In principio dicendo 89
Orationes dicende poſt miſſam a ſacerdote 89
De his que omittuntur in miſſa pro defunctis 91
De celebratione duarum vel trium miſſarum eadem die 92
De miſſa ſicca nuncupata 92
De eadem miſſa ſicca in mari vel fluminibus celebranda 92
De eadem miſſa ſicca coram infirmo vel alia perſona celebranda. 93

Tractatus de defectibus in miſſa occurrentibus.

Prima de defectu panis 93
Quale debeat eſſe vinum quod in conſecratione ſacramenti eucharistie miniſtratur: ⁊ de defectibus eius qui occurrere poſſunt 94
De defectu aque 94 De defectu forme 95
De defectu intentionis miniſtri 95
De defectu veſtimentorum 96
De defectibus diſpoſitionis corporis 96
De immunditia corporali 96
De defectu diſpoſitionis anime 96 De pollutione 97
De defectibus miſſam celebranti interdum occurrentibus 97
De perturbationibus occurrentibus miſſam celebrantibus 97
Si cadit corpus Chriſti 98
Quando cadit ſanguis Chriſti 98 De vomitu ſacramenti 98
De muſca vel aranea vel veneno miſtis cum ſanguine Chriſti 98
De noua ſpecie apparente. 98

De horis canonicis a ſacerdotibus dicendis Tractatus.

De matutinis 99 De laudibus 99
De prima 99 De tertia 99
De ſexta 99 De nona 99
De veſperis 99 De completorio 100
[illegible] hore incipiuntur 100
De his qui tenentur dicere horas canonicas 100
Qualiter hoc ſacratiſſimum eucharistie ſacramentum ſit diſpenſandum fidelibus [illegible] particula ſecunda 100
Que ſunt que impediant communicandum 100
Ordo ad communicandum populum in eccleſia tam in paſchate quam in aliis diebus 101
Ordo ad communicandum infirmum 102

Tabula

De cuſtodia ſacramenti eucbariſtię eiuſdem tractatus particula tertia 103
De pęnitentia male ſeruantis ſacramentum eucbariſtię 104
Caſus prohibiti ⁊ conceſſi tempore generalis interdicti eccleſiaſtici. 104

¶ Partis primę Tractatus. 5. de ſacramento extremę vnctionis.

Materia ſacramenti vnctionis 105
Forma huius ſacramenti quę ſit 105
Miniſter huius ſacramenti quis ſit 106
De effectu huius ſacramenti 106
Quibus dari debeat hoc ſacramentum 106
Quibus partibus corporis dari debeat hoc ſacramentum 106
An hoc ſacramentum poſſit reiterari 106
Ordo ad vngendum infirmum ſm Romanam eccleſiam 107
Ordo ad vngendum infirmum ſm ritum patriarchatus Veneti. 108

¶ De annexis ſeu concomitantibus hoc ſacramentum particula.

De benedictione cinerum in quibus infirmus moriens eſt ponendus 110
De benedictione cilitii in quo cadauer eſt inuolendum 110
De oratione facienda in viſitatione infirmorum 110
De petitionibus faciendis infirmo in mortis articulo 113
De proteſtationibus faciendis a moriente 114
Oratio dicenda in agone mortis 115
Orationes dicendę in agone mortis ad beatam virginem 116
Letania pro infirmo moriente cum multis orationibus 116
Commendatio animę ante mortem 117
Orationes deuote dicendę in agone mortis 119
Pſalmi dicendi in agone mortis ſuper infirmum 124
Symbolum athanaſij 127
Paſſio domini noſtri Jeſu Chriſti ſm Mattheum 127
Paſſio domini noſtri Jeſu Chriſti ſm Marcum 130
Paſſio domini noſtri Jeſu Chriſti ſm Lucam 133
Paſſio domini noſtri Jeſu Chriſti ſm Joannem 135
Sermo domini noſtri Jeſu Chriſti ante paſſionem habitus coram apoſtolis legen-
dus in tranſitu alicuius 137
De officio commendationis animę poſt egreſſum deo corpore 141
Delatio corporis defuncti ad eccleſiam 141
De officio ſepulturę ſacerdotis vel clerici defuncti 141
Tractatus an aliquid ſit exigendum pro ſepultura 149
An facienda ſint conuiuia ſacerdotibus in funere defunctorum 153
Quibus perſonis denegatur eccleſiaſtica ſepultura 154
De officio ſepulturę ſecularium 155
De officio ſepulturę paruulorum 156
Ritus ſepeliendi ſeculares ſm patriarchatum Venetum tam in die ſepulturę ꝙ̃ in
anniuerſario 157
Veſperę defunctorum in cantu 160 Matutinę defunctorum in cantu 162
Miſſa de mortuis tota in cantu cum Kyrie el. Sequentia, Sanctus, ⁊ Agnus dei 174
Ordo viſitandi tumulos defunctorum poſt miſſam cum proceſſione 179
Septem pſalmi pęnitentiales 180
Letanię quę in eccleſia ſolenniter cantantur notatę 181
Pſalmi graduales. 183

¶ Expliciunt capitula primę partis libri ſacerdotalis.

Tabula

¶ Incipiunt capitula ſecundę partis eiuſdem libri.

De varijs benedicendi ſeu benedictionū acceptionibus ex diuina ſcriptura acceptis 185
De aquę benedictę qua in eccleſia populus aſpergitur, inſtitutione ⁊ effectu 187
De benedictione ſalis ⁊ aquę ſm conſuetudinem Romanę eccleſię 187
Aña. Aſperges, ⁊ Uidi aquam notatę quę cantari debent quando aqua benedicta aſpergitur ſuper populum cum ſua oratione 188
Benedictio aquę quę fit in vigilia Epiphanię cum cantu 189
Orationes dicendę in aſperſione domorum cum prędicta aqua 196
Benedictio auri, thuris ⁊ myrrhę in Epiphania domini 196
Quod ſacerdotes ante quadrageſimam debent admonere populum ad confeſſionem ⁊ ieiunium quadrageſimę 197
Benedictio cinerum in quarta feria in capite ieiunij 198
Benedictio imaginis beatę virginis habita ex pontificali 200
Benedictio ancbonarum ſeu imaginum dei ⁊ ſanctorum 200
Benedictio pabuli animalium .ſ. ſalis, hordei, ſiliginis, auenę, ⁊ cęterorum in feſto ſancti Stephani protomartyris 201
Benedictio vini contra venenum in feſto ſancti Joannis euangeliſtę 202
Benedictio panis ⁊ fructuum in feſto ſancti blaſij contra malum gutturis 203
Benedictio alia panis in eodem feſto 203
Benedictio vini ⁊ fructuum ⁊ ſeminum in eodem feſto 203
Benedictio fructuum particularis eadem die 203
Benedictio particularis ſeminum eadem die 203
Benedictio panis contra periculum ignis in feſto ſanctę Agathę 204
Benedictio agni ⁊ carnium in paſcha 204
Benedictio ouorum in paſcha 204
Benedictio ſegetum ⁊ ſeminum in feſto ſancti Marci 204
Benedictio vuę nouę in feſto tranſfigurationis domini 205
Benedictio puerorum ad eccleſiam a parentibus adductorum 205
Benedictio puerorum quando eis capilli primo inciduntur 206
Benedictio candelarum 206 Benedictio alia ad idem 206
Benedictio incenſi 207
Benedictio viduę caſtitatem profitentis ex pontificali habita 207
Benedictio ſuper peregrinos exeuntes 208
Benedictio ſuper peregrinos ad terram ſanctam proficiſcentes 209
Benedictio peregrinorum domum redeuntium 210
Benedictio muneris quod offertur in eccleſia 211
Benedictio ad ponderandum per votum obligatum 211
Benedictio ſolennis panis in diebus dominicis 211
Benedictio panis pro infirmantibus 212
Benedictio aquę pro infirmis 212 Benedictio prandij charitatis 212
Benedictio cōtra aereas tempeſtates 213 Benedictio loci vel domus 214
Benedictio domus nouę vel a dęmonio vexatę 215
Benedictio thalami vel camerę 216 Benedictio nauis noue 216
Benedictio ſeu aſperſio aquę benedictę per officinas domus 218
Benedictio ad initium boni operis 220 Benedictio ignis 220
Benedictio domus ne comburatur ab igne 220
Benedictio putei noui 220 Benedictio nouę arez 221
Benedictio vaſorum nouorum 221 Benedictio panis noui 221
Benedictio vini noui 221 Benedictio auium 221

Benedictio lardi 221 Benedictio caſei vel butyri 221
Benedictio lactis ⁊ mellis 221
Benedictio ſeminum olerum vel leguminum 221
Benedictio cõtra vermes, mures vel locuſtas vel alia aialia terrã vel fructus vaſtãtia 222
Benedictio ſalis ⁊ aquę contra vermes ⁊ aues ſemina poſſeſſionum vaſtantes 222
Benedictio terrę ſeminatę 222 Benedictio arborum 222
Benedictio fructus arborum 223 Benedictio nouorum pomorum 223
Benedictio vineę 223 Benedictio cõis ſup fruges ⁊ vineas 223
Benedictio vuę vel ficuum 223 Benedictio ad fructus nouos 223
Benedictio in communi 223 Benedictio in peſte animalium 223
Benedictio ſalis quod datur animalibus 224
Benedictio crucis 224 Benedictio olei 224
Benedictio cilitij ex pęnitentia induendi. 224

¶ Expliciunt capitula ſecundę partis libri ſacerdotalis.

¶ Incipiunt capitula tertię partis libri ſacerdotalis.

De proceſſionibus faciendis proęmium 225
Unde ortum habuit proceſſionum celebratio 225
De proceſſionibus ordinarijs ⁊ extraordinarijs 225
Quibus ex cauſis fiant proceſſiones 226
De ritu ⁊ modo proceſſionum faciendarum 226
De proceſſione in feſto purificationis ⁊ benedictione candelarum 227
De proceſſione in ramis palmarum ⁊ benedictione eorundem 230
Adoratio crucis in feria ſexta in paraſceue 238
Proceſſio ad ponendum corpus Chriſti in ſepulchro eadem die 243
Cum autem veniſſent ad locum 248
Proceſſio eadem die circa idem more veneto 250
Proceſſio ad benedictionem fontis in ſabbato ſancto ⁊ in vigilia pentecoſtes 252
Proceſſio ad extrahendum corpus Chriſti de ſepulchro in die paſchę 255
Proceſſio ad manifeſtandum reſurrectionem Chriſti ante matutinum eodem die 257
Proceſſio poſt veſperas ad fontes eadem die 259
Publicatio paſchę in die Epiphanię facienda 260
Proceſſio in feſto ſancti Marci in lętanijs maioribus 261
Antiphonę cantandę in ſingulis eccleſijs per quas proceſſio tranſit 265
Proceſſio in rogationibus 268 Proceſſio in feſto aſcenſionis 269
Proceſſio in die pentecoſtes 270
Proceſſio in feſto corporis Chriſti ſacratiſſimi 270
Proceſſio in feſto patroni eccleſię 271
Proceſſio in cõmemoratione oium fideliuȝ defunctoruȝ poſt feſtum oium ſanctorũ 271
Proceſſio ad petendam pluuiam in tempore ſiccitatis 273
Proceſſio pro petenda ſerenitate 274
Pro tempore peſtis ⁊ mortalitatis 274
Proceſſio tempore quarumcunqȝ tribulationum 276
Proceſſio tempore belli 277
Proceſſio pro victoria habita de inimicis 278
Hymni cantandi in proceſſione ad libitum 279
Ordo ad recipiendum legatum vel prelatum aduenientem 289
Ordo ad recipiendum epiſcopum nouiter creatum 292
Ordo qualiter recipi debeat epiſcopus quando venit ad viſitandas parochias 292
Antiphonę. Alma redemptoris. Aue regina celorum. Salue regina cantandę diuer-

ſis tempoꝛibus poſt completoꝛium 294
Tractatus computi eccleſiaſtici 295
De anno ſolari 296
De anni diuerſis nominibus 296
De ſignis zodiaci 296
De biſſexto 297
De quatuoꝛ tempoꝛibus anni 297
De ſolſtitio ⁊ equinoctio 297
De menſe 299
De calendis, nonis ⁊ idibus 300
De diebus egyptiacis 301
De diebus canicularibus 301
De ſeptimana ⁊ nominibus eius 301
Qua die ſeptimane quilibet menſis intret 302
De regularibus ſolis 302
De concurrentibus in cyclo ſolari 303
De litera dominicali 303
De indictione 304
De die naturali ⁊ artificiali 304
De anno lunari ⁊ quot dies continet 305
De regularibus lunaribus 305
Ee epacta 305
De annis emboliſmali ⁊ communi 306
De aureo numero 308
Rationes ad inueniendum paſcha 309
De cyclis 311
Compedium muſica 312
De manu muſicali 312
Regula pro faciendis mutationibus 314
De coniunctionibus vocum 316
De tono ⁊ ſemitonio ⁊ ditono 316
De diateſſaron 317
De diapente 317
De tropi ſeu toni deſcriptione ⁊ eius quadruplici diſtinctione 317
Quomodo toni ex diateſſaron, diapente, diapaſon conſtituantur 318
Demonſtratio pꝛothi perfecti ⁊ plagalis 318
Modus cantandi diuinum officium a dño Jeſu chꝛiſto ſancte Bꝛigide reuelatus 321
Exoꝛciſmi demoniacoꝛum 321
Inſtructio exoꝛciſte volentis demones expellere 322
Exoꝛciſmus ſancti Ambꝛoſij optimus 325
Exoꝛciſmus alius perfectus ⁊ pꝛobatus 329
Exoꝛciſmus contra maleficiatos ⁊ demoniacos 334
Oꝛatio contra tempeſtates ingruentes 339
Sermones per ſacerdotem habendi ad plebem in miſſarum ſolennijs 339
Sermo in feſto natiuitatis domini 339
Sermo in feſto epiphanie poſt pꝛonunciationem feſtoꝛum per diaconum habendus 340
Sermo in die ſancto paſche 340
Sermo in tractatu nuptiarum 241
Sermo in electione plebani vel archipꝛeſbyteri vel ſacerdotis parochialis 341
De oꝛdine celebꝛandi officij tempoꝛe aduentus. 342

¶ Explicit Tabula.

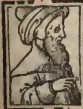

ℭ Sacerdotale. De ſacerdotis curati munere, ad animaruꝫ curam, τ ſacramentorum exhibitionem, atqꝫ aliarum eccleſiarum vſus accommodatum.

Mea eſt omnis terra τ vos eritis mihi in regnum ſacerdotale gens ſancta. Exodi. xix.

Vos eſtis genus electum, regale ſacerdotium: gens ſancta: populus acquiſitionis. j. Petri. ij.

Proemium.

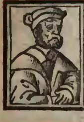

Saluator noſter dominus Jeſus Chriſtus, qui tanquaꝫ verus ſamaritanus deſcẽdens ab celeſti Hieruſalem, τ Hiericho, id eſt humani generis defectui τ miſerijs appropinquans. Luce. 10. cap. curationi eius alligamenta adhibuit: quia contra originalis τ actualis peccati vulnera, quibus ſauciũ erat, ſacramentorum remedia inſtituit, τ ordinauit. Que quidem

Dabo vobis paſtores iuxta cor meum, τ paſcent vos; ſcientia τ doctrina. Hieremie. iij.

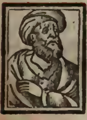
Qui miſericordiam habet, docet τ erudit ſicut paſtor gregem ſuum. Eccleſia. xviij.

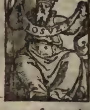

Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Joã. x.

Inebriabo animam ſacerdotum pinguedine, τ populus meus bonis adimplebitur. Hiere. xxxi.

Hec dicit dominus deus de paſtoribus iracũ: quia paſcebant ſemetipſos. Nonne greges a paſtoribus paſcuntur? Lac comedebatis, τ lanis operiebamini: τ quod craſſum erat occidebatis: gregem autem meum non paſcebatis: quod infirmum fuit non conſolidaſtis: τ quod egrotum non ſanaſtis: quod confractum eſt non alligaſtis: τ quod abiectum eſt non reduxiſtis, τ quod perierat non queſiſtis: ſed cum auſteritate imperabatis eis τ cum potentia Et diſperſe ſunt oues mee eo quod non eſt paſtor: τ facte ſunt in deuorationem. Propterea paſtores audite verbum domini. Hec dicit dominus deus. Ego ipſe ſuper paſtores requiram gregem meum de manu eorum, τ ceſſare faciam vt vltra non paſcant gregem meum, nec paſcant amplius paſtores ſemetipſos. Ezech. xxxiiij.

Parauit cor ſuum vt inueſtigaret viam domini τ faceret τ doceret preceptum. j. Erod. vij.

Sacerdotes populum meum docebunt, quid ſit inter ſanctũ τ pollutum, etc. Ezechie. xliiij.

dum in hac mortali peregrinatione verſaretur per ſe et docuit et cõpleuit, et poſt paſſionẽ ſuã per ſacerdotes ſuos fidelibus ſuis miniſtranda precepit. Ex quibus quidẽ duos ordines cõſtituit vt ſanctus euãgeliſta Lucas nono et decimo capitulis euãgelij ſui teſtatur: alterũ quidem maior, id eſt duodecim apoſtolorum: alterũ vero minor. 72. videlicet diſcipulorũ: ita duntaxat vt priores epiſcoporũ, poſteriores vero inferiorum ſacerdotũ locum et dignitatẽ obtinerent. Et de priori quidẽ ordine canon atteſtatur. 2. q. 7. Accuſatio, circa principiũ: et de conſe. diſtin. 5. manus, et ca. De his. de ſecundo vero ordine. 21. diſtin. In nouo. Et ordo quidem prior (epiſcoporum ſcilicet) vt diſpenſando et exhibendo ſacri chriſmatis ſacro, de ſacra vnctione. c. cum veniſſet, et collationibus ordinũ clericaliũ: eccleſiarũ, altaris miniſtrorumque cõſecrationibus intẽderet: de ordi. ab epo qui renũ. c. 1. Reliqua aũt quinque ſacra (quãuis et ipſi poſſent) inferioris ordinis ſacerdotibus miniſtranda cõmittere, ab eccleſia inſtitutum eſt. De quo quidẽ bipartito ſacerdotũ ordine, in epiſtola Anacleti pape omnibus epiſcopis et ſacerdotibus miſſa. cap. 8. ſic habetur. ſacerdotum ordo bipartitus eſt, et ſicut dominus illũ inſtituit, a nullo debet perturbari. Scitis aũt apoſtolos a dño eſſe electos et cõſtitutos: et poſtea per diuerſas prouincias ad predicandũ diſperſos. Cum vero meſſis cepit creſcere, videns paucos eſſe operarios ad eorum adiumentũ ſeptuaginta duos eligi precepit diſcipulos. Epiſcopi vero apl'orum, presbyteri quoque ſeptuagintaduorũ diſcipulorum locũ tenẽt. Epiſcopi aũt non in caſtellis aut modicis ciuitatib[us] debẽt cõſtitui, ſed presbyteri per caſtella et modicas ciuitates atque villas debent ab epis ordinari et poni, ſingali tñ per ſingulos titulos ſuos. Amplius quam iſti duo ordines ſacerdotum nec nobis collati ſunt, nec apoſtoli docuerũt, hec ibi. Huic aũt ſacerdotũ bipartito ordini et toti eccle ſue ſancte beatiſſimũ petrũ apl'm in ſummũ elegit ſacerdotẽ dicens Matthei. 16. Tu es Petrus et ſuper hãc petrã edificabo eccleſiã meã, et porte inferi nõ preualebũt aduerſus eã. Et tibi dabo claues regni celorum. Et quodcũque ligaueris ſuper terrã, erit ligatũ et in celis, et quodcũque ſolueris ſuper terrã, erit ſolutũ et in celis. 68. diſt. ca. Quorum vices. et ca. in nouo. 21. di. et ca. Sacroſancta. 22. di. ¶ Et quia in libro pontificali ſufficiẽter de his, que ad offm̃ pontificũ ſpectãt: diffuſius tractat, operepretium viſum fuit in hoc libro, qui ſacerdotale nuncupatur.

nuncupat̃,ea,que ad offiñ curatoꝝ ꝑtinẽt,q̃tuꝫ deus dederit,inſerere,quatenus quilibet ſacerdos in prõptu habeat,qualr miniſteriũ ſuũ ad aiaꝝ ſibi comiſſaꝝ ſalutẽ ſalubꝛiter valeat exercere. Que qdẽ oia,que in hoc opuſculo inſerentur,nõ de nouo adinuẽta,aut excogitata fuere,ſed ex antiquo ritu,ꝑſertiꝫ ſãcte Romane ecclie ex ſacroſantis cõcilijs ⁊ ſctõꝝ doctoꝝ catholicoꝛũ ſcriptis collecta,⁊ oꝛdinata,ꝑut in antiqſſimis codicibꝰ,qui in ſacra bibliotheca aplica cõſeruant̃(vnde excerpta ſunt) apparet. Addunt̃ etiã qdaꝫ ritus ⁊ particulares ceremonie diuerſaꝝ eccleſiaꝝ,que in margine notabunt̃,vt liber iſte oibus eccleſijs ⁊ dei ſacerdotibus ſit cõis. Veruꝫ,anteq̃ꝫ opus hoc neceſſarium aggrediamur,nõnulla ꝑſonã ⁊ officiũ ſacerdotis cõcernẽtia videnda ſunt, que non modicum decoꝛis ⁊ oꝛnamenti huic operi,nec minus vtilitatis ea diligẽter obſeruantibus afferent.

¶ Pꝛeambula q̃dã ſequẽtis opis. ¶ Unde dicat ſacerdos,⁊ vnde oꝛtũ habuit ſacerdotium,⁊ qd̃ ſit offiñ ſacerdotis. Ca. 1.

ET quia,(vt pꝛehabitũ eſt,)liber iſte ſacerdotalis ſiue ſacerdotale appellat̃,pꝛius videndum eſt de ipſius ſacerdotij noie,dignitate,oꝛigine,⁊ officio. Sacerdos dicitur quaſi ſacra dans,vel ſacer dux,vel a ſacrificãdo. 21.diſt.Cleros,circa finem pꝛime columne. ¶ Et dicitur ſacra dans,q꞉ eccleſie ſacr̃a miniſtrat ⁊ maxime ſacramentũ penitentie,quo dñs pꝛopitiatur peccatis populoꝝ. Leuitici.5.Rogabit pꝛo eo ſacerdos ⁊ pꝛo pctõ eius,⁊ dimittetur ei. Et Oſee.4. Sacerdotes pctã populi comedent.i.ſuis oꝛonibus delebũt. 1.q.1.Ipſi ſacerdotes. Et ideo dicit̃ Luce.7. Oſtẽdite vos ſacerdotibus,vt.ſ.vos emũdent a pctis. ¶ Dicit etiã ſacer dux quia habet ducere,iudicare,⁊ docere populũ ſuum. Deute.21. Ad verbum ſacerdotũ omne negotiuꝫ pendet. Joſue.4. Sacerdotes pergebãt ante populum.4.Reg.17. Sacerdos docebat qũo colerent deum. ¶ Dicitur etiã a ſacrificando, quia eoꝛum officium eſt offerre ſacrificium ⁊ hoſtias pꝛo populis. Leui.21. Sacerdotes incenſum ⁊ panes offerẽt deo. ¶ Sacerdos etiam regibus comparat̃.2.q.7.§.Idem cum balaam. Deus enim elegit epos ⁊ pꝛeſbyteros,vt duplici honoꝛe honorarẽtur.1.Thi.5.Qui bene pꝛeſunt pꝛeſbyteri duplici honoꝛe digni habeant̃. Et non ſolũ comparantur regibus,ſed etiã illis pꝛeeminent.96.diſ.ca.Duo ſunt in pꝛincipio ⁊ in fine. ¶ Oꝛi

Alioꝝ peccata deflere,ac pro illis pṇiam facere pꝛopꝛiũ eſt ſacerdotis pabulum.

De ſacerdotum oꝛigine.

ginem aũt habuerunt ſacerdotes in lege nature in Abel Gene
ſis.4.⁊ in Melchiſedech,qui erat ſacerdos dei altiſſimi offe/
rens panem ⁊ vinũ. Gen.14.De con.diſtin.2.ca. In calice,⁊
ca.Accipite.Et in lege ſcripta in Aaron, q̃ inſtitutus eſt ſacer
dos a deo cum omni ſua poſteritate.Exo.28. Ex primi para/
lipomenon.24.Dauid elegit.24.ſacerdotes per vices totidẽ,
quibus omnibus prefecit vnum ſummũ ſacerdotem. In lege
autem euangelica elegit chriſtus.12.aplos in maiores,⁊ 72.in
minores ſacerdotes ſub vno principe.ſ.beato petro aplo ⁊ ſuc
Offic. ceſſoribus eius,vt prehabitũ eſt. ¶ Officium autem ſacerdo
tũ iuxta ſue ordinationis canonez eſt offerre,benedicere.ca.ple
ctis.23.diſ.Preeſſe,predicare,baptizare.ca.Eccc.95.diſ.liga
re ⁊ abſoluere.Jo.20.Quorũ remiſeritis pctã.⁊c.⁊ ãte oia lau
dabiliter viuere.Exo.14.Erunt ſacerdotes mihi religione ꝑ
petua,⁊ plebibus ſuis exempla bonoꝝ operũ prebere.Deute.
24.Accipies exemplar a ſacerdotibus.ſ.bene viuendi,ne for/
te eis euãgelicuz illud obijciatur.Medice cura te ipſuz. Luce
4.⁊ ne iuxta dictũ apli.1.Cor.9.cum alijs bene predicauerint,
ipſi reprobi efficiantur.Unde audiant beatum Auguſtinuz ſa/
cerdotibus dicentẽ.Uos preſbyteri noſce debetis ⁊ ſepe memi
niſſe,quia nos,quibus regendarum animarũ cura cõmiſſa eſt,
pro his qui noſtra negligentia pereunt,rõnez reddituri ſumus.
Pro his vero,quos verbis ⁊ exemplis lucrati fuerimus,pre
tiuz eterne vite percipiemus. Nobis enim a domino dict⁹ eſt
Matthei.5.Uos eſtis ſal terre.Qd̃ ſi populus fidelis cib⁹ eſt
dei:eiuſdem cibi cõdimentũ nos ſumus.Scitote veſtrum gra
dum noſtro gradui ſecundum,⁊ pene coniunctum eſſe. Sicut
enĩ epiſcopi apoſtolorũ in eccleſia,ita nimirũ preſbyteri cete/
rorũ diſcipulorũ domini vicẽ tenẽt.Et illi tenẽt gradũ ſummi
paſtoris Aaron,iſti vero filiorũ eius.Unde oportet vos ſemꝑ
memores eſſe tante dignitatis,memores veſtre cõſecrationis,
vt nec ab eadẽ dignitate degeneretis,nec veſtrã cõſecrationez
irritam faciatis:nec manus ſacro vnguento delibutas peccan/
do polluatis:ſed cordis ⁊ corporis munditiam conſeruantes:
plebibus exemplum bene viuendi prebentes,his, quibus pre
eſtis,ducatũ ad celeſtia regna prebeatis.

¶ Quã neceſſaria ſint ſacerdotibus vite probitas,ac doctrine integritas.ca.2.

ET quia etiam bona vita ſola non ſufficit ad ſacerdotez

ſine

ſine peritia literarum, quoniã imperitus ⁊ indoctus nõ poteſt officium ſacerdotis recte complere, vt habetur in epiſtola Geleſii pape cap. 17. Illiteratos nullus preſumat ad clerum promouere, quia literis carens, ſacris eſſe nõ poteſt aptus officijs: ideo bona vita ⁊ ſana doctrina neceſſarie ſunt ſacerdoti iuxta dictum Anacleti pape vbi ſupra capite. 10. ſcribentis. Doceri omnes oportet qui domini ſacerdotio funguntur: vt ⁊ ceteros inſtruant, ⁊ ſibi proficiãt. Scriptum eſt enim Daniel. 12. Qui docti fuerint fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: ⁊ qui ad iuſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtelle in perpetuas eternitates. Et alibi Daniel. 11. Populus autem ſciens deum ſuum obtinebit ⁊ faciet, ⁊ docti in populo docebũt multos. Ipſa quoq; veritas per ſe infert, ⁊ dicit Luce. 7. Beatus eſt qui non fuerit ſcandalizatus in me. Ille proculdubio ſcãdalizatus eſt in deũ, qui recte non docet, ⁊ qui eius ſcandalizat epiſcopũ vel ſacerdotem. ¶ Et ſanctus Auguſtinus. Presbyteri oportet vos aſſiduitatem habere legendi ⁊ inſtantiã orandi, quia viri iuſti vita lectione inſtruitur, oratione ornatur, ⁊ aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum qui dicebat. Pſal. 118. In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hec ſunt enim arma: vz lectio ⁊ oratio, quibus diabolus expugnat. Arma ſacerdotes ſuſcipe Hec ſunt inſtrumẽta quibus eterna beatitudo acquiritur: his armis vitia reprimuntur, his alimẽtis virtutes nutriũtur. Sed ⁊ ſiquando a lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi: quia otioſitas inimica eſt anime, ⁊ antiquus hoſtis, quem a lectione ſiue ab oratione vacantem inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vſum nanq; lectionis diſcetis qualiter ⁊ vos viuatis, ⁊ alios doceatis. Per vſum orationis ⁊ vobis ⁊ his, quibus in charitate coniuncti eſtis, prodeſſe valebitis. Per manuum operationem ⁊ corporis macerationem, ⁊ vitijs alimẽta negabitis, ⁊ veſtris neceſſitatibus ſubuenietis, ⁊ habebitis vnde neceſſitatẽ patientibus impendatis. Que autẽ neceſſario a ſacerdotib9 addiſcẽda ſint, Idẽ beatus Auguſtinus docet, inquiẽs. Diſt. 38. ¶ Que diſcere ſacerdotes teneantur. Cap. 3.

Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, liber ſacramentorũ, lectionarius, antiphonarius, baptiſteriũ, cõputus, canon penitentialis, pſalterium. Homilie per circulũ anni, dñicis diebus ⁊ ſingulis feſtiuitatibus apte. Ex qbus oibus

ſi vnū defuerit,ſacerdotis nomē vix in eo cōſtabit.Quia valde periculoſe ſunt euangelice mine,quibus dicitur. Matthei.15. Si cecus ceco ducatū preſtet, ambo in foueam cadūt. Debēt etiam ſacerdotes non ignorare canones eccleſiaſticos, vt habetur. ¶ Ex epiſtola Celeſtini pape. Cap. 20. Nulli ſacerdoti ſuos licet canones ignorare,nec quicq̄ facere qd patrū poſſit regulis obuiare. Que res a nobis digne ſeruabitur,ſi decretaliū norma ſtatutorū,pro aliquorū libito, licentia populis permiſſa frangatur. ¶ Et in cōcilio Aurelianēſi. cap.6. dicitur. Parochiarij clerici a pontificibus ſuis neceſſaria ſibi ſtatuta canonū legēda percipiant,ne rei ipſi,vel populi,que per ſalutem eorū decreta ſunt,excuſent ſeſe poſtmodū ignoraſſe. ¶ Sacerdos parochialis debet ſuis ſubditis predicare. Cap.4.

Munitus itaq; ſacerdos ⁊ bona vita, ⁊ ſciētia lucida accingat ſe ad predicationis officiū,⁊ ſm ſibi traditam gratiam plebibus ſuis verbū ſalutis annunciet,⁊ ſi etiam non multa polleat ſcientia,ſm tamen poſſe ſuum verbo ⁊ exemplo omnibus prodeſſe ſtudeat. ¶ Unde idem beatus Auguſtinus dicit. Hortamur vos domini ſacerdotes paratos eſſe ad docēdas plebes veſtras. Qui ſcripturas ſcit, predicet ſcripturas, qui vero neſcit, hoc ſaltim quod notiſſimum habet plebibus dicat,vt declinent a malo ⁊ faciant bonum,inquirant pacem,⁊ ſequantur eam. Quia oculi domini ſuper iuſtos, ⁊ aures eius in preces eorum.Uultus autem domini ſuper facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. ps.33. Nullus ergo ſe excuſare poterit q non habet linguam, vnde poſſit aliquem edificare. Mox enim vt quemlibet errantē viderit, prout poteſt ⁊ valet,aut arguendo, aut obſecrando,aut increpando,ab errore retrahat,⁊ ad peragendum opus bonum hortetur.

¶ Que a ſacerdotibus ſunt ſuis populis predicāda. Cap.5

Que autem a ſacerdotibus ſuis plebibus ſint predicāda ⁊ annuncianda ſequētes canones denunciāt. ¶ Ex cōcilio Rothomagenſi. Cap.1. In primis predicandum eſt omnibus generaliter,vz. vt credant patrem ⁊ filium ⁊ ſpiritum ſāctum vnum deum eſſe omnipotentem,qui omnia fecit,⁊ vnam eſſe deitatem ⁊ ſubſtantiam ⁊ maieſtatē in tribus perſonis,patris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti. ¶ Ibidem.cap.2. Item predicandū qūo filius dei incarnatus eſt de ſpiritu ſctō ex Maria virgine

pro

pro ſalute humani generis paſſus,ſepultus, tertia die reſurre/
xit:⁊ cęlum aſcendit in fine mundi veniens iudicare omnes ho
mines ſm propria opera:quo impij cum diabolo in ignez eter
num mittentur:iuſti cum Chriſto in vita ęterna erunt. Mat/
thei.25. ¶ Ibidem.Cap.3. Item prędicandum q̄ homines
in propria carne reſurgent. ¶ Ex concilio Remenſi. Cap.2.
Iubendum eſt vt oratio dñica,in qua omnia neceſſaria huma/
nę vitę comprehenduntur, ⁊ ſymbolum apoſtolorum,in quo fi/
des catholica ex integro comprehēditur, ab omnibus dicatur
tam latine q̄ barbarice,vt quod ore profertur,corde credatur,
⁊ intelligatur. ¶ Ex eodem. Cap.8. Omnis presbyter om/
nibus parochianis ſuis ſymbolum ⁊ orationem dñicam, aut ip/
ſe inſinuet,aut alijs inſinuandam iniungat. Et cum ad confeſ/
ſionem tempore quadrageſimę veniunt,hęc ab vnoquoqꝫ me
moriter ſibi decantari faciat. Nec ante ſanctam cōmunionem
alcui tradat,niſi hęc ex corde pronuntiare voluerit. Siquidez
ſine horum ſcientia nullus ſaluus eſſe poterit.In vno enim fi/
des ⁊ credulitas chriſtiana cōtinetur,in alio quid adorare ⁊ pe
tere a deo debeamus exprimitur.Qđ vero ſine fide nemo po/
teſt eſſe ſaluus,dñs oſtendit cum dicit.Marci vltimo.Qui cre
diderit ⁊ baptizatus fuerit, ſaluus erit. Nullus autem credere
poteſt quod neſcit, nec audiuit.Ait enim Paulus.Quomodo
credent ei quem non audierunt? Nec ſola ſufficit fides in cor/
de, niſi etiam verbis enuncietur ,vt idem Apoſtolus teſtis eſt.
Corde enim,inquit,creditur ad iudicium,ore autē confeſſio fit
ad ſalutē.Roma.10.Nullus autez de ſtoliditate ſenſus ⁊ tenui
tate ingenij cauſetur, q2 hęc tam parua ſunt, vt nemo tā hebes
⁊ barbarus ſit,qui hoc diſcere ⁊ verbis cōibus pronūtiare non
poſſit.Tam magna vt qui hoz ſcientia pleniter capere potue
rit,ſufficere ſibi credatur ad ſalutez perpetuaz. ¶ Sacerdos
populum inſtruere debet,q̄ varia ſuperſtitionuz genera vitet,
(⁊ de illorum penis.Cap.6

Quia vero fides
ſuper omnia inconcuſſe ⁊ firmiter tenenda eſt, ⁊ omnia
diaboli figmenta ipſi fidei aduerſantia propulſanda ſunt, ſa/
cerdos admonere populum debet de ſortilegijs, pręſtigijs,in/
cantationibus, obſeruationibus temporum ⁊ rerum. ¶ Ex
concilio Bragarenſi. Cap.6. Siquis diuinos ⁊ ſortilegos
in domum ſuam introduxerit quaſi vt malum foris mittat,aut

maleficia inueniat, quinq3 annis peniteat. Ex eodem cap. 20. Non licet chriſtianis traditiones gentiū obſeruare, vel colere elementa aut lunā, aut ſtellarū curſum, ꝛ inanem ſignoꝝ fallaciam conſiderare pro domo facienda, ꝛ ad coniugia ſocianda. Scriptū eſt enim Coloſſ. 3. Omnia quecūq3 facitis in verbo aut in opere, in nomine domini noſtri ieſu chriſti facite, gratias agentes deo. Siquis autē hoc fecerit, ſeueriſſime corripiatur, ꝛ canonice peniteat. Et dictis beati Ambroſij epiſcopi. Apoſtolus dicit, Dies obſeruatis ꝛ mēſes, ꝛ tēpora, ꝛ annos, timeo ne ſine cauſa laborauerim in vobis. Galat. 4. Dies obſeruant qui dicunt. Puta craſtino proficiſcendū nō eſt. Poſt craſtinū enim nō debet aliquid inchoari. Et ſic ſolēt magis decipi. Hi colunt menſes, qui curſum lune perſcrutant dicētes. Septima luna inſtrumēta cōfici non debēt, noua autē luna emptū ſeruū3 domū duci non oportet, ꝛ per hec ſolēt facilius aduerſa prouenire. Tempora vero obſeruant cum dicūt. Hodie veris initiū eſt: ꝛ ideo feſtiuitas eſt. Et rurſum. Poſtremū eſt: domū egredi non licet. Annos ſic colunt cum dicunt. Calendis Januarij nouus annus eſt: quaſi nos quotidie annus impleatur. Hec ſuperſtitio longe eſſe debet a ſeruis dei. Siquis in hac perfidia detegitur, clerici annum vnum, laici dimidiū peniteāt. ¶ Ex concilio Bragarenſi. cap. 21. Non licet in collectione herbarum medicinalium aliquas obſeruationes vel incātationes attendere, niſi tantum cum ſymbolo diuino ꝛ oratione dominica, vt deus ꝛ dominus noſter honoretur. ¶ Ex concilio Tiburienſi. Cap. 4. Siquis manducat aut bibit, aut portat ſuper ſe vnde exiſtimat dei iudicium peruertere poſſe, ꝛ exinde comprobatus fuerit: eadem ſententia feriatur, qua magi ꝛ arioli ꝛ incantatores ferirentur. ¶ Ex penitentiali Theodori epiſcopi. In tabulis vel codicibus ſorte futura non ſunt requirenda: ꝛ vt nullus in pſalterio vel in euangelio vel alijs rebus ſortiri preſumat, nec diuinationes aliquas in aliquibus rebus obſeruare. ¶ Ex concilio Agathenſi. Cap. 4. Perquirendum ſi aliqua femina ſit, que per quedam maleficia ꝛ incantationes mentes hominum ſe immutare poſſe dicat, id eſt vt de odio in amorem, de amore in odium conuertat, aut bona hominum aut damnet, aut rapiat. Talis omnimodis ſcopis correpta ex parochia ejciatur. ¶ Ex concilio Auguſtenſi. Admoneant

ſacerdotes

ſcerdotes fideles populos vt nouerint magicas artes incan/
tationeſqȝ quibuſlibet infirmitatibus hominum nihil poſſe re/
medij conferre:nec animalibus languentibus,claudicantibus
vel etiaȝ moribundis quicꝙ̃ mederi,ſed hec eſſe laqueos ⁊ in/
ſidias antiqui hoſtis,quibus ille perfidus genus humanum de
cipere nititur. Et ſiquis exercuerit,clericus degradetur,laicus
anathematizetur. ¶ Ex dictis beati Auguſtini. Ligaturę exe
crabilium remediorum, quas ars medicorum non cõmendat,
ſeu in pręcãtationibus,ſeu in characteribus, vel in quibuſcũqȝ
rebus ſuſpendendis atqȝ ligandis,in quibus omnibus ars dę
monum ex quadam peſtifera ſocietate hominum ⁊ angeloruȝ
exorta , vitandę ſunt chriſtiano : ⁊ omni penitus execratione
repudiandę atque damnandę. ¶ Ex concilio Aurelianẽſi.
Cap.3. Falſa angelorum nomina chriſtiani non colant,ſed ea
tantuȝ,quę prophetica ⁊ euangelica docet ſcriptura,id eſt Mi
chael, Gabriel,⁊ Raphael. ¶ Sacerdos admonere debet
fideles qualiter in eccleſia conuerſari debeant, ⁊ qualiter vir/
tutes debeant prędicare ⁊ vitia deteſtari. Cap.7

Admonere etiam debent ſacerdotes plebem, vt cum re
uerentia in eccleſia cõuerſentur. ¶ Ex cõcilio Turro/
nenſi. Cap.38. Sacerdotes debent fideles admonere, vt
quando ad eccleſiam conueniunt,ſine ſtrepitu ac tumultu eam
ingrediantur. In qua etiam quãdiu orationis cauſa morantur,
nequaꝙ̃ inanes inter ſe proferant cõfabulationes, ſed tẽpore,
quo miſſarũ ſolẽnia celebrãtur nõ ſoluȝ ab otioſis ⁊ inutilibus
verbis,verumetiam a pernitioſis cogitationibus funditus ab
ſtinendum ſit. ¶ Ex cõcilio Turronenſi. Cap.3. Si eniȝ do
mus dei orationis domus vocatur, hoc debet eſſe quod dicit:
nec ibi aliquid geri debet aut recondi. Ubi eniȝ corpus domini
conſeruatur,ibi angelorũ pręſentia non dubitatur adeſſe. Ubi
ſanctorum reliquię recunditę venerantur, nequid inhoneſtum
appareat,quod oculos ad orationem venientium offendat,ne
quid videatur, quod ad lucrum tẽporale pertineat,ſed omnia
ſancta,omnia munda,⁊ tantũmodo ad eccleſiaſticum miniſte/
rium pertinentia. ¶ Ex cõcilio Remenſi. Cap.5. Obſeruã/
dum eſt,vt menſa Chriſti,id eſt altare,vbi corpus dominicũ cõ
ſecratur,vbi ſanguis eius hauritur, vbi ſanctorum reliquię re
conduntur,vbi pręces ⁊ vota populi in conſpectu dei a ſacer/

dotibus offeruntur, cum omni veneratione honoretur: ⁊ mundiſſimis linteis ⁊ pallijs diligentiſſime cooperiatur, nihilqȝ ſuper eo ponatur niſi capſe cum ſanctorum reliquijs ⁊ quatuor euangelia. Expleta miſſa calix cum patena ⁊ ſacramentorum liber cum veſtibus ſacerdotalibus in mundo loco ſub ſera recondatur. ¶ Ex cõcilio Remẽſi. Cap. 5. Item prędicandũ eſt de dilectione dei ⁊ proximi, de fide ⁊ ſpe in deo, de humilitate, patiẽtia, caſtitate, benignitate, miſericordia, de eleemoſynis, de confeſſione, vt fratibus ex corde remittatur. Qui hec ⁊ his ſimilia agunt, regnum dei conſequentur. ¶ Ex eodem concilio, Cap. 4. Item prędicandũ eſt pro quibus criminibus homines cum diabolo computantur, que ſic apoſtolus cõnumerat, fornicatio, immunditia, luxuria, idolorũ ſeruitus, veneficia, inimicitię, contentiones, ęmulationes, irę, rixę, diſſenſiones, ſecte, inuidię, homicidia, ebrietates, comeſſationes, ⁊ his ſimilia. Quia qui talia agunt, regnum dei non conſequentur. Et ideo hęc cum omni ſtudio prohibeãtur.

¶ Sacerdotes debẽt monere porcarios ⁊ bubulcos vt ſaltim diebus feſtis ad eccleſiaȝ conueniant. Cap. 8. ¶ Ex concilio Rothoma. Cap. 5.

Admonere debent ſacerdotes plebes ſubditas ſibi, vt bubulcos atqȝ porcarios vel alios paſtores vel aratores, qui in agris aſſidue commorantur vel in ſyluis, ⁊ ideo velut more pecudum viuunt, in dominicis ⁊ in alijs feſtis diebus ſaltem vel ad miſſam faciant vel permittant venire. Nam ⁊ hos Chriſtus pretioſo ſanguine ſuo redemit. Quod ſi neglexerint, pro animabus eorũ abſqȝ dubio rationem ſe reddituros ſciãt. Siquidem dñs veniens in hunc mundum non elegit oratores atqȝ nobiliores quoſque, ſed piſcatores atqȝ idiotas ſibi diſcipulos aſciuit, vt oſtenderet in facto quod ipſe verbis in euangelio affirmat dicẽs, Quod hominibus eſt altum abominabile eſt apud deum. Et (ſalua altiore intelligentia) natiuitas noſtri redemptoris primo omniũ paſtoribus ab angelo nũciatur.

¶ Sacerdos admonere debet populum vt mane ⁊ veſperi ſaltẽ pro ſe orent, ⁊ pro diuerſis plagis occurrentibus. Cap. 9. ¶ Ex concilio Aurelianenſi. Cap. 10.

Item inſtituẽdus eſt populus vt ſingulis diebus, qui amplius non poteſt, ſaltem duabus vicibus orent, mane ſcilicet ⁊ veſpere: dicens ſymbolum ⁊ orationem dominicaȝ: ſiue.

Qui

Qui plaſmaſti me miſerere mei. Uel etiam. Deus propitius eſto mihi peccatori. Et deo gratias agere pro quotidianę vitę commeatibus: ⁊ quia ſe ad imaginem ſuam creare dignatus ſit, ⁊ a pecudibus ſegregare. His peractis, ⁊ ſolo deo creatore adorato ſanctos inuocet, vt pro ſe intercedere apud maieſtatem diuinam dignentur. Hęc faciant quibus baſilicę locus prope eſt in baſilica. Qui vero in itinere aut pro qualibet occaſione in ſyluis, aut agris fuerit, vbicunqз eos ipſa hora matutina vel veſpertina inuenerit, ſic faciant, ſciẽtes deum vbiqз preſentem eſſe: Dicẽte pſalmiſta. In omni loco dominationes eius.

¶ Ex eodem concilio. Cap. 4. Sacerdotes admoneant populum vt eleemoſynam dent, ⁊ orationes faciant pro diuerſis plagis: quas aſſidue pro peccatis noſtris patimur. ¶ Sacerdos docere debet ciues, vt feſta ſolennia in ciuitatibus agant, ⁊ que ſint feſta de precepto Cap. 10. ¶ Ex concilio Agathenſi. Cap. 5.

Docendi ſunt ciues vt paſcha natale domini, ⁊ pentecoſten in ciuitatibus cum epiſcopis ſuis, niſi infirmitas impedierit, celebrent, accipiendę communionis vel benedictionis gratia. Et qui hoc neglexerit, communione priuetur. Quę feſta celebranda ſint, ſub precepto habentur. ¶ Ex concilio Lugdunenſi. Cap. 4. Item pronunciandum eſt vt ſciant tempora feriandi per annum, id eſt omnem diem dominicam a veſpera vſqз ad veſperam, ne iudaiſmo capiantur: feriandi vero per annum ſunt iſti dies. Natalis domini. Sancti Stephani, Sancti Joannis euangeliſtę, Innocentum, Sancti Syluestri, Octaua domini, Theophania, Purificatio ſancte Marie, Sanctum Paſcha cum tota hebdomada, Rogationes tribus diebus, Aſcenſio domini, Sancti dies Pentecoſtes, Corpus chriſti, Sancti Joãnis baptiſtę. Duodecim apoſtolorum, maxime tamen ſanctorum Petri ⁊ Pauli, qui mundum ſua predicatione illuminauerunt, Sancti Laurentij, Aſſumptionis ſancte Marię, Natiuitatis ſanctę Marię, Dedicationis baſilicę ſancti archangeli Michaelis, Dedicatio cuiuſcunqз oratorij, ⁊ omnium Sanctorum, Sancti Martini. Et ille feſtiuitates, quas ſinguli epiſcopi in ſuis epiſcopijs cum populo collaudauerint, que vicinis tantum circummorantibus inducendę ſunt, non generaliter omnibus. Reliquę vero feſtiuitates per annum non ſunt cogendę ad fe

riandum, nec prohibende. Indictum vero ieiuniū quādo fuerit denunciatum, ab omnibus obſeruetur. ¶ Ex concilio apud cōpendium. Cap. 2. Omnes dies dominicos a veſpera in veſpera cum omni veneratione obſeruari decreuimus, et ab illicito opere abſtinere, et vt mercatus in eo minime fit nec placitum vbi aliquid ad mortem vel ad penam iudicatur. Nec ſacramenta iurentur, niſi pro pace faciēnda. ¶ Sacerdos debet monere populum ſuper decimis perſoluendis. Cap. 11.

Debet etiam Sacerdos populū admonere de decimis deo ſoluendis, ſicut dicit ſanctus Auguſtinus, qui in cōcilio maguntinenſi cap. 4. allegatur. De decimis Auguſtinus doctor venerabilis dicit. Decime ex debito requirūtur. Quid ſi diceret deus, Nempe meus es homo, mea eſt terra, quam colis, mea ſunt ſemina que ſpargis, mea aialia, que fatigas, meus eſt ſolis calor. Et cū omnia mea ſint, tu qui minus accōmodas ſolam decimā merebaris. Sed reſeruo tibi nouem, da mihi decimā. Si nō dederis mihi decimam, auferā nouem. Cum itaque iudaicus populus preceptū decimarū tanta diligētia obſeruaret, vt de minimis quibuſque oluſculis, ruta vz, menta et cymino (vt etiā dn̄s teſtat) decimas darent, cur nō maiori ſtudio plebs euangelica eandem impleat iuſſionem, cui et maior numerus eſt ſacerdotū, et ſyncerior cultus ſacramentorū? Ideo ergo dande ſunt, vt hac deuotione deus placatus largius preſtet que neceſſaria ſunt, ſicut ſuperius oſtendimus. Erūt ſacerdotes ac miniſtri eccleſie cura et ſolicitudine neceſſitatum corporalium, ſine quibus hec vita tranſigi non poteſt, releuati, vt liberiores fiāt ad meditationem diuine legis et doctrine adminiſtrationē: atque ſpiritualis ſeruitij voluntariam expletionem. Et vt munus populi in quotidiana oblatione domino immolet, necnon ſm̄ ſtatuta canonica in ſuſtentationem pauperum et reſtitutionem eccleſiarum proficiat: quatuor partes iuxta canones fieri de fidelium oblationibus debent, vt vna ſit epiſcopi, altera clericorū, tertia pauperum, quarta reſtaurationum eccleſiarum ſeruetur. ¶ Ex eodem concilio maguntinenſi. Cap. 38. Admonemus atque precipimus, vt decime deo omnino dari nō negligātur: quas deus ipſe dari ſibi conſtituit, quia timendum eſt vt quiſquis deo ſuum debitum abſtrahit, ne forte deus per peccatum ſuū auferat ei neceſſaria ſua. ¶ Ex cōcilio nanetenſi. ca. 159.

Precipiendum

Precipiendum ſm canonum authoritatem, vt de ſepulchris ꝛ hoībus ſepeliēdis nihil muneris exigat, niſi forte qui ſepelitur viuens iuſſerit eccleſie, in cuius atrio ſepelit, de ſuis rebus aliqd tribuere, aut etiā poſt mortē illi, qbus cōmiſſum eſt eius eleemoſynaꝫ facere de rebus illius aliqd dare ſpōte voluerint. Tamē nullatenus a presbyteris illis aliquid exigat, ſiue ab illis, qui locis ꝛ vicis preſunt. ¶ Sacerdos ſemper ſacrum chriſma deferre, ꝛ in cōuiuijs honeſte ſe habere debet. Cap. 17. ¶ Ex concilio balcenſi. Cap. 5.

Nullus presbyterorum in plebe ſibi cōmiſſa ſine chriſmate vnqꝫ deberet progredi, qa inter nos placuit ſemel in baptiſmate chriſmari. De eo auteꝫ. qui in baptiſmate quacunqꝫ neceſſitate faciente nō chriſmatus fuerit, in confirmatione ſacerdotis perficiatur. ¶ Ex concilio apud valentiam. Cap. 2. Presbyteri, qui dioceſanas regunt eccleſias, nō a quibuſlibet epis, ſed a ſuo, nec per iuniorem clericū, ſed per ſeipſos, aut per illos, qui eiuſdem ordinis ſint ante paſche ſolennitatem chriſma petant. ¶ Ex cōcilio turonenſi. Cap. 3. Obſeruandum eſt, vt ſacrum chriſma ꝛ oleum conſeſecratuꝫ ſemꝑ ſub ſera ſit, ne illud vnde chriſto incorporamur, ꝛ vnde omnes fideles ſāctificātur, vnde reges ꝛ ſacerdotes inungunt, aliquis infidelis aut immūdus tāgat, aut aliquis perfidus ad dei iudicium ſubuertendum ſurripiat: quod experimento didicimus. ¶ Ex concilio neoceſarienſi. Cap. 7. Presbyterum in nuptijs bigami prandere non conuenit: quia cuꝫ penitentia bigamus indigeat, quis erit presbyter, qui propter conuiuium talibus nuptijs poſſit prebere conſenſum? ¶ Ex dictis beati Auguſtini. Presbyteri, diaconi, vel ſubdiaconi, vel deinceps quibus ducendi vxores non eſt licitum, etiam alienarū nuptiarum euitent cōuiuia, neqꝫ his cetibus adinſceant, vbi amatoria cātant ꝛ turpia, aut obſceni motus corporū choris ꝛ ſaltationibus offeruntur, ne auditus ꝛ obtutus ſacris myſterijs deputatus turpiuꝫ ſpectaculorū atqꝫ verboꝝ cōtagione polluat. ¶ Ex concilio africano. cap. 6. Pro reuerentia dei ꝛ ſacerdotuꝫ id vniuerſa ſancta ſynodus ſtatuit, vt, quia ſolent crebro menſis otioſe fabule interponi in omni ſacerdotali conuiuio, lectio ſcripturarum diuinarum miſceatur. Per hoc enim ꝛ anime edificantur ad bonuꝫ, ꝛ fabule non neceſſarie prohibentur. ¶ Ex cōcilio antiocheno. Cap. 11. Siquis eps aut presby-

ter aut quilibet regulę ſubiectus eccleſię pꝛeter conſilium ⁊ lite
ras epoꝝ prouincię ⁊ pꝛęcipue metropolitani adierit imperato
rem, hunc repꝛobari ⁊ abijci opoꝛtet non ſolum a cõione, verũ
⁊ ab honoꝛe cuius pticeps videt exiſtere. Quia venerãdi prin
cipis auribus moleſtiam tentauit inferre cõtra leges eccleſię.

¶ Que ſacerdotes ac clerici obſeruare debeant ex ſynodali
admonitione compendioſe excerpta. Cap. 13.

FRatres chariſſimi conſacerdotes ⁊ cooperatoꝛes noſtri,
nouit fraternitas veſtra nos (lȝ indignos) locum tene
re Aaron, vos autem Eleazari ⁊ Ithamari, nos fungi vice. 12.
apoſtoloꝛum, vos autem. 72. diſcipuloꝛum. Nos paſtoꝛes ve
ſtros eſſe, vos autem animarũ vobis cõmiſſarum. Nos de vo
bis, vos autem de plebibus vobis cõmendatis dño noſtro Je
ſu chꝛiſto rationem eſſe reddituros, vt in die tremendi iudicij
inter bonos diſpenſatoꝛes inueniamur. Et ideo chariſſimi vi
dete periculum veſtrũ. ¶ Admonemus itaqȝ ⁊ obſecramus
fraternitates veſtras, vt q̄ vobis ſuggeremus, memoꝛię cõmē
detis, ⁊ opere exercere ſtudeatis. In pꝛimis igit admonemus
⁊ obſecramus fraternitatem veſtram, vt vita ⁊ conuerſatio ve
ſtra ſit irrepꝛehenſibilis. ¶ In domibus veſtris mulieres
non cohabitent. ¶ Omni nocte ad nocturnas hoꝛas ſurgite.
¶ Officium veſtrum hoꝛis certis decantate. ¶ Nullus ve
ſtrum niſi ieiunus miſſam celebꝛet, ⁊ nõ in veſtibus cõibus, ſed
ſacris. Amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola ⁊ caſula veſtimen
tis nitidis, quę ad alios vſus non ſeruiant parati, deuote ⁊ reli
gioſe celebꝛate, ⁊ in ea coꝛpus ⁊ ſanguinē dñi cũ omni reueren
tia ⁊ tremoꝛe ſumite. ¶ Coꝛpoꝛalia ⁊ pallę ex lino fieri debēt
⁊ ſint mundiſſima, quę ⁊ alia lintea ac vaſa ſacra pꝛopꝛijs ma
nibus abluite, ⁊ extergite diligenter. ¶ Altare ſic coopertum
mundis linteis ſaltem tribus diuerſis, ad quod nulla femina ac
cedat aut calicem tangat, ⁊ ſuper altare nihil ponatur niſi reli
quię, ac res ſacrę ⁊ ꝓ ſacrificio oppoꝛtunę. ¶ Miſſalia, gra
dualia, lectionaria, ⁊ antiphonaria veſtra, ſint cõpleta ⁊ pfecta.
¶ Eccleſię veſtrę bene ſint coopꝛtę ⁊ mũdę. ¶ In ſacriſtijs
ſiue ſecretarijs aut iuxta altare maius ſit locus aptus ad infun
dendum aquam ablutionis coꝛpoꝛaliũ, ⁊ linteoꝛũ, ac vaſoꝛũ.
⁊ aliarum rerum ſacrarum ac manuũ poſtq̄ ſanctum chꝛiſma
aut oleũ catecuminoꝛũ vel infirmoꝝ tractaueritis. Ibiqȝ pē
deat

deat vas cũ aqua munda pro lauandis manibus ſacerdotuꝫ ⁊ aliorum,qui rem ſanctam ⁊ officium diuinum ſunt peracturi,⁊ prope linteum mundum ad illas abſtergendum. ¶ Atria ec/cleſie ſint bene munita. ¶ Nullus ſine ſcitu ⁊ conſenſu noſtro per poteſtatem ſecularem eccleſiaꝫ obtineat. ¶ Nullus eccleſiam ad quam intitulatus eſt,dimittat,⁊ ad aliaꝫ queſtus gratia ſe transferat. ¶ Nullus plures eccleſias ſine titulo ⁊ contra ſacrorum canonuꝫ diſpoſitiones nanciſci preſumat. ¶ Nulla/tenus etiaꝫ vna eccleſia inter plures diuidatur. ¶ Nullus extra eccleſiam in locis non conſecraris, aut calcaribus indutus, vel cultellis extra pendentibus celebret. ¶ Nullus alterius parochianum niſi itinerantem, ⁊ tunc de rectoris ſui licẽtia ad cõmunionem recipiat. ¶ Nullus in alterius parochia abſqꝫ proprij ſacerdotis licẽtia celebret. ¶ In celebratione quiſqꝫ calicem ⁊ oblata non circulo aut digitorũ vacillatione (vt qui/dam faciunt,)ſed iunctis ⁊ extẽſis digitis cruce ſignet,ſicqꝫ benedicat. ¶ Calix ⁊ patena ſint aurei vel argentei, non erei, aut auricalcei,vitrei vel lignei. ¶ Quiſqꝫ presbyter clericuꝫ habeat vel ſcholarem,qui cum eo pſalmos cantet,epiſtolam ⁊ lectiones legat,⁊ in miſſa reſpondeat. ¶ Ipſe quoqꝫ presby/ter infirmũs viſitet ⁊ reconciliet ⁊ iuxta apoſtoluꝫ ꝓpria manu cõmunicet, ⁊ oleo ſancto inungat. ¶ Nullus preſumat trade/re communionẽ laico aut femine,ad ferendũ infirmo. ¶ Nul/lus pro baptizandis infantibus ſiue adultis,aut infirmis reconciliandis,aut mortuis ſepeliendis,premium vel munus exigat. ¶ Per negligentiam veſtram nullus infans ſine baptiſmo,⁊ adultus ſine cõmunione pereat. ¶ Nullus veſtrum ſit litigioſus aut ebrioſus. ¶ Nullus arma ferat. ¶ Nullus canũ aut auium iocis inſeruiat,ſeu in tabernis bibat. ¶ Quiſqꝫ veſtruꝫ quãtum ſapit de euangelio dominico ⁊ ceteris feſtiuis diebus ſue plebi annunciet. ¶ Verbum domini predicate. ¶ Curã pauperum ⁊ peregrinoꝝ viduarũ ⁊ orphanoꝝ habete,ipſoſqꝫ peregrinos ad prandium veſtrum vocate. ¶ Eſtote hoſpitales,alijs exinde bonum exemplũ prebentes. ¶ Singulis diebus dominicis ante miſſaꝫ aquã qua populus aſpergit benedicite,ad qđ vas proprium habetote. ¶ Vaſa ſacra ⁊ veſtimenta ſacerdotalia nolite negotiatori,aut tabernario ĩ pigꝰ dare. ¶ Minus digne penitentẽ cuiuſcũqꝫ rei gratia ad reconcilia

tionem non adducite, nec ei recōciliationis teſtimoniuꝫ perhi
bete. ¶ Uſuras non exigite. ¶ Nec facultates veſtras poſt
oꝛdinationē veſtraꝫ acquiſitas alienate, quoniaꝫ eccleſie ſunt.
¶ Nullus etiam res, poſſeſſiones, aut mancipiuꝫ eccleſie vē
dere, cōmutare, aut quocūqꝫ īgenio p̄ſumat alienare. ¶ Nul/
lus decimā alterius recipiat. ¶ Nullus penitentē carnē mā
ducare aut vinuꝫ bibere inuitet, niſi pꝛo eo tunc eleemoſynā fe
cerit. ¶ Quiſqꝫ fontes baptiſmales lapideos hēat bene mū/
dos, quos ſi habere nō poterit, vas aliud ad hoc opus ſolū de/
putatum teneat. ¶ Omnibus parochianis veſtris ſymboluꝫ
⁊ oꝛationē dominicā ⁊ ieiunia quatuoꝛ tempoꝛū ⁊ alia eccleſie
mandata ſignificate obſeruāda. ¶ Ante quadrageſimā quar
ta feria populū ad cōfeſſioneꝫ admonete, ⁊ cōfeſſis iuxta qua/
litatem criminū penitentiā iniungite. ¶ Tribus tēpoꝛibus in
anno, id eſt natali domini, paſche, ⁊ pentecoſtes, omnes fideles
accedere ad cōmunionem coꝛpoꝛis dn̄i noſtri Jeſu Chriſti in
uitate, ⁊ ne deſit quin ſaltim in paſcha cōmunicēt. ¶ Ceteris
tempoꝛibus coniugatos ab vxoꝛibus abſtinere exhoꝛtemini.
¶ Nullus veſtrū rubeis aut viridibꝰ veſtibus vtat. ¶ Dieꝫ
dominicaꝫ ⁊ ceteras feſtiuitates abſqꝫ opere ſeruili a veſpera
ad veſperaꝫ celebꝛari docete. ¶ Cantus ⁊ choꝛeas mulierū
in atrio eccleſie fieri pꝛohibete. ¶ Incantationes ſuper moꝛ
tuos nocturnis tempoꝛibus a vulgo fieri cōſuetas ſub obteſta
tione dei omnipotentis vetate. ¶ Cum excōmunicatis nolite
cōmunicare. Nec quis veſtrū cīs vel in eoꝛū pꝛeſentia celebꝛa
re pꝛeſumat, qd̄ etiā plebi nunciate. ¶ Et ꝙ nullus ex plebe
vxoꝛem domū ducat, niſi pꝛius nuptie tempoꝛibus ab eccleſia
p̄miſſis publice fuerint celebꝛate. ¶ Qd̄ nullus ad raptā vel
conſanguineam accedat, aut alterius ſponſam ducat, omnibus
pꝛohibete. ¶ Poꝛcarios ⁊ alios paſtoꝛes ſaltiꝫ dominica fa
ciatis vocari ad miſſam. ¶ Patrinos, vt filios ſuos ſymbolū
⁊ oꝛationeꝫ dominicā doceāt, aut doceri faciant exhoꝛtamini.
¶ Sacramentum eucharíſtie, ſanctum chꝛiſma, ⁊ oleū cathe
chuminoꝝ ac ſanctum, ſeu infirmoꝛuꝫ in eccleſia in loco mūdo
condecenti ⁊ ſecuro ſub ſera ⁊ fida cuſtodia diligenter ſeruate.
¶ Quiſqꝫ veſtruꝫ expoſitioneꝫ ſymboli ⁊ oꝛationis dominice
iuxta oꝛthodoxoꝝ patrum traditiones penes ſe habeat, eaſqꝫ
ac oꝛationes miſſaruꝫ ⁊ epiſtolas ⁊ euangelia ⁊ canoneꝫ bene
intelligat:

intelligat:ex quibus pꝛȩdicando populū ſibi cōmiſſum ſedulo inſtruat maxime non bene credentem. ¶ Introitū miſſȩ oꝛationes,epiſtolam,graduale,euangelium,ſymbolum ⁊c. non ſecreta,ſed alta ⁊ itelligibili voce ꝓferat. Secretas vero ⁊ canonē moꝛoſe ⁊ diſtincte ſubmiſſa voce legat. ¶ Pſalmoꝛū verba ⁊ diſtinctiones regulariter cum canticis cōſuetis intelligibiliter pꝛonunciet.. ¶ Symbolum Athanaſij de trinitate ⁊ fide catholica memoꝛiter teneat. ¶ Exoꝛciſmos ⁊ oꝛationes ad cathecuminos faciēdos ⁊ reliquas pꝛeces ſuper maſculū ⁊ feminaȝ pluraliter vel ſingulariter reſpectiue diſtincte pꝛoferat. ¶ Oꝛdinem baptiȝandi ⁊ ad ſuccurrendum infirmis,reconciliationis ⁊ cōmendationis animȩ,⁊ in agendis exequijs defunctoꝛum,iuxta modum canonicum obſeruet. ¶ Exoꝛciſmos ⁊ benedictiones ſalis ⁊ aquȩ pertinētes legat. ¶ Cantum diurnum ⁊ nocturnum ſciat. ¶ Computum etiam minoꝛeȝ ad inueniendum literam dominicalē,tempus interualli dici paſchȩ, ⁊ maioꝛum mobilium feſtoꝛum non ignoꝛet. ¶ Martyrologium integrum habeat. Ut per hȩc ⁊ alia bona opera vna cuȝ populo vobis credito perpetuā beatitudine perfruamini. Pꝛȩſtante domino noſtro Jeſu Chꝛiſto: cui eſt honoꝛ ⁊ gloria in ſecula ſeculoꝛum. Amen.

¶ Expliciunt pꝛȩambula pꝛȩſentis operis.

¶ Diuiſio generalis totius operis in tres partes.

¶ Pꝛima pars cōtinet, quemadmodum ſacerdos curatus debeat eccleſiaſtica ſacramenta ad eius miniſterium pertinentia, ⁊ illis annexa, adiuncta ⁊ accidentia debite cōficere, miniſtrare,conſeruare,⁊ ad ſalutem animarum exhibere.

¶ Secunda pars continet qualiter ſacerdos res ad eius officium ſpectantes benedicere ⁊ ſanctificare debeat.

¶ Tertia pars cōtinet qualiter ſacerdos ꝓceſſiones,⁊ alias cerimonias diuerſis tempoꝛibus,diebus ⁊ euentibus accommodas perficere habeat, cum exoꝛciſmis dȩmoniacoꝛum computo eccleſiaſtico,⁊ cantus bꝛeui infoꝛmatione.

¶ Tractatus primus prime partis Sacerdotalis de ſacramento baptiſmi.

¶ De triplici baptiſmo ⁊ eius efficacia. Cap. 1.

Q Uia ergo baptiſmus eſt ianua, fundamẽtũ, ⁊ primus omnium ſacramẽtoꝝ. de cõſe. diſ. 4. ca. cũ itaqꝫ 32. diſtin. §. verum ⁊ ſ. Tho. 3. pte. q. 66. arg. 6. ⁊ ſine eo non eſt ſalus. de cõſecra. diſtin. 4. cap, firmiſſime. primuꝫ de eo tractãdũ eſt. ¶ Inuenitur autẽ triplex baptiſmus. ſ. flaminis, ſanguinis, ⁊ fluminis, id eſt aque: vt colligitur de conſecra. diſtin. 4. ca. Baptiſmi vicem. cap. In ſumma. ⁊ c. catechuminũ. 1. q. 1. c. Firmiſſime. ſ. Tho. 3. parte. Baptiſm⁹ flaminis, q. 66. argu. 11. ⁊. 12. ¶ Primus baptiſmus eſt flaminis: id eſt ſpũs ſancti. Act. 1. Uos aũt baptizabimini ſpiritu ſãcto. Et eſt quãdo aliquis habet propoſitũ ſuſcipiẽdi baptiſmũ modo debito, ſi facultas dabiť, ⁊ non per negligentiã vel cõtemptũ illuꝫ dimittit: ſed qꝛ non valet ipſum attingere, ideo talẽ defectũ ſupplet virtus ſpũs ſancti. de cõſe. diſt. 4. ca. Baptiſmi vicem: ⁊ de bapti. ⁊ eius effec. c. debituꝫ: ⁊ ſequẽtibus. ⁊ ibi notať in glo. de presby. nõ bapti. ca. Ad apoſtolicã. Hic autẽ baptiſmus delet Baptiſm⁹ ſanguinis, culpã, ⁊ valet ſolũ adultis vſum rõnis habẽtib⁹. ¶ Secũdus baptiſmus eſt ſanguinis, id eſt martyrij. de quo Joan. 12. Ego baptiſmo habeo baptizari ⁊c. Apocal. 7. Dealbauerũt ſtolas ſuas in ſanguine agni. de cõſec. diſt. 4. ca. Catechumini: ⁊ cap. Baptiſmi vicem in princ. ⁊ de presby. non bapti. cap. 2. ⁊. 3. in fine. Et ſ. Tho. in. 4. ſent. diſt. 4. argu. 3. Et iſte baptiſmus ſanguinis eſt, quãdo quis etiã non baptizatus aqua pro fide chriſti martyriũ patiť, ſicut innocẽtes ab herode interfecti, Matth. 2. Et oratores beate Catherine virginis ⁊ martyris: ⁊ ſcã Emerentiana

rētiana collactanea beatę Agnetis. ¶ Et iſte baptiſmus delet cul pā ⁊ penā, ⁊ ꝓficit nō ſolū adultis, ſed etiā paruulis, quando ob ꝓteſtationē fidei chriſtianę, quā tenebāt eoꝝ parētes, occidunt, ſm theologos. ¶ Et ſm dñm Petrum de palude ordinis pdica torū: ⁊ ptriarchā hieroſolymitanū in.4.ſentē. puer in vtero m̄ris exiſtens martyrizari pōt. ¶ Et ita mulier pregnās pro chriſto in terfecta vna cū ꝓle eſt martyr. ¶ Tertius eſt baptiſmus flu minis: id eſt aquę. de quo dñs Jeſus Joan.3. ait. Niſi qs rena tus fuerit ex aqua ⁊ ſpū ſctō nō pōt introire in regnum dei. ¶ Et ibidē venit Jeſus in terrā iudęā ⁊ baptizabat. Qui quidez ba ptiſmus in fide chriſti ab eccleſia ſuſcipitur ⁊ delet culpaz ⁊ pe nam ⁊ cōfert gratiā. De ſumma trini. c.1. in clemē. ¶ Et iſte cōue nit magnis, id eſt adultis ⁊ paruis. De cōſe. di.4. c. Per aquā. *Fluminis baptiſmus.*

¶ Ex dictis Fabiani papę. Baptiſmus grece latine tinctio interpretaē. Qui idcirco tinctio dicit, qꝛ ibi homo ſpū gratię in melius mutaē: ⁊ lōge aliud q̄ erat efficit. Baptizaē in noīe pa tris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſcti. Sicut in trib⁹ pſonis ſtat omne verbū, ita hoc ſacm̄ ternarius numerus diuinoꝝ noīuz, id eſt pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūs ſci efficit. hęc ille. ¶ Sacerdos igiē baptizatur⁹ circa hoc ſacm̄ ſeptē ꝯſiderare debet. vz.

¶ De varia baptiſmi inſtitutione. ca.2.

Inſtitutionem	
Materiam	
Formam	
Miniſtrum	
Perſonam baptizandam	
Ritum baptizandi	
Effectum baptiſmi	

INſtitutio hu ius ſacri baptiſmi fuit mul tipliciter facta. ſ. Materialiter ⁊ inchoatiue: quādo chriſtus ta ctu ſuę mundiſſimę carnis vim regeneratiuam aquis contulit Matth.3. ¶ Preceptiue: qñ dixit nicodemo. Joann.3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊c. ¶ Effectiue: quando chriſtus paſſus eſt in cruce: ⁊ de latere eius exiuit ſanguis ⁊ aqua. Joan.19. ¶ Executiue, quādo chri ſtus dixit diſcipulis. Euntes docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris ⁊ Filij ⁊ Spiritus ſancti. Matthęi.28.

¶ Quod aqua naturalis ⁊ pura cōuenientior eſt baptiſmi ma teria. ca.3.

MAteria ſacri baptiſmi eſt aqua ſimplex elemē talis ⁊ naturalis. Quę qdē eſt cōueniētior oīb⁹ alijs liquo ribus. ¶ Primo qꝛ aqua habet vim refrigerandi ⁊ ſanandi. ¶ Secūdo qꝛ eſt magis cōis ⁊ quaſi vbiqꝫ inuenit. ¶ Ter

tio q: fluxit de latere chriſti. ¶ Quarto q: ſpūs ſanctus viuificās primo ſup aquas apparuit. Geñ. 1. Spūs dñi ferebat ſup aquas. ¶ Quinto q: Chriſtus in aquis baptizatus apparuit. Unde in qualibet aqua naturali pōt fieri baptiſmus, ſiue ſalſa ſit ſiue dulcis, maris, fluminis, lacus, ciſterne, putei, calida vel frigida. Sanctus Tho. 3. parte. q. 66. arg. 3. ꝛ. 4. in. 4. ſentē. diſt. 3. q. 1. arg. 3. propter multas rationes ibi adductas. Non aūt in vino, oleo, aut alio liquore, q: tales vel ſimiles liquores de latere xpi nō exiuerūt. Nec etiā i aqua artificiata, vt roſacea: ꝛ alijs aqs lābicatis: q: nō ſunt ꝓprie aque naturales: nec etiā in vrina, ſudoꝛ, ſaliua, cholera, phlegmate, vel aqua ex ſale reſoluta. In lixiuio vero deficiēte aqua pura, ꝛ in aqua lutoſa: ſed colata: ꝛ i aqua pluuiali ꝛ reſoluta ex niue, glacie, rore, vel pruina pōt fieri baptiſmus: nō aūt cū niue, glacie, rore, vel pruina nō reſolutis in aquā: ſm eundē vbi. ſup. ꝛ ſm dñm Petrū de palude in. 4. ſent. ¶ Pōt ēt in tpe neceſſitatis fieri i brodio depurato ꝛ nō multū ſpiſſo deficiēte aqua naturali. Et ſilr pōt fieri i aqua ſulphurea ſiue balneis. Nō aūt in aqua, quā alchimiſte faciūt ad mutādū metalla. Tpe vero hyemis ſm dñm Albertū magnū ordinis ꝑdicatoꝝ: ꝛ epm ratiſponēſe ꝫ calefieri aq̄ nō bñdicta ꝛ miſce-
Ex. 4. ſen. ri aque baptiſmali ne aq̄ frigida noceat infanti. Hec oīa ex ſcō Thoma ꝛ ceteris theologis excerpta ſunt. Aqua baptiſmi debet eſſe bñdicta ꝛ ſacro chriſmate nouo ꝑmiſta niſi in neceſſitate. Et cōtrariū faciēs extra caſum neceſſitatis mortalr peccat. de cōſe. diſt. 4. ca. Siquis. ꝛ. ſ. Tho. in. 4. ſentē.

¶ Que ſit forma baptiſmi, ꝛ qualiter in ea poſſet errare baptizans. Cap. 4.

Forma ſacramēti baptiſmi eſt duplex: vna ſm ritū oriētaliū, ſeu grecorū, que eſt iſta, vꝫ Baptizet N. ſeruus chri in noie pr̄is, ꝛ filij, ꝛ ſpūs ſcti. Et hec forma ab eccleſia ſuſtinet. Ex cōcilio Florētino ſub dnō Eugenio papa. 4. Ubi in bulla Armenorū, q̄ incipit. Exultate deo, ſic habet. Forma baptiſmi hec eſt. Ego te baptizo. In noie pr̄is, ꝛ filij, ꝛ ſpūs ſcti, amē. Nō tñ negamus qn ꝛ ꝑ hec verba: Baptizet talis ſeruus chri, In noie pr̄is, ꝛ filij, ꝛ ſpūs ſci. Uel baptizet manibus meis talis ſeruus xpi. In noie pr̄is, ꝛ filij, ꝛ ſpūs ſci, verū ꝑficiat baptiſma. Qm̄ cū principalis cā, ex qua baptiſma vtutē habet, ſit ſcā trinitas: inſtrumētalis aūt ſit miniſter, qui tradit exterius ſacrm̄, ſi ex

primatur

primatur actus, qui per ipſuz exercetur miniſtrū, cū ſancte Trinitatis inuocatione pficitur sacrm. Hec ibi. ¶ Alia forma eſt latinorū ſeu occidentaliū, que eſt ſancte Romane eccleſie, que ſm. ſ. Tho. 3. parte q. 66. arg. 5. cōpletior eſt ⁊ cōformior verbis chriſti. ſ. Docete oēs gentes baptizantes ⁊c. Matthei. 28. que eſt iſta. Ego te baptizo in noīe patris, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſancti amen. De cōſe. diſt. 4. ca. prima igitur circa finem. ⁊ ca. ſiquis presbyter in fi. ⁊ ca. multi in fi. ⁊ ca. propria circa mediū, ⁊ cap. in ſynodo. ⁊ ca. ſi vera. de baptiſmo ⁊ eius effec. ca. debitū. In qua quidem forma aliqua ſunt de ſubſtātia sacri, aliqua nō. De ſubſtātia ſunt. Te baptizo in nomine patris, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſancti. Prolatio vero pſone baptizantis, ſ. Ego, nō eſt de ſubſtantia: quia ſi nō diceretur eſſet baptiſmus verus. Sed in eccleſia latinoruz tacens: ly ego, peccaret mortaliter: quia faceret cōtra preceptū eccleſie. de conſec. diſt. 4. ca. retulerūt. Amen etiā vbi conſueuit dici nullo modo debet pretermitti. Si tñ pretermittatur eſt baptiſmus, tñ omittens peccat. Et iſta forma quocūqz idiomate proferri pōt. ¶ Nec licet aliqd mutari vel ptermitti in iſta forma baptiſmi. Que ſi mutaretur ab aliquo volente nouū ritū baptizādi inducere, nō eſſet baptiſmus. Sed ſi anteponatur, vel poſtponatur aliquid de forma non varians ſenſum (vt ſi diceretur) Baptizo te ego in nomine patris: ⁊ filij ⁊c. eſt verus baptiſmus ſm. ſ. Tho. in. 4. ſen. ⁊ in. 3. pte. ¶ Si autem dicatur. Baptizo te in nomine genitoris ⁊ geniti: ⁊ ab vtroqz procedentis nihil fit. ¶ Si plures inſimul ex neceſſitate ſint baptizādi pōt dici. Ego baptizo vos in nomine patris ⁊c. ⁊ eſt verus baptiſmus, non tamē debet fieri niſi in neceſſitate. Tho. 3. pte. q. 66. arg. 5. ad. 3. Si autem poſt debitā formā baptiſmi ex mera deuotione addatur ⁊ beate Marie virginis vel alicuius ſancti eſt baptiſmus ſm eundez in. 4. ſent. ¶ Si verba proferantur corrupte ex defectu idiomatis vel lingue, vtputa, in noie patria ⁊ filia ⁊c. ſi nō malitioſe tali modo proferantur eſt baptiſmus. de cōſec. diſt. 4. retulerunt. ¶ Si vero magna ſit interpoſitio verbor inter verba forme, vt ſi diceret, Ego te baptizo in noie pris: ⁊ multa interponeret verba vel alia faceret: ⁊ poſtea ſubiungeret: ⁊ filij ⁊c. non eſſet baptiſmus. Si vero pauca diſtantia ſit, vt ſi diceret aſtantibus. Tacete vel excrearet aut ſpueret

Secus in ſacramēto pœnitentię quod non licet

eſt verus baptiſmus. argu. de conſec. diſt.4.ſi nō ſanctificatur. ¶ Si aūt probabiliter dubitatur de aliquo an ſit baptizatus, baptizatur hoc modo. Si es baptizatus nō te baptizo. Sȝ ſi non es baptizatus :ego te baptizo . In nomine patris,⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſancti. Amen.ſ. Tho.3.parte.q.66.arg.9. ad quartū.

¶ Quis ſit idoneus miniſter hui⁹ ſacramēti baptiſmi.Cap.5.

Miniſter huius ſacramēti eſt ſolus ſacerdos,q in tali actu debet habere ſtolaȝ,ſeu orarium ad colluȝ.23.diſt.cap. eccleſiaſtica.In neceſſitate aūt quilibet pōt baptizare clericus vel laicus : vir ſiue mulier: pater ⁊ mater.iudęus,paganus,excōicatus, hęreticus,⁊ ſchiſmaticus,dūmodo intēdat facere qđ intēdit eccleſia.diſt.32.ca.pręter.§.verum.24.q.1.ca.ſubdiaconus:ca.ſi.quē.de ſum.tri.ca.firmiter. De baptiſmo ⁊ ei⁹ effec. ca.de quibus.32. q.4. ca.iſte.de conſecr.diſt.4.ca.conſtat.⁊ ca. Romanus.1.q.1.ca.dictū eſt a domino. De cōſe.diſt.4.a quodam iudęo.ſ. Tho.⁊ Petrus de palude in.4.ſent. Nec debet reiterari dūmodo baptizans ſeruet formā ſupradictaȝ. Extra caſum neceſſitatis nulli licet baptizare niſi ſacerdoti parochiano, alias efficeref irregularis. De cle.nō ord.mi.ca.1. Immo ſacerdos non debet aliquem baptizare ſi nō ſit eius parochianus. 16. q. cap. Interdicimus.ſ. Tho.3.parte.q.67.arg.4.ad ſcdm. Diaconus tamen poteſt ſolēniter baptizare in extrema neceſſitate in abſentia presbyteri:vel ſi a pſbytero ei iuſſuȝ fuerit propter multitudinē baptizandorū:cum ſolus ſacerdos nō pōt ſupplere.Nec laicus pręſente clerico:nec clericus pręſente ſacerdote:nec mulier pn̄te viro:nec infidelis pn̄te fideli poſſunt baptizare ſm.ſ. Tho. Melius aūt eſt baptizari a laico q̄ȝ a ſacerdote excōicato,hęretico,vel ſuſpenſo . Dęmon non pōt baptizare : ſed angelus ⁊ aīa ſeparata poſſunt deo permittēte. ſm. ſ. Tho.in.4.ſent. ¶ Nec refert vtrum bonus, vel malus ſacerdos baptizet quātū ad virtutē baptiſmi: verūtamē meli⁹ eſt baptizari a bono q̄ȝ a malo,nō tn̄ eſt melior baptiſmus a bono q̄ȝ a malo.de cōſe.diſt.4.ca. Inter bonos.⁊.ca.ſequētibus. ſ. Tho.3.pte.q.64.ar.1.ad ſcdm. ¶ Presbyter in pctō mortali exiſtēs ſi ſolēniter baptizat peccat mortalr,ſi aūt ex neceſſitate nō peccat. ¶ Si monſtrū baptizādū eſt, tutius eſt baptizare ſingillatiȝ:qn̄ apparēt duo capita vel duo corpora ⁊c.caſu neceſſitatis

neceſſitatis amoto: ꝛ in ſcđo dicere. Si non es baptizatus ego te baptizo. In noīe prīs ꝛc. Nullus ſeipſum pōt baptizare. de cōſe. di. 4. cap. Baptiſmi. de bap. ꝛ eius effec. ca. Debitū. Requiritur aūt in baptizāte etiā intētio baptizādi, qꝛ in pſona eccleſię hoc ſacrm̄ miniſtrat. Si aūt ſacerdos vel alia pſona baptizans intēdit hāc perſonā baptizare ſiue marē ſiue feminā eſt baptizata. Si vero intēdit baptizare marē ꝛ eſt femina: vel econtra nō eſt baptiſmus. Baptizans aliquē ex iocō ſi intēdit baptizare eſt baptizatus: tutius tamen eſt ꝙ ſub cōditione baptizetur.

Si duo capita, monſtrum haberet vno tātus capitie baptiſmo magis intēgri ꝛ pulchrioris, baptizādꝰ eſt, quippe qꝛ ſit impoſſibiles talis caſus, vt duo ſint homini capita in nullo ſm̄ nobilitatem differentia

¶ Sacerdos pergēs ad baptizandū ſemꝑ debet chriſma ſecuꝫ portare. de cōſe. diſt. 4. ca. Nullus miniſtrorū. ¶ Hec oia ſuprapoſita excerpta ſunt ex ſcđo Thoma ꝛ cęteris theologis. ¶ Debent autē ſacerdotes publice omnes tam viros ꝙ͂ mulieres inſtruere de modo baptizandi ꝛ forma baptiſmi ꝛ de intentione habenda in baptizādo aliquē. ſ. ꝙ faciant ſm̄ eam intentionē, quā habet eccleſia, vꝫ baptiſmū in noīe ſanctę trinitatis. ſ. patris ꝛ filij ꝛ ſpūs ſancti cōferendo. Et de hoc inſtruēdę ſūt potiſſimū obſtetrices propter periculum mortis infantium ſm̄ materiaꝫ ꝛ formā prędictas. ſ. in aqua naturali ꝛ cuꝫ forma verboꝝ vt ſupra.

¶ Quis debeat baptizari, ꝛ qs nō. Cap. 6.

Perſona baptizanda quę ſit, Et dicitur ꝙ oēs homines mundi tenentur ex neceſſitate ſuſcipere ſacramentū baptiſmi. Et ſm̄. ſ. Tho. etiā ſi eſſet in vtero matris ſanctificatus, aliter nō poſſet ſaluari iuxta illud. Niſi quis renatus fuerit ꝛc. Joā. 3. ¶ Puer in ventre matris exiſtēs nec apparēs extra nō eſt baptizandus. de cōſe. diſt. 4. ca. Si ad matris. ſ. Tho. in 4. ſen. diſt. 6. q. 1. arg. 1. quęſtiūcula. 1. ad. 3. Et in ſcđo caſu ſi vixerit ifās ſm̄ quoſdā ſub cōditione eſt baptizādus. ¶ Pueri baptizādi ſunt ꝙ͂tocyus fieri pōt ꝑpter mortis periculū: adulti vero prius per aliqđ tēpus ſunt ꝓbādi ꝛ inſtruēdi, ne faciant iniuriā ſacramēto reſiliēdo a propoſito ſcđ. ¶ Amentes etiaꝫ ꝛ furioſi baptizari poſſunt in fide eccleſię. Sed ſi habuerint aliq̄ lucida interualla, ꝛ nō petierint baptiſmū, baptizari nō poſſūt. Idem dicēdū eſt de dormiētibus. De bapt. ꝛ eius effec. ca. maiores. ¶ Peccatores in pctō pſeuerare volētes nullo modo ſunt baptizādi. Aliter vero dicēdū eſt de illis, qui dolēt de preterito ꝛ volūt cauere a futuris, ſ. ꝙ ſunt baptizandi. ¶ Pueri

Legibus omnes parere debēt, etiam infideles quandoqꝫ licet impij tamen illi ſubiecti ſint

iudeoꝝ ⁊ gentiliū ante vſuꝫ rōnis inuitis parētibus nō ſunt baptizandi. 28. q. 1. ca. Iudeoꝝ. ¶ Pueri etiā expoſiti ⁊ inuenti baptizādi ſunt, ſi ignorat an ſint baptizati. Similiter oēs, de qbus dubitat an ſint baptizati, ſunt baptizandi, ſed ſub cōditione. ſ. Si non es baptizatus. Ego te baptizo in noīe patris ⁊c. Baptizādi ſunt etiaꝫ infantes a mulieribus baptizati ſub cōditione ꝓpter earū ignorātiā. Non eſt proijciēdus puer in fluuio vel puteo ꝓpter defectū aquę vt ibi baptizet: qꝛ peccaret mortaliter qui tale quid faceret. Hęc omnia ex ſancto Tho. ⁊ cęteris theologis in. 4. ſententiarū excerpta ſunt. Illis qui in periculo mortis baptizantur: ſi euaſerint, omnia fiant in eccleſia: que alijs fieri ſunt conſueta: ſcilicet exorciſmi, catechiſmi ⁊ alia.

¶ Multiplex baptiſmi ritus, ⁊ qualiter exhiberi debeat. ca. 7.

Ritus ⁊ modus baptiſmi eſt octuplex. ¶ Primus eſt de ſubſtantia baptiſmi circa materiaꝫ ⁊ formā ⁊actum ablutionis. ¶ Secundus eſt cōgruitas temporū, ſ. ſabbatum ſanctum paſchę, ⁊ vigilia pentecoſtes. De cōſec. diſtin. 4. ca. Duo tempora. ca. Proprie ca. Siquis. ca. de catechuminis. ca. Si qui. ⁊ ca. Venerabilis. Sed hoc in pueris propter periculum non ſeruatur: ſm glo. in dicto ca. Venerabilis. ⁊ etiaꝫ vſum eccleſię, ſeruari tamen debet in adultis vt in eadem glo. ſed intellige vbi mortis periculū non immineat, vt in ca. Siqui. eadeꝫ diſtin. ¶ Tertius eſt exorciſmus, qui eſt adiuratio dęmonum: qua per diuinam potentiaꝫ arctātur, vt exeant a baptizādo: ne impediant eum a ſuſceptione virtutis baptiſmi ⁊ eius effectus, ⁊ ipſius dęmonis potētia arctatur, ꝙ non pōt ei nocere quātuꝫ vellet. De conſec. diſtin. 4. ca. Ante viginti. ca. Dehinc. ⁊ cap. Sacerdotes. Et hic fit anteꝗ̄ baptiſmus miniſtretur. Et ibi fiunt plura. ¶ Primo in fronte ſignatio ⁊ exſufflatio. de cōſe. diſtin. 4. ca. Poſtꝗ̄. ca. Sicut nobis. cap. Poſtea el. 1. ⁊ cap. Siue paruulus. Et hęc fiunt ad expellendam dęmonis virtutem. ¶ Secūdo benedictio cum manus impoſitione ad precludendam viam diabolo expulſo: dicta diſtinct. cap. Sacerdotes. ¶ Tertio aures ⁊ nares ſputo liniuntur ꝓpter fidei receptionem quātum ad aures: ⁊ ꝓpter aptitudineꝫ eius contra dęmoniacas pugnas quātum ad nares. De vtroqꝫ in ca. Poſtea el. 2. dictę di. ¶ Quartus eſt catechiſmus. De conſecra.

diſtin.

diſtin.4.ca. Catechumini.cap.baptizandos. cap. Non liceat. Qui quidem catechiſmus eſt inſtructio baptizādi in fide ⁊ moribus ⁊ vita chriſtiana,qui debet fieri adultis in perſona ꝓpria ⁊ paruulis in perſona patrinorū:vt ſciat de qbus eos habet inſtruere tēpore opportuno. Jdeo paruulus dicitur. Credis in deum ⁊c. Et patrinus reſpondet. Credo.ſ.ſe daturum operā vt credant.ca.diſtin.ca.Uos autem. Adulti vero per ſe debēt reſpondere. De cōſec.diſtin.4.ca. Prima.ca. Paruuli. ⁊ cap. Cum pro paruulis. Et hoc etiam fit ante baptiſmū. ¶ Quintus eſt inunctio olei ſancti.ea.diſt.ca. Deinde. ⁊ ca. Prima.ca. Deinde.ca.Ueniſti.⁊ ca.ſequentibus. ¶ Sextus eſt. Aquę benedictę ⁊ ſctificatę effuſio vel aſperſio ſm doctores vel trina immerſio ſm locorū ꝯſuetudinē:vel etiā vnica:vt in ca. Poſtq̄ el.1.ca.de trina.ca.ꝓpter.ea.di. ¶ Septimus eſt trium rerū poſt baptiſmū exhibitio. ¶ Primo chriſmatis inūctio in verticē,nō aūt in fronte:quę deſignat deſcenſum ſpūs ſcti.ca. veniſti.ca.poſtq̄ el.2.ca.emerſiſti.c.accepiſti el.1.⁊ ca.p̄sbris.ea.di. ¶ Scdo veſtis cādida:q̄ ſignificat inocētię puritatē.cap.poſt baptiſmū.⁊ ca.accepiſti el.2. ¶ Tertio candela in manu baptizati ponit̄ q̄ ſignificat lumē cognitionis:qd̄ habere debet baptizatus in bonis ſectādis:⁊ malis fugiēdis ſm theologos. Et nota ꝙ adultis debet p̄cedere catechiſm⁹ an̄ exorciſmū:pueris vero ecōtrario ſm eoſdē. ¶ Octauus ſunt patrini ⁊ mr̄inę de ſacro fonte leuātes.ea.di.in ca.in catechiſmo.c.nō plures. ⁊.c. in baptiſmate. Abbas vel monachus,vel religioſus nō pn̄t eē cōpatres:vel patrini in ca.nō lz ca.di.⁊.16.q.1.cap.placuit cōi. pater ⁊ mater baptizādi nō poſſunt baptizare filiū proprium niſi in caſu neceſſitatis.30.q.1.ad limina:nec retinere ad baptiſmū ſiue leuare de ſacro fonte.Uerūtn̄ ſi hoc ignorāter vel non malitioſe faciūt,ꝓpter hoc nō ſunt ſeparādi. De cogna.ſpūali. ca.ſi vir. Unus ſolus cōpater eſſe debet,⁊ puerū leuare: ⁊ non plures.ca.in catechiſmo.⁊ ca.nō plures. Qui tenet̄ filios ſuos ſpūales in moribus inſtruere ⁊ docere eos. Pater noſter. Aue maria,⁊ Credo in deū. De cōſe.diſt.4. vos ante oia. Non baptizatus nō pōt de fonte leuare aliquē.de cōſecra.diſtin.3.ca. in baptiſmate. ¶ Ex decretis Leonis papę apud ſctm̄ Medardū. Nō plures ad ſuſcipiēdū de baptiſmo infantē accedāt

Cōtra modernos ſacramentum ex ignorantia abutentes, quos iure monerent ſacerdotes ⁊ a baptiſmo ꝓpellerent.

iudeoꝝ ⁊ gentiliū ante vſuꝫ rōnis inuitis parētibus nō ſunt ba/
ptizandi.28.q.1.ca.Judeoꝝ. ¶ Pueri etiā expoſiti ⁊ inuen/
ti baptizādi ſunt,ſi ignorat an ſint baptizati. Similiter oēs, de
qbus dubitat an ſint baptizati,ſunt baptizandi, ſed ſub cōditio
ne.ſ. Si non es baptizatus. Ego te baptizo in noie patris ⁊c.
Baptizādi ſunt etiaꝫ infantes a mulieribus baptizati ſub cōdi
tione ꝑpter earū ignorātiā. Non eſt proijciēdus puer in fluuio
vel puteo ꝑpter defectū aquę vt ibi baptizet:qꝛ peccaret moꝛ
taliter qui tale quid faceret. Hęc omnia ex ſancto Tho.⁊ cę/
teris theologis in.4.ſententiarū excerpta ſunt. Illis qui in pe/
riculo moꝛtis baptizantur: ſi euaſerint,omnia fiant in eccleſia:
que alijs fieri ſunt conſueta:ſcilicet exoꝛciſmi,catechiſmi ⁊ alia.

¶ Multiplex baptiſmi ritus,⁊ qualiter exhiberi debeat.ca.7.

Ritus ⁊ modus baptiſmi eſt octuplex. ¶ Pꝛimus eſt de
ſubſtantia baptiſmi circa materiaꝫ ⁊ foꝛmā ⁊actum ablu
tionis. ¶ Secundus eſt cōgruitas tempoꝛū,ſ. ſabbatum ſan/
ctum paſchę,⁊ vigilia pentecoſtes. De cōſec.diſtin.4.ca. Duo
tempoꝛa.ca. Pꝛopꝛie ca. Siquis.ca.de catechuminis.ca. Si
qui.⁊ ca. Venerabilis. Sed hoc in pueris pꝛopter periculum
non ſeruatur: ſm glo.in dicto ca. Venerabilis. ⁊ etiaꝫ vſum ec/
cleſię,ſeruari tamen debet in adultis vt in eadem glo. ſed intel
lige vbi moꝛtis periculū non immineat,vt in ca. Siqui. eadeꝫ
diſtin. ¶ Tertius eſt exoꝛciſmus,qui eſt adiuratio dęmonum:
qua per diuinam potentiaꝫ arctātur,vt exeant a baptizādo:ne
impediant eum a ſuſceptione virtutis baptiſmi ⁊ eius effectus,
⁊ ipſius dęmonis potētia arctatur,ꝙ non pōt ei nocere quātuꝫ
vellet. De conſec.diſtin.4.ca. Ante viginti.ca. Dehinc.⁊ cap.
Sacerdotes. Et hic fit anteq̄ꝫ baptiſmus miniſtretur. Et ibi
fiunt plura. ¶ Pꝛimo in fronte ſignatio ⁊ exſufflatio. de cōſe.
diſtin.4.ca. Poſtq̄ꝫ.ca. Sicut nobis.cap. Poſtea el.1.⁊ cap.
Siue paruulus. Et hęc fiunt ad expellendam dęmonis virtu
tem. ¶ Secūdo benedictio cum manus impoſitione ad pꝛę/
cludendam viam diabolo expulſo:dicta diſtinct.cap. Sacer/
dotes. ¶ Tertio aures ⁊ nares ſputo liniuntur ꝑpter fidei re
ceptionem quātum ad aures:⁊ ꝑpter aptitudineꝫ eius contra
dęmoniacas pugnas quātum ad nares. De vtroqꝫ in ca. Po
ſtea el.2.dictę d'. ¶ Quartus eſt catechiſmus. De conſecra.
diſtin.

diſtin.4.ca. Catechumini.cap.baptizandos. cap. Non liceat. Qui quidem catechiſmus eſt inſtructio baptizādi in fide ⁊ moribus ⁊ vita chriſtiana,qui debet fieri adultis in perſona ꝓpria ⁊ paruulis in perſona patrinorū:vt ſciat de qbus eos habet inſtruere tēpore opportuno. Ideo paruulus dicitur. Credis in deum ⁊c. Et patrinus reſpondet. Credo.ſ.ſe daturum operaꝫ vt credant.ea.diſtin.ca.Uos autem. Adulti vero per ſe debēt reſpondere. De cōſec.diſtin.4.ca. Prima.ca. Paruuli. ⁊ cap. Cum pro paruulis. Et hoc etiam fit ante baptiſmū. ¶ Quintus eſt inunctio olei ſancti.ea.diſt.ca. Deinde.⁊ ca. Prima.ca: Deinde.ca. Ueniſti.⁊ ca.ſequentibus. ¶ Sextus eſt. Aquę benedictę ⁊ ſctificatę effuſio vel aſperſio ſm doctores vel trina immerſio ſm locoꝝ ꝯſuetudinē:vel etiā vnica:vt in ca. Poſtq̄ȝ el.1.ca.de trina.ca.ꝓpter.ea.di. ¶ Septimus eſt trium rerū poſt baptiſmū exhibitio. ¶ Primo chriſmatis inūctio in verticē,nō aūt in fronte:quę deſignat deſcenſum ſpūs ſcti.ca. veniſti.ca.poſtq̄ȝ el.2.ca.emerſiſti.c.accepiſti el.1.⁊ ca.pſbrīs.ea.di. ¶ Scdō veſtis cādida:q̄ ſignificat inocētię puritatē.cap.poſt baptiſmū.⁊ ca.accepiſti el.2. ¶ Tertio candela in manu baptizati ponit̄ q̄ ſignificat lumē cognitionis:qđ habere debet baptizatus in bonis ſectādis:⁊ malis fugiēdis ſm theologos. Et nota ꝙ adultis debet ꝑcedere catechiſm⁹ an̄ exorciſmū:pueris vero ecōtrario ſm eoſdē. ¶ Octauus ſunt patrini ⁊ mrīnę de ſacro fonte leuātes.ea.di.in ca.in catechiſmo.c.nō plures. ⁊.c. in baptiſmate. Abbas vel monachus,vel religioſus nō pn̄t eē cōpatres:vel patrini in ca.nō lȝ ca.di.⁊.16.q.1.cap.placuit cōi. pater ⁊ mater baptizādi nō poſſunt baptizare filiuȝ proprium niſi in caſu neceſſitatis.30.q.1.ad limina:nec retinere ad baptiſmū ſiue leuare de ſacro fonte. Uerūtn̄ ſi hoc ignorāter vel non malitioſe faciūt,ꝑpter hoc nō ſunt ſeparādi. De cogna.ſpūali. ca.ſi vir. Unus ſolus cōpater eſſe debet,⁊ puerū leuare: ⁊ non plures.ca.in catechiſmo.⁊ ca.nō plures. Qui tenet̄ filios ſuos ſpūales in moribus inſtruere ⁊ docere eos. Pater noſter. Aue maria,⁊ Credo in deū. De cōſe.diſt.4. vos ante oīa. Non baptizatus nō pōt de fonte leuare aliqueȝ.de cōſecra.diſtin.3.ca. in baptiſmate. ¶ Ex decretis Leonis papę apud ſctm̄ Medardū. Nō plures ad ſuſcipiēdū de baptiſmo infantē accedāt

Cōtra modernos ſacramentum ex ignorantia abutentes, quos iure monerent ſacerdotes ⁊ a baptiſmo ꝑpellerent.

q̄ vnus:ſiue vir:ſiue mulier. In ꝯfirmatiõe quoqꝫ idipſuꝫ fiat. ¶ Ex decretis Igini papę.ca.5. In cathecumino ⁊ baptiſmo ⁊ cõfirmatione vnus pater põt fieri ſi neceſſitas cogit: Nõ eſt tñ ꝯſuetudo Romana: ſꝫ p ſingula ſinguli ſuſcipiũt. ¶ Ex cõcilio Remẽſi. Cap.8. Obſeruãdũ vt nullus ſuſcipiat infantẽ in baptiſmo a ſacro fonte anteq̄ idẽ ſymbolũ ⁊ o͛onẽ dñicã eũ presbytero decãtet. Et tũc presbyter oĩb9 patrinis annũciet q̄ debitores ſint ſuis filiolis cuꝫ ad intelligibilẽ ętatẽ venerint: hęc eadẽ inſinuare: hęc ibi. ¶ Põt autẽ exerceri baptiſmus. Primo ter mergẽdo. De cõſecr.diſt.4.ca.poſtq̄ el.2. ⁊ ca.de trina.⁊.ca.ſiqs. ¶ Scdo effundẽdo aquã ſup baptizandũ vel ſemel tñ imergẽdo.ea. diſt.ca.multi ſunt.ca. ꝑpter vitãdũ. Ut fecit ſctũs. Laurẽtius baptizãdo ſcm̃. Romanum. ¶ Et tertio aſpergẽdo ſicut fecerũt apl̃i,q tria millia hoĩum baptizauerũt vna die Act.2.cap. Primus modus eſt melior ⁊ magis vſitatus,ſed ſcds ⁊ tertius obſeruant̃ ſm̃ loci cõſuetudinẽ ⁊ baptizãdoꝝ multitudinẽ,⁊ miniſtri debilitatẽ,vel periculũ baptizandi. ſ. Tho.3.parte.q.66,arg.7. Et debent ſimul concurrere ablutio ⁊ forma verborum ſi fieri põt.ſ. Tho.3.parte.q.69.arg.4.

¶ Effectus baptiſmi rite ⁊ legitime ſuſcepti. Cap.8.

Effectus baptiſmi eſt multiplex. 1. Characteris impreſſio: per quẽ aſcribitur populo dei, ⁊ ꝑpterea non põt reiterari. Omnia crimina ⁊ pęnę eoꝝ delent̃. de diuor.c.gaudem9. A peccato originali liberatur. de conſecr.diſt.4.ca.regenerante.⁊ cap.ſine pęnitẽtia. Gratia dei confertur: virtutes augent̃: peccati fomes debilitat̃: mẽbrũ chriſti efficit̃. De cõſe.diſt.4. cap. Quia paſſus. Omnis irregularitas pręter quam ligamine tollitur. 34.diſtinctio. Siquis viduam ⁊ iudicis iuſte aliquẽ iudicantis ad mortem.diſtinctio.26.cap. Deinde. Infamia omnis tollitur. 36.diſtin.cap. Deinde. 1.q.7.ca. Siquis Ianua paradiſi aperitur de baptiſmo ⁊ eius effectu.capit. Maiores. Tho.3.parte.q.39.argu.5.ad tertium.cap. Nullus ſine baptiſmo poteſt ſaluus fieri. 15.q.1.§.firmiſſime. Hęc eadẽ a.ſ. Thoma ⁊ ſacris theologis in.4.tractantur diffuſius. Uide de tota materia baptiſmi ⁊ aliorum ſacramentorum conſtitutionem Domini Eugenij.4. factam in cõcilio Florentino quę incipit, Exultate deo: ⁊ eſt ad Armenos. ¶ Ordo baptizandi vulgatus

gatus ꝛ iandiu impreſſus ſm vſum ſancte Romane Eccleſie.

Cum venerit infās ante ianuā eccleſie ſacerdos iterroget de noīe infātis: ꝛ faciat eū teneri ſup brachio dxtro: ꝛ petat de noīe. Quō vocaris? Reſpondit patrinus loco infantis. Joānes Petrus. vel Maria. Tūc ſacerdos. Joannes Petre. vel Maria: qd petis ab ecclia? ℟. Fidem. Et ſacerdos. Fides qd tibi pſtat? ℟. Vitā eternam. Et ſacerdos dicat. Hec eſt vita eterna, vt diligas dnm deū tuum ex toto corde tuo ꝛ ex tota aia tua, ꝛ ex tota mēte tua, ꝛ ex oibus viribus tuis, hoc eſt maximum ꝛ primū mandatū. Scdm autē eſt ſimile huic. Diliges proximū tuū ſicut teipſum: ꝛ qd tibi nō vis fieri, alijs ne feceris. Et dicat tribus vicibus. Poſtea inſufflet in faciē eius ter dicat. Ex ab eo immūde ſpūs: ꝛ da locū ſpūi ſancto paracleto. Et dicat tribus vicibus: Deinde cū pollice faciat ſignū cru ✠ cis in fronte ꝛ in pectore illius, dicēs Accipe ſignū ſcē cru ✠ cis tā in frōte q̄ȝ in corde ✠ ſume ſcutū fidei celeſtiū pceptor: talis eſto morib' vt tēplū dei iam eſſe poſſis. ℟. Amē. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Orō.

Omnipotēs ſempiterne deus pater domini noſtri Jeſu chriſti reſpicere dignare ſup famulū tuū. N. quē ad rudimēta fidei vocare dignat' es, omnē cecitatē cordis ab eo expelle: diſrūpe ab eo omnes laqueos ſatane, quibus fuerat colligatus, aperi ei domine ianuam pietatis tue, vt ſigno ſapiētie tue imbutus oium cupiditatū fetoribus careat: vt ad ſuauē odorem preceptor tuorum letus tibi in eccleſia tua deſeruiat: ꝛ proficiat de die in diem, vt idoneus efficiat accedere ad gratiam baptiſmi tui percepta medicina. Per eum qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculū per ignem. ℟. Amen. Tunc exalet calido flatu ter in faciem eius ꝛ dicat. Inſufflo te

catechumine denuo in virtute ſpiritus ſancti, vt quicquid in te
vitij vel maloꝝ eſt ſpirituũ inuaſione, per huius exorciſmi my/
ſterium gratię ſit tibi ipſa virtus purgatio. Oremus. Oratio.
PReces noſtras, quęſumus domine, clementer exaudi, vt
electum tuum, N. crucis dñicę, cuius impreſſione eum
ſignamus virtute cuſtodi: vt magnitudinis glorię rudimẽta ſer
uans: per cuſtodiam mãdatorũ tuoꝝ ad regenerationis gloriã
peruenire mereat. Per chriſtũ dñm noſtrũ. Oremus. Oratio.
DEus qui humani generis ita es conditor vt ſis etiã re/
formator, ꝓpitiare populis adoptiuis, ⁊ nouo teſtamen/
to ſobolẽ nouę prolis aſcribe: vt filij promiſſionis quod nõ po/
tuerunt aſſequi per naturam: gaudeant ſe recepiſſe per grãm.
Per chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Exorciſmus ſalis.
EXorcizo te creatura ſalis in nomine dei pa ✠ tris omni
potentis: ⁊ in charitate domini noſtri Je ✠ ſu Chriſti: ⁊
in virtute ſpũs ✠ ſancti. Exorcizo te per deum vi ✠ uum, per
deum ve ✠ rum: per deum ſan ✠ ctum: per deum ✠ qui te ad
tutelam humani generis procreauit: ⁊ populo veniẽti ad cre/
dulitatem per ſeruos ſuos cõſecrari pręcepit: vt in noĩe ſanctę
trinitatis efficiaris ſalutare ſacramẽtũ ad effugãdum inimicũ.
Proinde rogamus te domine deus noſter: vt hanc creaturã
ſalis tu dñe ſanctificando ſan ✠ ctifices ⁊ benedicẽdo bene ✠
dicas: vt fiat omnibus accipiẽtibus perfecta medicina perma
nens in viſceribus eorũ. In nomine eiuſdẽ domini noſtri Jeſu
chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ ſeculũ per
ignem. ℟. Amen. Hic ſacerdos mittat ſal in ore infantis ter
dicens. N. Accipe ſal ſapiẽtię, qđ ꝓpitiatus ſit tibi dñs in vitã
ęternã. ℟. Amẽ. Oratio poſt datũ ſal. Oremus. Oratio.
DEus patrũ noſtroꝝ deus vniuerſę conditor veritatis, te
ſupplices exoramus, vt hunc famulum. N. reſpicere digneris
ꝓpitius: ⁊ hoc primũ pabulũ ſalis guſtãtẽ nõ diutius eſurire p/
mittas: quo minus cibo repleat cęleſti: quatenꝰ ſit ſemp diuino
ſpũ feruẽs: ſpe gaudẽs: tuo ſemp nõi ſeruiẽs: ⁊ pduc eum ad no
uę regenerationis lauacrũ: vt cũ fidelibꝰ tuis ꝓmiſſionũ tuarũ
ęterna pmia cõſequi mereat. Per xp̃m dñm nrm. ℟. Amen.
Supradictę orones dicũt tã ſup maſculos q̃ȝ ſup feminas. Se
quentes vero dicunt ſup maſculũ tantum. Oremus. Oratio.

Deus

D Eus abrahã, deus iſaac, deus iacob, deus q moyſi famu
lo tuo ĩ mõte ſynai apparuiſti: ⁊ filios iſrael de terra egy
pti eduxiſti: deputãs eis angelũ pietatis tue: qui cuſtodiret eos
die ac nocte, te q̃s dñe: emittere digneris ſanctũ angelũ tuũ de
celis: q ſimiliter cuſtodiat ⁊ hunc famulũ tuũ, N. ⁊ pducat eũ ad
gr̃az baptiſmi tui. Per xp̃z dñz nr̃m. ℟. Amẽ. Sup maſculũ.

Nõ ſunt de neceſſitate ritus bapti/zandi, ſed magis vſi/tantur quã precedẽtes, ⁊ adhuc ſe/quentibus magis va/riant

E Rgo maledicte diabole recognoſce ſniaz tuã, ⁊ da hono
rez deo viuo ⁊ vero, da honorẽ ieſu xp̃o filio eius ⁊ ſpũi
ſcõ, ⁊ recede ab hoc famulo dei, N. q2 iſtũ ſibi deus ⁊ dñs nr̃ ie
ſus xp̃s ad ſuã ſãctã gratiã ⁊ benedictionez fontẽq3 baptiſmatis
dono ſue gr̃e vocare dignatus eſt: ⁊ hoc ſignũ ſancte crucis: qđ
nos frõti eius damus tu maledicte diabole nunq̃ȝ audeas vio/
lare. Per eũdẽ xp̃z dñz nr̃z. ℟. Amẽ. Sup maſculũ. Oremꝰ.

D Eus imortale pſidiũ, liberatio ſupplicuz: pax ro/ Orõ.
gãtiũ: vita credẽtiũ: reſurrectio mortuoꝝ, te inuoco dñe
ſup hũc famulũ tuũ, N. q baptiſmi tui donũ petens: eternã cõſe
qui gratiã ſpũali generatione deſiderat: accipe eũ dñe q digna
tus es dicere, petite, ⁊ accipietis, querite ⁊ inuenietis, pulſate ⁊
aperietur vobis: petẽti itaq3 pmiũ porrige: ⁊ ianuã pande pulſan
ti: vt eternã celeſtis lauacri benedictionẽ cõſecutus promiſſa tui
muneris regna pcipiat. Per xp̃m dñm nr̃m. ℟. Amẽ. Ergo
maledicte diabole recognoſce ſen. vt ſupra. Super maſculũ.

E Xorcizo te inmũde ſpiritus in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠
lij, ⁊ ſpũs ✠ ſcti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei,
N. Ipſe enim imperat tibi maledicte dãnate atq3 dãnãde, qui
pedibus ſuis ſuper mare ambulauit: ⁊ Petro mergenti dexte/
ram porrexit. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in
ſecula ſeculoꝝ. Amẽ. Ergo maledicte diabole. vt ſupra. Se/
quentes orõnes dicẽde ſunt ſup feminã tantũ. Oremus. Orõ.

D Eus celi: deus terre: deus angeloꝝ: deus archangelo/
rũ: deus prophetarũ: deus patriarcharũ: deus apoſto/
loꝝ: deus martyrũ: deus cõfeſſoꝝ: deus virginũ: deus omniuz
bene viuẽtiũ: deus cui omnis lingua cõfitetur: ⁊ omne genu fle
ctitur, celeſtiũ, terreſtriũ, ⁊ infernoꝝ, te inuoco dñe ſup hanc fa/
mulã tuam, N. vt perducere eam digneris ad gratiã baptiſmi
tui. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

E Rgo maledicte diabole recognoſce ſententiam tuam: ⁊.

da honorem deo viuo ⁊ vero: ⁊ da honorem Jesu christo filio eius ⁊ ſpiritui ſancto: ⁊ recede ab hac famula dei, N. q: eã deus ⁊ dñs noſter Jeſus chriſtus ad ſuã ſanctã gratiã ⁊ benedictionem fonte qz baptiſmatis dono ſue grẽ vocare dignatus eſt: ⁊ hoc ſignũ ſancte ✠ crucis quod nos fronti eius damus: tu maledicte diabole nunquã audeas violare. Per eum qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Super feminam tantum. Oremus. Oratio.

Deus abrahã: deus iſaac: deus iacob: deus qui tibi iſrael de egyptiaca ſeruitute liberaſti: ⁊ per moyſen famulum tuum de cuſtodia mandatorum tuorum in deſerto monuiſti: ⁊ ſuſannam de falſo crimine liberaſti: te ſupplices exoramus, vt liberes hanc famulã tuam, N. ⁊ perducere eam digneris ad gratiã baptiſmi tui. Per chriſtũ dñm noſtrũ. ℟. Amen. Ergo maledicte diabole reco. vt ſupra. Super feminam. Exorciſmus.

Exorcizo te immũde ſpũs p pa ✠ trẽ, ⁊ fi ✠ liũ, ⁊ ſpm ✠ ſcm: vt exeas ⁊ recedas ab hac famula dei, N. Ipſe enim imperat tibi maledicte dãnate, qui ceco nato oculos aperuit, ⁊ quatriduanũ lazarũ de monumẽto ſuſcitauit. Ergo maledicte diabole ⁊c. vt ſupra. Sup maſculũ ⁊ feminaz. Oremus. Oro.

Eternam ac mitiſſimã pietatem tuam deprecor dñe ſancte, pater omnipotẽs, eterne deus luminis author ⁊ veritatis, ſup hunc famulũm tuũm, N. vt digneris eũm illuminare lumine intelligẽtie tue: mũda eũm ⁊ ſctifica: da ei ſcientiã veraz vt dignũs efficiat accedere ad gratiã baptiſmi tui: teneat firmã ſpem, cõſiliũ rectũ, doctrinã ſanctã, vt aptũs ſit ad pcipiẽdã baptiſmi grãm. Per xpm dñm nrm. ℟. Amen. Super vtrũqz.

Audi maledicte ſatanas adiuratus p nomen eterni dei ⁊ ſaluatoris noſtri ieſu chriſti filij eius, cũ tua victus inuidia, tremẽs gemẽſqz diſcede: nihil ſit tibi cõmune cũ ſeruõ dei, N. iam celeſtia cogitante: renũciaturõ tibi ⁊ ſeculo tuo ⁊ beate immortalitati victurõ: da igit honorẽ aduenienti ſpũi ſctõ, qui ex ſumma celi arce deſcendens perturbatis fraudibus tuis diuino fonte purgatũ pectus ✠ id eſt ſanctificatũ deo tẽpluz ⁊ habitaculũ pficiat, ⁊ ab oibus penitus noxijs preteritorũ criminũ liberatũs giãs perenni deo referat ſemp: ⁊ benedicat nomen eius in ſclã ſclo℞. Amẽ. Hic ſacerdos tangit caput infãtis ⁊ dicit.

Nec

Nec te lateat ſatanas imminere tibi penas, imminere tibi tormēta: iminere tibi diē iudicij diēq3 ſupplicij ſempiterni: diē qui vēturus eſt velut clibanus ardēs: in quo tibi atq3 vniuerſis angelis tuis eternus ſuperueniet interitus. Proinde dāna te atq3 dānande, da honorē deo viuo ꝛ vero, da honorem Jeſu chriſto filio eius ꝛ ſpūi ſctō: in cuius noīe atq3 virtute ego precipio tibi quicūq3 es ſpūs imūde, vt exeas ꝛ recedas ab hoc famulo dei. N. quem hodie deus ꝛ dn̄s nr̄ Jeſus chriſtus ad ſuā ſanctā grāz ꝛ bn̄dictionē, fontēq3 baptiſmatis dono ſue grē vocare dignatus eſt, vt fiat ei templū per aquā regenerationis in remiſſionē oīum pctōꝝ. In noīe eiuſdez dn̄i noſtri Jeſu chriſti, qui vēturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculum per ignē.

Poſtmodū ſacerdos legat euangeliū ſequens. Dn̄s vobiſcum. R. Et cum ſpiritu tuo. Sequētia ſancti euāgelij ſm Mattheū.

In illo tempore: oblati ſunt paruuli ad Jeſum vt manus eis imponeret ꝛ oraret. Diſcipuli autē increpabāt eos. Jeſus aūt ait eis. Sinite paruulos: ꝛ nolite prohibere eos ad me venire. Taliū eſt eniz regnū celoꝝ. Et cū impoſuiſſet illis manus abijt inde. Deinde ſacerdos itroducit eū in ecclīā dicēdo.

Ingreſſuſq3 eccleſiā dei euāſiſſe te laqueos mortis letus agnoſce, horreſce, idola: reſpue ſimulachra, cole deū patrem omnipotentē: ꝛ Jeſum chriſtū filiū eius cum ſpiritu ſctō, qui vēturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculū per ignem.

Poſtq3 puenerit ſacerdos ad mediū eccleſie ponunt infantez in pauimēto ꝛ dicto Pater nr̄. ꝛ Credo in deū. eleuāt puerū: ꝛ ſacerdos cum ſputo ſuo tāgit aures ꝛ nares in ſantis dicens.

Effeta, quod eſt adaperire aures ꝛ nares in odorē ſuauitatis. Tu autez effugare diabole appropinquabit eniz iudicium dei. Tunc ſacerdos interroget tenentem pueruz de noie eius, ꝛ poſtea dicat. N. Abrenuncias ſatane? R. Abrenuncio. Sacerdos. Et oībus operibus eius? R. Abrenūcio. Sacerdos. Et omnibus pompis eius? R. Abrenuncio. Sacerdos pollicem in oleo ſancto intingens vngat pectus in ſantis ꝛ ſcapulas faciens ſignū crucis cum pollice: ꝛ dicat ad eū. Et ego te linio oleo ſalutis pectus ꝛ ſcapulas in Chriſto Jeſu domino noſtro, vt habeas vitam eternam ꝛ viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Et venientes ſuper fontem ſacerdos inter-

Hec eſt omnium chriſtianorum digna profeſſio.

rogat nomen pueri dicẽs. Quo nomine vocaris? Et rñſo tali. ſcilicet Petrus, vel Maria. Iteruȝ interrogat ſacerdos, N. credis in deum patrem omnipotenteȝ creatorem celi, ꝛ terrę? R. Credo. Et ſacerdos. Credis ꝛ in Jeſum chriſtum filium eius vnicum dominuȝ noſtrum natum ꝛ paſſum? R. Credo. Et ſacerdos. Credis ꝛ in ſpiritum ſanctum ſanctam, eccleſiaȝ catholicam: ſanctoꝝ cõmunionem: remiſſionem peccatorũ: carnis reſurrectionem, ꝛ vitam ęternam? R. Credo. Deinde ſacerdos iterum interrogat nomen pueri, ꝛ dicit. Petre. vel Maria vis baptizari? R. Volo. Tũc ſacerdos accipiat puerum diligenter ꝛ baptizet eum ſub trina immerſione ſanctiſſimam Trinitatem ſemel inuocans: vel effundendo aquã ſuper caput pueri ſm̃ conſuetudinem loci illius inuocato prius nomine pueri dicendo. Petre. vel Maria, ꝛ ego te baptizo in nomine patris: ✠ ꝛ ſemel immergat: ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſecundo immergat, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti, Amen ꝛ tertio immergat. Et cuȝ ſurrexerit de fonte ſacerdos facit ſignum crucis de chriſmate in vertice eius dicens hanc orationem. Oremus. Oratio.

DEus omnipotens pater domini noſtri Jeſu chriſti qui te regenerauit ex aqua ꝛ ſpiritu ſancto: quiqȝ dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, ipſe te liniat chriſ ✠ mate ſalutis in chriſto Jeſu domino noſtro, vt habeas vitam ęternam ꝛ viuat in ſecula ſeculorum. Amen. Deinde ſacerdos ponat linteum ſuper caput pueri dicens.

ACcipe veſtem candidam, ſanctam ꝛ immaculatã, quaȝ perferas ante tribunal domini noſtri Jeſu chriſti vt habeas vitam ęternam ꝛ viuas in ſecula ſeculorum. Amen. Deinde ſacerdos det candelam accenſam in dextera manu pueri dicens.

ACcipe lampadem ardentem, irreprehenſibileȝ, cuſtodi baptiſmum tuum, ſerua dei mandata: vt cum dominus venerit ad nuptias, poſſis occurrere ei vna cum omnibus ſanctis in aula celeſti, habeaſqȝ vitam ęternaȝ, ꝛ viuas in ſecula ſeculorum amẽn. Vade in pace, ꝛ dominus ſit tecum. Amen.

¶ Ad omnium potius ſatiſfactionem preſcriptus baptizandi ordo hic poſitus eſt, q̃ꝫ ꝙ ſecundum .ſ. Romanã eccleſiã ſit inſtitut⁹: in libro nouo quo vtuntur ſummi pontifices in diuinis ſecundũ .ſ. Roma. eccleſię vſum, ſequentem modum legimus.

¶ Ordo

¶ Oꝛdo ad catechuminū faciendum ꝛ baptizandum pueruꝫ maſculum, qui in libꝛis ſancte Romane eccleſie legitur, ꝛ quo vtitur papa, ac ſummi pontifices, ꝛ in Venetiarum patriarchatu obſeruatur.

Cum venerit infās ante ianuā eccleſie interroga nomen eiꝰ, ꝛ dic hec verba. Si qs catechuminꝰ ē ſecedat. Siqs catechuminus eſt iudeꝰ vel hereticꝰ, ſecedat. Siqs catechuminꝰ eſt, ſabellianꝰ vel hereticꝰ, aut iudeꝰ, ſecedat. Interroga nomen, ꝛ dic. Joannes. vel N. qd deſideras? Reſpōdet. Fideꝫ. Interrogatur. Fides quid tibi pꝛeſtat? ℟. Vitam eternam. Interrogatur. Quis tibi daturus eſt eam? ℟. Deus pater ꝛ dñs Jeſus Chꝛiſtus cū ſancto ſpiritu. Deinde inſuffla in faciem eius ter in modum crucis: ꝛ dic. Exoꝛciſmus.

Impero tibi immūde ſpūs in nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpūs ✠ ſancti, vt exeas ꝛ recedas ab hoc plaſmate dei. Interroga qđ nomen vult imponere ei ꝛ annunciet nomen, ꝛ dicat. Famule dei. N. qd vis fieri? Reſpōdet. Chꝛiſtianus. Interroga. Abꝛenuncias ſatane? ℟. Abꝛenuncio. Interroga. Et oibus operibus eius? ℟. Abꝛenuncio. Interroga. Et oibus pompis eius? ℟. Abꝛenūcio. Et poſtea dicat ſacerdos hec verba. Et iſte ſit felix, in nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Deinde dicat. Deus in adiutoꝛium meū intende. Domine ad adiuuādū me feſtina. Gloꝛia patri. Sicut erat. Kyrie eleiſon. Chꝛiſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Dñs vobiſcum. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oꝛo. Catechiſmus.

Deus noſter, qui nos ad imaginem ſuā plaſmare dignatus eſt, ſic ait per moyſen famulū ſuum, non auguriaueris, non mechaberis, non falſum teſtimonium dixeris, honoꝛeꝫ

C

habebis patri ꝛ matri tue, diliges proximum tuũ ſicut teipſuꝫ, ꝛ quod tibi non vis fieri, alijs ne feceris: iſta ſunt precepta dei, que gentilem populum ad eccleſiam dei venientem vnumquẽ que oportet obſeruare. Per eum, qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ ſeculum per ignem. ℟. Amen.

FAmule dei. N. accipe ſignũ cru ✠ cis tam in fronte quã in cor ✠ de, ſume fidem celeſtem, talis eſto moribus vt templũ dei eſſe iam poſſis, ingreſſuſq; eccleſiam dei euaſiſſe te laqueũ mortis letus agnoſcas: horreſcas idola: reſpuas ſimulachra, colas deum patrem omnipotentem ꝛ Jeſum chriſtum filium eius, qui viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

DEprecor te dñe ſancte, pater omnipotens, eterne deꝰ, vt huic famulo tuo, qui ſeculi huius nocte vagatur incertus ꝛ dubius, viam veritatis ꝛ agnitionis tue iubeas demonſtrare: quatenus reſeratis oculis cordis ſui te vnum deuꝫ patrem in filio: ꝛ filium in patre recognoſcat cum ſancto ſpiritu: atque huius cõfeſſionis fructũ ꝛ hic ꝛ in futuro ſeculo percipere mereatur. Per eundẽ chriſtũ dñm nrm. ℟. Amẽ. Sequit exorciſmus.

EXorcizo te omnis ſpiritus immũde in noie dei ✠ patris omnipotẽtis: ꝛ in nomine Jeſu ✠ chriſti filij eius domini iudicis noſtri: vt diſcedas ab hoc plaſmate dei, quem dominus noſter ad templũ ſanctũ ſuum vocare dignatus eſt: vt fiat templũ dei viui: ꝛ ſpiritus ſanctus habitet in eo, in nomine dei pa ✠ tris omnipotentis: ꝛ in noie chri ✠ ſti filij eius ꝛ ſpũs ✠ ſancti, qui filius venturus eſt in maieſtate patris iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ ſeculũ per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus qui perdita reparas ꝛ reparata conſeruas, deus, qui proprio gentilitatis crimine euaſo ꝛ ſerpentis charactere deleto ſignari hominẽ nominis tui titulo precepiſti: ſuſcipe queſumus hunc famulũ tuum, atq; eum inter plebis tue numerum cõmiſce. Per chriſtũ dñm noſtrũ. Oremus. Oratio.

DOmine deus celi ꝛ terre, maris ꝛ omniũ elemẽtoꝝ creator: qui aſpectu tuo illuminas vniuerſam faciẽ terre, illumina vultũ tuũ ſup hunc famulum tuũ. N. catechuminũ: quẽ hodierna die ad templũ ſanctũ tuuꝫ vocare dignatus es, infunde in eum ſcientiam pietatis tue, accipe hunc domine: ꝛ aperi ei ianuam iuſtitie tue: ꝛ da illi miſericordiam tuã: pietatiſq; mu

nus

nus largire: ⁊ per lauacrum regenerationis tuę perduc euȝ ad gratiam ſpiritualem: vt nobiſcum pariter tibi deo patri omnipotenti laudes ⁊ gratias referat. Induc eum domine in viam veritatis: doce eum iuſtificationes tuas: per eum qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū per ignem. ℟. Amen.

Conſigna eum in fronte cum pollice dicens.

Signo tibi frontem ✠ vt ſuſcipias crucem dn̄i. In auribus.
Signo tibi aures ✠ vt audias diuina pręcepta. In oculis.
Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatem dei. In naribus.
Signo tibi nares ✠ vt odorem ſuauitatis ſentiaȝ. In ore.
Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vitę. In pectore.
Signo tibi pectus ✠ vt credas in deum. In ſcapulis.
Signo tibi ſcapłas ✠ vt ſuſcipiaȝ iugū ſui ei⁹. In toto corpe.
Signo te totum in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſcti: vt habeas vitā ęternā: ⁊ viuas in ſecula ſcloꝝ. Amē. Oremus. Oīo.

Omnipotens ſempiterne deus pater domini noſtri Jeſu chriſti reſpicere digneris ſup̄ hūc famulū tuū. N. quē ad rudimēta fidei vocare dignatus es, oēm cęcitatē cordis ab eo expelle: diſrumpe oēs laqueos ſatanę, quibus fuerat alligatus. Aperi ei dn̄e ianuam pietatiȝ tuę, vt ſale ſapiētię tuę imbutus omnium cupiditatū fetoribus careat: ⁊ ſuauē odorē pręceptoꝝ tuoꝝ lętus in eccleſia tua ſentiat. ⁊ proficiat de die in diē, vt idoneus efficiatur accedere ad gratiā baptiſmi tui percepta medicina. Per eūdē dn̄m noſtrum ieſuȝ chriſtuȝ qui vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculū p ignē. ℟. Amen. Oīo.

Preces noſtras, quęſumus dn̄e, clemēter exaudi, vt hunc electū tuum. N. cru ✠ cis dn̄icę cuius eū ipreſſione ſignamus, virtute cuſtodi, vt magnitudinis glorię rudimēta ſeruanȝ, p cuſtodiā mandatoꝝ tuoꝝ ad regenerationis gloriaȝ peruenire mereat. Per chriſtū dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus qui humani generiȝ ita es cōditor, vt ſiȝ etiam reformator, propitiare populis adoptiuiȝ: ⁊ nouo teſtamēto ſobolem nouę prolis ſcribe, vt filij promiſſionis quod non potuerunt aſſequi per naturaȝ, gaudeant ſe recepiſſe per gratiā. Per chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen. Exorciſmus ſaliȝ.

Exorcizo te creatura ſaliȝ in nomine dei pa ✠ triȝ omnipotētiȝ: ⁊ in charitate dn̄i noſtri Jeſu ✠ chriſti: ⁊ in vir

tute ſpūs ✠ ſancti. Exorcizo te per deum ✠ viuum: per deum ✠ verum: per deum ✠ ſanctum: qui ad tutelam humani generis procreauit: ⁊ populo venienti ad credulitatē ꝑ ſeruos ſuos cōſecrari precepit. Proinde rogamus te domine deus noſter, vt hec creatura ſalis in noīe ſancte Trinitatis efficiatur ſalutare ſacramentū ad effugandum inimicum: quo tu domine ſanctificando ſancti ✠ fices, benedicendo bene ✠ dicas: vt fiat oībus accipiētibus perfecta medicina permanens in viſceribus eorum in nomine domini noſtri Jeſu Chriſti: qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Poſtea accipe ſal digito cū ſua ſaliua: ⁊ pone in ore infantis: ⁊ dic. Famule dei. N. accipe ſal ſāpiētię, qui propitiatio ſit tibi in vitam ęternam. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus patrū noſtrorū vniuerſę ꝯditor veritatis: te ſupplices exoramus, vt hunc famulū tuū reſpicere digneris ꝓpitius: ⁊ hoc primū pabulū ſalis guſtantē nō diutius eſurire ꝑmittas: quo minus cibo reficiatur celeſti, quatenus ſit deo ſempꝑ ſpū feruens, ſpe gaudens, tuo ſempꝑ noī ſeruiēs: perduc eum dn̄e ad noue regenerationis lauacrū: vt cū fidelibus tuis ꝓmiſſionū tuarū ęterna premia ꝯſequi mereatur. Per xp̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amē. Interrogat ſacerdos nomen infantis: ⁊ dicat. Famule dei. N. īgredere in tēplū dei viui: vt habeas partē in prima reſurrectione cū ſcīs ⁊ electis dei. Et itroducat eū in eccleſiā dato capite ſtole eū baiulāti: ⁊ ſic ꝓcedēdo dicat hāc orōnē. Oremus. Orō.

Secundo reſurgamus ad vitam, cum hic ꝑ gratiam ſur rexerimus.

PReces noſtras, quęſumus dn̄e, clemēter exaudi: vt hunc electū tuum crucis dn̄icę, cuius eum impreſſione ſigna ✠ mus, virtute cuſtodi, vt agnitionis tuę rudimēta ſeruando ꝑ cuſtodiā mandatorū tuorū ad regenerationis gloriā ꝑuenire mereatur. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infans in pauimento eccleſię: ⁊ dicat. Oremus. Orō.

DEus qui humani generis ita es cōditor, vt ſis etiā reformator: propitiare famulo tuo. N. adoptiuo per grāꝫ tuā, ⁊ noui teſtamēti ſobolem nouę proli aſcribe, vt filij promiſſionis quod non potuerūt aſſequi per naturam, gaudeant ſe accepiſſe per gratiā. His ita finitis alius vel idem patrinus tenēs infantē ſtet genuflexus: ⁊ dicat presbyter. Ora electe, flecte genua, ⁊ dic Pater noſter. Leua, comple orationē tuā: ⁊ ſigna euꝫ

⁊ accede

⁊ accede ad bñdictionē. Tunc patrinus ſurgēs infantem ligno cru ✠ cis ſignat. Et ſacerdos ſubiungit dicēs. Oremus. Oro.

Deus abrahā, deus iſaac, deus iacob, deus qui moyſi famulo tuo in monte ſynai apparuiſti, filios iſrael de terra egypti eduxiſti: deputās eis angelū pietatis tue, qui cuſtodiret eos die ac nocte: te queſumus dn̄e, ⁊ rogamus, vt mittere digneris ſanctū angelū tuum de celis, qui cuſtodiat hunc famuluʒ tuū, ⁊ perducat eū ad gloriam baptiſmi tui. Seqtur exorciſm⁹.

Ergo maledicte diabole recognoſce ſententiā tuam, ⁊ da honorem deo viuo ⁊ vero: da honorem Jeſu chriſto filio eius: ⁊ ſpiritui ſancto paracleto: ⁊ recede ab hoc famulo dei: qꝛ iſtum deus ⁊ dn̄s noſter Jeſus chriſtus ad ſuam ſanctā gratiā ⁊ benedictionē, fonteqʒ baptiſmatis dono ſue gratie vocare dignatus eſt per ſignū ſancte cru ✠ cis: quod nos in frontem eius damus: tu maledicte diabole nūqꝫ audeas violare: ſed dānatus in eternū maneas: ab eo repulſus. Per eū qui vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū p ignē. ℟. Amen. Jtem dicat. Ora electe: flecte genua: ⁊ dic Pater nr̄, leua, ⁊ cōple orationē tuā: ⁊ ſigna illū: ⁊ accede ad benedictionē. Tūc patrin⁹ vt ſup. genuflectit, ⁊ ſurgit, ⁊ ſignat īfante. Et ſacerdos. Orem⁹. Oro.

Deus immortale preſidium omniū poſtulantiū: liberatio ſupplicum: pax rogantium: vita credentium: reſurrectio mortuoꝝ: te inuoco dn̄e ſup hunc famulū tuū. N. qui baptiſmi tui donum petens eternam cōſequi gratiā ſpirituali regeneratione deſiderat: accipe hūc dn̄e, qui dignatus es dicere, petite, ⁊ accipietis: querite, ⁊ inuenietis: pulſate, ⁊ aperietur vobis, petenti itaqʒ premium porrige: ⁊ ianuā pande pulſāti, vt eternam celeſtis lauacri benedictionē conſecutus, pmiſſa tui muneris regna pcipiat. Per xp̄m dn̄m noſtrū. ℟. Amen. Exorciſmus.

Audi maledicte ſatanas adiuratus per nomen eterni dei ⁊ ſaluatoris noſtri filij eius: cū tua victus īuidia tremens lugenſqʒ diſcede: nihil tibi ſit cōmune cuʒ ſeruo dei iam celeſtia cogitanti: renunciaturo tibi, ac ſeculo tuo ⁊ beate immortalitati victuro. Da igiť honorē aduenienti ſpiritui ſctō: qui ex ſumma celi arce deſcēdēs, pturbatis fraudibus tuis: diuino fonte purgatum pectus: id eſt ſanctificatū deo templū, ⁊ habitū pficiat: ⁊ ab oībus penitus noxis preteritoꝝ criminum liberatus: ſeruus

dei gratias perenni deo referat ſemp: ⁊ benedicat nomen eius ſanctū in ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amē. Item dicat. Ora electe: flecte genua: ⁊ Dic Pater noſter, leua, ⁊ cōple oꝛōnez tuā: ⁊ ſigna illuz: ⁊ accede ad benedictionē. Tunc patrinus vt ſupra genuflectat, leuat, ⁊ ſignat infantem. Et ſacerdos dicit exorciſmum.

Exorcizo te immunde ſpiritus in noie pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ ſpūs ✠ ſancti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei. Ipſe enim tibi imperat maledicte dānate: q pedib⁹ ſuis ſup mare ambulauit: ⁊ Petro mergēti dexterā poꝛrexit. Sequitur.

Ergo maledicte diabole recognoſce ſententiā tuam: ⁊ da honoꝛem deo viuo ⁊ vero, da honorē Jeſu chriſto filio eius: ⁊ ſpiritui ſancto paracleto: ⁊ recede ab hoc famulo dei: qꝛ iſtum deus ⁊ dñs noſter Jeſus chriſtus ad ſuaz ſanctā gratiā ⁊ benedictionem: fontēqz baptiſmatis dono ſuę gratię vocare dignatus eſt: per ſignū ſanctę cru ✠ cis: quod nos in frontē eius damus: tu maledicte diabole nūqȝ audeas violare, ſed dānatus in ęternuz maneas: ⁊ ab eo repulſus. Per eū q vēturus eſt iudicare viuos: ⁊ moꝛtuos, ⁊ ſeculū ꝑ ignē. ℟. Amen. ¶ Incipit officiū abrenūciationis: ⁊ catechiſm⁹. ¶ Presbyter primo ponit manū ſup infantē: ⁊ dicit ſequētē oꝛonem. Oremus. Oratio.

Eternam ac iuſtiſſimaz pietatē tuā depꝛecoꝛ dñe ſancte, pater omnipotens, eterne deus luminis ⁊ veritatis: ſup hunc famulū tuū. N. vt digneris euz illuminare lumine intelligentię tuę: munda eū: ⁊ ſctifica: da ei ſciētiā verā, vt dignus efficiatur accedere ad gratiā baptiſmi tui: teneat fidē firmā: ſpem certā: cōſiliū rectū: doctrinā ſanctā: vt aptus ſit ad percipiendā gratiaz tuam. Per eū, qui tecū ⁊ cum ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amen. Quo facto qui tenet infantem dicat cū presbytero ſymbolū apoſtoloꝛū: ⁊ Pater noſter.

Credo in deum patrē oīpotentē creatoꝛem celi ⁊ terrę. Et in Jeſum chriſtū filiuz eius vnicum dñm noſtrum. Qui cōceptus eſt de ſpiritu ſancto: natus ex Maria virgine. Paſſus ſub pontio Pilato, crucifixus, moꝛtu⁹ ⁊ ſepultus. Deſcendit ad inferos: tertia die reſurrexit a moꝛtuis. Aſcēdit ad celos: ſedet ad dexterā dei patris omnipotētis. Inde ventur⁹ eſt iudicare viuos ⁊ moꝛtuos. Credo in ſpm̄ ſanctum: ⁊ ſanctā eccleſiā catholicā: Sanctoꝝ cōmunionē Remiſſionem peccatoꝛum

catorum. Carnis reſurrectionem. Uitam ęternam. Amen.

Pater nr̃ qui es in celis:ſctificetᷓ nomē tuū. Adueniat regnū tuū. Fiat volūtas tua ſicut i celo ꝛ in terra. Panem nr̄ȝ quotidianū da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nr̄a: ſicut ꝛ nos dimittimus debitoribus nr̄is. Et ne nos iducas i tētationē. Sȝ libera nos a malo. Amē. Deide ſequatᷓ exorciſm⁹.

Nec te lateat ſatanas iminere tibi penas, imminere tibi tormēta, iminerᷓ tibi diē iudicij:diēqȝ ſupplicij ſempiterni:diē q venturus eſt velut clibanus ardēs:in quo tibi atqȝ vniuerſis angelis tuis ęternus ſuperueniet interit⁹. Proinde dānate atqȝ dānande da honorem deo viuo ꝛ vero:da honorē Jeſu xp̄o filio eius ꝛ ſpūi ſctō. Jn cuius noīe atqȝ virtute ego p̄cipio tibi qcūqȝ es ſpūs immūde, vt exeas ꝛ recedas ab hoc famulo dei:quē hodie deus ꝛ dn̄s nr̄ Jeſus xp̄s ad ſuā ſanctā grāȝ ꝛ benedictionē: fontēqȝ baptiſmatis dono ſuę grę̄ vocare dignatus eſt:vt fiat eius tēplū p aquā regenerationis in remiſſionē oīum pctōꝝ. Jn noīe eiuſdē dn̄i nr̄i Jeſu chriſti, qui vēturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculū per ignē. ℞. Amen. Deinde ſacerdos ſaliua oris ſui tangat nares ꝛ aures eius:dicens.

Effeta:qđ eſt adapire nares ꝛ aures in odorē ſuauitatis. Rn̄deat q tenet ifantē. Effeta. Et p̄sbyter. Jn odorem ſuauitatis. Rn̄deat q tenet ifātē. Effeta. Et p̄sbyter. Tu aūt effugatᷓ diabole:appropinquabit eniȝ iudiciū dei. Et rn̄deat q tenet ifātē iterū ꝛ dicat. Effecta. Poſtea iterrogat ſacerdos nomē ifantis ꝛ dicit. Famule dei. N. abrenuncias ſatane? Rn̄det. Abrenūcio. Et p̄sbyter. Et oīb⁹ opib⁹ ei⁹? ℞. Abrenūcio. Et p̄sbr̄. Et oīb⁹ pōpis ei⁹? ℞. Abrenūcio. Deide ſacerdos liniat ifantē de oleo ſcō catecbuminoꝝ i pectore:ꝛ i ſcapulis cū pollice i modū crucis ꝛ dicit.

Ego te linio oleo ſalutis i pectore ꝛ i ſcapulis in noīe dn̄i nr̄i ieſu xp̄i in vitā ęternā. Pax tibi. ℞. Et cum ſpiritu tuo. Et p̄sbr̄. Recede immūde ſpūs: ꝛ da locū ſpiritui ſancto. Et tenēs manū ſacerdos ſuper caput infantis dicit ſequentem orationem. Oremus. Oratio.

Famulum tuuȝ q̄s dn̄e, ad tui baptiſmi gratiā recurrentē reſpicere ꝛ cōſeruare in tuo nomine digneris: ꝛ quicqd in eo per originalis pctī trāſgreſſionē penę obnoxiū diabolus detinebat:ſacri fontis indulgētia reſoluatᷓ: veteris hoīs exuuias

deponat: ⁊ noue vite indutus amictu reſurgat, oia nequiſſimi ſpūs ab eo venena depelle: ⁊ ſalutarē baptiſmi grām adimple: vt in tui muneris pceptione in eterna vita valeat exultare. His pactis accedāt ad fontes. Sequit bn̄dictio fontis ſi fons non eſt bn̄dict⁹: ⁊ fiāt letanie. Si vō fōs eſt bn̄dict⁹, ptermittat letania: ⁊ ſacerdos iterroget nomē ifantis. N. credis in deū patrē. vt ifra.

Kyrie eleiſon. Chriſte el. Kyrie el. Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos. Pater de celis deus: miſere nobis.

Fili redemptor mundi deus	miſerere nobis.
Spiritus ſancte deus	miſerere nobis.
Sancta trinitas vnus deus	miſerere nobis.
Sancta maria	ora pro nobis.
Sancta dei genitrix	ora.
Sancta virgo virginum	ora.
Sancte michael	ora.
Sancte gabriel	ora.
Sancte raphael	ora.
Omnes ſancti angeli ⁊ archangeli	orate.
Sancte ioannes baptiſta	ora.
Omnes ſancti patriarche ⁊ prophete	orate.
Sancte petre	ora.
Sancte paule	ora.
Sancte andrea	ora.
Sancte iacobe	ora.
Sancte ioannes	ora.
Sancte marce	ora.
Omnes ſancti apoſtoli ⁊ euangeliſte	orate.
Sancte ſtephane	ora.
Sancte laurenti	ora.
Sancte vincenti	ora.
Sancte chriſtophore	ora.
Sancte victor	ora.
Sancte ſebaſtiane	ora.
Sancte petre	ora.
Omnes ſancti martyres	orate.
Sancte ſylueſter	ora.
Sancte gregori	ora.

Sancte auguſtine ora.
Sancte nicolae ora.
Omnes ſancti pontifices ⁊ confeſſores orate.
Omnes ſancti doctores orate.
Sancte benedicte ora.
Sancte antoni ora.
Sancte dominice ora.
Sancte thoma ora.
Sancte vincenti ora.
Sancte franciſce ora.
Omnes ſancti monachi ⁊ eremitę orate
Sancta maria magdalena ora.
Sancta catherina ora.
Sancta cecilia ora.
Sancta vrſula ora.
Sancta catherina. ora.
Omnes ſanctę virgines ⁊ viduę orate.
Omnes ſancti ⁊ ſanctę dei orate.
Chriſte audi nos Chriſte exaudi nos.
Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon.
Pater noſter. Et ne nos inducas in tēta. Exorciſmus aquę.

Exorcizo te creatura aquę per deū ✠ viuum: per deū ✠ verum: per deum ✠ ſanctum: per deū totius dulcedinis creatorē: qui te in principio verbo ſeparauit ab arida: ⁊ in qua tuor fluminibus diuidens totam terram rigare pcepit. Adiuro te per Jeſum chriſtum filium eius vnicū dn̄m noſtrum, vt efficiaris in eo qui in te baptizādus eſt regenerans cum deo patre ⁊ eodē filio ⁊ ſpiritu ſancto: qui in trinitate perfecta viuit ⁊ regnat deus per oīa ſecula ſeculorū. ℟. Amen. Oremus. Orō.

Domine ſancte, pr̄ oīps, ęterne deus aquarū ſpūaliū ſanctificator: te ſupplices deprecamur: vt miniſteriū humanitatis nr̄ę reſpicere digneris ꝓpitius, ⁊ ſup has aquas abluendis ⁊ viuificādis hoīb⁹ ꝑparatas angelū ſctitatis emittas: quo pctis vitę prioris abluti reatuq́ꝫ deterſo purū ſpūiſancto habitaculū vim regenerationis ꝓcuret. Per dn̄ꝫ nr̄m ieſum chriſtum filiū tuum. Qui tecū viuit ⁊ regnat in vnitate eiuſdē ſpiritus ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amen. Oremus. Orō

EXaudi nos oīps deus, ⁊ in huius aque ſubſtātia tuā miſce virtutē, vt abluēdi p eā ſanitatē ſimul ⁊ vitā mereāt ęternā. Per dñz nrm ieſuz xpm filiū tuū. Qui tecū viuit ⁊ regnat in vnitate ſpūs ſci de⁹. Per oīa ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amē. Poſtea ſacerdos infundat chriſma in aqua in modū crucis: dicēs:

FEcundetur ⁊ ſanctificetur fons iſto hoc ſalutifero chriſmate. In noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſcti. Amen. Et miſceat cum manu. Deinde interrogat p̄ibi nomē infantis ⁊ dicat. N. Credis in deū patrē oīpotētē creatorē celi ⁊ terre? ℟. Credo. Sacerdos iterrogat. Credis ⁊ in Jeſūz Chriſtū filiū eius vnicū dñm noſtrū natū ⁊ paſſuz? ℟. Credo. Sacerdos interrogat. Credis ⁊ in ſpūm ſanctū, ſanctā eccleſiā catholicā: ſanctoꝝ cōionē, remiſſionē peccatorū, carnis reſurrectionē, vitā ęternā. Amen. ℟. Credo. Interrogat ſacerdos nomē infantis: ⁊ dicat. Famule dei. N. vis baptizari? ℟. Uolo. Tūc baptizet eū ſacerdos in noīe ſcē Trinitatis ſub trina imerſione. vel ſm cōſuetudinē patrię, vel loci: infūdat aquā ſup caput eius dicēs. Ego te baptizo in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſci. Amen. Poſtea facit ſacerdos crucez in capite eius in vertice de ſacro chriſmate cū pollice, ⁊ dicit hāc orōnē. Orem⁹. Orō.

DEus omnipotens pater domini noſtri Jeſu chriſti qui te regenerauit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto, quiqꝫ dedit tibi remiſſionem omnium peccatorum, in ipſo te liniat chriſmate ſalutis in vitam ęternam. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Poſtea ſacerdos imponat linteamē ſup caput īfantis: ⁊ dicat.

ACcipe veſtem candidā, ⁊ immaculatā: quam perferas ſine macula ante tribunal domini noſtri Jeſu chriſti, vt habeas vitam ęternā in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Poſtea tradat candelam accenſam in manū pueri, vel patrini dicens. N. Accipe lampadem irreprehenſibilem: cuſtodi baptiſmū tuum: vt cū venerit dñs ad nuptias poſſis ei occurrere vna cuz oībus ſanctis ſuis in aula celeſti, vt habeas vitā ęternā, ⁊ viuas in ſecula ſeculorū. ℟. Amen. Deinde dicat. Uade in pace.

¶ Ordo ad puellam catechuminā faciēdaz. Ca. 10.

CUm venerit infantula ante ianuaz eccleſię interroga nomen eius: ⁊ dic hęc verba. Siquis catechuminus eſt recedat. Siquis catechuminus eſt iudęus vel he

reticus

reticus ſecedat. Si quis catechuminus eſt ſabellianus vel here ticus, aut iudeus, ſecedat. Interroga nomē ꝛ dic. Joānes. vel N. quid deſideras? Reſpōdeat. Fidē. Sacerdos interrogat. Fides quid tibi pręſtat? Reſpōdet. Uitam ęternam. Interrogat ſacerdos. Quis tibi daturus eſt eam? Reſpondet. Deus pater ꝛ dn̄s Jeſus chriſtus cum ſancto ſpiritu. Deinde inſufla in faciem eius ter in modum crucis, ꝛ dic. Exorciſmus.

Impero tibi imūde ſpūs in noīe pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpūs ✠ ſcti: vt exeas ꝛ recedas ab hoc plaſmate dei. Interroget ſacerdos qd̄ nomē volūt ei imponere: ꝛ annunciet nomē, ꝛ dicat. Famula dei. N. qd vis fieri? Rn̄det. Chriana. Interroget ſacerdos. Abrenūcias ſatane? Rn̄det. Abrenūcio. Sacerdos. Et oībus operibꝰ eius? Rn̄det. Abrenuncio. Sacerdos. Et oībus pōpis eius? Rn̄det. Abrenūcio. Poſtea dicat ſacerdos hec verba. Et iſta ſit felix in noīe pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpūs ✠ ſci. Amē. Deinde dicat ſacerdos. Deus in adiutoriū meum intēde. Dn̄e ad adiuuādū me feſtina. Glia pr̄i. Sicut erat. Kyrie elei. Chīe ele. Kyrie elei. Dn̄s vobiſcum. Oremus. Oro.

Deus nr̄, q nos ad imaginē ſuā plaſmarı̄ di⸗ Cātechiſmus. gnatus eſt, ſic ait p moyſen famulū ſuū: nō auguriaueris: nō mechaberis, nō falſū teſtimoniū dixeris: honorē habebis pr̄i ꝛ matri tuę, ꝛ diliges ꝓximū tuū ſicut teipſū: ꝛ qd̄ tibi nō vis fieri, alijs ne feceris: iſta ſunt precepta dei, quę gētilē pplm̄ ad eccleſiā dei venientez: vnūquēq3 oportet obſeruare. Per eū qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos, ꝛ ſeculuz per ignē. ℟. Amē. Sacerdos ſignat eā in frōte ꝛ ī pectore ſigno ✠ crucis.

Famula dei accipe ſignum crucis tam in fron ✠ te: q3 in corde ✠ ſume fidē celeſtē: talis eſto moribus vt templū dei iam eſſe poſſis: ingreſſaq3 eccleſiaz dei euaſiſſe te laqueuz mortis lęta agnoſcas, horreſcas idola: reſpuas ſimulachra: colas deum patrē omnipotentē: ꝛ Jeſum chriſtum filiū eius: qui viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Deprecor te domine ſancte, pater oīpotēs, ęterne deus: vt huic famulę tuę, quę ſeculi huius nocte vagatı̄ incerta, ꝛ dubia, viam veritatis ꝛ agnitionis tuę iubeas demonſtrare: quatenus reſeratis oculis cordis ſui te vnum deum patrē in filio: ꝛ filiū in patre recognoſcat cū ſcō ſpiritu: atq3 huius con⸗

ſeſſionis fructum:⁊ hic ⁊ in futuro ſeculo ꝑcipere mereat̃. Per eūdē chriſtū dn̄m nr̄m. ℟. Amē. Sequitur exorciſmus.

Exorcizo te oīs ſpūs inmūde in noīe dei pa ✠ tris oīpotētis:⁊ in noīe Jeſu chriſti filij eius iudicis nr̄i:vt diſcedas ab hoc plaſmate dei:quā dn̄s noſter ad tēplū ſanctū ſuū vocare dignatus eſt: vt fiat tēplū dei viui, ⁊ ſpūs ſctūs habitet ī ea:in noīe dei pa ✠ tris oīpotētis: ⁊ in noīe Jeſu ✠ chriſti filij eius, ⁊ ſpūs ✠ ſancti:qui filius venturus eſt in maieſtate patris iudicare viuos ⁊ mortuos:⁊ ſeculū per ignē. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Deus q ꝑdita reparas:⁊ reparata cōſeruas:deus q ꝓprio gētilitatis crimine euaſo:⁊ ſerpentis charactere deleto: ſignari hoiem nois tui titulo ꝑcepiſti, ſuſcipe q̃s hāc famulā tuā:atq; eā inter plebis tue numerū cōmiſce. Per xp̄m dn̄m nr̄m. Oremus. Oro.

Domine deus celi ⁊ terre, maris ⁊ oīum elemētorū creator q aſpectu tuo illuminas vniuerſam faciem terre:illumina auxiliū tuum ſuper hanc famulam tuā. N. catechuminā. quā hodierna die ad templū ſanctū tuum vocare dignatus es. infūde in eā ſcientiam pietatis tue, accipe hanc dn̄e : ⁊ aperi ei ianuam iuſtitie tue:⁊ da illi miſericordiam tuam: pietatiſq; munus largire:⁊ per lauacrum regenerationis tue perduc eam ad gratiam ſpūalē: vt nobiſcū pariter tibi deo patri oīpotēti laudes ⁊ gratias referat. Induc eam dn̄e in viam veritatis, doce eam iuſtificationes tuas :per eum qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ ſeculū ꝑ ignē. ℟. Amē. Cōſigna eā in fronte dicēs.

Signo tibi frontem ✠ vt ſuſcipias crucem dn̄i. In auribus.
Signo tibi aures ✠ vt audias diuina precepta. In oculis.
Signo tibi oculos ✠ vt videas claritatem dei. In naribus.
Signo tibi nares ✠ vt odorem ſuauitatis ſentias. In ore.
Signo tibi os ✠ vt loquaris verba vite. In pectore.
Signo tibi pectus ✠ vt credas in deum. In ſcapulis.
Signo tibi ſcapłas ✠ vt ſuſcipias iugū ſuī. eiꝰ. In toto corpe.
Signo te totum in noīe pa ✠ tris: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ ſpūs ✠ ſancti: vt habeas vitā:⁊ viuas in ſecula ſeculoꝝ. Amen. Oremus. Oro.

Omnipotens ſēpiterne deus pr̄ dn̄i nr̄i Jeſu chriſti reſpicere dignare ſuꝑ hāc famulā tuā. N. quā ad rudimenta fidei vocare dignatus es, oēm cecitatem cordis ab ea expelle: diſrumpe oēs laqueos ſatane, qbus fuerat alligata. Aperi ei dn̄e ianuā

pietatis

pietatis tuę, vt ſigno ſapiētię tuę imbuta oīuz cupiditatū fetori/
buſ careat: ⁊ ſuauē odorē pceptoꝝ tuoꝝ lęta i ecclia tua ſentiat:
⁊ pficiat de die i diē, vt idonea efficiat accedere ad grāz baptiſ/
mi tui pcepta medicina. Per eūdē dñz nr̄z ieſū xp̄z q ventur⁹ eſt
iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ ſcl'z p ignē. ℟. Amē. Oremꝰ. Oro.

PReces noſtras, quęſumus dn̄e, clemēter exaudi: vt hanc
electā tuā. N. cru ✠ cis dn̄icę, cuius impreſſione ſigna/
mus, virtute cuſtodi: vt magnitudinis glorię rudimēta ſeruās:
per cuſtodiā mandatoꝝ tuoꝝ ad regenerationis gloriā puenire
mereat. Per chriſtū dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus qui humani generis ita es cōditor, vt ſit etiā refor/
mator: propitiare populis adoptiuis: ⁊ bono teſtamēto
ſobolem nouę prolis aſcribe, vt filij pmiſſionis quod nō potue
runt aſſequi per naturā, gaudeant ſe recepiſſe per gratiā. Per
chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen. Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis in noīe dei pa ✠ tris oīpoten/
tis ⁊ in charitate dn̄i nr̄i ieſu chr̄i, ⁊ in virtute ſpūs ✠ ſcti. Exor
cizo te p deū ✠ viuū: p deū ✠ verū: p deū ✠ ſanctū: qui te ad tu
telā humani generis pcreauit, ⁊ pplo venīēti ad credulitatē per
ſeruos ſuos cōſecrari precepit. Proinde rogamus te dn̄e de⁹
nr̄, vt hęc creatura ſalis in noīe ſcē trinitatis efficiat ſalutare ſa/
cramentū ad effugādum inimicuz: qđ tu dn̄e ſancti ✠ ficādo ſā
cti ✠ fices: bene ✠ dicēdo bene ✠ dicas, vt fiat oīb⁹ accipiētib⁹
pfecta medicina pmanēs in viſceribus eoꝝ: in noīe dn̄i nr̄i Jeſu
chriſti: qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū per
ignē. ℟. Amen. Poſtea tolle ſalem digito cum tua ſaliua: ⁊
pone in ore iſantulę, ⁊ dic. F amula dei. N. accipe ſal ſapiētię,
qui propitiatio ſit tibi in vitā ęternā. Amē. Oremus. Oratio.

DEus patrū noſtrorū vniuerſę cōditor veritatis, te ſuppli
ces exoramus, vt hāc famulā tuā. N. reſpicere digneris
propitius: ⁊ hoc primū pabulū ſalis guſtantē nō diutius eluri/
re pmittas: quo minus cibo repleatur celeſti: quatenus ſit deo
ſemp ſpū feruēs, ſpe gaudēs, tuo ſemp noī ſeruēs: pduc eā dn̄e
ad nouę regenerationis lauacrū: vt cū fidelibus tuis promiſſio
nū tuaꝝ ęterna premia ꝯſequi mereat. Per xp̄m dn̄z nr̄m. ℟.
Amē. Interrogat ſacerdos nomē infantulę: ⁊ dicit. F amula
dei. N. ingredere in tēplū dei viui: vt habeas partē in prima re

ſurrectiõe cũ ſcis ⁊ electis dei. Et dato capite ſtole patrino introducat eã in eccleſiam dicẽdo hãc orõnẽ. Oremus. Oratio.

Preces noſtras, q̄s dñe, clemẽter exaudi: ⁊ hãc electã tuã cru ✠ cis dñice: cuius eã impreſſione ſigna ✠ mus, virtute cuſtodi: vt agnitionis tuę rudimẽta ſeruãdo: per cuſtodiã mandatorũ tuorũ ad regenerationis gloriã peruenire mereatur. Per chriſtũ dñm noſtrũ. ℟. Amen. Finita oratione ponatur infantula in pauimento eccleſię, ⁊ dicatur. Oremus. Oratio.

Deus, qui humani generis ita es cõditor, vt ſis etiam reformator: ꝓpitiare famulę tuę. N. adoptiuę per gratiã tuã: ⁊ noui teſtamẽti ſobolẽ nouę proli aſcribe, vt filij ꝓmiſſionis qđ nõ potuerũt aſſequi per naturã, gaudeant ſe accepiſſe ꝑ grãz. His ita finitis alius vel idem patrinus tenens infantulã iter genuflexus: ⁊ dicat ſacerdos Ora electa: flecte genua: dic Pater noſter, Leua, ⁊ cõple orationẽ tuã: ⁊ ſigna illã: ⁊ accede ad benedictionẽ. Et patrinus dicit totum. Pater nr̃. ⁊ ſignat puellã ſigno cru ✠ cis: ⁊ ſacerdos dicit orõnẽ. Oremus. Orõ.

Deus celi: deus terrę: deus angelorũ: deus archãgelorũ: deus prophetarũ: deus apoſtolorũ: deus martyrũ: deus confeſſorũ: deus virginum: deus omnium bene viuentium: deꝰ, cui ois lingua confitet: ⁊ omne genu flectit celeſtiũ, terreſtriũ, ⁊ infernorũ: te inuoco dñe vt hanc famulã tuã perducere, ⁊ cuſtodire digneris ad gratiam baptiſmatis. Sequitur exorciſmus.

Ergo maledicte diabole recognoſce ſententiã tuã: ⁊ da honorem deo viuo ⁊ vero: da honorem Jeſu chriſto filio eius, ⁊ ſpiritui ſancto paracleto: ⁊ recede ab hac famula dei: qr iſtam ſibi deus ⁊ dominus noſter Jeſus chriſtus ad ſuã ſanctã gratiã ⁊ benedictionẽ: fontemq; baptiſmatis dono celeſti vocare dignatus eſt: per ſignũ ſanctę cru ✠ cis, quod nos in frontem eius damus: tu maledicte diabole nunq̄ audeas violare: ſed dãnatus in ęternũ maneas ab eo repulſus: per eũ qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Item dicit ſacerdos Ora electa: flecte genua: dic Pater noſter, leua, cõple orõnem tuam: ⁊ ſigna illam: ⁊ accede ad bñdictionẽ. Patrinus dicit totũ. Pater nr̃. ⁊ ſignat infantulã ſigno cru ✠ cis: ⁊ ſacerdos dicit orõnẽ. Oremus. Orõ.

Deus abraham: deus iſaac: deus iacob: deus qui tribus

iſrael

iſrael de egyptiaca ſeruitute liberaſti: ꝛ p moyſē famulū tuū de cuſtodia mādatoꝝ tuoꝝ in deſerto monuiſti: ꝛ ſuſannā de falſo crimine liberaſti: te ſupplex depꝛecoꝛ dn̄e: vt liberes hāc famulā tuā. N. ꝛ ꝑducere eā digneris ad grāꝫ baptiſmi tui. Sequitur exoꝛciſmus.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſniam tuā, da honoꝛē deo viuo ꝛ vero: da honoꝛē ieſu xp̄o filio eius: ꝛ ſpiritui ſancto paracleto: ꝛ recede ab hac famula dei: qꝛ iſtaꝫ ſibi deus ꝛ dn̄s noſter Jeſus chꝛiſtus ad ſuā ſanctā gratiā ꝛ benedictionē: fōtēqꝫ baptiſmatis dono celeſti vocare dignatus eſt per ſignū ſctē cru ✠ cis: qđ nos in fronteꝫ eius damus: tu maledicte diabole nūꝙ̄ audeas violare: ſed dānatus in eternum maneas ab ea repulſus. Per euꝫ qui vēturus eſt indicare viuos ꝛ moꝛtuos ꝛ ſeculū per ignem. R. Amen. Sacerdos dicit tertio. Oꝛa electa: flecte genua: dic Pater nr̄, leua, cōple oꝛationem tuam: ꝛ ſigna illaꝫ: ꝛ accede ad benedictionem. Et patrinus dicit totū. Pater noſter. ſurgit: ꝛ ſignat infantulaꝫ ſigno cru ✠ cis: ꝛ ſacerdos ſeqtur exoꝛciſmū. Exoꝛciſmus.

EXoꝛciꝫo te immūde ſpūs per patreꝫ ꝛ filium ꝛ ſpiritum ſctm̄: vt exeas ꝛ recedas ab hac famula dei. N. Ipſe tibi imperat maledicte dānate: qui ceco nato oculos aperuit: ꝛ quatriduanum laꝫarum de monumento ſuſcitauit. Sequitur.

ERgo maledicte diabole recognoſce ſententiā tuam: ꝛ da honoꝛem deo viuo ꝛ vero, da honoꝛē Jeſu chꝛiſto filio eius: ꝛ ſpiritui ſancto paracleto: ꝛ recede ab hoc famulo dei: qꝛ iſtum deus ꝛ dn̄s noſter Jeſus chꝛiſtus ad ſuaꝫ ſanctā gratiā ꝛ benedictionem, fontēqꝫ baptiſmatis dono ſue gratie vocare dignatus eſt: per ſignū ſancte cru ✠ cis: quod nos in frontē eius damus: tu maledicte diabole nūꝙ̄ audeas violare, ſed dānatus in eternuꝫ maneas: ꝛ ab eo repulſus. Per eū q vēturus eſt iudicare viuos, ꝛ moꝛtuos, ꝛ ſeculū p ignē. R. Am̄. ¶ Incipit officiuꝫ abrenūciationis, ꝛ cathechiſmus. Pꝛimo ponit pꝛesbyter manū ſup infantulā, ꝛ dicit ſequentē oꝛationē. Oꝛemus. Oꝛo.

ETernam ac mitiſſimaꝫ pietatē tuā depꝛecoꝛ dn̄e ſancte, pater oꝑs, eterne deus luminis authoꝛ ꝛ veritatis: ſup hunc famulū tuū. N. vt digneris euꝫ illuminare lumine intelligentie tue: munda eū: ꝛ ſctifica: da ei ſciētiā verā, vt dignus efficiatur accedere ad gratiā baptiſmi tui: teneat fidē firmā: ſpem

certā:cōſiliū rectū: doctrinā ſanctā: vt aptus ſit ad percipiendā gratiaꝫ tuam. Per eū, qui tecū ⁊ cum ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amen. Quo facto qui tenet infantulā dicat cum ſacerdote ſymbolum aplo͛ꝝ: ⁊ Pater noſter.

Credo in deum patrē oīpotentē creatorem celi ⁊ terrę. Et in Jeſum chꝛiſtū filiuꝫ eius vnicum dn̄m noſtrum. Qui cōceptus eſt de ſpiritu ſancto:natus ex Maria virgine. Paſſus ſub pontio Pilato, crucifixus, moꝛtuus ⁊ ſepultus. Deſcendit ad inferos:tertia die reſurrexit a moꝛtuis. Aſcē dit ad celos: ſedet ad dexterā dei patris omnipotētis. Inde venturus eſt iudicare viuos ⁊ moꝛtuos. Credo in ſpirituꝫ ſanctum:⁊ ſanctā eccleſiam catholicā. Sanctoꝛum cōmunioneꝫ. Remiſſionem peccatoꝛum. Carnis reſurrectionem. Vitā eternam. Amen. Pater noſter. Deinde ſequitur exoꝛciſmus.

Nec te lateat ſatanas iminere tibi penas,imminere tibi diē iudicij:diēq₃ ſupplicij ſempiterni:diē qui venturus eſt velut clibanus ardēs:in quo tibi atq₃ vniuerſis angelis tuis eternus ſuperueniet interit⁹. Pꝛoinde dānate atq₃ dānāde da honoꝛem deo viuo ⁊ vero:da honoꝛē Jeſu xp̄o filio eius ⁊ ſpūi ſctō. Jn cuius noīe atq₃ virtute ego ꝑcipio tibi qcūq₃ es ſpūs immūde,vt exeas ⁊ recedas ab hac famula dei:quā hodie de⁹ ⁊ dn̄s nr̄ Jeſus xp̄s ad ſuā ſanctā gr̄aꝫ ⁊ benedictionē, fontēq₃ baptiſmatis dono ſuę gr̄ę vocare dignatus eſt:vt fiat eius templū ꝑ aquam regenerationis in remiſſionē omnium pctōꝛum. Jn nomine eiuſdē dn̄i nr̄i Jeſu chꝛiſti,qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ moꝛtuos ⁊ ſeculum per ignē. ℟. Amen. Deinde ſaliua oꝛis ſui ſacerdos tangat nares ⁊ aures infantulę: ⁊ dicat.

Effecta: quod eſt adaperire nares ⁊ aures in odoꝛem ſuauitatis. Rn̄deat q tenet infantulā. Effeta. Et ſacerdos. Jn odoꝛem ſuauitatis. Rn̄deat q tenet infantulā. Effeta. Et ſacerdos. Tu autem effugare diabole:appꝛopinquabit enim iudicium dei. Reſpondeat qui tenet infantulam. Effeta. Poſtea interrogat ſacerdos nomē infantulę:⁊ dicat. Famule dei. N.abrenuncias ſatane? Reſpondet. Abꝛenuncio. Et ſacerdos. Et omnibus operibus ſuis? Reſpondet. Abꝛenuncio. Et ſacerdos. Et omnibus pōpis eius? Reſpondet. Abꝛenūcio. Deinde ſacerdos liniat infantulam de oleo ſancto inter

pectus

pectus ⁊ ſcapulas cum pollice in modum cru ✠ cis, ⁊ dicat.

Ego te linio oleo ſalutis inter pectus ⁊ inter ſcapulas in nomine dñi noſtri Jeſu chriſti:in vitã ęternaȝ. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et ſacerdos. Recede immunde ſpiritus,⁊ da locum ſpiritui ſancto. Et ſacerdos tenens manuȝ ſup caput infantulę dicit ſequentem orationem. Oremus. Oratio.

Famulam tuam, q̃ſumus dñe, ad tui baptiſmi gratiam recurrẽteȝ reſpicere ⁊ cõſeruare in tuo noīe digneris,⁊ quicquid in ea per originalis peccati tranſgreſſioneȝ penę obnoxium diabolus detinebat,ſacri fontis indulgentia reſoluatur, veteris hōis exuuias deponat, ⁊ nouę vitę indutus amictu reſurgat: omnia nequiſſimi ſpiritus ab eo venena depelle:⁊ ſalutarẽ baptiſmi gratiã adimpleat,vt in tui numeris perceptione in ęterna vita valeat exultare. Per chriſtũ dñm noſtruȝ. His pactis procedant ad fontes. Sequitur benedictio fontiuȝ,ſi fons non eſt benedictus:⁊ fiant lętanię,⁊ bñdictio fontis vt ſupra. fo. 21.

Si vero fons eſt benedictus, presbyter prętermiſſa lętania ⁊ orõnibus ſequẽtibus interroget nomen infantulę, ⁊ dicat. N.

Credis in deum patrem omnipotentẽ creatoreȝ, celi ⁊ terrę? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis ⁊ in ieſum chriſtum filium eius vnicũ dominuȝ noſtrum natum ⁊ paſſum? Rñdet. Credo. Sacerdos interrogat. Credis ⁊ in ſpirituȝ ſanctum: ſanctã eccleſiã catholicã:ſctõꝝ cõmunionẽ:remiſſioneȝ pctõꝝ: carnis reſurrectionẽ:vitã ęternã? Amen. Rñdet. Credo. Interrogat ſacerdos nomen infãtulę,⁊ dicit. Famula dei, N. vis baptizari? Rñdet. Volo. Tunc baptizat eã ſacerdos in nomine ſanctę Trinitatis:ſub trina immerſione: vel infundit aquaȝ ſup caput eius ſm moreȝ patrię vel loci dicẽs. Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris,⁊ fi ✠ lij,⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amen. Poſtea facit ſacerdos crucem in capite eius in vertice de ſacro chriſmate cum pollice, ⁊ dicit hanc orationem. Oremus. Oratio.

Deus omnipotens pater domini noſtri Jeſu chriſti: qui te regenerauit ex aqua ⁊ ſpiritu ſctõ:quiq; dedit tibi remiſſionem omnium peccatorũ: ipſe te lineat chriſmate ſalutis in vitam ęternam. Pax tibi. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Poſtea ſacerdos ponat linteamen ſuper caput infantis, ⁊ dicat.

Accipe veſtem candidaȝ ⁊ immaculataȝ,quam perferas

ſine macula ante tribunal domini noſtri Jeſu chriſti: vt habeas vitam ęternã in ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amen. Poſtea tradat cã/delã accenſam in manu puellę vel patrini dicens. ℣. Accipe lampadem irreprehenſibilem, cuſtodi baptiſmum tuũ: vt cum venerit dñs ad nuptias, poſſis ei occurrere vna cuꝫ oĩbus ſan/ctis ſuis in aula celeſti, vt habeas vitam ęternã, ⁊ viuas in ſecu/la ſeculoꝝ. ℟. Amẽ. Deinde dicit Euãgeliuꝫ ſancti Joãnis. In principio erat verbum, ⁊ verbum erat apud deum: ⁊ deus erat verbuꝫ. Hoc erat in principio apud deũ: omnia per ipſuꝫ facta ſunt: ⁊ ſine ipſo fa. Poſtea dicat ſacerdos. Uade in pace.

¶ Forma baptizandi puerum vel puellam, de cuius morte dubitatur ad ſuccurrendum. Cap. II.

Si infans grauiter infirmatur: ita ꝙ de eius morte dubitetur: non fiat totus ordo prędictus, ſed cum primum fuerit ad portam ecclesię ſacerdos ſufflet in modum cru ✠ cis, ⁊ dicat.

Impero tibi immunde ſpũs, in noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, vt exeas ⁊ recedas ab hõc famulõ dei. Tunc ſacerdos interrogat nomen infantis, ⁊ dicat. Quid vis fieri? Rñdet. Chriſtianꝰs. Interrogat ſacerdos. Abrenũcias ſatanę: ⁊ oĩbus operibꝰ eiꝰ, ⁊ oĩbus põpis eius? Rñdet. Abre/nũcio. Poſtea faciens ſignũ crucis in fronte ⁊ pectore infantis, dicit. Accipe ſignũ crucis tã in fronte ꝗꝫ in corde: ſume fidẽ ce/leſtẽ: eſto talis moribus: vt templuꝫ dei eſſe poſſis. Poſtea ſa/cerdos benedicat ſaleꝫ in hunc modũ. Benedic ✠ q̃s dñe, hãc creaturã ſalis tua bene ✠ dictione celeſti in noĩe dñi noſtri ieſu chriſti: ⁊ in virtute ſpiritus ſancti ad effugandum inimicum: q̃ꝙ tu domine ſanctificãdo ſancti ✠ fices: benedicendo bene ✠ di/cas: fiatqꝫ omnibus percipientibus perfecta medicina perma/nens in viſceribus eorum. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Oratione completa ſacerdos ponat ſal benedictuꝫ in ore infantis dicens. Accipe ſal ſapientię, qui ſit tibi propitiatio in vitaꝫ ęternã. Amen. Tũc introducat eum in eccleſiam, ⁊ dicat. Pater noſter. ⁊ Credo in deum patrem. Poſtea ſacerdos tãgit nares eius: ⁊ aures cũ ſaliua ſua dicẽs.

Effeta: quod eſt adaperire aures ⁊ nares in odorem ſua/uitatis. Tu autẽ effugare diabole, appropinquabit enim

iudicium

iudicium dei. Tunc ſacerdos vocato nomine eius, dicit. Abre nuncias ſatane: ꝛ omnibus operibus eius: ꝛ omnibus pompis eius? Reſpondet. Abrenuncio. Tunc ſacerdos intincto digi to in oleo catechuminorum facit ſignum crucis ſuper pectus ꝛ ſcapulas pueri dicens. Ego te linio oleo ſalutis in Chriſto Jeſu domino noſtro. ¶ Si autem ita infirmus in mortis periculo eſt conſtitutus: ꝙ predicta ſeruari non poſſint: benedic ſal ꝛ in ore ponas, ꝛ ſigna puerū in fronte ꝛ pectore cum pollice: ꝛ dic. In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Et tenens manum ſuper caput eius, dic hanc orationē.

Famulū tuū, qs dn̄e, ad tui baptiſmi gratiā recurrentem reſpicere ꝛ conſeruare in tuo nomine digneris: ꝛ quicquid in eo per originalis peccati trāſgreſſionē pene obnoxiū diabolus detinebat ſacri fontis indulgētia reſoluat: veteris hois exuuias deponat, ꝛ noue vite indutū amictum reſurgat: oia nequiſſimi ſpūs ab eo venena depelle: ꝛ ſalutarem baptiſmi gratiā adimple: ꝛ in tui muneris perceptione in eterna vita exultare concede.

¶ Item alia oratio pro proximo morti. Oremus. Oratio.

Medelā tuā deprecamur oṗs dn̄e, ſancte pater, oīpotēs eterne deus, qui ſubuenis in periculis: qui temperas flagella, dū verberas: te ergo dn̄e ſupplices deprecamur, vt hūc famulū tuū eruas ab hac inualetudine: vt nō preualeat inimicus vſq3 ad tentationē anime: ſicut Job terminū ei pone: ne inimicus de anima iſta ſine redēptione baptiſmatis incipiat triūphare: Differ dn̄e exitum mortis: ꝛ ſpatiū vite extende: releua quem perducas ad gratiā baptiſmi tui. Per chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen. Poſtea ſi non habes aquam benedictam: benedic eam iſta breui benedictione ad ſuccurrendum.

Exaudi nos oṗs deus: ꝛ in huius aque ſubſtātiā tuā miſce virtutē: vt abluendus per eā ꝛ ſanitatē ſimul: ꝛ vitā mereatur eternam. Per chriſtum dominū noſtrū. ℟. Amen. Exorciſmus.

Exorcizo te creatura aque in nomine dei pa ✠ tris omnipotētis: ꝛ in charitate Jeſu ✠ chriſti filij eius: ꝛ ſpiritus ✠ ſancti. Exorcizo te omnis virtus aduerſarij: omnis incurſio ſatane: ꝛ omne phantaſma eradicare: ꝛ effugare ab hac creatura aque: vt fiat fons ſaliens in vitam eternā: ꝛ qui ex ea baptizatus fuerit, fiat templum dei viui: ꝛ ſpiritus ſanctus habitet in

eō, in remiſſionem omniū peccatorū. Poſtea pone chriſma in aqua, ⁊ dicas. Secundetur ⁊ ſanctificetur iſte fons hoc ſalutifero chriſmate. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amē. Deinde ſacerdos iterrogato noīe pueri, dicat. N. Credis in deū patrem omnipotentem: creatorem celi ⁊ terre? Reſpondet. Credo. Et ſacerdos. Credis ⁊ in ieſum chriſtū filiū eius vnicū dn̄m noſtrū, natum, ⁊ paſſum? Reſpondet. Credo. Sacerdos. Credis ⁊ in ſpiritū ſanctū: ſanctā eccleſiam catholicā: ſanctorū cōionem: remiſſionē peccatorū: carnis reſurrectionē, vitā ęternā? Rn̄det. Credo. Et interrogat ſacerdos. N. Uis baptizari? Reſpondet. Uolo. Tunc ſacerdos eū baptizat in nomine ſanctę Trinitatis, dicens. Ego te baptizo in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſcti. Amē. Poſtea facit crucem de chriſmate ſacro in vertice eius: ⁊ reliqua vt ſupra. ſ. dat ei veſtem candidam: ⁊ candelam cum orationibus vt ſupra.

¶ Si autē puer conualuerit: debēt omnia ſuppleri quę omiſſa ſunt. ſ. omnia, quę baptiſmū precedunt: ⁊ dicta non fuerant.

¶ Si vero adeo propinquus morti fuerit: ꝙ credatur ipſum immediate obiturum: ſolum dicat formam baptiſmi. videlicet Ego te baptizo in nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Et dicendo verba prędicta effundat aquam ſuper caput eius: ⁊ ſic eū baptizet. Et ſi habet chriſma eū in vertice vngat in modum crucis. ⁊ dicat orationem. Deus omnipotēs pater domini noſtri Ieſu chriſti ⁊c. Et poſtea. Accipe veſtem candidam ⁊ immaculatam ⁊c. Et demū cādelā dicendo. Accipe lampadē irreprehenſibilē: cuſtodi baptiſmū tuum ⁊c. Poſtea dicat Euāgeliū ſcti Ioānis. In principio erat verbum: ⁊ verbum erat apud deum: ⁊ deus erat verbum: hoc erat in principio apud deū. Omnia ipſum facta ſunt ⁊c. fol. 190.

¶ Explicit tractatus primus primę partis libri Sacerdotalis: de ſacramento baptiſmi.

¶ Aduerte ꝙ hic ſequi deberet ſacramentū euchariſtię vel penitentię: Sed quia regulariter primo precedit penitentia: poſtea communio: ⁊ vltimo extrema vnctio: quę habēt multa annexa. ſ. commendationem animę: officium ſepulturę ⁊c. quę multum protrahuntur ad longū: viſum eſt hic tractare primū de matrimonio, ⁊ poſtea ſucceſſiue de alijs ſacramentis.

¶ Tractatus

¶ Tractatus ſecundus prime partis libri Sacerdotalis de ſacramento matrimonij.

¶ Quid ſit matrimonium: ⁊ qualiter contrahatur legitime, ⁊ de eius inſtitutione: ⁊ de tribus bonis matrimonij. Cap. i.

Matrimoniuȝ eſt ſacramētum eccleſie: qđ ſic diffinit. Matrimonium eſt maris ⁊ femine cōiūctio indiuiduā vite cōſuetudinē retinens. De preſump. ca. illud. Quod quideȝ contrahitur ſolo cōſenſu ꝑ verba de preſenti, quādo vir in mulierem: ⁊ mulier in viruȝ accedētibus verbis cōſenſum exprimētibꝰ. ſ. Accipio te in meā: ⁊ accipio te in meū, vel equipollētibus, cōſentiūt. De ſponſa. c. cū locū. ⁊ ca. tua. ⁊ ca. Tuas. de ſponſa duorum. ⁊. 27. q. 2. ca. ſufficit. Et ſanctus Thomas in. 4. diſtin. 27. q. 1. arg. 2. Non ſolum autē verbis, ſed etiam ſignis matrimonium exprimētibus vel cōſenſum in matrimoniū, vt in ſurdis ⁊ mutis: contrahitur matrimoniū. De ſponſa. ca. cum apud ſedeȝ. ¶ Inſtitutū autē fuit in paradiſo terreſtri matrimonium ante peccatum propter ſuſceptioneȝ ſobolis, dicente dño: Creſcite ⁊ multiplicamini. Geñ. 1. c. Inſtitutū ⁊ fuit poſt pctm̄, cauſa vitande fornicationis: vt dicit Apoſtolus. 1. ad Cor. 7. Propter fornicationē vnuſquiſqȝ habeat vxorē ſuam: ⁊ vnaqueqȝ virū ſuuȝ. 32. q. 2. ca. ſicut. ⁊ cap. quicquid. ¶ Omnes autem qui volunt, poſſunt matrimoniū cōtrahere, dūmodo ſint in etate legitima, que eſt in viro. 14. annoruȝ: ⁊ in femina. 12. vt habet de deſpō. impube. ca. impuberes. ⁊ ca. cōtinebat. ⁊ dūmodo nō ſit aliqđ impedimētuȝ, quo prohibeat ꝯtractio matrimonij: de quibus infra habet. Et poteſt fieri matrimoniū per procuratorē, ſicut fuit de Iſaac ⁊ Rebecca. Geñ. ca. 24. ⁊. 32. q. 2. §. cum dicitur.

Inſtitutio

Tempus

Tria matrimonij bona.

¶ Tria autem ſunt bona matrimonij.ſ.proles,fides,⁊ ſacrm̄. Proles,vt charitatiue recipiāt filios,⁊ religioſe educēt. Fides, vt cū alia pſona nō coeant. Sacrm̄:vt nunq̄ niſi per morteʒ ſe parent. Qui filij ſint legitimi.ca.per venerabilem.in tex.⁊ glo. ſuper ver.de tribus bonis.27.q.2.ca.in omne itaqʒ.32.q.1.ca. non enim. ¶ Ex cōcilio Florentino predicto. Sacramentuʒ matrimonij eſt ſignū coniunctionis chriſti ⁊ eccleſię ſm̄ Aplm̄ dicentē. Sacrm̄ hoc magnū eſt:Ego dico in chriſto ⁊ eccleſia. Cauſa efficiens matrimonij regulariter eſt mutuus conſenſus per verba de p̄nti expreſſus. Aſſignatur autē triplex bonū matrimonij. Primū eſt,proles ſuſcipiēda ⁊ educāda ad cultū dei. Scdm̄ eſt fides,quā vnus cōiugum alteri ſeruare debet. Tertiuʒ eſt indiuiſibilitas matrimonij: propter hoc q̄ ſignificat indiuiſibilē coniunctionē chriſti ⁊ eccleſię. Quāuis auteʒ ex cauſa fornicationis liceat thori ſeparationē facere,nō inde aliud matrimoniū cōtrahere fas eſt,cum matrimonij vinculuʒ legitime contracti perpetuum ſit:hec ibi.

Non tutuʒ eē ſciās nouum cōtrahere,vt ſentiunt quidā moderni,q tamen ſciāt ſibi potius pm̄ ſtū nec propterea deo gratum eē,⁊ meminerio quam tum valeat eccleſię vſus. Matt.6.⁊ ad Corinth. prima.7.

¶ De duplici matrimonio.ſ. legitimo ⁊ clandeſtino:⁊ de bannis publice faciendis. Cap.2.

Matrimoniuʒ aliud eſt legitimū:qđ eſt qū publice ⁊ ſolenniter cōtrahit in faciem eccleſię cū debitis cōditionibus requiſitis.ſ. cuʒ vxor a parētibus petit̄,deſponſat̄, dotat̄, ⁊ a ſacerdotibus benedicit,⁊.33.q.5.ca.aliter. ¶ Aliud eſt clandeſtinū quod fit ſine predictis ſolēnitatib⁹.30.q.5. per totuʒ. Cui clādeſtino mr̄imonio ſacerdos cōſentiēs eſt ſuſpendēdus. De clan.deſpon.ca.cuʒ inhibitio.q: ex eo ſequunt frequentius multa mala,⁊ ſcandala q̄ plurima oriunt̄:ideo ab eccleſia eſt inhibitū. Quod quidē clandeſtinū matrimoniū publice eſt ratificādum. De clande.deſpon.ca.qđ nobis. Quapropter prudēs ſacerdos debet diligēter intēdere q̄ talia non ſequant̄. Unde ſm̄ generalis cōcilij cōſtitutionē de clande.deſpon.ca. cum inhibitio.faciēda ſunt banna in eccleſijs per ſacerdotē ante q̄ matrimoniū cōtrahat:⁊ indicēdū p̄ tres dies feſtiuos in miſſarū ſolēnijs:Ut ſiqs ſciat inter tales pſonas,quę iter ſe cōtrahere debēt, eſſe aliqđ impedimentū,infra cōpetentē terminū aſſignanduʒ debeat ipſuʒ pducere ⁊ manifeſtare i hec,vel ſimilia verba.vʒ. Nę duę perſonę,N.⁊,N.volunt cōtrahere matrimoniuʒ. Si quis eſt qui nouerit aliqđ impedimentū eſſe inter has pſonas,

quod

qđ matrimoniū inter eos impediat,illud denunciet. Et de hoc admonemus oēs primo,ſcđo,⁊ tertio,⁊ peremptorie infra talem terminū,⁊c. ⁊ alicubi q ſine iſtis bānis cōtrahūt ſunt excōicati. Et ſi apparuerit aliqua cōiectura ipedimēti alicuius,interdicē dum eſt illis ne cōtrahāt donec veritas declaret:⁊ oppoſitū cō ſtet. Qui aūt cōtraxerint poſt ꝓhibitionē ſibi factā:⁊ impedimē tum extiterit:illegitimos filios ꝓcreabūt: ⁊ ſacerdos qui tales inhibitiones facere cōtēpſerit,vel regularis:q interfuerit ſuſpē di debēt ab officio ꝑ tres annos. Et ſiqs malitioſe falſuꝫ impe dimētū obiecerit,canonicā vltioneꝫ nō euadet:vt pꝫ vbi ſupra.

¶ De impedimentis matrimonij,que ſunt. 14. Cap. 3.

IMpedimenta autem matrimonij, que matrimonium impediunt contrahendum, ⁊ dirimunt iam contractum ſunt. 12. ⁊ in his verſibus continentur. vꝫ.

Error,conditio,votum,cognatio,crimen.
Cultus,diſparitas,vis,ordo,ligamen,honeſtas.
Si ſis affinis:ſi forte coire nequibis.
Hec facienda vetant,connubia facta retractant.

¶ Primum impedimentum eſt error:quod tripliciter poteſt occurrere. Uel in pſona:vt ſi credatur ꝯtrahi cū Martino matrimoniū,⁊ cōtrahitur cum Petro. Et hoc nullum eſt. 29. q. 1. ca. his ita. ¶ Secūdo modo erratᷣ in fortuna:vt ſi credit contrahere cū diuite,⁊ cōtrahit cuꝫ paupere. ¶ Tertio modo in qualitate:vt ſi credat cōtrahere cū filia regis,vel alia pſona nobili:⁊ ꝯtrahit cuꝫ ruſtica. Uel credit cōtrahere cū virgine:⁊ contrahit cū meretrice. Et in iſtis duobꝰ vltimis talis error nō impedit matrimoniū. ¶ Scđm impedimentuꝫ eſt conditione: quādo quis liber cōtrahit ignoranter cum ſerua, vel libera cuꝫ ſeruo,⁊ tūc nullū eſt matrimoniū,niſi cognita cōditione de nouo cōtrahāt,vel cōſentiāt. Error tñ deterioris cōditionis impedit ⁊ non paris vel melioris:vt ſi ſeruus cōtrahit cū ancilla,quā credebat liberā:vel cum libera,quam credit ancillā. De côiu. ſeruo. ca. propoſuit. ⁊. 29. q. 1. §. 1. ¶ Tertium impedimentuꝫ eſt voti. Duplex eſt autē votum. ſ. ſimplex ⁊ ſolēne. Uotuꝫ ſimplex impedit matrimoniū cōtrahenduꝫ,ſed non dirimit contractum. Uotū vero ſolēne,qđ eſt per ſuſceptioneꝫ ſacri ordinis. ſ. ſubdiaconatus vel omiſſionem profeſſionis tacitę vel expreſſę

in aliqua religione approbata impedit matrimoniũ cõtrahendum: ⁊ dirimit iaȝ cõtractũ. Qui cleri. vel vo.ca. meminimus. ⁊ ca.cõsuluit. ⁊ ca.insinuatione. De voto ⁊ vo.re.c.qd votũ. li. 6. Et tales cõtrahẽtes ſunt excõicati. De cõſan. ⁊ affi.ca.eos qui in.cle.de cõſangui. ⁊ affini.ca.vlti. ¶ Quartũ impedimẽtũ eſt cognationis: Que eſt triplex .ſ. carnalis, ſpiritualis, ⁊ legalis. ¶ Prima eſt cõſãguinitas: que impedit matrimoniũ vſqȝ ad quartũ graduȝ incluſiue, ⁊ tales ſimiliter ſunt excõicati ſi cõtrabunt: ⁊ mr̃imoniũ eſt nulluȝ.eo.ca.eos qui. Si vero vnus attineat alteri in tertio vel quarto gradu, ⁊ alius in qnto, cõtrahere poſſunt: q: ſemp ſtandũ eſt remotiori pſone in conſanguinitate. ¶ Cognatio ſpũalis eſt cõpaternitas, que prouenit ex datione vel adminiſtratione ſacramẽtoꝝ. Verbi grã. Sacerdos baptiȝat puerũ: ⁊ Martinus ſuſcepit eum de ſacro fonte: vterqȝ eſt pater ſpũalis ipſius pueri: ⁊ cõpater pr̃is ⁊ mr̃is. Unde ſuſcipiẽs puerũ nunqȝ poterit habere in mr̃imoniũ matreȝ eius: nec ipſaȝ pſonã, quã tenuit, ſi femina ſit: nec vxor ſuſcipiẽtis poterit hr̃e patrẽ pueri, licet ipſã nõ ſuſceperit: ſed vir ſuus: ⁊ ecõtra. Silr̃ filij pr̃is carnalis ⁊ ſpũalis poſſũt cõtraher̃ mr̃imoniũ inſimul: excepta illa pſona, per quã euenit cõpaternitas. Similiter cõpater põt filiã cõpatris accipere, niſi ſit illa, quaȝ tenuit. Poteſt etiã aliqs habere duas cõmatres ſucceſſiue in vxores, ſi ante mr̃imoniũ effecte ſunt cõmatres. Idem dicẽdum eſt de filio vxoris habito ex priori viro, ⁊ econtra, q: mulier eum ſuſcipiẽs non eſt cõmater viri ſequẽtis, ⁊ vir ſuſcipiẽs filiuȝ alicuius de alia vxore: nõ eſt cõpater ſequẽtis vxoris. Laicus baptiȝans aliquẽ nõ põt cõtrahere cuȝ matre eius. Filius ſacerdotis qui baptiȝauit: vel illius q tenuit nõ põt cõtrahere cũ dicta puella. ¶ Cognatio aũt ſpũalis ſolum cõtrahitur per baptiſmuȝ vel confirmationẽ. Catechiſmus licet impediat matrimoniũ contrahendum, non tñ dirimit contractũ. De cogna.ſpiri.ca. catechiſmum lib.6. ¶ Cognatio legalis eſt adoptio alicuius in filium vel filiaȝ. Unde talis adoptatus qȝdiu durat adoptio non poteſt accipere filiam carnaleȝ adoptantis, ſed bene poſt eius fractionẽ, que fit per emãcipationeȝ. Adoptans non poteſt aliquo tẽpore filiam adoptatã ducere in vxorẽ, nec etiã poſt emãcipationẽ. ff.de ritu nup.per adop.l.adoptiuus. Itẽ.l.qn etiaȝ.

co.

eo.ti. ¶ Quintū impedimētū eſt criminis. Tria ſunt crimina, que impediūt matrimoniū cōtrahēdū,ꝛ dirimūt ꝯtractū.ſ.adulterans cū ꝯiugata,ꝛ machinās in mortē viri: vel ecōtra machinans in mortē vxoris effectu ſecuto. ¶ Scdo ſi viuente viro eius ,ꝑmittit adulterę eā ducere in vxorē. ¶ Tertio ſi viuēte legitima vxore ſcienter adulterā ſuperinducit in cōiugium. Si vero nullus iſtoꝝ caſuū iteruenerit,pōt eā ducere . De eo q du. in matri.per quā pol.per adul.ca.,ꝑpoſituꝫ. ca. ſup hoc.ꝛ ca.ſequenti.eo.ti. ¶ Sextum impedimentuꝫ eſt diſparitas cultus. Unde fidelis non pōt cōtrahere cū iudea vel pagana. Poteſt tñ cōtrahere ſponſalia,ſi infidelis promittit conuerti ad fidem. Si aūt alter cōiugum cōuertitur ad fidem ex iudaiſmo vel paganiſmo,ꝛ alter remanet infidelis: ſi pōt ſine iniuria creatoris fieri:poſſunt ſimul habitare. Si autē periculum eſt ꝙ infidelis fidelē ad infidelitatē,vel peccatū mortale trahat: ſoluitur matrimoniū. Idem dicendū de lapſis in hereſim. Si iudeus contraxit cū coſanguinea,cōuerſus ad fidem pōt remanere cuꝫ ea: niſi in gradibꝰ diuina lege ꝓhibitis. Paganus hñs plures vxores conuerſus ad fidem pōt retinere ſolā primaꝫ. De diuor.ca. quāto. Leui.18. ¶ Septimū impedimentū eſt violentia, que excludit cōſenſum,ſi tñ eſt talis,que cadat in cōſtantē virū: ſicut metus mortis,verberū,ꝛ ſeruitus,ꝛ metus ſtupri . Et ſi mulier ſteterit cū viro ꝑ annū cuꝫ dimidio,ꝛ cōſenſerit in carnalē copulā,nō debet audiri:alias mrimoniū nō valet. ¶ Octauū impedimentū eſt ordinis,q: ordines ſubdiaconatus ꝛ ſupiores impediunt mrimoniū cōtrahēdū,ꝛ dirimūt iam cōtractū, ꝛ eſt excōicatio latę ſentētię cōtra tales. Qui cle.vel vo.c.de diacono in ſi. ꝛ ca.ex literaꝝ.de ꝯſan.ꝛ affi.ca.eos qui cle. ¶ Nonū impedimentū eſt ligaminis:vnde nullus qui legitime nupſerit pōt viuente prima vxore aliam accipere. Et ſi inter eos fuerūt ſponſalia de futuro,ſimiliter nō pōt cū alia de futuro cōtrahere ſpōſalia. Si aūt cū alia cōtrahit per verba de pñti, vel de futuro, ꝛ ſequit copula carnalis,ſtabit cum ſecūda:etiam ſi cum prima ſponſalia de futuro fuiſſent iuramēto firmata. Si alligatus eſt vxori:ꝛ non eſt ſecuta carnalis copula, pōt ea inuita religioneꝫ intrare:nō tñ ſi ſecuta eſt carnalis copula. Uxor credens maritum mortuū,ſi nubat:q̄diu eſt in tali credētia,excuſat. Si aūt

primus marit⁹ redierit: cū ipſo tenet redire ⁊ manere: alias adul tera cēſebit. De ſecū. nup. ca. oñs. 27. q. 1. ca. qui deſponſatam. ¶ Decimum impedimentū eſt publice honeſtatis iuſtitia: q̄ eſt quādo aliqs aliquā mulierē deſponſat exiſtentē annoꝝ. 7. ⁊ ſupra: licet eā nō cognoſcat carnaliter, nullus tñ de cōſāguinitate ipſius mulieris pōt eā ducere in vxorē: nec ipſe aliā de cōſanguinitate ipſius. De deſpō. impu. ca. iuuenis: ⁊ ca. ad audiētiam. eo. ti. ¶ Undecimū impedimentum eſt affinitatis: qḋ eſt quādo aliqs aliquā mulierē carnaliter infra clauſtra pudoris ⁊ cōplete cognoſcit. Talis mulier efficit affinis oiū cōſanguineoꝝ ipſius, ⁊ ipſe efficitur affinis oiū mulieꝝ cōſanguinearū dictę mulieris vſq; ad quartū gradū incluſiue. Et moriēte cōſanguineo, quo contrahitur affinitas: pſona que ſupuiuit remanet affinis. De cōſangui. ⁊ affi. ca. qḋ ſup his. ¶ Duodecimū impedimentū eſt impotētia coeūdi: quę eſt duplex. ſ. naturalis ⁊ accidentalis. Naturalis: vt frigiditas in viro: ⁊ arctatio in mu liere: ⁊ defectus ętatis in puero. Accidentalis: vt caſtratio ⁊ maleficiatio. Impotentia naturalis, alia temporalis, alia ppetua. Temporalis impedit matrimonium p tempus quo durat, ſicut defectus ętatis in puero. Perpetua impedit cōtrahendū: ⁊ dirimit cōtractū. Arctatio in muliere medicina remoueri debet; vel per aſſiduum coitum aperiēda, quę ſi non valet remoueri, nullum eſt matrimoniū. De fri. ⁊ male. ca. accepiſti. Si mulier arctata ab vno cognoſci non pōt, ⁊ poſtea ab alio cognoſcatur reddenda eſt primo. ¶ Accidentalis impotentia, ſiue caſtratio impedit. Maleficiū autem ſi temporale eſt, non impedit. Si autem perpetuum eſt quod cognoſcitur: ſi per triennium continuum perſiſtentes actui venereo nō poſſunt ſe cognoſcere, tūc impedit cōtrahendū, ⁊ dirimit ꝯtractum. Et hęc impedimenta intelliguntur eſſe ſi pręceſſerint matrimoniū. ¶ Alia duo impedimenta ſunt, quę impediunt matrimoniū cōtrahendum: ſed non dirimunt cōtractum. ſ. impedimentū feriarū. ſ. ab aduentu vſq; ad epiphaniam: a ſeptuageſima vſque ad octauas paſchę incluſiue. A ſecunda feria in rogationibus vſq; ad primam dominicam poſt pentecoſten excluſiue. Quibus temporibus licet poſſit contrahi matrimonium per verba de pręſenti: ⁊ ſemper ⁊ omni tempore etiā quadrageſimali: non licet tamen

men traducere vxoꝛem: vel ſolenniʒare nuptias, vel eam carnaliter cognoſcere. Et contrafacientes peccarent moꝛtaliter.

¶ Aliud impedimentum eſt interdictum eccleſie: quando. ſ. ab eccleſia ex cauſa rationabili interdicitur alicui cõtrahere matrimonium cum aliqua. Et iſta duo vltima impediunt matrimonium contrahendum, ſed non dirimunt contractum. De clan. deſpon. ca. cuʒ. inhibitio. v. eccleſie vetitũ: nec nõ tẽpus feriarũ. Impediunt fieri: permittunt facta teneri. ¶ Hec impedimẽta ſtrictim ⁊ breuiſſime in ſubſtãtia hic poſita ſunt quantuʒ fieri potuit. Sed qui ea diffuſius videre ⁊ intelligere voluerit: legat ſummã confeſſoꝛ: ſummã piſanã: ſummã ſylueſtrinã: ſummam tabianã, ⁊ ſummã roſellam: ⁊ alias ſummas caſuum cõſcientie. Lege ſummam Caietani de caſibus: q alijs abſolutioꝛ eſt.

¶ De exhoꝛtatione ⁊ admonitiõe faciẽda ſpõſo ⁊ ſpõſe ꝑ ſacerdotẽ, ⁊ de foꝛma ꝯtrahẽdi mr̃imoniũ, ⁊ eius bñdictione. Ca. 4.

Inſtante aũt nuptiarũ celebꝛatione faciende ſunt oꝛões: ⁊ maxime in miſſa, ⁊ eſt dicẽda miſſa de ſpiritu ſancto cũ oꝛatione de beata vergine: ⁊ alia oꝛatione: que incipit. Deus per quẽ mulier iungit viro ⁊c. vt in miſſali: ⁊ hoꝛtãdi ſunt ſpõſus ⁊ ſponſa ad ſacramentalẽ confeſſionem: ⁊ in ea ſunt inſtruendi qualiter in matrimonio viuere debeãt: ⁊ ꝙ cuʒ omni honeſtate actũ cõiugij exerceant: conſiderantes ꝙ inter eos eſt ſacramẽtũ ſctẽ matris eccleſie, qδ eſt honeſte exercẽdũ: iuxta dictũ beati Pauli aplĩ pꝛime ad Theſſalonicẽſes. 4. ca. Vnuſquiſqʒ veſtrũ ſciat vas ſuũ poſſidere in ſãctificatione ⁊ honoꝛe, non in paſſione deſiderij, ſicut gẽtes que ignoꝛãt deũ: qm̃ deus non vocauit eos in immũditiã, ſed in ſanctificationeʒ. Hoc aũt fiet ſi in actu mr̃imonij ꝓcedẽt nõ ſicut equus ⁊ mulus, ſed ſicut ꝑſone deũ timentes: ⁊ ſacramentũ mr̃imonij honoꝛãtes. vʒ. non ex ardoꝛe libidinis, ſed cauſa pꝛolis ſuſcipiẽde: ⁊ debiti redden-

di cõſorti, ſicut tenent, nec tali actu cõiugij vtantur modo inde
bito etiã in vaſe cõſueto, et tactibus immũdis, vt pluries actuȝ
ipſũ exercere poſſint, vel vt habeant maiorẽ delectationẽ: nec
vtant calidis cibariis et potibus, vt plus ad hoc tẽtent, nec vir
abutat vxore extra vas debitũ, q in oibus ſupradictis peccarẽt.
Itẽ q tpe mẽſtrui non cõueniant, q eſſet mortale. Itẽ q conẽ
tur honorare magnas feſtiuitates, et pro dei honore nõ vti con
iugio: et ſimiliter in diebus ieiunioꝝ et proceſſionũ: et per triduuȝ
ante et p triduũ poſt ſumptioneȝ ſacre cõionis. Si igit honeſte
matrimoniũ exercuerint deus, illis bona dabit: et proſperabunt:
et bonos filios generabũt: et diu viuẽt cuȝ letitia inſimul: et vitaȝ
ęternã eis cõcedet dñs deus noſter. Itaqȝ ſacerdos de talibus
eos ſapiẽter et diſcrete moneat, vt deũ timere diſcant: et cũ pace
et fidelitate alter alteri amorẽ et fidẽ ſeruet. Bonum etiaȝ eſſet
ſi ante nuptiarũ cõtractionẽ ſacramẽtum eucharistię ſumerẽt:
vt muniti tali viatico cũ maiori gratia ſacramẽtũ ipſum cõtra
herent: q ſm doctores ſi alter eorũ vel ambo eſſent in peccato
mortali, cõtrahẽdo matrimoniũ mortaliter peccarẽt. Aſſigna
ta die, qua matrimoniũ cõtrahẽdum eſt per verba de preſenti,
venientes ad eccleſiã ſponſus et ſponſa, qui ſunt materia huius
ſacramẽti: et ſe ſacerdoti pręſentantes ei iuramentũ pręſtent ſm
conſuetudinẽ quarũdã eccleſiarũ, vt cõtrahendo matrimoniũ
ſm ritum ſanctę Romanę eccleſię. Oportet aũt q ſponſus ęta
tem. 14. annorũ: et ſponſa. 12. excedant ſi cõſenſus valere debet:
alias nihil fit, nec eſt matrimoniũ. Pręſtito iuramẽto ſacerdos
indutus ſuperpelliceo cum ſtola interrogat vtrũqȝ in hunc mo
dum. Ego ex parte dei, et per iuramẽtũ, qd feciſtis mãdo vo/
bis: quatenus mihi dicatis ſi habetis aliqd impedimẽtũ cano/
nicuȝ: qd poſſit impedire vos ab hoc matrimonio legitime cõ
trahẽdo. vȝ. ſi eſtis cõſanguinei vel affines vſqȝ ad quartũ gra
dum incluſiue: et ſi aliqs veſtrũ cum aliqua perſona cõtraxerit
per verba de pñti. Si habetis votũ religionẽ intrãdi, vel votũ
caſtitatis, vel alia impedimẽta canonica. vt ſupra. Quibus ſin
gillatim reſpõdentibus, q non, ſacerdos pronũciet verba, quę
ſunt forma huius ſacramẽti cũ ꝯſenſu vtriuſqȝ, de quo cõſenſu
ſpecialiter eos moneat, q ſi deſit nihil oino agitur, et dicat ſpon
ſo. Dñe Petre. vel N. placet vobis accipere dñam Catheri
nam.

nā, vel N. in veſtrā legitimā ſponſam p verba de pn̄ti: ſicut p̄cipit ſctā Romana ⁊ aplica eccleſia? Quo dicente. Placet dn̄e. Sacerdos dicit ſpōſe. Dn̄a Catherina, vel N. placet vobis accipere dn̄m Petrū, vel N. in veſtrū legitimū ſponſum per verba de pn̄ti: ſicut p̄cipit ſacroſctā Romana ⁊ aplica eccleſia? Et illa dicēte. Dn̄e placet mihi. Sacerdos ponat manū dexterā ſponſi ſup dexterā ſpōſe: ⁊ ſupponat ſtolā in modum crucis ſup cōplicatas dexteras vtriuſq₃ ⁊ dicat. Et ego authoritate quā fūgor cōiūgo vos matrimonialiter. Et ſignū crucis ſup vtrūq₃ faciat dicēs. In noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſācti. Amē. Et aſpgat aq bn̄dicta, dicēs. Per aque bn̄dicte aſpſionē det vobis oīps deus ſuā grām ⁊ benedictionē. Quo dicto ſacerdos benedicit arras in hūc modū, ℣. Adiutoriū noſtrū in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit celū ⁊ terrā. ℣. Sit nomen dn̄i benedictū. ℟. Ex hoc nunc ⁊ vſq₃ in ſeculū. ℣. Dn̄e exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

BEnedic domine has arras, quas hodie tradit famulus tuus, N. in manu ancille tue dilecte ſponſe ſue, N. quemadmodum benedixiſti Abraham cum Sara: Iſaac cum Rebecca: Jacob cum Rachel: dona ſuper eos gratiā tue benedictionis: abundantiā rerum: ⁊ conſtantiā operū: floreſcant ſicut roſa in hiericho plātata: ⁊ te dn̄m noſtrū Jeſum chriſtū timeāt ⁊ adorent in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DOmine deus oīps pater: qui in ſimilitudinē ſcti cōnubij Iſaac cū Rebecca p interceſſionē arrarū abrahe famuli tui copulare iuſſiſti, vt oblatione munerū numeroſitas creſceret filiorū: q̄s oīpotētiā tuā: vt harū oblatione arrarū quas hodie hic famulus tuus, N. dilecte ſponſe ſue, N. offerre p̄curat: ſāctificator accedas: eoſq₃ cū ſuis muneribus ꝓpitius bn̄ ✠ dicas: quatenus tua bene ✠ dictione ꝓtecti, ⁊ vinculo tue liberationis connexi: gaudeant ſe feliciter cū tuis fidelibus perēniter māncipari. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amē. Aſpergant arre aqua benedicta: poſtea bn̄dicat annulū. ¶ Bn̄dictio annuli, ℣. Adiutorium noſtrum in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit celū ⁊ terrā. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobi. ℟. Et cū ſpi. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic, q̄ſumus dn̄e, annulū hunc, quem nos in tuo nomine bene ✠ dicimus: vt qui eum portauerint in tua

pace conſiſtant: ⁊ in tua voluntate permaneant: ⁊ in amore tuo viuant ⁊ ſeneſcant: ⁊ multiplicentur in longitudine dierū. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

CReator ⁊ conſeruator humani generis: dator gratię ſpiritualis: conditor ęterne ſalutis: tu dñe emittere digneris ſpiritum ſanctum tuum paracletū de celis: ⁊ tuam ſanctam bene ✠ dictionem ſuper hunc annulū: vt iſti pariter armati virtute celeſti tuaqꝫ protectione defenſi bene ✠ dictionis tuę munꝰ percipiant in vitā ęternā. Per chriſtū dñm noſtrū. ℟. Amen. Et aſpergat ſacerdos annulū aqua benedicta. Poſtea ſpōſus accipiat annulū de manu ſacerdotis: ⁊ ponat eū i dextera manu ſponſę in digito quarto. ſ. annulari dicēs. In noīe pr̄is, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſci. Amē. Quo peracto ſacerdos legat preces ſequentes.

MAnda deus virtuti tuę: cōfirma hoc deus quod operatus es in nobis: a tēplo ſancto tuo quod eſt in hieruſalez, tibi offerēt reges munera. Increpa feras arundinis, cōgregatio taurorum in vaccis populoꝝ, vt excludant eos qui probati ſunt argento. Gloria patri. Sicut erat. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Saluum fac ſeruum tuum ⁊ ancillam tuā. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Eſto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cum. Oremus. Oratio.

DEus abraham, deus iſaac, deus iacob, bene ✠ dic adoleſcētes iſtos: ⁊ ſemina ſemen vitę ęternę in mētibus coꝝ: vt quicquid pro vtilitate didicerūt hoc facere cupiāt. Per dominum noſtrum ieſum chriſtum filium tuum recuperatorez noſtrum, qui tecuz viuit ⁊ regnat in vnitate ⁊c. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic ⁊ reſpice de celis ſup hāc cōiunctionē: vt ſicut miſiſti ſcm̄ angelū tuū raphaelē pacificū ad thobiaz ⁊ ſarā filiā raguelis: ita digneris dñe mittere bñdictionē tuā ſup hos adoleſcētes: vt in tua bñdictione pmaneāt: i tua volūtate pſiſtāt, ⁊ in tuo amore viuāt ⁊ ſeneſcant: ⁊ multiplicētur in lōgitudine dierū. Per chriſtū dñm nr̄m. ℟. Amē. Oremus. Oīo.

BEne ✠ dicere dignare dñe qs hūc famulū tuū, ⁊ hanc famulā tuā, vt in noīe tuo creſcāt ⁊ pſeruent: atqꝫ oibꝰ diebꝰ tibi ſeruiāt: qtenꝰ mūdi pacto termino tibi ſine macula valeāt adhęrere.

e. Per xpm dñm nrm. ℟. Amē. Poſtea dicat ſacerdos. ps.
Beati omnes qui timent dñm: qui ambulant in vijs eius. Labores manuum tuarum quia manducabis: beatus es & bene tibi erit. Uxor tua ſicut vitis abundans in lateribus domus tuę. Filij tui ſicut nouellę oliuarum: in circuitu menſę tuę. Ecce ſic benedicetur homo, qui timet dominum. Benedicat tibi dominus ex ſion: & videas bona hieruſalem omnibus diebus vitę tuę. Et videas filios filiorum tuorum: pacem ſuper iſrael. Gloria patri. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſō. Kyrie eleiſ. Pater noſter. & dicitur ab oibus pręſentibus. Et ne nos. ℣. Saluū fac ſeruū tuū & ancillā tuā. ℟. Deus meus ſperātes in te. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cū ſpi. Oremus. Oīo.

Omnipotens ſempiterne deus: qui primos parentes noſtros Adam & Euam ſua virtute creauit: & in ſocietate ſancta copulauit: ipſe corda & corpora veſtra ſancti ✠ ficet, & bene ✠ dicat, atq; in ſocietate & amore verę dilectionis coniungat. Per chriſtū dñm noſtrū. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dicat vos deus, & cuſto ✠ diat vos ieſus chriſtus: oſtendat faciem ſuā in vobis: & miſereat veſtri. cōuertat dñs vultū ſuū ad vos, & det vobis pacē & ſanitatē corporis & aię. Amē.

Impleat vos xps oī bñdictiōe ſpūali i remiſſionē pctōrū: vt hēatis vitā ęternā & viuatis in ſecula ſclo;. ℟. Amē.

Et benedictio dei omnipotētis, pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpiritus ✠ ſācti: deſcēdat ſup vos: & māneat ſemp. Amen.

Poſtea dicatur miſſa: vt in miſſali vſq; ad Pater nr. incluſiue. Et dicto poſt Pater nr. Per oia ſcla ſclorū. Et rñſo. Amen. Anteq; dicatur Pax dñi. Sacerdos collocata hoſtia cōſecrata ſuper patenā poſitā ſuper calicē & coopertā corporali vertit ſe ad ſponſum & ſponſam coram altari genuflexos: ita q ſponſa ſit a ſiniſtris ſpōſi, & vbi cōſueuit cooperit ſpatulas viri & caput mulieris cum eodē velo ad exemplū Rebeccę, quę viſo Iſaac cooperuit ſe. Gene. 24. Et de hoc habetur. 30. q. 5. cap. feminę. & cap. nec illud. Et dicit. In nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti. Amen. ℣. Saluos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Oſtende eis dñe miſericordiā tuam. ℟. Et ſalutare tuum da eis. ℣. Mitte eis dñe auxiliū de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus. Oīo.

PRopitiare dñe ſupplicationibus noſtris, ⁊ inſtitutis tuis: quibus propagationẽ humani generis ordinaſti, beni/gnus aſſiſte: vt qđ te authore iũgit, te auxiliãte ſeruet. Per dñz nr̃m ieſuz xp̃m filiũ tuũ. Qui tecũ viuit ⁊ regnat in vnitate ſpi/ritus ſancti deus. Per oĩa ſecu.

PEr omnia ſecula ſeculo/rum. ℟. Amen. Domi/nus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Surſum corda

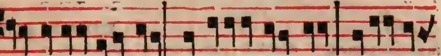
℟. Habemus ad dominum. Gratias agamus domi/no deo noſtro. ℟. Dignum ⁊ iuſtum eſt.

Vere dignuz ⁊ iuſtũ eſt: equũ ⁊ ſalutare. Nos tibi ſemper ⁊ vbiqʒ gratias agere: domine ſancte: pater omni/potens:

potens:ęternę deus. Qui poteſtate virtutis tuę de nihilo
cuncta feciſti:qui diſpoſitis vniuerſitatis exordijs homini ad
imaginem dei facto:ideo in ſeparabile mulieris adiutorium
condidiſti:vt femineo corpori de virili dares carnes princi-
pium:docens qđ de vno placuiſſet inſtitui:nunq̃ liceret diſ-
iungi. Deus q tā excellenti myſterio cōiugalē copulā conſe-
craſti:vt chriſti ⁊ eccleſię ſacramentum pręſignares in fede-
re nuptiarū. Deus per quē mulier iungitur viro:⁊ ſocietas
principaliter ordinata bene ✠ dictione donatur:quę nec

E

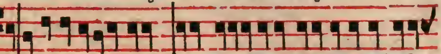

ſola ꝑ originalis peccati pęnam: nec ꝑ diluuij eſt ablata ſen-
tentia: reſpice propitius ſuper hanc famulã tuam: quę mari-
tali iungenda cõſortio: tua ſe expetit ꝓtectionē muniri. Sit
in ea iugum dilectionis ⁊ pacis, fidelis ⁊ caſta nubat in chri-
ſto: imitatrixq; ſanctarũ permaneat fęminarum. Sit ama-
bilis vt Rachel viro ſuo: ſapiens vt Rebecca: longeua ⁊ fi-
delis vt Sarra. Nihil in ea ex actibus ſuis ille author p̄uari-
cationis vſurpet: nexa fide mandatiſq; permaneat. Uni-
thoro iuncta: cõtactus illicitos fugiat: muniat infirmitatem
ſuam

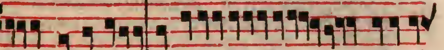
ſuam robore diſcipline. Sit verecundia grauis: pudore ve/

nerabilis: doctrinis cęleſtibus erudita. Sit fęcunda in ſobo/

le: ſit ꝓba ta ⁊ innocens: ⁊ ad beatorū requiem atq; ad cele/

ſtia regna perueniat. Et videat filios filiorꝝ ſuorum vſq; ad

tertiā ⁊ quartā generationē: ⁊ ad optatā ꝑueniat ſenectutē.

¶ Hic ſacerdos mutet vocem ſi pręfationem cantauit ⁊ di/
at plane ita ꝙ ab aſtantibus audiri poſſit. Per eundem domi/
um noſtrum ieſum chriſtum filium tuū. Qui tecum viuit ⁊ re/
nat in vnitate ſpūs ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculorum.

Oremus omnipoten/ Poſtea dicat in tono lectionis.
tem deum, qui ad multiplicandam humani generis pro/
m bene ✝ dictionis ſuę gratiam largiri dignatus eſt fratres
arifſimi, ⁊ deprecemur, vt hos famulos ſuos, N. ⁊ N. quos
l coniugalē copulā ipſe pręelegit, ipſe cuſtodiat. ℟. Amen.

Et eis ſenſus pacificos, pares animos, mores mutuos,
charitate coniunctos. Reſponſorium. Amen.

Abeant quoq; optatas ſuo munere ſoboles: quas ſicut
donum ipſius tribuit: ita bene ✝ dictionem conſequan/
r: vt hi famuli tui in omni eidem cordis humilitate deſeruiāt,
quo ſe redemptos ac dicatos eſſe non dubitant. Per chriſtū
ominum noſtrum. ℟. Amen. Quibus peractis ſacerdos ad
tare cōuerſus dicit. Pax dñi ⁊c. Poſtea datur pax ſponſo:

⁊ ipſe ſponſe: ⁊ miſſa terminatur. Cōpleta miſſa ſacerdos vbi
conſueuit benedicit panē ⁊ vinum dicens. ℣. Adiutorium noſtruꝫ
in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ⁊ terram. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe creaturā iſtam panis ⁊ vini, ſicut bene ✠
dixiſti quinqꝫ panes in deſerto, vt omnes guſtātes ex ea
tam anime ꝙ corporis recipiant ſanitatē. Per chriſtū dñm no-
ſtrū. ℟. Amen. Deinde in altari frangat panē: ⁊ det vnā par-
tē ſponſo, ⁊ aliam ſponſe, ⁊ ſic etiaꝫ de vino, ⁊ poſtea aſpergunt
aqua benedicta. Deinde ſacerdos ponit manuꝫ ſup capita am
borū primo viri, ⁊ poſtea mulieris dicēs. In noīe pr̄is, ⁊ filij, ⁊
ſpūs ſci. Amē. Et eleuatis manib⁹ ⁊ extēſis ſup capita eoꝝ dicit.

DEus abrahā, deus iſaac, de⁹ iacob: ipſe ſit vobiſcū: ⁊ ipſe
vos ꝯiūgat, impleatqꝫ bñ ✠ dictionē ſuā in vobis. Amen.

BEne ✠ dicat vos oīpotēs deus oris ſui eloquio, ⁊ cor ve
ſtruꝫ ſynceri amoris copulet nexu perpetuo. ℟. Amen.

FLoreatis rerū pñtiū copijs, fructificetis decēter in filijs,
gaudeatis perēniter cum fidelibus amicis. ℟. Amen.

TRibuat dñs vobis parētibus dona perēnia, pñtia tēpora
feliciter dilatata, ſentiatis gaudia ſempiterna. ℟. Amē.

IPſe qui vnum trinumque poſſidet nomen, ⁊ gloriatur
deus, benedicat vos in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

QUod ipſe vobis preſtare dignetur, cui eſt honor ⁊ impe
rium in ſecula ſeculorum. Amen. Oremus. Oratio.

DOminus deus oīps bñ ✠ dicat vos: ipſe vos ꝯiūgat, im-
pleatqꝫ bñ ✠ dictionē ſuā i vobis: ⁊ videatis filios filioꝝ
veſtroꝝ vſqꝫ in tertiaꝫ ⁊ quartā generationē ⁊ progeniem: ⁊ ad
optatā perueniatis ſenectutē. Per dñm. Tunc ſacerdos iterū
tangat capita vtriuſque, primo viri ⁊ poſtea mulieris ⁊ dicat.

DEus abraham, deus iſaac, deus iacob: emitte bene ✠ di
ctionem tuam ſuper nubentes iſtos: ⁊ ſemina ſemen vi-
te eterne in mētibus eoꝝ: ⁊ quicquid de vtilitate ſua didicerint,
hoc facere cupiant. Per ieſum chriſtū recuperatorē omniū fi-
deliū: qui cum te eterno patre ⁊ ſpū ſcō viuit ⁊ regnat deus: per
oīa ſecula ſeculoꝝ. Et benedictio dei omnipotentis, pa ✠ tris, ⁊
fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: deſcendat ⁊ maneat ſup vos, ⁊ ange-
lus dñi bonus cuſtodiat vos ſemp. ℟. Amen. Poſtea ſacer-
dos dicit euāgeliū ſcti Joānis. In principio. Quo dicto aufert

[...]elū ab eis: ⁊ dixit. Ambulate in pace. ¶ Benedictio q̄ñ ſpō[...]a non habuit aliū virum: ⁊ ſponſus habuit aliā vxorē. Cap. 5.

SI vero fuerint ſc̄dę nuptię ex parte viri: ⁊ primę ex parte mulieris: benedicitur ſponſa: ⁊ nō ſpōſus: benedicūtur [...]rre: veniūt tñ ambo ⁊ genuflectūt añ altare: ⁊ miſſa dī vſq₃ ad [...]ax dñi. excluſiue, ⁊ velant ambo vt ſupra. Et ſacerdos dicit. [...]n noīe patris ⁊c. vt ſupra. ⁊ ℣. vt ſupra in ſingulari numero, ⁊ [...]enere feminino, Oīo. Propitiare. cum prefatione prędicta. [...]t oratio. Oremus omnipotentē deū: qui ad multiplicandā. [...]icitur in ſingulari numero: ⁊ genere feminino. Poſtea finita [...]iſſa dicat orationes vt ſupra: ponēdo manū ſolū ſuper caput [...]ponſę, ⁊ faciat oīa reliqua vt ſupra. ¶ Benedictio q̄ñ ſpōſus [...]on habuit aliam vxorē: ⁊ ſponſa habuit alium virū. Cap. 6.

SI autem fuerint ſecūdę nuptię ex parte ſponſę: ⁊ primę ex parte ſponſi, omnia fiunt vt ſupra, ⁊ ſolū ſponſus no[...]inatur: ⁊ orationes dñr in ſingulari numero: ⁊ in genere ma[...]culino: ſed dicta oratione. Propitiare. nō dicitur prefatio, ſed [...]olum oratio. Oremus oīpotentē deū, qui ad multiplicandā. [...]icitur in ſingulari numero: ⁊ genere maſculino. Poſtea finita [...]iſſa oīa fiunt vt ſupra, in numero ſingulari: ⁊ maſculino gene[...]e: ⁊ manus ſup caput ſponſi ſolius imponuntur. ¶ Secūdę [...]uptię nō ſunt benedicēdę: ⁊ ſacerdos eas benedicēs eſt ſuſpē[...]us, ⁊ ad papā mittēdus, extra de ſc̄ds nuptijs. ca. 1. ¶ De in[...]greſſu ſponſę in eccleſia octauo die poſt benedictionē faciēdo. [...]bi cōſueuit. ca. 7. ¶ In aliquibus eccleſijs conſueuit octauo [...]ie poſt benedictionē ſponſa ingredi eccleſiā, qd vulgo dicitur [...]ntrare in ſancta. Et tunc ſacerdos indutus ſuppelliceo ⁊ ſtola [...]t in oſtio eccleſię: ⁊ adueniente ſpōſa dicāt, ℣. Adiutoriū noſtrū [...]n noīe dñe. ps. Deus miſereatur. totū cū Gloria pri. ⁊ poſtea [...]biūgat ps. Beati oēs. totū ſilr cū Gloria pri. Kyrie el. Chri[...]te el. Kyrie el. Pater nr̄. Aue maria. Et ne nos. ℣. Saluā fac [...]ncillā tuā. ℟. Deus meus ſperantē in te. ℣. Nihil proficiat inimicus in [...]a. ℟. Et filius iniqtatis nō apponat nocere ei. ℣. Eſto ei dñe turris forti[...]udinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationē meā. ℟. Et cla[...]mor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobi. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Oīo.

OMnipotens ſempiterne deus, creator celi ⁊ terrę: q oīa de nihilo creaſti, quiq₃ Adā protoplaſtum de limo terrę

formaſti: ⁊ Euã illi in adiutoriũ dediſti ⁊ benedixiſti eis dicẽs. Creſcite ⁊ multiplicamini ⁊ replete terrã: ne reſpicias ad pctã noſtra, ſed ad fidẽ eccleſie tue: ⁊ bene ✠ dicere digneris hãc famulã tuã vna cũ marito ſuo, ⁊ da ei fecunditatẽ ſobolis, ⁊ de rore celi atq; de pinguedine terre abundantiã, ⁊ benedic eis tam in domibus q̃ in agris ⁊ vbiq; in iumẽtis ⁊ pecoribus omniq; poſſeſſiõi eoꝝ bñdic, ⁊ pduc eos in oĩ pietate ⁊ caſtitate, ⁊ morũ boneſtate, ⁊ timore dei ad vitam eternã. Per chriſtũ. Tũc ſacerdos tradit caput ſtole ſponſe ⁊ ducens eã in eccleſiã dicat.

INgredere in domũ dei, ⁊ adora filiũ virginis: qui tibi fecũditatẽ prolis tribuere dignetur. Per dñm noſtrũ ieſum chriſtũ mediatorẽ dei ⁊ hominũ. Qui cum patre ⁊ ſpũ ſancto viuit ⁊ regnat deus in ſecula ſcloꝝ. ℟. Amen. Poſtea ſacerdos celebret, ⁊ ſponſa audiat miſſam cũ cãdela accẽſa in manibus. Et finita miſſa ſacerdos benedicat eã hoc modo. Benedictio dei oĩpotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: deſcẽdat ſup te: ⁊ maneat ſemp. Et aſpergat aqua bñdicta: que ſurgens offerat ſacerdoti qđ ſibi placuerit, ⁊ domũ reuertitur in pace.

¶ Pro fuganda ſterilitate mulieris oratio. Cap. 8.

MUlier ſterilis ⁊ infecũda veniẽs ad eccleſiã accedat ad ſacerdotem habentem ſuperpelliceũ ⁊ ſtolam: ⁊ ſe eius orationibus cõmẽdet, Qui faciat orationẽ ſup eã in hũc modũ. In noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti. Amen. ℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celũ ⁊ terrã. ps. Beati omnes. totum cum Gloria patri. Añ. Benedicat tibi dñs ex ſion, ⁊ videas filios filiorum tuorum vſq; in tertiam ⁊ quartã generationẽ. Kyrie ele. Chriſte el. Kyrie el. Pater noſter. Aue maria. Credo in deũ. Quibus dictis ſacerdos ſubiũgat. Et ne nos inducas. ℣. Saluam fac ancillam tuam. ℟. Deus meus ſperantẽ in te. ℣ Sint filii tui ſicut nouelle oliuarũ. ℟. In circuitu menſe tue. ℣. Dñe exaudi oratio. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpi. Oremus. Oratio.

DEus qui emortuam vuluã ſare ita per abrahe ſemen fecundare dignatus es, vt ei contra ſpem ſobolis filius naſceretur, preſta famule tue, N. pro ſua ſterilitate deprecanti: vt merorem infecunditatis ab ea ſubmoueas: ⁊ ad concipiendam ſobolem ei fecunditatem tribuas, ⁊ filium quem donaueris clementer benedicas. Per dñm noſtrũ. Oremus. Oratio.

Maieſtatis tuę clementiā deus pater omnipotens ſuppliciter exoramus: vt preces noſtras pro ſterilitate famulę, N. benignus aſſumas, et ei prolem tibi et hominibus gratiam concedere digneris. Per chriſtū dn̄m noſtrū. Poſt hec pergit ea aqua benedicta, et imponit q̄ ſępe dicat vel dici faciat prędictum pſalmum. Beati oēs qui timēt dn̄m. et Pater noſter. et Aue maria. et Credo in deum. Et q̄ honeſte cum viro ſuo et pudice actum matrimonialem exerceat. ¶ Oratio pro impeditis in matrimonio a dęmone vel maleficijs. Ca. 9.

Sacerdos cum ſuperpelliceo et ſtolā ſuper virum et mulierem impeditos ſequentem orōnem dicit, ℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum et terram. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu Chriſte dei et beatę marię virginis filius, qui in paradiſo terreſtri matrimonium inſtituiſti in officium, ſiue conſeruationem et multiplicationē humanę naturę, et ipſum matrimoniū mirabiliter honoraſti in aduentu tuo, primordijs miraculorum tuorum: tu per merita et preces beatiſſimę virginis matris tuę: beati vincentij confeſſoris tui, et omniū ſanctorū et ſanctarū tuarum digneris hos famulos tuos, quos matrimonialiter coniūxiſti, bene ✠ dicere, ac plene liberare ab omni ligamento, faſcinamento, et maleficio ſatanę, et dare eis fecunditatem et gratiā vt libere poſſint vti matrimonio ſuo ad generandum, concipiendū, portādū, pariendū, et nutriendum proles gratas deo et hoībus. Jn noīe pa ✠ tris, et fi ✠ lij, et ſpūs ✠ ſancti. Amen. ps. Beati omnes. totū ps. Qui habitat. ps. Dn̄e qd multiplicati. Omnes integri dicantur cū Gloria patri. Kyrie elei. Chriſte ele. Kyrie elei. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Saluum fac ſeruum tuum et ancillā tuā. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis domine auxilium de ſancto. ℟. Et de ſyon tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere eis. ℣. Eſto eis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine ieſu chriſte fili dei viui: qui vterū beatę virginis marię mirabiliter fecundaſti, vt de ſpiritu ſancto cōciperet, portaret, pareret, ac nutriret, te deū et hominē ſaluatorem in-

uocamus per clementiã tuam, vt his famulis tuis, N. ⁊, N. ſe/
moto omni demonis impedimẽto ⁊ maleficio, fecunditatẽ do/
nare digneris: vt generare, ⁊ concipere, portare, parere: ac nutri
re tibi valeant prolẽ in vitam eternã. Amen. In nomine pa ✠
tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. ps. Beatus vir qui nõ
abijt in conſilio impiorum. cum quatuor ſequentibus verſibus
vſqꝫ proſperabuntur. Gloria patri, ⁊. Tunc ſacerdos impo/
nens manus ſuper capita, primo viri, poſtea mulieris, dicat.

IEſus marie filius: mũdi ſalus ⁊ dñs, qui beatiſſime virgi
nis marie matri ſue felicẽ partũ tribuit, ipſe tibi cõcedat
vt poſſis in vtero portare, fouere, parere, ⁊ bene nutrire prolez
deo ⁊ hoĩbus gratã. In noĩe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſan/
cti. Amen. ¶ Quando mulier non poteſt retinere filios, fiat
ſequens oratio. Et erit tanqꝫ lignum ⁊c. vſqꝫ proſperabũtur.
Gloria patri. Ieſus Maria. vt ſupra. ¶ De benedictione
fetus in vtero matris, de cuius periculo dubitatur. Cap. 10.

SAcerdos cuz ſuperpelliceo ⁊ ſtola hoc modo benedicit
fetũ in vtero matris. Adueniẽs mulier pregnans corã al
tari: ⁊ genuflexa tenet faciẽ cõtra altare, ⁊ ſacerdos ſup eaz orat
dicẽs, ℣. Adiutoriũ nrꝫ in noĩe dñi. ℟. Qui fecit celũ ⁊ terrã. ℣. Saluã
fac ancillã tuã. ℟. Deus meus ſperantẽ in te. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudi
nis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil ꝓficiat inimicus in ea. ℟. Et filius iniqta
tis nõ apponat nocerẽ ei. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſcõ. ℟. Et de ſiõ tuerẽ eã.
℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Orõ.

OMnipotens ſempiterne deus, q dediſti famulis tuis in cõfeſſio
ne vere fidei eterne trinitatis gloriã agnoſcere: ⁊ in potẽ
tia maieſtatis tue adorare vnitatẽ: q̃s: vt eiuſdez fidei firmitate
ab oĩbꝰ ſemp muniamur aduerſis. Per do. Oremus. Oratio.

DOmine deus oĩum creator, fortis, ⁊ terribilis, iuſtus, atqꝫ
miſericors, qui ſolus bonus ⁊ pius es, ſolus pſtãs, ſolus
iuſtus, oĩps ⁊ eternus, q de omni malo liberas iſrael, q feciſti pa/
tres electos, quoſlibet, ⁊ ſanctificaſti eos munere ſpũs ſãcti. vz.
Ioãnẽ baptiſtã, virginẽ glorioſiſſimaz mariã in vtero: poſt ꝯce
ptũ abſqꝫ omni decurſu tẽporis: ⁊ alios ſm gradus varios, an/
teqꝫ more ſolito naſcerent: accipe ſacrificiũ cordis ꝯtriti q̃s, ac
feruẽs deſideriũ famule tue, N. humiliter ſupplicãtis pro cõſer
uatione prolis debilis, quã dediſti eã cõcipere: ⁊ cuſtodi partez
tuam

iam atq; ſanctifica immenſa benedictione tue gratie: ⁊ defen
e ab omni dolo ⁊ iniuria diri hoſtis, necnõ a quibuſlibet aduer
tatibus, crudelibus ⁊ iniquis, vt ad lucẽ pñtis vite iocũdiſſimã
bſtetricãte manu tua veniat incolumis, tibiq; in oibus iugiter
eſeruiat, ⁊ vitam cõſequi ſempiternã finaliter mereatur. Per
ñm. Poſtea aſpgat aqua bñdicta dicẽdo, ps. Deus miſerea
ur noſtri. totum. Gloria patri. Deinde, ℣. Benedicamus patrẽ
filiu; cum ſctõ ſpiritu. ℟. Laudemus ⁊ ſuperexaltemus eum in ſecula.
. Angelis ſuis deus mandauit de te. ℟. Ut cuſtodiant te in oibus viis
is. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve-
iat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

Viſita, q̃s dñe, cũctã habitationẽ iſtã: ⁊ oẽs inſidias inimici
ab ea, ⁊ a preſenti famula tua lõge repelle: ⁊ angeli tui ſã
ti habitent in ea, qui ea; ⁊ eius prolẽ in pace cuſtodiãt, ⁊ bene-
✠ dictio tua ſit ſup ea; ſemp, ſalua eos oipotens deus, lucẽ tua;
is cõcede ppetuã. Per dñm nrm ieſum xpm filiũ tuũ. Qui te-
u; viuit ⁊ regnat in vnitate ſpũs. ℟. Amen. Benedictio dei
ipotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, deſcendat ⁊
t ſuper te ⁊ ſuper prole; tuam, ⁊ maneat ſemper. ℟. Amen.

¶ Ordo benedictionis mulieris poſt partũ in domo. ¶ Sa

cerdos ingrediens domũ mulie-
ris, que peperit, dicat in ingreſſu.

Pax huic domui: ⁊ omnibus
habitãtibus in ea. ℣. Adiu
torium noſtru; in nomine domini. ℟.
Qui fecit celum ⁊ terra;. Pſalmus.

Laudate pueri dñi: lauda-
te nomen dñi. Sit nomen
dñi benedictũ: ex hoc nũc ⁊ vſq;
in ſeculũ. A ſolis ortu vſq; ad oc
caſu;: laudabile nomẽ dñi. Ex-
celſus ſuper oẽs gentes dñs: ⁊ ſu-
p celos gloria eius. Quis ſicut
dñs deus noſter, qui in altis ha-
bitat: ⁊ humilia reſpicit in celo ⁊
in terra? Suſcitans a terrã ino-
pem: ⁊ de ſtercore erigẽs paupe-

rem. Vt collocet eũ cũ principibus:cũ principibus populi ſui.
Qui habitar̃ facit ſterilẽ in domo:matrẽ filiorũ letãtẽ. Gloria.
Beati omnes qui timent dñm : qui ambulant in vijs Ps.
eius. Labores manuũ tuarum qꝛ manducabis: beatus
es ⁊ bene tibi erit. Vxor tua ſicut vitis abundans:in lateribus
domus tuę. Filij tui ſicut nouelle oliuarum:in circuitu menſę
tuę. Ecce ſic benedicetur homo:qui timet dominum. Bene/
dicat tibi dominus ex ſion : ⁊ videas bona Hieruſalem omni/
bus diebus vitę tuę. Et videas filios filiorum tuorum:pacẽ
ſuper iſrael. Gloria patri,⁊ fi. Sicut erat in prin. Pſalmus.
Deus miſereatur noſtri:⁊ benedicat nobis:illuminet vul
tum ſuum ſuper nos:⁊ miſereatur noſtri. Vt cognoſca
mus in terra viam tuam:in omnibus gentibus ſalutare tuum.
Confiteantur tibi populi deus:cõfiteantur tibi populi omnes.
Lętentur ⁊ exultẽt gẽtes:quoniã iudicas populos in ęquitate,
⁊ gẽtes in terra dirigis. Confiteãtur tibi populi deus:cõfiteã
tur tibi populi omnis:terra dedit fructũ ſuũ. Benedicat nos
deus deus noſter:benedicat nos deus : ⁊ metuant eum omnes
fines terrę. Gloria patri,⁊ filio,⁊ ſpiritui ſancto. Sicut erat in
principio ⁊ nunc ⁊ ſemper:⁊ in ſecula ſeculorum. Amen. An/
tipho. Anima mea illi viuet:⁊ ſemen meum ſeruiet ipſi. Kyrie eleiſon.
Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos indu/
cas in tentationem. Sed libera nos a malo. Amen. ℣. Saluum
fac ancillã tuam. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei domine au/
xiliũ de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eam. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis.
℟. A facie inimici. ℣. Domine exaudi oratiõẽ meã. ℟. Et clamor meus
ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.
Domine ſancte,pater omnipotẽs,eterne deus: qui bene/
dictionis tuę gratiam ęgris infundendo corporibus:fa/
cturam tuam multiplici pietate cuſtodis: ad inuocationem tui
nominis ſancti benignus aſſiſte,vt hanc famulã tuam dextera
tuę virtutis tuearis,poteſtate confirmes, ſignaculo ſanctę cru/
cis bene ✠ dicas:atq; tuę eccleſię ⁊ ſanctis altaribus eam feli/
citer reſtituas. Per dñm. Et tunc aſpergatur aqua benedicta.

¶ Ordo quando mulier poſt partum primo eccleſiam ingre/
ditur expletis diebus ſuę purificationis. Cap. 11.

Sacerdos cum ſuperpelliceo ⁊ ſtola facta cõfeſſione an/

te

portam eccleſię aſpergit mulierē aqua benedicta ⁊ dicit. ℣. diutorium noſtrum in nomine domini. Aña. Miſerere. Gloria. Aña. petitur. Poſtea dicit pſal. Domini eſt terra. totum. Gloria tri. Aña. Hic accipiet benedictionem a domino: ⁊ miſericordiā a deo urari ſuo: quia hec eſt generatio quęrentium dominum. Poſtea dicat almus. Deus miſereatur noſtri. totum. Gloria patri. pſal. redidi propter. ps. Laudate dominum omnes gentes. ps. uaui oculos meos. totum, ps. Ad te leuaui oculos meos. t poſt ſingulos pſalmos dicatur. Gloria patri, ⁊ filio, ⁊ ſpiri ſancto. Sicut erat in principio ⁊ nunc ⁊ ſemper: ⁊ in ſecula ulorum. Amen. Aña. Exaudi nos domine: quoniā benigna eſt mi cordia tua: ⁊ ſcdm multitudinem miſerationum tuarum reſpice nos do ne. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater no r. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Ego dixi dñe miſerere i. ℟. Sana animam meam: quia peccaui tibi. ℣. Saluum fac ancillam ȝ. ℟. Deus meus ſperanteȝ in te. ℣. Mitte ei dñe auxilium de ſancto. Et de ſion tuere eam. ℣. Nihil proficiat inimicus in ea. ℟. Et filius ini tatis non apponat nocere ei. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. facie inimici. ℣. Dñe exaudi orationem meaȝ. ℟. Et clamor meus ad eniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Eus qui per Moyſen famulum tuum iſraelitice plebi mandaſti, vt mulier, quę filium peperiſſet, ab ingreſſu tē ſequeſtraretur: quęſumus, vt hanc famulam tuā, N. ab om inquinamento peccati mundare digneris: quatenus mente ⁊ pore mundata ſinum matris ſanctę eccleſię valeat penetra ⁊ tibi pro ſuis delictis acceptabile munus offerre. Per do minum noſtrum ieſum chriſtum ⁊c. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus, pater domini noſtri ieſu iſti: deus ſabaoth, qui tuum vnigenitum vna cum matre ſua t quadraginta dierum ſpatiū in templo pſentaſti: benedice digneris hanc famulam tuā, N. quā ad templū tuuȝ tibi dño noſtro purificandi gratia pſentamus, ⁊ concede propitius, icut eam per noſtrū officiū in templum iſtud introducimus poſt finē vitę pſentis templū celeſte mereatur introire. Per dē dñm nrm ieſum chriſtū filiū tuū. Qui venturus eſt iudica viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū p ignē. ℟. Amen. Tunc mulier bens candelaȝ accenſam in manibus, accipit a ſacerdote ca

put ſtolę, ⁊ eccleſiam ingreditur, dicente ſacerdote. Famula dei, N. ingredere in templum dei: adora filium beatę Marię virginis: qui tibi tribuit fęcunditatem prolis. Deinde ſacerdos celebret miſſã, ſi eſt hora conueniens, ⁊ ipſa aliquid offerat ſacerdoti. Poſtea dicat ſacerdos euangelium ſancti Joannis: ⁊ euangeliũ. Poſtquã impleti ſunt dies purgationis Marię, ⁊c.

Abſolue, q̃s domine, delicta famulę tuę, N. ⁊ a peccatorum ſuorũ nexibus, quę pro ſua fragilitate cõtraxit, tua benignitate liberet. Poſtea dicat orationem ſequentem. Et orationem. Deus qui ſalutis ęternę. vel Concede nos famulos tuos. Et benedictio dei omnipotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, deſcendat ſuper te, ⁊ maneat ſemper. Amen.

¶ Explicit tractatus ſecũdus primę partis libri ſacerdotalis.

¶ Tractatus tertius primę partis libri Sacerdotalis, de ſacramento penitentię.

¶ Penitentiã quid ſit, ⁊ quotuplex ſit, ⁊ de tribus verę penitentię partibus. Cap. I.

Secũdũ beati Hieronymi ſentẽtiã, ſecũda tabula poſt naufragiũ eſt penitentia. De penit. diſtin. 2. Secũda: vt hi qui humana fragilitate, vel ſuadente diabolo, ſeu ꝓpria iniqtate peccauerunt, ꝑ ipſam ad ſalutis portũ deducantur. Quę qdẽ a beato Ambroſio ſic diffinit. Penitẽtia eſt pręterita mala plangere, ⁊ plãgenda iterũ nõ cõmittere. De pen. diſt. 3. c. penitẽtia. Hoc eſt ꝙ ille, qui vere cupit penitere, ſit bene cõtritus, id eſt dolorẽ habeat de peccatis cõmiſſis ⁊ pręteritis, ⁊ firmiter diſponat ⁊ proponat deinceps illa, vel alia, id eſt nullum peccatũ mortale cõmittere. ¶ Eſt autem triplex penitentia. ſ. ſolẽnis, publica, ⁊ ſecreta

ecreta. Solẽnis penitentia eſt,quę per epiſcopum ſolẽniter 4.feria cinerum indicitur ꝓpter peccata enormia ⁊ publica. diſt.c.in capite. Et hęc ſolum ab epiſcopo, ⁊ non a ſacerdote dicẽda eſt:niſi de ſpeciali mãdato epiſcopi. Et de hac in pon icali agitur. ¶ Alia eſt penitẽtia publica,ſicut peregrinatio m baculo cubitali vel huiuſmodi:quę a ſacerdote parochia ⁊ a quolibet cõfeſſore põt imponi.31.q.1.ca. ſiquis.quę non ſm Auguſtinũ imponenda iuuenibus ⁊ maxime mulierib⁹. diſt.penitentes. ¶ Tertia eſt penitẽtia priuata,quę quotidie iponitur,dũ qs pctã ſua ſacerdoti ſacramẽtaliter cõfitet. 26. 6.c.presbyteri.2.q.1.c.ſi peccauerit. Omnis aũt vera penitẽ a habet tres partes. ¶ Prima eſt cordis cõtritio:quę cõſiſtit dolore pcõrũ ꝓteritoꝝ,⁊ diſpoſitiõe pro poſſe,diuina adiuuã gratia:amplius nõ peccandi. ¶ Scdã eſt oris cõfeſſio,quę ſiſtit in integra lachrymabilis oris cõfeſſione oĩuȝ pctõrũ co ſacerdote. ¶ Tertia eſt ſatiſfactio pro pctis ad arbitriũ ſa rdotis imponẽda:quę fit in orõne,eleemoſynis,ieiunio,pere rinatione,miſſis,vel alijs opportunis, iuxta confeſſoris diſcre onẽ:⁊ cõfitẽtis opportunã correctionẽ. Et hęc tria ſunt huius cri materia. ¶ Ex concilio Florẽtino predicto. Quartũ ſa amẽtũ eſt penitẽtia:cuius quaſi materia ſunt actus penitẽtię: in tres diſtinguit partes. Quarũ prima eſt cordis cõtritio: ad ã ptinet,vt doleat de pctõ cõmiſſo cum ꝓpoſito nõ peccãdi cętero. Scdã eſt oris cõfeſſio,ad quã ptinet vt peccator oĩa eccata,quoꝝ memoriam habet ſuo ſacerdoti confiteatur inte aliter. Tertia eſt ſatiſfactio pro peccatis ſm arbitrium ſacer otis:quę qdẽ precipuę fit per orõnem,ieiuniũ,⁊ eleemoſynaȝ. ¶ Forma aũt huius ſacramẽti eſt abſolutio a pctis.ſ. Ego te oſoluo a peccatis tuis: quę debet ab ore ſacerdotis proferri. ¶ Ex predicto concilio Florẽtino. Forma huius ſacramenti nt verba abſolutionis:quę ſacerdos profert cũ dicit. Ego te oſoluo. Omnia aũt alia ſunt ad ſolẽnitateȝ:quę tamen nõ ſunt etermittenda. ¶ Miniſter aũt huius ſacri eſt ſacerdos rite dinatus,ordinarius, vel delegatus hñs cõmiſſioneȝ a papa, el ab epõ. ¶ Ex cõcilio Florẽtino predicto. Miniſter huius cramẽti eſt ſacerdos habẽs authoritatẽ abſoluẽdi:vel ordina ã:vel ex cõmiſſione ſuperioris. ¶ Effectus huius ſacramẽ

ti eſt abſolutio a peccatis. ¶ Ex cōcilio Florentino predicto.
Effectus ſacramēti penitentię, eſt abſolutio a peccatis, hec ibi.
Liberatio a penis inferni, ⁊ reſtitutio diuinę grē. ¶ De triplici
cōfeſſione: ⁊ quod auricularis cōfeſſio de iure diuino, ſiue a deo
ſit inſtituta, ⁊ de peccatorum circunſtātiis confitendis. Cap. 2.

Ubi notandum ꝙ triplex eſt cōfeſſio. Una mentalis, quę eſt recognitio peccati corā deo in corde: ⁊ hec fuit tpe legis naturę. ſ. ſtatim poſt peccatū Adę. Scd̄a eſt cerimonialis confeſſio. ſ. ꝙ peccans tali peccato offerat tale ſacrificiū: ⁊ peccans in alio peccato offerat aliud. Et hec fuit in lege moſaica. Tertia eſt cōfeſſio ſacramētalis, quę fit ſacerdoti: quę eſt de neceſſitate ſalutis cūctis penitētibus triplici ratione. ¶ Primo ex chriſti inſtitutione: q eā inſtituit implicite ⁊ explicite. Implicite in figura dum dixit leproſo Matth. 8. Uade, oſtende te ſacerdoti. Explicite cū dixit Jo. 20. aplis ⁊ p eos oībus ſacerdotibus. Accipite ſpūm ſctm̄: quorū remiſeritis pctā, remittuntur eis ⁊c. Ibi enim datur ſacerdotibus ptās iudicādi ⁊ remittēdi: quę reqrit manifeſtationē de ipſis pcīs, q̄ eſt confeſſio. Quibus autē datur ptās iudicādi de aliqua cauſa, datur eis ptās cognoſcēdi de illa. Nullus enim pōt iudicare ⁊ eſſe bonus iudex de his quę ignorat. Sacerdos aūt non pōt cognoſcere ſufficiēter facta ꝯſciētię pctōris, niſi peccator ei per cōfeſſionē cōſciētiā aperiat: ⁊ ſic chriſtus cōfeſſionē oris inſtituit. ¶ Scd̄o ex doctorum ⁊ ſcripturarū teſtificatione cōfeſſio ſacr̄alis eſt neceſſaria. Ambroſius in libro de Paradiſo: ⁊ habet de pen. diſtin. 1. c. nō poteſt. Nō pōt quiſq̄ iuſtificari a pcō, niſi pctm̄ fuerit ante confeſſus. Et ibidē Joānes chryſoſtomus. Non pōt quiſq̄ grām vitę celeſtis accipere, niſi purgatus fuerit ab oī ſorde pcī p penitētię ꝯfeſſionē. Et Auguſtinus libro de penitētia. Agite penitētiā qualis in eccl'ia agit: vt oret pro vobis eccl'ia. Nemo ſibi blādiat ⁊ dicat. Occulte ego apud deū ago: nouit deus q̄ mihi ignoſcit: q̄ in corde ago. Ergo ſine cauſa dictū eſt. Quęcūq̄ ſolueritis ſuper terrā, erunt ſoluta ⁊ in celo. Ergo ſine cauſa datę ſunt ecclię dei claues, quaſi dicat, nō. Et de peni. diſt. 1. ca. multiplex. Leo papa. Nō remanet in iudicio cōdēnādū qđ fuerit cōfeſſione purgatū. ¶ Tertio ex eccleſię preceptione ꝯfeſſio ſacr̄alis eſt neceſſaria: qa eccl'ia precepit ꝙ ſemel in anno qlibet poſtq̄

annos diſcretionis puenerit debeat ſacerdoti oia pctā ſua cō-
eri. De pen. ⁊ re. ca. ois vtriuſqʒ ſexus. ⁊ dicit oia pcā. ſ. cogi-
ionis, locutionis, operationis, ⁊ omiſſionis, ſecreta, ⁊ manife-
, cū eoꝝ circūſtātijs aggrauātibus, vel in aliā pcti ſpecieʒ tra-
ntibus: que ſunt iſte. ſ. ¶ Prima perſone, cum qua peccauit
mine eius tacito: ſed ſi cum nupta, vel moniali ⁊c. peccauit.
Secūda, loci, ſi in loco ſacro peccauit. ¶ Tertia, tpis, ſi in
feſto. ¶ Quarta, numeri. ſ. quoties idē pctm̄ cōmiſit: qm̄tū
cordari pōt. ¶ Quinta, modi, vt ſiqs cum muliere peccaret
ra naturā. ¶ Sexta, qualitatis, ſi ſit publicū, vel occultū: ⁊
c pp ſcādalū. ¶ Septima, inductiōis, ſi ipſe peccauit: ⁊ aliū
luxit ad peccandū. ¶ Octaua, cōſequētia, qn̄ i vno pcō mul
cōſequūt: puta in ludo mēdacia, piuria, blaſphemie. ¶ Qui

uando teneantur ad confeſſionem: caſus item nonnulli po-
nuntur, quando quis ſtatim tenetur confiteri. Cap. 2.

Omnes autem adulti poſtqʒ ad annos diſcretionis puene
t, tenent cōfiteri ſemel in anno: id eſt in quadrageſima: ⁊ qui
c non fecerit: viuens ab ingreſſu eccleſie arcet, ⁊ moriens ec-
ſiaſtica careat ſepultura. Et in cōcilio generali: extra de pe-
ētijs ⁊ remiſſionibus. ca. ois vtriuſqʒ ſexus. ¶ Tenetur tn̄
mo poſt pcm̄ cōmiſſuʒ ſtatiʒ ꝯfiteri, id eſt dolere de cōmiſſo:
ponere de cetero non peccare: cū intētione in futura ꝓxima
adrageſima ꝯfiteri: ⁊ ſufficit pro tunc ad acqrēduʒ ſtatū grē.

Statutum confitendi tempus eſt a Dominica in ramis palmarum vſque ad octauas paſche incluſiue.

Sunt aūt aliqui caſus in qbus homo tenet ſtatim cōfiteri.
Primus eſt infirmitas grauis. ¶ Secundus qn̄ imminet
riculū mortis: ſicut mare tranſire, longaʒ peregrinationē ſeu
riculoſam viam agere. ¶ Tertius eſt qn̄ habet aliqd age-
qd exiſtēs in pctō mortali non pōt facere ſine pctō mortali,
ut dicere miſſam ⁊c. huiuſmodi. ¶ Quartus qn̄ habet co-
m confeſſoris: qui pōt eum abſoluere a peccatis: a quibus
s confeſſor non pōt: ⁊ veriſimile eſt ꝙ in quadrageſima ta-
n copiam non habebit. ¶ Quintus eſt qn̄ habet conſcien-
n, ꝙ ſtatim debeat confiteri: qa tenetur aut talem conſcien-
m deponere, aut confiteri. Et licet hoc poſſit differri, vt pre-
tū eſt, melius tn̄ ⁊ tutius eſt qꝫ primū ꝯfiteri poſt pctm̄ cōmiſ-
n ꝓpter multa mala ⁊ pericula, que euenire pnt̄, ⁊ multa bo
que inde ſequuntur. ¶ Qualiter ſacerdos ſe habere debet

Admonitio plebis ad cōfeſſionem erga penitētes, ꝛ ſubditos ſuos in ſacramēto penitētię. Cap. 3.

Et qꝛ officiuꝫ ſacerdotis parochialis ꝛ curati eſt anima/rum ſibi cōmendatarū ſaluti pro viribus intendere, dili/genter ꝛ vigilāter debet ſtudere ꝛ procurare, vt animas ſibi cō/miſſas a peccatis eruat, ꝛ ad confeſſionē ꝛ penitētiam inducat: qꝛ ſi eius cauſa perierint, reddere rationeꝫ tenebit de eis in die iudicij. Requiret enim deus de manu ipſius oues ſibi cōmiſſas. Et ideo verbo ꝛ exēplis debet quantum in eo eſt, eos a pecca/tis auertere: frequenter eos admonendo, corripiendo, increpā/do, rogando, perſuadendo, vt caueant a peccatis: ꝛ ipſe tanquā virtutis ſimulachrum debet ſe coram illis irreprehenſibilem exhibere: quia plus proſunt facta q̄ꝫ verba, ꝛ bona exēpla quā eloquens prędicatio, ꝛ magis eos mouent ad bene viuendum bona opera q̄ꝫ prolata verba. Diligēs itaqꝫ ſacerdos inſtante tēpore quadrageſimę debet inſtare ꝛ promouere oēs ſibi ſub/ditos, vt tempeſtiue veniant ad cōfeſſionē: ꝛ non expectēt fineꝫ quadrageſimę: qꝛ melius poterunt examinari: ꝛ qꝛ cōſequētur multaſ indulgētias: que tēpore quadrageſimali cōcedūtur: quę ſine cōtritione ꝛ cōfeſſione nullum habēt effectū. De qua qdeꝫ p̄monitione habet. In penitentiali Romano. ¶ Hebdoma/da priori ante initiū quadrageſimę presbyteri plebiū cōuocent ad ſe ppl'm: ꝛ diſcordantes canonica authoritate reconcilient: ꝛ oia iurgia ſedēt. Et tunc primū cōfitentibus penitētiā dent: ita ꝙ anteq̄ꝫ caput ieiunij veniat, oēs cōfeſſi penitētiā acceptā ha/beāt, vt liberius dicere poſſint, dimitte nobis debita nr̄a: ſicut ꝛ nos dimittimus debitoribus noſtris. Et beatus Auguſtinus. Presbyteri admonere debent plebem ſibi ſubiectā: vt oīs qui ſe ſentit mortifero pcti vulnere ſauciatū, feria quarta ante qua/drageſimā cum oī feſtinatione recurrat ad viuificantē matrem eccleſiā: vbi mali qđ cōmiſit cum omni humilitate ꝛ cōtritione cordis ſimpliciter cōfeſſus ſuſcipiat remedia penitētię ſm mo/dum canonicis authoritatibus pręfixū. Non ſolū auteꝫ ille qui mortale aliquid cōmiſit, ſed etiā omnis homo quicūqꝫ ſe reco/gnoſcit immaculatā chriſti tunicaꝫ, quam in baptiſmo accepit: peccati macula polluiſſe, ad propriū ſacerdotē feſtinet venire: ꝛ cum puritate mētis omnes trangreſſiones, oia peccata, qbus dei offenſaꝫ ſe incurriſſe meminit, humiliter confiteatur: ꝛ quic/quid

Patrē ieiu/niorū no/ſtrorū in fra/ctus.

id ei a ſacerdote fuerit iniunctum, ac ſi ab ipſo omnipotentis
ore eſſet prolatũ, ita diligenter intẽdat ⁊ cautiſſime obſeruet.

¶ Sacerdos tenet ſcire cẽſuras: ⁊ caſus reſeruatos. Cap. 4.

S Acerdos igitur, vt melius ſciat ſibi ſubditos a pctis pur/gare, ſtudeat diligenter hẽc ⁊ ſcire caſus reſeruatos dño pp̃e, epiſcopo, ⁊ cẽſuras vtriq; reſeruatas: ⁊ ea, que ſunt in iu/ ⁊ per conſtitutiones ſynodales. Que qdeʒ hic breuiſſime pro iore commoditate ponent. ¶ Et primo cẽſure promulgate cena dñi i pceſſu annuali curie. ¶ Subſequenter que in iu/ vel extrauagãtibus ⁊ ↄcilio Lateranẽſi edite ſũt ⁊ ipſi dño pa reſeruant. ¶ Tertio que epiſcopis ⁊ dioceſanis reſeruãtur. ¶ Quarto que aliqñ dño pape, aliqñ epo reſeruant. ¶ Ulti caſus epales de iure vel de cõſuetudine epis reſeruati ⁊ dio/anis ordinarie ponũtur. ¶ Sed prius aliqd de excõicatio/dicẽdũ eſt. ¶ Excommunicatio qd ſit, ⁊ quotuplex. Cap. 5.

E Xcõmunicatio dicit excluſio. ſ. a cõione. Sicut autem eſt triplex cõio fideliũ. ſ. in ↄuerſatione, vel loquela, cibo, ſa/atione ⁊ huiuſmodi: in ſacramẽtorũ ſuſceptione: ⁊ in bonoruʒ ritualiũ participatione: que fiunt in eccleſia iuxta illud, ꝑ ar/pem me fac. ps. 118. ſic triplex põt dici excõicatio aliis omiſ/. ¶ Et prima eſt maior, que etiã dicit anathema: ⁊ excludit redicta triplici cõione, 3. q. 4. capit. Engeldrudam. ⁊. 11. q. 3. icut apli. ⁊ cap. nihil. ¶ Secũa eſt excõicatio minor, que ex/dit a participatione ⁊ cõione ſacroꝝ paſſiua tantũ, ſm Joan. Lignano: vt de cle. excõ. mi. c. ſi celebrat. ⁊ de bac. 11. q. 3. cuʒ cõicato. ⁊. 3. q. 4. engeldrudam. ¶ Tertia eſt excõicatio a/a deo. ſ. inflicta pro quolibet pctõ mortali. 11. q. 3. Audi. Et ẽdũ ꝙ excõicatio maior qñq; infligit ab hoĩe ſiue a iudice pro erſis cauſis: que hic non ponunt pp innumeros caſus: qñq; ure particulari. ſ. in cõciliis ſynodalibus alicuius ciuitatis, vel ouincialib⁹ alicuius puĩcie, aliqñ a legatis ipſaꝝ puĩciaruʒ, e nõ ligat niſi hoĩes illius puĩcie. Et ẽt iſte hic nõ ponũtur. lie ſunt a iure cõi, ⁊ extrauagãtibus: vel vniuerſalibus ↄciliis ſũmis pontificibus: q̃ vbiq; ligant. Que in particulari hic in/ius ponũtur, ſm ꝙ haberi potuerũt. ¶ Caſus ⁊ cenſure re/

E ſeruate dño pape in pceſſu annuali in cena dñi. Cap. 6.

Xcommunicantur oẽs heretici, ſchiſmatici, ⁊ fautores ad

herentes: ⁊ qui cũ eis cõmertiũ habẽt: ⁊ q vicleuiſtis hereticis deferũt arma vel alia prohibita, aut vinũ, oleũ, veſtes, granũ, ⁊ huiuſmodi. 2. ¶ Pirate ⁊ latrũculi marini, ⁊ recipiẽtes eos: ⁊ dãtes eis fauorẽ vel ꝯſiliũ. 3. ¶ Qui in terris ſuis noua pedagia imponũt, vel ꝓhibita exigũt. 4. ¶ Et qui imponũt collectas vel onera eccliaſticis ꝑſonis, ⁊ qui exigũt taꝫ realia ꝙ̃ perſonalia. 5. ¶ Falſarij lr̃aꝝ aplicaꝝ, vel ſupplicationũ ꝑ ſummuꝫ põtificẽ, vel vicecãcellariũ: vel eoꝝ vices gerentiũ. 6. ¶ Qui equos, arma, ferrũ, lignamina, ⁊ alia ꝓhibita ꝺferũt ſarracenis ⁊ turcis, ⁊ alijs infidelib⁹: qbus xp̃ianis ipugnãt. 7. ¶ Impedientes ⁊ inuadentes eos qui victualia ⁊ alia neceſſaria ad vſũ Romane eccleſie deferunt. 8. ¶ Verberantes vel capientes, ſeu ipedientes, vel occidentes eos, qui ad ſedẽ aplicã vadunt vel ab ea recedũt: ⁊ eos, qui moranť in curia, ⁊ dantes auxiliũ, cõſiliũ, vel fauorem: vel mandãtes talia fieri. 9. ¶ Itẽ capientes, detinẽtes, vulnerantes, mutilãtes, incarcerãtes, interficiẽtes patriarchas, archiep̄os, ⁊ ep̄os, eorũq; mãdatores. 10. ¶ Qui verberãt, vel capiunt: ſeu bonis ſpoliãt eos, q cauſas ſuas ꝓſequunť in curia, vel aduocatos: ſeu ꝓcuratores eoꝝ, ꝓpter hm̃oi proſecutionẽ cauſaꝝ. 11. ¶ Qui ꝓhibẽt vel ſtatuũt ne pareať literis ⁊ mãdatis aplicis: ſeu legatoꝝ, ⁊ nuncioꝝ, ⁊ iudicuꝫ delegatorũ dn̄i pape, ⁊ fauentes. 12. ¶ Qui ſe ſubtrahunt ab obediẽtia dn̄i. pape: ⁊ ſctẽ Romane eccleſie, ⁊ fauẽtes. 13. ¶ Qui vſurpãt ſibi iuriſdictionẽ: ſeu fructus eccliaſticos: ſeu ad eccleſiaſticas ꝑſonas pertinẽtes: ⁊ dantes ꝯſiliũ, auxiliũ, vel fauoreꝫ. 14. ¶ Quicũq; ſuperioritateꝫ hñs: q ꝓhibet quoquomodo ne aliqs de vacatione alicui⁹ beneficij ſcribat ſeu certiorẽ reddat quẽpiã extra dn̄iũ eorũ exiſtentẽ: vel impediũt directe vel indirecte ne cõſequanť ꝓuiſiones beneficiorũ ſeu dignitatũ ſibi auctoritate apoſtolica conceſſarũ: dantes conſiliuꝫ, vel fauorem: vel non obuiãtes cũ poſſunt. 15. ¶ Verberantes, vel capiẽtes, vel deprędãtes: romipetas accedẽtes, morãtes, ⁊ recedẽtes: ⁊ dantes ꝯſiliũ, auxiliũ, vel fauorem. 16. ¶ Hoſtiliter diſcurrentes ꝑ terras eccleſie, inuadẽtes ⁊ occupãtes eaſdẽ: ⁊ dantes cõſiliũ, auxiliũ, vel fauorem. 17. ¶ Qui abſoluunt a predictis caſibus preterꝙ̃ in mortis articulo: ⁊ tũc etiã excõicati debẽt fideꝫ preſtare de ſatiſfactione, vel dare ſufficientẽ cautioneꝫ: ſunt excommunicati,

dicati, ⁊ priuati oībus iuriſdictionibus, pdicandi, cõfeſſiones
audiēdi: ⁊ miniſtrandi ſacra. Et nota ꝙ nullus eximit a penis ⁊
cēſuris ſuperius poſitis, etiā quacunqȝ pfulgeat dignitate ec
cleſiaſtica, vel ſeculari. ¶ Cenſurę, quę reſeruantur dño papę
in iure vel extrauagantibus ⁊ ex concilio Lateranenſi. Cap. 7.

C Enſurę quę reſeruantur dño papę: preter ſupradictas ſunt infraſcriptę. vȝ. 1. ¶ Excõicati noiatim a dño papa. 2. ¶ Radētes aliquid: vel emēdātes in lrīs dñi papę. 3. ¶ Inſe cutores hoſtiliter cardinaliū vel alicuius clerici, vel religioſi de familia dñi papę vel cardinaliū, percuiiētes, capiētes eoſdem, ⁊ dantes ꝯſiliū, auxiliū, ⁊ fauorē receptatores ⁊ defenſores taliuȝ. In. ca. felicis. de pęnis. lib. 6. 4. ¶ Percutientes, capientes, vel bāniētes epm temere vel iniurioſe, ⁊ id fieri mādantes, ſocij, ⁊ dantes ꝯſiliū, auxiliū vel fauorē. 5. ¶ Officiales qui in aliquo pdictorū fuerint culpabiles. Cle. 1. de pęnis. 6. ¶ Qui ſine licētia ſedis aplicę aſſentiūt noiationi, electiōni, vel aſſumptioni in ſenatorem, vel capitaneum, vel patritiū, aut rectoreȝ ad regimē vrbis Romę. 7. ¶ Qui electus in ſenatorem vel ⁊c. vt ſupra ſi vltra annū de tali offō ſe impediuerit. 8. ¶ Qui taliter aſſumpto lnia vt ſupra intēdūt vel obediūt: ⁊ q tales mō pdicto elegerūt, noiauerūt, vel aſſumpſerunt. 9. ¶ Qui talibus dat auxiliū, ꝯſiliū, vel fauorē, publice vel occulte, tā noiationibus vel aſſumptionibꝰ, ꝙȝ noiatis vel aſſumptis. De elec. c. fundamēta. lib. 6. 10. ¶ Exenterantes ⁊ in fruſta incidentes corpus mortuuȝ: ⁊ in aqua coquētes: vt oſſa ſeparēt a carnibꝰ: vt ad aliū locum ad ſe peliendū deferat. Bonifacius. 8. 11. ¶ Accedentes ad ſepulchrū dñi ſine lnia. 12. ¶ Clerici ſciēter ⁊ ſpōte in diuinis tā in eccīa ꝙȝ alibi participātes cuȝ excõicatis iudicialr a papa. De ſen. excõi. c. ſignificauit. 13. ¶ Clerici vel religioſi inducentes aliquē ad vouēdū, vel iurādū vel pmittendū de eligēda ſepultura apud eorū ecclias, vel electa mutāda. De penis. c. cupientes. in cle. 14. ¶ Excõicāti ex gñali ſnīa ſuorū dioceſanoruȝ hñtes lrās aplicas falſas: niſi infra. 20. dies poſtꝙȝ ſe cognouerint hñe lrās falſas, illas deſtruxerint, aut reſignauerint: nō pñt abſolui poſt lapſum. 20. dierū, niſi a ſede aplica. De crimi. fal. ca. dura. 15. ¶ Religioſi ꝯferētes ſacrā cōionis vel extremę vnctionis ſine lnia parochialiū. 16. ¶ Religioſi ſolēnizantes mrīmonia.

17. ¶ Religioſi abſoluētes excōicatos a iure, vel a conſtitutio
nibus ſynodalibus: aut a culpa ⁊ pena. De priuile. c. religioſi in
clemen. 18. ¶ Religioſi abſoluentes a caſibus ⁊ cēſuris in ex/
trauagantibus reſeruatis. Sixtus. 4. 19. ¶ Religioſi mendi/
cātes tranſeūtes ad ordines nō mēdicātiū, preterq̄ȝ ad Carthu
ſiēſes. Martinus. 5. 20. ¶ Religioſi nō mēdicātes recipientes
ad ordines ſuos fratres mendicantes etiā hn̄tes literas aplicas.
Martinus. 5. 21. ¶ Magr̄i excludētes fratres predicatores a
ſtudio Pariſienſi. Alexander. 4. 22. ¶ Qui libellos famoſos
vel rhythmos faciūt cōtra ordinē predicatorū ⁊ minorꝝ. Alexā/
der. 4. 23. ¶ Dicētes vel defendentes q fratres predicatores
⁊ minores nō ſint in ſtatu pfectionis: ⁊ q nō liceat eis de eleemo
ſynis viuere: aut q nō poſſint predicare: vel cōfeſſiones audire.
Alexander. 4. 24. ¶ Facientes damnabilem violentiā in locis
fratrū predicatorū. Clemens. 4. 25. ¶ Intrantes monaſteria
ſororꝝ ordinis predicatorꝝ ⁊ minorꝝ in caſibus non ꝯceſſis. Boni
facius. 9. quo ad predicatores: ⁊ Eugenius. 4. quo ad minores.
26. ¶ Dn̄i tpales ⁊ etiaȝ epi, qui cogūt aliquē celebrare tēpore
interdicti gn̄alis: vel cuȝ cāpanis: vel voce preconis excōicatos,
vel interdictos vocāt ad diuina: vel q ꝓhibēt excōicatis ⁊ inter
dictis ne de eccl'ia recedāt: dū miſſarꝝ ſolēnia agunt cū a celebrā
tibus fuerint requiſiti gn̄alr̄ vel ſpālr̄ vt exeant. 27. ¶ Interdi
cti vel excōicati publici poſtq̄ȝ fuerint moniti noīatim a celebrā/
tibus vt exeāt: ſi non exierint ſunt excōicati: ⁊ abſolutio papę re/
ſeruatur. De ſentē. excō. c. grauis. in cle. ¶ Simoniaci in quo
cunq; ordine ⁊ beneficio. Martin⁹. 5. Eugenius. 4. Paulus.
2. Sixtus. 4. 28. ¶ Facientes pactum in curia pro gratia con/
ſequenda. 29. ¶ Qui ſciuerit aliquem committere ſimoniaȝ in
curia: ⁊ non denūciauerit papę: vel alij ab ipſo deputato infra
duos menſes. Eugenius. 4. 30. ¶ Recipientes aliquid pro in
greſſu monaſteriorū. Urbanus. 5. Ne in vinea. 31. ¶ Inquiſi/
tores q ꝯtra ꝯſciam omiſerint ꝓcedere ꝯtra aliquē hereticū, vel
alicui iniuſte crimē hereſis impoſuerint, vel vexauerint. De he/
re. ca. multorum. in cle. 32. ¶ Iniiciens enormiter manus vio/
lētas in clericū: vel religioſū ꝓfeſſuȝ: vel nouitiū: vel conuerſum
ſecularē tradentē ſe ⁊ ſua: honeſte viuentem ⁊ audienteȝ horas.
Item clericū cōiugatū non bigamū incedentē in habitu clerici.

Item

Item depoſitū verbaliter tantū. Item per ſaltum promotum. Item excōmunicatum. Item incedentem ſine habitu clericali ante admonitionē. Item clericus qui ex ira ſeipſum enormiter percutit: eſt excōicatus excommunicatione papali. 17.q.4.cap. Siquis ſuadente. 33. ¶ Officiales Romane curie: qui pro taxis, mercedibus, emolumentis, laboribus regularibus: aut cuiuſcunqz alterius operis lucro recipiunt aliqd in pecunijs rebus bonis: aut promiſſionibus: quocunqz modo etiam ſponte offerētibus, aut vltra q̄z in eorū officiorum antiqua inſtitutione ſtatutū eſt, ⁊ tenent ſatiſfacere illis a qbus receperunt. Julius. 2. in extrauag. Et ſi Romanus. ⁊ Leo. 10. in cōcilio Lateranen. In aplici. 34. ¶ Cardinales vota data in cōſiſtorio: ⁊ ibi geſta aut dicta, que in odium, preiudiciū aut ſcandalū alicuius redundare poſſent: verbo: aut ſcripto: vel alio modo reuelantes, ⁊ etiā ſi per pontificē indictum ſit ſilentiū in aliqua re, eaz manifeſtātes ſunt excōicati: ⁊ a ſolo papa abſoluūtur cū expreſſione cauſe. In concilio Laterañ. Leo. 10. ſuperne diſpoſiti. 35. ¶ Predicatores tam clerici q̄z religioſi: q miracula falſa aut incerta, vel prophetias que ex ſacra ſcriptura nō conſtant, predicātes: ſeu epis: aut q ſuperioribus detrahere in ſuis predicationibus preſumūt: nō obſtāte quocūqz priuilegio excōicationis ſententiā incurrūt: ⁊ abſolutio pape reſeruat. Leo. 10 in ꝯcilio Lateranēſi. Superne maieſtatis. 36. ¶ Pragmaticam ſanctionē in regno Francie ⁊ alibi ſeruātes: ⁊ ſm eā iudicātes: ⁊ eā facientes, aut ꝑmittētes ſeruari: ⁊ nō delētes eā de libris archiuis ⁊ capitularibus excōicant, ⁊ abſolutio pape reſeruat. Leo. 10. in ꝯcilio Lateranēſi. Paſtor bonus.

¶ Cenſure epiſcopis dioceſanis reſeruate. Cap. 8.

Epiſcopis ⁊ dioceſanis reſeruantur infraſcripte cenſure. vz. 1. ¶ Cōtumaciter aſſerētes Romanā eccleſiā nō eſſe caput oīuz eccleſiarum. Diſt. 19. cap. Nullus fas. Si tñ firmiter ⁊ veraciter ita crederet, eſſet hereticus: ⁊ abſolutio pape reſeruata per ꝓceſſum annualē. 2. ¶ Utens literis vel ſupplicationibus papalibus falſis ſcienter, ⁊ retinens eas ⁊ non lacerans. 3. ¶ Laici recipientes literas ſeu bullas papales nō de manu pape vel deputatorum: vel per nūtiū nō recipientē de manibus eorum: quādo eſt perſona magne authoritatis. De cri. fal. ca. dura. 4. ¶ Electus minus q̄z a duabus partibus cardinaliū in papā: ſi tā

li electioni cōſentit:ꝛ omnes recipientes euꝫ. De elec.ca. licet. 5.
¶ Impugnantes literas electi in papā ante eius coronationē. Benedictus. 11. in extrauagāti. 6. ¶ Qui loquunt̄ ſecrete: vel mittūt lr̄as vel nunciū ad aliquē cardinaliū, dum ſunt in cōclaui occaſione electionis papę. De elec. cap. Ubi periculum. lib. 6. 7. ¶ Dn̄i ꝛ officiales qui non ſeruant contenta in cap. de elec. papę ſupra allegato. Ubi periculum. vel circa ipſum fraudem committunt. Ibidem. 8. ¶ Principes, ſenatores, conſules, qui infra mēſem a die notitię de delicto commiſſo contra cardinales vel familiares papę, ꝛ ipſoꝝ cardinalium non faciūt iuſtitiaꝫ ſꝫ continentiam capituli felicis de penis, ſunt excōicati. Ibidem. 9.
¶ Omnes principes ꝛ officiales, qui tertio admoniti ab epiſcopis: vel eccleſiaſticis perſonis: recuſant facere iuſtitiaꝫ ſuper eoꝝ cauſis. 23. q. 5. ca. adminiſtratores. 10. ¶ Omnes officiales, qui euacuant iuriſdictionē ꝛ authoritatē prelatorū, quam habent in ſuis boibus: ꝛ ſucceſſores dictorū officialium: niſi infra menſem errorem ſuorū predeceſſorū correxerint. De immunitate eccleſię. cap. non minus. ꝛ cap. aduerſis. 11. ¶ Spoliantes naufragos bonis ſuis, niſi ablata reſtituāt q̄ꝫ citius poterūt. Diuerſę opiniones ſunt ſi ſit Canon latę ſententię. De rapto. ex cōi. 12. ¶ Ubi propter diuerſitatem inhabitātiū, vnus epiſcopus non pōt populo ſupplere, debet ſibi vicariuꝫ ſuſtituere: qui populo ſatiſfaciat: ꝛ talis vicarius debet per omnia ſubeſſe epiſcopo principali, qui ſi aliter ſe ingeſſerit eſt excōicatus. De officio ordina. cap. quoniam: 13. ¶ Participans cum excōicato in crimine, propter quod eſt excōicatus: dando ei conſilium, auxilium, vel fauorem. De ſententia excōicationis. cap. nuper. 14. ¶ Omnes grauantes per ſe, vel per alios, in beneficijs, vel alijs ſuis rebus, clericos: vel eorum conſanguineos: q̄ noluerunt eligere illuꝫ, pro quo rogabantur. De electio. ſciant cuncti. 15. ¶ Extorquentes abſolutionem a ſententijs excommunicationis, ſuſpenſionis, ꝛ interdicti: per vim vel metum. extra de his quę vi me. ve cauſa fin. cap. vnico. libro. 6. 16. ¶ Cōpellentes prelatos, vel eccleſiaſticas perſonas ad ſubmittendum eccleſias, ſubijcienda bona immobilia, uel iura eccleſiarum laicis, ad cognoſcendum ſeu profitendum ſe retinere ab eis, uel ad ſtatuendum laicos in patronos, ſeu aduocatos eorum in perpetuum,

perpetuum, ſeu ad non modicum tempus, ſine licentia pape, ⁊ capituli. De reb. eccle. non alie. cap. conſultiſſimo. 17. ¶ Laici ſi vſurpant: vel exigunt aliquid de rebus eccleſiaſticis immobilibus vltra importationem contractuum factorum vel faciendorum, ſi moniti non deſtiterint, etiã taliter ablata reſtituendo: vbi ſupra. 18. ¶ Impedientes litigare in foro eccleſiaſtico coram delegato: vel quocunque alio iudice eccleſiaſtico in cauſis, que de iure, vel conſuetudine poſſunt ibidem exerceri. De immunita. eccle. cap. quoniam. lib. 6. 19. ¶ Impedientes ſequeſtrationem, uel fructus ſequeſtratos occupantes: poſt unam diffinitiuam ſententiam apud ſedem apoſtolicã promulgatam: ſuper aliquo beneficio: etiam ſi nulla foret. In clemẽ. unica. de ſequeſtra. 20. ¶ Procurantes quod cõſeruatores ſe intromittãt de alijs ꝙ de manifeſtis iniurijs: ⁊ exigentibus iudiciariam poteſtatem. De offi. delega. cap. fina. lib. 6. 21. ¶ Fingentes caſum fraudulenter, per quem iudex uadat uel mittat ad aliquam mulierem pro teſtimonio ferendo. De iudi. ca. mulieres. lib. 6. 22. ¶ Concedentes repreſalias contra perſonas eccleſiaſticas: ſpecialiter uel generaliter, ſi ſunt ſingulares perſone, ſunt excommunicati: ſi vniuerſitas eſt interdicta. De iniu. ⁊ dan. da. cap. vnico. lib. 6. 23. ¶ Clerici habentes officium vicecomitis vel prepoſiti ſecularis: ſi admoniti non deſiſtant. Ne cleri. vel mona. cap. clericis. 24. ¶ Contrahentes matrimonium cum cõſanguineis, vel affinibus, vel monialibus profeſſis vel religioſis: vel cum clericis in ſacris ordinibus cõſtitutis: tam ipſi clerici ⁊ religioſi ⁊ cõſanguinei vel affines cõtrahẽtes, ꝙ perſone, cum quibus contraxerint oẽs ſunt excõicati. In clemen. vnica. de conſangui. ⁊ affin. 25. ¶ Monachi ⁊ canonici regulares: archidiaconi, decani, prepoſiti, plebani, cantores, ⁊ alij clerici perſonatũ habẽtes: vel quicũque preſbyteri qui leges, vel phyſicam audiunt extra clauſtrum, niſi infra duos menſes redierint. Ne cleri. vel mona. ca. ſi. 26. ¶ Doctores, qui legunt leges: vel phyſicã: ſi retinent in ſcholis ſuis religioſum, qui habitu depoſito ſue religionis audire uult leges uel phyſicam. Ne cleri. uel monac. cap. ut periculoſum. lib. 6. 27. ¶ Religioſi tacite uel expreſſe profeſſi: qui temere habitum ſue religionis dimittunt. Ibidem. 28. ¶ Religioſi qui ſine licentia ſuorum prela-

torum: vel maioris partis cõuctus accedũt ad ſtudia. Ibidem, cap. periculoſa. 29. ¶ Religioſi decimas eccleſię debitas ſibi appropriantes: vel fraudantes eccleſias circa eas, vel eas ſolui non permittentes: niſi requiſiti deſtiterint infra menſem. In cler. 1. de decimis. 30. ¶ Monachi ⁊ canonici regulares qui non habent adminiſtrationes: ſi intrant curias principiũ ſine licẽtia ſuoꝝ prelatoꝝ: vel ſi inferant dãnũ prelatis vel monaſterijs. cap. Ne in agro. de ſtatu mona. in cleri. 31. ¶ Monachi tenẽtes arma inuaſiua infra ſepta monaſterij ſine licẽtia abbatis. ca. ne in agro. de ſtatu mo. 32. ¶ Statuꝫ beginarum aſſumentes: vel illum ſectãtes: in cle. 1. de religioſis. 33. ¶ Religioſi, qui in ſermonibus ſuis retrahunt populũ a ſolutione decimarũ. vel ſibi cõfitentibus non faciũt conſcientiam de decimis ſoluendis: ſi fuerint requiſiti. in cle. Cupiẽtes de penis. 34. ¶ Religioſi q nõ ſeruant interdictũ, quẽ ſeruat matrix eccleſia. in cle. 1. de ſentent. excõi. 35. ¶ Religioſi mendicantes, qui de nouo domos ad habitãdũ recipiunt, vel receptas mutãt ſine licentia ſedis aplicę. De relig. do. ca. vnico. lib. 6. 36. ¶ Fratres minores vel eremitani recipientes fratres ordinis predicatoꝝ ad habitũ ſuũ. 37. ¶ Alienantes bona eccleſiaſtica, ſeu infeudãtes: ſeu facientes pactum: q ipſoꝝ dominiuꝫ transferatur: ac ꝯcedentes hypothecantes, infeudãtes vel in emphiteoſim concedentes: ſeu locantes preterquam in caſibus a iure cõceſſis. 38. ¶ Recipiẽtes tales alienationes ſeu locationes. Paulus. 2. in extrauaganti. 39. ¶ Impediẽtes viſitationem monialiũ, ſi mõiti nõ deſtiterint. De ſta. mo. ca. 2. in cle. 40. ¶ Directores monialiũ in electionibus: niſi abſtinuerint in his, per quę poſſit oriri vel nutriri diſcordia. De elec. c. indemnitatibus lib. 6. 41. ¶ Magiſtri ⁊ ſcholares tractãtes cũ aliquo ciue Bononiẽſe de cõductione hoſpitij: irrequiſitis inquilinis niſi tẽpus conductionis elapſum fuerit. De loca. ⁊ cõdu. c. 1. 42. ¶ Emens rẽ eccleſię vel aliter acquirẽs a ſchiſmatico. 43. ¶ Tenẽs beneficiũ a ſchiſmatico. 44. ¶ Innitens ordinationi factę per ſchiſmaticũ. Iſti tres caſus habent in. c. 1. de ſchiſmati. 45. ¶ Qui chriſtianũ mandant interfici per aſſaſſinos: etiaꝫ ſi caſus nõ fuerit ſecutus: ⁊ talibus dans auxilium, conſilium vel fauoreꝫ. De homi. cap. pro humani. lib. 6. 46. ¶ Clerici locantes domos

manifeſtis

manifeſtis vſurarijs alienigenis ad fenus exercenduʒ. De vſu. ca. 1. lib. 6. 47. ¶ Officiales cõitatum facientes vel dictantes ſtatuta ſup vſuris ſoluendis, q non reſtituantur, vel iudicantes ſm illa: vel non delentes ſi poſſunt infra tres mẽſes de libris cõmunitatũ, vel illa ſeruantes. De vſu. ca. ex graui: in clemen. 48. ¶ Sepeliẽtes in cimiterio tpe interdicti in caſibus a iure non ꝯceſſis excõicatos publice, interdictos noiatim: vſurarios manifeſtos. in cle. 1. de ſepul. 49. ¶ Sepeliẽtes hereticos, credentes, ⁊ fautores, receptatores ⁊ defenſores eoꝝ ſciẽter in cimiterio eccliaſtico: nec debẽt abſolui niſi ꝓprijs manibꝰ extumulauerint cadauera eorũ. in. c. qcũqʒ. de here. 50. ¶ Inqſitores hereticę prauitatis ꝑtextu officij pecuniã extorquẽtes. 51. ¶ Inqſitores ſi ſcienter bona eccleſiarũ occupãt. 52. ¶ Inqſitores bona eccleſiarũ ob delictũ clericoꝝ fiſco etiã eccleſię applicãtes. in clẽ. 2. de here. 53. ¶ Dñi tpales quocũqʒ noie cenſeantur: qui de crimine hereſis cognoſcũt vel iudicãt. 54. ¶ Dñi tpales captos per epm vel inquiſitorẽ pro hereſi a carcere liberantes. 55. ¶ Dñi tpales ſi executionẽ hmõi officij ab epo vel inquiſitore eis iniunctã non implent: prout ad eorũ ſpectat officium. 56. ¶ Dñi tpales ſi directe vel indirecte pręſumũt ſententiã vel ꝓceſſuʒ inquiſitoꝝ ſeu dioceſanorũ impedire. 57. ¶ Si dioceſano vel inqſitori pręſumpſerint ſe opponere in his q̃ ad pręfatũ negociũ incũbũt: aut quemlibet impedire. 58. ¶ Dantes talibus cõſiliũ vel fauorẽ. Omnes iſtę cenſurę cõtinẽtur in ca. vt inquiſitionis. de here. lib. 6. 59. ¶ Exercentes regimẽ in triremibus infideliũ. de iudęis. in. c. ita quorũdaʒ. 60. ¶ Principes ⁊ officiales qui tertio admoniti ab epis vel viris eccleſiaſticis recuſant facere iuſtitiam ſuper eorũ cauſis. 23. q. 5. adminiſtrantes. 61. ¶ Facientes ſtatuta ⁊ iudicantes ſm ea contra libertatem eccleſię. de ſentent. excõ. ca. nouerint. 62. ¶ Iteʒ qui talia iudicata in publicã formã redigũt. Ibidẽ. 63. ¶ Percutiens clericum vel religioſum leui percuſſione. 64. ¶ Laici ſortilegi, incantatores, inuocatores demonum: ⁊ diuinatores vtriuſqʒ ſexus excõicant. Leo. 10. in cõcilio Lateranẽſi. Supernę diſpoſitionis. 65. ¶ Gloſantes ſeu cõmẽtãtes vel interpretãtes cõſtitutiones factas in cõcilio Lateranẽſi, q̃ ꝯtinẽtur in bulla, quę icipit. Supnę diſpoſitiõis. 66. ¶ Prędicãtes

uel diſputãtes uerbo uel ſcripto q̄ montes pietatis iſtituti iuxta tenorē terminationis ↄcilij Lateranēſis, ſint male ordinati, excõicantur. Leo. 10. in conſilio Lateranenſi. Inter multiplices. 67.
¶ Imprimẽtes uel imprimi faciẽtes libros uel aliquã ſcripturã ſine examine ⁊ approbatione uicarij dñi papę: ⁊ magrĩ ſacri palatij in urbe: ⁊ extra urbẽ ſine licẽtia dioceſani ⁊ inqſitoris hęretice prauitatis: excõicant. Leo. 10. i ↄcilio Lateranẽſi. Inter ſolicitudines. ¶ Caſus q ſũt aliqñ papales, aliqñ epales Ca. 9.

Incẽdiarij eccliaꝝ, uel monaſterioꝝ, uel pioꝝ locoꝝ ſunt excõicati ipſo iure excõicatione epali: ſed poſt denunciationẽ ſunt excõicati excõicatione papali. de ſent. excõ. tua nos. 2. ¶ Effractores cum ſpoliatione eccleſiaꝝ vel monaſteriorũ vel pioꝝ locoꝝ ante denunciationẽ ſunt excõicati excõicatione epali: poſt denuntiationẽ vero papali. Ibidẽ. 3. ¶ Dãtes licẽtiã offendẽdi vel grauãdi eos q ſnias excõicationis vel interdicti tulerũt cõtra quẽcũqꝫ, niſi ſniaꝫ ipſã re itegra reuocauerint, vel ſi ad bonorũ captionẽ ꝓceſſuꝫ fuerit, niſi infra octo dieꝝ ſpatiũ oia reſtituerint, vſqꝫ ad duos mẽſes eſt epalis, ⁊ exinde papalis. 4. ¶ Itẽ q tali ſnia data vti auſi fuerint. 5. ¶ Item q motu ꝓprio aliqd p̄miſſoꝝ cõmiſerit eſt epalis vel papalis: vt ſup. de ſen. excõ. qcũqꝫ. 6. ¶ Iteꝫ abſoluti a ſnia excõicationis ratione periculi alicuius, ſi poſt periculuꝫ nõ repñtat ſe illi q põt eos abſoluere, in eãdẽ ſniaꝫ incidũt papalẽ vel epalem. 7. ¶ Participãtes in crimine cuꝫ excõicatis aliqñ ſunt excõicati excõicatione papali, aliqñ epiſcopali, ſm q̄ excõicatio fuerit papalis, vel epiſcopalis. ¶ De caſibus epiſcopis reſeruatis Cap. 10.

Debet ẽt ſcire ſacerdos caſus epis reſeruatos de iure vel de ↄſuetudine, ⁊ ẽt caſus ſynodales. De qb⁹ caſib⁹ ſunt varię opiniones doctoꝝ. Aliq eniꝫ ponunt plures, ⁊ aliq paucio res: vñ mã ipſa nõ eſt bñ clara. Et in ſũma piſana dĩ, q̄ Bñdictus papa. 11. i extraue. Inter cũctas declarauit q̃tuor eẽ caſus de iure. ¶ Primus. ſ. pctĩ clerici, p qd incurriſſet irregularitatẽ. ¶ Scđs de incẽdiarijs. ¶ Tertius de pctõ, pp qd indicẽda eẽt ſolẽnis pnia. ¶ Quartus de excõicatis excõicatione maiori. ¶ Itẽ declarauit. 5. eſſe caſus epis reſeruatos de approbata ↄſuetudine. ¶ Primus eſt pctĩ homicidij volũtarij. ¶ Scđs eſt pctĩ falſariorũ. ¶ Tertius eſt pctĩ violãtium eccleſiaſticam

cleſiaſticã libertatẽ. ¶ Quartus eſt penũ violatiũ eccleſiaſticã immunitatẽ. ¶ Quintus eſt petrũ ſortilegoꝝ,diuinatorum,⁊ incantatorũ. Quãuis aũt dicta extrauagans fuerit reuocata p clemẽ.dudũ. de ſepul.tñ q̃tũ ad dictos caſus nihil innouatum fuit, ⁊ ſi alia ibi cõtẽta ſint. Et ſic videt, q̄ adhuc illi remaneãt. Et addit in piſanella,q̄ pñt nihilominus epi in ſuis epatibus caſus ſibi reſeruare,ſicut videt eis expedire:ſicut pñt ꝯſtitutiones facere:⁊ multo magis conciliũ ſynodale, vel prouinciale:a quoꝝ ſentẽtijs ſacerdotes nõ valẽt abſoluere. Ideoq; annuatim petere debẽt ab epo caſus ⁊ cẽſuras,quas ſibi reſeruat:⁊ ſm ipſiꝰ epi volũtatẽ ⁊ non aliter abſoluãt. ¶ Et qꝛ ſupius tractatũ eſt de excõicatione maiori: non incõgruũ viſum eſt hic breuiſſime aliqua ponere de excõicatione minori, interdicto, ſuſpenſione, ⁊ irregularitate. ¶ De excommunicatione minori. Ca. II.

Poſtq̃ igitur tractauimus de excõicatione maiori, nunc aliquid dicendum eſt de minori:a qua poteſt quilibet ſacerdos abſoluere. Cuius effectus eſt excludere a participatione ſacramentoꝝ,non autẽ a participatione diuinoꝝ. ¶ Unde excõicatus excõicatione minori licite põt audire miſſã,⁊ eccleſias officiare:dũ tamen nullũ ſacrm percipiat,nec matrimoniũ, nec aliud niſi prius ſit abſolutus:aliter peccaret mortaliter,nec tñ incurreret in irregularitatem. ¶ Incurritur autem in hanc excõicationem primo ,ppter participationẽ cuꝫ excõitatis maiori dũmodo participet cuꝫ eis in alijs q̃ in crimine. vꝫ q̄ participet in his,que continentur in verſu infraſcripto.

Os,orare,vale,communio,menſa negatur.

¶ Quia non debet loqui cum eo,nec orare, nec eum ſalutare: nec in actibus humanę conuerſationis aliquam communionẽ habere cum eo:nec comedere cũ eodem. ¶ Non tamen ſemper peccat mortaliter ille,qui ſic participat cum talibus excõmunicatis,qꝛ hoc eſſet nimis durũ:,p ſic parua videlicet re obligare homines ad peccatum mortale: vnde dicit.ſ. Tho.in 4. ſen.diſt.18.q.2.arg.4. niſi participet cum illo in contemptũ eccleſiaſticę diſciplinę, vel contra prohibitionem preceptoriaꝫ ſuperioris. ¶ Excipiũtur tamen quidam caſus, in quibus participantes cum eis non incurrent in hanc excõmunicationem, qui caſus in hoc verſu infraſcripto comprehenduntur.

Utile,lex,humile,res ignorata neceſſe.
¶ Primo vз, qñ qs hoc facit,vt pcuret vtilitatẽ aïe ipſius ex
cõmunicati:vel etiam vtilitatẽ propriaз vtputa,cum petit qs ab
excõicato id qd̄ ei excõicatus dare tenet̃ ⁊ debet:aliter excõica
tus de ſua excõicatione cõmodū ⁊ vtilitatẽ reportaret,vel etiam
cū petit ab eo cõſilium pro remedio animę ſuę qñ. ſ. non poteſt
habere recurſum ad aliquẽ alium. ¶ Scd̄o excuſat lex.ſ.ma
trimonij ex parte mulieris:quę poteſt cõmunicare viro excom
municato, cum ſit ei ſubiecta. Uir tñ non excuſat̃ participando
cum vxore excõicata: q: põt eam corrigere cogẽdo ipſaз niſi in
redditione debiti. ¶ Tertio excuſat humilitas ſubiectionis,
vel ſeruitutis,vnde filij, q ſunt in pr̄is ptãte,vel ẽt emancipati,ſi
ſunt cõmẽſales pr̄is, ⁊ ab eo recipiunt victualia,vel neceſſaria
excuſant̃, alias nõ. Et ſerui ⁊ ruſtici, ⁊ alię ſubiectę pſonę ſimili
ter excuſant̃,ſi participãt cū ſuis dn̄is excõicatis. Aliogn ſi tales
pſonę nõ excuſarent, ſequerent̃ infinita incõueniẽtia ⁊ dãna in
nocẽtib⁹. Non tñ ſupiores excuſant ſi participãt cū inferiorib⁹:
niſi forte participẽt in eis reb⁹,q̃ tenent̃ puidere illis:maxime ſi
p illos nõ ſtetit,qn eos corrigerẽt:⁊ pro eis q̃rerẽt abſolutionẽ.
¶ Quarto excuſant̃ ignorãtes,non ignorantia iuris craſſa, ſed
ignorãtia facti:cū.ſ.eis nõ pſtat illū eſſe excõicatū,cū quo partici
pãt. ¶ Quinto excuſat neceſſitas: q: qlibet in neceſſitate cõſti
tutus põt ab excõicatis eleemoſynã recipe: ⁊ ecõuerſo ẽt excõi
catis in neceſſitate ꝯſtitutis eleemoſynã erogare qlibet põt:nec
ẽt eſt expectãda vltima neceſſitas, ⁊ extrema. Unde ſi excõica
tus petat hoſpitiū,nõ tenet̃ qs expectare,ꝙ ab oib⁹ ſit repulſus.
¶ Excõicationẽ minorẽз etiã qs incurrit pro ſacrilegio. 17. q.
4. minor. ¶ Silr̄ pro notoria fornicatione, pręcipue clerici:
extra de coha.cle.veſtra. ¶ Itẽ cū qs recipit ecclīã de manu
laici. 16.q.7. ſiqs deinceps, difficile tñ eſt hoc elicere ex textu.
Notandū eſt tñ ex cõſtitutione Martini. 5. in concilio conſtan
tienſi,ꝙ nullus incurrit excõicationẽ minorẽ ex participatione
cū excõicatis:quacūqз excõicatiõe maiori:nulluſqз tenet̃ vitare
eos ẽt i diuinis,niſi fuerint publicati ⁊ denūtiati ſpãlr̄,⁊ noĩatiз:
excepto ſiqs ita notorie pcuſſiſſet clericū,ꝙ nõ poſſet aliqua ter
giuerſatione celari:nec aliquo modo excuſari. Quilibet eniз te
net̃ in hoc caſu hmõi pcuſſorẽ deuitare, etiã ſi nõ fuerit publice
denunciatus

denūciat⁹: atq3 hec de excōicatione dicta ſufficiāt. ¶ Quia vero aliquando non ſeruantes interdictū incidūt excōicationē, et ſepe ꝓpter cōtēptu3 excōicationū fiunt interdicta: et inde ſequuntur ſuſpēſiones et irregularitates: de hmōi cēſuris aliqd dicendū eſt. Quod tñ breuiſſime faciemus, ne cōtra intentionē noſtrā in hoc opere ſcribere videamur. Sufficere eni3 putamus mentē cōfeſſoris excitare, ne p craſſam ignorātiā, vel p incōſiderationē talia ꝯtrāſeat: ſ3 vt p hec, q̄ ſcribemus, cū ceperit dubitare: ſubſiſtat, et ad doctores, q hmōi diffuſe ꝯtractāt, ſe ꝯferat: et ſolōnes īueniat. ¶ Primum ergo dicemus de interdicto, deinde de ſuſpenſione: poſtremo de irregularitate. ¶ De interdicto. Cap. 12.

Interdictū eſt ſeparatio a certis ſacris: et oībus diuinis officijs, et eccleſiaſtica ſepultura. Et qñq3 fert a iure, qñq3 ab hoīe. ¶ A iure interdicit collegiū, vel vniuerſitas ciuitatis, que cogit eccl'as, vel eccl'iaſticas ꝑſonas ſoluere guidagia, vel pedagia, vel gabellas pro rebus ꝓprijs. ¶ Itē vniuerſitas, que domos locauerit: vel cōductas haberi pmiſerit alienigenis vſurarijs in terra ſua ad exercēdū fenus. Et que repreſalias ꝯtra ꝑſonas eccleſiaſticas cōcedit: et que nō ſeruauerit ea, ad que tenetur per decretalē, vbi periculum. de elec. lib. 6. qñ in ea electio Romani pōtificis eſt celebrāda. Et que conſentit occidentib⁹, vel percutientibus cardinales ſctē Romane eccleſie, vel ſi infra menſē non punit delinquētes, ſi pōt. Et que epm ꝓpriū temere percuſſerit, vel ceperit, vel bannierit, vel in his fauorem dederit, vel non defenſauerit. ¶ Eſt etiam aliqō interdictū ſpeciale, vt cum interdicit eccleſia ꝓpter iniurioſum ſanguinem ibi effuſu3, et pp. effuſionem humani ſeminis ſtudioſe procuratum. Et qñ ꝓpter diſcordiā patronorū eps claudit oſtia, et precipit, vt nullus in ea celebret. Et qñ ſimoniale, vel principaliter pro queſtu, vel ſine licentia epiſcopi, vel ſine reliquijs in loco deſerto fuit conſecrata. In hoc tamen ſpeciali eccleſie interdicto celebrantes in ea non efficiuntur irregulares. ¶ De ſuſpenſione. Cap. 13.

Suſpenſio eſt cēſura eccleſiaſtica, qua interdicit aliqō officium, vel exercitiū competens perſone eccleſiaſtice aliqñ a iure, aliqñ a iudice prolata. ¶ A iure ergo ſuſpēdunt ſimoniaci in ordine, vel beneficijs, notorij fornicatores. ¶ Eps: qui ordinat alienum clericum ſine licentia ſui ſuperioris ſcienter: ſeu

affectata ignorantia. ¶ Qui confert tonſurã clericalẽ infanti:
vel illiterato, vel cõiugato. ¶ Epiſcopi ⁊ ſuperiores eis, id eſt
archiepi ⁊ patriarchę locãtes aliquã domũ vſurarijs alienige-
nis, vel permittẽtes hmõi habitare in terris ſuis ad fenus exer-
cendũ. Proferentes ſententiaꝫ excõicationis, ſuſpenſionis, vel
interdicti ſine debitis circũſtantijs .i. nõ pręmiſſa admonitione
non adhibitis teſtibus, ⁊ in ſcriptis ⁊c. ¶ Ultramontani ordi-
nati ab epis Italię ſine licentia epi, vnde ſunt oriundi, vel in cu-
ius dioceſi ſunt beneficiati. ¶ Qui ordinãtur a non ſuo epiſco-
po ſine licentia ipſius: niſi ſub ſpe ratihabitionis. ¶ Archie-
piſcopus, qui cõfirmat electionẽ cõſecrans electũ non cognitũ,
vtrũ per aliquã prauitatẽ ſit ab appellatione receſſuꝫ: quę erat
interpoſita ad papaꝫ. ¶ Quicũqꝫ collegio vacantibus eccle-
ſijs collegiatis quibuſcũqꝫ occupant aliquid de bonis illarum.
¶ Epiſcopi ⁊ ſuperiores, ⁊ etiã inferiores eis, qui viſitãtes re-
cipiunt munera aut viſitationis officio nõ impenſo: procuratio-
nes in pecunia, vel victualibus. ¶ Qui recipiunt aliquẽ ex or-
dinibus ſacris ab epo, qui renunciauit loco ⁊ dignitati. ¶ Re-
cipientes aliquem ordinẽ ſacrum extra ſtatuta tpa ordinationũ.
¶ Promoti per ſaltuꝫ, qui recipiũt eadem die minores ordi-
nes cũ ſubdiaconatu, vel duos ordines ſacros. ¶ Cõtrahen-
tes matrimoniũ per verba de pręſenti, ⁊ ante carnis copulaꝫ fa-
ciẽtes ſe ad ſacros ordines ordinari, per hoc enim non diſſolui-
tur matrimoniuꝫ. ¶ Ordinati ab heretico, vel ſchiſmatico, vel
excõicato, vel depoſito. ¶ Apoſtatę religionuꝫ in apoſtaſia ſu-
ſcipientes ordines. ¶ Celebrãtes, ſeu participãtes in diuinis
ſcienter cũ excõicatis publice, ⁊ interdictis. ¶ Clerici, qui ſciẽ-
ter eligũt indignũ ad epatũ. ¶ Eligentes, ſi infra octo dies ip-
ſaꝫ electionẽ electis diſtulerint pñtare. ¶ Iudices eccleſiaſti-
ci: qui cõtra iuſtitiã, ⁊ grauamẽ alterius partis in iudicio qcqꝫ fa-
ciũt p gr̃am, vel p ſortes. ¶ Religioſi, q cõcedũt alicui ad vitã,
vel ad certũ tempus lucra, redditus, poſſeſſiones adminiſtratio
nũ, qbus pręfuit. ¶ Frẽs prędicatores aſſumpti ad epatũ: vel
alias prelaturas: ſi prius recipiũt munus cõſecrationis, qꝫ reſi-
gnẽt ordini libros, ⁊ alia quę habẽt. ¶ Fratres prędicatores
perturbãtes officiũ inquiſitionis exercitatũ p fratres minores,
⁊ ſimiliter minores, ſi perturbant in hoc prędicatorę s. ¶ Fra-
tres

tres predicatores,⁊ minores recipientes aliquē ad profeſſionez
ante annum probationis elapſum. ¶ Religioſi, qui decimas
non percipiūt: ſi ſcienter mittant facere cōſcientiam confitenti/
bus de decimis ſoluendis,ſi fuerint requiſiti. ¶ Conſeruato/
res,ſi de alijs, q̄ de manifeſtis iniurijs, ⁊ violentijs ſe intromi/
ſerint. ¶ Religioſi grauantes, vel fraudantes eccleſias circa
decimas eis debitas: ſi requiſiti non deſiſtunt,vel de vſurpatis
emendam non fecerint. ¶ Doctor vel magiſter, qui doctorat
aliquem niſi prius exigat iuramentū a doctorādo,q͛ non expen/
det pro ſuo doctoratu vltra ſummam trium milliū turonenſiuz
argenteorum. ¶ Qui pro alienis debitis eccleſiā ſuam grauat,
aut literas, ſeu ſigilla concedit: quibus poſſint eccleſię obligari.
¶ Prelati non epiſcopi: qui eccleſias ſibi cōmiſſas, ſeu bona
ipſarū ſubijciūt: aut ſupponunt laicis abſqz conſenſu capituli: ⁊
ſedis apoſtolicę licētia. ¶ Qui prohibiti ſunt audire leges,vel
phyſicam, ſi audiunt eas. ¶ De irregularitate. Cap. 14.

Irregularitas eſt impedimentum canonicū, quo quis pro
hibetur ad eccleſiaſticos ordines promoueri, ⁊ in eiſdem
miniſtrare. Et contrahitur multis modis. ¶ Aliquando ex in
debita celebratione, vel executione ordinum vt cum quis excō/
municatus maiori,vel ſuſpenſus,vel in loco interdicto celebrat.
vel cum quis exequitur actū alicuius ordinis ſacri,quem nō ha
bet ſolenniter. ¶ Contrahitur etiam propter homicidiū, vel
mutilationē membri, ſiue hęc opere,ſiue mandato,aut conſilio,
vel defenſione,ſiue iuſte ſiue iniuſte perpetrentur. ¶ Bigami
quoqz oēs irregulares ſunt. Dicitur aūt bigamus: qui vxorem
viduam,vel corruptam duxit ⁊ cognouit, vel propriam vxorez
cognouit,poſtq̄ fuit ab altero cognita: vel duas habuit vxores,
⁊ cognouit eas: etiam ſi alterā earū nō poterat habere. ¶ Si
militer cum quis in ſacris conſtitutus: vel poſt profeſſionem in
regula cōtrahit cū corrupta. ¶ Prohibetur aūt bigamus pro
moueri,q͛ diuiſit carnē ſuā,⁊ coniūctio cōiugalis facta p ipſū non
pōt ſignificare cōiūctionē chriſti ⁊ eccleſię, qui eſt unus ſponſus
immaculatus cuz una ſponſa immaculata. Unde irregularitas
hęc non tollitur per baptiſmū, ſicut irregularitas homicidij, qa
baptiſmus non omnino ſoluit matrimonium. Nam ſi ambo cō
iuges conuertantur,⁊ baptizentur,non poſſunt ab inuicem ſepa

rari: ⁊ alijs matrimonialiter coniungi. Immo, ſi alter ipſorũ baptizaretur, altero in infidelitate permanente, ſed volente fideli cohabitare ſine iniuria creatoris, ⁊ poſſet fidelis ab eo diſcedere, non tamen poteſt alteri coniungi. ¶ Item qui duxit vxorẽ vilem mulierem, vtputa ancillam, ioculatricem, vel aliquã ex illis, que publicis ſpectaculis mancipantur: repellitur ab ordine propter dignitatẽ clericatus. ¶ Illegitimus quoqꝫ ꝑpter deteſtationem paterni ſceleris. ¶ Corpore vitiatus: quando in eo eſt inhabilitas ad officium exequendum: vel talis deformitas, que ſcandalũ ⁊ deriſionem generaret: vel cũ ſponte: ⁊ ſine iuſta cauſa quis eſt priuatus aliquo membro etiã paruo: vel occulto: ſecus ſi iniuſte, vel vi fuit priuatus. ¶ Hereticus poſt penitentiã, qui fecit pniam ſolẽnẽ. ¶ Qui diſtulit baptiſmum vſqꝫ ad egritudinẽ, quã tũc ſuſcipit timore mortis. ¶ Qui bis ſuſcipit ſacrm̃ imprimẽs characterẽ. ¶ Curiales niſi ſint abſoluti a curia. ¶ Obligatus alteri ad ratiocinia. ¶ Hermaphroditus, ꝑpter monſtruoſitatem. ¶ Seruus anteq̃ꝫ ꝯſecut⁹ fuerit plenã libertatẽ. ¶ Crimen quoqꝫ non mediocre: puta adulteriũ, furtũ, fraudulẽtia, ſacrilegiũ, periuriũ, falſum teſtimoniũ, ⁊ ſimilia, ſi manifeſtũ per ſententiam, vel propriã confeſſionem: vel per euidentiã facti, ita ꝙ inficiationi nõ ſit locus: inducit irregularitatẽ. ¶ Infames quoqꝫ tam de facto q̃ꝫ de iure repelluntur a ꝓmotione dignitatũ ⁊ ordinum. ¶ Quas aũt penas incurrũt irregulares in ſuis ordinibus miniſtrãtes, breuitati ſtudẽtes, hic tradere non poſſumus. ¶ Cõfeſſoris aũt officiũ erit cũ irregularẽ hmõi inuenerit, querere in doctoribus, a qbus hec diffuſe, tractantur.

Vide in ſumma Zabian.

¶ Sacerdos acceſſurus ad audiendas cõfeſſiones prius debet diuinum ſuffragium implorare. Ca. 15.

Acceſſurus igit̃ ſacerdos ad audiendas ꝯfeſſiones vt eas diuina ope adiutus diligẽtius audiat: primũ a deo auxiliũ petitur⁹ ꝯfugere dꝫ ad orõnis ſuffragiũ: ⁊ ſequẽtes, vel alias orõnes ad libitũ dicere. ℣. Adiutoriũ nr̃m in nõie dñi. ℟. Qui fecit celũ ⁊ terrã. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor. Oremus. Orõ.

Domine deus ops propitius eſto mihi pctori: vt digne tibi poſſim grãs agere: q me indignũ ꝑpter tuã miſericordiã miniſtrũ feciſti officij ſacerdotalis: ⁊ me exiguũ humilẽqꝫ ſacerdotẽ mediatorẽ conſtituiſti ad orãdũ ⁊ intercedendũ dñm nr̃m

Ieſum

Jeſum chriſtū filiū tuū pro peccatorib⁹ ad penitētiā reuertētib⁹. Ideoqꝫ donator, dñe qui oēs hoies vis saluos fieri, ⁊ ad agnitionem veritatis venire, qui nō vis mortē pcōꝝ, ſed vt cōuertant ⁊ viuāt: ſuſcipe orationem meā, quā fundo ante cōſpectū clemētię tuę pro peccatis meis, pro famulis ⁊ famulab⁹ tuis: q ad penitentiā venerūt, vt det illis ſpiritū cōpunctionis, vt reſcipiſcant a diaboli laqueis, qbus aſtricti tenent: ⁊ ad te per condignā ſatiſfactionē reuertant. Per eūdē. Tūc ſacerdos ad eccleſiam vel aliū locum honeſtū accedens cuꝫ ſuppelliceo ⁊ ſtola iuxta antiquos codices ſedeat: ⁊ aduenienti pcōri ⁊ añ ſe genuflexo dicat. Frater vel fili ad quid veniſti ad eccleſiā? Et peccator rñdit. Ego veni ad agendā penitentiam de pctis meis. Et ſacerdos. Vis emendare vitam tuam, ⁊ de cętero vitare peccata quātuꝫ humana fragilitas permiſerit? Rñdeat. Volo cōcedente dño. Tunc ſacerdos dicat ſequentē orationē. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

Deus miſericors, deus clemens, deus indulgentię, deus pietatis ⁊ pacis: qui pro amore hoium in cruce manus extendiſti: qui chananeā ⁊ publicanū vocaſti ad penitentiā, conuertere dignare famulum tuum, qui ante tuū ſacrū altare ſuum confitetur reatum: ⁊ humiliter ſe recognoſcit te ſummū bonum offendiſſe, vt facinoꝝ ſuoruꝫ tibi veniam petat, ⁊ pręſta ei miſericors deus penitendi ſpatiuꝫ, dignos fructus penitentię: ⁊ finem penitentialiter fructuoſum. Per chriſtum. Oremus. Oratio.

Deus, ſub cuius oculis omne cor trepidat, ⁊ cōſciētię cūctę paueſcunt: propitiare famuli tui gemitibus: ⁊ cunctorum ei peccatorum ⁊ maloruꝫ medere languoribus: vt ſicut nemo liber eſt a culpa, ita nemo ſit alienus a venia. Per chriſtuꝫ.

¶ Quę docere ⁊ interrogare ſacerdotes debeant penitentes anteqꝫ propria ⁊ ſingula peccata confiteantur. Cap. 16.

Oratione finita ſuſcepto peccatore, ſi non decenter ſe habet in genuflexione ⁊ alijs exterioribus ad talem actū requiſitis, debet primo monere ipſum dulciter ac inſtruere qualiter deo ⁊ non homini confitetur: ⁊ ideo debet reuerenter ⁊ verecūde ſe habere cum omni humilitate, verſa facie non ad cōfeſſoris vultum: ſed taliter ꝙ ad latus cōfeſſoris genibus ambobus flexis faciem vertat ad reclinatoriuꝫ ipſius. Et maxime in

hoc adhibenda eſt cautela circa mulieres. ¶ Diſpoſito ergo peccatore corporaliter, doceat eū ſi neſcit facere ſibi ſignū crucis: quod fieri debet: hoc modo. Primo manuȝ dexterā ponat ſuper frontem, ⁊ dicat: in nomine patris: qꝛ pater eſt principiuȝ totius deitatis, vt dicit Auguſtinus. Deinde ſuper vmbilicū, ⁊ dicat, ⁊ filij, qꝛ filius ęternaliter ꝓcedens a patre, deſcēdit tēporaliter in ventrē virginis. Deinde ponit manū ad ſcapulā ſiniſtrā trahens illā ad dexterā dicēdo, Et ſpiritus ſancti: qꝛ ſpiritus ſanctus procedit vt amor: ⁊ eſt tanq̄ȝ nexus patris ⁊ filij ab vtroq̄ȝ procedens. Et nos a ſiniſtra .i. a tribulationibus huius mundi trāſire ſperamus ad dexterā ęternę felicitatis. Deinde eleuata manu dicat. (Amen,) id eſt fiat. Poſt hoc aūt faciat, q̄ pctōr ↄfiteat in gn̄ali pctā ſua dicēdo. (Confiteor:) prout dicit in miſſa. Quod ſi ignarus eſt, faciat ſecum dicere confeſſor vulgari ſermone, hoc modo. Io mi confeſſo a Dio onnipotente: ⁊ alla glorioſa vergine Maria madre di Dio: ⁊ a tutti i ſanti ⁊ ſante, ⁊ a voi padre, che io ho peccato in male pēſare, in male parlare: in male operare: ⁊ molte omiſſioni: ⁊ di tutti i miei peccati dico mia colpa: ⁊ priego Dio che mi perdoni ⁊ voi padre che mi aſcoltate: che mi diate la aſſolutione ⁊ la penitentia.

¶ Poſt hec, ſi nō cognoſcit cōditionē eius, interroget eum de ſtatu ſuo puta ſi eſt cōiugatus, vel coniugata: cuius ſit exercitij, vel artis, ſi habet filios, vel non ⁊c. ex q̄bus poſſit eū cōueniēter interrogare. Non eniȝ ſunt omnia ab oībus interrogāda, ⁊ maxime adhibenda eſt cautela circa iuuenculas: ⁊ circa ſimplices pueros: ne doceamus eos ea, quę neſciunt. ¶ Item interrogandum eſt quantum tp̄is eſt, ex quo non eſt cōfeſſus: qꝛ vnuſquiſq̄ȝ tenetur ſaltē ſemel in anno, cum ad annos diſcretionis peruenerit, confiteri, ⁊ cōionem accipere. De peni. ⁊ remiſ. ca. ois. Quod ſi non fecerit, mortaliter peccauit: ⁊ toties quoties propoſuit non facere deliberato animo, etiaȝ mortaliter peccauit. Annos autē diſcretionis, maxime quod ad cōmunionē, incipimus ſm ſanctum Thomam, a decimo, vel vndecimo anno: ⁊ plus ⁊ minus ſm q̄ malitia ſupplet ętatem: Cum enim ſciunt diſcernere inter ſacramentū altaris ⁊ panē, quo quotidie veſcimur, ⁊ oſtēdūt ad ipſum aliqua ſigna deuotionis, ſignū eſt eos ad annos diſcretionis huiuſmodi ꝑueniſſe: ⁊ in hoc ſtanduȝ erit

iudicio

iudicio eorum, qui habent curaꝫ anime eius. Pueri tamen vel puelle, qui poſt annos diſcretionis nõ fuerunt de hoc inſtructi, non ſunt facile cõdemnandi de peccato mortali: ꝙuis ſint acriter reprehendendi. ¶ Interrogandus eſt etiam peccator, ſi in vltima confeſſione malitioſe tacuit aliquod peccatuꝫ mortale, vel qđ credidit eſſe mortale, quia peccauit mortaliter violãdo ſacramẽtũ penitentie, cũ abſolutio facta ſit propter eius malitiã ſuper indebita materia, ⁊ indiſpoſita: ⁊ ideo tenetur iterare cõfeſſionem illã, ⁊ oẽs precedẽtes cõfeſſiones imperfectas, q2 in illis, quas hoc modo fecit, non fuit vere ſacramentũ penitentie. ¶ Interrogandus eſt etiã, ſi fecit penitentiam a ſacerdote impoſitam pro peccatis mortalibus cõfeſſis: q2 ſi nõ fecit eam ex dolo, peccauit, ⁊ tenetur eam facere, ſi habet eã in memoria. Quod ſi nõ habet eã in memoria, tenet iterare cõfeſſionem ſꝫ opinionem magis cõem, q2 ſacramentũ penitentie ſine ſatiſfactione nõ habet vltimã ſuã perfectionẽ, eo ꝙ vna pars deficit ei. Confeſſor tñ poſſet eã cõmutare, ſi haberet eã in memoria. dũmodo nõ fuiſſet data ſibi a ſuperiore, puta ab epo, ꝑpter peccata ⁊ caſus: a qbus ipſe vel alius inferior nõ poſſet abſoluere.

Tenentur omnes ad hanc ſatiſfactionem vel in preſenti vita, vel in futura.

¶ Interrogãdus eſt etiã peccator, ſi eſt excõicatus aliqua excõicatione maiori, vel minori. Quia ſi ſit, debet prius abſolui ab eis ꝙ a peccatis: eo ꝙ excõicatus nõ eſt particeps ſacrorꝫ: excõicatio eniꝫ eſt excluſio a ſacramẽtis, cõmunioneqꝫ fideliũ. ¶ Interrogãdꝰ eſt etiã ſi ſcit Pater noſter. Aue maria. ⁊ Credo in deum. Et ſi neſcit, arguat eũ, ⁊ imponat ei ꝙ diſcat oĩno. Et tunc inueſtiget diligẽter ſi habet odium, vel inimicitiã contra aliqueꝫ: ⁊ ſi vult parcere eis, qui eum offenderunt: vel in eũ vel ſuos peccauerũt. Item ſi vult abſtinere a peccatis, que hactenus fecit: ſicut dimittere cõcubinã, vſuras ⁊c. ⁊ ſi vult ſatiſfacere ⁊ emendare ſiquid alteri abſtulit tam in fama ꝙ in rebus.

¶ De circũſtãtijs confeſſionis vere. Cap. 17.

His a penitente habitis ⁊ premiſſis: interroget eum de articulis fidei diſtincte, ⁊ ſm eius conditionem ⁊ ſtatum formet interrogationes: ⁊ diligenter inueſtiget peccata, ⁊ eorum ſpecies ⁊ circunſtantias ſm hunc verſum.

Quis, Quid, Vbi, Per quos, Quoties, Cur, Quõ, Quando.

Quis ſcilicet clericus vel laicus, ſenex vel iuuenis. Quid, id eſt,

clare exprimat ſpeciem illius peccati: ⁊ ſi ſit occultum vel manifeſtum, enorme vel paruum, nouum vel antiquum. Ubi: id eſt in loco ſacro vel profano. Per quos: id eſt, quibus mediantibus. Quoties, ſcilicet reiterauit tale peccatum. Cur ſcilicet, ſi pręuenit tentationem: vel ab ea fuit pręuentus: vel qua occaſione id fecit. Quõ. i. per quez modũ, ⁊ qualiter id fecerit. Quãdo. ſ. ſi tempore ſacro feſtiuo, vel tempore ieiunij. ¶ Ante omnia autem ſacerdos debet peccatores inducere ad veraz cõfeſſionem: ⁊ integram ⁊ puram ſuorum peccatorum expreſſionem: proponens ei ſpem diuinę miſericordię: quę nullum ad ſe reuertentem abijcit, ſed omnes miſericordię ſuę ſinu ſuſcipit ad ſe confugientes. Et ad hoc exponat ei exempla magnorum peccatorum. ſ. ſancti Petri, qui chriſtum negauit: latronis qui in cruce cum chriſto pependit: ſanctę marię Magdalenę, quę fuerat in ciuitate peccatrix: ⁊ aliorum qui fuerunt clementiſſime a domino recepti: ⁊ q̃plurimuz magnificati. Aduertat autem ſacerdos etiam vt peccata maxime puerorum ⁊ mulierum caute inueſtiget, ⁊ eis fiduciã ea dicẽdi tribuat, ne aliquid ex verecundia dimittant. Debet etiam oſtẽdere eis magnam compaſſionem: ⁊ eorum caſibus compati: ⁊ condolere ſe oſtendat, vt cum tali dulcedine eos ad confeſſionez integram attrahat ⁊ inducat. Quo facto: In nomine domini incipiat cum interrogare a decem legis pręceptis, ⁊. 7. peccatis mortalibus: ⁊ formet interrogationes prout in ſequentibus verſibus continetur. ¶ Forma breuis interrogandi ſm decem pręcepta legis, ⁊ ſeptem peccata mortalia in verſibus. Cap. 18.

Unum cole deum: nec iures vana per ipſum
Sabbata ſanctifices: habeas in honore parentes.
Non ſis occiſor, fur, mechus, teſtis iniquus.
Alterius ſponſam: nec rem cupias alienam

¶ Item alij verſus de decem pręceptis, in quibus continentur peccata: que committi poſſunt contra ſingula pręcepta.

¶ Contra primum pręceptum.

¶ Qui colit extra deum, aut ſanctos quedcunqz creatum.
Articulos fidei negans: ſi ſpemqz reliquit.
Uoti tranſgreſſor: vel qui mortalia vouit.
Et tardans nimium nolens implere promiſſum.

Sine malo vouens:ac per ſe vota refringens.
Incantans,faciens fieri bꝛeuia:ꝛ malefactoꝛ.
Inuenienſq;,docens,addiſcens,medius extans.
Aut oꝛans,obſeruat qui ſomnia,ſoꝛtibus vtens.
Blaſphemanſq; deum,qui murmurat:ac maledicit.
Uel non poſſe refert:ſed deſpicit,accipit ipſe.
Cibans vt faciat mala:pꝛauus pꝛęterit iſte.
Unum cole deum,ſi ſcit moꝛtaliter egit.

Contra ſecundum pꝛeceptum.

Qui cantans,fabulans,trufans,vel turpia dicens:
Deſpiciendo deum nominat ſanctos,ſacra ſpernens.
Judicio iurans,mendax,inductoꝛ ad illud.
Periurans:dubium iurans:moꝛtalia iurans.
Jurans(cumq; tamen nolis ſeruare pꝛomiſſum.)
Perq; crucem,ſanctamq; fidemq;,animamq;,deumq;.
Adiurans,dicens,mendaciter,atq; iocoſe.
Et per membꝛa dei ſanctoꝛum euangelioꝛum.
Inducens falſum iurantem,quiſq; ſcienter.
Aduertens frangit,ne iures vana per ipſum.

Contra tertium pꝛeceptum.

Qui non confeſſus:dimittens ꝛ ſacramentum.
In feſtis miſſam:ſine cauſa inductoꝛ ad illud.
Qui manuale facit,vendens emit: aut non edenda.
Jeiunium frangit:qui tertia comedit hoꝛa.
Qui facit in feſto mala,pꝛauus grauior extat.
Aſſumens chꝛiſma,ſacramentum,vel mulierem.
Si peccatoꝛ erat,moꝛtali fune ligatus.
Eccleſię vetito qui contrahit tempoꝛe ſacro.
Choꝛizans,ludens veneri,moꝛtaliter egit.
Sabbata ſanctifices violat reus,atq; ſuperbus.

Contra quartum pꝛeceptum.

Qui pꝛęcepta dei contemnit:iuſſaq; legis:
Uel qui noluerit parere parentibus:atq;
Alere ſi poſſit miſeros,inopes,ꝛ egenos.
Irridenſq; patrem,vel matrem: vel maledicens.
Uerberat:oppꝛobꝛians,blaſphemans,aſpere turbans.
Moꝛitur aſpernens:habeas in honoꝛe parentes.

¶ Contra quintum pręceptum.

¶ Occiſor corde, verbo, factoq; ſuaſor.
Incitat, & cauſans, cupienſq;, pcurat aborſum.
Uerberat, & mandans, facienſue torneamenta.
Si iudex ceperit ex ſacro limite prauum.
Sacrilegus factus, ac lędens, vel mutilator.
Non ſis occiſor, frangens mortaliter egit.

¶ Contra ſextum pręceptum.

¶ Siquis furatur, raptor vel participator.
Juſſio, conſilium, conſenſus palpo, recurſus,
Participans, mutus, non obſtans, non manifeſtans,
Reddere cuncta debet, ſi cauſa hęc prima fuiſſet.
Excipitur mutus, non obſtans, non manifeſtans.
Reddere neq; debent, qui ni ſint officiales,
Atq; non in cauſa, primus pro parte tenetur,
Fortunę luſor, cupiens ſpoliare ſodalem.
Ac fraudans ludum, retinens inductor ad illum,
Hic dare perdenti cenſebitur, alter egenis.
Et fraudans iuſta pedagia, ſicq; gabellas.
Lędens menſuras, monetas, fur malus extat.

¶ Contra ſeptimum pręceptum.

¶ Quiſquis non nuptus miſcebitur ac poluetur.
Per ſe mollis erit: ſi nuptus fiet adulter.
Atq; ſolutus, fornicator, extra ſodomita.
Inceſtumq; parens fecit: & cum vergine ſtuprum.
Cumq; momali ſcelus magnum: ſacrilegusq;.
Exigit in ſacro: qui ſemine polluit illud.
Et rapiens raptor, cum brutis beſtia fiet.
Qui clam contraxit, vel ſponſam pręuenit actu,
Spondens contrahere mendax, vt miſceat illi.
Et qui contraxit, maiore fune ligatus.
Quinq; modis peccat, vxore maritus abutens.
Actibus illicitis, ſemen cum ſeminat extra.
Uas operans, prolem deuitans, ſemen emittens.
Exercens aliam cupit, arcens firme petentem.
Inuitans, tangens, inductor, medius extans.
Lubrica verba refert, iactans ſe męchus habetur.

¶ Contra

¶ Contra octauum preceptum.

¶ Qui mendax fuerit in damnum proximitatis.
Uel mala qui dicit bona:narrans vel bona praua.
Accuſans falſo iurans eſt teſtis iniquus.
Accuſans ceteros:odioſus vt mala ſumant,
Detractor odio:mendaxqȝ relator occulti.
Uel diffamator diuulgans:⁊ manifeſta.
Cedula ſi fiat detractrix,cantio ledens.
Atqȝ ſecreta,ratumqȝ ſigillū:aut littera clauſa.
Proditor ⁊ laudans,inducens ad ſupradicta.
Illa reportari gaudens,eſt teſtis iniquus.

¶ Contra nonum preceptum.

¶ Qui cupit alterius ſponſam noſcatur adulter.
Uel qui deſiderat affines,vel moniales.
Inceſtum,ſcelus,ſacrileguſqȝ,cum virgine ſtuprum
Et cupiens fornicator ſit,ſi ſitqȝ ſolutus.
Et cupiens marem ſodomitaqȝ,beſtia bruta.
Ac quoties cupit,vel ſi fuit ⁊ philocaptus.
Qui delectatur cogitando lubrica: vel qui
De ſomno polluit cauſans:vel poſtea gaudens.
Ornans vt ametur:vel amari que gloriantur.
Abſqȝ viro proprio,cui hoc facit,vt ſic ametur.
Uel ſi perpendat ruinam,vel prouocando.
Alterius ſponſam cupiens moritur lubricando.

¶ Contra decimum preceptum.

¶ Qui cupit alterius rem in damnum proximitatis.
Si per vim raptor,per occultum fur malus extat.
Si per auaritiam cupiat:dicetur auarus.
In rapiendo male ⁊ fallere quiſqȝ paratus.
Hec cupiens contra mandata cetera frrangit.
Denum mandatum,nec rem cupias alienam.

¶ Alij ỽ.de.7.vitijs capitalibus ⁊ eorū ſpecieb⁹ ac ſimilis.

¶ De peccato Superbie verſus.

Ambit ſuperbus,ridet,preſumptio,iudex.
Curius ingratus,blanditur,ſcandala reddit.
Blaſphemat,dubius,non fidus ſchiſma prophanus.
Inanis iactat,contentio,non obedire.

Hyppochꝛiſis, diſcoꝛs, durus, ſe diligit audax.

De peccato Auaritię verſus.

Auarus fallit, perquirit turpia lucra.
Vſuras toꝛquet, pꝛoditio: vel ſimonia.
Periurus ſequitur furtum, nec mente quieſcit.

De peccato Luxurię verſus.

Luxuriam ſequitur fur, ſtupꝛum, raptoꝛ, adulter,
Inceſtus, ſacrum, molit, ſodo, contra iumenta.
Eſt cęcus, eſt audax, nimium inconſtans amatoꝛ.
Incautus, pꝛęceps, contemnit iuſſa diuina.
Atqȝ ſimul ventura bona, pꝛęſentia pꝛefert
His qui ſeruierint, perpetua damna ſubibunt:
Et qui ſuppeditant, cęleſtia regna triumphant.

De peccato Inuidię verſus.

Inuidus affligitur bonis, lętatur inique.
Detrahit, exultat, ſuſurrat, murmurat, odit.

De peccato Gulę verſus.

Gula nimis laute, pꝛępꝛopere: vel ſtudioſe,
Lęta nimis, ⁊ inepte laquax, ſcurrilia fouet.
Ebꝛietas, hebes, mentis pollutio feda.

De peccato Irę verſus.

Iratus tumet, clamat, cõuitia rixat
Blaſphemat, pꝛelium parat, indignatio ſurgit.

De peccato Accidię verſus.

Triſtis, malitiam parit, blaſphemat, ⁊ odit.
Deſperat, toꝛpet, piger, ⁊ puſillanimis extat.
Vndiqȝ vagatur, petractans mollia mente.

Nulla abſolutioꝛ interrogandi foꝛma ca legatur quę in ſumma Cãe tam exponitur.

HE interrogationes bꝛeues in verbis ſunt: ſed tamē magnam habent latitudinem ſi recte conſiderentur. Si quis autem ampliores velit habere interrogationes ſeu interrogatoꝛium diffuſius legat libellũ qui intitulatur. Defecerũt beati Antonini archiepiſcopi Floꝛentini: vel Confeſſionale fratris Hieronymi de Ferraria: ⁊ alia ad libituȝ: ⁊ ibi inueniet plene de hac materia tractari. Iſti auteȝ verſus hic cauſa bꝛeuitatis ponuntur: qui tamen ſi bene intelligantur, ſatis ſufficiunt ad confeſſionem audiendam cuiuſlibet peccatoꝛis quãtumcunqȝ ſcelerati. ¶ Qualiter ſe habere debet ſacerdos cũ

penitente

Sacerdos erga cõfeſſum qualiter ſe habere debet pœnitente audita eius confeſſione. Cap. 19.

Audita cõfeſſione, eũ de his, quę commiſit redarguat: ⁊ increpet ſm conditionem pſonarũ, ⁊ qualitatem delicti plus ⁊ minus, ⁊ oſtendat ei quãta mala fecerit: ⁊ quid meruit propter illa peccata. ſ. gehennam inferni in perpetuũ: niſi miſericordia dei ipſum eripuiſſet: ⁊ ei in cor miſiſſet accedendi ad confeſſionem. Poſtea eum certificet de venia ꝓpter clementiſſimã ⁊ copioſiſſima miſericordiã dei: ſi tamẽ de cętero cauerit a peccatis, ⁊ ab eoꝝ occaſione. Poſtea moneat euʒ ſm ſtatũ ſuum. ſ. ſi eſt rex, vel dux, vel comes, vel iudex ꝙ iuſte iudicẽt, ⁊ ſubditos ſuos indebite nõ grauent, ⁊ ꝙ puniãt delinquẽtes. Si eſt clericus, vel religioſus, ꝙ ſeruet quę promiſit. Si eſt vxorat⁹ ꝙ debitũ reddat vxori tpib⁹ cõgruis: non ꝓhibitis: ꝙ honeſte matrimonii actũ exerceat: ⁊ cũ dei timore ⁊ honore ſacramẽti matrimonij: ⁊ ſic de alijs: prout videri poterit in prędictis confeſſionalibus. Item ꝙ caueant ab occaſione peccãdi: qui ſũt fragiles, ſcilicet vt deuitent loca periculoſa, ⁊ perſonas ſuſpectas.

¶ Confeſſione peracta: ſi fuerit excõicatus, ſi põt prius eum abſoluat ab ea: vel ſi nõ põt: remittat euʒ ad ſuperiorẽ, cum cedula huius tenoris. Reuerẽdiſſime dñe mitto ad dñationẽ veſtram Reuerendiſſimã pręſentiũ latorem mihi cõfeſſum: quatenus. d. v. Reuerẽdiſſima eũ abſoluat a vinculo excõicatiõis, quã incurrit ꝓpter talẽ reʒ. N. rogans eandẽ, vt eũ ad me remittat: vt eũ abſoluere poſſim a pctis. Et ſi fuerit caſus reſeruat⁹ ſine cẽſura, ita ſcribat. Reuerẽdiſſima. d. v. ipſũ abſoluat a tali caſu: ⁊ ſi fuerint plures caſus: ſilr ſcribat a tali. N. ⁊ a tali N. ¶ Abſolutus igitur a ſacerdote, ſi põt, vel ab epo a vinculo excõicationis, ſacerdos ei iniungat penitentiã, ſm ꝙ conditioni ipſius perſonę viderit expedire: ⁊ ſm qualitatẽ peccatoruʒ. vʒ. in ieiunijs, ⁊ orationib⁹, eleemoſynis, vel peregrinationibus, vel miſſis. In iniungẽda autem penitentia caueat ſacerdos ne eum ſcandalizet, imponẽdo penitentiã pecuniariã vel ſibi dandã: vel locis minus indulgẽtibus, ſed potius imponat pauperibus diſpenſandã, ⁊ poſtea eum abſoluat, ⁊ caueat ne aliquẽ excõicatum prius a peccatis, q̃ʒ ab excõicatione abſoluat: qꝛ nil faceret. Et qꝛ, vt in pręambulis huius operis dictũ fuit, ex ſententia beati Auguſtini, ꝙ q canones penitentiales

neſcit, nō eſt dignus noie ſacerdotis. Jdeo hic breuiter ſubij/
cientur, ad eorū ſacerdotū informationem ¶ Canones peni
tentiales antiqui. ¶ Dn̄s Guilielmus durantis in ſuo reperto
rio: rubrica d̄ penitētijs a canonib⁹ cōſtitutis, ita dicit. ca. 20.

Sciendum eſt, ꝙ menſuraꝫ
tpis i agēda penitētia ſatis
prefigūt canones pro vnoquoqꝫ
crimine: ſed magis in arbitrio ſa
cerdotis ſtatuunt relinquēdū, dū
pro qbuſdā culpis modi peniten
tie ſunt impoſiti: quos iferius ſup
ponem⁹, ⁊ hec legunt. De peni.
diſt. 1. ca. menſurā. ⁊ facit. 25. q.
7. ca. tēpora. Ubi ergo certa pe
nitētia ſtatuta eſt a canōe, illa eſt
indicēda, alioqn falſa dr̄ peniten
tia, que non dat ſꝫ canones: ſic a
canonib⁹ diſtincta. De peni. diſt.
5. falſas. ꝙ ſi diſtincta nō ſit, arbi
trio relinquit imponētis: vt i pre
dictis caplis. ⁊ extra d̄ peni. ⁊ re.
ca. queſitū ⁊ ca. ſequēti. de offi. deleg. ca. in cauſis. d̄ accuſa. ca.
ſup his. Et hoc eſt qđ i canone dicit. De pōdere delictoꝝ exi
ſtimādo, ſacerdotū eſt exiſtimare: vt attēdāt ad ꝯfeſſionē peni
tētis, ⁊ ad fletus, ⁊ lachrymas corrigētis. De diſt. 3. De penitē
tibus ſic tantū moderet, ne eccleſie vileſcat authoritas: ⁊ ſe gra
uet. 50. diſt. abſit. ⁊ ca. ſequē d̄ pen. diſ. 1. ca. quē penitet. ⁊ ca. i
his. Sꝫ ⁊ ipſos canones penitētiales, qcqd alij ſolēnizēt, poſ/
ſunt ſacerdotes ⁊ prelati moderari abbreuiādo, vel protelādo
tēpus penitētie, prout delicti monet qualitas, ⁊ circūſtātie req
runt: vt in predicto cap. mēſuraꝫ. ⁊. 50. diſt. de his clericis q. ⁊
cap. hi qui alias ⁊ expreſſe. extra eo. Deus, vbi pro homicidio,
adulterio, ⁊ fornicatione mandat ad arbitriū ſacerdotis impo
ni: cum tamen ſit a canonibus diffinita, vt inferius apparebit.
Nec obſtat predicto capitulo falſas: qꝛ intelligit illud, niſi ex
cauſa moderet. 29. diſt. ca. 1. Et ſic illud ſm̄ predicta iura de/
terminatur. ff. de legi. ſed ⁊ poſteriores. Breuiter ergo cōme/
moremus

morem⁹ canones certas penitētias iniungētes. Qui aūt vult ſcire modum penitētie imponēde pro homicidio, ⁊ alijs criminibus videat. extra de homicidi: ſicut dignū. ⁊ ca. 2. ⁊. 3. de peni. diſt. 5. ca. 1. ¶ Debet ergo penitere ſacerdos cōmittēs fornicationem decem annis. 82. diſt. ca. preſbyter. Ibi etiā habetur qualiter hoc tempore penitebit. ¶ Accipiens ſpōſā alienam de preſenti ſeptē annis ⁊. 40. dieb⁹ i pane ⁊ aqua. extra de ſponſa. duorū. ca. 2. ¶ Deuota ſeu monialis, que fornicatur, ſeu matrimoniū cōtrahit: ⁊ cognoſcens eā, vel cōtrahens cum ea decem annis peniteat. 27. q. 1. deuotam. ⁊ ca. preces. ¶ Cantans miſſam ⁊ nō cōmunicās, vno anno peniteat nec interim celebret. De cōſecr. diſt. 2. relatū. ¶ Sacerdos mortuū palijs altaris inuoluens. 10. annis ⁊. 5. mēſibus: diacon⁹ tribus annis cum dimidio. De cōſecra. diſt. 1. nemo. ¶ Preſbyter incaute verberās: quō punitur. 15. q. 1. ca. ſiquis nō ira. 23. q. 4. ca. qui peccat. ¶ Falſarius, quandiu viuit in pane ⁊ aqua peniteat. De verborū ſignific. nouiſſimus. ¶ Scienter cōtrahens, vel coiens cum duabus ſororibus, vel cōmatribus, vel ſorore, cōmatre, ⁊ filia, vel vna cum patre ⁊ filio, vel duob⁹ fratribus: ⁊ ſic de alijs octo annis peniteat. 30. q. 4. ſi pater. ⁊ ca. ſi 32. q. 7. ca. ſiquis viduam. ⁊ ca. ſeq. ¶ Ignoranter cognoſcens duas ſorores: vel matrem ⁊ filiā: vel amitā ⁊ neptē: quarū vna ignorat de altera, vterq;. 7. annis peniteat: ſi vero ſcienter, perpetuo careat cōiugio. 33. q. fin. 35. q. 3. ca. ſiquis cum matre. ⁊ ca. ſeq. ¶ Quō ſit iniungēda penitētia mulieri partum ſupponēti: vel ō alio viro cōcipienti. extra de penitē. ⁊ remiſ. ca. officij. ¶ Sacrilegus chriſma vel calicem ſacrū polluens. 7. annis peniteat. In duobus nō intrabit eccleſiā, ⁊ vſq; ad quartū non offeret: ⁊ ſingulis ſeptimanis tribus diebus a carnibus ⁊ vino ieiunabit, ⁊ alia quedā. 12. q. 2. de viro. ¶ Celans ſe cognouiſſe mulierem, que contrahit cū fratre eius ſeptem annis peniteat. 35. q. 3. Si homo fornicatus. ¶ Solēniter penitēs, poſtea ad vomitū rediēs. 10. annis peniteat. De peni. diſt. 5. ſi q vero. ¶ Frāgētes ſponſalia filiorum ⁊ filij, ſi cōſenſerint: ⁊ poſt diſſenſerint. 3. annis cōioe priuant. 31. q. 3. ca. vnico. ¶ Cōtrahens cū ea, quā polluit ꝑ adulterium. 5. annis peniteat. 31. q. 1. ca. ſi qua. ¶ Cognoſcens vxo

rem adulteratā, penitentē ante pniam peractā, duobus annis peniteat. 32. q. 1. cap. ſiqs. 1. ¶ Cognoſcēs vxorē adulteratā, antequā peniteat, tribus annis peniteat. 32. q. 1. cap. ſiquis. 2. ¶ Sacerdos qui intereſt clādeſtinis deſpōſationib᷑, triēnio ſuſpēdit. De clā. deſp. ca. vlt. ¶ Latro ſi vult ↄfiteri, vel confitetur, in cemiterio ſepeliet: ⁊ orat ꝓ eo: ⁊ dat ei corpus xpi, 13 q. ſi. ca. ſi. ¶ Qui in dicendo horas canonicas ⁊ alia officia, diſcrepat a ſua Metropolitana eccleſia ex cōtēptu. ca. de his. 12. diſtin. ꝑ ſex mēſes cōione priuat. ¶ Interfector dñi, vel vxoris, nūq̄ʒ equitet: nec vehiculo vehat: nec cōtrahat matrimoniū, vſqʒ ad. 10. annos: carnes nō comedat, ⁊ vinū nō bibat, ⁊ alia que habent. 33. q. 2. admonere. ⁊. c. quicūqʒ. De diuor. ca. 1. ¶ Matris iterfector armis ďpoſitis. 10. annis peniteat. 32. q. 2. ca. latorez. Et cū di, ꝙ maior pnia imponitur interfectori vxoris, q̄ʒ matris, dicitur, qꝛ maius pcm̄ eſt. 24. q. 1. nō offeramus. ¶ Uiolans votū ſimplex. 3. annis. peniteat. 27. diſt. ca. ſi. vir. ¶ Dicēs blaſphemiā in deū ⁊ beatā virginē, ⁊ ſcōs: ſeptem annis peniteat ſm̄ formā, que eſt extra de maledicis. ca. finali. ¶ Eps inuitū ordinans in clericū ſine iuſta cā, ꝑ annū ſuſpēdit. 64. diſt. cap. 1. ¶ Pro quolibet mortali pcō debet penitere ſeptē annis. 33. q. 2. ca. hoc ipſū. ⁊. §. hoc quā quā, niſi plus ⁊ minus a canone imponatur, vt in preſcripto. §. ¶ Domū vel aream incēdēs. 3. annis peniteat. De iniuri. ⁊ dan. da. ca. ſiqs cōtra verbo incēdiarius. ¶ Cōburēs eccleſiā 15. annis: peniteat: ⁊ eā reſtituat, ⁊ pretiū det pauperibus. 17. q. 4. ⁊ palea eſt. ¶ Celebrans excōicatus, tribus annis peniteat. 2. 4. ⁊. 6. ferijs a vino ⁊ carnibus abſtinet. 11. q. 3. de illis. ¶ Degradatus celebrans, priuat cōione corporis ⁊ ſanguinis chriſti vſqʒ ad vltimū diez: ⁊ in excōicatione maneat, ⁊ viaticū tm̄ in fine ſumat. 50. diſt: ca. accedens. ¶ Epiſcopus diſſimulans corrigere vēditionē miniſteriorū, duobus menſibus, ſacerdos hoc agens, quatuor, diaconus, tribus ſubdiaconus, ⁊ alij inferiores, iudicis arbitrio. 1. q. 1. ca. quicqd inuiſibilis. ¶ Iniuſte excōmunicās: vno mēſe ſuſpenſus eſt. De ſen. excōi. ca. ſacro. ¶ Sacerdos accedens ad ſibi confeſſā: vel quā fecit cōfirmari. 12. annis peniteat: ⁊ poſt retrudatur in monaſteriū. epiſcopꝰ annis. 15. mulier vero tradatur monaſterio. 30. q. 1.

Siquis

Siquis ſacerdos. ⁊ ca. nõ debet. ¶ Scienter rebaptizatus, ſi pro hereſi hoc facit. 7. annis peniteat. 4. ⁊ 6. ferijs. ⁊ 3. quadrageſimas in pane ⁊ aqua. Si vero propter infirmitatem, tribus annis peniteat. Si vero ignorãter, nõ peccat, ſed ideo nõ promouetur, licet ſit excellens. De cõſec. diſt. 4. Qui bis. extra de apoſtatis. ca. 2. ⁊ talis ſit monachus de foro eccleſie. De cõſec. diſt. 5. ca. dictũ. ¶ Si eps, presbyter, vel diaconus volens eſt rebaptizatus, peniteat q̃diu viuit: alij vero clerici, ⁊ monachi: ⁊ moniales ab hereticis volẽtes rebaptizari. 12. annis peniteãt: ⁊ tribus erũt inter catechuminos: ſeptẽ inter penitentes, ⁊ annis duobus eoꝝ oblationes non recipiẽtur, pueri vero poſt reconciliationẽ cõioni reſtituentur. De conſecra. diſt. 4. ca. eos. quoq;. ¶ Dicẽs coactus falſum teſtimonium, nec ſequit mors duobus annis peniteat, ſi ſponte. 5. annis. In concilio libertano quod eſt in antiqua decretali. De fal. ca. 1. §. 1. ¶ Propriũ filium opprimens tribus annis, ⁊ vno in pane ⁊ aqua peniteat: ſi ſit baptizatus. De qui. fi. occi. ca. fin. ¶ Pro homine adultero, vel fornicatore. 9. annis, ſed nunc nõ ita aſpere. 21. q. 1. predicandum. ⁊ 33. q. 2. hoc ipſum. ⁊ § ſeq. ¶ Iniuſte alium accuſans ad mortem. 40. diebus in pane ⁊ aqua ieiunabit continue ſiue interpollate, ⁊ per ſeptẽ annos penitebit, non tamen in pane ⁊ aqua, ſed ad arbitriũ ſacerdotis. Si vero per talẽ accuſationem quis accuſatus membrum perdiderit, accuſans tribus quadrageſimis ieiunabit, prima ante Natale Dñi, ſecũda ante Paſcha, tertia ante feſtũ ſancti Joannis: quas quadrageſimas ſanctus Petrus inſtituit: ⁊ hec probantur. 22. q. 5. cap. 1. ⁊ 3. 6. q. 1. Quicunq;. ¶ Sortilegus quadraginta dies. De ſortile. cap. 1. ⁊ in antiqua decretali. eo. titu. cap. reliquiſti. ¶ Reſpiciẽs furta in aſtrolabio, duobꝰ annis peniteat. De ſortile. ca. 2. ¶ Patronus res eccleſie dilapidans, vno anno excõmunicatur. 16. q. 7. finis. ¶ Luſtrans domum cum magicis vel incantationibus, vel aliud faciens: ⁊ qui ei cõſentit ⁊ conſulit. 5. annis peniteat. 26. q. 5. ca. qui diuinationes. ⁊ ca. niſi liceret. 1. q. 1. ca. 1. ¶ Jurans non redire ad pacem, vno anno peniteat. 22. q. 4. cap. qui ſacramẽto. ¶ Incendiarius vno anño erit vltra mare, vel in Hiſpania: ⁊ q hãc penitẽtiã relaxat, vno anno ſuſpenditur. 23. q. fi. cap. peſſimam. Hodie a ſolo papa abſoluuntur.

De ſenten.excommunica.cap.tua. ¶ Filiam vel ſororem ſpiritualem cognoſcens matrimonialiter,⁊ ei conſentiens ſeptem annis peniteat. 30.q.3.non oportet. ¶ Si gutta ſanguinis Chriſti cadit in terra,ſacerdos quinquaginta diebus peniteat, ſi ſuper altare ⁊ tranſit ad vnum pannū,duobus diebus,ſi vſq; ad.2.quatuor diebus:ſi vſq; ad.3.9.diebus:ſi vſq; ad.4. 20.diebus. De condi.diſtinctio. 2. Qui bene. ¶ Si incaute dimiſit,quamuis nil nefandi acciderit, tribus menſibus ab officio ſuſpenditur. extra de cuſto.eucha.capi.1. ¶ Occidens iudeum, vel paganum,quadraginta diebus. ¶ Occidens per inſaniā, non imputatur.3.queſtio.9.Iudicas.15.q.1.aliquos.⁊ cap.illa. ⁊ cap.ſiquis. ¶ Homicida epiſcopus.15.annis peniteat, ⁊ deponatur:⁊ ſemper peregrinetur,presbyter.12.annis:⁊.3.ex his in pane ⁊ aqua,⁊ deponatur,⁊ diaconus decem annis, ⁊ tribus in pane ⁊ aqua.50.diſtinctio. Siquis homicidium.Palea eſt. ¶ In neceſſitate ineuitabili nihil quo ad peccatum. 50.diſtinctio.cap. quia te: ſed quo ad mundiciam eccleſię oſtendendam ſic. 24.q.2.In lectum ⁊ ad cautelam cum eo diſpenſandus eſt. ¶ Pro inceſtu,vel coitu contra naturam:vel cum brutis pluſquam.7. annis: quia clericus deponitur, laicus excommunicatur.33.q.2.§.hoc quicquam. ⁊ cap.precedenti. De exceſ.prelato.cap.clerici. ¶ Pro caſuali homicido.5.annis peniteat.50. diſt. eos qui. ⁊ cap.ſequenti. ¶ Pro voluntario ſine ſpe reſtitutionis deponitur, ⁊ ſeptem annis peniteat. 50.diſtinctio.cap. maior. ¶ Occidens clericum, aut monachum, diaconum,vel ſubdiaconum,ſemper erit in monaſterio,nunquam ad ſeculum reuerſurus: ⁊ ſeptem annis penitentiam publicam ⁊ arma relinquat. 17.q.4.cap.qui occiderit. ¶ Contrahens contra interdictum eccleſię, peniteat vno menſe, vel ad arbitrium. extra de matrimo.contra interdi.eccleſię contracto.ca.1. ¶ Sacerdos ſe defendendo latronem interficiens duobus annis, de homicidio.ca.2.nunc. per clemen. aliter ordinatur. De homi. cap.in clemen. ¶ Reuelans peccatum penitentis deponitur ⁊ ad agendam penitentiā in monaſteriū retruditur. De peni. diſt.6.ca.ſacerdos. De peni.⁊ remiſ. ca. omnis. ¶ Uomens euchariſtiam per ebrietatem,ſi laicus eſt,quadraginta diebus. ſi clericus,ſexaginta:ſi epiſcopus,nonaginta diebus,ſi infirmus, ſeptem

ſeptem diebus. De conſecra.diſt.5 cap.ſiquis per ebrietatem.
¶ Pro periurio, quadraginta diebus in pane & aqua per. 7. annos: & ſemper erit in penitentia.ſ. interiori.6.q.1.ca.quicũq3. 22.q.1.predicandum. ¶ Compulſus conditionaliter deiurãs, ſi eſt liber.10.dies:&.7.ſequẽtibus annis: ſi ſeruus tres quadragenas & legitimas.22.q.5. cap.1. ¶ Periurans in manu epiſcopi, vel in cruce ſacrata tribus annis, in nõ ſacrata vno anno: ignorãter & coactus tres quadrageſimas.22.q.5.ca.2. ¶ Scienter falſum iurans, vel alium iurare cõpellens.40.dies in pane & aqua, & ſeptem annos peniteat. 22. ferias.q.5.ca.ſiquis conuictus. ¶ Deiurans pro perſona & rebus, vel pro aliqua neceſſitate.3.40.vel.3.annos: & vnum ex illis in pane & aqua.22.q.5. ſiquis coactus. ¶ Qui contra ſuũ iuramentum in dñi mortem machinatur, vel in eius regnum, ſeculum & arma relinquat, & in monaſterium detrudatur, & toto tempore vitę ſuę peniteat, & in fine tantum cõmunionem accipiat: ſi vero fuerit epiſcopus, presbyter, aut diaconus, degradetur.22.q.ſi.ca.laicus palea eſt.
¶ Pro falſa menſura. 30. diebus in pane & aqua ieiunet. extra de emptio.& vendi.cap.1. ¶ Presbyterũ interficiẽs.12. annis peniteat extra de peni.& remiſ.ca. 2. ¶ Communicans hęretico inſcius, & ex negligentia recipiendo: vel dando cõmunionem vno anno. Si vero ſcienter.5.annis: q ſi neſciens permittat eum in eccleſia celebrare.40. diebus: ſi vero propter reuerentiam vnum annum, ſi ad ſubuerſionem fidei. 10.annos: ſi autẽ fuerit hęreticus.12. annos peniteat.24. q.1. ſiquis dederit. ¶ Raptor ſeu fur direptor reddet quadruplum alterius: duplũ eccleſię ornamenta. & 7. annis peniteat in pane & aqua. 17.q.4. palea. eſt. ¶ Clericus fur vel effrator ſeptem annis: laicus quinq3: ſed ſi vilis erat res vel bis furatus eſt reddat: & anno peniteat in pane & aqua.17.q.4.cap.ſiquis clericus. palea eſt. ¶ Manum in epiſcopum vel presbyterum mittens, & eccleſiam vaſtans aut impugnans, vel incendens, omnibus bonis proſcribitur: & ſemper in monaſterio incluſus peniteat.24. q.3.cap.quiſquis per dolum palea eſt. ¶ Hoc autem adnotatione dignum eſt, q vbi ponitur penitentia.7.triũ vel paucio rũ annoꝝ, vel quadrageſimarũ a iure, & nõ adiungitur qualiter illo tẽpore debeat qs penitere, hoc relinquit arbitrio ſacerdo-

tis,cum penitentię ſint arbitrarię:vt prędixi in principio huius tractatus de penitentijs a iure impoſitis. Ipſe vero ſacerdos arbitrabitur eam per legitimas ferias faciendam ſm canones 11.q.3.de illis.50.diſtinctio.de his clericis.82.diſtinctio.cap. preſbyter.1.extra de homicidio.ca.2.⁊ in alijs multis.⁊ ſic intelligo extra de accuſa.de his qui fil.ca.fi:de ſponſa duorum.ca.2. 22.q.5.ca.1. ¶ Hec dominus Guilielmus durãtis ſpeculator.

¶ De forma abſoluendi ab excõmunicatione maiori. Ca.21.

Sacerdos abſoluturus excõmunicatum maiori excõmunicatione, Primo exigat ab eo iuramentum de ſtando mandatis eccleſię, quę.ſ.fient ei pro hac cauſa. Quo iuramẽto pręſtito iniungat ei qui eſt excõmunicat⁹, ꝙ de cetero talia nõ cõmittat:⁊ ſi alicui lęſionem vel dannum intulit, ꝙ ei ſatiſfaciat:⁊ ad hoc cautionem tribuat. Hoc facto denudatus humeris a confeſſore virga leuiter percutiatur, ad quemlibet verſum vnius pſalmi penitẽtialis ſemel. Dicto pſalmo ſacerdos ſubiungat. Kyrie ele. Chriſte ele. Kyrie ele. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationem. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Eſto ei domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Deus cui proprium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere, ſuſcipe deprecationẽ noſtrã,⁊ famulũ tuum,quem excommunicationis ſententia ligat miſeratio tuę pietatis abſoluat. Per chriſtum. ℟. Amẽ. Poſtea ſubiungat abſolutionem. Nec eſt neceſſaria manus impoſitio ſuper caput cõfeſſi, quãdo fit abſolutio:qꝛ chriſtus de tali manus impoſitione non fecit mentionem, quando dixit Petro ⁊ Apoſtolis. Quęcunque ſolueritis ⁊c.

Ideo

Ideo verba abſolutionis operātur diuina virtute. Abſolutio.

Dominus noſter Jeſus chriſtus, qui beato Petro aplo collatis clauibus regni celeſtis, dedit poteſtatē ligandi, atq; ſoluēdi: ipſe per ſuam piiſſimam miſericordiā te abſoluat, ꝛ authoritate ipſius: ꝛ beatoꝝ Petri ꝛ Pauli aploꝝ eius, ꝛ ſciſſimi dñi noſtri dñi. N. diuina prouidētia pape. N. Si ſit caſus. vel cēſura papalis: vel reuerēdiſſimi dñi dñi. N. epi. N. Si ſit caſus: vel cēſura epalis: tibi conceſſa, ꝛ mihi cōmiſſa: inquantū poſſum, debeo, ꝛ valeo, ego abſoluo te a vinculo excōicationis ſuſpenſionis, ꝛ interdicti, qd incurriſti propter talez caſum. N. Et ſi ſint plures: ꝑpter tales caſus. N. ꝛ. N. illū: vel illos nominando. Toties quoties illud, vel illa incurriſti: ꝛ reſtituo te ſanctis ſacramētis eccleſie, cōioni, ꝛ vnitati fideliū. In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpūs ✠ ſcti. Amē. Abſolutio a peccatis.

Miſereatur tui omnipotēs deus: ꝛ donet tibi veniaz, ꝛ indulgentiam, ꝛ remiſſionē omniū peccatoꝝ tuorum: liberet te ab omni malo, ſoluet, ꝛ confirmet in omni opere bono: ꝛ perducat te chriſtus filius dei viui in vitam eternam. Amen.

Per iſtam veram, ꝛ puram cōfeſſionē, quā modo mihi, ꝗuis peccatori ſacerdoti feciſti, abſoluat te omnipotens deus ab omnibus iudicijs, que tibi pro peccatis tuis debentur, ſm magnam miſericordiam ſuaz, ꝛ parcat, ac remittat, ꝛ deleat omnia peccata tua: ꝛ perducat te in vitam eternam. Amen.

Filius dei per ſuam piiſſimaz miſericordiā te abſoluat: ꝛ authoritate eius qua fungor ego abſoluo te ab oibꝰ peccatis tuis mihi modo ꝯfeſſis: ꝛ ab oibꝰ alijs: quoꝝ memoriā nō habes, vt ſis abſolutus hic ꝛ ante tribunal eiuſdez dei ꝛ dñi nři Jeſu chriſti: habeaſq; vitā eternā. ꝛ viuas in ſcła ſecłoꝝ. Amen, In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

Paſſio eiuſdē dei, ꝛ dñi nři Jeſu chriſti: ꝛ merita btē Marie ſemp̄ v̄ginis: ꝛ btōꝝ aploꝝ petri ꝛ pauli, ꝛ oīuz ſctōꝝ: ꝛ ſanctarum dei: ꝛ quicquid boni feceris, ꝛ intēdis facere: ꝛ mala que pateris: ꝛ patienter ſuſtinebis: ſint tibi in remiſſionē peccatorum tuorum: in augmentum gratie: ꝛ in premium vite eterne. In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. Uade ꝛ amplius noli peccare. ¶ Hec etiam abſolutionis forma eſt. Dñs noſter Jeſus chriſtus per ſuam piiſſimam miſeri

Sufficerent ad veritatem ſacramenti illa verba tantum abſoluo te ab omnibus peccatis tuis.

cordiam te abſoluat: ⁊ ego authoritate ipſi⁹ abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, quę mihi modo confeſſus es ⁊ quorū me moriam non habes, vt ſis abſolutus hic, ⁊ ante tribunal domini noſtri Jeſu chriſti, ⁊ habeas vitam ęternam, ⁊ viuas in ſecula ſeculorum. Amen. ¶ Preſcripta forma abſoluendi ab excommunicatione dicitur, quando aliquis eſt excommunicatus excommunicatione maiori: ⁊ debet fieri ab eo: qui habet talē authoritatem abſoluendi ordinariam, vel delegatam.

¶ De communi forma abſoluendi ab excommunicatione minori: ſaltim ad cautelam ⁊ etiam a peccatis. Ca. 22.

SAcerdos abſoluturus peccatorem a peccatis, prius debet ipſum abſoluere ab excommunicatione minori, ſaltem ad cautelam ſub hac forma, videlicet. Si teneris aliquo vinculo excommunicationis, vel participationis: a quo poſſim te abſoluere, ego abſoluo te: ⁊ reſtituo te ſanctis ſacramentis eccleſię, communioni, ⁊ vnitati fidelium. In nomine pa✠tris, ⁊ fi✠lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

MIſereatur tui omp̄s deus, ⁊ dimiſſis omnibus peccatis tuis: perducat te cum ſanctis ſuis in vitam ęternam. Amen.

Filius dei per ſuam pijſſimam miſericordiā te abſoluat ⁊c.

Paſſio dñi noſtri Jeſu chriſti ⁊c. vt ſupra in p̄cedēti capitulo.

¶ Forma abſolutionis plenarię in mortis articulo faciēda illi: qui habet gratiam a ſanctiſſimo dño noſtro papa. Ca. 23.

SAcerdos viſa gr̄a eius, q̄ habet a ſctiſſimo dño papa: vt in mortis articulo plenarie poſſit abſolui: primo dicat.

Miſereatur tui omnipotens deus: ⁊ dimiſſis oīb⁹ ⁊c. vt ſupra

INdulgentiam ⁊ abſolutionem ⁊ remiſſionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens ⁊ miſericors dominus. Amen. Tunc ſubiungat ⁊ dicat.

DOminus noſter Jeſus chriſtus per ſuam pijſſimam miſericordiam te abſoluat, ⁊ authoritate ipſius, ⁊ beatiſſimorum apoſtolorū Petri ⁊ Pauli, ⁊ ſanctiſſimi patris ⁊ domini noſtri domini. N. diuina prouidentia papę. N. ⁊ ſanctę Romanę eccleſię in hac parte tibi conceſſa, ⁊ mihi cōmiſſa: inquantum poſſum, ⁊ valeo, ⁊ debeo, ⁊ mihi permittitur, ego abſoluo te ab omni ſentētia excōmunicationis maioris, vel minoris, ſuſpēſionis, ⁊ interdicti: ⁊ a participatione cum excōmunicatis, ⁊ reſtituo te

 ſacroſanctis

ſacroſanctis ſacramētis eccleſię, cōmunioni, ⁊ vnitati fidelium.
Item eadē authoritate ego abſoluo te ab omnibus peccatis tuis confeſſis pariter ⁊ oblitis, ⁊ a penis omnibus tibi in purgatorio debitis, propter culpas ⁊ offenſas, quas cōtra deum, teipſum: ⁊ proximum tuum cōmiſiſti: claudendo tibi portas inferni: ⁊ aperiendo portas paradiſi, reſtituo te illi innocētie, in qua eras quando baptizatus fuiſti. In nomine patris, ⁊ filij, ⁊ ſpiritus ſancti. Amen. Et hoc ſi hac qua ęgrotas infirmitate moriaris, ſinautem, ſalua tibi ſit, donec fueris in mortis articulo conſtitutus. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, Amen.

¶ De forma abſolutionis pleniſſima. Cap. 24.

Beatus Antonius archiepiſcopus. Florentinus in tertia parte ſummę ſuę ita ſcribit. Solet dominus papa aliquādo quibuſdam tantam gratiam facere: vt ſimpliciter ab omnibus cenſuris: ⁊ penis iuris, ⁊ hominis: poſſint abſolui in foro ſaltem cōſcientię. Et tunc confeſſor poteſt iſta forma vti: quam a curia Romana habui: ⁊ vſus ſum.

De plenitudinē poteſtatis apoſtolicę, cuius authoritatē pro pręſenti gero, abſoluo te ab omnibus cēſuris eccleſiaſticis, ſententijs: ⁊ vinculis excōicationum, ⁊ ſuſpenſionum, ⁊ interdicti tam ab homine ꝙ̄ a iure latis: necnon ab oībus negligentijs, ⁊ defectibus cōmiſſis in ſacramentorū adminiſtratione, officijs, ⁊ actibus tuis, vel nomine tuo factis: ſupplendo de ſolita apoſtolicę ſedis clementia, omnes defectus eorundem. Aboleo etiam omnem maculam infamię: ⁊ inhabilitatis vnde quaqꝫ contractam: diſpenſoqꝫ tecum ſuper omni irregularitate, ſimonia in ordine ⁊ beneficio, actiue, vel paſſiue: quacunqꝫ occaſione, vel cauſa etiam contracta in collatione ordinum: ⁊ aliorum ſacramentorum, vel contractis ſeu commiſſis. Reſtituo te: ⁊ habilito te ad ſtatum, famam, ⁊ honorē, ⁊ executionē officiorum eccleſiaſticorum quorumcūqꝫ: ac ad omnes gradus dignitatum ⁊ honorum: ad beneficia eccleſiaſtica habita ⁊ habenda: ⁊ tibi de his, quę habes de nouo prouideo: relaxando tibi fructus, quos male percepiſti: ſeu lęſa cōſcientia ex eiſdē: ac alia quę in ludo ex ſucceſſione, ac alias ad te prouenerunt: quę ſubiacent reſtitutioni vage in forma pleniſſima. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

cordiam te abſoluat: ꝛ ego authoritate ipſi⁹ abſoluo te ab omnibus peccatis tuis, quę mihi modo confeſſus es ꝛ quoꝝ memoriam non habes, vt ſis abſolutus hic, ꝛ ante tribunal domini noſtri Jeſu chriſti, ꝛ habeas vitam ęternam, ꝛ viuas in ſecula ſeculorum. Amen. ¶ Preſcripta forma abſoluendi ab excommunicatione dicitur, quando aliquis eſt excommunicatus excommunicatione maiori: ꝛ debet fieri ab eo: qui habet taleʒ authoritatem abſoluendi ordinariam, vel delegatam.

¶ De communi forma abſoluendi ab excommunicatione minori: ſaltim ad cautelam ꝛ etiam a peccatis. Ca. 22.

SAcerdos abſoluturus peccatorem a peccatis, prius debet ipſum abſoluere ab excommunicatione minori, ſaltem ad cautelam ſub hac forma, videlicet. Si teneris aliquo vinculo excommunicationis, vel participationis: a quo poſſim te abſoluere, ego abſoluo te: ꝛ reſtituo te ſanctis ſacramentis eccleſię, communioni, ꝛ vnitati fidelium. In nomine pa✠tris, ꝛ fi✠lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

MIſereatur tui omp̄s deus, ꝛ dimiſſis omnibus peccatis tuis: perducat te cum ſanctis ſuis in vitam ęternam. Amen. Filius dei per ſuam piiſſimam miſericordiaʒ te abſoluat ꝛc. Paſſio dn̄i noſtri Jeſu chriſti ꝛc. vt ſupra in p̄cedēti capitulo.

¶ Forma abſolutionis plenarię in mortis articulo faciēda illi: qui habet gratiam a ſanctiſſimo dn̄o noſtro papa. Ca. 23.

SAcerdos viſa gr̄a eius, q̄ habet a ſctiſſimo dn̄o papa: vt in mortis articulo plenarie poſſit abſolui: primo dicat. Miſereatur tui omnipotens deus: ꝛ dimiſſis oib⁹ ꝛc. vt ſupra

INdulgentiam ꝛ abſolutionem ꝛ remiſſionem omnium peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens ꝛ miſericors dominus. Amen. Tunc ſubiungat ꝛ dicat.

DOminus noſter Jeſus chriſtus per ſuam piiſſimam miſericordiam te abſoluat, ꝛ authoritate ipſius, ꝛ beatiſſimorum apoſtoloꝝ Petri ꝛ Pauli, ꝛ ſanctiſſimi patris ꝛ domini noſtri domini. N. diuina prouidentia papę. N. ꝛ ſanctę Romanę eccleſię in hac parte tibi conceſſa, ꝛ mihi cōmiſſa: inquantum poſſuʒ, ꝛ valeo, ꝛ debeo, ꝛ mihi permittitur, ego abſoluo te ab omni ſentētia excōmunicationis maioris, vel minoris, ſuſpēſionis, ꝛ interdicti: ꝛ a participatione cum excōmunicatis, ꝛ reſtituo te

ſacroſanctis ſacramētis eccleſię,cōmunioni, ⁊ vnitati fidelium.
Item eadē authoritate ego abſoluo te ab omnibus pec catis tuis confeſſis pariter ⁊ oblitis,⁊ a penis omnibus ti bi in purgatorio debitis ,propter culpas ⁊ offenſas,quas cōtra deum,teipſum:⁊ proximum tuum cōmiſiſti:claudendo tibi por tas inferni: ⁊ aperiendo portas paradiſi, reſtituo te illi innocē tię,in qua eras quando baptizatus fuiſti. In nomine patris, ⁊ filij,⁊ ſpiritus ſancti. Amen. Et hoc ſi hac qua ęgrotas infirmi tate moriaris,ſinautem,ſalua tibi ſit,donec fueris in mortis ar ticulo conſtitutus. In nomine pa ✠ tris,⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti, Amen.

¶ De forma abſolutionis pleniſſima. Cap.24.

Beatus Antonius archiepiſcopus. Florentinus in tertia parte ſummę ſuę ita ſcribit. Solet dominus papa aliquādo quibuſdam tantam gratiam facere: vt ſimpliciter ab omnibus cenſuris: ⁊ penis iuris, ⁊ hominis: poſſint abſolui in foro ſaltem cōſcientię. Et tunc confeſſor po teſt iſta forma vti:quam a curia Romana habui: ⁊ vſus ſum.

De plenitudinē poteſtatis apoſtolicę, cuius authoritatē pro pręſenti gero, abſoluo te ab omnibus cēſuris eccle ſiaſticis,ſententijs:⁊ vinculis excōicationum,⁊ ſuſpenſionum,⁊ interdicti tam ab homine q̄ꝫ a iure latis:necnon ab oībus negli gentijs,⁊ defectibus cōmiſſis in ſacramentorū adminiſtratio ne,officijs,⁊ actibus tuis,vel nomine tuo factis :ſupplendo de ſolita apoſtolicę ſedis clementia , omnes defectus eorundem. Aboleo etiam omnem maculam infamię:⁊ inhabilitatis vnde quaqꝫ contractam: diſpenſoqꝫ tecum ſuper omni irregularita te,ſimonia in ordine ⁊ beneficio,actiue , vel paſſiue: quacunqꝫ occaſione,vel cauſa etiam contracta in collatione ordinum:⁊ aliorum ſacramentorum , vel contractis ſeu commiſſis. Reſti tuo te : ⁊ habilito te ad ſtatum,famam, ⁊ honorēꝫ,⁊ executionē officiorum eccleſiaſticorum quorumcūqꝫ:ac ad omnes gradus dignitatum ⁊ honorum: ad beneficia eccleſiaſtica habita ⁊ ha benda:⁊ tibi de his , quę habes de nouo prouideo : relaxando tibi fructus, quos male percepiſti:ſeu lęſa cōſcientia ex eiſdēꝫ: ac alia quę in ludo ex ſucceſſione, ac alias ad te prouenerunt: quę ſubiacent reſtitutioni vage in forma pleniſſima. In nomi ne pa ✠ tris,⁊ fi ✠ lij,⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen.

¶ Ordo qualiter ſe habere debet ſacerdos in ſuſcipienda cõ/feſſione infirmi. Ca. 25.

Sacerdos accedẽs ad infirmum: primũ dicat ſm Saluato/ris mandatũ. Pax huic domui ꝛ omnibus habitantibus in ea. Poſtmodum accedens ad infirmum eum cõſoletur ad bonã pa/tientiã. Deinde incipiat ꝛ dicat pſalmos ſequẽtes. vz. Pſalm⁹.

Domine ne i furore tuo ar/guas me: neq; i ira tua corripias me. Miſerere mei dñe qm̃ infirmus ſum: ſana me dñe qm̃ cõturbata ſunt oſſa mea. Et anima mea turbata eſt valde: ſed tu dñe vſquequo? Conuertere dñe ꝛ eripe animã meã: ſaluũ me fac ꝑpter miſericordiã tuã. Qm̃ nõ eſt in morte q memor ſit tui: in inferno autẽ qs cõfitebit̃ tibi? Laboraui in gemitu meo, lauabo ꝑ ſingulas noctes lectũ meũ: lachrymis meis ſtratũ meũ rigabo. Turbatus eſt a furore oculus meus: inueteraui inter oẽs inimicos meos. Diſcedite a me oẽs q operamini iniquitatẽ: qm̃ exaudiuit dñs vocẽ flet⁹ mei. Exaudiuit dñs deꝓcationẽ meã: dñs orõnẽ meã ſuſcepit. Erubeſcãt ꝛ cõturbent̃ vehemẽter oẽs inimici mei: cõuertantur ꝛ erubeſcant valde velociter.

Pſalmus.

Domine ne in furore tuo arguas me: neq; in ira tua corripias me. Qm̃ ſagittę tuę infixę ſunt mihi: ꝛ confirmaſti ſuper me manum tuã. Non eſt ſanitas in carne mea a facie irę tuę: nõ eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorũ. Qm̃ iniquitates meę ſupergreſſę ſunt caput meũ: ꝛ ſicut onus graue grauatę ſunt ſuper me. Putruerũt ꝛ corruptę ſunt cicatrices meę: a facie inſipiẽtię meę. Miſer factus ſum ꝛ curuatus ſum vſq; in finem: tota die contriſtatus ingrediebar. Qm̃ lumbi mei impleti ſunt illuſiõibus: ꝛ nõ eſt ſanitas in carne mea. Afflictus ſum ꝛ humiliatus ſum nimis: rugiebã a gemitu cordis mei. Dñe ante te omne deſideriũ meũ: ꝛ gemitus

meus

meus a te non eſt abſconditus. Cor meum conturbatum eſt in me:dereliquit me virtus mea:⁊ lumē oculoꝝ meoꝝ ⁊ ipſum nō eſt mecum. Amici,mei ⁊ proximi mei aduerſum me appropinquauerunt ⁊ ſteterunt. Et qui iuxta me erant de lōge ſteterunt:⁊ vim faciebant qui querebāt animā meā. Et q inquirebāt mala mihi locuti ſunt vanitates:⁊ dolos tota die meditabantur. Ego autem tanq̄ ſurdus nō audiebā:⁊ ſicut mutus non aperiens os ſuū. Et factus ſum ſicut homo nō audiēs:⁊ nō habens in ore ſuo redargutiones. Quō in te dn̄e ſperaui:tu exaudies me dn̄e deus meus. Quō dixi neq̄n ſupergaudeāt mihi inimici mei:⁊ dum cōmouentur pedes mei ſup me magna locuti ſunt. Quō ego in flagella paratus ſum:⁊ dolor meus in cōſpectu meo ſemp. Quō iniquitatem meam annūciabo:⁊ cogitabo pro peccato meo. Inimici aūt mei viuūt ⁊ confirmati ſunt ſup me:⁊ multiplicati ſunt qui oderunt me inique. Qui retribuūt mala pro bonis detrahebāt mihi: qm̄ ſequebar bonitatē. Ne derelinquas me domine deus meus: ne diſceſſeris a me. Intende in adiutorium meum:dn̄e deus ſalutis mee. Pſalmus.

Beatus qui intelligit ſup egenū ⁊ pauperē: in die mala liberauit eū dn̄s. Dn̄s cōſeruet eū ⁊ viuificet eū,⁊ beatum faciat eū in terra:⁊ nō tradat eū in animā inimicoꝝ eius. Dn̄s opē ferat illi ſup lectū doloris eius: vniuerſū ſtratū eius verſaſti in infirmitate eius. Ego dixi dn̄e miſerere mei: ſana animā meā, q2 peccaui tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi: qn̄ morietᵣ ⁊ pibit nomē eius? Et ſi ingrediebatᵣ vt videret:vana loq̄batᵣ cor eius: cōgregauit iniq̄tatē ſibi. Egrediebatᵣ foras:⁊ loquebatᵣ in idipſū. Aduerſum me ſuſurrabāt oēs inimici mei: aduerſum me cogitabāt mala mihi. Verbum iniquū cōſtituerunt aduerſum me:nunqd qui dormit non adijciet vt reſurgat? Etenim homo pacis mee in quo ſperaui:qui edebat panes meos magnificauit ſuper me ſupplantationem. Tu aūt dn̄e miſerere mei ⁊ reſuſcita me:⁊ retribuā ei. In hoc cognoui qm̄ voluiſti me:qm̄ nō gaudebit inimicus meus ſup me. Me aūt propter inocētiā ſuſcepiſti: ⁊ ꝯfirmaſti me in ꝯſpectu tuo in eternū. Benedictus dn̄s deus iſrael a ſeculo ⁊ in ſclm̄ fiat fiat. Pſalm̄.

Miſerere mei deus: ſm̄ magnā miſericordiā tuā. Et ſm̄ multitudinē miſerationū tuarum:dele iniquitatem meam.

Amplius laua me ab iniquitate mea, ⁊ a peccato meo mũda me. Quõ iniquitatẽ meã ego cognoſco: ⁊ pctm̃ meũ cõtra me eſt ſemp. Tibi ſoli peccaui ⁊ malũ corã te feci: vt iuſtificeris in ſermonibus tuis ⁊ vincas cũ iudicaris. Ecce enim in iniqtati bus cõceptus ſum: ⁊ in pctis cõcepit me mater mea. Ecce enĩ veritatẽ dilexiſti: incerta ⁊ occulta ſapientie tue manifeſtaſti mi hi. Aſperges me dñe hyſſopo ⁊ mundabor: lauabis me ⁊ ſup niuẽ dealbabor. Auditui meo dabis gaudiũ ⁊ letitiam: ⁊ exul tabũt oſſa humiliata. Auerte faciẽ tuã a pctis meis, ⁊ oẽs ini quitates meas dele. Cor mũdũ crea in me deus: ⁊ ſpm̃ rectũ innoua in viſceribus meis. Ne proiicias me a facie tua: ⁊ ſpm̃ ſctm̃ tuũ ne auferas a me. Redde mihi letitiã ſalutaris tui: ⁊ ſpũ principali cõfirma me. Docebo iniquos vias tuas, ⁊ im pii ad te cõuertent. Libera me de ſanguinib⁹ deus deus ſalu tis mee: ⁊ exaltabit lingua mea iuſtitiã tuã. Dñe labia mea ape ries: ⁊ os meũ annũciabit laudẽ tuã. Quõ ſi voluiſſes ſacrificiũ dediſſẽ vtiq3: holocaſtis nõ delectaberis. Sacrificiũ deo ſpi ritus cõtribulatus: cor cõtritũ ⁊ humiliatũ deus non deſpicies. Benigne fac dñe in bona volũtate tua ſion: vt edificẽtur muri hieruſalem. Tunc acceptabis ſacrificiũ iuſtitie oblationes ⁊ holocauſta: tunc imponent ſuper altare tuũ vitulos. Pſalmus.

Inclina dñe aurem tuã ⁊ exaudi me: qm̃ inops ⁊ pauper ſum ego. Cuſtodi animam meã qm̃ ſanctus ſum: ſaluũ fac ſeruum tuũ deus meus ſperantem in te. Miſerere mei dñe qm̃ ad te clamaui tota die: letifica animã ſerui tui qm̃ ad te dñe animã meã leuaui. Quõ tu dñe ſuauis ⁊ mitis: ⁊ multe miſeri cordie omnibus inuocãtibus te. Auribus percipe orationem meam: intende voci deprecationis mee. In die tribulationis mee clamaui ad te: quia exaudiſti me. Non eſt ſimilis tibi in diis dñe: ⁊ nõ eſt ſm̃ opera tua. Oẽs gẽtes quaſcũq3 feciſti veniẽt ⁊ adorabũt corã te dñe: ⁊ glorificabũt nomẽ tuũ. Quõ magnus es tu, ⁊ faciens mirabilia: tu es deus ſolus. Deduc me dñe in via tua, ⁊ ingrediar in veritate tua: letetur cor meũ vt timeat no men tuum. Confitebor tibi dñe deus meus in toto corde meo ⁊ glorificabo nomen tuum in eternũ. Quia miſericordia tua magna eſt ſuper me: ⁊ eruiſti animã meam ex inferno inferio ri. Deus iniqui inſurrexerunt ſuper me, ⁊ ſynagoga potentiũ

queſierunt

queſierunt animam meam: ⁊ non propoſuerunt te in cõſpectu ſuo. Et tu dñe deus miſerator ⁊ miſericors: patiens ⁊ multę miſericordię ⁊ verax. Reſpice in me ⁊ miſerere mei: da imperium tuum puero tuo, ⁊ ſaluum fac filium ancillę tuę. Fac me ſignum in bonum: vt videant qui oderunt me ⁊ confundantur: qm̄ tu domine adiuuiſti me ⁊ conſolatus es me. Pſalmus.

Qui habitat in adiutorio altiſſimi: in protectione dei celi cõmorabitur. Dicet dño, ſuſceptor meus es tu: ⁊ refugium meũ, deus meus ſperabo in eum. Qm̄ ipſe liberauit me de laqueo venãtium, ⁊ a verbo aſpero. Scapulis ſuis obũbrabit tibi: ⁊ ſub pẽnis eius ſperabis. Scuto circũdabit te veritas eius: nõ timebis a timore nocturno. A ſagitta volante in die: a negotio pambulãte in tenebris: ab incurſu ⁊ demonio meridiano. Cadẽt a latere tuo mille, ⁊ decẽ millia a dextris tuis: ad te autẽ nõ appropinquabit. Verũtñ oculis tuis cõſiderabis: ⁊ retributionẽ pcõꝝ videbis. Qm̄ tu es dñe ſpes mea: altiſſimuꝫ poſuiſti refugiũ tuũ. Non accedet ad te malũ: ⁊ flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo. Qm̄ angelis ſuis mãdauit de te, vt cuſtodiãt te in oĩbus vijs tuis. In manibus portabũt te, ne forte offendas ad lapidẽ pedẽ tuũ. Super aſpidẽ ⁊ baſiliſcũ ambulabis: ⁊ cõculcabis leonẽ ⁊ draconẽ. Qm̄ in me ſperauit liberabo eum: protegã eum, qm̄ cognouit nomen meuꝫ. Clamauit ad me: ⁊ ego exaudiam eum: cum ipſo ſum in tribulatione: eripiam eum ⁊ glorificabo eum. Longitudine dieruꝫ replebo eum: ⁊ oſtendam illi ſalutare meum. Pſalmus.

Benedic anima mea dño: ⁊ omnia que intra me ſunt nomini ſancto eius. Benedic anima mea dño: ⁊ noli obliuiſci oẽs tribulationes eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui ſanat oẽs infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuã: qui coronat te in miſericordia ⁊ miſerationibus. Qui replet in bonis deſideriũ tuũ: renouabitur vt aquile iuuentus tua. Faciens miſericordias dñs: ⁊ iudicium omnibus iniuriam patientibus. Notas fecit vias ſuas moyſi: filijs iſrael voluntates ſuas. Miſerator ⁊ miſericors dñs, longanimis ⁊ multum miſericors. Non in perpetuum iraſcetur: neqꝫ in ęternum cõminabitur. Non ſm peccata noſtra fecit nobis: neque ſm iniquitates noſtras retribuit nobis. Quoniam ſm

altitudinem celi a terra: corroborauit miſericordiã ſuaz ſuper timentes ſe. Quantuz diſtat ortus ab occidente: longe fecit a nobis iniquitates noſtras. Quomodo miſeretur pater filiorũ miſertus eſt dñs timentibus ſe: qm̃ ipſe cognouit figmentuz noſtrum. Recordatus eſt qm̃ puluis ſumus, homo ſicut fenum: dies eius tanq̃ȝ flos agri ſic efflorebit. Quoniam ſpiritus pertranſibit in illo, ⁊ non ſubſiſtet: ⁊ non cognoſcet amplius locum ſuum. Miſericordia autem dñi ab ęterno ⁊ vſqȝ in ęternum, ſuper timentes eum. Et iuſtitia illius in filios filiorum: his qui ſeruant teſtamentum eius. Et memores ſunt mandatorũ ipſius ad faciendum ea. Dñs in celo parauit ſedem ſuã: ⁊ regnũ ipſius oibus dñabitur. Benedicite dño oẽs angeli eius potẽtes virtute: facientes verbũ illius ad audiendã vocẽ ſermonũ eius. Benedicite dño oẽs virtutes eius: miniſtri eius qui facitis volũtatẽ eius. Benedicite dño omnia opera eius: in omni loco dñationi eius benedic anima mea dño. Et dicitur oẽs ex integro. Poſtea ſequit letania. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tenta. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliũ de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñs conſeruet eum ⁊ viuificet eum, ⁊ beatũ faciat eũ in terra. ℟. Et nõ tradat eũ in aiam inimicoꝝ eius. ℣. Dñs opem ferat illi ſuper lectũ doloris eius. ℟. Uniuerſũ ſtratũ eius verſaſti in infirmitate eius. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Oro.

Omnipotens ſempiterne deus: quęſumus immẽſaȝ pietateȝ tuam: vt ad introitũ in tuo noie humilitatis noſtrę, hunc famulum tuum in hoc habitaculo iacentem feſſum, ſaluifere viſitare digneris: ſicut viſitaſti dñe Thobiam, ⁊ Saram, ⁊ ſocrũ Petri: puerumqȝ Centurionis: ita ⁊ iſte priſtina ſanitate animę corporiſqȝ recepta, gratiarũ tibi in eccleſia tua referat actionem. Per chriſtum dñm noſtrum. Oremus. Oratio.

Deus q facturę tuę ſemp pio dñaris affectu: inclina aurẽ tuã ſupplicationibꝰ nr̃is: ⁊ famulũ tuũ ex aduerſa valetudine ſui corporis laborantẽ placatus reſpice: ⁊ viſita in ſalutari tuo, ⁊ celeſtis grẽ pſta ei medicinã. Per chrm. Oremus. Oro.

Domine

Domine ſancte, pater omnipotens eterne deus: qui per Jeſum chriſtum filium tuum dñm noſtrum vulnera noſtra curare dignatus es: te ſupplices rogamus et petimus nos humiles tui ſacerdotes, vt precibus noſtris aurem tue pietatis accõmodare digneris: vt ad huius penitẽtis cõfeſſionẽ mouearis: remittaſqꝫ ei omnia crimina, et peccata vniuerſa condones.

Da queſumus huic famulo tuo dñe pro ſupplicijs veniã, pro merore letitiã, pro morte vitam: vt qui ſuadẽte diabolo cecidit in ruinã: te reuocãte retrahat ad miſericordiã: et ad eternam vitam peruenire mereatur. Per chriſtum dominum noſtrum etc. Tunc interrogat eum ſacerdos: ſi tenet: ſiue ſi ſcit orationem dominicam: et ſymbolũ? Rñdet infirmus. Teneo. Tunc ſacerdos. Vis dare tuã confeſſionẽ? Rñdet infirmus. Volo. Et ſacerdos. Fuiſti iaꝫ cõfeſſus? Rñdit infirmus. Ita pater. Sacerdos. Credis in deũ patrem oĩpotentem: creatorem celi et terre: et in Jeſuꝫ chriſtum filiũ eius: et in ſpiritũ ſanctũ paracletũ ex patre filioqꝫ procedenteꝫ? Rñdet. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ iſte tres pſone. ſ. pater, filius, et ſpũs ſanctus: ſint tres perſone, et vnus deus? Rñdet. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ filius dei pro ſalute noſtra ſit incarnatus de ſpũ ſcõ: natus ex Maria virgine, paſſus, mortuus, et ſepultus: et ad inferos deſcendit: et tertia die reſurrexit a mortuis: aſcendit ad celos: et venturus eſt iudicare viuos et mortuos? Rñdit. Credo. Sacerdos. Credis vnam ſanctã eccleſiaꝫ catholicã: ſanctorũ cõmunionẽ: et remiſſionẽ pctõrũ: carnis reſurrectioneꝫ: et vitam eternã? Rñdet. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ in ipſa carne, in qua nunc es, in ipſa habes reſurgere in die iudicij: et recipere ſiue bonum ſiue malum quod egiſti? Rñdet. Credo. Sacerdos. Habes plenam voluntatem emendandi quicquid cõtra deum egiſti? Rñdet. Habeo. Sacerdos. Habes fidẽ ꝙ poſſit tibi dimittere deus omnia peccata tua, ſi cõfeſſus, et in toto corde tuo conuerſus ad eum fueris? Rñdet. Habeo. Sacerdos. Vis dimittere omnibus hominibus, qui in te peccauerunt: dicente deo. Si dimiſeritis hominibus peccata eorum, et pater veſter qui in celis eſt, dimittet vobis peccata veſtra? Reſpondet. Volo. Si non vult dimittere: nec tu debes ei dare penitentiam. Si autem vult ea dimittere, et iudiciũ peniten

tię recipere: ⁊ peccata ſua pleniter confiteri: eaqȝ veraciter di/mittere: ⁊ ieiunijs atqȝ orationibus ſacerdotum ⁊ eleemoſynis ea redimere: tunc iuxta has promiſſiones offerat manus ſuas in manibus ſacerdotis dicens. In manus tuas domine cōmē/do ſpiritum meum. Et ſacerdos ſequitur. Suſcepimus deus miſericordiam tuam in medio templi tui: ſm nomen tuū deus: ita ⁊ laus tua fines terrę: iuſtitia plena eſt dextera tua. Gloria patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſancto. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſō. Kyrie eleiſ. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Exaudiat te dominus in die tribulationis. ℟. Protegat te nomen dei iacob. ℣. Mittat tibi auxiliuȝ de ſancto. ℟. Et de ſion tueatur te. ℣. Tribuat tibi ſm cor tuum. ℟. Et omne conſilium tuum confirmet. ℣. Impleat dominus omnes petitiones tuas. ℟. Nunc cognoui quoniam ſaluum fecit dominus Chriſtum ſuum. ℣. Dominus cuſtodit te ab omni malo. ℟. Cuſtodiat animam tuam dominus. ℣. Benedicat te dominus ex ſion. ℟. Qui fecit cęlum ⁊ terram. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus qui es iuſtorū gloria, ⁊ miſericordia pctōꝝ: pietatē tuam humili prece depoſcimus, vt hunc famuluȝ tuum benigne recipias: a pietatis tuę cuſtodiā ei impendas: vt ex tota mente tibi deſeruiat, ⁊ ſub tua ſemper protectione cōſiſtat: ⁊ quando ei extrema dies venerit, ſocietatē ſanctorū percipiat: cum quibus inenarrabilē gloriā ſine fine poſſideat. Per dn̄m.

Tunc ſacerdos diligenter eius cōfeſſionē audiat: ⁊ ſi etiam ab exordio natiuitatis ſuę ⁊ baptiſmi cōfiteret, bonū eēt. Et ſi qd inuenerit qd̄ obligatus ſit ſatiſfacere, ſi pōt ſatiſfaciat, ⁊ faciat eum ſuum condere teſtamētū: ⁊ domui ſuę diſponere, decimas debitas eccleſię, vbi hoc fieri cōſueuit, dimittere: ⁊ partē aliquā ſuę facultatis in redemptionē ſuoꝝ peccatoꝝ legare ſtudeat eccleſię, vel pauperibus: ⁊ miſſas beatę Marię, quę ſūt numero 9. ⁊ miſſas beati Gregorij, quę ſunt numero. 30. ⁊ alias huiuſ/modi pro ſe celebrari facere: vel peregrinationē ad limina ſanctoꝝ ſicut Romę ⁊ alibi imponere, ſm ꝙ melius īfirmo videbit ⁊ placebit. Et ſi primo ei nō fecit abſolutionē, tūc abſoluat euȝ a vinculo excōicationis ſi tenetur: vel ſaltim ad cautelā: poſtea dicat. Miſereatur tui omnipotēs deus: ⁊ donet tibi veniā: ⁊ indulgentiā, ⁊ remiſſionē oīuȝ peccatoꝝ tuoꝝ, liberet te ab omni malo:

malo: conſeruet ⁊ cõfirmet te in omni opere bono:⁊ pducat te
chriſtus filius dei viui in vitam ẽternã. Amen. Per iſtaȝ verã
⁊ puram confeſſionẽ,quã modo mihi q̃uis peccatori ſacerdo/
ti feciſti:abſoluat te oĩs deus ab oĩb⁹ iudicijs, quẽ tibi pro pec
catis tuis debẽtur ſm magnã miſericordiã ſuaȝ,⁊ parcat, ac re/
mittat ⁊ deleat oĩa pctã tua,⁊ perducat te in vitã ẽternã. Amẽ.

Dominus Jeſus chriſtus qui beato Petro aplo ſuo de/
dit poteſtatẽ ligãdi atqȝ ſoluendi, ipſe te abſoluat: ⁊ ego
authoritate eius qua fungor abſoluo te ⁊c. vt ſupra. Cap.21.
℣. Deus tu conuerſus viuificabis nos. ℟. Et plebs tua lẽtabitur in te. ℣.
Oſtende nobis dñe miſericordiã tuã. ℟. Et ſalutare tuũ da nobis. ℣. Nõ
intres in iudiciũ cuȝ ſeruo tuo dñe. ℟. Quia non iuſtificabitur in cõſpectu
tuo omnis viuẽs. ℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te
veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deum omnipotentem ac miſericordẽ, qui nõ vult mor/
tem peccatoris,ſed vt conuertatur viuat, deprecor: vt
conuerſo ad viã rectam huic famulo ſuo. N. miſericordiẽ ſuẽ
veniam propitiatus indulgeat:⁊ omnium culparum ſuarũ vul
nera,quẽ poſt ſacri lauacri veniam contraxit, ita in hac confeſ/
ſionẽ ſanentur: vt nulla in eo vltra cicatricum ſigna remaneãt.
Preſtante dño noſtro Jeſu chriſto qui cum patre ⁊ ſpiritu ſan
cto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. Amen.

Benedictio dei omnipotentis:pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij:⁊ ſpiritus
✠ ſancti deſcendat ſuper te, ⁊ maneat ſemper. Amen. ¶ De
penitentia imponẽda infirmo. Ca.20. ¶ Beatus Antoni/
n⁹ archiepus Florẽtinus in ſuo cõfeſſionali Defecerũt ita dicit.

Aduertendum eſt aũt,q̃ aut infirmus eſt in periculo mor
tis,aut nõ. Dico aũt periculũ mortis nõ ſolũ q̃ in extre/
mis cõſtitutus, ſed q̃ frequenter cõtingit hoĩes mori ex illa in
firmitate ⁊ medici dubitant. Jn tali caſu põt quilibet abſolui a
quolibet ſacerdote de quolibet peccato ⁊ a qualibet ſententia
abſqȝ alia licẽtia, cũ periculũ eſt in mora. Talis enim infirmus
aut iam amiſit loquelaȝ,vel vſum rationis:puta q̃ freneticus:
aut non. Jn primo caſu ſi bene viuebat vt bonus fidelis,⁊ fre
quentabat confeſſionẽ ⁊ cõmunionẽ ⁊ huiuſmodi,q̃uis nõ pe/
tierit ſacramẽta,q̃ ex inſperato talia acciderũt. Uel ẽt ſi malus
⁊ obſtinatus diu pſeuerãs in pctis eſt, ⁊ diu nõ cõfeſſus,ſi petijt

ſacerdotem vt cōfiteretur:oſtendit ſe velle facere omnia, que
debet:⁊ interea factus eſt mutus vel freneticus,⁊ periculū eſt
in moꝛa, debet pꝛeſupponi cōtritus,⁊ faciēte aliquo confeſſio/
nem generalem pꝛo eo ſicut fit in populo,ſacerdos faciat abſo
lutionem ab omni ſententia ⁊peccato:⁊ pōt iniungere circūſtā
tibus aliquid pꝛo eo faciēdū:vel heredibus:aut cōſanguineis
pꝛo eius anima ſi volūt acceptare. Deinde debet dari ei eucha
riſtia a pꝛopꝛio ſacerdote ſeculari: ꝗuis nō ſit cōfeſſus,quia nō
potuit:vel ab alio ſacerdote ſeculari,non aūt religioſo,ſi nō ha/
buit licentiam a pꝛopꝛio ſacerdote:vel epiſcopo:alias ipſe reli
gioſus incideret in excōicationem papalē in hoc caſu. Et hoc
verū eſt niſi timeretur de expuitione vel vomitu eius,quia tūc
nō deberet ſibi dari eucharistia,ſed extrema vnctio tātū:immo
etiā ſi nō potuit cōicare. Si pꝛopter freneſim nō permitteret
ſe inungi, pōt ligari:⁊ ſibi violēter dari. Aſtantibus autē infir/
mo debet credi, ſi perhibent teſtimoniū ꝙ petierit cōfeſſionē:
⁊ oſtēderit ſigna cōtritionis. ¶ Si autem nō eſt diu cōfeſſus:
vel quia notoꝛius peccatoꝛ,incurrit ſubito amentiam: ⁊ mutita
tem:vel infirmitatē:nec pꝛius,nec poteſt oſtendere ſigna cōtritio
nis,nil ei dari debet, nec ſacramēta, nec eccleſiaſtica ſepultura.
Si vero nec loquelā amiſit,nec amentiā incurrit:debet ab eo
exigi pura cōfeſſio pcōꝝ,plus vel minus,ſcḋm ꝙ patitur tēpus.
Nam ſi eſt in extremis,de pꝛincipalibus eſt interrogandū:per
maxime inducēdo eum ad cōtritionē cum ſpe venie. Sed ſi
nō eſt ita in extremis,⁊ vellet facere generalē cōfeſſionem de
tota vita ſua, ſicut multi infirmi ſancti fecerūt: ꝗuis non ſit ne/
ceſſarium:de his,que rite alias cōfeſſus eſt iterare cōfeſſionē,
admittenda eſt, ⁊ tandem abſolutio impendenda ab omni ſnīa
excōicationis:⁊ ab omni peccato,modo ſupꝛadicto in capitulo
pꝛecedēti:ita tamē,ꝙ ſi ligatus eſſet aliqua excōicatione,a qua
cōfeſſoꝛ extra illud periculum nō potuiſſet abſoluere,debet ei
iniungi:ꝙ ſi euadat infirmitatē:ꝗ̄ citius cōmode pōt,pꝛeſentet
ſe ei,ad quē oꝛdinarie ſpectabat abſolutio illius excōicationis.
Alias ſi faceret:reincideret in eādē excōicationē. extra de ſen.
excō.ca.eos.lib.6. Sed ſi erat detentus aliquo peccato:de ca
ſibus epo reſeruatis nō opoꝛtet ꝙ iniungat ei,ꝙ poſt ſanitatē
ad epiſcopū vadat pꝛo abſolutione: qꝛ ad illud nō tenetur,ſed
ſufficit

ſufficit ſibi prima abſolutio. ¶ Nota tamē, ꝙ ſi talis eſſet vſurarius publicus, non poteſt talis admitti ad cōfeſſionem, communionem, ⁊ ad alia ſacramēta, niſi facta prius cautione de reſtitutione vſurarum: vel promiſſione ab heredibus de huiuſmodi: in caſu quo amiſiſſet ipſe loquelam, vel vſum rationis poſt ſigna contritionis ſm formam iuris: que habetur in cap. quicquid. de vſu. lib. 6. His peractis non eſt penitentia infirmo iniūgenda, quia eam facere non poſſet, ſed innoteſcenda: vt dicitur. 20. q. 7. ca. Ab infirmis declarando ſic. Talem tibi darem penitentiam, ſi eſſes ſanus: quam deberes facere multo maiorem ſm regulas eccleſie, ſed quia nō potes modo, cum eris ſanus facies hoc vel illud: vel venies ad me, ⁊ tibi dabo. ¶ Iſtud tamen vltimum non videtur ſecurū: quia raro reuertuntur pro penitētia. ¶ Si vero deus aliter de te diſponeret: dimittas pro anima tua tantum pro penitentia. Poteſt etiā iniungi amicis, vel cōſanguineis aliquid pro penitentia: ſi vtrique acceptāt: ⁊ ſi credatur: ꝙ ſatiſfaciens pro eo ſit in ſtatu gratie. Super omnia enim admonendus eſt, vt ſi debet aliquid alicui: vel ratione maleficij, vel contractus, vel depoſiti, vel aliter, declarat bene, vt non diſcedat cum alieno ab hoc ſeculo, ne in eternum damnetur. Et de reſtitutione ⁊ legatis ad pias cauſas, pro anima ſua ita diſponat: ꝙ cito cogantur executores expedire, ⁊ non prolongare: ſicut ſepe ⁊ quotidie faciūt. Quod ſi nollet ſufficiēter diſponere de reſtitutione facienda, non eſt abſoluendus. ¶ Exhortandus eſt autem ad contritionem ſimul, ⁊ cōfidentiam diuine miſericordie exemplo latronis, meritis paſſionis Chriſti. ¶ Si autem haberi non poſſit copia ſacerdotis: quamuis bonum ſit in huiuſmodi periculis: in mari vz, bello, vel in infirmitate, vel morte violenta, laico poterit confiteri, tamen non eſt neceſſarium. Quod ſi fiat, ⁊ euadit: tenetur talis iterum de illis peccatis confiteri, quia non habebat ille claues eccleſie. ¶ Si vero infirmus non eſt in periculo mortis, ⁊ habet caſum excommunicationis, vel peccata reſeruata epiſcopo, debet confeſſor ire vel mittere ad epiſcopum ſi poteſt, pro authoritate huiuſmodi tamen modo tali, ꝙ non prodat peccatorem: niſi prius ille ſibi dederit licentiam nominandi eum. Hec ille.

¶ Explicit tractatus tertius prime partis libri ſacerdotalis.

¶ Tractatus quartus primę partis libri ſacerdotalis de ſacramēto euchariſtię. ¶ Quę cōtineantur in hoc tractatu. Ca. i.

Sacramentū euchariſtię, q̄ bona gratia dicitur. i. q. i. c. multi. In quo veraciter cōtinentur corpus, ſanguis, anima, ⁊ diuinitas dn̄i nr̄i ieſu chriſti ſub ſpeciebus panis ⁊ vini quod ab eo inſtitutum eſt, ob memoriam ſue ſacratiſſimę paſſionis: a ſolis ſacerdotibus ſumma cum diligentia eſt conſecrandum, pari reuerentia chriſticolis diſpenſandum, ⁊ fideli cuſtodia ſeruandum. Et qꝛ primum ⁊ maximū ſacerdotis officium eſt corpus ⁊ ſanguinem chriſti in hoc ſacramento cōſecrare, quod fit in miſſę celebratione. Ideo primum de ipſa dicemus: poſtmodum de alijs ſm̄ hūc ordinem, videlicet, qꝛ videbimus primo.

Materiam huius ſacramenti.
Formam huius ſacramenti.
Miniſtrum huius ſacramenti.
Effectus huius ſacramenti.
Locum idoneum ad celebrandum.
Tempus conueniens celebrationi.
Quoties in die quis poſſit celebrare.
Ordinem ⁊ ritum celebrandi.
Quibus hoc ſacr̄m ſit dandū: ⁊ quibus non.
Ordinem cōmunicandi populū in eccleſia.
Ordo communicandi infirmum.
Quō diligēter ſit cuſtodiēdū hoc ſacramentuꝫ.
Penitentia male cuſtodientis.
Caſus ꝯceſſi ⁊ ꝓhibiti tp̄e interdicti eccl̄iaſtici.

¶ Quę ſit materia huius ſacramēti. Ca. 2.

Materia huius ſacramēti eſt panis triticeus ex farina frumenti, cum aqua elementari ⁊ naturali confectus, De cōſe. diſt. 2. ca. in ſacramento. Et debet eē azymus: qꝛ chriſtus in azymo ſacramentū cōfecit, ⁊ cōſecrauit.

Et

Et etiam vſus ſancte Romane eccleſie, que initiũ & inſtitutionem a beato Petro apoſtolo habuit ſic obſeruat: & ſic mandat obſeruari. Si quis in fermẽtato pane cõſecraret in eccleſia latina: debet deponi. De celebra. miſ. ca. literas. Rationabiliter autem ſacramentũ ex pane triticeo. i. frumẽti, cõficitur: qa chriſtus, qui in eo ſacramentaliter cõtinetur, appellat ſe granũ frumẽti. Joan. 12. Niſi granũ frumẽti &c. De celebra. miſ. ca. vlt. & ſupradicto ca. in ſacramẽto. ¶ Materia calicis eſt vinũ de vite, quia ſanguis chriſti cõfici non poteſt niſi de vino vitis. eo. ca. in ſacramento. De cõſecra. diſt. 2. & ca. in ſumma. Ibidem. De ſumma trinita. ca. 1. de celebra. miſ. ca. cũ marthe. & ca. vl. Et cõuenienter cõficitur ſanguis chriſti ex vino vitis: quia chriſtus ſe veram vitez appellauit. Joan. 15. ¶ Ex concilio Carthaginẽſi. Cap. 27. In ſacrificijs corporis & ſanguinis dñi nihil amplius offeratur q̃z qd ipſe dñs dicit. Hic eſt panis, & vinũ in aqua miſtũ. Nec amplius in primitijs offerat deo, vino & frumento. De cõſecra. diſt. 2. in ſacramento. & ca. in ſumma. de celebr. miſ. ca. vlt. & ca. cũ marthe. de ſum. trini. ca. 1. Dicitur ergo, q materia panis debet eſſe ex tritico. i. ex frumento: nõ aũt i pane de ſpelta, ſiligine, milio, hordeo, vel alio quocũq3 grano: nec etiã ex paſta, ſed pane cocto. Similiter materia vini nõ poteſt eſſe ex aceto, vel agreſta, aut vino corrupto, vel nimis aceto ſo: aut ex vino granatorum, ſeu quorumcunq3 pomorum ſed ſolum de vino vitis. In muſto poteſt confici ſi eſt depuratum. ¶ Ex concilio Florentino ſub dño Eugenio papa. 4. Tertiuz eſt eucharistie ſacramẽtũ: cuius materia eſt panis triticeus, & vinum de vite. Cui ante cõſecrationẽ aqua modiciſſima admiſceri debet &c. Aqua vero, que in calice vino miſcetur, debet eſſe in modica quãtitate: q2 eam in vinum cõuerti oportet. Et hec aqua vino miſcetur ꝓpter ſignificationẽ: q2 vinũ chriſtũ ſignificat: & aqua populũ. Apponitur autem aqua vino, tum qa chriſtus ſacramentũ ſuũ in vino aqua miſto cõſecrauit, vt dicit Damaſcenus lib. 4. & q2 ex latere eius exiuit ſanguis & aqua: & etiã q2 eccleſia id ſtatuit & ꝓcepit. De cõſecr. diſt. 2. cũ oẽ. & c. i. Et licet nouerit ſacerdos aquã fuiſſe in doliũ poſitã, tamẽ propter ſignificationẽ debet aquã i calicẽ mittere. Et q̃uis aqua non ſit de neceſſitate ſacramenti, q2 ſi cõſecraretur vinum ſine

aqua,eſſet ſacramentū:tamen omittens peccat grauiter,ſi ſciē
ter omittit. De cōſec.diſt.2.cap.calix. De celebra.miſ.ca.cum
marthe.⁊ ca.ſcriptura. De cōſecr.diſt. 2. Poteſt aūt ſacerdos
omnē quantitatē panis ⁊ vini ante ſe poſitaꝫ in altari cōſecra/
re.hec omnia ex ſancto Tho. ⁊ ceteris theologis excerpta ſūt
ex.4.ſenten. ¶ Forma ſacramenti eucharistię quę ſit. Cap.3.

Tertia parte ex quarto ſententiarum.

Forma huius ſacramenti ſunt verba chriſti, a ſacerdote
cū intētione cōſecrādi rite ꝓlata,quę ſunt. Hoc eſt enim
corpus meū,in cōſecratione panis: ⁊ hic eſt enim calix ſangui/
nis mei noui ⁊ ęterni teſtamēti, myſteriū fidei, qui pro vobis ⁊
pro multis effūdet in remiſſionē peccatorū:in cōſecratione vini.
Matth.26. Mar.13. Luce.22. ⁊ de ꝯſecr.diſt.2. ca.q̄ corpus.
⁊ ca.vtrum.⁊.ca.accipite. ¶ Ex cōcilio Florentino predicto.
Forma huius ſacramenti ſunt verba ſaluatoris:quib⁹ hoc con
fecit ſacramentū. Naꝫ ipſorū verborū virtute ſubſtantia panis
in corpus chriſti,⁊ ſubſtantia vini in ſanguinem ꝯuertuntur:ita
tamen ꝙ totus chriſtus cōtinetur ſub ſpecie panis,⁊ totus ſub
ſpecie vini ⁊c. Et licet iſta dictio,enim,non ſit de neceſſitate for
mę ſacramēti,tñ ſciēter eā omittēs,peccat mortaliter. Unde to/
ta forma predicta tā panis, q̄ vini,integre ꝓferenda eſt:nō ob/
ſtante opinione aliquorū doctorū: q dicūt, ꝙ forma cōſecratio/
nis ſanguinis eſt iſta ſola. Hic eſt eniꝫ calix ſāguinis mei. Sed
ſecurius eſt ſm ſanctum Thomā ⁊ Scotū, totam dicere. Ha
buit enim eccleſia Romana, quę vtitur tota hac forma,eam a
beato Petro apoſtolo:qui creditur eaꝫ docuiſſe ſicut chriſtus
eam protulit. Et licet Euangeliſtę nō ponāt eaꝫ ſic formaliter
ſicut dicitur in miſſa,non eſt multum cōtrarium:qm̄ ipſi non in/
tendebant tradere formam conſecrationis, ſed ſolum narrare
rem geſtam. Quia vero chriſtus multa dixit ⁊ fecit, quę nullus
euangeliſta ſcripſit, eccleſia declarauit hanc formaꝫ a Chriſto
fuiſſe traditam: quam nullus euangeliſta integrā tradidit. Nō
ſolum verba formę non ſunt pretermittēda, ſed nec etiam alia
verba canonis miſſę:quia eccleſia ea cōnexuit in toto canone:
alias omittens ea grauiter peccaret. Dicit ſanctus Thomas:
ꝙ forma predicta vtens pronomine demonſtratiuo, oſtēdit ꝙ
materia cōſecrāda debet eſſe corā ſacerdote. Unde ſacerdos
qui eſt in domo,non poteſt conſecrare panem vel vinum qui
eſt

eſt in altari, aut in foro, aut totum vinum, quod eſt in cellario. Si prędictę formę in aliquo mutarētur, aut ſi ſub alijs verbis, quę idem ſignificarent: aut aliquid de eis diminueretur: nihil fieret. Similiter ſiquid adderetur bona intentione, ſicut. Hoc eſt enim corpus meum ſanctiſſimū: grauiter peccaret in ſingulis prędictis. ¶ De miniſtro huius ſacramenti. Cap. 4.

Miniſter huius ſacramenti eſt ſolus ſacerdos rite ordinatus, habens intentionē conſecrandi, ſicut chriſtus cōſecrauit indutus oibus ſacris veſtibus ſacerdotalibus: ⁊ cui non eſt ꝓhibitū celebrare, pōt ⁊ debet celebrare, ⁊ hoc ſacrū conficere ⁊ cōſecrare. ¶ Et notāter ponitur, pōt ⁊ debet, qꝛ hęreticus, ſchiſmaticus, excōicatus, interdictus, ⁊ degradatus, non debēt celebrare miſſā: tñ ſi celebrant cōficiunt veraciter corpus chri. ¶ Et dicitur rite ordinatus ille, qui in ordinatione ſua habuit omnia ſubſtātialia ad ſuam ordinationē ſtatuta: puta vnctionē manuū, acceptionē calicis cum patena cū hoſtia ⁊ vino: ⁊ alia quę ſunt de ſubſtātia ordinis. 25. diſt. ca. perlectis. ⁊ de ſumma trini. ca. firmiter. §. vna. ¶ Habēs intētionē cōſecrādi, ſicut chriſtus cōſecrauit. Ubi notandū, qꝫ ad perfectionē ſacramenti requirit intētio miniſtri: qua intēdat facere in cōſecratione qđ chriſtus fecit. Et non eſt neceſſaria intētio actualis, ſed ſufficit virtualis: puta, ſi accedēs ad altare habet intētionē celebrandi ⁊ cōſecrādi: ſed poſtea ſuſpēditur eius intētio per aliā ſupuenientem cogitationē, ⁊ tunc ex virtute primę intētionis vere cōficit. Hec. ſ. Tho. ⁊ Scotus. ¶ Sine peccato mortali. Ille dicit ſine peccato mortali, qui nō eſt notorius peccator: puta hereticus, ſchiſmaticus, cōcubinarius, ⁊ excōicatus: qꝛ talibus implicitus eſt in pctō mortali: ideo nō debet celebrare: ⁊ nō ſolū ipſe, ſed etiā oēs, qui audiūt ſciēter miſſā eius, ſi eſt cōuictus vel cōdēnatus, peccāt ſm Theo. 31. diſt. ca. nullus. de cohabita. cle. ⁊ mu. ca. veſtra. ſm glo. ⁊ ca. quęſitū. Si aūt cōmiſit aliqđ pctm̄ mortale, de quo nō recordat, aut nō habet copiam cōfeſſoris, ⁊ iminet ſibi neceſſitas celebrādi: puta qa eſt curatus, vel eſt dies feſtus: vel neceſſitas infirmi cōicādi: qꝛ non habebat hoſtiā cōſecratā, ⁊ habet ꝓpoſitū ſi recordaretur illius peccati, qꝫ ipſū ꝯfiteretur, ſi haberet copiam cōfeſſoris: ⁊ interim cōteritur ⁊ penitet: ⁊ eſt ī ꝓpoſito cōfitēdi: abſoluitur ꝑ ſummū pontificem chri-

ſtum: ꝛ pōt celebrare, ꝛ poſtea debet ꝯfiteri ſacerdoti, qñ habe
bit copiā eius. Qui qdē ſacerdos ante celebratiōnē ſemp debet
eſſe ieiunus.7.q.1.cap.nihil. De conſecra.diſt.2.cap.ſiquidem
Hec omnia ex ſacris Theologis ſunt excerpta. Uide de hoc.
Cōſtitutionē ꝯcilij Florentini ſub Eugenio papa.4.ꝙ incipit.
Exultate deo. De miniſtro vide alia inferius in cap. de diſpen
ſatione ſacramēti facienda per curatuꝫ. ¶ Sacerdos mutila/
tus,vel notabiliter monſtruoſus,aut horribili infirmitate deten
tus, puta lepra, vel morbo gallico deformabiliter corroſus: ꝑꝑ
ſcandalū puſillorū nō debet celebrare: leproſus tñ inter lepro/
ſos in loco priuato pōt celebrare. ſm .ſ. Thomaꝫ. ¶ Epilepti
cus etiā durāte infirmitate ꝛ per annū poſt, non pōt celebrare.
33.diſt.ca. cōi ꝛ glo. ¶ Demoniacus etiam ante plenam libe/
rationē celebrare non pōt, eodē ca. cōi. Sacerdotes etiā ordi/
nati,tam curati, ꝙꝫ nō curati:ſi tꝑibus debitis, ꝛ habita opportu
nitate non celebrant, peccant: qꝛ ipſis indiſtincte pręceptū eſt.
Hoc facite in meā cōmemorationē. ¶ Nullus etiā pręſumat
celebrare:niſi duobus pñtib⁹ ꝛ rñdētib⁹. Alij aūt dicūt ꝙ vnus
ſufficit.7.q.1.illud.extra de fil.pꝭby. propoſuit. De vj. ꝛ hono.
cleri. ca.vnuſquiſqꝫ.ꝛ ita cōiter in eccleſia ſeruat. ¶ Incluſus
vbi nō eſt copia clericoꝝ, ſolus celebrare pōt: ꝛ nōn alias. De
verb.ſignifi. ca. queſiuit. Nulla mulier ad altare pſumat acce/
dere, aut preſbytero miniſtrare. De coha.cle.ꝛ mulie.c.1.§.vl.
¶ Non debet etiā ſacerdos celebrare ſine lucerna. De.celeb.
miſſarū.ca. vlt. vt impleatur figura. Leuitici.6. Ignis in altari
meo ſemper ardebit. ¶ De effectu huius ſacramēti. Cap.5.

Effectus huius ſacramenti eſt multiplex ipſum digne ſu/
mentibus. Nam fortificat mentem contra vitia:virtutes
auget: delet venialia:confert gratiam: ꝛ fortius vnit membra
capiti, id eſt bonos chriſtianos Chriſto: ꝛ futurę glorię nobis
pignus datur. Unde verſus.

Inflammat,memorat,ſuſtentat,roborat,auget
Hoſtia ſpem,purgat,reficit,vitam dat,ꝛ vnit:
Confirmatqꝫ fidem,minuit fomitem,atqꝫ remittit.
Roborat, augmentat hoc ſacrum:delet ꝛ vnit. ¶ Ex cōcilio
Florentino prędicto. Huius ſacr̄i effectus, quē in anima ope/
ratur digne ſumentis,eſt adunatio hominis ad chriſtum. Et qꝛ

per gratiã homo christo incorporatur, et membris eius vnitur: consequens eſt, q̄ per hoc sacramentũ in ſumentibus digne gratia augeatur, omnemq; effectũ, quem materialis cibus et potus, quo ad vitam agunt corporalem ſuſtentandam: augendo, reparando, et delectando: ſacramentũ hoc quo ad vitã operatur ſpiritualem. In quo, vt inquit Vrbanus papa, gratam ſaluatoris noſtri recenſemus memoriam, a malo retrahimur, cõfortamur in bono: et ad virtutũ et graꝝ proficimus incrementũ. Hec ibi. Et preclariſſimus doctor. S. Tho. Corpus chriſti eſt medicina egrotis, dieta peregrinãtibus, debiles confortat, valẽtes delectat, languorẽ ſanat, ſenitatem ſeruat, fit homo manſuetior ad correctionẽ, patientior ad laborem, ad amoreꝫ ardentior, ſagatior ad cautelam, ad obedientiam promptior: ad gratiarũ actionem deuotior. Et dicitur hoc ſacramentũ viaticũ: q: ſicut viator ſine cibo ambulare non põt, ita ſine hoc ſacramento homo adultus nõ põt rite ambulare ad paradiſuꝫ. De peni. et remiſ. cap. q̄ ãnte. 26. q. 5. cap. ſiquis de corpore. et cap. qui recedunt.

Quis locus idoneus ſit ad miſſe celebrationem. Cap. 6.

Locus, in quo miſſa eſt celebrãda, debet eſſe ſanctificatus, vt eſt eccleſia regulariter: niſi ocurrerit caſus neceſſitatis. De ꝯſec. diſt. 1. nullus. Ex concilio Tiburienſi. Cap. 4.

Miſſarũ ſolẽnia non vbiq; ſed in locis ab ep̄o cõſecratis, vel vbi ipſe permiſerit, celebrãda eſſe cẽſemus. Concedimus etiã vt ſicubi, q̄d noſtris peccatis exigentibus perplurimũ eſt factũ a normanis: et a ſclauis, et ab vngaris, et a malis chriſtianis: ſeu alio qualicũq; modo eccleſie fuerint incenſe, et cõbuſte, in capellis cum tabula conſecrata miſſas interim celebrare ꝑmittimus: donec ipſe eccleſie reſtaurari queant. In itinere vero poſitis, ſi eccleſia defuerit, vt ſub diuo, ſiue in tentorijs ſit tabula altaris ꝯſecrata: ceteraq; ſacra myſteria ad id officium pertinẽtia affuerint: miſſarum ſolennia celebrare concedimus. Aliter omnino interdicimus. Hec ibi. Et his caſibus exceptis, non licet niſi ex ſpeciali priuilegio celebrare in loco nõ ſacro, ſine licentia ep̄i loci illius. De cõſe. diſt. 1. ca. miſſarũ. Qui tñ hoc cõcedere non debet, niſi adſit rationabilis et legitima cauſa. Poteſt etiaꝫ miſſa celebrari extra eccleſiã: vbi aliq̄bus ꝑibus magna populi cõfluit multitudo: vel, ꝑpter aliq̄d feſtũ, vel miſſã nouã, vel predi

catorẽ inſignẽ: quẽ magnus ppl's ſequit: ⁊ eccleſia eſt parua: in platea mũda ⁊ honeſta ſuper altari portatili, prouiſo ꝙ puluis aut flatus ad altare non poſſint puenire. Idem dicendũ eſt de camera, vel aula, aut alio loco honeſto ⁊ apto, in quo ex priuilegio dñi papę vel de licẽtia epi põt celebrari. De ꝯſe. diſt. 1. ca. miſſaꝝ. Et debet eſſe ſacerdos paratus cũ oib⁹ paramẽtis reqſitis altari cõſecrato ſaltim portatili, cum calice conſecrato: ⁊ duobus pallis ſeu linteaminibus ⁊ corporali conſecratis: ⁊ de puro lineo ꝯfectis. De. cõſe. diſt. 1. ꝯſulo. ⁊ ca. viſtimẽta. Nõ debet etiã ſacerdos celebrare in mari, vel in ecclia polluta ſanguine vel ſemine: donec fuerit recõciliata: nec etiã in cimiterio eccleſię violatę ꝯiũcto annexo ⁊ ꝯtiguo: nec tpe interdicti ecclıaſtici: niſi ianuis clauſis, excõicatis ⁊ interdictis excluſis. Et q̃ ꝯtrariuꝫ fecerit, efficit irregularis ⁊ ineligibilis, nec ip ſe põt eligere vel eligi ſine papę diſpenſatiõe. De ſẽtẽ. excõi. ca. alma. lib. 6. ⁊ ca. is q̃, vbi ſupra. ¶ Quo tpe miſſa celebranda ſit. Cap. 7.

Miſſa, generaliter loquendo, debet dici de die: ⁊ nõ de nocte. Dies aũt nõ iudicat ſolũ ab ortu ſolis, ſed ex quo incipiunt ſolis ſigna manifeſtari ⁊ oriri p aliquã ſolis illuſtrationẽ .ſ. a principio aurorę, vſqꝫ ad horã nonam: ⁊ tali tpe pñt miſſę celebrari legitime. Uſus tñ eccleſię habet, vt nõ dicat miſſa hora nona, niſi in diebus ieiunioꝝ, ⁊ qñ ordines cõferuntur. Miſſę priuatę dici poſſũt ab aurora vſqꝫ ad ſextã, exceptis diebus ieiunioꝝ. Solẽnis miſſa inter tertiã ⁊ ſextaꝫ ſolet ex cõſuetudine celebrari. Et ſacerdos celebrans ante diem ſine diſpenſatione epiſcopi, vel ſuperioris, ſm quoſdam peccat mortaliter, niſi in caſu, quo deberet cõſecrare hoſtiã propter infirmũ cõicanduꝫ. Excipitur ab hac generalitate dies Natalis dñi, in quo miſſa media nocte celebrat. Et etiã paſchę reſurrectionis, in qua antiquitus miſſa in nocte celebrabat. De ꝯſe. diſt. 1. ca. nocte ſancta. ⁊ ca. ſolet. De cele. miſ. ca. cõſuluiſti. Hęc ex ſacris theologis habẽtur. ¶ Quoties in die qs poſſit celebrare. Cap. 8.

Excepto die natiuitatis dñi, niſi cauſa neceſſitatis ſuadeat, non debet ſacerdos niſi ſemel in die miſſas celebrare de celebra. miſſa. ca. conſuluiſti. Et in die pdicto natiuitatis licet cuilibet ſacerdoti tres miſſas celebrare. De cõſec. diſt. 1. ca. nocte. In aliis vero diebus poteſt ſacerdos in caſu neceſſitatis

duas

duas miſſas ⁊ non plures celebrare. ¶ Primo qñ celebrauit miſſam de ſancto ꝓpter ſolénitatē, ⁊ oporteat aliaꝫ miſſam celebrare de tpe: vel oportet aliam miſſam pro defunctis, ſiue ſit preſens defunctus, ſiue ſit anniuerſariuꝫ: aut pro deuotione: qꝛ canon non diſtinguit. De cōſec. diſt. 2. ca. ſufficit. dūmodo non ſit corrupta intentio: nec hoc fiat contra conſuetudinem in loco approbatā, ſm glo. ¶ Secundo propter neceſſitatē peregrinorum, vel perſone inſignis aduenientis. ¶ Tertio propter neceſſitatē nuptiarū, vbi tēpus laberetur. ¶ Quarto propter cōmunioneꝫ infirmi in periculo mortis exiſtentis, ſi non habet hoſtiam conſecrataꝫ. ¶ Quinto quādo idem ſacerdos habet duas eccleſias: vel propter paupertatē eccleſiarū, que duobus ſacerdotibus alendis non ſufficerēt, vel propter raritatē ſacerdotū: ⁊ oportet ipſum vtriqꝫ ſeruire: pōt ſucceſſiue primo vni: ⁊ poſtmodū alteri celebrando ſatiſfacere. Item in die reſurrectionis dñi: vbi vnicus eſt ſacerdos in eccleſia, ⁊ tanta populi multitudo, ꝙ omnes non poſſunt intereſſe vni miſſe, poteſt iteruꝫ celebrare. Item ſi ſacerdos vnius eccleſie infirmaretur, poteſt ſacerdos vicine eccleſie diebus feſtis pro eo miſſam celebrare: ⁊ etiam eccleſie ſue non deficere. Et videntur iſti duo vltimi caſus neceſſitatis: ideo a pluribus cōceduntur: ſed quia nihil de his auctenticum inuenitur, maioruꝫ iudicio eſt relinquendū. Quocūqꝫ aūt caſu ſacerdos pluries in die celebrauerit, in qualibet miſſa debet corpus ⁊ ſanguinē dñi ſumere: ⁊ oēs perfuſiones calicis vſqꝫ in finem vltime miſſe in aliquo calice ſeu vaſe mūdo ⁊ honeſto ponere: ⁊ in fine vltime miſſe recipere. De celebra. miſſa. ca. cōſuluiſti. in glo. ⁊ ca. ex parte. Itē ſacerdos debet omni tpe poſtqꝫ ſanguinē dñi ſuſceperit, calicē vino perfundere ⁊ ſumere in eo. cap. ex parte. ¶ Omni die excepto paraſceue miſſa celebratur: ⁊ tūc non, qꝛ eo die chriſtus ſeipſū immolauit. Et cū miſſa ſit figura paſſionis chriſti aduenīēte veritate figura debet ceſſare. Qō aūt dicitur. De ꝯſc. diſt. 2. ca. ſabbato biduo. ſ. paraſceue: ⁊ ſabbato ſctō, nō debent penitus ſacra celebrari: ſm Archidiaconuꝫ dicitur ꝙ miſſa que in ſabbato ſcō dicitur: eſt miſſa noctis dñice ſequētis: ⁊ nō ſabbati: ⁊ ideo antiquitus ante horā veſperaꝝ nō ſolebat celebrari. ¶ De ordine ⁊ ritu celebrādi ſm cōſuetudinē ſācte Romane eccleſie. Ca. 9.

Sacerdoti celebraturo, ſi digne celebrare intendit, infraſcripte conſiderationes ſunt habende. Videlicet.

Intentionis diſcuſſio. Ne.	Propter vanā gliā	Celebret.
	Propter auaritiam	
	Propter verecūdiā	
	Propter timorem	
	Propter ↄſuetudinē	
Generalis contritio. Sup.	Omiſſis q̄ fieri oportuit	Corde, ore, ꝛ opere.
	Cōmiſſiſq̄ fieri nō licuit	
	Cōſuetis ꝛ ſepe cōfeſſis	
Pura ꝛ vera confeſſio ſ.	Notabilium	Criminum
	Communium	
	Ignoratorum	
Quid intendat conſequi principaliter. An	Augmentum dilectionis	Dei
	Inſeparabilitatē vnionis	
	Accelerationem viſionis	
Quid intendat facere in miſſa, vtrum	Deum per lachrymas placare	Velit
	Mortē chri ꝛ charitatē memorare	
	Totam eccleſiam adunare	
In canone hec tria ſeruanda ſunt, ſcilicet	Diligētia ad cōficiēdum	Corpus Chriſti
	Reuerentia ad tāgēdum	
	Deuotio ad ſumendum	
Quia ſunt ibi	Magna ſignis	Miſſe
	Maiora verbis	
	Maxima intētione	
Propter ↄtinētiā tā	Excellentis corporis	Chri
	Excellentioris anime	
	Excellētiſſime diuinitatis	

V. Siquis ad altare digne cupis celebrare,
Cor prius abſterge: ſic mundior ad ſacra perge.

In

Jn domini menſa quid tractes, ſedule penſa.
Uiuere ſiue mori confert, quod porrigis ori.
Aegris ⁊ ſanis bona eſt refectio panis:
Sed chriſti panis non eſt ſanus niſi ſanis.
Jndigne ſumis, ſi non ſumis reuerenter,
Uel non catholice, aut habens mortale ſcienter.

¶ Alij verſus pulcherrimi ad idem.

Jram, odium, rixas, rancorem, pelle ſacerdos.
Pelle inimicitias, pelleqꝫ deſidiam.
Caſta placent ſuperis, tu caſto corpore caſta
Mente deum tractes, ſit procul atra lues.
Sit procul ⁊ luxus ſanctorum ſancta ſacerdos.
Dum petis: horrendum ſit procul omne malum.

¶ Ordo miſſę compoſitus per Reuerendum patrem dominuꝫ Joānem Brocardum olim magiſtrum cerimoniarum Sanctę Romanę Eccleſię: cum additione aliquarum deuotiſſimarū orationum: ⁊ tractatu de defectibus in miſſa occurrentibus.

ORdo ſeruandus per ſacerdotem in celebratione miſſę ſine cātu ⁊ ſine miniſtris ſm̄ ritū ſanctę Romanę eccleſię, ⁊ dici debet ex libro expedite: non tm̄ nimis feſtinanter, ⁊ fieri omnia, vt iacent: nihil omiſſo, addito, aut in eis mutato: vel de ipſis minuto. Et ordinem huiuſmodi obſeruant etiā ſummus Pontifex: domini Cardinales, patriarche, archiepiſcopi, ⁊ epiſcopi, qn̄ nō celebrāt pōtificaliter, ſed in priuato. Cum aūt in pōtificalibus celebrant, obſeruāt cerimonias in pōtificali cerimoniali poſitas. ¶ De cōfeſſione ſacramentali ante miſſā pretermittenda ⁊ orōnibus pparatorijs. Ca. 9.

SAcerdos miſſam celebraturus in primis ad minus matutinas: ⁊ primā horas: canonicas dicat deuote, niſi ſtatu

to vel cõſuetudine eccleſię, aut alias habeat infra vel imediate poſt matutinas: ante horaꝫ primarũ celebrare: quo caſu poterit anteq̃ primã dicat id peragere: ⁊ ſi in peccato mortali cõſtitutũ ſe cognouerit, ante cõfeſſionẽ ſacralẽ dicat hãc orationem.

SUſcipe confeſſionẽ meam piiſſime, ac clementiſſime domine Jeſu Chriſte, vnica ſpes ſalutis aię meę: ⁊ da mihi obſecro contritionem cordis, ⁊ lachrymas oculis meis: vt defleam diebus ac noctibus omnes negligentias meas, cum humilitate ⁊ puritate cordis. Appropinquet oratio mea in cõſpectu tuo dñe. Si iratus fueris contra me, quẽ adiutorẽ quęram? Quis miſerebitur iniquitatibus meis? Memẽto dñe: qui chananeã ⁊ publicanũ vocaſti ad penitẽtiã: ⁊ Petrum lachrymãteꝫ ſuſcepiſti: dñe deus meus ſuſcipe preces meas ſaluator mũdi Jeſu bone: qui te crucis morti dediſti: vt pctõres ſaluares: reſpice me miſerũ inuocantẽ nomẽ tuũ, ⁊ noli ſic attẽdere malum meũ: vt obliuiſcaris bonũ tuum. Et ſi cõmiſi vnde me dãnare potes: tu nõ amiſiſti vnde ſaluare me ſoles. Parce ergo mihi: qui es ſaluator meus: ⁊ miſerere peccatrici animę meę. Solue vincula eius: ſana vulnera eius. Dñe Jeſu te deſidero: te quęro, te volo: oſtẽde mihi facieꝫ tuam, ⁊ ſaluus ero. Mitte igitur piiſſime dñe: meritis puriſſimę ⁊ immaculatę ſemp̃ virginis Marię: lucem tuam ⁊ veritateꝫ tuam in animã meam: quę omnes defectus meos in veritate mihi oſtẽdat, ⁊ quos cõfiteri me oportet: atq; iuuet ⁊ doceat ipſos plene ⁊ cuꝫ debita cõtritione explicare. Qui viuis ⁊ reg. Qua dicta coraꝫ alio ſacerdote abſoluẽdi cũ iuriſdictionẽ ſeu poteſtateꝫ habẽte genuflexus: capite diſcooperto cõfiteatur: eidẽ cooperto capite in cõueniẽti loco ſedẽti, omnia peccata ſua: ⁊ ab eodẽ abſolutionẽ, ⁊ penitentiã ſalutarẽ pro cõmiſſis criminibus recipiat. ¶ Peracta penitentia per cõfeſſorẽ impoſita, dicat ſequentem orationem.

SIt tibi dñe obſecro meritis ſanctiſſimę matris tuę ſemp̃ virginis Marię grata ⁊ accepta iſta cõfeſſio mea: ⁊ q̃cq̃d mihi defuit nunc, ⁊ alias de ſufficiẽtia cõtritionis, de puritate ⁊ integritate cõfeſſionis ſuppleat pietas ⁊ miſericordia tua: quę digneł me habere plenius ⁊ pfectius abſolutũ in celo. Qui viuis ⁊ regnas p oia ſcła ſcłoꝝ. Amẽ. Deinde ſi voluerit poterit pro deuotione orationẽ ſeq̃ntẽ ante altare, vel alio cõuenienti loco

ti loco genuflexis dicere. ¶ Oꝛatio ſancti Ambꝛoſij epiſcopi,

SUmme ſacerdos ⁊ vere pontifex, qui te obtuliſti deo pr̄i
hoſtiam viuā, purā, ⁊ imaculatā in ara crucis pꝛo nobis
miſeris peccatoꝛibus: quiq; dediſti nobis carnē tuā ad mandu/
candū: ⁊ ſanguinē tuum ad bibendū: ⁊ poſuiſti myſteriū illud in
virtute ſpūs ſancti dicēs. Hec quotieſcūq; feceritis, in mei me
moꝛiā facietis: rogo te per ſanguinē tuū pꝛetioſum magnū ſa/
lutis noſtrę pꝛetiū: rogo te per hanc mirā ⁊ inenarrabilē chari/
tatē, qua nos miſeros ⁊ indignos ſic amare dignatus es: vt la/
uares nos a pctis nr̄is in ſanguine tuo: doce me indignū ſeruū
tuū: quē inter cętera dona tua etiā ad officiū ſacerdotale voca/
re dignatus es nullis meis meritis, ſed ſola miſericoꝛdię tuę di/
gnatione: doce me quęſo per ſpm̄ ſanctū tuū: tantum tractare
myſteriū ea reuerētia ⁊ honoꝛe: ea deuotione ⁊ timoꝛe: quibus
opoꝛtet ⁊ decet. Fac me quęſo per gratiā tuā ſemꝑ illud de tāto
myſterio credere ⁊ intelligere, ſentire, ⁊ firmiter tenere: dicere
⁊ cogitare: qđ tibi placet: ⁊ expedit aię meę. Intret ſpūs tuus
bonus in coꝛ meū, q ſonet ibi ſine ſono: ⁊ ſine ſtrepitu verboꝛum
loquatur veritatē tantoꝛū myſterioꝛū: Pꝛofunda ſunt qꝑpe ni/
mis: ⁊ ſacro tecta velamine. Pꝛopter magnā clementiā tuam
cōcede mihi miſſarū ſolēnia puro coꝛde, ⁊ munda mente cele/
bꝛare. Libera coꝛ meū ab immūdis ⁊ nefandis: vanis ⁊ noxijs
cogitationibus. Muni me quęſo beatoꝛū angeloꝛū pia ⁊ fida
tutela: atq; foꝛtiſſima cuſtodia, vt hoſtes omniū bonoꝛū cōfuſi
diſcedāt per virtutē tāti myſterij: ⁊ per manū ſancti angeli tui,
repelle a me ⁊ a cunctis ſeruis tuis ſpurciſſimum ⁊ nefandiſſi/
mum ſpiritū inanis gloꝛię, iracūdię, foꝛnicationis, ſuperbię, ⁊ ce
nodoxię, inuidię, auaritię, blaſphemię, ⁊ immunditię, dubietatis, ⁊
diffidētię, vt tantū ſacrificiū cum oī puritate valeā tibi offerre.
Confundantur qui me ꝑſequuntur. Pereant illi, qui ꝑdere cū
cta bona feſtināt. Rex virtutū: deus amatoꝛ caſtitatis ⁊ integri/
tatis: celeſti roꝛe benedictionis tuę extingue in coꝛpoꝛe meo to
tū fomitē ardētis libidinis, vt maneat in me tenoꝛ totius caſtita/
tis ⁊ integritatis aię ⁊ coꝛpoꝛis. Moꝛtifica in mēbꝛis meis car/
nis ſtimulos, omneſq; libidinoſas cōmotiones: ⁊ da mihi verā
⁊ perpetuā caſtitatis ſctimoniā cum cęteris donis tuis, quę tibi
placeāt in veritate: vt ſacrificiū laudis tuę caſto coꝛpoꝛe, ⁊ mun

do coꝛde tibi valeā offerre. Quātā enim coꝛdis cōtritione: ⁊ la
chꝛymarū fonte: quāta reuerētia,timoꝛe,⁊ tremoꝛe:quanta coꝛ
dis caſtitate,⁊ aīe puritate:illud diuinū ⁊ celeſte ſacrificiū eſt ce
lebꝛādū dn̄e vbi caro tua in veritate ſumitur:⁊ ſanguis tuus in
veritate bibitur: vbi ima ſummis iungunt̄: vbi adeſt ſc̄oꝝ ange
loꝝ p̄ñtia: vbi tu es ſacerdos ⁊ ſacrificiū mirabiliter ⁊ ineffabi
liter. Quis digne hoc celebꝛare pōt,niſi tu ops̄ deus offerenteꝫ
feceris dignū? Scio vere dn̄e, ⁊ ſcio,ac idipſuꝫ bonitati tue cō/
fiteoꝛ: ꝙ nō ſuꝫ dignus accedere ad tātū myſteriū: ꝓpter nimia
pctā mea: ⁊ infinitas negligentias meas. Sed ſcio veraciter:
credo ex toto coꝛde: ⁊ oꝛe ꝯfiteoꝛ:qꝛ tu me potes dignū facere:
qui ſolus potes facere mundū de immūdo cōceptum ſemine: ⁊
de pctōꝛibus iuſtos facis ⁊ ſanctos. Per hāc oīpotentiā tuā te
rogo: cōcede mihi pctōꝛi hoc celeſte ſacrificiū celebꝛare cum ti
moꝛe ⁊ tremoꝛe: cum coꝛdis puritate: ⁊ lacbꝛymaruꝫ fonte,cum
ſpūali letitia: ⁊ gaudio celeſti. Sentiat mens mea dn̄e dulcedi
nem beatiſſime p̄ñtie tue: ⁊ excubias ſanctoꝝ angeloꝝ tuoꝝ in
circuitu meo. Ego enim memoꝛ venerādę paſſionis tuę: acce/
do ad altare tuū,lꝫ peccatoꝛ: vt offeraꝫ tibi de donis tuis ſacrifi
cium: qd̄ tu inſtituiſti: ⁊ offerri tuę maieſtati pꝛęcepiſti in cōme/
moꝛationem tuam pꝛo noſtra ſalute. Suſcipe ergo illud queſo
ſumme paſtoꝛ pꝛo eccl'ia tua ſcā: pꝛo populo tuo: quē acquiſi/
uiſti ſanguine tuo. Et qm̄ me pctōꝛē inter te ⁊ eundē pplm̄ tuū
mediū eſſe voluiſti:lꝫ in me boni ops̄ teſtimoniū nō agnoſcas:
officiū ſaltē diſpēſationis mihi credite nō recuſes:ne p me indi
gnū famulū tuū eoꝝ ſalutis pereat pꝛetiū, pꝛo qbus victima fa/
ctus,dignat⁹ es eſſe redēptio ſalutaris. Pꝛofero ergo dn̄e ſi di
gneris ,ꝓpitius intueri, tribulatiōes plebiū,pic͞ula ppl'oꝝ,capti/
uoꝝ gemitus,miſerias oꝛphanoꝝ,neceſſitates peregrinoꝝ: ino
piā debiliū: deſperationes lāguētiū: defectus ſenū: ſuſpirium iu
uenū: vota virginū: ⁊ lamēta viduaꝝ: tu eniꝫ miſereris oīuꝫ dn̄e:
⁊ nihil odiſti eoꝝ,que feciſti. Memoꝛare dn̄e que ſit nr̄a ſubſtā
tia: qꝛ tu p̄ nr̄ es tu deus nr̄ es:ne iraſcaris neqꝫ multitudinem
viſcerū tuoꝝ miſericoꝛdię tuę ſup nos cōtineas. Non in iuſtifica
tionib⁹ pꝛoſternimus pꝛeces ante faciē tuā,ſed in miſerationib⁹
tuis multis, Aufer a nobis iniqtates nr̄as: ⁊ ignē ſcti ſpūs in no
bis clemēter accēde. Aufer a nobis coꝛ lapideū de carne nr̄a,⁊

da nobis co2 carneu3: qd te timeat, te amet, te diligat, in te dele/
ctetur: te pfruat: te ſequat. Oramus dñe clemẽtiã tuã: vt ſereno
vultu familiã tuam ſacri tui nois officia p2eſtolantẽ aſpicere di
gneris: ⁊ vt nullius ſit irritũ votu3: nullius vacua poſtulatio: tu
nobis p2eces ſuggere, quas ipſe audire ꝓpitius, ⁊ exaudire de/
lecteris. Rogamus te etiã p2 ſctẽ: ⁊ p2o aiabus oium fideliũ de
functo2: vt ſit illis ſalus eterna: ppetua ſanitas, gaudiũ ⁊ refri/
geriũ ſempiternũ: hoc magnũ puritatis ſacrm: deus meus ſit il
lis hodie magnũ ⁊ plenũ cõuiuiũ: de te pane viuo: q de celo de
ſcendiſti: ⁊ das vitã mũdo: de carne tua ſcã ⁊ bñdicta: agni v3 q
tollit pctã mũdi: que de ſcõ ⁊ glo̗ſo vtero btẽ virginis Marie
eſt aſſumpta: ⁊ de ſpũ ſcõ cõcepta: de illo p2etioſo ſãguine tuo:
q pietatis fonte per lanceã militis ex tuo ſctiſſimo latere felici/
ter emanauit: vt inde ſanati, refrigerati, refecti ⁊ ꝯſolati, exultẽt
in laude ⁊ glia tua. Peto clementiã tua3 pijſſime redẽpto2: vt
deſcẽdat ſup hunc panẽ ⁊ calicẽ iſtum plenitudo diuinitatis tue.
Deſcẽdat etiã dñe illa ſancti ſpũs tui inuiſibilis fo2ma, ⁊ incõ/
p2ehenſibilis maieſtas: ſicut quondã in hoſtijs patrũ deſcende
bat: que ⁊ oblationes noſtras: co2pus ⁊ ſanguinẽ tuum efficiat
⁊ me indignũ ſacerdotẽ tuũ doceat tantũ tractare myſteriũ cu3
co2dis puritate, ⁊ lach2yma2 fonte: cu3 reuerẽtia ⁊ tremo2e: ita
vt placide ⁊ benigne ſuſcipias ſacrificiũ laudis de manib9 meis:
ad ſalutẽ oiu3 tam viuo2 q3 fideliũ defunctorũ. Rogo te dñe p
ipſum ſacroſanctũ myſteriu3 co2po2is ⁊ ſanguinis tui p2etioſiſ/
ſimi: quo quotidie in eccleſia tua ſancta paſcimur ⁊ potamur:
abluimur ⁊ ſctificamur: atq3 vnius tue ſumme diuinitatis par/
ticipes efficimur: vt mihi cõcedas virtutes tuas ſanctas, quibus
repletus, bona cõſcientia ad altare tuum accedã ita vt hec ſa/
cramẽta celeſtia efficiant mihi ſalus ⁊ vita. Tu enim dixiſti o2e
tuo ſancto ⁊ benedicto, Panis quẽ ego dabo caro mea eſt p2o
mũdi vita: qui mãducat me viuet ꝓpter me: ipſe manet in me:
⁊ ego in eo. Ego ſum panis viuus, qui de celo deſcendi: ſiquis
mãducauerit, ex hoc pane viuet in eternum. Panis dulciſſime
ſana palatum co2dis mei: vt ſentiã ſuauitatẽ amo2is tui. Sana
me dñe ab oi lãguo2e: vt nullã p2eter te ſentiã dulcedinẽ: nullũ
p2eter te querã amo2ẽ: nullã p2eter te amẽ pulch2itudinẽ. Pa/
nis cãdidiſſime: hñs oẽ delectamentũ, ⁊ oẽm ſapo2ẽ ſuauitatis:

qui nos de te ſemꝑ reficis: ⁊ in te nunq̄ꝫ deficis: comedat te coꝛ meū: ⁊ dulcedine ſapoꝛis tui repleant viſcera aīe meę. Mādu cat te angelus pleno oꝛe: mādůcat te peregrinus hō pro modu lo ſuo: ne deficere poſſit in via, tali recreatus viatico. Panis ſā cte, panis viue, panis pulcherrime: panis mūde: qui deſcēdiſti de cęlo: ⁊ das vitam mūdo: veni in coꝛ meum: ⁊ munda me ab omni inquinamento carnis ⁊ ſpūs. Intra in animā meā: ſana ⁊ ſctifica me interius ⁊ exterius. Eſto tutamen ⁊ ꝑpetua ſalus ⁊ protectio coꝛpoꝛis ⁊ aię meę. Repelle a me inſidiātes mihi ho ſtes: recedāt ꝓcul a potentia pn̄tię tuę: vt tua ꝓtectione foris ⁊ intus munitus: recto tramite ad regnū tuū ꝑueniā vbi non my ſterijs ſicut in hoc tp̄e agitur, ſed facie ad faciē te videā. Amē.

¶ Sacerdos celebraturꝰ lauat manꝰ añ celebrationē. Ca. 10.

ORatione hmōi cōpleta, vel etiā omiſſa, ſi eam dicere nō ſit diſpoſitus, ſacerdos induitur paramentis ſacerdotali bus in ſacriſtia: vel ante altare vbi eſt celebraturus, aut alio lo co ad hoc oꝛdinato. Si hmōi paramēta eſt excepturus in ſacri ſtia: vel alio loco ad hoc oꝛdinato, lauat manus in loco deputa to: ⁊ alia facit vt infra dicetur. Si aūt eiſdē paramētis indui ve lit ante altare in quo eſt celebraturus anteq̄ꝫ aſcēdat ad ipſum altare genuflectit in eius īfimo gradu: ⁊ detecto capite iūctis manibus ante pectus extenſis ⁊ iūnctis digitis, ita q̄ ſummitas digitoꝝ humeros non tranſcendat: poſito pollice dextro ſuper ſiniſtrū in modū crucis qd̄ in oī iūctione manuū ante pectꝰ ob ſeruat. Vel ſi paramēta ipſa accepit ī ſacriſtia: vel alibi: ante q̄ꝫ aſcendat ad altare: genuflexus corā eo, vt pręfert, ſecrete dicit.

Introibo in domū tuā: in holocauſtis reddam tibi vota mea, quę diſtinxerunt labia mea. Surgit, aſcendit ad altare, accipit miſſale: perquirit ⁊ perlegit miſſā: ⁊ ad cōmemoꝛationē: ⁊ alia que eſt dicturus oꝛdinat ſigna, ne in miſſa audientibꝰ ſit tedioſus, ſibi ꝓuidet de miniſtro, q ei in receptione paramētoꝝ ſacerdo taliū ⁊ miſſa ſeruiat: ac vbi opus erit rn̄deat: niſi prius tale ha beat: vel ſit in eccl'ia ad hoc aliq̄s ſpecialiter deputatus: vel oꝛ dinatꝰ: lauat manus: miniſtro detecto capite ampullā aq̄ dextra manu tenēte: ⁊ aquā fundēte: ⁊ ſiniſtra peluim ſubmittēte: q̄ ſi nō eſt peluis apponit ſiniſtrā manū pedi ampulle: quā dextra manu retinet: vt ambabꝰ nudis manibꝰ ſeruiat; qd̄ ēt in alia lo

tione

tione obſeruat. Similr ſumpto p̄ celebrāte ſacro eidē pro purificatione ⁊ abſolōne vinū fundit in calicē nudis manib⁹ detecto capite vt pmittit id facit. Lotis manib⁹ ſacerdos abſtergit eas mappula ad hoc ibi ordinata. Anteq̄ aūt manus lauet: vel cū eas lauat, dicit ſecrete. Da domine virtutē manibus meis ad abſtergendum omnem maculam immundam, vt ſine pollutione mentis ⁊ corporis, valeam tibi ſeruire. Amen. ¶ Que dicere ſacerdos debeat quando paratur ſacris veſtibus. Ca. ii.

DEinde ſupra veſtes cōes ſiue quotidianas, qbus cōiter vtit: quaꝝ exterior debet ſaltē talū ſiue collū pedis attingere: ⁊ ſup rocbetū ſi eſt prelatus ſclaris: vel ſuppelliciū ſi eſt religioſus: q rocbeto nō vtat: aut alius ſacerdos: ⁊ ſuppelliciū cōmode poſſint haberi. Alioqn ēt ſine ſuppellicio calciatus pedibus: paramētis ſacerdotalibus ſe induit dicēs ad ſingula ſingulas orones ſequētes: anteq̄ paramēta ipſa accipiat. In primis accipit circa extremitates ⁊ cordulas hinc ⁊ inde amictū: quem in medio deoſculatur: ⁊ ponit ſup caput, ⁊ mox declinat ad collū: ⁊ circūcirca veſtiū collaria tegit: ducit cordulā a ſiniſtro latere pendentē ſub brachiū ſiniſtrum per dorſum circūducens: ad ventrē reducit: ⁊ ligat: prius dicens. Impone dn̄e capiti meo galeam ſalutis, ad expugnandos diabolicos incurſus. Amen. Tūc albā induit, manicā dextrā brachio dextro: deinde ſiniſtrā brachio ſiniſtro imponēs: ac alias ipſā albā corpori adaptans prius dicēs. Dealba me dn̄e, ⁊ mūda cor meū, vt in ſanguine agni dealbatus: gaudijs perfruar ſempiternis. Amen. Eleuat ante ⁊ a lateribus hinc ⁊ inde albā, ac cingulo ſibi p miniſtrū a tergo porrecto ſe cingit dicens. Precinge me dn̄e cingulo puritatis: ⁊ extingue in lumbis meis humorē libidinis, vt maneat in me virtus cōtinētię ⁊ caſtitatis. Amē. Miniſter eleuat albā ſupra cingulū circūcirca, vt honeſte dependeat; tegat veſtes: ⁊ eius fimbrias diligenter aptat, vt ad latitudinē digiti vel circa, ſupra terrā equaliter fluat. Sacerdos accipit manipulū in brachium ſiniſtrū dicens. Merear dn̄e portare manipulū fletus ⁊ doloris: vt cum exaltatione recipiam mercedē laboris. Amen. Stolam ambabus manibus accipit, deoſculatur eā in medio: imponit mediū eius collo, ⁊ tranſuerſando eam ante pectus in modū crucis, ducit partē a ſiniſtro humero pēdentē ad dextrā:

⁊ partē a dextro humero pendentē ad ſiniſtrā: ſicq̄ʒ vtrāq̄ʒ partē ſtole extremitatibꝰ cinguli hincinde ipſi cingulo ꝯiūgit dicēs.
Redde mihi dn̄e obſecro ſtolā immortalitatis, quaʒ ꝑdidi in p̄uaricatione p̄mi parētis: ⁊ q̄uis indignus accedo ad tuuʒ ſacrū myſteriū: merear tn̄ gaudiū ſempiternū. Amē. Induitur caſulā dicēs. Dn̄e q̄ dixiſti, iugū meū ſuaue eſt, ⁊ onꝰ meū leue: fac vt illō portare ſic valeā, q̄ ꝯſequar tuā grāʒ. Amē. ¶ Sacerdos poſtq̄ʒ eſt paratꝰ pōt dicere ſequētes orōnes. Cap. 12.
¶ Oratio ſancti Thome de Aquino ad Deum patrem, dum ſacerdos eſt acceſſurus ad altare. Oratio.
Omnipotens ſempiterne deus: ecce accedo ad ſacramētum vnigeniti filij tui dn̄i nr̄i Jeſu chr̄i. Accedo inquā infirmus ad medicū vite: immundus ad fontē miſericordie: cecus ad lumen claritatis eterne: paup̄ ⁊ egenus ad dn̄m celi ⁊ terre. Rogo ergo immēſe largitatis tue abūdātiā, quatenus meā curare digneris infirmitatē: lauare feditatē: illuminare cecitatē: ditare paupertatē: veſtire nuditatē: vt panē angeloꝝ, regē regū, ⁊ dn̄ʒ dn̄antiū, tanta ſuſcipiā reuerentia ⁊ humilitate, tāta cōtritione ⁊ deuotione, tāta puritate ⁊ fide, tali ꝓpoſito ⁊ intentione: ſicut expedit ſaluti aīe mee. Da q̄ſo mihi: dn̄ici corporis ⁊ ſanguinis nō ſolū ſuſcipe ſacrm̄: ſed ēt ⁊ rē ⁊ virtutē ſacri. O mitiſſime deꝰ da mihi corpus vnigeniti filij tui dn̄i nr̄i Jeſu xp̄i: qd̄ traxit de v̄gine Maria ſic ſuſcipe, vt corpi ſuo myſtico merear incorpari: ⁊ inter eius mēbra ꝯnumerari. O amātiſſime p̄r ꝯcede mihi dilectū filiū tuū: quē nūc velatū in via ſuſcipe ꝓpono: reuelata tādē facie perpetuo cōtēplari. Qui tecū. ¶ Ante cōionē apologia.
Tepellit miniſtrandi officiū hoſtia ſalutaris: populi pro delicto: terret ꝯſciētia indebiti ſacerdotij pro reatu. Si a me diuʒ ſacerdotū peripſema ſacrificiū offeratur: polluteꝯſcie crimē augetur. Si tn̄ tue maieſtati vniuerſe carnis iudici nō offertur, negligētie reatus ꝯſcribitur. Inter hec tue ops libramen pietatis imploro, cuius vltionis diē accuſante ꝯſcia ptimeſco. Ne indignū queſo miſericordia tua iudices, quē a tpe pnīe non excludis. Suſpēde ſecurim: donec cultor vinee admoueat cophinuʒ ſtercoris infructuoſe arboris ad radicem. Parce mihi dn̄e clemētiſſime penitēti q̄ dauid poſt lapſum clementer ad veniā reuocaſti, q̄ Petri miſericors amare flētis lachrymas reſpexiſti:

ſperiſti: qui latronē in crucis patibulo tāti facinoris reuꝫ diuina grā illuſtraſti. Cui mox obtinuit cōfeſſio pſpicue dei filiū: fides pmiū: pena veniā: lamenta gaudia ſempiterna: dum cōfeſſor in cruce: poſſeſſor extitit paradiſi poſt crucē. Sed qꝛ verba venia tue pietatis indigent, que indigni ſacerdotis opa nō cōmendant: ſaltim aſtātiū vota ſuſcipe, vt ꝛ mihi ſuis apud te precibꝰ veniā: ꝛ eoꝝ meritis ſacrificia nroꝝ vulnerū ſalubriter nobis cōferāt medicinā. Ut qꝛ ops pro oībus factus es hoſtia pro pctis: adſis nobis ſcificatio in ſacrificio pro delictis: xpe ſaluator mūdi. Qui cū eterno pr̄e ꝛ cum ſpū ſcō viuis ꝛ regnas deus, p oia ſcl'a ſeculoꝝ. Amē. ¶ Oratio ad beatiſſimā virginē Mariā.

O Mater pietatis ꝛ miſericordie btiſſima virgo Maria: ego miſer ꝛ indignus pcōr ad te ꝯfugio toto corde ꝛ affectu: ꝛ precor dulciſſimā pietatē tuā, vt ſicut dulciſſimo filio tuo in cruce pendenti aſtitiſti, ita ꝛ mihi miſero pcōri ꝛ ſacerdotibꝰ oībus hic ꝛ in tota ſctā eccleſia ipſaꝫ hodie offerētibus clemēter aſſiſterē digneris, vt tua grā adiuti dignā ꝛ acceptabilē hoſtiā in ꝯſpectu ſumme ꝛ indiuidue trinitatis offerre valeamꝰ. Amē.

¶ Ad ſanctum vel ſanctā cuius eo die feſtū celebratur. Orō.

O Sancte. N. vel ſctā. N. ecce ego miſer pctōr de tuis meritis ꝯfiſus offero nūc ſacratiſſimū ſacrm̄ corpis ꝛ ſanguinis dn̄i noſtri Jeſu xpi pro tuo honore ꝛ glia, precor te humilr ꝛ deuote: vt pro me hodie intercedere digneris, vt tantū ſacrificiū digne ꝛ acceptabiliter offerre valeā, ꝛ euꝫ tecū ꝛ cum oībus electis eius eternaliter laudare ꝛ cum eo regnare valeā. Amē.

Supraſcripte orōnes nō ex pcepto, ſed ex deuotione dn̄r. Poterit ēt ſacerdos his orōnibus demiſſis dū ſe parat dicere pial'. Miſerere mei deus. vſqꝫ in finē, cū Glia pr̄i. aut aliū pſalmū cōueniētē. ¶ Sacerdos q̄liter ad altare accedere dꝫ. Ca. 13.

S Ic oībus paramētis indutus ſacerdos, ſi illis in ſacriſtia: vel alio loco ab altari, in quo eſt celebraturus diſtanti: īdutus eſt: accipit manu ſiniſtra calicē cum patena ſimul ligata; q̄ debent eſſe de auro, vel argēto, aut de ſtāno: nec debēt eſſe rupta ita qꝫ amiſerint formā: ꝛ deſup ponit burſam cū corporali ꝛ palla: que debēt eē de puro pāno lineo: nō de pāno intincto: aut de ſerico: ꝛ burſaꝫ ipſaꝫ ne cadat manu dextra tenēs coopto capite accedit ad altare: miniſtro cuꝫ miſſali, cuſſino, ampul-

lis vini ꝛ aquę:hoſtiaria cū hoſtijs,cādelis ꝛ intorticio mortuis. ſeu nō ardētibus, ipſuꝫ pręcedēte:vbi ante infimū gradū ſtans ſacerdos caput altari,ſeu imagini crucifixi deſup poſitę ꝓfunde inclinans, debitā ei reuerentiā facit:tum aſcēdit ad mediū alta/ris: vel ſi paramenta ante altare hmōi accepit,ibideꝫ explicat corporale collocat cū patena verſus cornu epiſtolę,ac hoſtiam ſup patenā reponit ꝛ palla cooperit. Si eſt cōſecraturus vnaꝫ vel plures hoſtias pro cōione vnius vel pluriū illa die deſpenſandas,aut pro alijs dieb⁹ reſeruādas ēt ponit illā vel illas ſup patenā ſub hoſtia pro ſe parata:ſi illę cōmode ſup patena ſtare pñt: alioqn locat eas ſup corpale ad dextrā ꝓpe, vbi poſt offer/toriū calix erit locādus:hoc eſt ad ſiniſtram ſui celebrātis:aut in aliquo calice vel vaſe mūdo ꝯſecrato ponit eas retro locū,vbi calix miſſę erit locādus, ꝛ alia patena cooperit:ꝯſpicit tobaleas ſiue mappas ſup altare poſitas(quę debēt eē tres)an ſint oēs: ꝛ ſiqua deficit,faciat eā apportari:ꝛ ſup altare extēdi:interiꝫ miniſter accēdit cādelas:ꝛ apponit candelabris hincinde ſup altare poſitis. Si altare nō eſt ꝯſecratū: hīe debet altare portatile deſup in medio poſitū. Aduertat ſacerdos an lapis in ipſo altari portatili cōſecratus ſit lōgitudinis vnius palmi, ꝛ latitudinis ad minus medij pſalmi vel circa,hoc eſt tantę quātitatis ꝙ poſſit cōmode deſuper poni calix ꝛ hoſtia diſtantia cōpetenti, ꝙ ſi lapis ipſe illius quātitatis nō eſt,nullatenus celebret ſuper eo.

¶ Qualiter ſacerdos miſſam incipiat. Capitulum. 14.

SAcerdos premiſſis expletis,ſtās ante mediū altaris manibus eleuatis ꝛ iūctis ante pectus, poterit dicere ſequēte orōnē beati Gregorij papę,quę ſcripta eſt aureis lrīs in eius miſſali: qđ cōſeruatur in bibliotheca ſcē Romanę ecclie. Orō.

FActurus memoriā ſalutaris hoſtię totius mūdi,cū illius dignitatē,ꝛ meā intueor feditatē, ꝯſcia torqueor pctōrū. Et qꝛ tu de⁹ multū miſericors es,imploro vt digneris mihi dare ſpm̄ ꝯtribulatū: qđ tibi gratū ſacrificiū reuelaſti,vt eo purifi/cat⁹ vitali hoſtię pias man⁹ admoueā:ꝗ oia mea pctā abluat:ꝛ ea deinceps in ꝑpetuū mihi vitādi cautelā infundat, oibuſqꝫ,ꝑ qb⁹ tibi offert pñtis ꝛ futurę ſalutis cōmercia largiaris. Per.

Tuꝫ deſcēdit ad infimū gradū altaris iūctis manibus ante pectus detecto capite. Et ſi eſt celebraturus corā ſummo Pōtifice,

ce, aut Cardinale, vel Patriarcha, Archiepo, vel Epo in co/
rū reſidētijs, vel loco iuriſdictionis coꝝ, facit prius ei, corā quo
ex pdictis, eſt celebraturus, reuerētiā ꝯueniētē: ⁊ mox ad altare
ſe ꝯuertit. Aut, ſi nō eſt corā aliquo pmiſſoꝝ celebraturus: q̃z pri
mū ad infimū gradū deſcēdit de altari, conuertit ſe ad ipſū alta
re: vbi eodē modo ſtans, pducēs manu dextra a fronte ad pe/
ctus ſignū crucis, ſiniſtrā ponit infra pectus. In alijs bñdictio/
nibus, cū eſt in altari, ponit eā ſup altare: vel ſi ⁊ qñ manica albę
eum impedit: retinet ipſa manu ſiniſtra manicā hmōi brachij
dextri. Cū ſibijpſi bñdicit, vertit ad ſe palmā manus dextrę: ⁊
oibus illius digitis iūctis ⁊ extenſis a fronte, quā tangit, ad pe/
ctus: ac ab humero ſiniſtro ad humerū dextrū ſignū crucis for
mat. Si vero alijs, vel rē aliquā benedicit, paruū digitū vertit
ei cui benedicit: ac benedicēdo totā manū dexterā extēdit: oib⁹
illius digitis pariter iūctis ⁊ extēſis qđ in oi bñdictione obſer/
uatur: dicit intelligibili voce. **In noie patris, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſācti.
Amē.** Et poſtq̄ id dixerit nō debet aduertere quēcūq; in alio
altari celebrantē: etiā ſi ſacramētū eleuet, ſed ꝯtinuate pſequi
miſſā ſuā vſq; in finē. Iūgit manus ante pect⁹ dicēs ſili voce.
℣. **Introibo ad altare dei.** Miniſter ad eius ſiniſtrā aliquan/
tulum tamen retro genuflexus reſpōdet. **Ad deū qui letificat
iuuentutem meam.** Qui interſunt quoq; miſſę huiuſmodi quę
legitur, genuflectere debēt a principio vſq; ad benedictionem
poſt eius finem per celebrantem datā: excepto cum Euāgeliū
legitur: ad qđ ſtare debent attenti. In miſſa vero quę cātatur,
ſi eſt dñica, vel de feſto, aut de feria inter Paſcha ⁊ feſtū ſan/
ctę Trinitatis: genua flectunt ad cōfeſſionem. Qua finita ſtant
vſq; ad adorationē ſacramenti, cū celebrās illud oſtēdit popu
lo adorādū. Qua adoratione facta ſurgūt ſtātes vſq; ad finē
miſſę. Si autē miſſa ipſa cātat pro defunctis, vel de feria extra
tempus Paſchale prędictū, genuflectūt vſq; ad finē cōfeſſio/
nis: ⁊ ad orōnes ante Epiſtolā, ⁊ in quadrageſima ad vltimū
verſum Tractus. **Dñe non ſm peccata noſtra ⁊c.** ⁊ a dicto p
celebrantē **Sanctus ⁊c.** quouſq; miſſa cōpleat, ad oēs alias
partes miſſę ſtare debent: niſi eſſet locus cōueniens ſedendi: ⁊
tūc poſſent ſedere in miſſa, quę cantat a dicto **Kyrie eleiſon ⁊c.**
per celebrantē vſq; ad **Gloria in excelſis deo.** ⁊ ab illo p cum/

dem dicto vſq; ad Dominus vobiſcū. Ante orationes: et ad epi ſtolā: et quouſq; dicatur. Dominus vobiſcum. pro Euangelio a dicto Credo in vnum deum. per celebrantē, quouſq; dicat Dominus vobiſcū. ante offertoriū, et a dicto per eundē offertorio quouſq; incipiat prefationē, et a purificatione celebrātis quouſq; dicat. Dominus vobiſcum. ante et poſtcōmuniones. Ad verba autē Et incarnatus eſt. vſq; Et homo factus eſt. incluſiue in Credo in vnum deū. et in Euangelio Joānis. Et verbū caro factū eſt. et in Euangelio Mathei qđ in Epiphania domini habetur. Et procidentes adorauerunt eum. in omni miſſa, qua dicuntur genuflectitur, nec debeat alia officia vel alias orationes dicere: etiam ſi celebrantē, vel latinū non intelligat: ſed deuote attendere celebrantē: et intentionē ſuam dirigere ad ea, que dicit et facit celebrans, et in animo ſimul cum eo offerre, ſupplicare, et orare, que ipſe celebrans offert, ſupplicat et orat: excepto tpe adorationis ſacramēti, et infra canonē dum celebrans ſecrete orat: quo tēpore licet ſpecialiter orare: et ſe et quos quis voluerit deo cōmendare. Celebrans proſequitur.

Iudica me deus: et diſcerne cauſam meam de gente non ſancta, ab homine iniquo et doloſo erue me. Miniſter et qui interſunt dicūt ſingulos alios ſiue ſcdarios verſus: et ad alia vt infra ponitur rñdēt. Quia tu es deus meus fortitudo mea: quare me repuliſti et quare triſtis incedo, dum affligit me inimicus? Emitte lucem tuam et veritatem tuam: ipſa me deduxerunt et adduxerunt in montē ſanctū tuum, et in tabernacula tua. Et introibo ad altare dei: ad deum qui letificat iuuentutem meam. Confitebor tibi in cithara deus deus meus: quare triſtis es anima mea: et quare cōturbas me? Spera in deo quoniam adhuc confitebor illi: ſalutare vultus mei et deus meus. Celebrās inclinat caput deo dicēs. Gloria patri, et filio, et ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio et nunc et ſemper, et in ſecula ſeculorum amē. ℣. Introibo ad altare dei. ℟. Ad deum qui letificat iuuentutem meam. Celebrans manu dextra producit a fronte ad pectus ſignum Crucis dicens. ℣. Adiutorium noſtrum in nomine dñi. ℟. Qui fecit celum et terram. Celebrās caput humiliter deo inclinat dicēs. Confiteor deo omnipotenti, beate Marie ſemper virgini: beato Michaeli archangelo: beato Joanni bapti ſte:

ſte: ſanctis apoſtolis Petro ⁊ Paulo: ⁊ omnibus ſantis: ⁊ vobis fratres: quia peccaui nimis cogitatione, verbo, ⁊ opere: Manu dextra percutit pectus ſuũ interim dicens. mea culpa: mea culpa: mea maxima culpa. Ideo precor beatam Mariã ſemper virginem: beatum Michaelem archangeluꝫ: beatum Joannem baptiſtam: ſanctos apoſtolos Petrum ⁊ Paulum ⁊ omnes ſanctos: ⁊ vos fratres orare pro me ad dominũ deum noſtrum. Si eſt coram ſummo Pontifice, aut Cardinale: in eccleſia vel loco ſui tituli ſeu Cardinalatus: aut Legato ſedis apoſtolicę: vel Patriarcha, Archiepiſcopo, ſeu Epiſcopo, in eorum prouincia, ciuitate, vel dioceſi conſtitutis, non alias, ſtat coram altare remotius aliquantulum verſum ipſum ſummum Pontificem, Cardinalem, Legatum, vel Patriarchaꝫ, Archiepiſcopum, vel Epiſcopum, ⁊ omiſſa confeſſione prędicta dicit ſequentem. Confiteor deo omnipotenti, beatę Marię ſemper virgini: beato Michaeli archangelo: beato Joãni baptiſte, ſanctis apoſtolis Petro ⁊ Paulo, ⁊ oĩbus ſanctis, ⁊ vobis pater: ⁊ fratres quia peccaui nimis cogitatione, verbo, ⁊ opere: Manu dextra percutit pectus ſuuꝫ interim dicẽs. mea culpa, mea culpa, mea maxima culpa. Ideo precor beataꝫ mariam ſemp virginẽ, beatũ Michaelẽ archãgelũ, beatũ Joãnẽ baptiſtã: ſctõs aplõs Petrum ⁊ Paulũ, oẽs ſctõs, ⁊ vos pr̃ ⁊ frẽs orare pro me ad dñm deũ nr̃m. Sũmus Pontifex, Cardinalis, Legatus, Patriarcha, Archieps, vel Eps ac miniſter ⁊ qui interſunt genuflexi dicũt. Miſereatur tui oĩpotẽs deus: ⁊ dimiſſis oib⁹ pctis tuis: pducat te ad vitam eternã. ℟. Amen. Subſequenter dicunt ijdem genuflexi celebrante ſe erigente. Confiteor deo omnipotẽti, beatę Marię ſemp virgini: beato Michaeli archãgelo: beato Joãni baptiſtę: ſctis aplis Petro ⁊ Paulo: ⁊ oib⁹ ſctis: ⁊ tibi pr̃ qꝛ peccaui nimis cogitatiõe: verbo, ⁊ opere. Manu dextra pcutiũt pectus ſuũ interim dicẽtes, mea culpa: mea culpa: mea maxima culpa. Ideo precor beatã Mariã ſemp virginẽ: beatũ Michaelẽ archãgelũ: beatũ Joãnẽ baptiſtã: ſctõs aplõs Petrũ ⁊ Paulũ: oẽs ſctõs: ⁊ te pr̃ orare pro me ad dñm deũ nr̃m. Rñdet celebrans. Miſereatur vr̃i oĩps deus: ⁊ dimiſſis oibus pctis vr̃is: pducat vos ad vitã eternam. ℟. Amen. Celebrans pducẽs manu dextra a fronte ad

pectus ſignū crucis dicit. Indulgentiā, abſolutionem & remiſſionē oium pctōꝝ noſtroꝝ tribuat nobis oipotens & miſericors dominus. ℟. Amē. Celebrās ſtans capite inclinato dicit. ℣. Deus tu conuerſus viuificabis nos. ℟. Et plebs tua letabitur in te. ℣. Oſtende nobis dñe miſericordiā tuā. ℟. Et ſalutare tuū da nobis. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Et dicit ſecrete celebrās.

Aufer a nobis, queſumus domine, cunctas iniquitates noſtras: vt ad ſancta ſanctorum puris mereamur mentibus introire. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ Que dici debent per ſacerdotez plane & que alte. Cap. 15.

Predicta oia celebrāti ordinata: excepto Aufer a nob &c. dici debēt per eū intelligibili voce ita ꝙ ab his, qui interſunt miſſe, itelligibilr audiant. Silr & introitus cū ſuo pſalmo & Gloria pri. Kyrie eleiſon. Gloria in excelſis deo &c. Dñs vobiſcum. Oremus. Flectamus genua: leuate. Orationes. Prophetie. Epiſtola. Graduale. Alleluia. Tractus cuz ſuis verſibus. Euāgeliū. Credo. Dñs vobiſcū. Offertorium. Orate fratres. Per oia ſecula ſeculoꝝ. Prefatio. Sanctus &c. Nobis quoqz pctōribus. Per oia ſcl'a ſcl'oꝝ. Pax dñi &c. Agnus dei &c. Pax tecū. Dñe non ſum dignus. Cōmunio. Dñs vobiſcū. Oremus. Poſtcōiones. Humiliate capita veſtra deo. Dñs vobiſcū. Ite miſſa eſt. Benedicamus dño. Requieſcāt in pace. Benedicat vos &c. Oia alia, que in miſſa dñr, dici debēt ſecrete: ita ꝙ a circūſtātib' ſeu his, q interſunt miſſe, nō audiant:

¶ Dicta cōfeſſione qualr ſacerdos miſſam pſequat. Cap. 16.

Dicto Aufer a nobis &c. celebrās aſcēdit ad mediū altaris: coram eo ſtans capite inclinato, manibus iūctis ſup altare poſitis: poſito pollice dextro ſuper ſiniſtrum, que ita ſup altare ponuntur: ꝙ digiti parui dūtaxat frontē ſeu mediū anterioris partis tabule ſeu menſe altaris tāgant reſiduo manuū inter altare & ſe retento: qḋ ſemp obſeruatur cum manus iuncte ſuper altare ponūtur: ſecrete dicit. Oramus te dñe vt per merita ſanctoꝝ tuoꝝ quoꝝ reliquie hic ſunt, & omnium ſanctoꝝ, indulgere digneris omnia peccata mea. Amen. Oſculatur altare in medio manibus extēſis hinc & inde ſup ipſum altare poſitis: qḋ in omni deoſculatione altaris ante conſecrationē ſacramenti

menti obſeruatur. Sili ꝛ poſt ↄſecratione͂ eiuſde͂:ſolo dempto q̇ pollices ab indicibus propterea tunc non diſiungantur accedit ad cornu ſiniſtrum altaris vꝫ, Epiſtolę,vbi ſtans verſus altare producens manu dextra a fronte ad pectus ſignu͂ crucis: iunctis manibus ſupra libru͂ poſitis:ex libro miſſali ibidem exiſtente, qui recte inter anteriorem ꝛ poſteriorem partes altaris poni debet:dicit intelligibili voce introitu͂ miſſę cum pſalmo, ꝛ Gloria patri. ſi eſt dicendum:deinde repetit introitum. Si vero legit pro defunctis: vel alias, Gloria patri. non fit dicenduꝫ poſt pſal. omiſſo, Gloria patri. repetit introitum. Poſtea manibus ante pectus iunctis:accedit ad medium altaris:vbi ſtans verſus illud:manibus vt ſupra iunctis:dicit ſimili voce.

Kyrie eleiſon. Miniſter. Kyrie eleiſon.
Kyrie eleiſon. Miniſter. Chriſte eleiſon.
Chriſte eleiſon. Miniſter. Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon. Miniſter. Kyrie eleiſon.
Kyrie eleiſon. Si miniſter vel qui interſunt celebranti no͂ reſpondeant:celebrans ipſe ſolus omnia dicit.

¶ De Gloria in excelſis ꝛ quando dicendum eſt. Cap. 17.

Dicto vltimo Kyrie eleiſon. ſacerdos in eode͂ loco ſtans manibus iunctis ante pectuſ:voce prędicta dicit ſi fit dicendum, Gloria in excelſis deo. Quod dicendo continuo manus extendit:ꝛ iteru͂ iu͂git ante pectus:ꝛ caput deo inclinat:quo ibidem per ipſum dicto: iunctis manibus vt prius:in eode͂ loco ac eodeꝫ modo ſtans proſequitur. Et in terra pax hominibus bonę volu͂tatis. Laudamuſ te. Benedicimus te. Adoramuſ te. Caput deo inclinat. Glorificamus te. Gratias agimus tibi: quod dice͂do caput deo inclinat: ꝛ ꝓſequitur: propter magnaꝫ gloriam tuam. Domine deus rex celeſtiſ deus pater oi͂potens: Domine fili vnigenite Jeſu chriſte. Deo caput inclinat. Spiritus ꝛ alme orphanoru͂ paraclete. Domine deus agnuſ dei filius patris. Primogenitus Marię virginis matris. Qui tollis peccata mundi:miſerere nobis. Qui tollis peccata mundi: ſuſcipe deprecatione͂ noſtraꝫ. quod dice͂do caput deo inclinat. Ad Marię gloriam. Qui ſedes ad dexteram patris:miſerere nobis. Quoniam tu ſolus ſanctus. Mariam ſanctificans. Tu ſolus dominus. Mariam gubernans. Tu ſolus altiſſimus.

Mariam coronans. Jeſu chriſte. Caput deo inclinat. Cum
ſancto ſpiritu: qđ dicēdo ſeipſuȝ ſignat manu dextra ſigno cru
cis a fronte ad pectus interim pficiēs. in gloria dei pr̄is. Amē.
¶ Nota, q̄ textus in rubro poſitus dicit tantuȝ in miſſis beatę
Marię virginis: tā feſtinis ⁊ coꝝ octauis: (etiā ſi infra ipſā octa
uaȝ de dñica vel aliquo alio feſto agatur:) q̄ȝ votiuis eiuſdē ex
conſuetudine tantū. qꝛ in quibuſuis miſſis votiuis quocūqȝ tp̄e
regulariter nō dr̄ Gloria in excelſis deo. Exceptis votiuis bea
tę Marię virginis, ⁊ angelorū: pro eo q̄ angeli hūc hymnū pri
mitus decātarūt. Si infra hebdōam in aduentu dicitur officiuȝ
miſſę dñicę, nō dr̄ in ea Gloria in excelſis deo. nec in miſſis de
functorū quocūqȝ tp̄e: nec in miſſis de tp̄e: a dñica ſeptuageſime
incluſiue vſqȝ ad dieȝ Jouis ſanctę excluſiue. Dicitur auteȝ qn̄
extra aduentuȝ infra hebdōam miſſa dñicę pterite celebratur.
Dicit etiā Gloria in excelſis deo. i miſſis officij ſinguloꝝ dieꝝ:
in quo dictū eſt in matutinis, Te deū laudamus. ⁊ nō alias niſi
die Jouis ſcā: quę Cena dñi appellat: ⁊ Sabbato ſcō, in qbus
etiam Gloria. hmōi in miſſa dr̄: licet in matutinis Te deuȝ lau
damus nō habeat: ⁊ ſcda tertia ⁊ quarta ferijs: quę rogationū
ſeu letaniaꝝ minoꝝ nūcupant: ante feſtū Aſceſionis dñi: Glo
ria in excelſis deo. in miſſis dierū earūdē nō dr̄: lȝ in matutinis
Te deū laudamus habeat. Dicit aūt in miſſa eiſdē diebus: ſi d
feſto miſſa celebratur, ¶ De orationibus in miſſa. Cap. 18.

Dicto Gloria in excelſis deo. per ſacerdotē, vel ſi nō ſit
dicēdū: illo omiſſo: ſi legenda eſt prophetia: dicto Kyrie
eleiſon. celebrans reuertit ad cornu Ep̄le: vbi ſtans ante librū
extēdit ⁊ iungit manus ante pectus: dicēs eadē voce. Oremus.
Tunc iūctis manibus ſubiūgit ſimili voce, Flectamus genua,
⁊ ibidē rurſus vt ſtabat manibus extēſis hinc ⁊ inde ſup altare
poſitis vt ſeipſum ad altare ſuſtineat: qđ in omni genuflexione
ante altare fieri cōſueuit: excepto a cōſecratione vſqȝ ad ablu
tionem digitorum poſt cōionē: quo tempore medios, annula
res, ⁊ paruos digitos duntaxat extendit: dum ad altare ſe ſuſti
nens genuflectit: ⁊ ſine mora dicit eadeȝ voce Leuate. Surgit,
⁊ ſtans ibidem manibus extenſis ante pectus intelligibili voce
dicit orationem ordinatam in miſſali, cum ſua concluſione: ad
quam iungit manus, ⁊ orationem perficit. Extenſio autem ma

nuum

nuum ita ſit: ꝙ vna manus aliam reſpiciat: digitis nõ diſiũctis:
quorum ſummitas altitudinem humerorũ non tranſcendat: ⁊
⁊ eorum diſtantiam non excedat: quod in omni extenſione ma
nuum ante pectus obſeruatur. Deinde manibus iũctis vel diſ⁄
iunctis: prout ſibi magis placet, ſuper librũ vel altare poſitis:
legit prophetiã: qua finita miniſter dicit. **Deo gratias.** Tum
celebrans ſtãs eodẽ modo legit ibidẽ Graduale: Et ſi plures
prophetię ſunt dicendę: ante ſingulas ꝓphetias dicit. **Oremus:**
flectamus genua: leuate. Et facit: ac miniſter in fine ſingularũ
dicit, **Deo gratias.** prout de prima dictũ eſt: niſi miſſale aliter
cõtineat: prout in diebus Ueneris ſancti, ⁊ Sabbati ſancti. In
vigilia autem Pentecoſtes: ⁊ diebus Mercurij, ac Sabbati
Pentecoſten immediate ſequentibus: non dicitur **Flectamus**
genua: leuate. prout etiam in Miſſali ordinatur. Dicto Gra⁄
duali poſt prophetiam: vel ſi non ſit legẽda prophetia: alijs vt
premittitur dictis: celebrans ſtans ante medium altaris mani⁄
bus hinc ⁊ inde deſuꝑ poſitis: illud oſculatur in medio: tum iun
ctis ante pectus manibus: demiſſis oculis ad terram ad manũ
ſiniſtram: hoc eſt ad latus dextrum: vertit ſe ad populũ ⁊ dicit
voce predicta. **Dominus vobiſcum.** quod dicendo extendit ⁊
iungit manus ante pectus: digitis tamen non diſiunctis. ℟.
Et cum ſpiritu tuo. Tum iunctis vt prius manibus: reuertitur
per eandẽ viam ad mediũ altaris: ⁊ facta ibidẽ cruci reuerẽtia:
accedit ad librũ vbi dicit ſimili voce. **Oremus.** quod dicendo
extẽdit ⁊ iũgit manus ante pectus: ⁊ caput deo inclinat: cum ex
tenſis manibus ante pectus: eadẽ voce dicit ibidẽ orationẽ dici
conuenientẽ vſq; ad **Per dñm noſtrum:** vel aliam concluſio⁄
nem: quam dicendo: iungit manus ante pectus: ⁊ ſic tenet eas
vſq; ad finẽ orationis, quã cum ſua cõcluſione ante librũ perfi
cit ⁊ dicendo. **Jeſum chriſtũ filium tuum.** Et quotieſcũq; hoc
nomen **Jeſus** nominat: caput deo inclinat. Conuenit etiã ꝙ
cum nomen glorioſę virginis **Marię** nominatur: caput ei in
clinetur. Et ſi ſunt plures orationes dicẽdę: idẽ in eis, in voce,
extenſione ⁊ iunctione manuũ: ⁊ capitis inclinatione: qđ ſupra⁄
dictũ eſt obſeruatur: ſed ante primã tantũ orationẽ ex pluribus
huiuſmodi dicitur. **Oremus.** Et ſub cõcluſione vltimę oratio⁄
nis oẽs terminantur. Et aduertat ſacerdos, ꝙ in terminatione

orationū ſeruet modū: qui in ſequentibus verſibus continetur.

Cum patrem poſtulas,per dominum dicere debes.
Cum chriſto ſupplicas,dicas qui viuis ⁊ regnas.
Si chriſtum preponas,per eundem dicere debes.
Sed ſi poſtponas, qui tecum viuit ⁊ regnat.
Si ſpiritum nominas,per vnitatem eiuſdem dicas.
Cum nominas matrem,dicendo dei genitricem.
In fine concludas,qui tecum vel per eundem.

Aduertendum ꝙ ſi altare eſt verſum ad populum:⁊ in eo celebrans ſtat facie populo verſa nō ſe vertit aliter cuꝫ dicturuꝫ eſt Dominus vobiſcum. ante orationem: ſed oſculato altari ſtanꝫ ad populuꝫ verſus vt erat dicit. Dominus vobiſcum. Idem obſeruatur ad monitionem. Orate fratres ⁊c. Dñs vobiſcum. Ante offertorium,ac ante ⁊ poſt communionem. Ite miſſa eſt. ⁊ benedictioneꝫ populi:ſi eſt danda. Cuꝫ auteꝫ in alio altari ſe vertit ad pplm bis tantū:vꝫ ad Orate fratres. Et cum in fine pplo benedicit circulū perficit:alijs vicibus ſemicirculo facto ad eandē manū, ad quā ſe pplo verterat,ad medium altaris,ſe cōuertit. Sciendum, ꝙ Eccleſia Romana in feſtis duplicibuꝫ vna tantū oratione vtitur, niſi feſtum ipſum extra Aduentuꝫ ⁊ Quadrageſimā in Dñica venerit, cuius officum non poſſit in aliū diem illius hebdę transferri: ⁊ de qua ſit cōmemoratio facienda: ⁊ tūc oratione feſti ſub ſua concluſiōe dicta: dicitur alia de ipſa Dñica tantū etiam ſub concluſione, niſi ſit infra aliquā octauam,de qua ſit agenda cōmemoratio :tunc cōmemoratio Dñice ſubiūgitur cōmemorationi octauę:⁊ ſub cōcluſione orationis Dñice: ambę ipſę orationes ꝯcludūtur. Si vero in Aduentu vel Quadrageſima hmōi feſtū in Dñica venerit: feſtum ipſuꝫ transfertur in diē ſequentē, in qua ſimiliter ⁊ quocūqꝫ die tunc hmōi feſtū venerit,dicta oratione feſti ſub ſua cōcluſione: dicitur alia oratio de feria, ſiue de tpe etiā ſub ſua ꝯcluſione:niſi ſit infra octauā: de qua venit cōmemoratio habēda: qꝛ tunc dicta oratione de feſto hmōi ſub ſua ꝯcluſione:ſubiūgitur oratio octauę: quā ſequitur oratio de feria: ſiue de tpe ſub cuius cōcluſione ambę terminātur: nec vnqꝫ cū prima oratione miſſę ꝯcluditur ſcda oratio : niſi in collatione ordinū,conſecratione epoꝝ: virginū,eccleſiaꝝ,⁊ altariuꝫ,⁊ benedictione abbatū,abbatiſſaꝝ,

⁊ cimiterij:

⁊ cimiterij: benedictione ⁊ cõſecratione regum ⁊ reginarũ. In
dñicis vero ⁊ alijs feſtiuis, ac feriatis diebus etiã in aduentu ⁊
in quadrageſima tres orationes dñr: exceptis feſto ſctõꝝ Jn/ Ordo ora/tionum in miſſa ſer/uandus.
nocentũ: ⁊ ipſum ſequẽtibus diebus vſqꝫ ad diẽ ſcti Syluestri
incluſiue: ⁊ alijs diebus in miſſali cõmemorationes hñdę ſpeci/
ficãtur, in qbus dñr orationes ibidẽ ordinatę. Et ſi de ſctis ora/
tiones hmõi ſunt dicẽdę: debet poſt primã orationẽ in alijs or/
do lętaniarũ obſeruari. ſ. de ſctã Trinitate: vel de ſctõ Spiri/
tu: aut de ſctã Cruce: ſeu de beata Virgine: ſi de eoꝝ altero cõ/
memoratio agenda ſit, prima ſequatur de apoſtolis: deinde de
martyribus, ꝯfeſſoribus, virginibus reſpectiue, ⁊ ſic de alijs, de
qbus erit agendũ: niſi eſſet infra aliquã octauã: qr tũc oratio de
octaua haberet primũ locũ poſt primã orationẽ: extra tñ diem
dñicã. Si vero orationes de pace, contra paganos, pro papa:
pro benefactoribꝰ: pro ſeipſo: vel ſimiles celebrãs ſit dicturus:
quibus oĩbus orationes de ſctis ſunt pręponẽdę: vtatur diſcre/
tione in hmõdi: pręponẽdo ⁊ poſtponẽdo orationes: prout ma/
gis conueniat. Non tñ licet ſacerdoti corã pręlato ſuo, aut prin/
cipe, vel dño tpali celebranti orationẽ pro ſeipſo dicere. Cõue/
nit aũt dum celebrat in priuato, ſi in vigilijs feſtorũ ⁊ alijs die/
bus, de qbus ſunt ꝓprię miſſę ordinatę: vel in qbus horę canoni
cę dñr: de alio qꝫ ordinariũ offm̃ illius diei reqrit: celebrat alia
miſſa qꝫ de vigilia: vel die currẽte: debet in miſſa hmõi de ipſa
vigilia, ſiue die commemoratio haberi: ⁊ orõni vigilię, ſiue dici
addi alia oratio cõueniẽs: niſi eſſet infra aliquã octauaꝫ, de qua
ageretur: qr tũc prius fieret cõmemoratio de octaua, deinde de
vigilia: ſiue die hmõi. Quãdo autem miſſa dicitur de vigilia: ⁊
horę canonicę dñr de feſto, vel ſancto, in ipſa miſſa poſt dictam
orationẽ vigilię, ſub ſua concluſione dicitur oratio de feſto, vel
ſancto pręd icto: cui additur alia oratio cõueniens. Idẽ obſer/
uatur, ſi in quadrageſima agitur de feſto ſimplici: quod non ha
bet propriã miſſaꝫ: etiã ſi habeat propriã orationẽ cum ſecreta
⁊ poſtcõionẽ: ⁊ miſſa celebratur de die currẽte quadrageſimę.
poſt concluſionẽ orationis ordinarię miſſę hmõi dicitur oratio
de dicto feſto: cui alia oratio cõueniens adiungitur. Si concur
rant eadem die duo feſta, agitur de digniore coꝝ: aut ſi ſunt pa/
ria, de eo, quod habet plura de proprio: de alio autẽ non ſit cõ/

memoratio, ſed transfertur in alium diem, quo agi poſſit de eo conuenienter. Et ſi in dñica vel infra aliquam octauā venerit feſtū: cui dñica vel octaua non cedit: etiā nō fit de hmōi feſto cōmemoratio: ſed transfertur in alium diem extra dñicā ⁊ octauam hmōi: quo non habetur aliud feſtū: ⁊ tunc de ipſo agitur. Et ſi feſtū vigiliā habens venerit ſecūda feria: vigilia ⁊ officiū vigilię hmōi agitur in die ſabbati pręcedentis: ⁊ nō in dñica: ſiue per integrū officiū: ſiue per cōmemorationē: vt prędiximus: conueniat peragi. Si quarta feria vel ſabbato quorumcunq̄ quatuor tēporum: aut alia quacūq̄ die qua in miſſa ante Epiſtolam habetur prophetia: dicitur miſſa de aliquo ſancto: vel votiua: aut alia in qua ferię hmōi currentis cōmemoratio ſit facienda: prima oratio, quę poſt Introitum miſſę illius ferię poſita eſt: dicitur pro eiuſdē ferię cōmemoratione in eccleſijs: in quibus ſunt plures beneficiati: ſi in quadrageſima, aut dñicis, vel alijs diebus in quibus habetur propria miſſa: quę non pōt in alium diem transferri: dicēda ſit miſſa de feſto currēte: Unus ſacerdotū eorūdē dicit miſſam de dñica: vel de feria: ſeu aliam propriam illi⁹ dici ordine ſolito, alius de feſto abſq; eius alterius cōmemoratione. In cęteris autem eccleſijs vnicum ſacerdotē habētibus: in quibus in miſſis feſtorum de dñica vel feria, ſeu die alias propriū officium habente, cōmemoratio debet haberi: vt ſupra diximus: cōuenit q̄ ſacerdos, qui miſſā celebrauit, dicto per eum poſt benedictionē in fine miſſę datam: Euangelio ſancti Ioānis: depoſita caſula: ſtans in cornu Epiſtolę: verſus altare legat ex miſſali officiū proprię miſſę illius diei: excepta Secreta: quam non legit: ⁊ ante orationē ⁊ poſt cōionem non dicit, **Dñs vobiſcū.** neq; **Oremus.** ſed eas legit abſolute: ſimiliter ad euāgeliū: omittit **Dñs vobiſcū.** ⁊ incipit, **Sequentia ſancti euangelij ⁊c.** prout etiā dicemus infra de miſſa ſicca. Quando autem officium miſſę dñicalis poteſt conuenienter in alium diem illius hebdōę trāſferri, prout cōmuniter fieri poteſt de officijs dñicarum extra aduentum. 70. 60. 50. ⁊. 40. debet dici officiū miſſę feſti eo die, quo occurrit abſq; cōmemoratione dñicę: ⁊ infra hebdōam tunc currentem miſſa officij dñicę hmōi celebrari. In miſſa votiua dicta oratione ordinaria, ſub concluſione ſua ſubiūgi poteſt alia de feria, aut de feſto, vel de ſanctis:

de

de quibus illa die agitur: ⁊ eidē addi alia ipſi miſſe cōueniēs: vel conuenienter omnes cōmemorationes pretermitti. Si nō celebrat pro defunctis,ſed velit pro defuncto,vel pluribus orare, ponit orationē ipſaꝫ pro defunctis huiuſmodi ante vltimaꝫ: ita ꝙ oratio pro defūctis nō cōcludat,ſed ſub vltime orationis concluſione cōcludatur. Si vero celebrat pro defunctis in die exequiarū,vna tantū oratio dici conſueuit: In.3.autem.7.30.⁊ anniuerſario diebus ac alijs miſſis pro defunctis: prima orōne ſub ſua cōcluſione terminata, pōt alie due orōnes addi pro defunctis:que ſub vltima cōcluſione terminātur:⁊ cōuenit ꝙ ipſa vltima oratio hmōi ſit generalis pro oībus fidelibus defunctis, videlicet. **Fideliū,deus omniū cōditor ⁊c.** In ipſa quoqꝫ miſſa defunctorū:oratio de ſctīs vel de feria, aut alia ꝗ pro defunctis dici non debet. ¶ De epiſtola,gradualibus, ⁊ alleluia, ⁊ tractatibus.proſis,⁊ ſequētijs in miſſa dicēdis. **Capitulū.20.**

Finitis orationibus, celebrans poſitis ſuper librū vel altare manibus iunctis vel diſiūctis:prout ſibi magis placet,dicit eadem voce intelligibili Epiſtolā ibidē:cuius vltimā ſyllabā aliquātulū ꝓtrahit,qua dicta miniſter dicit, **Deo grās.** Tum eodē modo ſtans celebrans dicit ſimili voce, vel paululum mutata Graduale:⁊ **Alleluia.** cum ſuo verſu, ac proſam vel ſequētiaꝫ ſi habetur:aut omiſſis **Alleluia** cum ſuo verſu,⁊ proſa,vel ſequētia:ſi miſſe aut tēpori non cōueniat, vel non habeantur: dicit Tractū ſi ſit dicendus: naꝫ **Alleluia** non dicitur in miſſis pro defunctis,⁊ a Dñica.70. incluſiue vſqꝫ ad vigiliā Paſche excluſiue: ⁊ in quatuor tpibus Aduētus:⁊ mēſis Septēbris,⁊ oībus vigilijs totius anni,in qbus eſt indictū ieiuniū: exceptis vigilijs Paſche,Pentecoſtes,⁊ Natiuitatis chriſti:ſi venerit in dñica,ac feſto Innocētū: ſi venerit in dñica,in qbus tūc dicitur **Alleluia.** Si aūt in diebus hmōi, in qbus **Alleluia** nō dicitur:dicenda eſt aliqua miſſa votiua,vel alia in qua Tractus non habeatur, poterit poſt Graduale cum ſuo verſu loco Tractus :omiſſo **Alleluia** dici eius verſus: vel etiā eo omiſſo: Dicto graduali cum ſuo verſu dici. **Munda cor meū.** ⁊ alia prout habet̄ infra. In dicēdo aūt **Alleluia** hic modus ſeruat̄. Ante verſum bis **Alleluia** dicit̄:⁊ poſt verſum ſemel replicat̄. Ab octaua vero Paſche vſqꝫ ad octauaꝫ Pentecoſtes : quo

tpe Graduale non dicit: ſed illius loco ſecũdũ Alleluia primo iungitur: ante verſum primi bis Alleluia dicitur: ⁊ poſt verſuʒ ſemel. Similiter ⁊ poſt ſecũdi verſuʒ Alleluia ſemel replicat. Quocũqʒ aũt tpe proſa ſeu ſequẽtia eſt dicẽda: illa poſt verſuʒ dicitur: anteq̃ʒ Alleluia replicatur: qđ poſt dictaʒ proſam ſeu ſequentiaʒ hmõi repetitur Et ſi extra tẽpus paſchale in quo cũqʒ feſto: prout in feſtis Purificationis, ⁊ Natiuitatis beatę Marię virginis, ſancti Joannis baptiſtę: Ludouici epiſcopi ⁊ cõfeſſoris: Exaltationis ſanctę Crucis: ſancti Franciſci: omniũ Sanctoꝝ: ⁊ alijs qbuſcũqʒ diebus: duobus Alleluia cum duobus verſibus: vel prout in feſto dedicationis ſãcti Michaelis archangeli: tria Alleluia cum tribus verſibus habeantur, dicit tantum vnum ex eis cum ſuo verſu: vna etiam prima die feſti, alia vero die: ſiue vice omiſſo dicto poterit dici aliud cum ſuo verſu. Et vbi tria habentur cum tribuʒ verſibus, alia die vel vice poterit dici tertium cũ ſuo: omiſſis prius dictis. Si vero habeantur duo verſus ſub vno Alleluia: ambo verſus huiuſmodi dicuntur abſqʒ intermiſſione ſub eodem Alleluia: ſeruato aliaſ in omnibus modo ſupradicto. Quibus dictis miniſter ſeu celebrans ipſe portat librum miſſalem ad cornu dextrum altaris: videlicet Euangelij: ſi altare ipſum non ſit magnę longitudinis. Si vero ſit magnę longitudinis: ponit librum miſſalem inter ipſum cornu dextrum ⁊ mediũ altaris: vt celebrans in medio altaris ſtans: poſſit omnia dicenda ex eo cõmode dicere: ⁊ eundem miſſalẽ ita locat, ꝙ caput miſſalis reſpiciat ipſum cornu altaris in parte predicta: ⁊ non ad parietem ſiue ad partem eius ↄtra ſe directã. ¶ De euãgelio in miſſa dicẽdo. Cap. 20.

TUm celebrãs ſtans in medio altaris verſus ad illud leuatis ad deũ oculis, iũctis manibꝰ ante pectus ſecrete dicit, Munda cor meum, ⁊ labia mea omnipotens deus: qui labia Eſaię prophetę calculo mundaſti ignito, ita me tua grata miſeratione dignare mundare vt ſanctum Euangelium tuum digne valeam nunciare: Per chriſtum dominũ noſtrum. Amen. Tum ſimiliter ſtans dicit eodeʒ modo. Dominus ſit in corde meo: ⁊ in labijs meis: vt digne ⁊ cõpetenter annunciem. Euãgelium ſuum. Amen. His dictis, vertit ſe ad libruʒ miſſalẽ: vt premittitur poſituʒ, vbi ſic ſtans iunctis manibus ante pectus dicit

dicit intelligibili voce. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Deinde pollice dextre manus ſignat primo librum ſuper principiū Euāgelij, quod eſt dicturus: poſtea ſeipſum in fronte, ore, ⁊ pectore ſigno crucis dicens eadē voce. Sequentia ſancti Euāgelij ſm. N. vel ſi eſt dicenduꝫ. Initium ſancti Euangelij ſm. N. ℟. Gloria tibi dñe. Tum iunctis iterum vt prius manibus ſtans verſus vt ſupra, proſequitur euangeliū voce predicta vſqꝫ ad finem: ⁊ eius vltimā ſyllabam aliquantulum protrahit: quo completo miniſter dicit. Laus tibi Chriſte. Celebrans oſculatur Euangeliū per eum dictum in eius principio: niſi celebret pro defunctis: quia tunc non oſculatur Euāgelium, vel celebret coram ſummo Pontifice, aut Cardinale, Patriarcha, Archiepiſcopo, vel Epiſcopo, cui liber ⁊ textus Euangelij portatur per eum oſculandus: quo caſu celebrans, Euangelium ipſum etiam non oſculatur.

¶ De Credo in miſſa dicendo: ⁊ quando debet dici. Capitulum. 21.

Tum ſtans in medio altaris, verſus ad ipſum altare manibus iunctis ante pectus: ⁊ aliquantulum eleuatis, intelligibili voce dicit: ſi eſt dicendum. Credo in vnum deum. quod dicendo extēdit ⁊ iterum iungit manus: ⁊ ſtans manibus iūctis ante pectus in eodē loco proſequitur vſqꝫ ad finē eadeꝫ voce. Patrem omnipotentē: factorē celi ⁊ terre, viſibiliū oīum, ⁊ inuiſibiliū. Et in vnū dñm Ieſum chriſtum. Caput deo inclinat filium dei vnigenitum. Et ex patre natū ante oīa ſecula. Deuꝫ de deo: lumen de lumine: deum veruꝫ de deo vero. Genitū nō factū, conſubſtantialē patri, per quē omnia facta ſunt. Qui propter nos homines, ⁊ propter noſtrā ſalutem deſcendit de celis. In eodē loco vbi ſtabat: genuflectit corā altari dicēs. Et incarnatus eſt de ſpū ſctō: ex Maria virgine. Et homo factus eſt. Surgit ⁊ ſtans vt prius proſequitur. Crucifixus etiaꝫ pro nobis ſub pontio Pilato: paſſus ⁊ ſepultus eſt. Et reſurrexit tertia die ſm ſcripturas. Et aſcēdit in celum: ſedet ad dexteram patris. Et iterū venturus eſt cum gloria iudicare viuos ⁊ mortuos: cuius regni non erit finis. Et in ſpiritū ſanctū dñm ⁊ viuificantem. Qui ex patre filioqꝫ procedit. Qui cum patre ⁊ filio ſimul adoratur ⁊ cōglorificatur: qui locutus eſt per prophetas. Et vnam ſanctam catholicam ⁊ apoſtolicam eccleſiam. Con-

fiteor vnum baptiſma in remiſſionem peccatoꝝ. Et expecto
reſurrectionem mortuorum. Et vitam venturi ſeculi. Amen.
Et duꝫ hęc vltima verba profert; producit manu dextra ſignū
crucis a fronte ad pectus. **Credo** autē dicitur in oībus diebus
dñicis totius anni, etiā ſi de feſto miſſa celebretur: vel octaua in
qua alias **Credo** nō eſſet dicēdū, aut votiua dicatur: in qua tñ
de Dominica cōmemoratio habeatur. Item ad miſſaꝫ noctis
⁊ ambas alias miſſas diei Natiuitatis dñi noſtri Jeſu Chriſti
⁊ ſex diebus ſequētibus. In Circūciſione Dñi. In octaua ſan
cti Stephani: qꝛ infra octauā ſcti Joānis euāgeliſtę. In octa
ua eiuſdē ſcti Joānis euangeliſtę. In Epiphania dñi: ⁊ p octa
uā eius. In cōuerſione ſancti Pauli apli. In oībus feſtiuitati
bus glorioſiſſimę virginis Marię: ⁊ per earum octauas, quę ha
bēt. In cathedra ſcti Petri. Feria. 5. cene dñi. In feſto reſurre
ctionis dñi: ⁊ ſex diebus ſequētibus. In feſtiuitate Aſcenſionis
dñi: ⁊ per octauā. In pentecoſtes: ⁊ ſex diebus ſequentibus.
In feſto corporis Chriſti: per octauam. In ſancti Joānis an
te portā latinā. In apoſtoloꝝ Petri ⁊ Pauli: ⁊ p octauā. In
octaua beati Joānis baptiſtę. In feſto ſanctę Marię magda
lenę. In ſcti Petri ad vincula. In trāſfiguratione dñi. In octa
ua ſcti Laurētij. In inuētione ⁊ exaltatione ſanctę Crucis. In
Angeloꝝ. In oīuꝫ ſctōꝝ: ⁊ p eius octauā. Ac ſinguloꝝ Apoſto
loꝝ ⁊ Euāgeliſtarū: ac quatuor Doctoꝝ feſtiuitatibꝰ. In oībus
cōſecrationibus eccleſiarū, altariū, ⁊ pōtificū ⁊ in ſingulis eccle
ſijs in feſto illius ſancti vel ſanctę: in cuius honore eccleſia ipſa:
vel altare ſpecialiter ſunt cōſecrata: etiā ſi in illis feſtis alias di
cere nō liceret: ac p octauā eiuſdē feſti: ⁊ anniuerſarijs dedicatio
nū eccleſiaꝝ: vel altariū: ⁊ eorū octauis ſi eas habēt. Dī quoqꝫ
infra ſingulas octauas ſupraſcriptas. **Credo**: etiā ſi nō de ipſa
octaua: ſed de quocūqꝫ alio feſto tūc currente miſſę celebrent.
In qbuſcūqꝫ autem miſſis votiuis: etiā beatę Marię virginis
Credo nō dicit: niſi eſſet in die Dñica: vel infra aliquā octauā:
infra quā hoc liceret dicere: qꝛ tūc in omni miſſa votiua dicit
Credo: ſi in ipſa ſit de Dñica: aut octaua hmōi cōmemoratio:
alias nō. Nec dicit in miſſis defunctoꝝ: vel qbuſcūqꝫ alijs ſupe
rius nō ſpecificatis. ¶ De offertorio dicēdo in miſſa: ⁊ obla
tione fideliuꝫ poſt illud facienda ⁊ cōfeſſione generali. Ca. 22.

Victo

Dicto Symbolo: vel ſi non ſit dicẽdũ illo omiſſo oſculat altare in medio: ⁊ iunctis manibus ante pectus: ibidẽ ad manũ ſiniſtrã: hoc eſt ad latuſ dextrũ vertit ſe ad populũ: ⁊ dicit intelligibili voce. Dñs vobiſcũ, quod dicẽdo extendit ⁊ iungit manus ante pectus. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Jũctis manibus reuerſus per eandeꝫ viam ad mediuꝫ altaris: facta reuerentia Cruci: manibus vt ſupra iunctis: ſtans ibideꝫ verſus ad ipſuꝫ altare: dicit voce ſimili. Oꝛemus, qͦ dicẽdo ſiľr extẽdit ⁊ iũgit manus ante pectus, ⁊ caput deo inclinat. Tũ iũctis: vt pꝛius manibus dicit eadẽ voce offertoꝛiũ: pꝛout in oꝛdinario: ⁊ oĩa, que vſqꝫ ad finẽ miſſe in medio altaris dicẽda ſunt: dicit ibidẽ ſtans verſus ad ipſuꝫ altare: ⁊ nõ ad aliã partẽ: niſi vbi infra aliter oꝛdinat: dicto offertoꝛio: ſiq ſint volẽtes offerre, celebꝛãs accedit ad cornu Epiſtole. vbi ſtans detecto capite: latere ſuo ſiniſtro altari verſo: deponit manipulũ de bꝛachio ſiniſtro, ⁊ accipiens illud in manũ dextrã poꝛrigit ſũmitatẽ eius ſingulis offerẽtibꝰ oſculãdã dicens ſingulis. Acceptabile ſit ſacrificiũ tuũ oĩpotẽti Deo. vel ſic. Centuplũ accipias ⁊ vitã ęternã poſſideas. Accepta oĩuꝫ oblatiõe: celebꝛãs reponit manipulũ in bꝛachiũ ſiniſtrũ, ⁊ reuertit ad mediũ altaris: ⁊ ſi vult pdicare: aut pplin ſuũ de malis operibꝰ ⁊ negligẽtijs, aut de obligatiõe quã hẽt erga ecclĩã vel pauperes arguere, ↄuerſus ad pplꝫ faciat. Poſtmoduꝫ facit gñalẽ cõfeſſionẽ pplo oĩbus genuflexis in hęc verba. Faciatis vobis ſignũ ſancte crucis cum cõtritione peccatoꝝ veſtroꝛuꝫ: ⁊ dicatis ſicut ego dixero. Et dicat in vulgari ſermone.

Ego confiteoꝛ deo omnipotẽti, ⁊ ſancte Marię ſemper virgini: ſancto Michaeli archãgelo, ſancto Joãni Baptiſtę, ſancto Joanni apoſtolo ⁊ euangeliſtę, ſancto. Petro, ſancto Paulo, ſancto Andreę, ſancto Jacobo maioꝛi, ſancto Thome, ſancto Bartholomeo, ſctõ Mattheo aplo ⁊ euangeliſtę, ſancto Jacobo minoꝛi, ⁊ ſctõ Philippo, ſctõ Simoni, ⁊ ſancto Thadeo, ſanctiſqꝫ apoſtolis omnibus ⁊ euangeliſtis, ſancto Stephano, ſctõ Laurẽtio, ſancto Uincentio, ſctõ Fabiano, ſctõ Sebaſtiano, ſanctis Coſme ⁊ Damiano, ſctis Joanni ⁊ Paulo, ſcõ Gregoꝛio, ſcõ Hieronymo, ſcõ Ambꝛoſio, ſãcto Auguſtino, ſanctę Marię magdalenę, ſanctę Annę, ſctẽ Catherinę. ſanctę Lucię, ſanctę Cecilię, ſanctę Urſule cum tota ſua ſocieta

te,⁊ tibi patri me grauiter peccaſſe loquendo, male operando.
mentiendo, periurando,cogitando,delectatione peccati, viden
do,audiendo,adorando,guſtando,⁊ tangendo,multa mala feci,
quę facere non debuiſſem:⁊ multa bona amiſi: q̄ facere debuiſ
ſem:propter negligentiā meā: multos etiā meis malis exēplis
ſcandalizaui: ⁊ occaſionē peccādi tribui:⁊ ad peccandū induxi.
De iſtis oībus ⁊ qualibuſcūq; pctīs ⁊ tranſgreſſionibus meis,
q̄ feci,cōmiſi,vel omiſi a die ⁊ hora,qͣ baptizatus fui, vſq; ad
hāc p̄ſentē horā, doleo,⁊ penitet me feciſſe mala quę feci: vel
omiſiſſe bona q̄ facere potuiſſē: ⁊ dico meā culpā: ⁊ meā culpā:
⁊ meā grauiſſimā culpā:⁊ p̄cor oīpotentē deū, q̄ p ſuā copioſiſſi
mā miſericordiam indulgeat mihi oīa peccata mea, ⁊ tu pater
digneris me ab ipſis authoritate dei ⁊ eccleſię, qua fūgeris,ab
ſoluere: ⁊ ſalutarem penitentiam iniungere: ⁊ rogare deum
pro me miſero peccatore. ¶ Queſta e vna breue confeſſione volgare cauata da queſta latina.

Fateui il ſegno della ſancta croce con dolore ⁊ pentimento de i voſtri peccati
⁊ dite come diro io coſi, Jo mi cōfeſſo all'onnipotēte Dio ⁊ al
la glorioſa ſempre vergine Maria, ⁊ a ſā Michele archāgio
lo, a ſan Giouanbattiſta apoſtolo ⁊ euangeliſta, a ſan Piero
a ſan Paulo, a ſanto Andrea a ſan Bartholomeo, a ſan Mat
theo, a ſanto Jacomo, a ſan Thomaſo, a ſan Philippo, a ſan
Simone, ⁊ ſan Thadeo, a ſan Stephano, a ſan Lorenzo, a ſan
Vicenzo, a ſan Fabiano, a ſan Sebaſtiano, a ſan Coſmo ⁊
ſan Damiano, a ſan Gregorio, a ſanto Hieronimo, a ſanto A
goſtino, a ſanto Ambroſio, a ſanta Maria maddalena, a ſanta
Anna, a ſanta Catherina, a ſanta Lucia, a ſanta Orſola con tut
ta la ſua ſanta ⁊ deuota compagnia, ⁊ a te padre ſpirituale del
l'anima mia ch'io ho peccato grauemēte, ⁊ ſpeſſe volte in mal
dire, in mal operare, in mal pēſare, ho fatto di molti mali ch'io
nō doueua fare, ⁊ dati di molti mali eſempi, ⁊ ſcādalizato il proſ
ſimo mio, ⁊ tutti q̄ſti ⁊ molti altri peccati dalliquali mi ſaria
potuto guardare ⁊ nō mi ſon guardato ne ſon dolente ⁊ penti
to ⁊ ne dico a Dio mia colpa ⁊ mia graue colpa, ⁊ prego Dio
che per ſua infinita pieta ⁊ miſericordia mi p̄doni, ⁊ voi padre
per lautorita che vi e conceſſa mi abſoluiate ⁊ preghiate la di
uina bonta che habbia miſericordia di me miſero peccatore.

Tunc ſacerdos eleuata manu dextera ſuper populum dicat. Parcat vobis omnipotens deus. Quilibet veſtrũ in remiſſio nez peccatorũ ſuorũ dicat ter Pater noſter. ⁊ ter Aue maria. pro vnione, pace, ⁊ ↄcordia ſctẽ mr̃is eccľie: ⁊ pro ſalute totiuꝫ populi chriſtiani quilibet dicet quinquies Pater noſter. ⁊ totidem Aue maria. ⁊ pro omnibus fidelibus defunctis: quoruꝫ animę ſunt in purgatorio: ter Pater noſter. ⁊ ter Aue maria. Miſereatur veſtri oĩps deus ⁊ dimiſſis oĩbus peccatis veſtris perducat vos cum oĩbus ſanctis ſuis in vitam ęternaꝫ. Amen. Indulgentiam, abſolutionem ⁊ remiſſionem omnium peccatorum veſtrorum: emendationem vitę, ⁊ obſeruantiam ſuorum preceptorum, vitam ſanctam, ⁊ exitum beatum: tribuat vobis omnipotens ⁊ miſericors deus. Amen. Et benedictio dei omnipotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcendat ſuper vos: ⁊ maneat ſemper. Amen. ¶ La indulgentia ⁊ perdonanza che voi hauete acquiſtata per venire alla chieſa ⁊ deuotamente vdire la meſſa ⁊ il diuino officio, ⁊ ogni altra buona operatione, coſi come io ve l'annuncio in terra Dio ve la repreſenti in cielo ne beni di vita eterna, pax ⁊ benedictio dei omnipotentis, patris ⁊ filij ⁊ ſpiritus ſancti deſcendat ſuper vos ⁊ maneat ſemper amen. Et conuerſus ad altare faciat oblationem. Et ſi non ſint qui offerant: vel ſi non ſit facienda dicta cõfeſſio, dicto Offertorio faciat orationem.

¶ De oblatione hoſtie ⁊ calicis ſuper altare. Cap. 23.

His peractis ſacerdos ſtans in medio altaris, verſus ad illud: accipit patenam cum hoſtia ⁊ hoſtijs deſuper poſita ⁊ poſitis, ſiqua ſit: vel quę ſint pro ſuijpſius: vel aliorũ cõmunione conſecrandę, diſpenſandę, vel conſeruãdę, illam ambabus manibus vſqꝫ ad pectus eleuatã tenens: ⁊ ſi ſunt alię hoſtię nõ ſup patenã, ſed ſup corporale, vel alio calice, ſeu vaſe ad hoc cõuenĩẽti poſitę: pro cõmunione populi conſecrandę: calicẽ illũ; ſeu vas dextra diſcooperit: ⁊ intentione ſua diſponens etiam illas offerre ⁊ conſecrare oculis ad deum intentus dicit ſecrete. Suſcipe ſancte pater omnipotens, ęterne deus hanc immaculatam hoſtiam: quam ego indignus famulus tuus offero tibi deo meo viuo ⁊ vero pro innumerabilibꝰ peccatis ⁊ offenſionibus ⁊ negligentijs meis: ⁊ pro omnibus circunſtantibus: ſed ⁊

pro oibus fidelibus chriſtianis viuis ⁊ defunctis: vt mihi ⁊ illis
proficiat ad ſalutem in vitam ęternam. Amen. Facit ſignum
Crucis cum patena ſuper corporale: ⁊ locum in quem poſitu-
rus eſt hoſtiaꝫ, quam deinde cum patena ponit in medium: ſeu
circa medium anterioris ſiue proximioris partis corporalis an
te ſe: ⁊ patenam ad manum dextram aliquantulum ſubtus cor
porale: ⁊ calicem ſeu vas aliarum hoſtiarũ ſi ſit, ſua patena co
operit. Poſtea accipit calicem: quem purificatorio diligenter
mundat: ⁊ ampullam vini de manu miniſtri, quaꝫ ille manu de
xtra nuda ⁊ detecto capite ſibi porrigit: accipiẽs imponit vinũ
in calicem ad ſufficientiã nihil dicens. Cum ſi non celebrat pro
defunctis: facit ſignum crucis ſuper ampullaꝫ aquę: quam etiã
de manu eiuſdem ſimiliter manu dextra nuda detecto capite il
lam ſibi porrigentis accipit, ⁊ ex ea imponit puſillum aquę in
calicem ſecrete dicens. Deus qui humanę ſubſtantię dignita
tem ✠ mirabiliter condidiſti: ⁊ mirabilius reformaſti: da nobis
per huius aquę ⁊ vini myſterium eius diuinitatis eſſe cõſortes:
qui humanitatis noſtrę fieri dignatus eſt particeps Ieſus chri
ſtus filius tuus dominus noſter. Qui tecũ viuit ⁊ regnat in vni-
tate ſpiritus ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculorum. Amẽ.
Si vero celebrat pro defunctis non producit ſignũ crucis ſu-
per ampullam aquę, ſed imponit abſq; ſigno huiuſmodi ex ea
puſillum aque in calicem, dicens eandem orationem proximo
ſcriptaꝫ. Impoſita aqua, ⁊ finita oratione prędicta, accipit am-
babus manibus calicem diſcoopertum: videlicet cum ſiniſtra
pedem: cum dextra autem nodum infra cuppam calicis: ⁊ ſtãs
in medio altaris, Calicem ipſum diſcoopertum vſq; ad pe-
ctus eleuatum tenet: ⁊ intentus ad Deum oculis, dicit ſecrete.
Offerimus tibi domine calicem ſalutaris: tuam deprecantes
clementiam: vt in conſpectu diuinę maieſtatis tuę, pro noſtra,
⁊ pro totius mundi ſalute cum odore ſuauitatis aſcẽdat. Amẽ.
Signat cum calice ſuper corporale: ⁊ ipſum in medio ſeu circa
medium eius poſt hoſtiam collocat: ⁊ palla cooperit: ac iun-
ctis manibus ſuper altare poſitis: capite inclinato dicit ſecrete.
In ſpiritu humilitatis: ⁊ in animo contrito ſuſcipiamur a te do
mine: ⁊ ſic fiat ſacrificium noſtrum in conſpectu tuo hodie: vt
placeat tibi domine deus. Eleuat manus extẽſas: ⁊ iungit eas
ante

ante pectus ſecrete dicens. Veni ſanctificator oīpotens, eterne deus: ꝛ bene ✠ dic ſignando manu dextra cōmuniter ſuper hoſtiam ꝛ calicem. hoc ſacrificiū tuo ſancto noī preparatum.

℄ Sacerdos lauat manus in cornu altaris. Cap. 24.

Tam iunctis ante pectus manibus accedit ad cornu Epiſtole: vbi ſtans, miniſtro aquā fundente lauat ꝛ tergit manus: dicens ſecrete. Lauabo inter innocentes manus meas: ꝛ circundabo altare tuum domine. Vt audiam vocem laudis ꝛ enarrem vniuerſa mirabilia tua. Domine dilexi decorē domus tue: ꝛ locum habitationis glorie tue. Ne perdas cum impijs deus animam meam: ꝛ cū viris ſanguinum vitam meam. In quorum manibus iniquitates ſunt: dextera eorum repleta eſt muneribus. Ego autem in innocentia mea ingreſſus ſum: redime me ꝛ miſerere mei. Pes enim meus ſtetit in directo: in eccleſijs benedicam te domine. Gloria patri ꝛ filio ꝛ ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio ꝛ nunc ꝛ ſemper ꝛ in ſecula ſeculorum. Amen. ℄ Sacerdos lotis manibus orat: vertit ſe ad populum: ꝛ dicit. Orate fratres ꝛc. Capitulum. 25.

Lotis ꝛ terſis manibus, ꝛ illis ante pectus iunctis: ad medium altaris reuertitur: vbi ſtans, ad deum eleuatis oculis: manibꝰ iunctis: ſup altare poſitis inclinato capite: verſuſ ad ipſum altare dicit ſecrete. Suſcipe ſancta Trinitas hanc oblationem: quam tibi offerimus ob memoriam paſſionis: reſurrectionis: ꝛ aſcenſionis Ieſu chriſti dñi noſtri: ꝛ in honore beate Marie ſemper virginis: ꝛ beati Ioānis baptiſte: ſanctorū apoſtolorum Petri ꝛ Pauli: ꝛ iſtorum ꝛ omnium ſanctorū: vt illis proficiat ad honorē: nobis autem ad ſalutem: ꝛ illi pro nobis intercedere dignentur in celis quoꝝ memoriam facimus in terris. Per eundē chriſtum dñm noſtrum. Amen Extenſis manibus hinc inde ſuper altare poſitis, oſculatur altare in medio: tum iūctis manibus ante pectus ꝛ dimiſſis oculis ad terrā: vertit ſe ad manum ſiniſtrā: hoc eſt ad latuſ dextrū ad populū: ꝛ ſic verſus ad illum dicit voce aliquantulū eleuata. Orate fratres. ꝛ ſecrete proſequitur: vt meū ꝛ veſtrū ſacrificium acceptabile fiat apud deum omnipotentē. Quod dicendo extendit ꝛ iungit manus ante pectus ꝛ continuo ad altare reuertitur perficiēdo circulum inceptū. Miniſter vero ꝛ alij qui interſunt genuflexi

detectis capitibus reſpondent dicētes ſecrete. Suſcipiat dñs ſacrificiū de manibus tuis ad laudem ⁊ gloriã nominis ſui: ad vtilitatem quoqꝫ noſtram:totiuſqꝫ eccleſię ſuę ſancte. Quod ſi miniſter vel alij qui interſunt non reſponderint celebrans ipſe dicit ſecrete. Suſcipiat dñs ſacrificium de manibus meis: ad laudem ⁊ gloriam nominis ſui: ad vtilitatem quoqꝫ noſtram: totiuſqꝫ eccleſię ſuę ſanctę. Tum celebrans ipſe extenſis mani bus ante pectus:ſtans ante librum dicit ſecrete oratiōnē ſecre tam diei conuenientē vſqꝫ ad Per dominum noſtruꝫ: vel aliã concluſionē:quã dicēdo iungit manus ante pectus:⁊ ad verba Ieſum chriſtum filium tuuꝫ. caput deo inclinat:ſicqꝫ manibus iunctis continuat vſqꝫ ad verba Per omnia ſecula ſeculoꝛuꝫ. excluſiue ſi vnica eſt ſecreta. Si vero plures ſecretę ſunt dicen dę:addit concluſioni primę etiã illa verba Per omnia ſecula ſeculoꝛum. Amen. Deinde abſolute ſubiungit alias orationes ſecretas: prioꝛibus oꝛationibus conuenientes:qꝫ tot ⁊ cōuenie tes:ac eodē oꝛdine dici debēt ſecrete: ⁊ poſt cōmuniones,quot quo oꝛdinę ⁊ de quibus dictę ſunt ante Epiſtolam oꝛationes.

¶ Sacerdos dicit pręfationem. Capitulum. 26.

Perueniento in concluſione vltimę ſecretę ad verba Per omnia ſecula ſeculoꝛum:excluſiue celebrans ſtans in medio al taris depoſitis ſuper eo hinc ⁊ inde manibus extenſis:dicit cō uenienti voce ⁊ intelligibili Pręfationē ſequēteꝫ, quę cōis eſt oibus miſſis etiã defunctoꝛū: niſi ſpecialis habeat. Et vbi ſpe cialis pręfatio habet:illa dr̄ tã in feſto ꝙ̃ infra eiꝰ octauã:ſi octa uã habeat:etiã ſi infra ipſaꝫ octauã agatur de dñica: vel aliquo alio feſto ſpecialē pręfationē nō habēte. Si vero ipſum feſtuꝫ de quo intra octauã agitur:habeat ſpecialē pręfationē illa ſpe cialis:dr̄ omiſſis pręfatione octauę niſi in miſſali aliter oꝛdinet. In miſſa quoqꝫ votiua dicitur pręfatio propꝛia illius diei vel feſti de cuius votiua agitur: ſi dies ipſa vel feſtum pręfationem propꝛiam habeat. Per omnia ſecula ſeculoꝛum. ℟. Amen. Dominus vobiſcuꝫ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Manus exten ſas eleuat hinc ⁊ inde vſqꝫ ad pectus dicens. Surſum coꝛda. ℟. Habemus ad dñm. Gratias agamus dño deo noſtro. quod dicēdo iūgit manuſ ante pectus:⁊ caput deo inclinat. ℟. Dignum ⁊ iuſtum eſt. Eleuatis ⁊ extenſis vt prius manibus

proſequitur

proſequitur prefationē ſequentez: ſi non habetur alia propria.

Vere dignum & iuſtum eſt: equū & ſalutare: nos tibi ſemper & vbiq; gratias agere, dñe ſancte: pater omnipotēs eterne deus per chriſtum dominum noſtrum. quod dicēdo caput deo inclinat: tum extenſis manibus, vt prius proſequitur. Per quem maieſtatem tuā laudant angeli: adorant dominationes, tremunt poteſtates. Celi celorūq; virtutes ac beata ſeraphin: ſocia exultatione concelebrant. Cū quibus & noſtras voces vt admitti iubeas deprecamus, ſupplici confeſſione dicentes. Iunctis manibus ante pectus voce mediocri: dicit. Sanctus. Sanctus. Sanctus dñs deus ſabaoth. Pleni ſunt celi & terra gloria tua Oſanna in excelſis. Manu dextra producēdo ſignū crucis a frōte: ad pectus: ſeip ſuz ſignat dicēs Benedictus qui venit in nomine domini Oſanna in excelſis.

Sacerdos incipit canonem & proſequitur. Cap. 27.

Manibus iunctis ſuper altare poſitis, ſtans ante medium altaris verſus ad illud eleuatis oculis ad deū: & ſine mora demiſſis capite inclinato dicit ſecrete. Te igitur clementiſſime pater per Ieſum chriſtum filiū tuum dñm noſtrum ſupplices rogamus ac petimus. Oſculatur ante ſe altare: erigit ſe & ſtans eleuatis & iūctis manibus ante pectus dicit. Uti accepta habeas & bñdicas Dextra manu ter ſignat cōmuniter ſup hoſtiam & calicem dicens, Hec do ✠ na: hec mu ✠ nera: hec ſcā ✠ ſacrificia illibata. Extēſis manibus ante pectus proſequit. In primis que tibi offerimus pro eccleſia tua ſancta catholica: quā pacificare, cuſtodire, adunare, & regere digneris toto orbe terrarū: vna cum famulo tuo papa noſtro. N. Exprimēdo nomen pape. Sede vero aplica vacāte: verba predicta Una cū famulo tuo papa noſtro. N. omittuntur & antiſtite noſtro. N. ſpecificando nomen Patriarche, Archiepiſcopi, vel Epiſcopi ordinarij ſui: qui ſi eſt vita functus: illa verba: & antiſtite noſtro. N. omittuntur: Sed celebrans eſt Epiſcopus, Archiepiſcopus, vel Patriarcha, omiſſis verbis, & antiſtite noſtro. N. dicit & me indigno ſeruo tuo. Si aūt eſt papa q celebrat dictis verbis: toto orbe terrarum omiſſis: vna cum famulo tuo papa noſtro. N. & antiſtite. N. dicit vna cū me indigno famulo tuo: quē gregi tuo preeſſe voluiſti. Et ptinuāt oēs vt ſequit.

⁊ omnibus orthodoxis atqꝫ catholice ⁊ apoſtolice fidei cultoribus. Memento domine famulorum famularumqꝫ tuarum. Stans in quiete manibus iunctis: ⁊ vſqꝫ ad faciem vel pectus prout ſibi magis placet eleuatis: agit cōmemorationem viuorum chriſti fidelium ad ſuam voluntatem: eorum tamen nomina non eſt neceſſe ꝙ exprimat: ſed ſolum in mente eorū memoriaꝫ habeat. Poteſt tamē celebrans ſi pro pluribus orare intēdit (ne circunſtantibus ſit moleſtus) ante miſſam in animo ſuo proponere oēs illos: tam viuos ꝙ̄ defunctos: pro quibus in ipſa miſſa orare intendit: ⁊ in hoc loco generaliter vnico cōtextu ipſorum viuorum cōmemorationem agere: quibus ante miſſā propoſuit in ipſa miſſa ſuis orationibus ſubuenire. Qua facta ſeu habita: demiſſis ⁊ extenſis manibus vt prius continuat. Et omnium circumaſtantium, quorum tibi fides cognita eſt, ⁊ nota deuotio pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerūt hoc ſacrificium laudis pro ſe, ſuiſqꝫ omnibus, pro redemptione animarū ſuarū: pro ſpe ſalutis ⁊ incolumitatis ſue tibiqꝫ reddunt vota ſua eterna deo viuo ⁊ vero. Stans eodem modo dicit. Cōmunicātes ⁊ memoriā venerātes in primis glorioſe ſemperqꝫ virginis marie genitricis dei ⁊ dñi nři Jeſu xpi. Inclinat caput deo: ⁊ ꝓſequit. Sed ⁊ beatoꝝ apl'oꝝ ac martyrū tuorū. Petri ⁊ Pauli, Andree, Jacobi, Joannis, Thome, Jacobi, Philippi, Bartholomei, Matthei, Simonis ⁊ Thadei, Lini, Cleti, Clementis, Siſti, Cornelij, Cypriani, Laurentij, Griſogoni, Joannis ⁊ Pauli, Coſme ⁊ Damiani, ⁊ omnium ſanctoꝝ, quorum meritis precibuſqꝫ concedas vt in omnibus protectionis tue muniamur auxilio. Per eundē chriſtum dñm noſtrum. Amen. Miniſter accendit intortitium: quod erectuꝫ in dextra manu retinens: ⁊ conuenienter eleuans genuflectit in gradu: vel in terra pro diſpoſitione loci retro celebrantem: qui dictis premiſſis extendit manus verſus oblata dicens ſecrete. Hanc igitur oblationem ſeruitutis noſtre, ſed ⁊ cuncte familie tue queſumus domine, vt placatus accipias, dieſqꝫ noſtros in tua pace diſponas: atqꝫ ab eterna damnatione nos eripi: ⁊ in electorum tuorum iubeas grege numerari. Per chriſtum dñꝫ noſtrum. Amen. Jungit manus ante pectus dicens ſecrete. Quam oblationem tu deus omnibus queſumus. Dextra ma

nu cōiter ſignat ter ſuper hoſtiam ⁊ calicem dicens. Bene ✠ dictam, aſcri ✠ ptam, ra ✠ tam, rationabilem acceptabileq́ȝ fa cere digneris, vt nobis: Semel ſeparatim ſignat ſuper hoſtiā tantum dicens. cor ✠ pus: Deinde ſuper calicem tantum dicēs. Et ſan ✠ gnis. Eleuat ⁊ iungit manus ante pectus proſequens. Fiat dilectiſſimi filij tui domini noſtri ieſu Chriſti. inclinat caput deo, ⁊ tergit aliquantulum pollices ⁊ indices ſuper corporale dicens ſecrete. Qui pridie q̄ȝ pateretur. Accipit cum pollice ⁊ indice dexterę manus hoſtiaȝ ⁊ eam cum illis: ac pollice ⁊ indice etiā ſiniſtrę manus tenens, ſtans erectus ante mediū altaris dicit. Accepit panē in ſanctas ac venerabiles manus ſuas. Eleuat ad deum oculos: ⁊ ſine mora demittit dicens. Et eleuatis oculis in cęlum ad te deum patrē ſuū omnipotentem: tibi gratias agens. Tenet hoſtiam inter pollicem ⁊ indicē ſiniſtrę manus: ⁊ dextra producit ſemel ſignum Crucis ſuper eam dicens. Bene ✠ dixit, fregit, deditq́ȝ diſcipulis ſuis dicens. Accipite ⁊ manducate ex hoc omnes. Diſcooperit manu dextra calicem ſeu vas aliarū hoſtiarū ſi ſit: ⁊ cub itis ſup altare poſitis: ſtans inclinato capite: verba conſecrationis diſtincte, ſecrete, ⁊ reuerenter profert ſuper hoſtiam cum intentione conficiendi corpus ⁊ ſanguinem chriſti: ⁊ omnes hoſtias coraȝ ſe poſitas conſecrandi: ⁊ ſimul ſuper oēs, ſi plures ſunt conſecrādę: ⁊ hoſtiam ſuā tantū pollicibus ⁊ indicibus tenet dicens. Hoc eſt enim corpus meum. His dictis celebrās hoſtiā inter pollices ⁊ indices ſuper altare tenens: reliquis manuuȝ digitis extēſis: ac binis ⁊ binis ſimul iūctis: ⁊ cęteris hoſtijs ſi ſunt plures ꝯſecratę in loco: in quo a principio miſſę ſunt poſitę ſup corporali: vel alio calice ſiue vaſe dimiſſis genuflexus eaȝ adoret. Tum ſe erigit eleuat in altū quantū cōmode pōt hoſtiā: ⁊ populo oſtendit reuerēter adorandā: ⁊ mox ipſam venerāter ſup corporale reponit, vnde eam leuauit: ⁊ pollices ac indices non diſiungit vſq́ȝ poſt cōionem, niſi quādo hoſtiaȝ conſecratā tangere vel tractare debet: vt infra dicetur. Tum vſq́ȝ in terrā genuflexus hoſtiam ipſā veneratur ⁊ calicē ſeu vas aliarū hoſtiarum ſi ſit: ſua patena cooperit. Interim dum celebranſ hoſtiam eleuat: miniſter etiaȝ eleuat manu ſiniſtra ſimbrias poſteriores planetę ſiue caſulę celebrātis: ac totā poſteriorē eius parteȝ: ne

ipſum celebranteꝫ impediat in extēſione brachioꝝ: deinde cele
brās diſcooperit calicē: ⁊ pollices ac indices ſuper illius labiū
aliquātulū tergit: ⁊ eos iterū iūgit: ⁊ ſtans erectus dicit ſecrete:
Simili modo poſtq̄ꝫ cenatum eſt. Ambabus manibus acci/
pit calicē iuxta nodum infra cuppā calicis: ⁊ illum aliquantulū
eleuat: ⁊ ſine mora reponit in eundē locū: de quo eum leuauit:
ſuper corporale: interim proſequens. Accipiens ⁊ hunc pręcla
rum calicem in ſanctas ac venerabiles manus ſuas: item tibi
gratias agens: tenet calicē manu ſiniſtra infra cuppam: dextra
vero ſignando ſuper eum dicit. bene ✠ dixit, deditq̄ꝫ diſcipulis
ſuis dicens. Accipite ⁊ bibite ex eo omnes. Accipit ambabus
manibus calicem, videlicet cum ſiniſtra pedē: cum dextra vero
nodum infra cuppā calicis: ⁊ cubitis ſuper altare poſitis: ſtans
inclinato capite: ſuper calicem ſecrete, diſtincte, ⁊ reuerenter
verba conſecrationis cum intentione vt ſupra profert dicens.
Hic eſt enim calix ſanguinis mei noui ⁊ ęterni teſtamenti: my/
ſterium fidei: qui pro vobis ⁊ pro multis effundetur in remiſſio
nem peccatorum. Reponit calicem ſuper corporale dicens ſe/
crete. Hec quotieſcunq̄ꝫ feceritis, in mei memoriam facietis.
Et genuflexus ſanguineꝫ reuerenter adorat, tum ſe erigit, ⁊ ac
cipit calicem diſcoopertum cum ſanguine ambabus manibus,
vt prius, eleuanſq̄ꝫ eū erectum quantū cōmode poteſt: illuꝫ po
pulo oſtendit adorandum: ⁊ mox ipſum reuerēter reponit ſup
corporale in locum ſolitū: ⁊ manu dextra ipſuꝫ palla cooperit:
⁊ genuflexus ſacramentū veneratur. Interim dum celebrans
calicem eleuat: miniſter manu ſiniſtra eleuat dictas fimbrias: ⁊
poſteriorē partē planetę celebrātis vt prius: ⁊ poſtq̄ꝫ celebrās
calicē ſup corporale repoſuerit: ſurgit ⁊ extinguit intortitiū, ⁊ re
ponit in locū ſuū. Tum celebrās ſtans vt prius ante altare, ex
tenſis manibus ante pectus more cōſueto dicit ſecretaꝫ. Unde
⁊ memores dn̄e nos ſerui tui: ſed ⁊ plebs tua ſācta: Chriſti filij
tui dn̄i nr̄i Jeſu chriſti tam beatę paſſionis, necnō ⁊ ab inferis re
ſurrectionis: ſed ⁊ in celo glorioſę aſcenſionis: offerimus prę/
clare maieſtati tuę de tuis donis ac datis. Jungit manus ante
pectus: tū manu dextra ſignat ter cōiter ſup hoſtiā, ⁊ calicem di
cens. Hoſtiā ✠ purā: hoſtiā ✠ ſanctā: hoſtiā ✠ immaculataꝫ.
Sup hoſtiā tantū ſignat dicēs. Panem ✠ ſanctū vitę ęternę.

Super calicē tantū ſignat dicens. Et calicē ✠ ſalutis ꝑpetuę. Secrete proſequit ſtans manib⁹ ante pectus more ſolito extē ſis. Supra quę propitio ac ſereno vultu reſpicere digneris, ⁊ accepta habere, ſicuti accepta habere dignatus es munera pue ri tui iuſti abel, ⁊ ſacrificiū patriarchę nr̄i Abrahę: quod tibi obtulit ſummus ſacerdos tuus Melchiſedech ſanctuꝫ ſacrifi ciū imaculatā hoſtiam. Inclinat ſe ante mediū altaris, ⁊ mani bus iūctis ſup illo poſitis ſecrete dicit. Supplices te rogamus ops deus, iube hęc ꝑferri per manus ſācti angeli tui in ſublime altare tuū, in cōſpectum diuinę maieſtatis tuę, vt quotquot ex hac altaris participatione. Separatis manibus hinc ⁊ inde ſu per altare poſitis, oſculat altare: erigit ſe: ⁊ iūctis manibus cō tinuat. ſacroſanctū filij tui. Signat manu dextra ſupra hoſtiaꝫ tantū dicens. cor ✠ pus: ſignat eadem manu ſup caliceꝫ tantū dicens. ⁊ ſangui ✠ nem ſumpſerimus: omni bene ✠ dictione: quod dicendo ſeipſum eadem manū ſignat ſigno crucis a fron te, ad pectus, ⁊ continuat. celeſti ⁊ gratia repleamur. Per eun dem chriſtū dn̄m nr̄m. Amen. Memento etiam dn̄e famulorū famularumqꝫ tuarū. Stans manibus iunctis ante pectus, vel vſqꝫ ad facieꝫ eleuatis, ſicut magis ſibi placuerit: oculis ad ſa cramentuꝫ in altari poſitū intētis, agit cōmemorationeꝫ fideliū defunctorꝝ, de qbus ſibi videbit, eodē modo, prout de cōmemo ratione viuorꝝ ſupra diximus. Qua habita, ſtāſ extēſis manibus ante pectus vt prius cōtinuat dicēs. Qui nos precęſſerunt cuꝫ ſigno fidei, ⁊ dormiūt in ſomno pacis: ipſis dn̄e ⁊ oībus in chri ſto quieſcētib⁹ locū refrigerij lucis ⁊ pacis vt indulgeas depre camur. Per eūdē chriſtū dn̄ꝫ nr̄m. Amē. Dextra manu ꝑcutit pectus ſuū aliquātulū altius dicens. Nobis quoqꝫ pctōribus. ⁊ ſecrete proſequitur. Famulis tuis de multitudine miſeratio num tuarū ſperātibus partem aliquā ⁊ ſocietatē donare digne ris cum tuis ſanctis Apoſtolis ⁊ Martyribus, cum Joanne, Stephano, Mathia, Barnaba, Jgnatio, Alexandro, Mar cellino, Petro Felicitate, Perpetua, Agatha, Lucia, Agnete, Cecilia, Anaſtaſia, ⁊ oībus ſanctis tuis, intra quorum nos con ſortium non eſtimator meriti, ſed venię quęſumus largitor ad mitte. Per chriſtū dn̄m noſtrū. Tūc iūgit manus ante pectus dicēs ſecrete, Per quem omnia domine ſemper bona creas:

Manu dextra ter ſignat cõmuniter ſuper hoſtiã ⁊ calicẽ dicẽs.
ſancti ✠ ficas, viui ✠ ficas, bene ✠ dicis, ⁊ pꝛeſtas nobis. Diſco
operit manu dextra calicẽ: ⁊ genuflexus reuerentiaz facit ſacra
mẽto: tunc ſe erigit, ⁊ reuerenter accipit hoſtiã inter pollicem ⁊
indicez dextre manus: ⁊ cum ea ſuper calicẽ, quẽ manu ſiniſtra
tenet per nodum infra cuppã, ſignat ter a labio in labiũ dicens.
Per ip ✠ ſum, ⁊ cum ip ✠ ſo, ⁊ in ip ✠ ſo: cũ hoſtia bis inter
ſe ⁊ calicẽ a labio calicis incipiens ſignat dicẽs. Eſt tibi deo ✠
patri omnipotenti: in vnitate ſpũs ✠ ſancti ois: honoꝛ ⁊ gloꝛia
Tenet manu dextra hoſtiam ſuper calicem: eleuat aliquãtulũ
ambabus manibus hoſtiam ſimul ⁊ calicez: ⁊ ſine moꝛa illũ ac
illam reponit ad loca ſolita: pollices ⁊ indices ſuper labium ca
licis aliquantulum tergit, iungit, ⁊ calicez palla cooperit: ⁊ vſqꝫ
ad terrã genuflectẽs ſacramentũ veneratur: erigit ſe ⁊ manibꝰ
moꝛe ſolito extẽſis hinc ⁊ inde ſup altare poſitis, dicit itelligibili
voce. Per omnia ſecula ſeculoꝝ. Rñdetur. Amẽ. Oꝛemus.
Pꝛeceptis ſalutaribꝰ moniti: ⁊ diuina inſtitutione foꝛmati aude
mus dicere. Eleuat ⁊ iungit manus ante pectus: ⁊ oculis ad ſa
cramẽtũ in altari poſitũ intẽtus, capite iclinato, dicit eadẽ voce.

Pater noſter, qui es in celis: ſanctificetur nomen tuũ. Ad
ueniat regnũ tuũ: fiat volũtas tua, ſicut in celo ⁊ in terra.
Panem noſtrũ quotidianũ da nobis hodie. Et dimitte nobis
debita noſtra, ſicut ⁊ nos dimittimus debitoꝛibus noſtris. Et ne
nos inducas in tentationem. Reſpondet miniſter. Sed libera
nos a malo. Celebꝛans dicit ſecrete. Amen. Et manu dextra
pollice ⁊ indice nõ diſiũctis, accipit patenã de altari: ⁊ inter indi
cẽ ⁊ mediũ digitos dicte manus tenet ipſaz ſup altare erectã: ſi
niſtrã vero tenet ante pectus moꝛe ſolito extẽſaz dicẽs ſecrete:
Libera nos queſumus dñe ab omnibus malis, pꝛeteritis, pꝛe/
ſentibus, ⁊ futuris, ⁊ intercedẽte beata ⁊ glorioſa ſemper virgi/
ne dei genitrice Maria, ⁊ beatis apoſtolis tuis Petro ⁊ Pau
lo atqꝫ Andrea, ⁊ omnibus ſanctis: Eleuat manu dextra pate
nam de altari, ⁊ ſignat ſeipſũ cuz ea pꝛoducendo Crucẽ a frõte
ad pectus, ac patenam ipſam oſculatur interim dicens ſecrete.
Da pꝛopitius pacez in diebus nr̃is, vt ope miſericoꝛdie tue ad/
iuti, ⁊ a peccato ſimus ſemp liberi, ⁊ ab oi perturbatione ſecuri
Submittit patenam hoſtie, quam ponit in ipſam patenaz: ⁊ di/
ſcooperit

ſcooperit calicem, ⁊ genuflexus in terram ſacramentum vene/
ratur: erigit ſe accipit hoſtiam inter pollicem ⁊ indicē dextrę
manus, ⁊ cuꝫ illis, ac pollice ⁊ indice ſiniſtrę manus eam ſuper
ſanguinem in calice tenens, cum reuerentia frangit per mediū:
⁊ mediam quam inter pollicem ⁊ indicem dextrę manuꝫ tenet:
ponit in patenam interim dicens. Per eundem dominum no/
ſtrum Jeſum chriſtum filium tuum. De alia media, quaꝫ inter
pollicem ⁊ indicem ſiniſtrę manus tenet, accipit cum pollice ⁊
indice manus dextrę particulam: quam inter ipſos dextrę ma/
nus pollicem ⁊ indicem retinet. Parteꝫ vero, quam in ſiniſtra
habet, adiūgit medię ꝑ ipſum ſuꝑ patenā poſitę, interim dicēs.
Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpiritus ſancti deus. Par
ticulam hoſtię, quā retinuit in dextra manu, tenet ſuper calicē:
quem manu ſiniſtra: per nodum infra cuppaꝫ retinet, intelligi/
bili voce dicēs. Per omnia ſecu la ſeculoꝝ. ℟. Amen. Cum
ipſa particula ſignat ter a labio in labiuꝫ calicis dicēs. Pax ✠
dn̄i ſit ✠ ſemꝑ ✠ vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. particulam
quā dextera manu tenet imponit in ſanguinem dicens ſecrete.
Fiat cōmiſtio ⁊ cōſecratio corporis ⁊ ſanguinis dn̄i noſtri Jeſu
chriſti, accipiētibus nobis in vitam ęternā. Amen. Pollices ⁊
indices ſuꝑ labium calicis aliquātulū tergit, iungit, calicē palla
cooperit, ⁊ genuflexus ſacrm̄ venerat: ſurgit ⁊ ſtans iūctis ma/
nibꝰ ante pectus capite inclinato, dicit intelligibili voce. Agnuꝫ
dei qui tolliſ peccata mūdi: miſerere nobis. Manu dextra ꝑcu
tit pectus ſuū ⁊ proſequit. Agnus dei qui tollis peccata mundi
miſerere nobis. Iterū manu dextra ꝑcutit pectus ſuuꝫ: ⁊ tertio
dicit. Agnus dei qui tollis peccata mundi: dona nobis paceꝫ.
Percutit tertio eadē manu pectus ſuū. Tum inclinato capite
ante mediū altaris manibꝰ iūctiſ ſuꝑ altare poſitiſ ſecrete dicit.
Dn̄e Jeſu chriſte: q dixiſti apoſtolis tuis pacē meā do vobis,
pacē relinquo vobis: ne reſpicias peccata mea, ſed fideꝫ eccle
ſię tuę: eamqꝫ ſm̄ voluntatē tuā pacificare ⁊ coadunare digne/
ris, qui viuis ⁊ regnas deus. Per omnia ſecula ſeculoꝝ. Amē.
Si eſt daturus pacē oſculat altare in medio, ⁊ inſtrumentū pa/
cis ſibi porrectū ꝑ miniſtrū, iuxta ipſum ad dextraꝫ, vꝫ in cornu
Epiſtolę genuflexū: prius dicens voce cōpetenti. Pax tecum.
Et miniſter ſibi rn̄det. Et cum ſpū tuo. Surgit miniſter ⁊ pa

cem his, qui interſunt miſſe poꝛrigit oſculandā dignioꝛibus pri
mo, deinde alijs vltimo mulieribus ſingulis dicēs. Pax tecū.
Et ſinguli rñdēt ei. Et cum ſpū tuo. Celebrās pace oſculata:
ſtās in medio altaris inclinatus, vt prius, dicit ſequētes oꝛones.
Si nō eſt daturus pacem, etiā ſi illius datio miſſe cōueniat: nō
oſculat altare, ſed premiſſa oꝛone dicta ſine moꝛa, ſtās, vt pſert
ſubiūgit ſequētes oꝛones. Si vero celebꝛat pꝛo defūctis: omiſ
ſis oibus precedētibꝰ, ab Agnus dei. incluſiue hucuſq; poſitis:
intelligibili voce, ſine vlla pectoꝛis pcuſſione dicit. Agnus dei
qui tollis peccata mūdi, dona eis requiē. Agnus dei, qui tol
lis peccata mundi dona eis requiē. Agnus dei, qui tollis pec
cata mūdi dona eis requiē ſempiternā. Tūc pſequitur ſecrete
ſequētes oꝛones, que etiā in ſingulis alijs miſſis dnr excepta ſo
lum Veneris ſancta: q̄ nō miſſa, ſed ſingulare officiū celebꝛat.

Domine ieſu chꝛiſte fili dei viui, qui ex volūtate patris co
operāte ſpiritu ſancto, per moꝛtē tuam mundū viuifica-
ſti: libera me per hoc ſacrum coꝛpus ⁊ ſanguinē tuum ab oibus
iniquitatibus meis, ⁊ vniuerſis malis: ⁊ fac me tuis ſemp inhe-
rere mādatis: ⁊ a te nunq̄ ſeparari pmittas, qui cum eodē deo
patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas in ſecula ſeculoꝛū. Amen.

Perceptio coꝛpoꝛis tui dñe ieſu chꝛiſte, qđ ego indignus
ſumere preſumo, non mihi pꝛoueniat in iudiciū ⁊ condē-
nationem, ſed pꝛo tua pietate pꝛoſit mihi ad tutamen tum men
tis ⁊ coꝛpoꝛis ⁊ ad medelam percipiendā. Qui viuis ⁊ regnas
cum deo patre in vnitate ſpiritus ſancti deus. Per omnia ſecu
la ſeculoꝝ. Amen. His dictis in terrā genuflectēs ſacramentū
veneratur: tum ſe erigit ⁊ dicit ſecrete. Panem celeſtē accipiā
⁊ nomen dñi inuocabo. Quo dicto accipit de patena reuerēter
ambas partes hoſtie ſuper illam poſitas, inter pollicem ⁊ indi
cem ſiniſtre manus ⁊ patenam inter eundē indicem ⁊ medium
digitos eiuſdē manus: ⁊ tenens partes huiuſmodi ſuper pate-
nam manu dextra tribus vicibus percutit pectus ſuū: interim
etiā tribus vicibus dicens voce aliquātulū eleuata. Domine
non ſum dignus: ⁊ ſecrete pꝛoſeqtur, vt intres ſub tectū meum:
ſed tantū dic verbo, ⁊ ſanabitur anima mea. Quibus tertio fa-
ctis ⁊ dictis, accipit ambas partes pꝛedictas hoſtie: ex ſiniſtra:
inter pollicē ⁊ indicē dextre manus: ⁊ cum illa ſupra patenam
ſignat

ſignat ſeipſum ſigno crucis dicens ſecrete. Corpus domini no
ſtri ieſu chriſti cuſtodiat animam meā in vitam ęternam. Amē.
Cubitis ſuper altare poſitis: ꝛ patena ſiniſtra manu partibus
hoſtię prędictis ꝛ ori ſuppoſita: reuerenter ſumit eaſdē ambas
partes: quibus ſumptis, deponit patenā ſuper corporale: erigit
ſe ꝛ ambas manus ante faciē iungens, aliquantulū quieſcit: de
inde depoſitis manibus dicit ſecrete. Quid retribuaꝫ domino,
pro omnibus quę retribuit mihi. Diſcooperit calicem, ac pol
lices ꝛ indices ſuper labiū ipſius aliquātulū tergit: ac iterū eos
iungit: accipit patenā, ꝛ eam diligenter cum pollice dextrę ma
nus ſuper calicē extergit, nequid de hoſtia ſuper ea remaneat:
ꝛ ſi ſint hoſtię ↄſecratę ſuper corporali poſitę pro alio tpe cōſer
uādę, facta eis reuerētia debita reponit eas in vas ad hoc ordi
natum. Et diligenter aduertit, ne qua particula quātūcūqꝫ mi
nima maneat ſuper corporali: ſed ſtudioſę ꝛ accurate reponit
in calicē: ꝛ pollicibus ac indicibuſ iūctis genuflexus iterū ſacra
mentū veneratur: ſurgit ꝛ calicē ambabus manibus, vꝫ cuꝫ ſini
ſtra pedē, cū dextra vero nodū īfra cuppā accipit dicēs ſecrete.
Calicem ſalutaris accipiā, ꝛ nomen dn̄i inuocabo. Laudans in
uocabo dn̄m: ꝛ ab inimicis meis ſaluus ero. Et ſignās ſe ſigno
crucis cum calice dicit ſecrete. Sanguiſ dn̄i noſtri Jeſu chriſti
cuſtodiat animā meā in vitā ęternā. Amē. Et ſtans reuerenter
ſumit totū ſanguinē cū particula in calice poſita: qbus ſumptiſ
dicit ſecrete. Quod ore ſumpſimus dn̄e pura mēte capiamus:
ꝛ de munere tēporali fiat nobis remediū ſempiternuꝫ. Amen.
Interim porrigens calicē miniſtro, qui infundit in eā vinū, quo
celebrās ſe purificat: ꝛ ſiqui ſunt cōicandi eos cōicat: anteqꝫ di
gitos abluat, ſeruato ordine de tpe ꝛ modo cōicandi populū in
ſacerdotali dato. Cū purificatis, ꝛ cęteris cōicatiſ, dicit ſecrete.
Corpus tuuꝫ dn̄e qđ ſumpſi, ꝛ ſanguis quem potaui, adhęreat
viſcerib⁹ meis: ꝛ pręſta, vt in me nō remaneat ſcelerū macula:
quē pura ꝛ ſancta refecerūt ſacramēta. Qui viuis ꝛ regnas cuꝫ
deo patre in vnitate ſpūs ſci deus. Per oia ſecula ſcloꝝ. Amē.
Eodem miniſtro vinū iterum fundente, celebrans abluit polli
ces ꝛ indices ſuper calicem: ꝛ ablutionē etiam ſumit, deinde ex
tergit etiam os ꝛ calicem purificatorio, ꝛ purificatoriū ſuper ca
licem ac deſuper patenā ponit: ꝛ prout ſibi magis placet collo

cat ad partem dextrã vel ſiniſtrã, aut in medio altaris dimittit.

¶ De vltimis orationibus dicendis. Capitulum. 28.

Nterim liber miſſalis per miniſtrũ ad cornu epiſtolę reportatur: ⁊ directe inter anteriorẽ ⁊ poſteriorẽ partes altaris ponitur: vbi expeditis premiſſis, celebrãs ſtans verſus ad altare manibus iũctis vel deſiũctis, prout ſibi magis placet, ſup altare vel librũ poſitis, legit exinde cõionẽ: qua lecta iũctis manibus ante pectus vadit ad mediũ altaris: vbi depoſitis ſup eo manibus hinc ⁊ inde extẽſis, illud in medio oſculatur. Tũ iũctis vt prius manibus ante pectus demiſſis oculis ad terrã, ibidẽ ad manuȝ ſiniſtrã, hoc eſt ad latus dextrũ, vertit ſe ad populũ: ⁊ dicit intelligibili voce populo, verſuȝ. Dominus vobiſcum. Extendendo interiȝ ⁊ iungendo manus ante pectus, digitis, tñ non diſſimilibus. ℞. Et cum ſpiritu tuo. Junctis manibus: p eandẽ viam ad medium altaris reuerſus facta ibidẽ cruci reuerentia, accedit ad librũ: vbi extẽdẽdo ⁊ iungẽdo manus ante pectus, ſtans ad altare verſus, dicit eadẽ voce. Oremus. ⁊ caput deo inclinat extenſis manibus ante pectus, ſtans vt prius dixi mus: dicit poſtcõionẽ miſſę cõuenientẽ vſqȝ ad Per dominũ. ſeu aliam concluſionẽ, quã dicẽdo iungit manus ante pectus: ⁊ ad verba ſic eas tenet vſqȝ ad finẽ poſtcõionis: quã cuȝ ſua cõcluſione ante libruȝ perficit: ⁊ dicẽdo. Jeſum chriſtum. Caput deo inclinat ⁊ ſic manus tenet vſqȝ ad finem poſtcõionis: qua ibidem perfecta, ſi alię ſunt poſtcõiones dicendę. ℞. Amen. repetit ſimili voce. Oremus. Et ſubiungit eas prout de oroni bus ⁊ ſecretis ſupra diximuȝ. Quibus ibidẽ vſqȝ ad finẽ dictis, iũctis manibꝰ ante pectus reuertit ad mediũ altariȝ, ⁊ depoſitiȝ ſup eo manibus hinc ⁊ inde extẽſiȝ: illud in medio oſculatur: ac eodẽ modo iũctis manibꝰ vt prius demiſſis ad terraȝ oculiȝ ad manũ ſiniſtrã, hoc eſt ad latus dextrũ ad pplm verſuȝ dicit voce predicta. Dñs vobiſcũ. extendẽdo ⁊ iungẽdo interiȝ manuȝ ante pectuȝ: digitis nõ diſiũctis. ℞. Et cum ſpiritu tuo Et adhuc ad pplm verſus, iũctis manibꝰ ante pectus, dicit intelligibili. voce Jte miſſa eſt. Quod dr̃ ad oẽs miſſas, in qbus dictũ eſt. Gloria in excelſis deo. Quo dicto celebrans per eandẽ viã reuertitur ad medium altariȝ. ℞. Deo gratiaȝ. Uel ſi miſſa ferialis ſit, aut alia, in qua nõ ſit dictũ, Gloria in excelſis deo. Finita

poſt

poſtcōione,⁊ Dn̄s vobiſcu repetito, vertit ſe per viā prędictā ad altare: vbi ſtans verſus ad illud, iūctis ante pectus manibus loco, Ite miſſa eſt, dicit intelligibili voce. Benedicamus dn̄o. ℟. Deo gratias. In quadrageſima a die cinerum incluſiue, vſq3 ad quartam feriam hebdomadę ſanctę, etiam incluſiue in feriali officio dūtaxat, poſtq̄3 celebrans dixit omnes poſtcōmuniones, cum ſuis ſolitis cōcluſionibus, prout ſuperius ordinatū eſt: anteq̄3 repetat, Dn̄s vobiſcum. ſtans in eodē3 loco, in quo poſtcōiones dixit ante librū, puer ſus ad altare, vt erat dicit abſolute itelligibili voce. Oremus. Humiliate capita veſtra deo. inclinat caput: ⁊ ſubiūgit eadē voce, orationē ſuper populum ibidē ordinatā cum ſua cōcluſione. Qua finita accedit ad mediū altaris, oſculatur illud, ⁊ conuerſus modo ſuperius dato ad populu3 dicit. Dn̄s vobiſcu3 ⁊ alia, vt ſupra diximus. Dn̄icis vero ⁊ alijs diebus. xl. in quibus de aliquo feſto, vel pro defunctis, aut votiua miſſa celebratur, oratio hmōi ſuper pplm cum ſuo. Oremus humilitate capita veſtra deo nō dicitur, ſed miſſa ipſo modo prius dicto terminatur. Si vero celebrauit pro defunctis omiſſis Ite miſſa eſt. ⁊ Benedicamus dn̄o. dicto ſcd̄o Dn̄s vobiſcu3. Reuertitur per eandē viam, per quā ad pplm ſe cōuerterat ad altare: vbi ſtans in medio, verſus ad illud, iunctis manibus ante pectus dicit intelligibili voce. Requieſcant in pace. ℟. Amen. Tum ſtans ante mediū altaris capite inclinato ⁊ manibus iunctis ſuper altare poſitis dicit eadē voce.

Placeat tibi ſancta trinitas obſequiū ſeruitutis meę, ⁊ pręſta, vt ſacrificiū, qd̄ oculis tuę maieſtatis indignus obtuli, tibi ſit acceptabile: ⁊ mihi ac oībus, pro quibus illud obtuli, ſit te miſerāte ꝑpitiabile. Per chriſtū dn̄3 noſtrum. Amen. Extenſis manibus hinc ⁊ inde ſup altare poſitis, ipſu3 altare oſculat.

De vltima benedictione in fine miſſę danda. Cap. 20.

Tunc erigit ſe: ⁊ adhuc ſtans verſus ad illud: dicit intelligibili voce. Benedicat vos omnipotēs deus. Iungit manus ante pectus, ⁊ caput deo inclinat, ⁊ iūctis manibꝰ ac demiſſis oculis ad terrā, ſi altare eſt populo verſum, ita ꝙ in eo celebrans pplō ſtat verſus: ſtās vt erat benedicit manu dextra populo: primo iter cornua euāgelij, tu3 in medio altaris, deinde inter cornua epłę dicēs iteri3. Pa ✠ ter, ⁊ fi ✠ liꝰ, ⁊ ſpūs ✠ ſcūs.

Si vero altare non eſt populo verſū,ſed cōi modo poſitū vtit ſe ad manū ſiniſtrā,hoc eſt ad latus dextrū:⁊ per gyrū tertio populo benedicit: primo verſus cornu epiſtolę, vbi manu dextra ſignum crucis producens ſuper populum dicit eadem voce. **Pa ✠ ter** tuꝫ in medio dicens ſimul voce: ⁊ **fi ✠ lius**: deinde verſus ad cornu euāgelij dicens voce p̄dicta: ⁊ **ſpūs ✠ ſanctus**. **℟. Amen.** Primam auteꝫ ⁊ tertiā benedictiones huiuſmodi nō dat directe verſus cornua epiſtolę euangelij,ſed magis verſus medium ſup pplm ibidē exiſtenteꝫ. Aut ſi ppl's,qui miſſę interfuit eſt in medio: dictis p celebrātē verbis. **Benedicat vos omnipotens deus.** vertit ſe:vel nō vertit pro diſpoſitione altaris vt ſupra diximus,⁊ ſup populū manu dextra in medio vnicū tantū crucis ſignū,pducit dicēs. **Pa ✠ ter,⁊ fi ✠ lius,⁊ ſpūs ✠ ſanctus.** ⁊ circulū pficit. Si celbrauit corā ſummo Pontifice: aut Cardinale: vel Legato ſedis aplicę: Patriarcha: Archiepiſcopo:vel Epiſcopo:in puincia, ciuitate, vel dioceſi ſua exiſtēte:celebrās nō benedicit ppria authoritate,ſed dicto per euꝫ **Placeat.** cōuertit ſe ad ſummū Pōtificē genuflexus,aut Cardinalē, Legatū, vel Prelatū ipſū capite inclinato ab eo benedictionē recepturus:niſi ſummus Pōti fex, Cardinalis, Legatus,vel Pręlatus ſignū dederit. Celebrans iterū ad altare cōuerſus dicit: **Benedicat vos oipotēs deus,pa ✠ ter,⁊ fi ✠ liuſ,** ⁊ his, qui interſūt ad manū ſiniſtrā,vꝫ in cornu epiſtolę,⁊ in medio benedicit:omiſſis verbis: **⁊ ſpūs ✠ ſanctus.** Ac ſigno crucis ad dextrā: vꝫ in cornu euāgelij:in qua eſt Pōtifex ipſe, Cardinalis, Legatus,vel Prelatus, ⁊ ibidē ſine mora Pōt ifici genuflectit, vel Cardinali, Legato, vel Pręlato caput inclinat: q ei benedicit. Si vero locuſ ſummi Pōtificis, Cardinalis, Legati,vel Prelati hmōi nō eēt in cornu euāgelij, ſed in alia parte,vel altare eſſet pplo verſuꝫ celebrās recepto ſigno:benedicēdo ptrāſit eū ⁊ nō ei,ſed alijs benedicit ordine ſolito: tum ab eo bn̄dictionē accipit vt prędiximus. Si aūt celebrauit corā Cardinale, Patriarcha, Archiepo,vel epiſcopo extra eoꝝ titulꝫ eccleſiā,ſiue puinciā,ciuitatē ⁊ dioceſim cōſtitutis:nō hꝫ ad eos hmōi reſpectū,ſed eis vt cęteris, qui interſunt more cōſueto benedicit:pfecto circulo. Quale ergo faciūt illi,q puertūt ordineꝫ ſciſſimę. Trinitatis primo ponēdo pſonā ſpūs ſcti:⁊ poſtmodū

alias

alias duas.ſ. patris, ⁊ filij propter quoddã Rhythmũ dicẽtes. In vnitate ſancti ſpũs, bene ✠ dicat vos pa ✠ ter, ⁊ fi ✠ lius. qui modus in antiqs libris eccliaſticis, ⁊ maxime ſctẽ Romane Eccleſie nullibi inuenit, ⁊ ſummus Pontifex: vel Prelati nũq̃ eo vtunt. Si aũt ſacerdos celebrauit pro defunctis, omiſſa bñdictione: qr poſt miſſã nõ datur benedictio, oſculato, poſt dicto Placeat. vt premittit, altari in medio: ⁊ ſi vas cũ hoſtijs ↄſecrãdis pro alio tpe ↄſeruãdis reponẽdũ, illud facto ſacramẽto debita reuerẽtia detecto capite defert, ⁊ deponit illud in locũ ſuũ: ⁊ locũ ipſũ bene claudit, quo facto reuertitur ad mediũ altaris.

¶ De euangelio. In principio. dicendo. Capitulum. 30.

SAcerdos ſtans ibidem iunctis manibus ante pectus verſus ad cornu euãgelij dicit itelligibili voce. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cuȝ ſpũ tuo. Signat pollice dextre manus ibidẽ altare ⁊ ſe in fronte, ore, ⁊ pectore, dicẽs eadẽ voce. Initiũ ſancti euãgelij ſm Joannem. ℟. Gloria tibi dñe. Tum eodem modo ſtans iunctis manibus ante pectus proſequitur ſimili voce.

IN principio erat verbum, ⁊ verbum erat apud deum: ⁊ deus erat verbũ. Hoc erat in principio apud deuȝ. Omnia per ipſum facta ſunt, ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil quod factũ eſt. In ipſo vita erat, ⁊ vita erat lux hominum: ⁊ lux in tenebris lucet: ⁊ tenebre eam non cõprehenderunt. Fuit homo miſſus a deo: cui nomen erat Joannes. Hic venit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederẽt per illuȝ. Nõ erat ille lux, ſed vt teſtimoniũ perhiberet de lumine. Erat lux vera, que illuminat omnem hominẽȝ venientẽ in hunc mundum. In mundo erat, ⁊ mũdus per ipſum factus eſt, ⁊ mundus eum non cognouit. In propria venit, ⁊ ſui eum non receperũt. Quotquot autẽ receperunt eum dedit eis poteſtateȝ filios dei fieri his, qui credunt in noĩe eius. Qui nõ ex ſanguinibus: neqȝ ex voluntate carnis, neqȝ ex volũtate viri, ſed ex deo nati ſunt. Genuflexus dicit voce predicta Et verbũ caro factũ eſt. Surgit ⁊ ſtans vt prius, pficit euangeliũ eadẽ voce Et habitauit in nobis. Et vidimus gloriã eiꝰ gloriã quaſi vnigeniti a patre, plenũ gratie ⁊ veritatis. Finito euangelio. ſi celebrauit corã ſummo Pontifice, aut Cardinale, Patriarcha, Archiepo, ſeu Epiſcopo: in corũ reſidẽtijs, aut eccleſia, vel loco iuriſdictionis eorũ: cõ

uertit ſe ad eũ, corã quo ex prędictis celebrauit, et facit ei reuerẽtiã cõuenientẽ: q ſi non celebrauit corã aliquo prędictorũ, vt pręfertur: hmõi cõuerſionẽ et reuerentiã pretermittit. Miniſter accipit candelas de altari, et extinguit eas. Celebrans plicat corporale, palla intrapoſita, reponit ea in burſam corporalis: et calicẽ cum patena in ſacculũ ſiue linteũ ad hoc ordinatũ ligat, ponit deſuper burſam cum corporali: et oĩa in manum ſiniſtrã recipiens: manu dextra retinet burſam corporalis, ne cadat: et pręcedente ipſũ miniſtro cũ miſſali, cuſſino, ampullis, vini, et aquę, hoſtiaria cũ hoſtijs: candelis, et intortitio extinctis, redit ad ſacriſtiã, vel aliũ locũ cõuenientẽ: vbi depoſiturus eſt ſacras veſtes: interiz dicẽs aĩaz et pſalmos: et alia ſequẽtia. Si vero fit dimiſſurus hmõi veſtes añ altare, vbi celebrauit, finito euãgelio, pdicto, dimiſſis vt ſunt ſup altari corpali, et calice, et alijs ſupradictis: eaſdẽ veſtes deponit ibidẽ, et ſup ipſũ altare reponit: interiz dicẽs.

¶ Orationes dicendę poſt miſſam a ſacerdote. Cap. 31.

Antiphonam. Trium puerorum cantemus hymnum, quem cantabant ſancti in camino ignis benedicentes dominum. Pſalmus.

Benedicite omnia opera dñi dño: laudate et ſuperexaltate eum in ſecula. Benedicite angeli dñi dño: benedicite celi dño. Benedicite aquę omnes: quę ſuper celos ſunt dño: benedicite omnes virtutes dñi dño. Benedicite ſol et luna domino: benedicite ſtellę celi dño. Benedicite imber et ros dño: benedicite omnis ſpũs dei dño. Benedicite ignis et ęſtus dño: benedicite frigus et ęſtas dño. Benedicite rores et pruina dño: benedicite gelu et frigus dño. Benedicite glacies et niues dño: bñdicite noctes et dies dño. Benedicite lux et tenebrę dño: benedicite fulgura et nubes dño. Benedicat terra dñm: laudet et ſuperexaltet eum in ſecula. Benedicite mõtes et colles dño: benedicite vniuerſa germinantia in terra dño. Benedicite fõtes dño: benedicite maria et flumina dño. Benedicite cete et omnia quę mouẽtur in aquis dño: benedicite omnes volucres celi domino. Benedicite omnes beſtię et pecora dño: benedicite filij hominũ dño. Benedicat iſrael dñm: laudet et ſuperexaltet euz in ſecula. Benedicite ſacerdotes dñi dño: benedicite ſerui dñi dño. Benedicite ſpiritus et animę iuſtoruz dño: benedicite ſancti et humiles corde dño. Benedicite anania, azaria, miſael domino:

mino laudeate ⁊ ſuperexaltate eum in ſecula. Benedicamus patrem ⁊ filium cum ſancto ſpiritu: laudemus ⁊ ſuperexaltemus eum in ſecula. Benedictus es domine in firmamēto celi ⁊ laudabilis ⁊ glorioſus: ⁊ ſuperexaltatus in ſecula. Pſalmus.

Laudate dominū in ſanctis eius: laudate eum in firmamēto virtutis eius. Laudate eum in virtutibus eius: laudate eum ſm multitudinem magnitudinis eius. Laudate eum in ſono tube: laudate eum in pſalterio ⁊ cithara. Laudate eū in tympano ⁊ choro: laudate eū in chordis ⁊ organo. Laudate eum in cymbalis bene ſonantibus: laudate eum in cymbalis iubilationis, omnis ſpiritus laudet dñm. Gloria patri ⁊ filio: ⁊ ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio ⁊ nunc ⁊ ſemꝑ, ⁊ in ſecula ſeculoꝝ. Amen. Repetit aīam ſecrete. Trium puerorum cantemus hymnum quem cantabant ſancti in camino ignis benedicētes dñō.

Stans detecto capite in cornu epiſtole: verſus ad ipſum altare: ſi eſt corā eo, vel ſi eſt alibi detecto capite dicit ſecrete. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Quo ſecreto completo dicit. Et ne nos inducas in tentationē. Sed libera nos a malo. Confiteantur tibi domine omnia opera tua. Et ſancti tui benedicāt tibi. Exultabunt ſancti in gloria. Letabuntur in cubilibus ſuis. Non nobis domine non nobis Sed nomini tuo da gloriā. Domine exaudi orationē meam. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

Deus qui trib⁹ pueris mitigaſti flāmas igniū: cōcede, ppitius vt nos famulos tuos nō exurat flāma vicioꝝ. Alia oratio.

Actiones noſtras, queſumus domine, aſpirando, preueni, ⁊ adiuuando proſequere: vt cuncta noſtra oratio ⁊ operatio a te ſemper incipiat, ⁊ per te cepta finiatur. Per chriſtum dominum noſtrum. Amen. ¶ Poteſt etiam dicere ſacerdos ſi vult poſt miſſam ſequentes orationes pro ſui deuotione, omnes, vel partem earum ad libitum.

Anima chriſti ſctiſſima ſanctifica me. Corpus Chriſti ſacratiſſimū ſalua me. Sanguis chriſti pretioſiſſime inebria me. Aqua lateris chriſti puriſſima munda me. Sudor vultus chriſti virtuoſiſſime ſana me. Paſſio chriſti piiſſima cōforta me. O bone ieſu cuſtodi me: infra vulnera tua abſconde me. Non ꝑmittas me ſeparari a te. Ab hoſte maligno defende me.

In hoꝛa moꝛtis voca me. Jube me venire ad te: ⁊ pone me iu
xta te: vt cum angelis ⁊ archangelis tuis laudez te: per infinita
ſecula ſeculoꝝ. Amē. ¶ Poſt miſſam poteſt dicere ſacerdos
ſequentes orationes. Oratio ſancti Thome ad deum patrem.

GRatias tibi ago domine ſancte, pater omnipotens, eterne
deus, qui me peccatoꝛem indignū famulum tuum nullis
meis meritis, ſed ſola dignatiōe miſericoꝛdie tue: ſatiare digna
tus es pretioſo coꝛpoꝛe ⁊ ſanguine filij tui dn̄i noſtri ieſu chꝛiſti.
Et precoꝛ, vt hec ſctā cōio nō ſit mihi reatus ad penā, ſed inter
ceſſio ſalutaris ad veniā. Sit mihi armatura fidei, ⁊ ſcutū bone
volūtatis. Sit vitioꝝ meoꝝ euacuatio, cōcupiſcētie ⁊ libidinis
exterminatio, charitatis, ⁊ patiētie, humilitatis, ⁊ obediētie aug
mētatio: ꝯtrā inſidias inimicoꝝ oīuz tā viſibiliū q̄ȝ inuiſibiliū fir
ma defenſio. Motuū meoꝝ tā carnaliū q̄ȝ ſpūaliū ꝑfecta qeta/
tio: in te vno ac vero deo firma adheſio, atqȝ finis mei felix cō/
ſummatio. Et precoꝛ te vt ad illud ineffabile ꝯuiuiū me pctōꝛē
ꝓducere digneris, vbi tu cū filio tuo ⁊ ſpū ſcō ſcis tuis es lux ve/
ra ſctitas plena, gaudiū ſempiternū, ⁊ iocūditas ꝯſummata, ⁊ fe
licitas ꝑfecta. Per eū. ¶ Oīo ad beatiſſimā virginē Mariā.

O Sereniſſima ⁊ inclyta mr̄ dn̄i nr̄i ieſu chꝛiſti virgo maria,
regina mūdi, que eūdē creatoꝛē oīuz creaturaꝝ tuo ſcīſ/
ſimo vtero fuiſti digna poꝛtare, cuius idē ſacratiſſimū coꝛpus ⁊
ſanguinē ſumpſi: ad ipſum pro me miſero pcōꝛe intercedere di
gneris, vt qcqd in hoc ineffabili ſacramēto ignoꝛāter, negligen
ter, irreuerenter, ⁊ accidētaliter omiſi, tuis precibus ſctiſſimis
mihi indulgere dignetur. Qui viuit ⁊ regnat. ⁊c. Alia oratio.

AUe ſanctiſſimū coꝛpus dn̄icum in hoc ſacramēto contē/
tuz: te confiteoꝛ labijs, te toto coꝛde diligo, ⁊ totis viſceri
bus concupiſco: dignare queſo hodie infirmā animā meā te ſa
lutarem victimā ⁊ fontē omniū gratiarū recipere cupiētē: tam
clemēter ⁊ gratioſe inuiſere, vt medelā in coꝛpoꝛe ⁊ anima: tua
ex pn̄tia, ⁊ gaudeam inueniſſe. Ne reſpicias dn̄e ad iniquitates
negligētias meas, ſed ad miſerationes tuas infinitas. Tu naqȝ
es, per quē oꝛbis terre creatus eſt, ⁊ ſanatus: per quē oēs her/
be ⁊ cuncte res virtuoſe ſuas ſoꝛtiuntur virtutes. Tu es agnus
ille immaculatus, qui hodie pꝛo totius mūdi redēptione patri
eterno victimaris. O māna dulciſſimum. O nectar ſuauiſſimū:

conferri ori meo tue salutaris potie mellifluũ gustuz. Accede i me charitatẽ tuã, et extingue vitia, virtutes infunde: gratiã adauge: salutẽ mentis et corporis tribue. Inclina queſo celos tuos et deſcende ad me, vt tibi cõiunctus, et vnitus: tecum pariter vnus efficiar ſpũs. O venerabile ſacramentum, per te queſo oẽs inimici mei repellantur: peccata dimittantur, et oia mala p tuã pñtiam excludãtur. Bonũ propoſitũ tribue, mores corrige, et oẽs actus meos in tua volũtate diſpone. Intellectus p te Jeſu dulciſſime hoc nouo lumine illuſtretur, affectus inflãmetur, ſpes roboretur: et vita mea emendata ſemper proficiat in melius: et tãdem conferatur exitus bonus. Amen. ¶ Alia oratio deuota.

Veni dñe ieſu chriſte amor meus, et beatitudo mea: iocunditas mea, deſiderĩu meũ, ac vnica ſpes aie mee: veni in cor meũ: intra in animã meã: et munda eam a vitiorum ſordibus: orna eam monilibus tuis vt gratanter et delitioſe in ea habites: et mihi miſero ſecurã et felicez in tuo amore quietẽ tribuas: qui dignaris quieſcere ſuper humilem et quietũ et tremẽtẽ ſermones tuos: et delitie tue ſunt habitare cum filijs hominũ. Ueni inquã dulciſſime dñe ieſu chriſte in animã meam, et eſto cum ipſa, atqz mũda eam: Ueni dñe dilectiſſime et in precordijs meis immorari et habitare digneris, vt per huius immortalitatis donum non dãnandorum iudicium, aut vindictã reoruz, incurrrã, ſed tuo fultus auxilio atria virtutũ et pacis epulas et angelorum cõuiuia leta adire merear. Qui viuis etc. ¶ Oratio ſcti Thome de Aquino.

Adoro te deuote latẽs deitas, que ſub his figuris vere latitas. Tibi ſe cor meũ totũ ſubijcit, qr te cõtẽplans totuz deficit. Uiſus, guſtus, tactus in te fallitur, ſed ſolo auditu tute creditur: Credo, quicquid dixit dei filius: nihil veritatis hoc verbo verius. In cruce latebat ſola deitas, ſed hic latet ſimul et humanitas Ambo tamen credens atqz confitens, peto quod petiuit latro penitens. Plagas ſicut Thomas non intueor: deuz tamen meũ te cõfiteor. Fac me tibi ſemper magis credere: in te ſpem habere: te diligere. O memoriale mortis dñi: panis verus vitam preſtans homini. Preſta mee menti de te viuere: et te illi ſemper dulce ſapere. Pie pellicane ieſu dñe me immũdum munda tuo ſanguine. Cuius vna ſtilla ſaluum facere totũ mundũ poſſet omni ſcelere. Jeſu, quem velatum nũc aſpicio,

quando fiet illud quod tam ſitio? Ut te reuelata carnenꝫ facie: viſu ſim beatus tue glorie. Amen. ¶ Alia oratio ad deū filiuꝫ.

Tranſfige dulciſſime Jeſu medullas anime mee ſuauiſſimo vulnere amoris tui: vulnera viſcera anime mee vera fraterna ⁊ apoſtolica charitate: vt vere ardeat langueat, ⁊ liquefiat anima mea ſolo ſemper amore ⁊ deſiderio tui, cupiat diſſolui ⁊ eſſe tecum. Da vt anima mea te ſolum ſemper eſuriat panem angelorum, panem vite celeſtis, qui de celo deſcēdiſti, ⁊ das vitam mundo, panem noſtrum quotidianum ſuperſubſtantialem habentem omne delectamentum, ⁊ omnem ſuauitatis saporem. Te in queꝫ deſiderant angeli proſpicere: te ſemper ſitiat cor meum fontem vite, fontem ſapientie, fontem eterni luminis, vbertatem domus dei, cupiat, te cogitet, te ſomniet, te ſuſpiret, te ambiat, te querat, ad te perueniat, te meditetur, te loquatur: Omnia operetur in laudem ⁊ honoreꝫ nominis tui cum humilitate ⁊ diſcretione, cum dilectione profectu ⁊ perſeuerantia vſqꝫ ad finem. Ut tu ſis mihi totus omnia in omnibus. Ut tu ſis mihi ſemper tota ſpes mea, ſalus, mea, fiducia mea, diuitie mee, dignitas mea, delitie mee, dilectio mea, oculus meus, amor meus, honor meus, theſaurus meus: in quo ſolo fixa ⁊ firma ⁊ radicata ſit ſemper mens mea, ⁊ cor meum. Amen. ¶ Alia oratio ad deum filium.

Domine Jeſu chriſte fili dei viui, eſto mihi propitius indigno peccatori. Et q̄r tu es vera via, dignare per hoc ſacramētum corporis ⁊ ſanguinis tui, quod accepi omnem impietatem ac prauitatē prioris vite mee in laudē ⁊ gloriā nominis tui tranſmutare. Et cum tibi ad iudicium fuero preſētatus noli me dn̄e clemētiſſime propter innumerabilia peccata mea dānare, ſed per hanc perceptionē redēptionis noſtre ab ira ⁊ a perpetratis facinoribuꝫ me digneris liberare. Qui viuis ⁊ reg.

Quibus dictis in partem, vel in totum ⁊ ſacris veſtibus depoſitis, reponit calicem ⁊ patenam in ſacculum, ſiue linteuꝫ ad hoc ordinatum, ligat, plicat corporale palla intrapoſita reponit ea in burſam, reſtituit omnia ad loca ſua ⁊ vadit in pace.

¶ De his, que omittuntur in miſſa pro defunctis. Cap. 32.

In miſſa pro defunctis ad Introitum non dicitur Gloria patri. neqꝫ dicit Gloria in excelſis deo. neqꝫ Alleluia.

neqꝫ

neq; Jube dñe benedicere. ⁊ benedictio ante Euangelium: neq; Euangelio dicto oſculatur textus, neq; dicitur Credo. Aqua calici imponēda pro ſacrificio nō benedicit. Agnus dei. ſpecialia habentur. Oro. Domine ieſu chriſte, qui dixiſti apoſtolis ⁊c non dicitur. Pax non datur, neq; miſſa finita populo benedicitur: ſed omiſſis. Ite miſſa eſt. ⁊ Benedicamus dño. dicitur Requieſcāt in pace. Placeat. ⁊ alia omnia dñr ⁊ fiunt, que ⁊ prout in ceteris miſſis dici ⁊ fieri cōſueuerūt.

¶ De celebratione duarum vel trium miſſarum eadem die. Cap. 35.

SUnt nonulli ſacerdotes, ob raritatem clericoꝝ, aut eccleſiarum paupertatē, duas parochiales eccleſias obtinentes: quibus a iure conceditur celebrare duas miſſas in die. Hi vel quicūq; alij ſacerdotes in caſibus a iure pmiſſis bis in die celebrare volētes, non debēt in prima miſſa poſt ſumptū ſanguinē ſe purificare, vel ablutionē digitorū ſumere: ſed poſt ſanguinis ſumptionē digitos ſuper calicē abluere: ⁊ ablutionē hmōi in aliquod vas mundū reponere: ⁊ alia die, qua vnā miſſam tātum celebrabūt poſt ſanguinis ſumptionē: vel eadē die poſt dictam ſecundam miſſā de ea ſe purificare: ſeu poſt purificationē ⁊ ablutionem eiuſdē ſecunde miſſe eam ſumere: Plures autē q̄ duas miſſas vna die celebrare non licet, ſola die Natiuitatis Saluatoris noſtri ieſu Chriſti excepta: in qua quilibet ſacerdos alias ad celebrandū diſpoſitus poteſt tres miſſas celebrare: quod facturus etiam non debet in prima ⁊ ſecunda miſſa ſe purificare: aut ablutionem digitoꝝ ſumere, ſed eam in aliquod vas mundum reponere: ⁊ eam poſt purificationē tertie miſſe ſumere. Qui autē eadem die plures miſſas celebraturus, in prima vel ſecunda miſſa ſe purificauerit, aut ablutionē ſumpſerit: non debet illa die vlterius celebrare. Preterea ſacerdos in die Natiuitatis predicte duas vel tres miſſas etiam ſine aliqua intermiſſiōe celebraturus, debet ante quālibet miſſarū huiuſmodi dicere confeſſionē, ⁊ in fine cuiuſlibet populo benedicere: ⁊ poſt primam ⁊ ſecundam miſſas huiuſmodi dicere euāgelium ſancti Joannis. In principio erat verbum ⁊c. Ac omnia alia facere ⁊ dicere, purificatione omiſſa, vt prefertur, que in alijs miſſis dierum: in quibus vna tantū miſſa celebratur, dicuntur ⁊ fiunt. Poſt tertiam vero miſſam loco dicti Euangelij ſancti

Joannis: ſolet dici euangelium ſm Mattheum. Cum natus eſſet Jeſus ₇c. quod habetur in miſſa diei Epiphanię domini.

¶ De miſſa ſicca nuncupata. Capitulum. 34.

Sunt ₇ alij ſacerdotes, qui in quadrageſima, vel alijs diebus, in quibus duę miſſę ſpeciales habent, videlicet vna de feſto, ₇ alia de dñica, vel feria, celebrata altera earũ, alia pro deuotione ſua legũt: abſqꝫ ꝯſecratiõe: qđ fieri licet hoc ordine. Data benedictione poſt miſſam celebratã: ₇ euãgelio ſci Joãnis lecto celebrãs deponit caſulã: ₇ oibus alijs paramẽtis retẽtis: ſtans in cornu epiſtolę: verſuſ ad altare detecto capite: legit abſolute ex miſſali itroitũ alterius miſſę. Gloria in excelſis deo. Si illud in prima miſſa nõ dixit, ₇ ſecũde miſſe ꝯueniat, aliogn ipſum pretermittit. Idem obſeruat de Credo in vnum deum. Subiũgit abſolute preter miſſis. ℣. Dñs vobiſcũ. Oremus. Orationẽ, Epiſtolã, Graduale, Alleluia, vel Tractum. Euangelium quod incipit Sequentia vel Initiuꝫ ſancti euangelij pretermiſſis. ℣. Dñs vobiſcum. Offertoriũ, Cõmunionẽ. Et ſimiliter omiſſis. ℣. Dñs vobiſcũ. ₇ Oremus. Abſolute ſubiũgit poſt cõionẽ, oia intelligibili voce legens: ₇ ſic ibi abſqꝫ alia cerimonia officiũ ipſum terminat. Tũ dicit ſecrete ſeu cõpetẽti voce: Aña. Trium pueroꝝ ₇c. Deponit oia paramẽta prout ſuperius poſt miſſam ordinariam dictum eſt.

¶ De eadeꝫ miſſa ſicca in mari ₇ fluminibus celebrari ſolita. Cap. 35.

In loco fluctuanti, vt in mari, ₇ fluminibus celebrare non licet alicui. Conſueuit tñ in mari, pro populoꝝ deuotione: abſqꝫ cõſecratione miſſa (quã ſiccã vocãt) dici per ſacerdotem hoc ordine. In loco nauis eccleſiola nũcupato, parata eſt menſa, ſupra quã ponitur mappa munda, etiã non benedicta: ₇ in medio partis poſterioris eiuſdẽ menſę crux, ac hinc ₇ inde in cornibus poſterioribus ipſius menſę duo cãdelabra cũ duabus candelis ardẽtibus collocantur, vbi ſacerdos miſſam hmõi dicturus, ante dictã mẽſam ſtans, accipit ſuperpelliciũ: ₇ deſuper ſtolam ab humeris dependentẽ, quã trauerſat ante pectus per modũ crucis, ₇ cingulo eam firmat. Uel ſm alios, oibus paramẽtis ſacerdotalibus induitur ordine ſuperius dato omiſſa ſola planeta ſiue caſula, qua nõ vtitur. Sicqꝫ paratus ſtans ante menſam predictã, facit confeſſionẽ cũ his, qui interſunt dicens.

In nomine patris,⁊ filij,⁊ ſpiritus ſancti. Introibo ⁊c. Prout habetur ſupra in principio miſſe, vſqꝫ ad orationē Oremus te domine vt per merita ⁊c. excluſiue: aſcēdit ad mēſaꝫ predictā, ⁊ omiſſo illius oſculo: ſtās in cornu epiſtole legit illius introitū. Kyrie eleiſon. Gloria in excelſis deo. ſi eſt dicendum. Dn̄s vobiſcum. non vertēdo ſe ad populū Oremus. ⁊ orationē ordinariā. Deinde ſi placet,⁊ dici cōueniat,facit vnam vel duas cōmemorationes: legit Epiſtolā, Graduale, Alleluia ſi eſt dicendum, vel tractū:portat librū ad cornu Euangelij: dicit in medio menſe Munda ⁊c. Dn̄s ſit in corde ⁊c. deinde ante librū. Dn̄s vobiſcum. Sequentia ⁊c. ſignando libruꝫ ⁊ ſe in fronte, ore, ⁊ pectore,finito Euāgelio oſculatur textum: dicit Credo. ſi dies ⁊ officium requirit Dn̄s vobiſcum. non vertendo ſe ad populum Oremus. Offertoriū. Prefationem Sanctus ⁊c. Oremus ꝓceptis ſalutaribus moniti ⁊c. Pater nr̄. Agnus dei. ⁊ dat oſculum pacis, ſi alias officio illius diei quod legit conueniat reuertitur cuꝫ libro ad cornu Epiſtole,dicit cōmunionē in eodeꝫ loco. Dn̄s vobiſcū. non vertendo ſe ad populū. Poſt cōionem ⁊ cōmemorationes,ſi prius fecit,ibidē. Dn̄s vobiſcū: vt prius: Ite miſſa eſt. vel Benedicamus. prout cōuenit:aut Requieſcant in pace. Si legit pro defunctis, quo dicto ibidē ſe vertit ad populuꝫ,⁊ illi more ſolito benedicit,ſi non legit pro defunctis:pro quibus ſi legit,benedictioneꝫ hmōi pretermittit. Tum dicit Dominus vobiſcum. ⁊ ſignans ſeipſum in fronte, ore,⁊ pectore,cōtinuat: Initium ſancti euangelij ſm Joanneꝫ. In principio ⁊c. vt ſupra. Quo finito veſtes ſacras,quas recepit,ibidē deponit. Omnia premiſſa in huiuſmodi miſſa dicūtur voce intelligibili,ita ꝙ ab oibus illis qui interſunt audiantur.

¶ De eadē miſſa corā īfirmo vel alia pſona celebrā. Ca.36.

Et ſi aliquando accidat, ꝙ quis infirmus, vel alius velit miſſam audire,vbi nō eſt ſacerdos ad miſſam celebrādā diſpoſitus, quia ipſe eadē die celebrauit,vel ex alia legitima cauſa, poterit ſacerdos in eccleſia,vel alio loco cōuenienti, vt premittitur miſſam hmōi ſiccā legere in oibus ⁊ per omnia, prout ſuperius de miſſa naurali dictū eſt,⁊ nō debet in ea ſacramenta oſtendere:etiā ſi illud in eccleſia ibidē in loco ſuo ſacro habeat paratum:ꝓpter periculū oſtenſionis. Ad laudē ſaluatoris nr̄i.

¶ Tractatus de defectibus in miſſa occurentibus. Cap. 37.

Defectus miſſe ſunt, qñ requiſita ad miſſe celebrationem deficiũt. Jſti aũt defectus cõtingunt aut ex parte ſacramẽti, aut ex parte miniſtri, aut ex parte miniſterij: qꝛ in ſacramẽto reqrit panis triticeus, vinũ de vite, aqua naturalis, ꝛ ſunt hec ex parte materie. Ex parte vero forme requirunt verba ꝯſecrationis: ꝛ intẽtio cõſecrãtis. Jn miniſtro aũt reqrit exteriꝰ debitũ veſtimẽtũ, ꝛ in corpore ieiuniũ, diſpoſitio mẽtis ꝛ aie. Et in miniſterio reqrit, ꝙ miſſa cõpleat, ſcʒ ꝙ ſacrificiũ ſit cõpletũ ꝛ pfectũ, ꝛ ꝙ ſacerdos ſumat ſacrificiũ cõicãdo. Unde de his dicendum eſt ꝑ ordinem. ¶ Primo de defectu panis. Cap. 38.

Sciendũ eſt igitur, ꝙ cõficiens in pane fermẽtato, grauiter peccat: qꝛ facit cõtra ſtatutũ ꝛ conſuetudinẽ eccleſie. Si vero ꝯficiatur in pane, qui icipit corrũpi, ſimiliter grauiter peccat. Etiã cõficiẽdo in azymo corrupto ꝛ infecto ꝓpter irreuerentiã ſacramẽti, tñ talis panis ſi cõficiatur ſacramentũ eſt. Sed ſi panis ſit adeo corruptus, ita ꝙ in eo deficeret ſpẽs panis, non põt cõfici: hoc eſt ꝑ verba ſacramẽti nõ efficitur corpus chriſti; ꝛ ꝙ ſpẽs maneat, põt cognoſci ex hoc: ꝙ cõtinuitas non eſt ſoluta: nec alia accidentia ablata. Hec ſanctus Thomas ꝛ Albertus. ¶ Jtem ſi grana alterius generis fuerint admiſta tritico in tanta quãtitate, ꝙ aliam ſpeciẽ faciant, ſiue ꝙ mediũ cõſtituant, non põt ex eo cõfici ſacramentũ, tñ ex modica quãtitate non impeditur. Sanctus Tho. ꝛ Albertus ꝛ Petrus. ¶ Si panis ſit de aqua roſacea confectus, dubitatur inter doctores. Et ſãctus Thomas dicit eſſe ꝓbabilius, ꝙ nõ poſſit confici. ¶ Si ſacerdos infra miſſam ante cõſecrationem aduertit hoſtiam non eſſe triticeam, vel eſſe corruptã: remota illa hoſtia aliã ponat, ꝛ a canone reincipiat. Si vero poſt conſecrationem hoc aduertit, idem faciat ponendo aliam hoſtiam: ꝛ eam ſumendo: ſed nihilominus poſtea illam primam ſumat: aut alijs ſumendam tradat, vel eam reuerenter conſeruet. Petrus. Quod autem dicit hic Petrus ꝙ reincipiat a canone, Sanctus Thomas tamen dicit in ſimili caſu eſſe reincipiẽdũ tãtum a verbis conſecrationis, vt habes infra. Si vero ſacerdos aduertat dictum defectum hoſtie poſtquam ſumpſerit: licet in iſto caſu varient docto. tamen ſanctus Thomas tenet in

Tertia parte ſumme ꝛ quarto ſententiaꝝ.

Quia non naturalis, ſed artificioſa eſt.

tertia parte q debeat aliam ponere hoſtiam, ⁊ conſecrare ⁊ ſu
mere:q2 preceptũ de perfectione ſacramẽti maioris eſt ponde
ris, q̃3 preceptũ, q a ieiunis ſumatur. ¶ Per id autē qđ dicit
Petrus. Si ſacerdos infra miſſam aduertat hoſtiam non eſſe
triticeam, vel eſſe corruptã patet quid agendum: ſit: ſi nulla ho
ſtia fuerit poſita, vel ſi poſita fuerit perdita. Et per id qđ dicit
ſanctus Thomas, ſi aduertat de defectu hoſtię poſt eius ſum
ptionem: poteſt hoc idem intelligi, ſi aduertat etiam poſt ſum
ptionem ſanguinis, rurſus q ponat nouũ panē ⁊ nouũ vinum: ⁊
cõſecret atq3 proſequatur, ⁊ ſumat, ne ſacramẽtũ remaneat im
perfectũ: qđ magis expreſſe apparebit infra, vbi ſtatim dicetur
de defectu vini, ⁊ ponent magis expſſa verba ipſius ſ̃cti Tho.

¶ Quale eſſe debeat vinũ, qđ in cõſecratione ſacramẽti eucha
riſtię miniſtrat, ⁊ de defectibus eius, q occurrere pñt. Cap. 39.

De vino primo ſciẽdũ eſt, q ſi vinũ factũ eſt oino acetũ,
non põt de ipſo confici ſanguis chriſti, q2 vinũ differt ⁊
acetũ, ſicut viuum ⁊ mortuũ ſm philoſophũ. Sed ſi vinũ ſit in
via quaſi ace ſcẽdi, tũc idem eſt iudiciũ, qđ de pane qui eſt in via
ad corruptionē, ſcilicet q põt confici: peccat tñ hmõi cõficiens
grauiter: ppter irreuerentiã ſacramenti. Sanctus Thomas ⁊
Albertus. Et addit Albertus, q ſi vinũ putridũ ſit tantũ, q vi
ni naturã perdiderit: nõ poteſt cõfici. Quod ſi nõ eſt corruptũ:
ſed in via: poteſt cõfici, ſed tñ cõficiens peccat, vt dictũ eſt de vi
no: quod tendit in acetũ. Et idem intelligendũ de vino multũ
pontico, ſiue acri. De agreſti nõ poteſt cõfici. Sanctus Tho
mas ⁊ Albertus: De muſto poteſt confici, nõ tamen faciendũ
de multũ recẽti propter impuritatē. Sãctus Thomas ⁊ Pe
trus. Si vino apponatur tanta aqua, q non conuertatur in vi
num: non cõficitur. Et nõ debet apponi aqua roſacea: vel alia
artificialis. Si tamen apponeretur in tam modica quãtitate:
q in vinum conuerteretur: cõficeretur. Hec ſanctus Thomas
⁊ Petrus. ¶ Item ſi ſacerdos poſt conſecrationē corporis:
ſcilicet ante conſecrationē3 ſanguinis percipiat, aut vinum aut
aquã non eſſet in calice, debet ſtatim apponere ⁊ cõſecrare. Si
vero poſt omnia verba cõſecrationis percipiat: q vinũ nõ fue
rit poſitum, ſed aqua ſi quidem hoc percipiat ante ſumptionē
corporis: debet depoſita aqua ſi ibi fuerit, ponere vinũ cũ aqua

⁊ reſumere a verbis cõſecrationis ſanguinis. Si vero hoc pci/
pit poſt ſumptionẽ corporis, debet apponere aliã hoſtiã ſimul
cum ſanguine iterũ cõſecrandam, ⁊ in fine ſumere hoſtiã iteꝝ
conſecratã ⁊ ſanguinẽ: non obſtante etiã ſi prius ſumpſit aquã,
quę erat in calice: qꝛ preceptũ de pfectione ſacramenti maioris
põderis eſt: ꝙ̃ preceptũ: ꝙ hoc ſacramentũ a ieiuno ſumatur.
Hec ſanctus Thomas. ¶ Ex predictis nũc verbis demon/
ſtrãtur illa duo, quę ſupradicta ſunt, cũ de defectu panis dictuꝫ
eſt. Dicit etiã ſcũs Thomas, ꝙ nõ ſufficit ſacerdoti ſolam ho/
ſtiã ſumere, ne imperfectũ remaneat ſacramentũ: ſed ſi ſolum
ſanguinẽ aliquis cõſecraret ⁊ ſumeret: ita remaneret ſacramen
tum imperfectuꝫ: ſicut ſi ſolam hoſtiam conſecraret ⁊ ſumeret.
Tunc aũt ſolum ſanguinẽ cõſecraſſet ⁊ ſumpſiſſet, ſi poſt ſum
ptionẽ: ſanguinis cognoſceret: ꝙ hoſtia nõ fuiſſet triticea: vel ꝙ
fuiſſet corrupta. Et vt hic dicit ſcũs Tho. etiam ſi ſolutũ ſit ie/
iuniũ ꝙ repetendũ eſt ſacramentũ, vt ſit integrum. Et cum miſ/
ſe celebritas terminet benedictione ſacerdotis, vt dicet infra:
nõ ita iudicandũ eſt de defectibus miſſe reparãdis ante benedi
ctionẽ ſacerdotis, cuꝫ adhuc ſtet officiũ miſſę, ⁊ poſt bene dictio/
nẽ: qñ iam eſt ſolutũ officiũ miſſę: qꝛ poſt benedictionẽ, qꝗd fie
ret, magis videret iteratio miſſę, ꝙ̃ reparatio defectus. Itẽ ex
verbis ſci Tho. imediate ſupradictis, apparet, ꝙ in reparatio/
ne ſacramẽti impfecti ſufficiat reſumere a verbis ꝯſecrationis:
inde tñ oia ordinate ſunt repetẽda, qꝛ vt dicit. 7. q. 1. pfecta non
pñt dici ſacramẽta: quę pfectũ nõ hñt ordinẽ. Et. ſ. Tho. dicit:
ꝙ immane eſt ſacrilegiũ: ſi nõ pficiat hoc ſacramẽtũ. Unde cõ/
cilium Toletanuꝫ tulit ſententiã excõicationis in eos, qui cum
poſſunt, non perficiunt iſtud ſacramentum, vt patet ſupra in lo/
co decreti immediate allegato. ¶ De defectu aquę. Ca. 40.

SAcerdos ſi percipiat aquam nõ fuiſſe appoſitaꝫ in vino
ante conſecrationẽ ſanguinis, ponat eã: ⁊ dicat verba con
ſecrationis. Si auteꝫ percipiat poſt conſecrationeꝫ ſanguinis,
nullo modo debet poſtea aquam apponere, quia non eſt de ne
ceſſitate ſacramẽti: ⁊ ſequeretur corruptio ſacramenti in aliqua
parte. Si quis tamen ante conſecrationem ſcienter dimitteret
appoſitionem aquę, grauiter peccaret: qꝛ ageret contra conſti/
tutionem eccleſię, ⁊ qꝛ dñm appoſuiſſe creditur. Non autẽ ſuf/

ficit

ficit q aqua apponatur, quādo vinū adhuc eſt in dolio, qꝛ hoc nō ſignificaret aliqd, ſed oportet vt imminēte oblatione apponatur ad ſacrifi. Hec .ſ. Tho. ¶ De defectu forme Cap.41.

Pro notitia formę, ſciendū eſt, q Ambroſius in libro de ſacramētis dicit, q hoc ſacramentū cōficitur in verbis, ⁊ ſermonibus chriſti. Ex quo dicto cōcludit .ſ. Tho. q forma cōſecrationis huius ſacramēti ſit, Hoc eſt enī corpus meū: ⁊ hic eſt enim calix ſanguinis mei, noui ⁊ ęterni teſtamēti, myſterium fidei, q pro vobis, ⁊ pro multis effundet in remiſſionem pctōꝝ: Illa vero verba. Accipite ⁊ mādūcate, pertinent ad vſum materię ꝯſecrate. Similiter illa verba, Hec quotieſcūqꝫ ⁊c. pertinēt ad vſum huius ſacramēti, qꝛ vſus nō eſt de neceſſitate ſacramēti: vt dicit idē .ſ. Tho. Item illa cōiunctio, enim: nō eſt de ſubſtātia formę: tñ dici debet ſm vſum eccleſię, qui vſus a beato Petro initiū ſumpſit. Etiam beatus Tho. dicit: q ſi predictę formę mutent nihil efficitur, etiā ſi videant verba idē ſignificare: ſimiliter ſi aliqd de dictis formis diminuit. Si vero aliqd adderet, q ſignificationē nō mutaret: nec errorē induceret. magnū peccatū eſſet, tñ cōficeretur ſm Albertū. ¶ Dicit autem ſctūs Thomas, q forma prędicta vtens pronoīe demonſtratiuo, oſtēdit, q materia cōſecranda debet eſſe corā ſacerdote. Unde ſacerdos exiſtens in domo ſua, non pōt cōſecrare panem, qui eſt in altari, aut etiā in foro, vel vinū, quod eſt in cellario. Sed quantacūqꝫ ſit quātitas panis ⁊ vini, quę corā ſacerdote ponitur, poteſt ab ipſo cōſecrari .ſ. Thomas etiā dicit, q ſi ſacerdos non recordetur ſe dixiſſe ea, quę in cōſecratione cōmuniter dñr, non debet ex hoc turbari. Non enim qui multa dicit, omnium recolit quę dixit. Si tamen ſacerdoti probabiliter conſtet, ſe aliqua omiſiſſe: ſiquidem non ſunt de neceſſitate ſacramenti, non debet reſumere immutando ordinē ſacrificij, ſed debet vlterius ꝓcedere. Si vero certificetur ſe omiſiſſe aliqd eoꝝ quę ſunt de neceſſitate ſacramenti, ſcilicet formā conſecrationis; debet reſumi ipſa forma, ⁊ cętera per ordinem recitari.

¶ De defectu intentionis miniſtri. Capitulum. 42.

Non ſollum autē neceſſaria ſunt ad conficiendū predicta verba, ſed etiā requirit intētio: qꝛ ſm Auguſtinum, in ſacramētis ſine intētione nihil agitur. Unde ſanctus Tho. dicit,

ꝙ ad perfectionem ſacramenti requiritur intentio miniſtri, q ſe ſubijciat pꝛincipali agēti: ſcilicet vt intendat facere qđ chꝛiſtus fecit ⁊ eccleſia: ⁊ dicit, ꝙ non eſt neceſſaria intentio actualis, ſed ſufficit habitualis, vt cōficiatur. Puta: ſi ſacerdos cum accedit ad altare ad celebꝛandum intendit facere quod fecit eccleſia, perficitur ſacramentū. Sed ſi poſtea ſuſpendatur eius intentio per aliā occurrentē cogitationē: nihilominus perficitur ſacramentū ex virtute intentionis pꝛopoſitę. Tamen ſtudioſe curare debet miniſter ſacramēti, vt etiā actualē adhibeat intentioneꝫ. Et dicit, ꝙ cum aliquis non intendit ſacramentū perficere, ſed deluſoꝛie aliquid agere, talis peruerſitas tollit virtutem conſecrandi, ⁊ virtutem ſacramēti, pꝛecipue quādo intentioneꝫ exterius manifeſtat. Si aūt intentio miniſtri peruertatur quantuꝫ ad id quod ſequitur ſacramentū, puta ſi ſacerdos intēderet cōficere coꝛpus chꝛiſti, vt eo ad veneficia vteretur: qꝛ pꝛius non dependet a poſterioꝛi: talis intētionis peruerſitas veritateꝫ ſacramenti non tollit, ſed miniſter ex tali intentione grauiter peccat. Dicit enim Albertus, ꝙ ſi aliquę hoſtię ex obliuione remaneant in altari, aut aliqua pars vini, ⁊ ſacerdos conficiat, illa nō ſunt conſecrata: qꝛ de eis non intendit. ¶ Durandus autem poſuit caſum. Si ſacerdos habeat coꝛam ſe vndecim hoſtias: ⁊ intendit conſecrare decem, querit quot ſint cōſecratę. Reſpōdet diſtinguendo: ꝙ hoc poteſt pꝛimo duobus modis intelligi. ¶ Uno modo ꝙ numerus ſit ſolum in intētione ⁊ non in opinione, intentio autem ſit quicquid hꝫ coꝛam ſe cōſecrare, verbi gratia. Si aliquis habeat conſecrare, ⁊ coꝛam ſe habeat vndecim hoſtias: ⁊ opinatur eſſe decem, ipſe vero intendit conſecrare quicquid eſt coꝛā ſe, patet ꝙ eius opinio fertur ad numeruꝫ: ſed eius intentio non fertur ad numerum, vnde qꝛ effectus conſecrationis ſequitur intentionem, ⁊ non opinioneꝫ: omnes vndecim ſunt cōſecratę. ¶ Alio modo poteſt intelligi pꝛedictus caſus, quādo dicitur, habet coꝛā ſe vndecim hoſtias, ⁊ intendit conſecrare decē, vt non opinio, ſed intētio feratur ad numeruꝫ: ita. ſ. ꝙ nō velit plus ꝙ̄ decē, ſed tantū decē ↄſecrare, tūc in tali caſu pꝛedictus doctoꝛ facit ſecūdam diſtinctionē, dicens, ꝙ hoc duobus modis ↄtingere pōt. ¶ Uno mō ꝙ ſciat veritatē numeri: alio mō ꝙ ignoꝛet veritatē numeri. Et ſi ſciat veritatē nu-

meri

meri. ſ. q̄ hoſtie ſint vndecim, ⁊ ipſe decē tm̄ ꝯſecrare intēdit: aut decē diſtincte intēdit ꝯſecrare. Et pz, q̄ ille decē tantū ſunt ꝯſecrate, de qbus intendit: ⁊ vndecima, de qua nō intēdit, nō eſt ꝯſecrata. Aut ſacerdos ſcit eſſe hoſtias vndecim, ⁊ intendit cōſecrare decē: nō diſtinguendo vel determinādo quas decē intēdit: ⁊ quā vndecimā non intendit, ſed intēdēdo decem ex illis cōſecrare, tūc nulla eſt cōſecrata, eo q̄ intentio nō fuit ad aliquā determinatā. Et cum iſto dicto ſatis ꝯcordat. ſ. Tho. in. 3. parte. q. 63. vbi dicit, q̄ miniſter ſacramētorū eſt ſicut inſtrumētū principalis agētis. ſ. chriſti vel eccleſie. Et cum tale inſtrumentū habeat cognitionē, requiritur, q̄ per intentionem ſe determinet ad opus: qd̄ in virtute principalis agētis, pducere debet. Ideo ſequitur q̄ vbi nō determinat ſe, nihil operat. Si vero ſacerdos ignoret veritatē numeri hoſtiarū: ⁊ intēdit decē hoſtias tantum cōſecrare, dicit idem Durādus, q̄ eodē modo diſtinguendum eſt, vtrū determinet quas decem intendit: vel non determinet: Et reſpōdēdū eſt ſicut in caſu immediate precedēti. ¶ Sed dubitatur quō cū numerus ignoretur. Cui dubitationi rñdet. hoc poſſe cōtingere: q̄ decem hoſtias videat extenſas, ⁊ vna ibi lateat. Ipſe autē intēdit oēs: quas videt: ⁊ nullā aliā cōſecrare. Uel pōt eſſe: q̄ decē ipſe ibi poſuerit, ⁊ vna erat ibi: quam neſciuit: ipſe vero intēdat oēs illas quas poſuit, ꝯſecrare, ⁊ redit hic caſus in caſum ſupra poſitū Alberti: q2 tunc illa nō eſt cōſecrata: quā neſciuit ibi eſſe: ⁊ oēs alie cōſecrate. Si autē vnam plus ipſe poſuerit: q̄ crediderit, vel alius vndecim poſuerit. ⁊ ipſe mandauit pone decem: ⁊ non intēdit conſecrare niſi decem tantum, tunc non eſt determinata eius intentio, ⁊ ſicut ſupradictum eſt, nulla eſt cōſecrata. ¶ **De defectu veſtimentorū.** Cap. 41.

Sciendum eſt q̄ ſm̄. ſ. Tho. ⁊ Alber. ⁊ oēs alios theologos, ſi omittatur aliqd de his, que ad ritum celebrationis pertinet, quilibet omittens aliqd tale, puta tēpus debitū, altare tribus mappis coopertū, veſtes, ⁊ hmōi, grauiter peccat: nihilominus ꝯſecrat, ſi eſt ordinatus, ⁊ adſit eius itētio, ⁊ debita materia, ⁊ debita forma: ſed grauiſſime peccat, ſi ſciēter hoc faciat. In his potes colligere que ſint illa, ſine qbus nō ꝯficitur. ſ. materia debita: ⁊ forma cū intentione: ⁊ ordo in cōficiente. Quicqd horum quatuor deficiat, nō cōficitur ſacramētū. Et iſtis quatuor

exiſtẽtibus, quibuſcũq; alijs deficientibus, veritas adeſt ſacri. ¶ Secũ Hoſtienſez ſufficit, ꝙ vnus ſit preſens in miſſa, qui ſacerdoti reſpõdeat: q̃uis de conſecra. diſt. i. dicatur ꝙ duo requiruntur. Mulier in miſſa miniſtrare nõ põt. ¶ Etiã ſine lumine nõ debet aliqs celebrare. extra de celebr. miſ. c. ex parte.

¶ De defectibus diſpoſitionis corporis. Cap. 44.

In cõcilio Toletano factũ fuit preceptũ ſacerdotibus, ꝙ nullus ſacerdos poſt potuz cibũq; quãtũcũq; minimum ſumptũ, miſſaz celebrare preſumat. Et glo. ibidẽ dicit, ꝙ intelligitur de cibo vel potu poſt mediaz noctẽ ſumpto, q: in media nocte incipit dies ſm eccleſiã. Et nos videmus eſſe verum, q: tunc incipitur officiũ diei. ſ. matutinũ quaſi pertinens ad mane illius diei velut initiũ. Dicit ẽt. ſ. Tho. ꝙ poſt ſumptionẽ aque vel alterius potus, aut cibi, aut etiã medicine: in quãtacũq; parua quãtitate, non licet cõicare: nec refert vtrũ nutriat, aut non, aut per ſe, aut cum alijs: dũmodo ſumatur per modum cibi vel potus: reliquie tamen cibi remanẽtes in ore etſi caſualiter tranſglutiantur, nõ impediũt cõionẽ, q: non tranſglutiuntur per modum cibi: ſed per modum ſaliue: que vitari non poteſt. Si autem ante mediam noctem ſit ſumptus cibus vel potus, poteſt cõmunicare. Nec refert vtrum poſtea dormierit, vel vtrum cibus ſit digeſtus, quantum ad rationem precepti: tamen poſſet impedire quantum ad turbationem mentis in hoc, ꝙ tollitur deuotio.

¶ De immundicia corporali. Cap. 45.

De immũdicia vero corporali dicit. ſ. Tho. ꝙ cuz iſte cibus non eſt corporis, ſed mentis: ideo in eius ſumptione magis eſt conſiderãda diſpoſitio mentis q̃z corporis. Et ideo dicit, ꝙ ſi immũdicia corporalis ſit ꝑpetua, ſiue diuturna, nõ eſt abſtinẽdũz a cõione: nẽ ꝑꝑ immũdiciã corporis ꝑdatur fructus mentis. Si autem immundicia ſit tꝑalis, ⁊ poteſt purgari, non prohibetur ſi eſt bene diſpoſitus in mẽte. Tamen laudabile foret abſtinere pro modico tꝑe. Si autez ſacerdos infra miſſam recordatur ſe non eſſe ieiunũ, quid faciẽdũ ſit, vide in ſequẽti rubrica in fine.

¶ De defectibus diſpoſitionis anime. Ca. 46.

Interdictus, ſuſpenſus, ⁊ excõmunicatus etiã iniuſte: communicare nõ debet, q: in talibus eſt defectus rei ſignificate. ſ. defectus vnitatis corporis myſtici. Item quicũq; cum cõ-

ſcientia peccati mortalis: ad cõionẽ accedit, mortaliter peccat. Prime ad Cor. 9. Qui mãducat ⁊ bibit indigne, iudiciũ ſibi ⁊c. Item non ſufficit ei qui cõicare intendit, ꝙ ſit ſolum contritus: immo ſi habeat copiam ſacerdotis, qui eum poſſit abſoluere, peccat ſine cõfeſſione cõicando. Si vero non habet copiã, tũc ſi immineat neceſſitas cõicandi vel celebrandi, puta: qa timetur ſcandalũ populi: vel iam inceptũ eſt myſteriuȝ ſacramenti: vel aliquis infirmus loquelaȝ amiſit: ⁊ eſt in propoſito confitendi: miniſter non peccat ꝗ̃ citius poteſt cõicãdo: vel alijs miniſtrã/do: ſi primo non poſſit confiteri. Hec Pe. ⁊ Alber. ⁊ ſanctus Tho. Sacerdos autem, qui cum conſcientia peccati mortalis accedit ad altare, non ſolũ peccat mortaliter propter cõioneȝ: ſed etiam quia exercet actus ordinis: vt oſtendũt. ſ. Tho. ⁊ Al/ber. Verum pro ſola executione actuum ordinis ſufficeret ei ſo/la contritio ſine confeſſione, vt dictum eſt. In nullo autem caſu poteſt aliquis celebrare vel cõmunionem recipere ſine contri/tione: quia mortaliter peccat. ¶ De pollutione. Cap. 47.

Pollutio in ſomnis impedit cõionem, quando cauſata eſt a cogitatione pᷣcedẽti, que fuerit peccatũ mortale, ſi cõ/ſenſus fuerit in tali cogitatione de actu, vel ſi cõſenſit in delecta tione cogitationis. Si dubium eſt, vtrum in precedenti cogita/tione fuerit peccatuȝ mortale, abſtinendũ eſt, niſi neceſſitas ali/qua requirat, ꝙ celebret ſiue cõicet. Si vero certum eſt, ꝙ in precedenti cogitatione non fuerit peccatũ mortale, vel ſi nulla cogitatione pᷣceſſerit, que cauſa pollutionis fuerit, cõicare po teſt: niſi pollutio tantũ perturbauerit mentẽ ex cõmotione cor/poris, ꝙ deuotionem habere non poſſit, ⁊ cum fuerit abſtinen/dum: tempus quo abſtinendum eſt ſunt. 24. hore. Hec ſanctus Thomas. ¶ Si ſacerdos poſt conſecrationem inceptam re cordetur ſe comediſſe vel bibiſſe, nihilominus debet perficere ſacrificium ⁊ ſumere ſacramentum. Et ſi recordetur ſe pecca/tum cõmiſiſſe, debet penitere, ⁊ dolere cum propoſito cõfiten/di, ⁊ ſatiſfaciendi, ⁊ ſic non indigne, ſed fructuoſe poteſt ſumere ſacramentum. Et eadem ratio ẽſt, ſi meminerit ſe cuicunqȝ ex/cõmunicationi ſubiacere. Debet enim aſſumere propoſitum abſolutionem petendi: ⁊ ſic per inuiſibilem pontificem Ieſum chriſtum abſolutionem conſequitur quantum ad hunc actum,

per quem agit diuina miniſteria. Si vero ante conſecrationē᷉ alicuius prędictorum memor ſit, tutius reputarem maxime in caſu excommunicationis, ſuſpenſionis, ⁊ interdicti, ac manducationis ꝙ miſſam inceptam deſerat, niſi timeretur graue ſcandalum. Hęc ſanctus Thomas. ¶ De defectibus miſſam celebranti interdum occurrentibus. Capitulum. 48.

Sacerdos, qui celebrat miſſam, debet ſemper ſumere ſacramentum integrum, vt dicitur ſupra in rubrica de defectu panis ⁊ vini. Quod debeat ſumere: patet de conſecra. diſti. 2. relatum. Toties autem ſumat quoties celebrat: quia ipſum ſacramentum in ſumptione cōplementuȝ ſuę ſignificationis accipit. Et intelligendum eſt niſi per violentiam impediatur, vel per infirmitatem, vel per mortem, vel huiuſmodi. Et ſi plures miſſas aliquis celebrat in vna die, ſolum in vltima percipiat perfuſionem, ⁊ non in pręcedēti, quia tunc non eſſet ieiunus, nec aliaȝ miſſaȝ celebrare poſſet, extra de celebratione miſ. ca. ex parte. Sed ſi ſacerdos poſt cōſecrationē infirmetur, ⁊ non habeatur alia hoſtia, nihilominus debet alius ſacerdos reqri, qui ſcilicet miſſam proſequatur ab infirmo non completaȝ, ⁊ hoſtiā debet diuidere, ⁊ vnam partem ipſe ſumere: ⁊ aliam infirmo dare. Hęc. ſ. Tho. ¶ Item ſi ſacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante conſecrationem corporis, non oportet ꝙ per alium ſuppleatur. Si vero conſecrato corpore ante conſecrationem ſanguinis, vel etiam cōſecrato vtroqȝ: debet celebritas per alium expleri: vt. 7. q. 1. ca. nihil. ſ. Tho. Quomodo autem miſſa cōpleatur, oſtēdit pręfatus canon ſupradicti cōcilij dicēs. Non enim aliud explementū initiatis myſterijs cōpetit, ꝙȝ aut incipiētis aut ſubſequētis benedictione cōpleta ſit ſacerdotis. Quantum autem ad hoc obligetur ſacerdos, oſtendit in ipſo eodem ca. inferius, vbi dicitur. Nullus abſqȝ patenti prouentu moleſtię miniſter vel ſacerdos cum ceperit, imperfecta officia pręſumat omnino relinquere. Siquis autem hoc temerarie pręſumpſerit, excōicationis ſententię ſubiacebit. ¶ De perturbationibus occurrētibus miſſam celebrantibus. Cap. 49.

Poſt tractatū de defectibus miſſę, dicendū eſt de perturbationibus interdū occurrentibus his, qui miſſam celebrant. Turbatur auteȝ miſſa aut propter ſcandalū ſacramenti: aut

aut propter ſcandalum ſacerdotis. Scandaluꝫ ſacramēti eſt ſi cadat, aut ſi vomitu proijciatur. Scandalū ſacerdotis eſt ſi ſumere nequeat, aut propter cōmiſtioneꝫ alicuius abominabilis, vel periculi: aut ꝓpter apparitionē alicuius ſpeciei, que nō debet comedi vel potari. ¶ Quādo cadit corpus chriſti. Ca. 50.

S I ꝓpter frigus vel negligētiā, hoſtia dilabatur in calicē. ꝓpter hoc nō eſt neceſſe aliqd reiterari: qꝛ qꝛ ſolum minima pars hoſtie mittat in calicē: hoc reſpicit corpus chriſti myſticū: ideo pretermiſſio huius non facit imꝑfectionē ſacramēti. S. Tho. ex cōcilio Aurelianēſi. de cōſe. diſt. 2. dicit. Qui bene non cuſtodierit, aut q ſacrificiū ꝑdiderit in eccleſia, aut parſ eius ceciderit: ⁊ nō inuēta fuerit. 30. dies peniteat: De penitētia vide in ſequenti caplō. ¶ Quando cadit ſanguis chriſti. Ca. 51.

S I per negligentiā aliqd de ſāguine chriſti ceciderit, ſi qdē ſup tabulā, que terre adhereat, lingua lambatur, ⁊ tabula radatur. Sed ſi non fuerit tabula, locus ipſe radat ⁊ cōburat: Cinis vero iuxta altare recōdat, ⁊ ſacerdoſ. 40. dieb9 peniteat. Si vero ſup lapidē altaris ceciderit, ſorbeat ſacerdos ſtillaſ: ⁊ tribus diebus peniteat. Si ſup linteū altaris, ⁊ ad aliud linteū ꝑuenerit ſtilla, quatuor diebus peniteat ſacerdos. Si vſqꝫ ad tertiū ꝑuenerit. 9. diebuſ peniteat. Si vſqꝫ ad quartā. 20. dieb9 peniteat. Predictiſ aūt dieb9 debet ſacerdos ieiunare, ⁊ a cōio ne ceſſare: pēſatis tn̄ cōditionibus negotij ⁊ perſone, pōt minui vel augeri ad penitentiā predictā. Hec. ſ. Tho. Et idē intelligendum eſt in ſequēti capitulo: ⁊ abluantur tribus vicibus linteamina, que ſtillam tetigerunt, calice ſuppoſito: ⁊ aqua ablutionis iuxta altare condatur. De cōſe. diſt. 2. ſi per negligentiā. Poteſt tamen ſumi a ſacerdote, niſi propter horroreꝫ dimittatur: vt ponit ſctūs Tho. Et cautum eſt, vt pars illa lintei ſiue palle, poſt oblationeꝫ abſcindatur ⁊ cōburatur: ⁊ cinis in altari condatur. Hec. ſ. Tho. ¶ De vomitu ſacramenti. Cap. 52.

S I quis eucbariſtiam euomuerit, ſi ſit laicus ⁊ per ebrietateꝫ vel voracitatē euomuerit. 40. diebus peniteat. Clerici vero ⁊ monachi, presbyteri, diaconi, ⁊ ſubdiacōni. 70. diebuſ peniteāt. Epiſcopus autē. 90. Si vero cauſa infirmitatis euomuerit. 7. diebus peniteat. De cōſec. diſt. 2. ca. Si quis ꝑ ebrietatē. Et debet vomitus cremari, ⁊ cinis iuxta altare recōdi: vt

ſupradictū eſt. Hoc tñ obſeruādū, q̄ vbicūq3 ſpēs integre inueniant, ſunt reuerēter ɔſeruāde ⁊ ſumēde: q2 remanētibus ſpeciebus remanet ibi corpus chriſti. Hec ſcūs Tho.

¶ De muſca, vel aranea, vel veneno miſtis cum ſanguine chriſti. Cap. 53.

SI muſca vel aranea in calicem ceciderit, vel venenum miſtum fuerit, ſi ſacerdos ante conſecrationem hoc deprehenderit, debet calix ablui, ⁊ aliud vinum conſecrandū apponi. Si vero aliquod eorum poſt conſecratione m euenerit, debet animal caute capi ⁊ diligenter lauari ⁊ comburi: ⁊ ablutio ſimul cum cineribus in ſacrarium mitti. Quod ſi venenum ibidem eſſe deprehenditur, nullo modo debet ſumi, nec alterī dari: ne calix vite vertatur in mortem, ſed diligenter in vaſculo ſeruari debet: ⁊ ne ſacramentum remaneat imperfectū, debet aliud vinum apponi, ⁊ ſacerdos debet reſumere cōſecrationē ſanguinis denuo, ⁊ ſacrificium perficere. Hoc intellige ſi corpus non ſumpſerit, q2 tunc aliter faciendum eſſet, ſicut ſupradictum eſt in rubrica de defectu panis ⁊ vini, ſcilicet q̄ nouū panem apponat. Regula eſt aūt, q̄ nihil abominabile ſumi debet occaſione huius ſacramenti. ar. de cōſec. diſt. 2. ſi per negligentiam. Hec. ſ. Tho.

¶ De noua ſpecie apparente. Cap. 54.

QUando corpus chriſti apparet in alia ſpecie, cum vſus huius ſacramēti ſit per māducationē, quādo ſcilicet apparet in ſpecie pueri vel carnis cruentate, vel ſimili modo, non habet rationē cibi: nec debet ſumi ab eo cui ſic apparet. Quod ſi omnibus appareat, debet cum reliquijs poni. Hec. ſ. Tho.

¶ Explicit de defectibus in miſſa occurrentibus.

¶ De horis canonicis a ſacerdotibus dicendis, ex libro qui intitulatur Via ſalutis: edito a Don Armando de Auzeria Abbate ſancti Saluatoris de Lodona.

DIctum eſt ſupra de ſacramento miſſe, ad qđ ꝓhibemur accedere niſi lotis manibus: id eſt ſine laudibus dñi nr̄i Jeſu chriſti. Et ideo ſctā mr̄ eccl̄ia ſeptē laudes, id eſt horas canonicas inſtituit quolibet die deo ꝑ clericos: ⁊ ſpecialr presbyteros offerēdas. De qbus loquitur ps. 118. Septies in die laudē dixi tibi domine: ⁊ trāſumptiue. 91. diſt. c. presbyter circa mediū. De celeb. miſſa:

ca. i. ⁊ ibi plene in glo. fi. Naȝ ſicut cadimus ſepties in dies per peccatuȝ, vt habetur Luce. 17. ⁊ de peniten. diſtin. 3. ca. ſepties, Ita reſurgamus per ſeptē horas, id eſt laudes canonicas: ⁊ primo dicenduȝ eſt de hora matutinali. ¶ De matutinis. Ca. i.

Scias, ꝙ matutinū officiuȝ propter carnis illecebras domandas, pſallēdo ⁊ orando, fuit a ſanctis patribus inſtitutuȝ. ¶ Probat̄ eccle. 31. Vigilia honeſtatis tabefaciet carnes. ¶ Et dn̄r matutinę cōiter in media nocte, vt ait ꝓpheta. Media nocte ſurgebā ad cōfitendum tibi. ps. 118. Et habetur trāſumptiue. 91. diſt. presbiter mane in fi. ⁊ de celeb. miſ. c. i. in fi. Ratio eſt, qꝛ chriſtus in eadēȝ hora natus fuit. ¶ Scḋa ratio eſt: qꝛ in illa hora captus fuit tp̄e paſſionis, ⁊ illuſus a iudęis. ¶ Tertia ratio eſt: qꝛ in illa hora vel quaſi ſurrexit, ⁊ infernuȝ ſpoliauit, ⁊ venturus eſt iudicare ſeculum per ignē, prout multi dicunt, ⁊ habetur Matthęi. 25. cap. ¶ De laudibus. Cap. 2.

Laudes vero dicimus ad tētationes diaboli repellēdas. vnde Eſa. 26. Expergiſcimini ⁊ laudate, qui habitatis in puluere. ſ. carnis. ¶ Itē dn̄r ad coronā glorię obtinendā: iuxta illud qḋ dr̄ in Inuitatorio quadrageſimę. Nō ſit vobis vanū mane ſurgere ante lucē: qꝛ promiſit dn̄s coronā vigilātibus. Et dicimus hoc officiū in ſignū ꝙ iudęi valde mane ante ortū diei ꝯuenerāt ⁊ ſe ꝯgregauerūt, vt interficerēt ieſuȝ. ¶ Scḋa ratio: q̄re in hac hora laudes deo vero canimus, eſt, vt ei de eiuȝ natiuitate ⁊ captione ⁊ nr̄a liberatione grāȝ agamus, ⁊ eius aduētuȝ cū gaudio expectemus. ¶ Tertia rō eſt, q̄re laudes illa hora dicimus: qꝛ deus mundū in mane creauit, ⁊ Aegyptios in mare ſubmerſit, ⁊ a mortuis reſurrexit. Et ideo cōſonum eſt: vt illa hora Deo laudes debitas referamus, ne in mare huiuȝ mūdi cū Aegyptijs demergamur, vt pro noſtra creatione, ⁊ eius reſurrectione gratias deo reddamus. ¶ De prima. Cap. 3.

Primam dicimus in ſignū, ꝙ in iſta hora chriſtus ad templum conueniebat, ⁊ populus mane ad eum venire feſtinabat. Et ideo nos exēplo eius ad horam primam vadimus: in ortu ſolis eam dicimus. ¶ Secunda ratio: quare iſta hora prima dicitur, poteſt eſſe: qꝛ tali hora Chriſtus ligatus Pilato iudici fuit preſentatus, vt habetur Matthęi. 27. ¶ Tertia ratio eſt: quia iſta hora mulieribus apparuit, vt habetur Ioā. 20.

Et ideo in hac hora prima diei laudes deo exoluimus, vt ipſu3 imitemur, ⁊ ſibi reſurgēti ⁊ apparēti grās agam⁹, ⁊ vt tāq̄3 diu3 principio ipſius diei primitias exoluam⁹. ¶ De tertia. Ca. 4.

Tertia3 dicimus in ſignū, q̄ illa hora chr̄s linguis iudeoꝝ morti fuit adiudicatus, vt habet de peni. diſ. 1. periculoſa. ¶ Scđa rō eſt, q̄ in hora tertia ſpūs ſctūs ſup diſcipulos deſcēdit. Unde cantat ſctā mr̄ eccleſia. Dum hora cunctis tertia, ⁊ Act. 2. cū ſit hora diei tertia. ¶ Tertia rō eſt, q̄ tali hora chr̄s ad colūnā fuit ligatus, ⁊ ibidē atrociter verberatus: deinde fuit in cruce poſitus, vt clare habent iſta oia de chriſti paſſione in ſacris euāgelijs. ⁊ de ꝯſec. diſt. 1. nocte ſctā. ¶ De ſexta. Cap. 5.

Sextam dicimus in ſignū, q̄ in illa hora fuit chriſtus crucifixus manibus militū, vt habet Joā. 19. quaſi in fine. ⁊ de peni. diſt. periculoſe. ¶ Scđa ratio eſt, quare in hora ſexta oramus, q̄ iſta hora chriſtus clauis cōfixus eſt, ⁊ tunc tenebre p vniuerſum mundu3 facte ſunt. Nam ſol quaſi lugens veſtibus nigris ſe induit, vt crucifigētibus deū lumen nō preberet, immo prohiberet inquantū poſſet, prout legit Luce. 23. ¶ Tertia ratio eſt, quare in hora ſexta deu3 laudamus, q̄ tali hora chriſtus diſcipulis ſuis recūbētibus apparuit, ⁊ ipſis cernētib⁹ eſt eleuatus in celum. Luc. 24. Mar. 16. Act. 1. ¶ De nona. Cap. 6.

Nonam dicimus in ſignū, q̄ chr̄s dei fili⁹ paſſus illa hora reddidit deo patri ſpm̄ dicēs. In manus tuas ⁊c. vt habetur Luce. 23. ⁊ de celeb. miſ. c. in quadam. §. non ad eſſe bois, ¶ Scđa ratio eſt, quare hora nona deū laudamus, q̄ illa hora, vt legimus, miles cū lācea latus aperuit, vnde exiuit ſanguis ⁊ aqua, vt habetur Joā. 19. ⁊ de ꝯſec. diſt. 2. c. 1. de ſumma trini. c. 1. in cle. ¶ Tertia ratio eſt, q̄ in hora nona cetus aploꝝ ad orandum conuenire conſueuerat. Act. 3. Et ideo nos exēplo ipſoꝝ idē facere debemus, iuxta illud qđ habetur de elec. ca. ſignificaſti. 2. q. 1. ca. deus oipotens. ¶ De veſperis. Cap. 7.

Veſperas dicimus in ſignum, q̄ chriſtus illa hora, cū ſero factum eſſet, in cena ſacramētū corporis ⁊ ſanguinis ſui inſtituit, ⁊ pedes diſcipuloꝝ lauit, vt habetur Joan. 12. ¶ Secūda ratio eſt, quare in hora veſpertina deū laudamus: q̄ i iſta hora Chriſtus fuit depoſitus: prout habetur Matthei. 27. ¶ Tertia ratio eſt, quia in hora veſpertina diſcipulis euntibus

in

in caſtellū emaus, chriſtus in habitu peregrini apparuit, vt ha-
bet Luc. vlt. 2.1. q.1. Dñs in pña. ℭ De cōpletorio. Cap. 8.

Completoriū dicimus in ſignū, ꝙ illa hora corpus chriſti
poſitū fuit in ſepulchro, vt habetur Luc. 23. ⁊ de cōſec.
diſt.1. cōſulto. ℭ Sc̄da ratio eſt, qꝛ in hac hora chriſtus ſuda-
uit guttas ſanguinis, ſeu ſanguineas, vt habetur Luc. 22. de ce-
le. miſ. c. in q̄dā. §. penul. in fi. ℭ Tertia ratio eſt, qꝛ ī hac hora
deputata fuit cuſtodia monumenti ſui ſacratiſſimi corporis, vt ha-
bet Mat. vlt. ℭ Quare diuerſimode horę incipiunt. Cap. 9.

Et eſt notādū, qꝛ cōtingit peccare tripliciter. ſ. corde, ore,
⁊ ope. Ideo tribus modis diuerſis incipiūtur horę. Et
matutinę quidē per Dñe labia mea aperies. Cōpletoriū, per
Cōuerte nos deus ſalutaris nr̄. Alię horę per mediū. ſ. Deus
in adiutoriū mediū intēde. ℭ Dñe labia, dicim⁹ ꝯtra pc̄ā oris:
Deus adiutoriū, cōtra pc̄tā operis. Cōuerte nos deus, cōtra
pc̄tā cordis. ℭ Sed qꝛ in pc̄tō cordis, ⁊ oris, eſt aliqd operis:
ideo ꝑ oēs horas diei dicimus, Deus in. Monachi aūt in matu-
tinis dicunt prius Deus in adiutoriū ⁊c. ⁊ poſt Dñe labia mea
apies. Et ratio eſt: qa ſine auxilio dei, nec corpus, nec labia ad
eius laudē opari vel apiri nō poſſunt. Et ideo dr̄ Ioā. 15. Sine
me nihil poteſtis facere: ⁊ habetur trāſumptiue. 26. q. 4. cap. ep̄i
eo℞ quaſi in fi. ℭ Hymni qui dr̄ ad horas diei ſignificāt lau
dem. ℭ Pſalmi, qui ſimiliter dr̄ ad horas, ſignificant bonā ⁊
diuinam operationem. ℭ Antiphonę ſignificant charitatis
copulam. ℭ Capitula exhortationem boni operis ſeu diuini.
ℭ Reſponſoria ſignificant bona opera. ℭ Verſiculi ſiue ℟.
ſignificant fructus. ℭ Oratio ſignificat miſericordiam Dei
que precedit ⁊ ſubſequitur hominem in bonis operibus.

ℭ De his qui tenentur dicere horas canonicas. Cap. 10.

Et nota ꝙ ſacerdos promotus ad ſacros ordines, vel
habens beneficiū eccleſiaſticū tenetur ad iſtas ſeptē ho-
ras dicēdas, vt probat. 91. diſt. ca. presbyter. ⁊ de cele. miſſa. ca.
presbyter. ⁊ ar. de apoſtatis. ca. 1. Et hoc verū eſt niſi ſint infir-
mi: nam tūc excuſant. ar. 91. diſt. ca. clericus victū. Et ex hoc pꝫ
ꝙ nō debēt immiſcere horas ſub vna oōne, ſicut aliq faciunt, ⁊
male: ſed ſingulas dicant diſtincte. Debet autē clericus horas
reddē in eccleſia ſi pōt iuxta dictū Pſalmiſtę. In eccleſiis be

Tria ex ſacris canonibus ſunt accepta, q ligāt ad diuina officia horas, Ordo, beneficiū, ⁊ ſolēnis religioſorum profeſſio.

nedicite dn̄m. Alias reddat vbi honeſte ꝛ cōmode poterit. De
bent etiā ſe cōformare clerici iuxta modū ꝛ ordinē officiādi ſuę
eccleſię cathedralis. De cōſec. diſt. 2. Inſtitutio. 12. diſt. de his.
¶ Officium vero mortuoꝝ pretermitti non debet: niſi dies
ſolēnis impediret: vt extra de celebra. miſſa. ca. quidam enim.
Et eſt ratio quia quicquid poſſidemus, ex mortuis habuimus.

¶ Explicit de horis Canonicis.

¶ Quibus hoc ſacratiſſimum Sacramentum diſpenſandum ſit, ꝛ quibus non. Cap. 1.

DIcto ſuperius qualiter ſacratiſſimum corpus
dn̄i nr̄i Jeſu chriſti ſit rite ꝯſecrādū, reſtat nūc
dicēdū qbus ꝛ qualiter ſit diſpēſandū. Ubi pri
mū notādū, ꝙ ſacerdos ex debito officij ſui dʒ
ſuos parochianos ꝛ ſubditos diligentius ver
bo ꝛ exēplo informare, ꝛ inducere ad deuotio
neʒ tāti tāqʒ ſalutiferi ſacramēti. De cele. miſ
ſa. ca. Sane. Naʒ in imēſitate tāti ſacramēti
oculus caligat rōnis. Credere enim iubemur, diſcutere ꝓhibe
mur: ſʒ ſm ꝙ ſcā Romana eccl'ia credit, eos ad credēdū īducat:
ꝛ ꝙ ab ea deuiare nec in vita nec in morte intendāt, vt accedat
qđ legit. 24. q. 4. Duo iſta. De hereticis ad abolendam ꝛ eo
dē tit. ca. ſup eo. lib. 6. Aduertendū eſt aūt ꝙ ſacerdos pp peri
culum effuſionis ſanguinis chriſti, nō cōicat ꝑplīs de ſanguine
ex calice. Sed hoc nihil refert, qꝛ in hoſtia conſecrata eſt totuʒ
corpus, ꝛ totus ſanguis, anima, ꝛ diuinitas Chriſti: ꝛ ſilr in cali
ce cōſecrato ſanguine eſt totus chriſtus, ſicut in hoſtia, vt predi
ctū eſt. Sacerdos autē rationabiliter ſuſcipit vtrunqʒ in miſſa:
qꝛ hoc facit in memoriā paſſionis dn̄i noſtri Jeſu chriſti: in qua
totus ſanguis chriſti fuit a corpore ſeparatus ꝛ in terra ſparſus.

¶ Que ſint que impediant communicandum. Cap. 2.

SAcerdos igitur ſacramētū dn̄ici corporis diſpēſaturus,
debet illud dare oībus chriſti fidelibꝰ, ſaltim ſemel in an
no: poſtq̄ʒ ad annos diſcretionis puenerint, tā maſculis q̄ʒ femi
nis. De peni. ꝛ remiſ. c. oīs vtriuſqʒ niſi aliqđ impedimentū oc
currat. ¶ Impedimēta autē ſunt iſta. ¶ Primo oīs hereti
cus: ſchiſmaticus, excōicatus, 1. q. 1. c. reperiunt. ¶ Simonia
cus publicus, concubinarius, ꝛ notorius pctōr. vʒ. confeſſus, vel

cōuictus:

cõuictus, vel dãnatus de crimine: ita q nulla poſſit tergiuerſa/
tione celari, nõ eſt cõicãdus, ſi in talibus pſeueret: q2 hoc ſacra/
mẽtũ dandũ eſt penitẽtibus, ⁊ nõ pſeuerãtibus in pctõ. Naʒ ex
inſtitutione ecclie, nullus debet cõicare, niſi prius cõfiteať. c. ois.
de peni. ⁊ re. ſupra allegato. Unde, qñ ſacerdos ſcit aliqueʒ pu/
blicũ pctõrẽ, nõ debet eũ cõicare, niſi pſtet de emẽdationis ppo
ſito. Si autẽ ſciuerit pctm̃ ſubditi ſecretũ, ⁊ ille in paſcha petit
cõionẽ in publico, ex offõ tenetur ipſum cõicare. extra de offic.
iu. ordi. c. ſi ſacerdos. exẽplo chriſti, qui Judã cõicauit: quẽ ſcie/
bat eſſe traditorẽ. ¶ Scdõ non eſt cõicãdus hiſtrio, magus,
ſcenicus, leno, ⁊ alij publicis ⁊ iniuſtis actibus deſeruiẽtes. De
pſec. diſt. 2. pro dilectione. ¶ Tertio pueris ante annũ diſcre/
tionis, ⁊ amentibus ⁊ furioſis non eſt danduʒ hoc ſacr̃m. Si tñ
furioſus habet lucida interualla, ⁊ deuote petit ſacr̃m, ſupueniẽ
te furia põt cõicari, niſi timeať de vomitu, vel ſputo, vel alia ir/
reuerentia ſacri. 26. q. 6. c. is qui. Idem dicendũ de freneticis.
¶ Quarto infirmãti ⁊ petẽti ſacr̃m, ſi timetur de vomitu, non
debet dari p̃dicto. c. is qui. ¶ Quinto polluto pollutione no/
cturna, que pueniť in cauſa peccati mortalis, puta q2 cõſenſit in
cogitationẽ turpẽ carnalẽ, vel q2 ſtudioſe inebriatus eſt, vel cra
pulatus: ſi ex aliqua iſtaꝝ cauſaꝝ ſequiť pollutio: phibẽdus eſt
a cõione. Si vero ex demone, vel infirmitate, vel purgatione
nature hoc euenit: nõ eſt ei denegãda cõio. ¶ Sexto cõiuga/
ti debẽt per triduũ ante ſacramenti cõionem abſtinere ab actu
carnali. De pſec. diſt. 2. c. ois homo. Qui ſi voluptate ducti in/
uicẽ miſcẽtur: phibẽdi ſunt a cõione. 33. q. 4. ca. vir cuʒ prophe/
ta. Similiter ſi in delectatiõe, ebrietate, vel crapula nõ fuit deli
beratio: q̃uis fuerit pctm̃ veniale: nõ debet ei denegari ſacr̃m.
Melius tñ eſſet pro tali die abſtinere a cõione. ¶ Septimo
phibẽtur a cõione pugnãtes in duello. 2. q. 5. c. monomachiam.
⁊ nõ debet eis dari cõio. ¶ Octauo nõ ieiunis: niſi in neceſſita
te. De pſe. diſt. 2. c. liquido. 7. q. 1. c. nihil. Nõ impedit cõioneʒ:
ſiquis lauãdo os, aliquid cibi quod inter dentes remãſerat, vel
modicum aque deglutiret: quia per modũ ſaliue illud accepit:
⁊ cnotra volũtatem deglutiuit. Siquis ante mediam noctem
cibum ſumpſerit, ſiue dormierit, ſiue non: poteſt cõicare. Si ve/
ro poſt mediã nocteʒ, non põt: niſi in mortis periculo pſtitutus.

Hec.ſ. Tho.in.3.parte.q.30. ¶ Dandum eſt aũt hoc ſacr̃m pſonis fidelibus,puris,ꝛ ſine pctõ mortali exiſtẽtibus:qꝛ ſacr̃m purũ eſt:ideo pure a puris ſumendũ eſt,qꝛ qui aliter ſumit: indigne ſumit:ꝛ q mãducat ꝛ bibit indigne hoc ſacr̃m:iudiciũ ſibi mãducat ꝛ bibit.1.Cor.11. Demoniacis,ſi illud deuote petunt: dari debet:qꝛ poſſet eſſe cauſa ſue liberationis. Mulieri puerpere,vel menſtruũ patiẽti dari debet: ſed melius eſſet ſupſedere vſqꝫ ad purificationẽ pp reuerẽtiã ſacri. Leproſis etiã, ꝛ morbo gallico laborãtibus,corroſis ꝛ ꝯſumptis labijs ꝛ dentibus, ſi timetur de periculo eiectionis, dari nõ dꝫ, alias cõicãdi ſunt. Cõicãdi ſunt etiã cõdẽnati ad mortẽ,etiã heretici,ſi illud duote petũt.13.q.vlt.c.ſi.de peni.ꝛ re.c.1.in cle. Si aũt hĩc non poterũt:credãt in xp̃m:qꝛ hoc eſt ſpũalr̃ mãducare. De ꝯſec. diſt. 2. c.vt qd paras. Excõicato nũqꝫ dari debet corpus chriſti:niſi in articulo mortis:ꝛ illud deuote petenti:abſoluto eo prius ab excõicatione,ꝛ preſtita cautione ſatiſfactionis:ſicut tenetur,ꝛ etiaꝫ preſtito iuramẽto ſacerdoti:ꝙ ſi ſanabitur,pñtabit ſe illi, q eum põt abſoluere. Quod ſi nõ fecerit:reincidit in eãdẽ ſñiaꝫ excõicationis. Siqs excõicatus vel notorius pcõr mittit pro ꝯfeſſore vt ꝯfiteatur,ꝛ iteꝝ amittit loqlã:ſi oſtẽdit ſigna ꝯtritionis facta fideiuſſione a parẽtibus,vel amicis,abſoluet̃ ꝛ cõicabit̃. Idem fiat ſi ſenſum pdiderit:ꝛ pbari poſſũt ſigna cõtritionis. Hec ex ſacris Theologis in.4.ſenten.excepta.ſunt. ¶ Ordo cõicandi populũ in eccleſia,tam in paſchate, qꝫ in alijs diebus. Cap. 3.

Circa formaꝫ cõicandi populũ in eccleſia hic ritus ſeruãdus eſt. Sacerdos recõciliatis penitẽtibus,ſe debet ad miſſam preparare:ꝛ tot hoſtias conſecrare,quot pp̃lo ſuo ſufficere credit. Finita miſſa,retẽtis paramentis,vel ſi nõ celebrauit, pro tunc induto ſuppelliceo cũ ſtola,cereis accẽſis, cõuerſus ad cõicandos genuflexos corã altari, facto primũ ſigno crucis ſup ſe:ꝛ admonitis oĩbus,ꝙ ſe ſignẽt,faciat eos dicere. Confiteor. ſicut in miſſa dicit. Uel ſi magis expediẽs iudicauerit,faciat eis cõfeſſionẽ ſicut habet ſupra in capl'o de ritu celebrãdi miſſam: poſt offertoriuꝫ. Cap. 22 fol.80. Finito Confiteor, vel pdicta ꝯfeſſione,ſacerdos dicat. Miſereat̃ vr̃i oĩps deus: ꝛ dimiſſis oĩbus pctĩs vr̃is:pducat vos cũ oib⁹ ſuis ſcĩs in vitã eternã. Amẽ.

℣. Dñe exaudi. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

Deus

DEus cuius indulgẽtiã oẽs rogamus: memẽto famuloꝝ
famularũq3 tuarũ, q lubrica terreni corpis fragilitate nu
dati ſunt: da q̃s veniã ꝯfitẽtib⁹: parce ſupplicib⁹: vt q ſuis meri
tis accuſant: tua miſeratione ſaluent. Per xp̃m. Orem⁹. Oro.

DEus miſericordie, de⁹ pietatis, de⁹ idulgẽtie: idulge q̃ſo ꝛ
miſerer his famulis, ꝛ famulab⁹ tuis: vt delictoꝝ q̃ nobis co
rã te ſuo ore ꝯfeſſi aperuerũt: nulla i eis macula reſeruet i terris:
ꝛ ꝑ penitẽtie luctũ ad tua mereãt venir ꝑmiſſa. Per xp̃s. Oro.

DOminus nr̃ Jeſus xp̃s, q dixit diſcipulis ſuis: quecunq3
ligaueritis ſuper terrã, erũt ligata ꝛ celis: ꝛ quecũq3 ſol
ueritis ſup terrã, erũt ſoluta ꝛ in celis: de quoꝝ numero q̃uis
indignos nos eſſe voluit: ipſe vos abſoluat ꝑ miniſteriũ noſtrũ
ab oib⁹ pctis v̄ris: quecũq3 cogitatione vel locutione, aut ope
ratione negligẽter egiſtis: atq3 a nexibus pctõꝝ veſtroꝝ abſo
lutos, ꝑducere dignet ad regna celoꝝ. Qui viuit ꝛ regnat in ſe
cula ſeculoꝝ. Amen. Tunc ſacerdos cõuerſus ad altare, incli
nans profunde corã ſacramento, accipiat particulas ſup pate
nam: ꝛ vnam in manibus accipiens, oſtendat omnibus dicens.
Dicatis omnes ſicut ego dico. Domine nõ ſum dignus, vt in
tres ſub tectum meũ, ſed tantũ dic verbo, ꝛ ſanabitur aĩa mea.
Et repetat ſecũdo ꝛ tertio eadẽ verba in vulgari. Quo tertio
repetito, dat corpus dñi oĩbus ſucceſſiue dicendo. Corpus dñi
noſtri ieſu chriſti cuſtodiat te, ꝛ ꝑducat in vitã eternã. Faciendo
ſignum crucis cum hoſtia ſuper ſingulos. Et ſic cõicet oẽs, qui
ſunt in primo ordine. Qui poſteaq̃ ſacramẽtũ ſumpſerint, ſur
gant, ꝛ alij veniãt: ꝛ ſilr cõicẽt. Et poſtq̃ cõicauerint: accipiant
ablutionẽ ex calice, quẽ aliqs miniſter tenebit a dextris altaris
pãno inuoluto pede calicis, ad quẽ oẽs tergũt os ſuũ. Et ſic pu
rificati genuflectãt corã altari, donec oẽs fuerint cõicati. Quo
facto, ſacerdos ſup eos dicat, ℣. Oſtẽde nobis dñe miſericordiã tuã.
℟. Et ſalutare tuũ da nobis. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

DEus q nobis ſub ſacramẽto mirabili paſſionis tue me
moriã reliqſti, tribue queſumus, ita nos corporis ꝛ ſan
guinis tui ſacra myſteria venerari, vt redemptionis tue fructũ
in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis ꝛ reg. Oremus. Oratio.

SPiritum nobis dñe tue charitatis infunde, vt quos ſacra
mentis paſchalibus ſatiaſti, tua facias pietate cõcordes.

Per dñm nřm Jeſuz xp̄m filiũ tuũ. Qui tecuz viuit ⁊ regnat in vnitate eiuſdez ſpiritus ſcti deus. Per oia ſcl'a ſcl'oꝝ. ℟. Amē. Poſtea bñdicat eis dicēs. Et bñdictio dei oĩpotētis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſci: deſcēdat ſup vos, ⁊ maneat ſemp. Amen. Quo dicto ſi tũc celebrauit, dicat euangeliũ. In principio. Et eo dicto, oēs recedũt. ¶ Ordo ad cõicandũ infirmum. Ca. 4.

Cum aliqs infirmus fuerit cõicãdus, ſacerdos pulſare faciat cãpanã aliquot ictus dãdo ex vna ſola parte cãpane, ad cõuocandos cõuicinos, qui volũt ſociare corpus chriſti. Quibus ꝯgregatis ⁊ intortitijs accēſis ſacerdos cum ſuppelliceo, ſtola ⁊ pluuiali paratur, ⁊ duo clerici, quoꝝ vnus portet laternã cum lumine, ⁊ alter aquã benedictã, ⁊ cãpanulã, ⁊ libelluz ꝓceſſionalē: q habeãt ſuppellicea. Et accipit ſacerdos corpus dñi reuerenter, ⁊ ponit duas hoſtias ad'minus in tabernaculo: qđ pãniculo ſerico cooperit: hñs pãnũ ſericũ lõgũ ſup ſpatulas ſuas: ⁊ portans corpus dñi ante faciē ſuã eleuatũ, vadit ad domũ infirmi: ⁊ poſt eũ alter clericus, qui portat laternaz ſequať: ⁊ ſi fieri põt, ꝓut Romę fit, quatuor pſonę deferant baldachinũ ſuper corpus dñi, ⁊ ſacerdotē. Poſtea ſacerdos, ⁊ illi q portant intortitios: de hinc alij mares, ⁊ feminę ſequant. Interim in camera infirmi pareť locus aliqs, q̊ ſit cooꝑtus mappa albiſſima: ſup quo ſacerdos poſſit reclinare tabernaculũ corporis chriſti. Ibi etiã parent cyathi cũ vino ⁊ aqua. Ingreſſus ſacerdos cũ corpore chriſti camerã, dicit. Pax huic domui. ℟. Et oĩbus habitantibus in ea. Deinde depoſito tabernaculo ſup locũ paratum, accedēs ad infirmũ aſpergat euz aqua benedicta dicēs. Aña. Aſperges me. ℣. Miſerere mei deus. Gloria. ⁊ repetitur Aña. Aſperges me. Qua repetita dicat ſacerdos. ℣. Saluum fac ſeruũ tuum. ℟. Deus meus ſperantez in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliuz de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exaudi orationez meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

Deus infirmitatis humanę ſingulare pręſidiũ, auxilij tui ſuper infirmũ noſtrũ oſtende virtutez: vt ope miſericordię tuę adiutus, eccleſię tuę ſctē incolumis repręſentari mereatur. Per chriſtũ. Deinde infirmus dicat. Cõfiteor. ſi ſcit: vel

ſacerdos

ſacerdos faciat ei confeſſionẽ ſicut ſuperius in ordine celebrãdi
miſſam. fo.80. Poſtea dicat. Miſereatur. ⁊ Abſolutionem.
Poſtea abſolutionem. Dñs Jeſus chriſtus. vt ſupra in gene/
rali cõione cap. immediate precedẽti. Poſtea ſacerdos eleuet
corpus domini de pyxide vel calice, ⁊ oſtendat infirmo, dicens
Credis ꝙ hic ſit chriſtus ſaluator mũdi? Quo dicẽte. Credo.
Dicat ſacerdos. Dic ſicut ego dico: Domine non ſum dignus
vt intres ſub tectum meum, ſed tantum dic verbo, ⁊ ſanabitur
anima mea. Quo dicto ter, ſacerdos dans infirmo eucharistia
dicat. Accipe frater viaticum corporis domini noſtri Jeſu
Chriſti: qui te cuſtodiat ab hoſte maligno, ⁊ perducat in vitam
eternam. Amen. Poſtea ſacerdos lauet digitos ſuos cum vi/
no puro ⁊ aqua, ⁊ tradat infirmo lotionem nihil dicens. Per/
acta communione, ſacerdos dicat, ℣. Domine exaudi orationem
meam. ℞. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℞.
Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pater omnipotens, eterne deus: te fideliter
deprecamur: vt accipienti fratri noſtro ſacroſanctũ corpus dñi
noſtri Jeſu Chriſti filij tui: tam corporis ꝙ̃ anime proſit ad re/
medium ſempiternũ. ℞. Amen. Et hoc dicto, iterum aſper/
gat aquam benedictã, ⁊ dicat. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.

Exaudi nos domine ſancte, pater omnipotens, eterne
deus, ⁊ mittere digneris ſanctum angelum tuũ de celis:
qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atq; defendat omnes ha/
bitantes in hoc habitaculo. Per chriſtum. ℞. Amen. Quo di/
cto reuertatur ad eccleſiam dicendo. ps. Miſerere mei deus.
Reuerſus igitur ad eccleſiam ſacerdos cũ corpore dñi: dum fue/
rit ante chorum, vel ante altare ſacri, vertat ſe ad eos, qui ſacra
mentũ aſſociauerũt genuflexos, ⁊ facit eis breuem cõfeſſionẽ, ⁊
abſolutionẽ: ⁊ annũciat indulgẽtiã dierum ducẽtorum illis, q ſacrm
cũ lumine ſunt ꝓſecuti, q vero ſine lumine centũ dies pro quoli/
bet. Poſtea dicit ſup eos orõnes. Dñs vobiſcũ. Oremus. Orõ.

Deus q nobis ſub ſacramẽto mirabili paſſionis tue me/
moriã reliqſti: tribue q̃s, ita nos corporis ⁊ ſanguinis tui
ſacra myſteria venerari, vt redẽptionis tue fructũ in nobis iugi
ter ſentiamus. Qui viuis ⁊ regnas. p oĩa ſcl'a ſclo℞. ℞. Amen.
Poſtea, eleuato tabernaculo cum corpore domini, faciat ſignũ

Crucis ſuper eos omnes, ⁊ reponit ſacramentum in loco ſuo. ¶ Caueat ſacerdos, q̄ non dēt corpus Chriſti alicui infirmo, niſi fuerit in bono ſenſu: ita q̄ cognoſcat illud bene ⁊ aperte, quantumcunq̄ infirmus confeſſus fuerit peccata ſua. Sacerdos cōmunicato infirmo, debet ei bonis verbis perſuadere, q̄ ſi neceſſe fuerit: detur ſibi ſacramentum extreme vnctionis.

¶ Si epiſcopus infirmatur: ⁊ vult corpus domini poſt confeſſionem ſumere, ſacerdos celebrans miſſaꝫ pro eo in camera, faciat omnes cerimonias prefatas, excepto q̄ reſeruat particulā pro epiſcopo, ⁊ non totum ſanguinem ſumit, ſed parteꝫ eius reſeruat pro epiſcopo, quam poſt corpus domini ei dat. Sacerdotes autē infirmi, quando cōicant debent habere ſtolā a collo pendentem, ⁊ ſic cōicare debent. 23. diſt. cap. eccleſiaſtica. Alia oia vt ſupra ſeruātur. Sacerdos parochialis debet viſitare infirmos ſepe. De celeb. c. 1. ⁊ ſtare ieiunus vſq̄ ad horā cōgruā celebrādi, ⁊ ſi celebrat, non debet ſumere purificationē propter neceſſitatē. ſ. poſſibiliter occurſurā, niſi alium habeat: per queꝫ poſſit ſupplere, vt notat Panor. i dicto. c. 1. ¶ Item ſacerdos parochialis pōt ſacramenta conferre peregrinis ⁊ hoſpitibus confluentibus ad eccleſiā ſuam ſm Panor. in. d. c. 1. ⁊ mortuos ibidē ſepelire, niſi alibi elegerint ſepulturā: ⁊ eo caſu debet habere quartā. ¶ De cuſtodia ſacramenti eucbariſtie. Cap. 1.

Ultimo dicendum eſt de cuſtodia ſacramenti eucbariſtie, que maxima cū reuerētia ⁊ cuſtodia ſub clauibus firmiſſimis vna cum chriſmate ſacro debet conſeruari, ne ad manus maleficoꝝ deueniant, ne quod eccleſie ⁊ chriſtiano populo datum eſt ad ſalutē, diabolo operante ad pernitiem conuertatur. De celebra. miſ. ca. Sane. De cuſto. eucba. ca. Statuimus.

¶ Sacerdos autē in hoc negligens, ſi per eius incuriā ⁊ malā cuſtodiā corpus dn̄i fuerit male expoſituꝫ, debet tribus mēſibus ab officio ſuſpēdi: ⁊ ſiquid nefariū inde factum fuerit, maiori pena eſt puniēdus. Aduertat etiaꝫ ſacerdos, ne hoſtie conſecrate in magno numero pro cōſeruatione cōſecrent, ne corrumpantur a vermibus: ⁊ adeo firmo vaſe includi debēt, ne a muribus corrodant: ⁊ in ipſo vaſe lineus pāniculus, q purificatoriuꝫ dicit, ponat: in quo hoſtie reponant, vt melius cōſeruent. Sepius auteꝫ mutande ſunt hoſtie: antique ſumēde ſunt ⁊ recētes conſecrande.

conſecrande. Quod ſi aliquando a vermibus corrodunt, ſi ſpe cies integre remanent: quia ibi eſt corpus chriſti, reuerēter ⁊ di ligenter a vermibus ſunt purgande ⁊ ſumende: vermes vero comburendi ſunt ſuper patenā: ⁊ cineres in ſacrario reponi de bent. Debet etiam ſacerdos ante corpus chriſti tenere lampa dem accenſam, quia ibidem corpus domini noſtri Jeſu chriſti. Qui eſt vera lux, q̄ illuminat oēm hoiez venientē in hūc mūdū. Joā. 1. ca. Et debet ſacerdos nō ſolū ↄſeruare diligēter ſacrm̄ eucariſtie: verūetiā oia ad illud ordinata debet tenere mūda ⁊ nitida: ſicut paramenta, calices, corporalia, altaria, ⁊ eccleſias: alias peccat mortalr: qꝛ hoc ei in iure p̄cipit. De cuſto. euc. ca. Reliqui circa fi. Nec debet pmittere in eccleſijs poni ſuppelle ctilia, vaſa, ⁊ alia ad laicos pertinentia, niſi in caſu bellorum aut incendiorū repentinorū, aut propter alias neceſſitates vrgen tes: ⁊ eo caſu ceſſante neceſſitate ad loca priſtina reportentur.

¶ Ex cōcilio Turronēſi. Cap. 4. Omnis presbyter habeat pyxide, aut vas tanto ſacro dignum: vbi corpus dn̄icū diligēter recondatur, ad viaticū recedētibus a ſeculo. Semperqꝫ ſuper altare obſerata: propter mures ⁊ nefarios homines: ⁊ de ſepti mo in ſeptimum diem ſemper mutetur: id eſt a presbytero illa ſumatur, ⁊ alia, que eodez die conſecrata eſt, in locum eius ſub rogetur: ne forte diutius obſeruata, mucida (quod abſit) fiat.

¶ Ex epiſtola Clementis pape. Cap. 28. Presbyter ſem per eucariſtiam habeat paratam: vt quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet: ne ſine communione moriatur.

¶ De penitentia male ſeruantis ſacramentum. Cap. 2.

Ex concilio Aurelianenſi. ca. 6. Qui negligentiā erga ſa crificium fecerit, vt vermibus cōſumptum ad nihilū de uenerit, tres quadrageſimas in pane ⁊ aqua peniteat. Si inte ger inuentus fuerit in eo vermis, comburatur: ⁊ cinis ſub altari cōdatur: ⁊ qui neglexerint quaternis diebus ſuam negligentiā ſoluāt. Si cum amiſſione ſaporis decoloratur ſacrificiū, viginti dies expleantur ieiunio. Conglutinatū vero ſeptez dies, qui in cauſa ſit peniteat. ¶ Ex cōcilio Remēſi. Cap. 3 Corporale, ſup quod ſacra oblatio immolatur, ex mundiſſimo ⁊ puriſſimo linteo ſit: nec in eo alterius generis materia pretioſior aut vilior miſceatur, ⁊ nunq̄ꝫ ſuper altare remaneat, niſi in tempore miſ

ſe:ſed aut in ſacramētoꝝ libro ponatur,aut cū calice ⁊ patena in mundiſſimo loco recōdatur. Et quādo abluitur a ſacerdote diacono,vel ſubdiacono: primo in eccl'ia in loco ⁊ vaſe ad hoc preparato abluatur:eo ꝙ ex dñico corpore ⁊ ſanguine infectū ſit. Poſt hec a lauandario nitide lotio paretur. ¶ Caſus prohibiti ⁊ cōceſſi tēpore generalis interdicti eccleſiaſtici. Cap. 3.

Isti autem ſunt caſus conceſſi,⁊ prohibiti tempore generalis interdicti ſm dominum Joannem andreā de Calderinis Bononienſem famoſiſſimum vtriuſq; iuris doctorem. ¶ Primo conferri poteſt baptiſmus cum officio cathecuminorum. ¶ Item confirmatio poteſt conferri, ⁊ chriſma confici. ¶ Item penitentia imponi poteſt:⁊ abſolui remanentibus alijs circunſtantijs. ¶ Item infirmis poteſt dari corpus chriſti in preſentia aſtantium. ¶ Item corpus chriſti pōt portari cum lumine,⁊ campana pulſari. ¶ Item pulſari poteſt campana pro predicatione,⁊ predicari. ¶ Item non debet pulſari aliqua campanula pro diuino officio ad congregationē clericorum. ¶ Itē non debet pulſari aliqua campana, vel campanula pro funere. ¶ Item laici poſſunt pulſare campanam ad oſtendendum tempus horarum ſicut tertiam; ⁊ nonam ⁊c. ¶ Item poteſt pulſari ad Aue maria. ¶ Item famuli ſacerdotum in eccleſia non collegiata poſſunt admitti ad diuina, nō autem collegiata. ¶ Item ſacerdos poteſt mutare famulum ⁊ aliū recipere: vel etiam ſi ille moreretur,⁊ dum tamē ille electus ſic, non eſſet in alia eccleſia collegiatus vel intitulatus. ¶ Item archipresbyteri rurales,quando cōficiunt baptiſmū, poſſunt accipere presbyteros rurales. ¶ Item laici admitti poſſunt ad crucem adorandam in paraſceue. ¶ Item extrema vnctio non poteſt dari nec laicis,nec clericis. ¶ Item cōmendatio animarū fieri poteſt tam laicis ꝙ̄ clericis. ¶ Itē poteſt fieri officium circa ſepulturam clericorum, ſed non laicorum voce ſubmiſſa ſine cantu,excluſis ſecularibus,non pulſatis campanis preſente corpore. ¶ Itē clerici,qui ſunt interdicti, nō poſſunt celebrare,nec laici diuina audire in eccleſia extra ciuitatē:nec in ciuitate interdicta,nec etiam peregrini exiſtentes. ¶ Item mulieribus pregnātibus,vbi timet de morte, pōt dari corpus chriſti. ¶ Item eccleſie pñt cōſecrari ⁊ reconciliari,

⁊ altaria

⁊ altaria ſtātia ⁊ viatica: ⁊ paramēta ⁊ vaſa ſcā: ⁊ oratoria cōſe/crari, ſed tñ ſecrete. ¶ Itē in quatuor feſtis priuilegiatis non pōt fieri officiū circa funus publice, nec clericis, nec laicis, nec debēt laici in cimiterijs ſepeliri. ¶ Itez in predictis quatuor feſtis pōt alia miſſa priuata cantari ꝙ miſſa de feſto: dūmodo miſſa de feſto non omittatur. ¶ Item in predictis quatuor feſtis clerici beneficiati nō poſſunt in alia eccleſia officiare: ſi aūt non habent eccleſias poſſunt: dico tamen non collegiatam: dico etiam ſi presbyter non careat clerico: poteſt etiā in collegiata celebrare. ¶ Item in predictis quatuor feſtis, ſequens cōpletorium cantari non poteſt. ¶ Item clerici diuerſarum eccleſiarum in ciuitate interdicta non poſſunt extra eccleſium dicere ſimul officium, extra ciuitatem tamen poſſunt: dummodo ipſi clerici non ſint interdicti. ¶ Item clerici poſſunt dare ſubſtitutos: ſeu vicarios loco ſui: ſi ex hoc habent priuilegium vel ab homine, vel a iure, dummodo non ſint officiati alibi, ſi autez alias non poſſunt. ¶ Item moniales, ſeu ſorores per epiſcopum approbatę, ⁊ confirmatę non habentes propriuz ſacerdotem determinatuz poſſunt alium pretio conducere, qui eis miſſam celebret: ipſis pręſentibus: dummodo non ſint interdictę: nec ſacerdos aliam habeat eccleſiam: ⁊ talis poteſt eis ſacramēta conferre per totum annum. ¶ Item laici interdicti non poſſunt extra ciuitatem communicare: nec audire diuina: ſi autem non ſunt interdicti: ⁊ ex ſpeciali priuilegio ad diuina admittantur: non poſſunt in quatuor diebus priuilegiatis communicare: nec etiam clerici interdicti poſſunt communicare: ſi autez non ſunt interdicti, poſſunt. ¶ Item panis: ⁊ fructus oliuę: ⁊ huiuſmodi poſſunt ſecrete benedici: ⁊ dari clericis, ⁊ laicis, in feſtis vero priuilegiatis poſſunt publice benedici, ⁊ dari. ¶ Item benedictio ſponſorum poteſt fieri in die aliquo priuilegiatorum: in alijs autem non. ¶ Item non poteſt fieri aliquod officium mulieribus poſt partum, niſi in diebus priuilegiatis. ¶ Item fieri poteſt benedictio menſę pręſentibus ſecularibus: cum non ſit de horis canonicis, nec competat ratione alicuius ordinis, poteſt enim laicus hoc facere.

¶ Explicit quartus tractatus libri Sacerdotalis de ſacramento eucharistię.

¶ Incipit quintus tractatus prime partis libri Sacerdotalis: de ſacramẽto extreme vnctionis: et ei annexis et ꝯſequẽtib⁹. De materia, forma, miniſtro, effectu ſacramẽti extreme vnctionis, et qbus, et qua corꝑis parte dari debeat: et an debeat iterari.

Extreme vnctiõis ſacramẽtũ debet dari laborãtibus in extremis. Et iſtud ſacramentũ inducit mũdationẽ a pctis. Circa quod plura aduertenda ſunt. vz.
Materia
Forma
Miniſter
Effectus
Quib⁹ dari debeat
Quibus corporis patribus, et an poſſit reiterari.

¶ Materia ſacramenti extreme vnctionis que ſit. Cap. i.

Materia huius ſacramẽti eſt oleum oliuarũ: et non aliud oleũ ab epiſcopo prius ſanctificatũ et benedictũ. Quod ſacramentum chriſtus inſtituit, quando apoſtolos ad predicandũ miſſos docuit oleo vngere infirmos. Marc. 6. Et beatus Jacobus in canonica ſua. 5. cap. dicit. Infirmatur qs in vobis, inducat presbyteros eccleſie: et orent ſuper eum, vngentes eũ oleo ſancto. Et tale oleum vocatur oleũ infirmorum, nõ catechuminoꝝ. Unde diligẽter aduertat ſacerdos, ne vnũ pro alio miniſtret: de ſacra vnctione cap. vnctio. Et ſi errore hoc fecerit debet caute ſuppleri per ſacerdotẽ. de ſacramẽtis iterãdis vel non. c. i. in fine. ¶ Forma huius ſacramẽti que ſit. Cap. 2.

Forma huius ſacramenti ſunt verba, que ꝑfert ſacerdos, quãdo inungit infirmum. ſ. Per iſtam vnctionẽ et ſuam pijſſimam miſericordiã indulgeat tibi deus quicquid deliquiſti per viſum, per auditũ etc. Et licet varie ſint forme huius ſacri, tñ melius eſt vti forma ſctẽ Romane eccle, que eſt mr̃ et magiſtra aliarũ ecclíarũ. ¶ Ex cõcilio Florẽtino, Forma ſacri extreme

treme vnctionis hec eſt. Per iſtam vnctionē & ſuā piiſſimā miſericordiā indulgeat tibi dn̄s quicqd deliquiſti per viſuz, ſimiliter in alijs mēbris. ¶ Miniſter huius ſacramenti quis ſit. Ca. 3.

Miniſter huius ſacramēti eſt ſolus ſacerdos, & non alius. Quod patet in predicta authoritate ſancti Jacobi ca. 5. vbi ait, inducat presbyteros &c. 25. diſt. 5. ſed queritur, & ca. ſequēti. Nec eſt de neceſſitate q̄ ſint plures ſacerdotes p̄ſentes, ſed vnus ſolus cum clerico poteſt ſacr̄m conferre. De verboꝝ ſignifi. c. queſiuit. Si tamen ſint plures ſacerdotes melius eſt. Et ille, qui inungit, debet dicere verba, & ceteri r̄ndere, & aſſiſtere: & pro infirmo orare. ¶ De effectib⁹ hui⁹ ſacramēti. Ca. 4.

Effectus huius ſacr̄i eſt multiplex. ¶ Primus eſt cōſolidatio ſp̄ualis debilitatis p̄ peccatū inducte. Dicit eniz ſctūs Thomas, q̄ talis vnctio dicitur quedaz ſp̄ualis ſanatio: q2 datur contra quandā inhabilitatem vel ineptitudinē, que in nobis remanſerūt ex peccato actuali vel originali, vel venialiū peccatorū remiſſio. ¶ Secundus effectus eſt ſanitas corporalis, ſi diuina ſapientia id nouerit infirmo vtiliter expedire. ¶ Tertius eſt: q2 p̄ iſtud ſacr̄m remittunt̄ pctā venialia & mortalia que ignorat: vt in eadē authoritate bti Jacobi: & ſi in pcīs fuerit: dimittent̄ ei. Jacobi. 5. ca. ¶ Quartus eſt diminutio pene pctō mortali debite. ¶ Quintus eſt grē augmentuz, que in hoc ſacr̄o cōfertur & augetur, niſi obex ponatur: & ex cōſequēti gloria. ¶ Sextus eſt interior letitia & robur contra demonis inſidias, que potiſſime tunc inſunt. ¶ Septimus arctatio diabolice poteſtatis, que non eſt ita potens ſumpto ſacramento. ¶ Octauus eſt proteſtatio decedētis, q̄ permāſerit in fide militātis eccl̄ie, ex qua vadit ad eccleſiā triūphantē: tanq̄ȝ miles q̄ fideliter pugnauit. ¶ Quibus dari debeat hoc ſacr̄m. Ca. 5.

Hoc ſacramentum dari debet ſolū infirmis adultis & penitentibus, qui ſunt infirmi in periculo mortis: & illis, qui inſtāter petunt illud & petierunt, licet tunc nihil intelligāt, p̄pter mortis anxietatē vel phreneſiz, vel aliud accidens. ¶ Quibus corporis partibus debeat dari hoc ſacramentum. Cap. 6.

Dandum eſt autem hoc ſacr̄m in illis corporis partibus & locis, per q̄ morbus in aīam intrauit: Et q2 qnq3 ſenſus ſunt illi, p̄ quos potiſſimū hō peccat, ideo in illis locis dādū eſt

¶ Ex cōcilio Florētino prędicto. Hoc ſacrm̄ infirmo de cu-
ius morte timetur dari debet. Qui vngēd⁹ eſt in oculis ꝓpter vi
ſū: in auribus ꝓpter auditū: in naribus ꝓpter odoratū: in ore
ꝓpter guſtū vel locutionē: in manibus ꝓpter tactū: in pedibus
ꝓpter greſſū: in renib⁹ ꝓpter delectationē ibidē vigētē. Hęc
ibi. Et ſiqs nō haberet oculos, vel naſum, vel alia mēbra, inun
gātur loca magis ꝓpinqua dictis ſenſibus vel locis, quę inungi
deberēt. Inunguntur etiā renes: qꝛ in eis incentiuū libidinis cō
ſiſtit. Ideo ſaluator nr̄ Lucę. 12. dicit. Sint lumbi veſtri pręcin
cti. ꝛc. Non debent aūt ſpatulę inūgi, qꝛ vnctę fuerūt in bapti
ſmo. Nec manus preſbyteri vngēdę ſunt interius, ſed exterius:
qꝛ prius ab ep̄o iterius inūctę fuerūt in ordinatione ſacerdotij.
Et ſi talis infirmus laborat in extremis cito inūgat, ne inūct⁹ de
cedat. diſ. 5. c. bap. ¶ An hoc ſacrm̄ poſſit reiterari. Cap. 7.

P Oteſt autē reiterari hoc ſacrm̄ toties quoties infirmus
mori appropinquare vī. Sed in eadē infirmitate ſi fue
rit lōga, ꝛ timetur de periculo mortis, poterit reiterari ſemper
Si vero ſit infirmitas breuis, non reiteratur, niſi recidiuauerit.
Nec eſt expectādū ad inungēdū infirmū vſqꝫ ad vltimū, qꝛ tūc
nullū ſenſum, vel deuotionē habere pōt. Et debet dari ēt illud
recuſantibus, dūmodo ſit penitens, ipſuꝫ ligādo per manus, ꝛ
pedes, ꝛ brachia, ꝛ ſic inungi. Qui negligūt recipere hoc ſacrꝫ,
vel cōtēnūt, grauiter peccāt: ꝛ tp̄e interdicti eccleſiaſtici hoc ſa
cramentū nō debet cōferri. Sacerdotes curati, qui renuūt aut
negligūt hoc ſacrm̄ conferre, nō euadūt pctm̄ mortale. Sacer
dos quolibet anno debet ſacrū ol cū mutare: ꝛ vetus in eccleſię
lāpadibus ad cōburendū ponere. Et ſi cōtrariū faceret, graui-
ter peccaret. De ꝯſe. diſt. 4. Si qs de alio. Et ſi ſacrū chriſma
vel oleū catechuminoꝝ, vel infirmoꝝ, ex vſu defecerint: debet
ſup illa imponi oleū nō benedictū ꝛ totum efficitur benedictū.
De ꝯſe. eccle. vel alta. c. qd̄ in dubijs. Sacerdos nō dꝫ petere
in collatione huius ſacramēti pecuniā, qꝛ ſimoniacus eſſet: ſpō
te tn̄ oblataꝫ pōt recipere. 1. q. 3. ca. vlt. Et ſi infirmus petierit
hoc ſacrm̄: ꝛ anteqꝫ ſacerdos veniat loquelā amiſerit vel noti-
tiam, nihilominus ſacerdos eum inungat. 26. q. 5. cap. his qui.
ꝛ de ſent. excō. ca. a nobis. 2. qꝛ in tali caſu etiam deberet bapti
ꝫari: ꝛ a peccatis abſolui. De bapt. ꝛ eius effect. cap. maiores.

¶ Ordo

C Ordo ad vngendum infirmū ſm Romanā curiā. Cap. 8.

SAcerdos vncturus infirmū, in primis accipiat oleū ſctm, deinde ordinate ,pcedat,dicēdo ps. Miſerere mei. vt dictū eſt ſupra in cōione. Cū aūt puētū fuerit ad locū,vbi iacet infirmus,ſacerdos intrās dicat. ℣. Pax huic domui. ℟. Et oībus habitātibus in ea. Deīde ſtās aū ęgrotū dicat ℣. Adiutoriū nr̄z in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit cęlū ⁊ terrā. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cū. Oremus. Oro.

ADeſto dn̄e ſupplicationibus nr̄is, ⁊ me indignū, qui primū miſericordia tua indigeo,clemēter exaudi: ⁊ quez nō electione meriti,ſed dono gratię tuę cōſtituiſti huius operis miniſtrum: da fiduciā tui muneris exequendi,⁊ ipſe in nr̄o miniſterio qđ tuę virtutis eſt operare. Per chriſtum. Oremus. Oro.

INtroeat dn̄e Jeſu chriſte domū hāc ſub nr̄ę humilitatis ingreſſu ęterna felicitas:diuina ,pſperitas: ſerena lętitia: charitas fructuoſa:ſanitas ſempiterna:effugiat ex hoc loco acceſſus dęmonū: adſint angeli pacis:domūq₃ hāc deſerat effugata diſcordia. Magnifica dn̄e ſup nos nomē ſctm̄ tuū:⁊ bene ✠ dic nr̄ę ꝯuerſationi: ſcifica nr̄ę humilitatis ingreſſū:q ſctūs ⁊ pius es:⁊ pmanes cū p̄re ⁊ ſpū ſcō i ſcl'a ſcl'oꝝ. ℟. Amē. Oro.

ORemus ⁊ deprecemur dn̄m nr̄m Jeſū chriſtū,vt bn̄dicēdo bene ✠ dicat hoc tabernaculū,⁊ oēs habitātes in eo, ⁊ det eis angelū bonū cuſtodē,⁊ faciat eos ſibi ſeruire ad ꝯſiderandū mirabilia de lege ſua:auertat ab eis oēs ꝯtrarias ptātes: eripiat eos ab oi formidine: ⁊ ab oi perturbatione: ac ſanos in hoc tabernaculo cuſtodire dignet. Qui cū p̄re ⁊ ſpū ſctō viuit ⁊ regnat in ſecula ſcl'oꝝ. ℟. Amē. Deinde dicat hāc orationez.

EXaudi nos dn̄e ſctē, p̄r ops̄,ęterne deus, ⁊ mittere digneris ſctm̄ angelū tuū de celis,q cuſtodiat,foueat, protegat, viſitet, atq₃ defendat oēs habitantes in hoc habitaculo. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amen. Et ponatur imago Crucifixi ante oculos infirmi: vt eam poſſit reſpicere. Deinde in moduz crucis aſpergat ęgrotū aqua bn̄dicta:poſtea domū dicēdo aū. Aſperges me dn̄e. cū ℣ Miſerer̄ mei deus. ⁊ Gloria pat. ⁊ Sicut erat. Et repetit aū. Aſperges me. vt ſup̄. Deide īmediate faciat ęgrotus cōfeſſionē: ⁊ dicat. Confiteor Quo dicto ſacerdos dicat.

DOminus noſter Jeſus chriſtus te abſoluat,⁊ ego abſoluo te ab omni vinculo excōicationis maioris,ſiue mino/

ris,ſuſpenſionis, vel interdicti,⁊ ab oibus pctis tuis, ⁊ reſtituo te vnitati:⁊ cõioni ſcẽ mr̃is eccleſię abſolutũ. In noie pa ✠ tris,⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amen. Et tũc oẽs clerici aſtãtes dicãt legẽdo ſeptẽ pſalmos penitẽtiales. Dũ aũt pſalmi dñr, vel cũ dicti fuerint, ſacerdos inuncto pollice in oleo ſcõ dicat abſolute.

In noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij,⁊ ſpũs ✠ ſãcti extinguat in te ois virtus diaboli:per impoſitionẽ manuũ noſtrarũ:immo per inuocationẽ omniũ ſanctoꝝ angeloꝝ, archãgeloꝝ,patriarchaꝝ,prophetaꝝ, apoſtoloꝝ,marytrũ,cõfeſſoꝝ, virginum,atq3 oium ſimul ſanctoꝝ. ℞. Amen. Quo dicto,faciat ſignũ crucis de oleo ſancto in corpore ęgri in ſeptem locis ſubſcriptis, ad vnãquãq3 crucem,propriam orationem dicendo. Ad oculos.

Per iſtam ſanctã vn ✠ ctionẽ, ⁊ ſuam piiſſimã miſericordiã,parcat tibi dñs,qcqd deligſti per viſum. ℞. Amen. Miniſter vero tergat locũ inunctũ,cũ ſtuppa,reponẽs eam in vaſe munde:⁊ ſic faciat poſt quãlibet vnctionem. Ad aures.

Per iſtam ſanctã vn ✠ ctionem, ⁊ ſuã piiſſimã miſericordia3: parcat tibi dñs qcqd deliquiſti p auditũ. ℞. Amẽ. Ad nares.

Per iſtam ſanctã vn ✠ ctionem,⁊ ſuã piiſſima3 miſericordiã: parcat tibi dñs qcqd deliquiſti p odoratũ. ℞. Amẽ. Ad labia.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionem,⁊ ſuam piiſſimam miſericordiam, parcat tibi dominus quicquid deliquiſti per guſtum ⁊ locutionem. ℞. Amen. Ad manus.

Per iſtam ſanctã vn ✠ ctionem,⁊ ſuã piiſſimã miſericordia3, parcat tibi dñs qcqd deliquiſti p tactũ. ℞. Amen. Ad pedes.

Per iſtam ſanctã vn ✠ ctionem,⁊ ſuã piiſſimam miſericordiã: parcat tibi dñs, qcqd deliquiſti p greſſũ. ℞. Amẽ. Ad lũbos.

Per iſtam ſanctam vn ✠ ctionem , ⁊ ſuam piiſſimam miſericordiam,parcat tibi dominus quicquid lumborum delectatione deliquiſti. ℞. Amen. Poſtea dicat ſacerdos.

Vnxi te oleo ſancto in nomine patris, ⁊ filij,⁊ ſpiritus ſancti. Et non lateat in te immundus ſpũs,⁊ dolor ſiue inſanabilis langnor,neque in mẽbris tuis,neq3 in medullis,neq3 in cõpaginibus mẽbroꝝ tuoꝝ,ſed virtus chriſti altiſſimi in te corroboretur. Quoniam ſicut vnxit Samuel Dauid in rege3 propbetã olei operatione,omnipotentis virtute, ſic ſuo ſancto medicamine te vnxi,quatenus per huius myſterij operationem,⁊

per

per hanc ſacrati olei vnctionem,atq; noſtrā deprecationē, vir-
tute ſancte Trinitatis medicatus,atq; refectus: priſtinam ac
melioratā recipere merearis ſanitatē a dño omnipotente. Qui
viuit ⁊ regnat deus in ſecula ſeculorum. ℞. Amen. Oremus.

Per iſtam ſanctam vnctionē, ⁊ per dei virtutē, ⁊ per my-
ſterij noſtri benedictionē: ſanctificētur ab omni ſorde pec
cati manus ⁊ os, cor quoq; ac ſenſus, viſus, auditus, guſtus, ta-
ctus, ⁊ odoratus, ac totū corpus tuum, ⁊ anima tua: ⁊ idoneus
efficiaris ad inuocandū atq; ſanctificandum deū ⁊ benedicen-
dum nomen eius. Reddat tibi dñs letitiā ſalutaris tui, ⁊ ſpiritu
principali ꝯfirmet te: ⁊ ſpūm ſanctū innouet in viſceribus tuis;
⁊ ne auferat illū a te. Sed benedictio dei p̄ris, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſci,
deſcēdat ſuper te: copioſaq; ſup caput tuum defluat: ⁊ in extre
ma corporis tui deſcēdat. Interius exteriuſq; te repleat, atq;
circundet: ⁊ ſit ſemp tecum. Per chriſtū dñm nrm. ℞. Amen.

Sanet te deus pater omnipotens: qui te creauit. Sanet
te Jeſus chriſtus, qui pro te paſſus eſt in cruce. Sanet
te ſpiritus ſanctus, qui tibi in baptiſmo infuſus eſt. Sancta tri-
nitas vnus deus gratiam ſuam ad profectū ſalutis anime ⁊ cor
poris in te augeat ⁊ ab omni malo te liberet, ac in bono iugiter
cōſeruet. Qui viuit ⁊ regnat deus in ſecula ſeculorum. ℞. Amē.

Quibus oibus pactis, ⁊ a clericis pſalmis ⁊ letanijs lectis ſacer-
dos dicat. Kyrie el. Chriſte el. Kyrie el. ℣. Pater noſter. ſub ſilentio.
℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℞. Sed libera nos a malo. ℣. Sal
uum fac ſeruum tuum. ℞. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dñe
auxilium de ſancto. ℞. Et de ſion tuere eum. ℣. Eſto ei dñe turris forti
tudinis. ℞. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℞. Et fi-
lius iniquitatis non apponat nocere ei. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ℞.
Et clamor meus. ℣. Dñs vobiſcū. ℞. Et cum ſpiritu. Oremus. Oro.

Domine deus qui per apoſtolum tuum locutus es, infir-
matur q̄s in vobis, inducat presbyteros eccleſie, ⁊ orent
ſuper eū, vngētes eū oleo ſcō in noie dñi: ⁊ oratio fidei ſalua-
bit infirmū, ⁊ alleuiabit eum dñs, ⁊ ſi in peccatis ſit, dimittent ei:
cura q̄s redēptor noſter gratia ſpūs ſancti lāguores iſtius infir-
mi: ⁊ ſua ſana vulnera: eiuſdē dimitte peccata: atq; dolores cū
ctos cordis ⁊ corporis ab eo expelle, plenāq; ei interius exte-
riuſq; ſanitatē miſericorditer redde, vt ope miſericordie tue re-

ſtitutꝰ: ad priſtina reparetur officia. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas in ſecula ſeculoꝝ. ℞. Amen. Alia oõ.
R Eſpice, queſumus domine, famulũ tuũ in infirmitate ſui corporis ſatiſcentem, ⁊ animam refoue quam creaſti: vt caſtigationibus emendatꝰ ſe ſentiat tua medicina ſaluatũ. Per chriſtum dominum noſtrum. ℞. Amen. Oratio.
D Omine ſancte, pater oñs, eterne deus, qui benedictionis tuę gratiã infũdendo corporibus, facturã tuã multiplici pietate cuſtodis, ad inuocationez tui nois benignus aſſiſte, vt famulũ tuũ. N. ab ęgritudine liberatũ ⁊ ſanitati donatũ, dextera tua erigas, virtute cõfirmes, poteſtate tuearis atqꝫ eccleſię tuę ſanctiſqꝫ altaribus tuis cum omni deſiderata proſperitate reſtituas. Per chriſtũ dñm noſtrum. ℞. Amen. Oĩo.
D Ominus ieſus chriſtus apud te ſit, vt te defendat: intra te ſit, vt te reficiat: circa te ſit, vt te cõſeruet: ante te ſit, vt te deducat: poſt te ſit, vt te cuſtodiat: ſup te ſit, vt te benedicat. Qui in trinitate pfecta viuit ⁊ regnat in ſcl'a ſcl'orũ. ℞. Amen.
Poſtea ſtuppa proijciatur in ignem. His omnibus peractis reuertantur ad eccleſiam: ⁊ Crux remaneat coram infirmo.
¶ Ordo vngẽdi infirmũ ſm vſum patriarchatus Venetiaꝝ.
S Acerdos accedere volens ad vngendum infirmũ, ſũpto ſuppelliceo, ⁊ ſtola, ⁊ libello cũ miniſtro ad infirmũ accedat. Et ibidẽ ſuppelliceo ⁊ ſtola paratus accedẽs ad lectũ infirmi, dicat. Pax huic domui, ⁊ oibus habitãtibꝰ in ea. Et aſpergat infirmũ, ⁊ thalamũ, ⁊ aſtantes, aqua benedicta. Quo facto paucis verbis infirmũ cõſolet: ⁊ hortet ad habẽdã ſpem ⁊ fiduciam in dño deo. Et poſtea dicat. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oĩo.
O Mnipotens ⁊ miſericors deus, immẽſam pietatẽ tuam humiliter imploramus, vt ad introitũ humilitatis noſtrę in tuo nomine hũc famulũ tuũ. N. in hoc habitaculo iacẽtem feſſũ ſalutifere viſitare digneris, ſicut viſitaſti Thobiã ⁊ Sarrã ſocrũ Petri, puerũqꝫ Cẽturionis, atqꝫ eũ reſtituas priſtinę ſanitati animę ⁊ corporis, vt recepta ipſa priſtina ſanitate, gratiarũ tibi in eccleſia tua referat actionẽ. Per xpm dñm noſtrũ. ℞. Amen. Deinde ſacerdos intingens pollicẽ in oleo ſcõ infirmorũ, vngat caput infirmi in modũ crucis, dicẽs.
V Ngo caput tuũ oleo ſcificato, In noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠

lij, ꝛ ſpūs ✠ ſancti, vt more militis vncti preparatus ad luctamē, poſſis aereas ſuperare cateruas. p xp̄ʒ do. ℟. Amē. Et extergat ſtuppa locꝰ inūctꝰ, ꝛ ponat i vale mudo. ¶ Ad oculos.

Ungo oculos tuos oleo ſctificato, In noīe pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpūs ✠ ſcī, vt qcqd de illicito viſu deliquiſti, huius olei vnctione expietur. p xp̄m do. no. ℟. Amē. ¶ Ad aures.

Ungo has aures ſacrati olei liquore, In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid delectatione nociui auditus admiſſum eſt, medicina ſpirituali euacuetur. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad nares.

Ungo has nares oleo ſacrato, In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti, vt quicqd noxio vapore contractum eſt ab odore ſuperfluo: iſta emendet vnctio vel medicatio. Per chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad labia.

Ungo labia iſta conſecrati olei medicamento, In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti, vt quicquid guſtu ſuperfluo ꝛ inordinato, vel otioſa, vt criminoſa peccaſti locutione, diuina clemētia miſerāte, hac vnctione expurgetur. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amē. ¶ Ad pectus.

Ungo pectus tuum oleo ſancto, vt hac vnctione protectus, fortiter ſtare valeas aduerſus aereas cateruas. In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti: ſit hęc vnctio olei ſanctificati ad purificationē mentis ꝛ corporis. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reium. Amen. ¶ Ad ſcapulas.

Ungo has ſcapulas ſiue in medio ſcapularū oleo ſacro, In noīe pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpūs ✠ ſancti: vt ex omni parte ſpūali ꝑtectione munitus, valeas diabolicos impetus viriliter cōtēnere, ac procul poſſis eos robore ſuperni iuuaminis repellere. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amen. ¶ Ad manus.

Ungo has manus oleo ſāctificato, In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti: vt qcquid illicito vel noxio tactu, vel opere peregerunt: per hanc vnctionem euacuetur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Ad pedes.

Ungo hos pedes oleo benedicto, In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti: vt quicquid ſuperfluo vel nociuo inceſſu cōmiſerunt, iſta aboleat vnctio vel medicatio. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

Benedictio ſuper infirmum inunctum.

BEne ✠ dictio dei omnipotentis cum angelis ſuis ſit ſuper te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio domini noſtri Jeſu Chriſti cum apoſtolis ſuis ſit ſuper te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio Spiritus ſancti cum ſeptem donis ſuis ſit ſuper te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio ſanctę eccleſię catholicę cum filijs ſuis electis ſit ſuper te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio ſanctę Marię virginis matris domini noſtri Jeſu Chriſti cum filiabus ſuis ſanctis ſit ſuper te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio ſancti Petri principis apoſtolorum ⁊ omnium apoſtolorum ſit ſuper te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio quatuor euāgeliſtarū chriſti cum quatuor euāgelijs: ⁊ quatuor paſſionibus chriſti ſit ſuper te. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio ſanctę Crucis chriſti cum virtute altiſſimi: ſit ſuper te. ℟. Amen
Bene ✠ dic dn̄e famulū m tuū m ſicut bene ✠ dixiſti Adam: per paſſionem filij tui domini noſtri Jeſu chriſti. ℟. Amen.
Bene ✠ dic domine famulū m tuū ſicut bene ✠ dixiſti Noe, ⁊ filios eius poſt diluuium. ℟. Amen.
Bene ✠ dic domine famulū m tuū m, ſicut bene ✠ dixiſti Abraham propter fidem ſuam. ℟. Amen.
Bene ✠ dic dn̄e famulū m tuū m, ſicut bene ✠ dixiſti Moyſē per decē verba legis, quę dediſti ei in monte ſynai. ℟. Amen.
Bene ✠ dic dn̄e famulū tuū, ſicut bene ✠ dixiſti Dauid: ꝑꝑ eius deuotionē ad te, ⁊ ꝑꝑ fortitudinē manuū ſuarū. ℟. Amen.
Bene ✠ dictio omniū gentiū celeſtium ſit ſup te. ℟. Amen.
Fiant merita ⁊ orationes omniū ſanctorum tecum in diebus ⁊ noctibus: in verbo ⁊ facto, in cogitatione, ⁊ omni tempore cōmendo te ſub poteſtate ſanctiſſimę Trinitatis. ℟. Amen.
Illuminet faciē tuā ſuper te dn̄s, ⁊ miſereatur tui. ℟. Amen.
Conuertat dominus vultum ſuum ad te, ⁊ det tibi pacē. Qui viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum. ℟. Amen.
In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti: accipe ſanitatem mentis ⁊ corporis. ℟. Amen.
Hęc vnctio ꝑ iſtud ſignū ſcē cru ✠ cis, ⁊ ꝑ oleū ſcī ✠ ficatū: ⁊ ꝑ donum

donū ſcti ✠ ſpūs fiat tibi ad ſanitatē ꝛ ſempiternā ſalutē. ℟. Amē. Deinde dicat ſacer. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oremus. Orō.

DOmine Jeſu chriſte, q̄ es ſaluatio, ꝛ redēptio noſtra, qui es vera ſalus, ꝛ medicina, ꝛ a quo oīs ſanitas ꝛ medicamentū venit, qui apoſtoli tui voce inſtituis, vt languidos olei liquore tangentes vngamus, poſtulamus miſericordiā tue pietatis: ꝛ queſumus, vt reſpicias ꝓpitius ſuꝑ hunc famulū tuū ab illa ſummitate celoꝝ, vt quē languor curuat ad exitū: ꝛ viriū ꝯtractio ꝑtrahit ad occaſum, medela tue grē ſaluti reſtituat caſtigatū. Extingue in eo libidinū ꝛ febriū actus egritudinū ꝛ cupiditatum tormenta, diſſolue ſuperbie inflationē, tumorēq; cōpeſce: vlcera ꝛ putredines vitioꝝ euacua, viſcerum interna, cordiūq; ac medullaꝝ ꝛ cogitationū ſana diſcrimina: ꝯſciētiaꝝ atq; plagarū abducito cicatrices, phyſicis, ꝛ phantaſmaticis adeſto periculis: vetereſq; atq; immenſas remoue paſſiones: opera carnis ſanguiniſq; materiā cōpone, ac delictoꝝ illi veniā propitiatus attribue, ſicq; illū iugiter cuſtodiat pietas tua: vt nec ad corruptionē aliquādo ſanitas, nec ad perditionem te auxiliante ꝑducat infirmitas, fiatq; illi hec olei ſacra perūctio: concita morbi pn̄tis expulſio, ꝛ peccatoꝝ oīū optata remiſſio: te concedente ſaluator mundi. Qui cum patre ꝛ ſpiritu ſancto viuis ꝛ regnas deus. Per omnia ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amen.

PRopitietur dñs cunctis iniquitatibus huius infirmi, ꝛ ſanet omnes languores illius, redimatq; de interitu perpetue mortis vitam eius, ꝛ corroboret ꝛ ſatiet in bonis oībus deſiderium ipſius. Qui viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amē.

Concede nobis dñe famulis tuis, vt orantes cum fiducia dicamus. Pater nr̄. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo.

Libera nos, queſumus dñe, ab omni malo: ꝛ cuſtodi nos ſemper in omni opere bono Jeſu chriſte author omnium bonoꝝ.

¶ Benedictio cineꝝ, in qbus ponēdus eſt infirmus moriēs: ꝛ cilitij quo cadauer defuncti eſt inuoluēdū. ℣. Adiutorium nr̄m in nomine dñi. ℟. Qui fecit celū ꝛ terrā. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Orō.

DEus, qui nō mortē, ſed penitētiā deſideras pctōꝝ, fragilitatē cōditionis humane benigniſſime reſpice, ꝛ hos cineres, quos cauſa proferende humilitatis, atq; promerēde ve-

nię,cilitiū quoq;, qđ indutus eſt famulus tuus, eidem imponi decreuimus:bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt qui ſe cinerē eſſe ob prauitatis ſuę meritū,⁊ in puluerē reuerſuꝝ ſe cognoſcit,pcōꝝ oiuꝫ veniā,⁊ pmia penitētibꝰ repromiſſa a te miſericorditer ꝯſequi mereat. Per xp̄ꝫ dn̄ꝫ nr̄ꝫ. Exorciſmꝰ cineris.

EXorcizo te cinis in noie dei pa ✠ tris oipotētis,⁊ in noie Jeſu ✠ chriſti filij eius,⁊ ſpūs ✠ ſancti,qui te p ignem in fauillā cōuerti precepit: vt ſicut iuſſione dei per ſanctū famulū ſuuꝫ Moyſen cinis vitulę in pplo aſperſus oēm congregationem ſāctificauit iſrael, ita ⁊ tu exorcizatus in nomine ſanctę trinitatis, ⁊ in terra ⁊ cilitio aſperſus in famulo dei non lateat diabolus, ſed manifeſtet atq; expellat, vt purus ⁊ ſyncerus inueniat. Per eundē dn̄m nr̄m Jeſum chriſtū,qui vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculū p ignē. ¶ Itē benedictio cilitij.

BEne ✠ dic dn̄e hoc cilitiū,qđ famulus tuus pro humilitatis ⁊ plenitudinis ſuę deuotione indui appetit, vt ſicut niniuitarū pplo in cinere ⁊ cilitio penitēti pepercisti,ita ⁊ famulus tuus humiliationis ⁊ profeſſionis ſuę hoc indutus veſtimēto,a te creatore ſuo omniū percipiat incremēta virtutum: ⁊ cunctoꝝ indulgentiā conſequat delictoꝝ. Tunc aſperſis ciueribꝰ ⁊ cilitio aqua benedicta,imponat vtrunq; ſuper infirmum vel etiam defunctuꝫ, ⁊ dicat ſequentē orationē. Oremus. Oratio.

INduat te dn̄s veſtimento ſalutis,⁊ qui nobis vt humilitatis oſtēderet formā vilibꝰ voluit indui pānis in preſepio, ipſe te faciat corde cōtrito ⁊ humiliato ſibi aſſiſtere, vt ſicut habituꝫ hunc abiectionis te fecit extrinſecus induere,ita ipſe veſtimento immortalitatis ⁊ ſtola iocūditatis te intrinſecus induat. Per eundē dn̄m noſtrum ieſuꝫ chriſtū filiū dei,qui cuꝫ patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat deus in ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amē. Tūc ſup infirmū ſacerdos cineres aſpergat, ⁊ cilitiū ſup eū ponat. Si aūt iā mortuus fuerit,ſilr eū aſpgat ⁊ cilitiū eū induat.

¶ De oratione facienda in viſitatione infirmorum. Ca. 3.

CUm ſacerdos aliquā perſonā infirmā decumbētē viſitauerit,⁊ aliquā orationē ſup eā facere voluerit, poterit vti forma infraſcripta.vꝫ. ¶ Primo intrans domū vel cameram infirmi dicat. Pax huic domui. ℟. Et omnibus habitātibus in ea. Et accedens ad lectulū infirmi, eum dulciter ſalutet:

tet, ad patiētiā hortetur, ⁊ aliqua verba ſctā pro ipſius exhortatione ⁊ cōſolatione dicat. Et, qꝛ infirmitas corpalis frequentius euenit ꝓpter infirmitatē ſpūalē, vt in cap. cū infirmitas. de pe͞ni. ⁊ remiſ. hortetur eū vt ſi cito velit ſanari ab infirmitate, etiā ſi infirmitas nō ſit multū grauis, integrā ⁊ verā confeſſionē faciat de omnibus peccatis ſuis: Poſtmodū ſacerdos dicat

Chariſſime, ſi dominus tibi preſtare dignabitur ſanitatē, non ne proponis de cetero pro virib⁹ tuis a peccatis cauere, ⁊ eius mandata pro poſſe ſeruare? Quo promittente, dicat ſacerdos.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ⁊ terrā.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Introeat, queſumus dn̄e Jeſu chriſte, domū hanc ſub noſtre humilitatis ingreſſu eterna felicitas, diuina proſperitas, ſerena letitia, charitas fructuoſa, ſanitas ſempiterna. Effugiat ex hoc loco acceſſus demonū, adſint angeli pacis, domūq; hanc deſerat effugata diſcordia. Magnifica dn̄e ſuper nos nomen ſanctū tuum: bene ✠ dic cōuerſationi noſtre: ſanctifica noſtre humilitatis ingreſſum: qui ſanctus ⁊ pius es: ⁊ ꝑmanes cū patre ⁊ ſpū ſctō in ſecula ſeculoꝝ amen. Ps. Dn̄e ne in furore. i. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Sequētia ſcti euāgelij ſm Mathe͞u. ℟. Gloria tibi dn̄e. Dum ſacerdos dicit. Sequētia ſancti, ſignum crucis faciat ſup ſe in fronte, ſup os, ⁊ ſup pectus: ⁊ ſimiliter ſup infirmū, maxime ſi fuerit maſculus: ſi vero femina fuerit, dū ſacerdos ſe ſignat, ꝑ ſemetipſā in locis ꝑdictis ſe ſignet: ⁊ hoc idē in ſequentibus euangelijs obſeruet.

In illo tp̄e: Cum introiſſet Jeſus Capharnaum: acceſſit ad eum Centurio rogans eum, ⁊ dicēs. Dn̄e puer meus iacet in domo paralyticus, ⁊ male torquetur. Et ait illi Jeſus. Ego veniā, ⁊ curabo eū. Et rn̄dēs Centurio ait. Dn̄e nō ſum dignus vt intres ſub tectū meū, ſed tantū dic verbo ⁊ ſanabitur puer meus. Nam ⁊ ego homo ſum ſub poteſtate cōſtitutus habēs ſub me milites. Et dico huic vade ⁊ vadit, ⁊ alio veni ⁊ venit, ⁊ ſeruo meo fac hoc ⁊ facit. Audiēs aūt Jeſus miratus eſt, ⁊ ſequētibus ſe dixit. Amen dico vobis, nō inueni tantā fidē in Iſrael. Dico aūt vobis, ꝙ multi ab oriente ⁊ occidēte venient ⁊ recūbent cum Abrahā Iſaac ⁊ Jacob in regno celoꝝ: Filij autē regni eijciētur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus ⁊ ſtri

dor dentiū. Et dixit Jeſus Centurioni. Uade ⁊ ſicut credidiſti
fiat tibi. Et ſanatus eſt puer eius ex illa hora. Oremus. Orō.
DOmine ſancte, pater oṗs, ęterne deus, qui benedictionis
tuę gratiā ęgris infundendo corporibus facturaꝫ tuam
multiplici pietate cuſtodis: ad inuocationem nominis tui beni
gnus aſſiſte: vt famulum tuum ab ęgritudine liberatum ⁊ ſani
tati donatum dextera tua erigas, virtute confirmes, poteſtate
tuearis: atqꝫ eccl'ie tuę ſcē cū oī deſiderata ꝓſperitate reſtituas.
Per xp̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amē. Ps. Cōſerua me dn̄e. Dn̄s vo
biſcū. Sequētia ſcī euāgelij ſm Marcū. ℟. Gloria tibi dn̄e.
IN illo tp̄e: Recūbētibus vndecim diſcipulis apparuit il
lis Jeſus, ⁊ exprobrauit incredulitatē illoꝝ ⁊ duritiā cor
dis, qꝛ his q viderāt eū reſurrexiſſe a mortuis nō crediderāt. Et
dixit eis. Euntes in mūdū vniuerſū predicate euāgeliū oī crea
turę. Qui crediderit ⁊ baptizatus fuerit, ſaluus erit. Qui vero
nō crediderit, ꝯdēnabit: Signa aūt eos, qui crediderint, hęc ſe
quent. In noīe meo demonia eijciēt, linguis loquētur nouis, ſer
pētes tollent. Et ſi mortiferū qd biberint, nō eis nocebit. Sup
ęgros manus imponent ⁊ bene habebūt. Et dn̄s quidē Jeſus,
poſtq̄ꝫ locutus eſt eis, aſſumptus eſt in celum, ⁊ ſedet a dextris
dei. Illi aūt profecti predicauerūt vbiqꝫ dn̄o cooperante ⁊ ſer
monem confirmante ſequentibus ſignis. Oremus. Oratio.
UIrtutum celeſtiū deus, qui ab humanis corporibus oēs
languorē ⁊ oēm infirmitatem p̄cepti tui poteſtate depel
lis, adeſto propitius huic famulo tuo, vt fugatis infirmitatibus
⁊ viribus receptis, nomen ſanctū tuum inſtaurata protinus ſa
nitate benedicat. Per chriſtum dominū noſtrum. ℟. Amen.
Ps. Exaudiat te dominus. Dominus vobiſcum ⁊c. Sequen
tia ſancti euangelij ſecundum Lucam. ℟. Gloria tibi domine.
IN illo tempore: Surgens Jeſus de ſynagoga introiuit
in domū ſimonis. Socrus autem ſimonis tenebatur ma
gnis febribus. Et rogauerunt illum pro ea. Et ſtans ſuper il
lam imperauit febri: ⁊ dimiſit illam. Et continuo ſurgens mini
ſtrabat illis. Cum autem ſol occidiſſet, omnes, qui habebant
infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad Jeſum. At ille
ſingulis manus imponēs curabat eos. Oremus. Orō.
DOmine ſancte, pater oṗs, ęterne deus, q fragilitatem hu
manę

manę conditionis infuſa virtutis tuę dignatione confirmas: vt ſalutaribus remedijs corpora noſtra ⁊ mētes vegetētur, ſuper hunc famulum tuum ꝓpitius intēde, vt oī neceſſitate corporeę infirmitatis excluſa, grā in eo priſtinę ſanitatis pfecta reparet. Per xpm dñm nrm. ℞. Amē. ps. Inclina dñe aurē. Dñs vobiſcū. Sequētia ſcti euāgelij ſm Joannē. ℞: Gloria tibi dñe.

In illo tpe: Erat dies feſtus iudeoꝝ, ⁊ aſcēdit Jeſus hieroſolymā. Eſt autē hieroſolymis probatica piſcina, quę cognominatur hebraice bethſaida, quinqꝫ porticus habēs. In his iacebat multitudo magna languentiū, cęcoꝝ, claudorū, aridoꝝ, expectantiū aquę motū. Angelus autē dñi ſm tēpus deſcendebat in piſcinā, ⁊ mouebatur aqua. Et qui prior deſcēdiſſet in piſcinā poſt motionē aquę, ſanus fiebat a quacūqꝫ detinebatur infirmitate. Erat autē quidā homo ibi triginta ⁊ octo annos habēs in infirmitate ſua. Hunc, cū vidiſſet Jeſus iacētem ⁊ cognouiſſet, qꝛ multū iam tēpus haberet, dixit ei. Uis ſanus fieri? Rñdit ei lāguidus. Dñe hoiem non habeo vt, cū turbata fuerit aqua, mittat me in piſcinam. Dum venio enim ego, alius ante me deſcēdit. Dicit ei Jeſus. Surge, tolle grabatum tuū, ⁊ ambula. Et ſtatim ſanus factus eſt homo: ⁊ ſuſtulit grabatū ſuū ⁊ ambulabat. Erat autē ſabbatū in illa die. Dicebāt ergo iudęi illi qui ſanatus fuerat. Sabbatū eſt: nō licet tibi tollere grabatū tuū. Rñdit eis. Qui me ſanū fecit: ille mihi dixit. Tolle grabatū tuū ⁊ ambula. Interrogauerunt ergo eū: quis eſt ille homo, qui dixit tibi, tolle grabatū tuū, ⁊ ambula? Is autem qui ſanus fuerat effectus, neſciebat quis eſſet. Jeſus autē declinauit a turba cōſtituta in loco. Poſtea inuenit eum Jeſus in templo: ⁊ dixit illi. Ecce ſanus factus es, iam amplius noli peccare: ne deterius aliquid tibi contingat. Oremus. Oratio.

Reſpice dñe famulum tuum in infirmitate ſui corporis laborantē: ⁊ animā refoue quā creaſti: vt caſtigationibus emēdata, cōtinuo ſe ſentiat tua medicina ſaluatā. Per chriſtū. ps. Qui habitat i adiutorio. Aña. Media vita in morte ſumus: quē qrimus adiutorē niſi te dñe, quia pro peccatis noſtris iuſte iraſceris: Scte deus, ſācte fortis, ſctē ⁊ miſericors ſaluator, amare morti ne tradas nos. ℣. Ne proiicias nos in tēpore ſenectutis, cū defecerit virtus noſtra ne derelinquas nos dñe. Sctē deus. ⁊c. ℣. Muro tuo inexpugnabili circūcinge nos

dñe: ⁊ armis tue potētie protege nos ſemꝑ deus noſter. Sācte deus ⁊c. ℣. Aſpice dñe de ſede ſācta tua ⁊ cogita de nobis: inclina deus meus aurē tuā ⁊ audi: aperi oculos tuos ⁊ vide tribulationē noſtrā. Scē deus ⁊c. Gloria patri. Scē deus. ⁊c. Kyrie el. Chriſte el. Kyrie el. Pater nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed lib. ℣. Miſerere mei dñe. qm̄ infirmus ſum. ℟. Sana me dñe, qm̄ cōturbata ſunt oīa oſſa mea. ℣. Poſt partū virgo inuiolata ꝑmāſiſti. ℟. Dei genitrix intercede pro nobis. ℣. Angelis ſuis deus mādauit de te. ℟. Ut cuſtodiant te in oībus viis tuis. ℣. Saluum fac ſeruum tuum. ℟. Deus meus ſperantē in te. ℣. Mitte ei dñe auxiliū de ſctō. ℟. Et de ſion tuere eum. ℣. Nihil proficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniq tatis nō apponat nocere ei. ℣. Eſto ei dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñe exau. ℟. Et cla. ℣. Dñs vob. ℟. Et cū ſpū. Oremus.

Omnipotens ſempiterne deus, infirmitatem famuli tui propitius reſpice, atq; ad protegandum eum dexteram tue maieſtatis extende. Oratio.

Concede hunc famulum tuum q̄s dñe de⁹ ꝑpetua mētis ⁊ corporis ſanitate gaudere, ⁊ glīoſa btē marie ſemꝑ vginis intercesſione a p̄ñti liberari triſtitia, ⁊ ęterna pfrui letitia. Oratio.

Deus qui miro ordine angelorū miniſteria hominūq; diſpenſas, cōcede propitius, vt quibus tibi miniſtrantibus in celo ſemꝑ aſſiſtitur, ab his in terra vita nr̄a muniatur. Oro.

Deus qui facture tue ſemper pio dn̄aris affectu, inclina aurez tuam ſupplicationibus noſtris, ⁊ famulum tuum ex aduerſa valetudine ſui corporis laborantem placatus reſpice: ⁊ viſita in ſalutari tuo: ⁊ celeſtis gratię pręſta ei medicinaz. Per dominum noſtrum. in vnitate eiuſdem. ℟. Amen.

Hanc orationem ſe⁊ benedictionem valere certum eſt.

Completa vltima oratione ſacerdos vtrāq; manum ponat ſuper caput infirmi, ⁊ dicat orationē de beato Uincētio, videlicet.

Super ęgros manus imponent ⁊ bene habebunt. Ieſus Marię filius, mundi ſalus ⁊ dominus meritis beati Uincentij confeſſoris ſui ſit tibi clemens ⁊ propitius. Amen. Poſtea dicat. Initium ſancti euangelij ſecundum Joannem.

In principio erat verbum: ⁊ verbum erat apud deum: ⁊ deus erat verbū. Hoc erat in principio apud deuz. Omnia per ipſum facta ſunt: ⁊ ſine ipſo factū eſt nihil, quod factum eſt. In ipſo vita erat: ⁊ vita erat lux hoīuz. Et lux in tenebris lucet: ⁊ tenebrę eā nō cōprehēderūt. Fuit homo miſſus a deo, cui nomen

nomen erat Joānes. Hic venit in teſtimonium, vt teſtimoniuꝫ
ꝑhiberet de lumine: vt oēs crederēt ꝑ illū. Non erat ille lux: ſed
vt teſtimoniū ꝑhiberet de lumine. Erat lux vera quę illuminat
oēm hoīem venienteꝫ in hunc mundū. In mūdo erat, ⁊ mūdus
per ipſum factus eſt: ⁊ mundus eum non cognouit. In propria
venit: ⁊ ſui eum nō receperūt. Quotquot auteꝫ receperunt euꝫ:
dedit eis poteſtateꝫ filios dei fieri his, qui credunt in noīe eius.
Qui non ex ſanguinibus, neqꝫ ex voluntate carnis, neqꝫ ex vo/
lūtate viri, ſed ex deo nati ſunt. Et verbū caro factum eſt: ⁊ ha/
bitauit in nobis. Et vidimus gloriā eius: gloriam quaſi vnige/
niti a patre: plenuꝫ gratię ⁊ veritatis. Poſtea ſubiungat dicēs.

Dominus Jeſus chriſtus apud te ſit, vt te defendat: intra
te ſit, vt te ꝯſeruet: ante te ſit, vt te deducat: poſt te ſit, vt
te cuſtodiat: ſuper te ſit, vt te bene ✠ dicat: qui cum patre ⁊ ſpū
ſcō in vnitate perfecta viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorū amen.
Benedictio dei omnipotentis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠
ſancti deſcendat ſuper te, ⁊ maneat ſemper. ℟. Amē. Predi/
cta oratio ſuper infirmos pōt abbreuiari ad libitū. ¶ De pe/
titionibus faciendis infirmo morienti valde vtilibus. Cap. 4.

Solent frequēter a ꝑſonis ſecularibus ex deuotione
aduocari ſacerdotes, vt aſſiſtant moriētibꝰ. Ideoqꝫ
taliter aduocati, poterūt in tali tꝑe infraſcriptaꝫ for/
mā ſeruare, vel aliā, vt eis viſuꝫ fuerit. Et primo in/
gredientes camerā infirmi dicant. Pax huic domui.
℟. Et oībus habitātibus in ea. Poſtea accedentes ad infir/
mū, eum dulciter ſalutēt, ⁊ ꝯſolent. Et ſi viderint eū morti ꝓxi/
mū, ſi tn̄ adhuc ſit capax rationis, hortentur ad plenā ſubiectio/
nem ſuiipſius diuinę ⁊ bonitati ⁊ volūtati. Et cum viderint eū
paratum ad moriendū, ſacerdos petat ab eo infraſcriptas peti
tiones per ordinē, moroſe ⁊ diſtincte, vt eas infirmus ꝑcipere
poſſit. vꝫ. Sacerdos. Credis tu oēs articulos fidei: ⁊ totam ſa
cram ſcripturā ſm̄ expoſitioneꝫ ſanctoꝝ doctoꝝ ⁊ catholicoꝝ?
Rn̄deat infirmus. Credo. Sacerdos. Deteſtaris tu, ⁊ repro
bas omnes hęreſes, ⁊ ſuperſtitiones a ſancta matre eccleſia ca
tholica dānatas, ⁊ reprobatas? Rn̄deat infirmus. Reprobo.
Sacerdos. Gaudes mori in fide dn̄i noſtri Jeſu chriſti? Rn̄/
deat infirmus. Gaudeo. Sacerdos. Cognoſcis te multū of/

fendiſſe dñm deum creatorem tuum, a quo tanta beneficia re/
cepiſti: ⁊ a quo habes quicquid boni habes? Reſpondeat infir/
mus. Cognoſco. Sacerdos. Doles ex corde de omni offen/
ſa contra dñm deum, teipſum, ⁊ proximum tuum, qualitercūq₃
cōmiſſa? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles de oī
negligentia, ⁊ omiſſione bene operādi: ⁊ de contēptu gratiaru₃
a dño deo tibi datarū? Rñdeat infirmus. Doleo. Sacerdos.
Doles de hoc non timore mortis, vel cuiuſcūq₃ pene: ſed ſolū
ex conſideratione offenſe diuine bonitatis, quam offendiſti?
Rñdeat infirmus. Ita doleo. Sacerdos. Deſideras recor/
dari omniū peccatorū tuorū oblitorū, vt de ipſis habere poſſis
ſpecialē contritionē, ⁊ dolore₃, ⁊ penitentiā? Rñdeat infirmus.
Deſidero. Sacerdos. Proponis de cetero, ſi deo placuerit,
te de hac egritudine ſanatum, deinceps toto tēpore vite tue ca/
uere a peccatis mortalibus, ⁊ vitā tuā mutare: ⁊ potius quod/
cūq₃ damnū tēporale, ⁊ corporalē mortem ſuſtinere, q̄₃ de cete/
ro deum per peccatum mortale offendere? Rñdeat infirmus.
Propono. Sacerdos. Roga deum, vt te in hoc ſancto pro/
poſito conſeruet. Rñdeat infirmus. Rogo. Sacerdos. Par/
cis oībus inimicis tuis, qui verbo, vel facto, tibi, vel tuis in ali/
quo nocuerūt, amore dñi dei tui, a quo etia₃ tu veniā tuorū pec/
catorū petis, ⁊ hoc non ſolū verbo, ſed corde, ⁊ firma volūtate?
Rñdeat infirmus. Parco. Sacerdos. Vis omnia integre
reſtituere illis, a quibus acquiſiuiſſes, accepiſſes, vel habuiſſes:
per te vel per alios iniuſte, ⁊ indebito modo: ⁊ per hoc totā fa/
cultatē tuam: ſi aliter ſatiſfacere non poſſes, exponere, ⁊ eidem
renunciare? Rñdeat infirmus. Volo: ⁊ paratus ſum. Sacer/
dos. Credis non proprijs meritis, ſed paſſionis dñi nr̄i Jeſu
chriſti virtute, ⁊ merito ad gloriam peruenire? Reſpōdeat infir
mus. Credo. Sacerdos. Credis ꝙ dñs noſter Jeſus Chri/
ſtus pro noſtra ſalute mortuus ſit, ⁊ ꝙ ex proprijs meritis: vel
alio modo nullus poſſit ſaluari, niſi in merito paſſiōis eius? Re
ſpōdeat infirmus. Credo. Sacerdos. Redde ei gratias toto
corde: quantum potes: ⁊ te ipſius paſſioni recōmenda: ⁊ ipſam
corde cogita, ⁊ ore, quantum potes nomina. Rñdeat infirmus.
Reddo. Sacerdos. Doles ꝙ non potes recordari de oībus
peccatis tuis: quibus dñm deum offendiſti, in quocunq₃ loco: ⁊
cum

cum qualicunqꝫ perſona: quę ſi recordareris, confitereris inte/
graliter? Reſpondeat infirmus. Doleo. Sacerdos. Doles:
ꝙ poſtq̃ veniam de peccatis tuis a dño deo cõſecutus es: re/
cidiuans reuerſus es ad eadẽ, vel ſimilia, vel maiora peccata?
Rñdeat infirmus. Doleo: Sacerdos. Si occurrerit tibi dia
bolus, ei ſemp appone merita paſſionis Chriſti. Rñdeat infir/
mus. Apponam. Sacerdos. Si te tentauerit de fide, dicas
te omnia credere, ⁊ confiteri, quę credit, ⁊ confitetur ſancta ca/
tholica ⁊ apoſtolica eccleſia. Rñdeat infirmus. Dicam. Sa/
cerdos. Si dominus deus voluerit te ẜm tua peccata iudica/
re, dicas, Domine deus, ego pono mortem dñi mei Jeſu chri/
ſti inter me ⁊ iudicium tuum, ⁊ q̃uis meruerim ęternam mortẽ
propter peccata mea, interpono tamen meritũ paſſionis eiuſ/
dem loco meriti, quod ego miſer deberẽ habere, ⁊ non habeo.
Item domine pono eandeꝫ paſſionem ⁊ mortem domini mei
Jeſu chriſti inter me ⁊ iram tuam, ⁊ in manus tuas domine cõ/
mendo ſpiritum meum. Reſpondeat infirmus. Dicam. Non
erit deſperandũ, vel dubitandum de ſalute illius, qui ſuprapo/
ſitas petitiones corde crediderit, ⁊ ore confeſſus fuerit. Finitis
prędictis petitionibus, cum cęperit in agone mortis infirmus
certare, poterunt legi infrapoſitę paſſiones omnes, vel aliquę
ipſarum, ſicut neceſſe fuerit, ⁊ etiã repeti. Et cum viderint in/
firmum ſignis euidentibus morti proximũ, intermittentes paſ/
ſiones: faciant recommendationem animę: vt infra. folio. 170.
Prius tamen infirmus facere debet ſequẽtes proteſtationes.
¶ Hę proteſtationes morientium reuelatę fuerunt cuidaꝫ re/
ligioſo viro ad hunc finem, qꝛ multi in extremis laborãtes, etiã
poſt ſacramentalẽ cõfeſſionẽ, inciderũt ex diabolica tentatio/
ne in barathrũ deſperationis. Reuelatũqꝫ eſt, ꝙ nullus qui ex
corde talia quę ſequuntur, fuerit proteſtatus, damnari poterit.

¶ De proteſtationibus faciendis a moriente. Cap. 5.

¶ Prima proteſtatio.

IN noie ſanctiſſimę trinitatis, patris, ⁊ filij, ⁊ ſpũs ſancti,
Ego. N. pteſtor corã te ſciſſime angele dei, diuina pieta/
te ex vtero mřis mihi deputato: ⁊ corã te p̃re meo. N. ⁊ corã oĩ/
bus vobis circũſtãtibus: ꝙ in ea vera fide catholica: quã ſancta
Romana ⁊ aplica profiteť eccleſia: ⁊ in qua oẽs deceſſerũt ſan

etiã mori deſidero, ꝛ volo. Nec ad momentum tẽporis diutius viuere affecto, niſi quãtum diuinę placuerit pietati, cui in omnibus cõformiter meã ſubijcio voluntatẽ. ¶ Sc̃da proteſtatio.

¶ Item proteſtor, ꝙ ſub tua angelica ꝓtectione, ꝛ adiutorio diuinę gratię diſcedã, ꝛ ſic mori intẽdo abſqꝫ oi deſperatione ꝛ fidei dubitatione: ita ꝙ neqꝫ magnitudo, nec numeroſitas meorũ peccaminũ, in barathrũ deſperationis me imergere debẽt: cum ſciam, ꝛ veraciter credã, vnam deifici ſui ſanguinis guttaꝫ in ara crucis effuſam, ſuffeciſſe in redẽptionẽ totius humani generis, ſi ita placitũ fuiſſet diuinę pietati. ¶ Tertia proteſtatio.

¶ Proteſtor ꝙ in caſu, vbi ex puſillanimitate ſpiritus ꝓpter tremendũ diuinum iudicium, cui aſtare habeo, aut dęmonis tẽtatione, ſeu debilitate rationis (quod deus auertat) aliquam inciderem deſperationem, aut fidei dubitationem: hoc ipſum ꝓ nunc ſana mente exiſtens, reuoco, caſſo, ꝛ pro non tali facto habere volo: eo ꝙ nõ animo ſano ꝛ deliberato hoc ipſuꝫ eueniet: ſubmittẽs me totaliter diuinę pietati. ¶ Quarta proteſtatio.

¶ Proteſtor etiaꝫ, ꝙ cum diuina miſericordia nulli peccatori contrito ꝛ confeſſo remiſſionẽ ſuoꝝ peccaminũ deneget eã deſideranti: ꝙ eandẽ miſericordiã ꝛ remiſſionẽ mihi impertiri velit, toto corde deſidero, ꝛ peto illã cõſequi ꝑ merita amariſſimę ſuę mortis ꝛ virtutẽ pretioſiſſimi ſanguinis ſui pro me effuſi, in ligno ſanctiſſimę crucis, ꝛ per merita ꝛ preces ſctiſſimę ſuę matris, ꝛ omniũ ſcõꝝ angeloꝝ ꝛ electoꝝ. ¶ Quinta proteſtatio.

¶ Proteſtor etiam ſuper hanc petitionem, humili prece porrectam: vt diuina pietas me ſuſcipere velit in numerum eoruꝫ hominum, quos ab ęterno pręordinauit, in extremo iudicio eſſe ſaluandos: ſi ꝛ inquantum pro meis peccatis exigentibus: tandiu pęnas purgatorias ſuſtinere debeam, dummodo in ęternum non ſecludar a ſua pietate. ¶ Sexta proteſtatio.

¶ His proteſtationibus pręmiſſis ſanctiſſime angele dei: tibi extremam meam volũtatem ꝛ affectioneꝫ: pro teſtamento animę meę cõmendo, tria mihi ex teſtamento ſaluatoris miſericorditer impertiri. Primo vnũ lachrymoſuꝫ intuitũ ꝛ doloroſum ſuſpiriũ: ex innumeris quos in cruce pẽdẽs tribus horis viuus habuit ad mitigãdũ doloroſos meos ſingultus, ꝛ gemitꝰ, ꝛ ſuſpiria, quibus nunc premor. Et vt ipſa mater omnis gratię mecũ

condiuidere

condiuidere velit vnicum cordis ſui virginei gemitum doloro/
ſumqȝ ſuſpirium ac lachrymoſum intuitum: ex innumeris, quos
ſub cruce ſtando ſuſpirijs ⁊ lachrymis habuit filium, vt redem/
ptorem humani generis intuendo. Suſcipiendo me in nume/
rum eorum peccatorum, qui veniam ⁊ ſalutem ad minus in extre/
mo iudicio per ſua ſanctiſſima merita ⁊ preces conſequuntur.

¶ Secundo ſuccurrat tua angelica pietas, vt quãdo miſerum
cor meũ ſcindetur: ⁊ anima mea miſera a corpore ſeparabitur,
vt tunc inueniam placabilẽ iudicem: intuitu illius diuinę chari/
tatis: in qua amoroſuȝ cor ſuum ſcindebatur in cruce pro ſalute
mũdi: ⁊ ſua diuiniſſima aia a diuiniſſimo corpore ſeparabatur.

¶ Ultimo ſanctiſſime angele dei: cõmendo tibi extremã horã
vitę meę: ⁊ exitũ aię meę gubernando: ⁊ ab hoſtibus ſalutis me
protegẽdo: ⁊ vt ſup has proteſtationes velis eſſe: vbi ⁊ quoties
opus fuerit cõtra oia pericula ſalutis, fidelis teſtis, ⁊ protector.

¶ Cuȝ hõ eſt in agonia mortis, legẽdę ſunt ſeqũtes orones.

¶ Oratio vtilis dicenda in agone mortis. .. Cap. 6.

ERat quidã papa, qui dũ ad extrema veniſſet, interroga/
bat capellanũ ſuũ virũ idoneũ, ⁊ deuotũ, quẽ plurimũ di/
ligebat, qbus ſuffragijs poſt mortẽ eũ vellet apud deũ iuuare.
Qui rñdit, q oibus modis, qbus poſſet, ⁊ quecũqȝ iuberet pro
ſalute animę ſuę facere vellet. Et papa ait, Nõ peto aliud a te
ſubſidiũ, niſi dũ videris me in agonia poſitum, dñicã orationẽ
pro me tribus vicibus dicas. Qui ſibi libẽtiſſime promiſit hoc
Ad quẽ papa: Cũ primũ Pater noſter. dixeris: dic in memo/
ria agonię dñi nři Jeſu chriſti, vt infra patebit. Cum ſecunduȝ
Pater noſter. dixeris: dic in memoria diuȝ paſſionũ dñi noſtri
Jeſu chriſti, vt infra. Cum dixeris tertiũ. Pater noſter. dic in
honore ineffabilis charitatis dñi nři Jeſu chriſti, vt infra. His
dictis promiſit capellanus hęc oia ſe libenter facturuȝ, quod ⁊
fecit cum diligẽtia, ⁊ deuotione, qbus potuit. Poſt mortẽ reuer/
ſus eſt papa ſplẽdidus ad eum, ⁊ coruſcãs, grates immenſas ſi/
bi retulit dicendo ab omni pena ſe fore liberatum. Nam poſt
primũ Pater noſter. dñs noſter Jeſus chriſtus ſudorẽ ſuũ ſan/
guineũ pro me oſtẽdens, oẽm meã propulſauit anguſtiã. Poſt
ſecundũ Pater noſter. per amaritudinẽ oium paſſionũ ſuarũ
omnia pctã mea vt nubem deleuit. Poſt tertiũ Pater noſter.

per charitatē ſuam celos reſerauit, ⁊ me cuȝ gaudio introduxit.
¶ Iſti ſunt tres Pater noſter. ⁊ tres Aue maria. cuȝ tribus orationibus que debent dici pro aīabus morientiū diuȝ: ⁊ multū eis pdeſt ſi dicātur deuote. ¶ In primis dicatur. Kyrie el. Chriſte eleiſon. Kyrie elei. Pater noſter. ⁊ Aue maria. Oro.

Domine Ieſu chriſte per agoniā ⁊ orationē tuam ſanctiſſimā, qua oraſti pro nobis in mōte oliueti, quando factus eſt ſudor tuus ſicut gutte ſanguinis decurrētis in terrā, obſecro te vt multitudinē ſudoris tui ſāguinei: quē pre timoris tui anguſtia copioſiſſime pro nobis effudiſti, offerre ⁊ oſtendere digneris deo patri oipotēti, cōtra multitudinē omniū peccatorū huius famuli tui: ⁊ libera eum in hac hora mortis ſue, ab omnibus anguſtijs ſuis, quas pro peccatis ſuis ſe timet meruiſſe. Qui cū patre ⁊ ſpiritu ſcō viuis ⁊ reg. ¶ Secundum Pater noſter. Kyrie el. Chriſte el. Kyrie el. Pater nr. ⁊ Aue maria. Oro.

Domine Ieſu chriſte: qui pro nobis mori dignatus es in cruce: obſecro te vt omnes amaritudines paſſionū ⁊ penaruȝ tuarū: quas pro nobis miſeris peccatoribus ſuſtinuiſti in cruce: ⁊ maxime in illa hora quādo ſāctiſſima anima tua egreſſa eſt de corpore tuo ſctiſſimo: offerre ⁊ oſtendere digneris deo patri omnipotēti pro anima huius famuli tui: ⁊ libera eum in hac hora mortis ab omnibus peccatis ⁊ paſſionibus, quas pro peccatis ſuis ſe timet meruiſſe. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ reg. ¶ Tertium Pater noſter. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. ⁊ Aue maria. Oro.

Domine Ieſu chriſte: qui per os prophete dixiſti in charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerans tui: obſecro te: vt eandē charitatē tuam, que te de celo ad terrā, ad tolerandas oium paſſionū tuarū amaritudines attraxit, offerre, ⁊ oſtēdere digneris deo patri oipotenti pro anima huius famuli tui, ⁊ libera eum ab omnibus paſſionibus ⁊ penis, quas pro peccatis ſuis timet ſe meruiſſe, ⁊ ſalua animā eius in hac hora exitus ſui in gloria eterna, ⁊ tu piiſſime dñe Ieſu chriſte, qui redemiſti nos pretioſiſſimo ſanguine tuo, miſerere anime huius famuli tui: ⁊ eum introducere digneris ad ſemp virētia ⁊ amena loca paradiſi: vt viuat tibi amore inuiſibili: qui a te ⁊ ab electis tuis ſeparari nunquaȝ poteſt. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſan

cto viuis ⁊ regnas in trinitate perfecta per infinita ſecula ſecu/
lorum. ℟. Amen. ¶ Poſtea ſi adhuc vixerit ſubiungendę
ſunt infraſcriptę orationes cum totidem. Aue maria.

¶ Orationes dicendę in agone mortis ad beatam virginem
Mariam. Cap.7. ¶ Prima oratio.

MEdiatrix dei ⁊ hominuꝫ ⁊ fons miſericordię indeſinēter
effundēs riuos copioſę grē, Maria te rogo dulciſſima
mater dñi nr̄i Jeſu chriſti per illā pturbationē, quā habuiſti in
corde tuo piiſſimo, tūc ⁊ deinceps cum ſimeon ſanctus ⁊ ſenex
ꝓphetando diceret, tuā ipſius animā ptrāſibit gladius: vt petas
quatenus idē benedictus filius tuus de largiſſima clemētia ſua
donet huic famulo tuo per eandē pturbationē tuā indulgentiā
oīum pctōꝝ ſuoꝝ. Et vt eūm liberet ab oībus malis pręteritis,
pręſentibus, ⁊ futuris. Amen. Aue maria. ¶ Secūda oratio.

¶ Auxiliatrix dei ⁊ hominum ⁊ pacis ęternę condimentum
Maria te interpello ſpecioſiſſima regina cęli per illam dolo/
roſaꝫ perturbationem quam habuiſti in corde tuo benigniſſi/
mo: pro eo ꝙ filium tuum amantiſſimū per triduum amiſeras:
vt roges eum quatenus ipſe propter eandem turbationē tuam
huic famulo tuo dignetur dare plenam cognitionem, perfectā
contritionem, puram confeſſionem, ſpem firmam, certam ſecu/
ritatem: a deo nunꝙ̄ ſeparandā: ⁊ ita perfectum ⁊ verum amo
rem: vt cum illo amore tantam mereatur mercedem in cęlo ac
quirere: ac ſi ei multis annis cum perfectione ſanctiſſimę vitę
diligentius ſeruiuiſſet. Amen. Aue maria. ¶ Tertia oratio.

¶ Reparatrix debiliū, ⁊ vulneratę animę efficaciſſima medici
na Maria te peto glorioſa dña per illā pturbationē quā habui
ſti in corde tuo clementiſſimo: pro eo ꝙ perfidi iudęi captiuaue
rūt ⁊ detinuerūt deſiderabilē vnigenitū vteri tui filium: de quo
cognouiſti in ſpū ꝙ volebat ⁊ ꝙ pati debebat pro ſalute huma
ni generis: quatenus depreceris eūdē filiū ꝓpitiatorē ſeculi: vt
ipſe ꝓpter eandē turbationē tuā de oī captiuitate: ⁊ ab oī tribu
latione corporis ⁊ aię anguſtiaꝝ ⁊ periculoꝝ ⁊ tētationibus dę/
monū famulum tuum clemēter eripiat: ⁊ ab omnibus malis in
perpetuum tueatur. Amen. Aue maria. ¶ Quarta oratio.

¶ Illuminatrix cęcoruꝫ ⁊ lucerna ſalutiferę gratię Maria te
flagito dulciſſima dña mater dei: per illā turbationē tuā quā

habuiſti in corde tuo ꝑpitiatiſſimo: pro eo q̄ amantiſſimus filius tuus a iudeis crudeliſſimis in cōſpectu tuo cū clauis acutiſſimis ſine oi miſeratione viuifice crucis patibulo fuit affixus: vt poſtules ab eodem filio tuo quatenus per eandē turbationē tuā igne veri amoris: cum igne amoris, ⁊ paſſionis ſue in corde huius famuli tui accēdat: quo ipſe ſummus ſacerdos ligno crucis ipſum ſubijciat, nutriat, ⁊ in altari cordis eius iugiter ardeat ⁊ flāmeſcat: ⁊ vt in cōmemoratione ſue ſctiſſime paſſionis ⁊ mortis: eiuſdē ſacratiſſime paſſionis ſue non obliuiſcatur. Et ſi ex infirmitate valida, vel ex alia cā quacunq̄ impediente: memor eſſe nequiuerit: per eundē acerbe paſſionis ſue dolorē in hora mortis ſue ex multiplici miſericordia ſua tantā mercedē in celis pcipere mereatur: ac ſi oēs dies ſuos cōſumpſiſſet in memōria ſue ſacratiſſime paſſionis. Amen. Aue maria. ❡ Quinta oratio.

❡ Aduocatrix omnium peccatorum quos dānabiliter moles vitiorum deprimit: finiſq̄ noſtre miſerie Maria te deprecor venerabiliſſima mūdi domina per illā intolerabilē turbationē, quā habuiſti in corde tuo benigniſſimo in illa hora cū filius tuus cūctis deſideratus gentibus: ac omnibus vere amabilis de cruce depoſitus cum recētibus vulneribus ⁊ proprio ſanguine rubricatus datus fuit a Joſeph in ſinū tuū: qui eſt corona iocūditatis omniū beatorum in celi ſolio: vt propter eandē perturbationē tuam: ipſe famulum ſuum preuenire dignetur abūdantia gratiarum ſuarū ⁊ copioſe miſericordie ſue: vt det corpus ſuum ⁊ animam ſuam in poteſtatē tuam: ⁊ in ſinum piiſſime miſericordie tue: quā cūctis deuote poſtulātibus clemēter aperis in eternum. Ut ad illud ſignū gemebundū ſic eum recipi affectuoſiſſime deprecor: propter illum dulciſſimum infantulum tuū candidū ⁊ rubicundum, Electum ex millibus. Qui theſaurus totius felicitatis tue extitit ⁊ eſt. Quē in ſinu tuo delicatiſſimo ꝓprijs lactaſti vberibus: vt in pñti vita ⁊ precipue in extremis ſuis te videre mereat̄ cū gaudio: ⁊ tue miſerationi grās agere valeat in ſecula ſeculorū. Amen. ❡ Letania pro infirmo moriente. Cap. 8.

❡ Ordo cōmendationis anime. Prius fiant letanie breues.
Si autem ſit femina dicatur pro ea.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon.
Sancta maria. ora pro eo.

Omnes

Omnes ſancti angeli ⁊ archangeli	orate pro eo.
Omnes chorus iuſtorum	orate pro eo.
Sancte abraham	ora pro eo.
Sancte ioannes baptiſta	ora pro eo.
Omnes ſancti patriarche ⁊ prophete	orate pro eo.
Sancte petre	ora pro eo.
Sancte paule	ora pro eo.
Sancte andrea	ora pro eo.
Sancte bartholomee	ora pro eo.
Omnes ſancti apoſtoli ⁊ euangeliſte	orate pro eo.
Omnes ſancti innocentes	orate pro eo.
Sancte ſtephane	ora pro eo.
Sancte laurenti	ora pro eo.
Sancte clemens	ora pro eo.
Sancte vincenti	ora pro eo.
Omnes ſancti martyres	orate pro eo.
Sancte ſylueſter	ora pro eo.
Sancte gregori	ora pro eo.
Sancte nicolae	ora pro eo.
Sancte auguſtine	ora pro eo.
Omnes ſancti pontifices ⁊ confeſſores	orate pro eo.
Sancte benedicte	ora pro eo.
Sancte bernarde	ora pro eo.
Sancte dominice	ora pro eo.
Sancte franciſce	ora pro eo.
Omnes ſancti monachi ⁊ eremite	orate pro eo.
Sancta maria magdalena	ora pro eo.
Sancta lucia	ora pro eo.
Sancta catherina	ora pro eo.
Sancta cecilia	ora pro eo.
Omnes ſancte virgines ⁊ vidue	orate pro eo.
Omnes ſancti ⁊ ſancte dei	orate pro eo.
Propitius eſto	libera eum domine.
Ab ira tua	libera eum domine.
A mala morte	libera eum domine.
A penis inferni	libera eum domine.
A poteſtate diaboli	libera eum domine.

A b omni malo libera eũm domine.
P er mortem tuam libera eũm domine.
P er ſanctam reſurrectionem tuam libera eũm domine.
P er mortem ⁊ ſepulturam tuam libera eũm domine.
P er ſanctam crucem tuam libera eũm domine.
P er admirabilem aſcenſionem tuam libera eũm domine.
P er gratiam ſpiritus ſancti paracleti libera eũm domine.
I n die iudicij te rogamus audi nos.
P eccatores te rogamus audi nos.
V t ei parcas te rogamus audi nos.
V t ei indulgeas te rogamus audi nos.
V t ad verã penitẽtiã eũm perducere digneris te rogamus.
K yrie eleiſon. C hriſte eleiſon. K yrie eleiſon.

¶ Deinde pro vicino morti: cum in agone ſui exitus anima viſa fuerit anxiari dicantur hę orationes.

¶ Commendatio animę ante mortem. Cap. 9.

P Roficiſcere anima chriſtiana de hoc mũdo, In nomine dei patris omnipotẽtis, qui te creauit: In noie Jeſu chriſti filij dei viui, qui pro te paſſus eſt: In noie ſpiritus ſancti qui in te fuſus eſt: In nomine angelo⁊ ⁊ archangelo⁊: In nomine throno⁊ ⁊ dominationum: In nomine principatuum ⁊ poteſtatum: In nomine cherubin ⁊ ſeraphin: In nomine patriarcharuꝫ ⁊ prophetarũ: In nomine ſanctorũ apoſtolo⁊: In nomine ſanctorũ martyrum ⁊ cõfeſſo⁊: In nomine ſancto⁊ monachorum ⁊ eremitarum: In nomine virginum ⁊ omnium ſancto⁊ ⁊ ſancta⁊ dei. Hodie ſit in pace locus tuus: ⁊ habitatio tua ſit in ſancta ſion. Per chriſtum dñm noſtrum. R. Amen. Oratio.

D Eus miſericors, deus clemens, deus, qui ſcḋm multitudinem miſerationũ tuarum peccata penitentium deles, ⁊ pręterito⁊ criminum culpas venia remiſſiõnis euacuas, reſpice propitius ſuper hũnc famulũm tuũm. N. ⁊ remiſſioneꝫ ſibi omnium peccato⁊ ſuo⁊ tota cordis confeſſione poſcenteꝫ deprecatus exaudi. Renoua in eo piiſſime pater quicquid terrena fragilitate corruptum vel quicquid diabolica fraude violatuꝫ eſt: ⁊ vnitati corporis eccleſię membrũ redemptionis annecte. Miſerere dñe gemituuꝫ, miſerere lachrymarũ eius: ⁊ non habentem fiduciã niſi in tua miſericordia, ad tuę ſacrm̃ reconciliationis

tionis admitte. Per chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Oro.

Commendo te oĩpotẽti deo chariſſime frater, vel ſoror ⁊ ei, cuius es creatura cõmitto: vt cum humanitatis de/bitũ morte interueniẽte pſolueris, ad authorẽ tuũ, qui te de limo terre formauerat, reuertaris. Egrediẽti itaq3 anime tue de cor/pore, ſplendidus angelorũ cetus occurrat, Iudex apoſtolorũ ti/bi ſenatus occurrat, Candidatorũ tibi martyrũ triũphator exer/citus obuiet. Liliata rutilãtiũ te cõfeſſorũ turma circũdet. Iubi/lantiũ te virginũ chorus excipiat: ⁊ beate quietis in ſinu patriar/charũ te cõplexus aſtringat. Mitis atq3 feſtiuus chriſti Ieſu tibi cõſpectus appareat, qui te inter aſſiſtẽtes ſibi iugiter inter/eſſe decernat. Ignores omne quod horret in tenebris, qđ ſtri/det in flãmis, quod cruciat in tormentis. Cedat tibi teterrimus ſatanas cum ſatellitibus ſuis, in aduentu tuo te comitãtibus an/gelis contremiſcat: atq3 in eterne noctis chaos immane diffu/giat. Exurgat deus ⁊ diſſipentur inimici eius, ⁊ fugiãt qui ode/rũt eũ a facie eius. Sicut deficit fumus deficiãt: ſicut fluit cera a facie ignis, ſic pereant pctõres a facie dei. Et iuſti epulentur ⁊ exultẽt in cõſpectu dei. Confundantur igitur ⁊ erubeſcant oẽs tartaree legiones, ⁊ miniſtri ſatane iter tuum impedire non au/deant. Liberet te a cruciatu Chriſtus, qui pro te crucifixus eſt. Cõſtituat te chriſtus filius dei viui intra paradiſi ſui ſemp amẽ/na virentia, ⁊ inter oues ſuas te verus ille paſtor agnoſcat. Ille ab oĩbus pctis tuis te abſoluat, atq3 ad dexterã ſuã in electorũ ſuorũ te ſorte conſtituat. Redẽptorẽ tuũ facie ad faciẽ videas: ⁊ preſens ſemp aſſiſtẽs, manifeſtiſſimam beatis oculis aſpicias ve/ritatem. Cõſtitutus igitur inter agmina beatorũ: cõtẽplationis di/uina dulcedine potiaris in ſecula ſeculorũ. ℟. Amẽ. Alia oro.

Suſcipe dñe animam famuli tui in locum ſperande ſibi ſaluationis miſericordia tua. ℟. Amen. Libera domine animam famuli tui ex oĩbus periculis infernorũ, ⁊ de laqueis penarũ, ⁊ ex oĩbus tribulationibus. ℟. Amen. Libera aiam famuli tui, ſicut liberaſti Enoch ⁊ Heliam de cõi morte mundi. ℟. Amẽ. Libera dñe aiam famuli tui, ſicut liberaſti Noe de di/luuio. ℟. Amẽ. Libera dñe animam famuli tui, ſicut liberaſti Abrahã de hur caldeorũ. ℟. Amẽ. Libera dñe animã famuli tui: ſicut liberaſti Job de paſſionibus ſuis. ℟. Amen. Libera

dñe aiam famuli tui: ſicut liberaſti Iſaac de hoſtia ⁊ de manu pris ſui Abrahe. ℟. Amẽ. Libera dñe aiã famuli tui: ſicut liberaſti Loth de ſodomis ⁊ de flãmis ignis. ℟. Amen. Libera dñe aiã famuli tui: ſicut liberaſti Moyſen de manu Pharaonis regis egyptiorum. ℟. Amẽ. Libera dñe aiã famuli tui: ſicut liberaſti Danielẽ de lacu leonũ. ℟. Amen. Libera dñe animã famuli tui: ſicut liberaſti tres pueros de camino ignis ardẽtis: ⁊ de manu regis iniqui. ℟. Amẽ. Libera dñe aiã famuli tui: ſicut liberaſti Suſannã de falſo crimine. ℟. Amẽ. Libera dñe aiam famuli tui: ſicut liberaſti Dauid de manu regis Saul ⁊ de manu Golie. ℟. Amẽ. Libera dñe aiã famuli tui: ſicut liberaſti Petrũ ⁊ Paulũ de carceribus. ℟. Amẽ. Et ſicut beatiſſimã Teclam virginẽ ⁊ martyrẽ de tribus tormẽtis atrociſſimis liberaſti, ſic liberare digneris aiã huius famuli tui: ⁊ tecũ facias in bonis cõgaudere celeſtibus. ℟. Amen. Alia oratio.

Commendamus tibi dñe animam famuli tui N. precamurq; te dñe Jeſu chriſte ſaluator mundi, vt eã ꝓpter quam ad terram miſericorditer deſcendiſti patriarcharũ tuorum finibus inſinuare non renuas. Agnoſce dñe creaturã tuã non ex dijs alienis creatã, ſed a te ſolo deo ⁊ viuo ⁊ vero: q2 nõ eſt deus alius preter te: ⁊ nõ eſt ſm opera tua. Letifica dñe animam eius in conſpectu tuo, ⁊ ne memineris iniquitatum eius antiquarum: ⁊ ebietatum, quas ſuſcitauit furor ſiue feruor mali deſiderij. Licet enim peccauerit, tamen patrem, ⁊ filium, ⁊ ſpiritum ſanctum non negauit, ſed credidit, ⁊ zelum dei in ſe habuit, ⁊ deum qui fecit omnia adorauit. ℟. Amen. Alia oratio.

Delicta iuuentutis ⁊ ignorantias eius ne memineris, q̃s dñe, ſed ſm magnã miſericordiã tuam memor eſto illius in glia claritatis tue. Aperiant ei celi, colletent illi angeli, in regnum tuum dñe ſeruũ tuũ ſuſcipe. Suſcipiat eũ ſanctus Michael archãgelus dei, q militie celeſtis meruit principatũ. Ueniant illi obuiam ſancti angeli dei, ⁊ perducãt eũ in ciuitatẽ celeſtẽ hieruſalẽ. Suſcipiat eũ beatus Petrus apl's, cui a deo claues regni celeſtis tradite ſunt. Adiuuet eũ ſcũs Paulus, qui dignus fuit eſſe vas electionis. Intercedat pro eo ſcũs Joãnes electus dei apl's ⁊ euangeliſta: cui reuelata ſũt ſecreta celeſtia. Orent pro illo oẽs ſancti apoſtoli: q̃bus a dño data eſt

poteſtas

poteſtas ligandi atq; ſoluēdi. Intercedant pro eo omnes ſan-
cti ⁊ electi dei: qui pro chriſti nomine tormenta in hoc ſeculo ſu
ſtinuerūt: vt vinculis carnis exutus, peruenire mereatur ad glo
riam regni celeſtis Preſtante domino noſtro Ieſu chriſto, qui
cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorum.
℟. Amen. ¶ De tentationibus, in quibus homo tentatur a
diabolo in exitu anime ſue: ⁊ de remedijs ad expellendas eas.

Beatus Gregorius dicit, ꝙ antiquus hoſtis .ſ. diabolus
multipliciter conatur tentare quēlibet chriſtianum maxi-
me in articulo mortis. Et inter alia ſpecialiter de tribus dicit, ꝙ
quando in illa agonia homo laborat in extremis, ⁊ iam amiſit
viſum corporalē ⁊ auditū, tunc diabolus preparat graues ten-
tationes. Et primo tentat de fide, preparando diuerſas imagi
natiōes. Hoc qñ fit, vel credit veriſimiliter tale fieri, vt dicit bea
tus Auguſtinus, ſtatim debet hō firmiter cogitare, ꝙ tētatio eſt
diabolica: ⁊ debet homo dicere in corde ſuo, licet nō poſſit ore,
¶ Dñe Ieſu chriſte ego verus catholicus ſum, ⁊ credo oīa, q̄
credit ⁊ tenet ſcā ecclia romana, ⁊ in iſta fide volo mori. Et tūc
inimicus recedit cōfuſus. Verū ſtatim inimicus eſt preparatus
cū alia tētatione, ſcilicet de pctō deſperationis, ita ꝙ tunc redu-
cuntur ei ad memoriā multa pcā, que hō cōmiſit, ⁊ ſpecialiter
qñ hō habet aliqua p obliuionē incōfeſſa. Et tūc hō incipit tur
bari, ⁊ titubare, ⁊ cogitare qūo ipſe poſſet ſaluari: ⁊ reputabit
qua ſi impoſſibile. Unde dicit idē, ſtatim debet homo cogitare
hanc eſſe tentationē diabolicam: ⁊ debet dicere in corde ſuo.
¶ Domine Ieſu Chriſte tu effudiſti ſanguinem tuum in cru-
ce propter peccata noſtra, placeat tibi ꝙ merita ſancte paſſio-
nis tue deleant peccata mea, de quibus recordatus fui, ⁊ con-
feſſus ſū: ⁊ de alijs meritum paſſionis tue ſuppleat. Hoc dicto
ſtatim tētatio recedit. Videns diabolus ꝙ non pōt habere vi-
ctoriā per iſtos modos, vt dicit idē, apparet ei in pulcherrima
figura dicēs. Ego ſum chriſtus creator ⁊ redēptor tuus: me er-
go adora. Unde dicit idē ꝙ hic debet eſſe homo valde cautus,
⁊ nō credat ſibi: ſed dicat. Si tu es chriſtus ille q aſſumpſit car
nem de virgine Maria: ⁊ natus eſt ex ipſa remanēte virgine, ⁊
fuit paſſus in cruce vſq; ad mortē, ꝓpter peccata nrā: ⁊ deſcē
dit ad inferos ad liberandū ſcōs patres: ⁊ reſurrexit tertia die:

⁊ aſcendit ad celū die aſcēſionis: ⁊ in die iudicij debet venire ad iudicandum viuos ⁊ mortuos. Si tu es ille ego te adoro: aliter non adoro. Tunc diabolus vidēs ſe omnino victū ⁊ confuſum recedit penitus ⁊ amplius non reuertitur ad tentandum. Poſt modum iſte talis qui iſtis reſiſtit, ⁊ vincit tētationes diabolicas habet cōſolationes cum angelis ⁊ expectat coronā de victoria.

¶ Sequētes orones dicēde ſunt ſup agonizāte in tranſitu deuote, morose ⁊ itelligibilr vt infirm⁹ audire poſſit. Oremus. Oro.

O Sancta trinitas pater, fili, ⁊ ſpūs alme, oṗs eterne deus: tua immenſa attracti ac moti pietate, pro aīa famuli tui. N. tunc in extremis laborātis te deprecari cōpellimur: ⁊ ipſaȝ ſacratiſſime dn̄e tue pijſſime oipotentie cōmēdamus, vt illā ab inſidijs, aſpectu quoqȝ ⁊ terrore demonū cuſtodiendo tuearis: ne fidē repēte perdēs quaȝ tenuit, peſſime deſperations labat in foueā: ne diffidētie tētationibus cedat, ne preteritorū ſcelerū recordatione deſperet. Exaudi rex glioſe tuā ſuauiſſimā ⁊ clemētiſſimā bonitatē pro ea interpellātes. Exaudi inqȝ p orones pr̄iarchaꝝ, p merita pphetaꝝ, p ſuffragia aplo꜖ꝝ, p victoriā martyrū, p fidē cōfeſſorū, p virginū puritatē, p deuotā interceſſiones oīum, qui tibi ab initio placuerūt, ⁊ tecū modo regnantes inexcogitabili felicitate letantur. Ab ipſa dn̄e iactantiaȝ repelle: tribue cōpunctionē, ſuſcita fletum, cor eius mollifica, ab omnibus inſidijs inimici illam tuere, fidei tue lumine confirma, gratie tue infunde charitatē: vt in te rex omnipotens ⁊ in tua pietate confidens omniū culparum vera cōtritione ab intimis viſceribus cōcutiatur. Clementiſſime domine omnia iniqua deſideria ab illo reſcinde, ignea tela diaboli extingue, largire fontem lachrymarum: quibus iniquitatuȝ ſuarum tergat maculas, vincula dirumpat. Fac eam dn̄e ſalubriter petere, audire que petit, atqȝ celeriter exaudi. Si pie reſpicis viuet, ſi deſpexeris pijt. Si iuſtitia vteris ante oculos tuos mortua fetet, ſi miſericorditer, vt tuā bonitatē decet, aſpexeris, a deſperatiōis barathro reuocat. Reſpice dn̄e ſcē pr̄ dilecti filij tui vulnera ⁊ cruorē. Dn̄e Jeſu chriſte rex pijſſime q veniſti redimere pditos: noli dānare redēptos. Da illi dn̄e cor piū qd̄ te timeat, ſenſum vigilē q te intelligat: ſimplicē oculū, intentionē rectā, qua te ſequat. Dn̄e Jeſu chriſte fili pr̄is miſericordiarū ⁊ regine miſericordie glioſe virginis

ginis Marię: aię huius famuli tui miſerere: ꝛ eã de maieſtatis
tuę ſede clemẽter aſpiciẽs ab illa repelle tenebras: ꝛ eã ſplẽdo
ribus tuę claritatis illuſtra. Clementiſſime dñe Jeſu a tua pie
tate culparũ eius, remiſſionẽ humiliter petimus, qui deo patri
mundũ tuo cruore gratũ reddidiſti. O fons pietatis non cõſue
uiſti eſſe crudelis: Tuę dilectiſſimę genitricis p̃ces ne ſpernas.
O glorioſa regina mũdi Maria: virgo pulcherrima: virgo mi
ſericors quę genuiſti regẽ velut roſa decora, illos tuos miſeri
cordes oculos ad ſeruũm tuũm. N. miſericorditer conuerte: tu
quę pctõrũ aduocata p̄dicares: prima eorũ ſpes: quę nulli clau
dere potes ſinũ tuę pietatis. O miſericordię mr̃: ecce tẽpus pa
trocinãdi: qñ famulũs tuũs. N. iudicẽ iratũ ſentiẽs: ꝓtectionis
tuę gratiã efflagitat. Eia ergo aduocata noſtra, occurre velo
citer. O Gabriel archãgele q ſalutem mũdo nũciaſti. O ſancte
Michael, qui draconẽ Acherontis expugnaſti. O ſancte Ra
phael, qui filiũ iuſti ſalubriter deduxiſti. O angele cuſtos huius
dei ſeruuli. O celeſtes angelorũ oĩum chori, necnõ patriarcha
rũ, ꝓphetarũ, ap̃lorũ, martyrũ, ꝯfeſſorũ, ſacerdotũ, leuitarũ: mo
nachorũ, eremitarũ, virginũ, omniũq; iuſtorũ, per amorẽ ineffa
bilẽ agni immaculati Jeſu chriſti regis veſtri, qui vos de mun
do elegit, cuius lęta viſione gaudetis, vos pro huius noſtri fra
tris anima deprecamur, vt eam veſtris precibus iuuare digne
mini: quatenus diaboli faucibus erepta ſaluetur, ꝛ veſtrę iocũ
diſſimę ſocietati lęta iungatur. O rex clemẽtiſſime deus omni
potens, o ſaluator mundi Jeſu pie, qui omniũ in te ſperantium
miſereri cõſueuiſti, propter orationes dei genitricis: ꝛ omnium
ſanctorũ angelorũ ac electorũ dei famulo tuo. N. q̃s miſerere:
quatenus in paſſionis tuę merito ac ſanguine a peccatorũ ſuo
rũ maculis ablutus eternaliter in tuo regno glorietur. Amen.

O Suauiſſime dñe Jeſu chriſte beatorũ requies ꝛ omniũ
in te ſperantiũ ſalus iocundiſſima, qui in nocte dirę paſ
ſionis tuę ad patrem oraſti dicens, Pater ſi poſſibile eſt, tran
ſeat a me calix iſte, verũtamen non mea voluntas, ſed tua fiat:
quiq; illa hora in tanta fuiſti anguſtia, vt de pretioſo corpore
tuo ſanguis efflueret, deprecamur te bone Jeſu, quatenus ani
mam famuli tui. N. tua ſolita pietate iuues, vt pro ſuis delictis
conteratur, ꝛ moueatur ad penitentiam ſalubrem, vt in hac ho

ra tremebunda, in occurſu aduerſarij non paueat:nec in aduentu,aut aſpectu tuo iudex tremende,accuſante conſcientia, contremiſcat:ſed potius faciem tuam,in iubilo vidēs lętetur:te pręſtante Jeſu Chriſte:cuius eſt paſſione redemptus. Amen.

O Dulciſſime rex Jeſu pie, qui in tuę paſſionis horrenda nocte a diſcipulis tuis deſtitutus inter aduerſarios tuos, ſolus ſtetiſti,tuę pietati ſupplicamus,vt animam ſeruuli tui. N. in ſuo obitu ſolam non relinquas in manibus iniquorũ demonum auxilio tuo deſtitutam,ſed tua virtute, ⁊ tuorum angelorũ ſanctorum ſocietate ſecuram,ad locum tuę beatiſſimę viſionis per ſanguinis tui virtutem lętanter deducas. Amen.

O Dñe Jeſu chře decus ⁊ glia ſcõꝝ:q pēdens in cruce, pro tuis diris crucifixorib⁹ patrē rogaſti dicēs, Pater ignoſce illis, q: neſciũt quid faciunt:tuam pietatē precamur pie Jeſu, vt in mente ſeruuli tui. N. orationis tuę renouare digneris affectũ:quatenus offenſaꝝ diuꝫ ab ęterno patre veniã ꝯſequaꝛ. Et ſicut tũc exauditus fuiſti tu dñe ac rex, ſic nũc cũ pře ſeruos ac milites tuos exaudire digneris pro ſeruulo tuo. N. q neſcit quid faciat,diuꝫ fidei ⁊ ſenſus exiguitate tepeſcit. Rogamus pie Jeſu,vt in obitu eius omnia ſua peccata dimittas,⁊ pro tuę dirę paſſionis merito,ad angelorũ conſortia deducatur. Amen.

O Sacratiſſime dñe Jeſu xpe ſaluator,q ꝓpter nr̃a ſcelera abolēda,poſt crudelia verbera, poſt pudibunda opprobria,poſt irriſiuã ⁊ afflictiuã aculeoꝝ coronã:i cruce nudus iſtar latronis affigi elegiſti,exoramus te pie ꝑ has tuas paſſiones,vt animã famuli tui. N. in extremis laborãtē,ſuorũ pcõꝝ doloroſa ꝯfeſſione verberes:vera ꝯtritione ꝯfundas,⁊ vero timore corones:⁊ in cruce tua oēs ſenſus mētales eius affigas,quatenus ſic totus a te ſpũaliter vulneratus,tuoꝝ vulneꝝ merito diuꝫ delictoꝝ ſuoꝝ veniã cõſequaꝛ, ⁊ ad gaudia celeſtia pducaꝛ. Amē.

O Glorioſiſſime rex Jeſu chře angelōꝝ dulcedo: q affixus cruci pro nobis, verã fidei lucē cordi latronis infudiſti, vt te verũ deũ ⁊ verũ hoīem fateretur dũ clamauit,memento mei dñe dum veneris in regnũ tuũ:maieſtatē tuã ſuppliciter exoramus,vt in famulo tuo. N. in extremis laborãte ꝯſeruare digneris verę fidei ſacramentũ: vt ſacratiſſimę tuę paſſionis merito, tua veritate,tuoqꝫ amore loricatus in ſuo obitu ſpũs imundos:

nequaꝗ

nequaq̃ vereatur, ſed tuã ꝑpetuã gloriã adeat iubilãter. Amẽ.

O Clemẽtiſſime dñe Jeſu, verbũ eterni pr̃is, ⁊ fili virginis glorioſe, q mũdũ viſibiliter deſerẽs, ⁊ ſolitudini mr̃is cõpatiẽs, ei dilectũ diſcipulũ in filiũ adoptaſti, humiliter tue maieſtati ſupplicamus, ꝑ merita tue paſſionis, ⁊ eiuſdẽ tue inclyte mr̃is preces, necnõ tui dilecti diſcipuli, quatenus digneris in aĩaꝫ huius ſerui tui ſpũm tue charitatis infundere, in quo tibi coheres deo pr̃i adoptet in filium. Cõmitte q̃s de throno glorie tue huius famuli tui. N. aĩam clemẽtiſſime tue mr̃i: quatenus in mortis agone nõ paueat, ſed virginalibus tibi manibus pñtata clemẽter ſuſcipiat a te in tua gloria cuꝫ ſcis tuis collocãda. Amẽ.

O Clementiſſime domine Jeſu corona certantiũ: qui moriturus in cruce docuiſti nos cõpendioſe tempore mortis orare dicẽs, Pater in manus tuas cõmendo ſpũꝫ meũ: tue maieſtati ſupplicamus, vt ſpiritus ſancti virtute, eandẽ orationem menti huius famuli tui digneris imprimere, vt eaꝫ perſonet ſemper, ⁊ in hac extrema hora eius ſentiat effectum, in tuas ſanctiſſimas manus, ſuam animam commendando. Amen.

O Miſericordiſſime dñe Jeſu, generis humani reparator q in die tue acerbiſſime paſſionis in neruorũ cõtractione, oſſiũ cõpreſſione, ſpinaꝝ pũctione, penã acerbiſſimã tuliſti, ⁊ latus tuũ vnde ſanguis ⁊ aqua flueret apiri voluiſti: deprecamur dñe, vt animã famuli tui. N. virtutũ ſplẽdore illuſtres: ⁊ ſpinarum tuarũ merito illi tribuas de offẽſis ab eo tibi illatis dolere vehementer, vt omnia eius delicta tue paſſionis acerbitate deleant, ⁊ ad angelorũ ſocietatẽ, te ducẽte valeat ꝑuenire. Amen.

O Clementiſſime dñe Jeſu chriſte, qui pro nobis in cruce mori dignatus es, te precamur, vt oẽs tuas paſſiones ⁊ amaritudines, quas pro nobis miſerrimis in duro ligno tuliſti: preſertim quando ſanctiſſima aĩa tua de virgineo ⁊ puriſſimo habitaculo tui corporis egreſſa eſt, offerre ⁊ oſtendere digneris deo patri oĩpotenti, contra oẽs penas ⁊ paſſiones ſerui tui. N. ⁊ liberare eũ in digneris in hoc ſuo trãſitu ab oĩbus paſſionibꝰ ⁊ penis, quas pro peccatis ſuis ſe contraxiſſe timet. Amen.

O Miſericordiſſime dñe Jeſu chriſte: qui ꝑphetico ore diꝯiſti in charitate perpetua dilexi te, ideo attraxi te miſerans: tibi humiliter ſupplicamus, quatenus eandeꝫ charitateꝫ,

que te de celo traxit ad terras laboraturuꝫ pro nobis ⁊ moriturū, offerre ⁊ oſtēdere digneris deo patri oīpotenti cōtra oēs huius famuli tui. N. paſſiones ⁊ penas, quas pro ſuis ſceleribus meret, ⁊ aīaꝫ eius in ſuo obitu ꝑ manus ſcōꝝ angeloꝝ excipere. Aperi illi benigniſſime Jeſu ianuam vite ⁊ regni ſyderei: ⁊ in eo illum fac cum ſanctis tuis perpetua felicitate letari. Amen.

O Piiſſime dei hominūqꝫ mediator Jeſu Chriſte, qui debitas nobis penas, in tuo poſſibili corpore pro noſtra ſalute tuliſti, ⁊ vt eas guſtares amariores, ī hora tue paſſionis deitatis rationiſqꝫ ſolatiuꝫ a tuis ſenſibus ſuſtuliſti, eos deſtitutos oī ſolatio in doloribus linquēs, dum clamaſti, deus meus deus meus vt quid dereliquiſti me? oramus tuā pietatē, vt aīam ſerui tui. N. tua ſuauiſſima cōſolatione foueas, erigas, ⁊ letifices: Nanqꝫ ſi deſerueris illum pastor eterne, mox lupus rapax diabolus in eum irruet efferatus ⁊ crudelis, ⁊ ouē, quā tuo ſanguine q̄ſiuiſti iugulabit. Et ſi demeritis ſuis exigētibus a te deſeri meret, te nihilominus ꝓpter tuā pietatē rogamus, ne illum tradas aduerſarijs diffidētie ⁊ deſperationis ſtimulis affligendū, nec ad grāꝫ tuā durum, aut inſenſibilē effici patiaris: ſed ꝑ charitatis tue gratiā viuēs, ⁊ abſentie tue amaritudinē ſentiēs: pia voce gemendo clamet, ad te deus meus deus meus vt quid dereliquiſti me? Tu autē piiſſime pater ac bone paſtor: tua ſuaui pietate ſuccurre: qui eum tibi tuo ſanguine redemiſti. Amen.

O Perfectiſſime dei, hominūqꝫ mediator Jeſu chriſte ſaluator: q pro ſolis ardore ⁊ tormētoꝝ aſperitate ⁊ ſanguinis tui effuſione, corporalē ſitim in duro ligno tuliſti, dū clamaſti, ſitio, tuā precamur maieſtatē, vt aīaꝫ famuli tui. N. illo nūc amoris igne digneris adurere, quem in terris mittere veniſti, vt cūctis vitijs exſiccatis, aīa eius ⁊ caro tue charitatis igne ſuccenſa, te ſolū ſitiat te diligat te perquirat, vt te inueniēs, te fruat ſacratiſſime dñe Jeſu chriſte, oē bonū cōplēs atqꝫ ꝯſummās: q guſtato aceto dixiſti, cōſummatuꝫ eſt, ⁊ inclinato capite ſpūm deo pr̄i reddidiſti: ſupplicamꝰ tue maieſtati pro aīa famuli tui. N. laborātis in mortis agone, quatenus illi fidei lumē ⁊ grē tue ſanitatē infundēs, vt horā extremā in tua ſctā charitate finire ⁊ tibi dicere valeat, ecce clemētiſſime ieſu nūc ad te venio, tua melliflua voce, meū ſpiritū ſuſcipi iube in eternā claritateꝫ. Amen.

O clementiſſime

O Clementiſſime Jeſu ſolatiū miſerorū,tu nr̄a pctā in tuo
corpore portaſti:q: tu es vere deus,de quo dixit Eſaias,
lāguores nr̄os ipſe tulit,ꝛ dolores noſtros ipſe portauit:adeo vt ī
tuo virgineo pulcherrimo corpore,a plāta pedis vſq3 ad ver-
ticē ſanitas vlla nō fuerit: ꝛ q pre filijs hoīu3 eras ſpecioſus, qſi
leproſus videreris:per hāc tua3 ineffabilē charitatē precamur
pie Jeſu: ꝛ oia pctōꝝ vulnera in.N. famulo tuo ſanes: quate-
nus oībus vitijs emendatus, ad te regem factore3 ſuum ſpūali
ſolatio roboratus, letus perueniat,ꝛ quē in tuo ſanguine cōpa-
raſti: ꝛ tue paſſionis ſigno,id eſt ſctā cruce muniri ſemp voluiſti
ad tuā nunc feliciſſimā viſionem, omnium paſſionū tuaru3 me-
rito comitantibus ſanctis angelis deducere digneris. Amen.

O Decus celi,virgo regis eterni mr̄ intacta ꝑpter illū te ro-
gamus terrorē,quo tuū cor tremuit,qn̄ di lectū tuū ꝛ amā-
tiſſimū filiū Jeſū ab impijs captū,ligatū,tractū,ab amicis aūt
oīb9 derelictū audiſti,vt ſeruulum tuu3.N.in extremis laborā-
tē,ꝛ trementē adiuues: vt de preteritis culpis veraciter ꝯterat,
ꝛ cor eius ſupnis ſplendoribus irradiatū,veraciter peniteat:ne
forte in occurſo aduerſariū terreatur,aut in aſpectu tremēdi iu-
dicis,accuſante conſcientia contremiſcat, ſed potius tuis preci-
bus ſuffragātib9,faciē eius in iubilo videns letet. Amen.

O Uirginu3 ſuauiſſima deiq3 genitrix Maria ſtella maris,
per eas te rogamus lachrymas ꝛ ſingultus,qbus tuum nobile ꝛ
maternū cor angebat,qn̄ tuā ſpem.Jeſum pulcherrimu3,pn̄ta
tū preſuli cognouiſti, innocentem accuſatu3,ꝛ cōtumelijs illuſū,
vt huic famulo tuo.N.lachrymarū gratiā impetres, ꝛ fidei lu-
men indelebile, quo maculas oēs delictoꝝ ſuoꝝ poſſit abluere.
Et tu mater miſericordie eum nunc celeriter adiuua, ne ſata-
nas illudere,aut varijs tentationibus pro libito ſue iniquiſſime
voluntatis affligere poſſit, aut tremebundo iudici vinctum ſta-
tuere: ſed potius ſeipſum per lumen fidei iudicet in preſenti,ac
diſciplinis vere penitentie deuote flagellet. Amen.

O Sola ſperātiū oīu3 ſpes Maria regina celoꝝ: ꝑpter il-
las te precamur anguſtias,quas tuū pijſſimu3 cor tulit, qn̄ tuus
filius ꝛ nr̄ dn̄s Jeſus cḃs verbū eterni pr̄is,clamantibus ꝛ voci-
ferātib9 iudeis crucifige crucifige morti adiudicatus, ꝛ ignomi-
nioſo crucis ſuſpendio addictus eſt: quatenus ſubuenias clemē-

tiſſima regina ⁊ mr̄ pietiſſima huic ſeruulo tuo. N. in extremis laborāti: q₂ ⁊ corpus eius īfirmitatis dolore torquet, ⁊ angustiat aīa hinc demonum inſidijs: hinc ſeuerę diſcuſſionis anguſtijs. Subueni ergo o mr̄ pietatis, ⁊ gratioſiſſima virgo, ne ꝯtra illū ferat mortis ęternę ſnīa, aut flāmis ęternalibus tradat ppetuo cruciādus: ſ₃ tua potius interceſſione, pmia ęterna ꝯſequat. Amē.

O Clemētiſſima virgo Maria dei genitrix: ppter illū tibi ſupplicamus gladiū doloris, q tuā ptrāſiuit aiam, cū dilectiſſimū tibi filiū Jeſum, nudū, ⁊ cruētū, ⁊ diris vulneribus ꝯfoſſum in aera ſup crucis ligno eleuatū cōſpexiſti, quatenus in hac hora terribili, huic ſeruulo tuo. N. ſis adiutorio: vt cōpaſſionis gladio ꝯfodiat, vulneret lācea diuini amoris, ita vt oīm pctōꝝ ſanguis noxius de corde eius effluat, vitijſq₃ mūdet, decoretur q₃ virtutibus diuinis: quatenus toto deſiderio terrena relinquens in celeſtia ſubleuetur: ad quę lętanter te duce perueniat. Amen.

O Maria tribulatoꝝ pijſſima cōſolatrix, per illud te rogamus horribile tormentū, qđ pene tuū cor, omneſq₃ tuos ſenſus extinxit, qñ filiū tuū dñm nr̄m Jeſum chriſtum te Joanni in matrē, ⁊ Joannē tibi in filium delegantē audiuiſti: quatenus huic famulo tuo. N. ſubuenire digneris, qui ad te inuocandam aſſurgere non poteſt: quippe quoniā oculi eius luce priuantur ſurdeſcunt aures, omneſq₃ ſenſus obſcurantur. O mater pietatis preces noſtras exaudi: quas auribus tuę pietatis afferimus: atq₃ famuli tui. N. ſpūm filio tuo cōmenda: quatenus tuo pio interuētu, terrores demonū, tormentaq₃ nō timeat, ſed deſideratam celeſtis patrię manſionem te comite, lętus adeat. Amen.

O Decus ⁊ gloria virginū Maria Jeſu chriſti mater: propter tuos te rogamus eiulatus, quos imo pectore prorumpentes abſcondere non valebas, quādo in amplexus filij de cruce depoſiti rubeas, ⁊ nitētes quondā genas oraq₃ rutilātia, pallore mortis occupata mirabaris: vt ſeruulo tuo. N. ſuffragari, veluti pia mater, digneris, quatenus ſic de admiſſis criminibus doleat, vt eius anima mellifluis oſculis, ⁊ amoris amplexibus dñi Jeſu chriſti, in beatorum regno fruatur. Amen.

O Maria virgo pulcherrima, virgo humillima, vgo clemētiſſima, virgo gratioſiſſima, ppter ſuſpiria atq₃ lamēta iaudita, qbus tuum dulciſſimū cor excruciabat: qñ aię tuę ſolatiū

vnicum

vnicū Ieſuȝ filiū tuū, ꝛ ſaluatorē nr̄m ſepulturę tradi cernebas adiuua famali' tui'. N. aiaȝ in hac lachrymaꝝ valle laborātē: vt in egreſſu de corpore virginalibus tuis manibꝰ erepta deducat in celū. Amen. ¶ Oratio in exitu vitę ad dn̄m Ieſum chriſtū.

DOmine Ieſu xp̄e fili dei viui, redēptor mūdi, ego pctōr ſuppliciter rogo imēſāȝ miſericordiā tuā, vt mihi eaȝ cō/feſſionē in hora exitus mei, ꝓcedere digneris, quā latroni tibi de cruce ꝯfitēti miſericorditer ꝯceſſiſti. Preſta dn̄e deus meus pijſſime, vt in hora exitus mei diuina vltio nō veniat ſup me, ꝛ ptās diabolica nō occurrat mihi, nec noceat, ſȝ tua grā largiente talē me dies extremus inueniat, qualē me fons regn̄atiōis exhibuit. Deprecor ineffabilē graȝ ꝛ miſericordiā tuā pijſſime dn̄e Ieſu chr̄e, vt in hora exitus mei non deneges mihi miſerrimo pctōri ſacrā corporis ꝛ ſanguinis tui cōionē: ſed cum vera fide, ꝛ certa ſpe, ꝛ ſyncera charitate illā mihi ꝑcipere cōcede, ꝛ ad gaudia ęterna peruenire tribue. Qui viuis ꝛ reg. ¶ Oratio ad eundē.

NE reminiſcaris dn̄e delicta mea, vel parētū meorū, neqȝ vindictā ſumas de pc̄is meis i extremis meis, ꝛ nō ſinas intereſſe, ꝛ in me ꝑualere diabolū, aut nouiſſima mea deterrere poteſtatē tenebrarū. Sed preſta ꝑ interceſſionē oīum ſcōꝝ tuorum, vt angelo tuo pn̄te, trāſitus meus de hoc ſeculo ſpe firma regatur, fide catholica muniat, ac totus ipſius aīe exitus in te, ꝛ ſȝ te fiat: nec intermiſcere ſe audeat angelus malus, aut locum inuadēdi habeat tetra ꝛ maligna cohors diaboli. Et p̄ſta mihi dn̄e vt in illa die ꝛ hora, qua aiaȝ meā a corpore iuſſeris ſeparari, ꝑ piā ſentētiā merear audire, ꝛ angeli ſcti perducāt anīmā meā ad gaudia iuſtorum. Amen. ¶ Oratio ad beatam virginem:

COmmendo ſctā Maria maternę pietati tuę extremam diē exitus mei. Precor te ꝑ vnigenitū filiū tuū dn̄m nr̄ȝ Ieſum chr̄m, vt in illa neceſſitate piā viſitationē tuā, ꝛ ꝯſolatio/nē habere merear. Et cū in vltimo agone mortis aia mea tur/bata fuerit, tu dn̄a clemētiſſima miſericordię recordaberis: ꝛ venire in adiutoriū meū dignaberis, liberare aiaȝ meā ab ira ꝛ in/dignatiōe filij tui: ꝛ ꝯfuſione ꝑpetua: ꝛ ab ęterna dānatione eri/pere procurabis. Defende aiaȝ meā ſcā Maria tua pijſſima ꝓtectione a crudeli accuſatiōe: ꝛ ꝑduc eā in ſinū Abrahę: vbi eſt certa reqes beatoꝝ: ꝛ btitudo iuſtoꝝ. Scā, ꝛ immaculatā virgo

Maria genitrix dñi mei Jesu chri itercedere digneris pro me ad illũ, cuius meruisti effici tẽplũ: vt p orones ꝛ intercessiones misericordissime pietatis tue misereat̃ mihi pius ꝛ misericors dñs. Qui viuit ꝛ regnat in secula deus. Amen. ¶ Oratio dicẽda in mortis articulo, quã fecit sanctus Rolandus in exitu suo.

Domine iesu christe tibi in hac hora cõmẽdo aiam meã: ꝛ sicut pro me dignatus es de virgine nasci, crucẽ pati, mori, sepulchro sepeliri, tertia die ab inferis resuscitari, celos, quos nunq̃ tui nominis presentia deseruisti, voluisti adire: sic animã meã liberare digneris ab eterna morte. Ultra q̃ȝ dici fas est me peccatorẽ ꝛ reuȝ esse cõfiteor. Sed tu qui omniũ peccatorũ indultor atq̃ȝ clementissimus es: quiq̃ȝ misereris omnium ꝛ nihil odisti eoꝝ, que fecisti dissimulans peccata hoĩum ad te reuertẽtiũ: qui peccatoris facinora in quacũq̃ȝ die ↄuersus ad te fuerit ꝛ ingemuerit, obliuioni in perpetuũ tradis. Qui peccãtibus pepercisti: ꝛ mulieri deprehẽse in adulterio dimisisti: ꝛ Magdalene remisisti: ꝛ Petro lachrimãti relaxasti: ꝛ latroni ↄfitẽti paradisi ianuã aperuisti: mihi peccatori veniã nõ deneges delictoꝝ: quicquid vitiosum est, ꝛ quicquid in te peccaui mihi remitte: ꝛ animã meã in eterna reqe refouere digneris. Tu enim es ille, cui nõ pereũt moriẽdo corpora nr̃a, sed mutant in melius, q aiaȝ a corpore separare, ꝛ in meliori vita mittere vsus es: q dixisti te malle vitã pcõris q̃ȝ mortẽ, credo corde, ꝛ ore ↄfiteor, q: idcirco animã meã ab hac vita vis educere, vt post morteȝ meã in meliori vita facias viuere. Que sensum ꝛ intellectũ, quẽ nũc habet in me, meliorẽ habebit quãtũ differt vmbra ab hoĩe, ꝛ tãtuȝ meliora possidebit in celesti regione. Quo dicto accipiat infirmus si põt ꝑprijs manibꝰ carnes pectoris sui circa cor ꝛ mamillas ꝛ lachrymosis verbis dicat. Dñe Jesu chre fili dei viui, ꝛ btẽ marie semꝑ virginis totis visceribꝰ meis tibi cõfitebor: ꝛ credo q tu redẽptor meus viuis, ꝛ in nouissimo die de terra surrecturꝰ sũ: ꝛ in carne ista videbo te deũ saluatorẽ meũ. Postea infirmꝰ ponat digitos suos per oculos, ꝛ dicat. Et oculi isti te conspecturi sunt. Postea eleuatis oculis ad celũ se signet signo sctissime crucis precipue faciẽ os ꝛ pectus ꝛ totum corpus: ꝛ dicat. Omnia mihi terrena vilescãt, ꝛ ad te deus meus ꝑpero, qui q̃ð oculus nõ vidit, nec auris audiuit, nec in cor hoĩs ascẽdit preparasti diligentibus

ligentibus te. Et ecce in manus tuas dñe commendo ſpiritum meum: redemiſti me dñe deus veritatis. Qui cum patre & ſpiritu ſctõ viuis & regnas per omnia ſecula ſeculorũ. ℟. Amen.

¶ Pſalmi dicendi in agone mortis ſuper infirmũ. Cap. ii.

Si anxiatur adhuc anima, dicant hi pſalmi. Pſalmus dauid.

Confitemini dño quoniã bonus: qm̃ in ſeculum miſericordia eius. Dicat nunc iſrael quoniã bonus: quoniam in ſeculũ miſericordia eius. Dicãt nũc domus aaron: qm̃ in ſeculum miſericordia eius. Dicat nũc qui timent dñm: qm̃: in ſeculum miſericordia eius. De tribulatione inuocaui dñm: & exaudiuit me in latitudine dñs. Dñs mihi adiutor: non timebo qd faciat mihi homo. Dñs mihi adiutor: & ego deſpiciã inimicos meos. Bonum eſt confidere in dño: q̃ȝ confidere in homine. Bonũ eſt ſperare in dño: q̃ȝ ſperare in principibus. Omnes gentes circundederũt me: & in nomine dñi qr vltus ſum in eos. Circundantes circũdederũt me: & in nomine domini qr vltus ſum in eos. Circundederunt me ſicut apes, & exarſerunt ſicut ignis in ſpinis: & in nomine domini quia vultus ſum in eos. Impulſus euerſus ſum vt caderem: & dominus ſuſcepit me. Fortitudo mea & laus mea dñs: & factus eſt mihi in ſalutem. Vox exultationis & ſalutis: in tabernaculis iuſtoꝝ. Dextera dñi fecit virtuteȝ: dextera dñi exaltauit me: dextera dñi fecit virtutem. Non moriar ſed viuã: & narrabo opera dñi. Caſtigãs caſtigauit me dñs: & morti non tradidit me. Aperite mihi portas iuſtitię & ingreſſus in eas ꝯfitebor dño: hęc porta dñi: iuſti intrabunt in eam. Confitebor tibi qm̃ exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutem. Lapidem quẽ reprobauerũt ędificantes hic factus eſt in caput anguli. A dño factum eſt iſtud: & eſt mirabile in oculis noſtris. Hęc dies quam fecit dñs: exultemus & lętemur in ea. O dñe ſaluũ me fac: o dñe bene proſperare: benedictus qui venturus eſt in noĩe dñi. Benediximus vobis de domo dñi: deus dñs & illuxit nobis. Conſtituite diem ſolẽnem in condenſis: vſqȝ ad cornu altaris. Deus meus es tu & confitebor tibi deus meus es tu: & exaltabo te. Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: & factus es mihi in ſalutem. Confitemini dño quoniã bonus: quoniã in ſeculuȝ miſericordia eius.

Beati immaculati in via qui ambulãt in lege dñi. Beati

qui ſcrutãtur teſtimonia eius: in toto corde exquirũt eum. N õ enim qui operantur iniquitatem: in vijs eius ambulauerunt. T u mandaſti mandata tua: cuſtodiri nimis. U tinam dirigan tur vie mee: ad cuſtodiẽdas iuſtificationes tuas. T unc non cõ fundar: cum proſpexero in oĩbus mandatis tuis. C onfitebor tibi in directione cordis: in eo qd didici iudicia iuſtitie tue. I u ſtificationes tuas cuſtodiã: non me derelinquas vſquequaqꝫ.

I N quo corrigit adoleſcentior viam ſuam: in cuſtodiendo ſermones tuos. I n toto corde meo exquiſiui te: ne repel las me a mãdatis tuis. I n corde meo abſcondi eloquia tua: vt non peccem tibi. B enedictus es dñe: doce me iuſtificationes tuas. I n labijs meis pronunciaui oĩa iudicia oris tui. I n via teſtimonioꝝ tuoruꝫ delectatus ſum: ſicut in oĩbus diuitijs. I n mandatis tuis exercebor: ⁊ conſiderabo vias tuas. I n iuſtifi cationibus tuis meditabor: non obliuiſcar ſermones tuos.

R Etribue ſeruo tuo: viuifica me: ⁊ cuſtodiã ſermones tuos. R euela oculos meos: ⁊ ꝯſiderabo mirabilia de lege tua. I ncola ego ſum in terra: non abſcondas a me mandata tua. C oncupiuit aĩa mea deſiderare iuſtificationes tuas in oĩ tpe. I ncrepaſti ſuperbos, maledicti qui declinant a mãdatis tuis. A ufer a me opprobriũ ⁊ cõtemptũ: qꝛ teſtimonia tua exqſiui. E tenim ſederũt principes, ⁊ aduerſuꝫ me loquebant: ſeruus aũt tuus exercebatur in iuſtificationibus tuis. N am ⁊ teſtimo nia tua meditatio mea eſt: ⁊ cõſilium meum iuſtificationes tue.

A Dheſit pauimento anima mea: viuifica me ſm verbum tuuꝫ. U ias meas enunciaui ⁊ exaudiſti me: doce me iu ſtificationes tuas. U iam iuſtificationuꝫ tuarum inſtrue me: ⁊ exercebor in mirabilibus tuis. D ormitauit aĩa mea pre tedio: ꝯfirma me in verbis tuis. U iam ini quitatis amoue a me: ⁊ de lege tua miſerere mei. U iaꝫ veritatis elegi: iudicia tua nõ ſum oblitus. A dheſi teſtimonijs tuis domine: noli me cõfundere. U iam mandatorum tuorum cucurri: cum dilataſti cor meum.

L Egem pone mihi domine viam iuſtificationum tuaruꝫ: ⁊ exquiram eam ſemper. D a mihi intellectum ⁊ ſcruta bor legem tuam: ⁊ cuſtodiaꝫ illam in toto corde meo. D educ me in ſemitam mandatorum tuorum: qꝛ ipſam volui. I nclina cor meum in teſtimonia tua: ⁊ non in auaritiam. A uerte ocu los

los meos ne viduant vanitatem: in via tua viuifica me. Sta/
tue ſeruo tuo eloquium tuum:in timore tuo. Amputa oppro/
brium meum quod ſuſpicatus ſum: quia iudicia tua iocunda.
Ecce concupiui mandata tua:in ęquitate tua viuifica me.
ET veniat ſuper me miſericordia tua dñe, ſalutare tuum
ſm eloquiū tuum. Et reſpondebo exprobrātibus mihi
verbum:qꝛ ſperaui in ſermonibus tuis. Et ne auferas de ore
meo verbū veritatis vſqꝫquaqꝫ: qꝛ in iudicijs tuis ſupſperaui.
Et cuſtodiā legem tuam ſemper:in ſeculum ꝛ in ſeculū ſeculi.
Et ambulabam in latitudine: qa mandata tua exquiſiui. Et
loquebar de teſtimonijs tuis in cōſpectu regū:ꝛ nō cōfūdebar.
Et meditabar in mādatis tuis: quę dilexi. Et leuaui manus
meas ad mādata tua q̄ dilexi:ꝛ exercebor ī iuſtificationibꝰ tuis.
MEmor eſto verbi tui ſeruo tuo: in quo mihi ſpeꝫ dediſti.
Hęc me conſolata eſt in humilitate mea:quia eloquium
tuum viuificauit me. Superbi inique agebant vſquequaqꝫ: a
lege autem tua non declinaui. Memor fui iudiciorum tuorum
a ſeculo domine:ꝛ conſolatus ſum. Defectio tenuit me: pro
peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Cantabiles mi/
hi erant iuſtificationes tuę:in loco peregrinationis meę. Me/
mor fui nocte nominis tui domine, ꝛ cuſtodiui legem tuam.
Hęc facta eſt mihi:quia iuſtificationes tuas exquiſiui.
POrtio mea domine:dixi cuſtodire legem tuaꝫ. Depre/
catus ſum faciem tuam in toto corde meo miſerere mei
ſecundum eloquiū tuum. Cogitaui vias meas:ꝛ conuerti pe/
des meos in teſtimonia tua. Paratus ſum ꝛ nō ſum turbatus
vt cuſtodiā mandata tua. Funes peccatorū circumplexi ſunt
me ꝛ legem tuam non ſum oblitus. Media nocte ſurgebā ad
cōfitendū tibi:ſuper iudicia iuſtificationis tuę. Particeps ego
ſum omniū timentium te:ꝛ cuſtodientiū mandata tua. Miſeri/
cordia tua dñe plena eſt terra:iuſtificationes tuas doce me.
BOnitatem feciſti cum ſeruo tuo domine, ſecundū verbuꝫ
tuum. Bonitatem ꝛ diſciplinam ꝛ ſcientiam doce me: qꝛ
mandatis tuis credidi. Priuſq̄ꝫ humiliarer ego deliqui, pro/
pterea eloquium tuum cuſtodiui. Bonus es tu:in bonitate tua
doce me iuſtificationes tuas. Multiplicata eſt ſuper me iniqui
tas ſuperbor:ego autē in toto corde meo ſcrutabor mādata tua.

C oagulatum eſt ſicut lac cor eorum: ego vero legē tuā meditatus ſum. B onum mihi q; humiliaſti me: vt diſcam iuſtificationes tuas. B onum mihi lex oris tui: ſuper millia auri ⁊ argēti.

M Anus tuę dn̄i fecerunt me ⁊ plaſmauerunt me: da mihi intellectum vt diſcam mādata tua. Q ui timent te, videbunt me ⁊ lętabuntur: q; in verba tua ſuperſperaui. C ognoui domine quia ęquitas iudicia tua: in veritate tua humiliaſti me: F iat miſericordia tua vt conſoletur me: ſm eloquium tuum ſeruo tuo. V eniant mihi miſerationes tuę ⁊ viuam: q; lex tua meditatio mea eſt. C onfūdantur ſuperbi iniuſte q; iniquitatem fecerūt in me: ego autē exercebor in mādatis tuis. C ōuertantur mihi timētes te: ⁊ qui nouerunt teſtimonia tua. F iat cor meum immaculatū in iuſtificationibus tuis: vt non confundar.

D Efecit in ſalutare tuū anima mea: ⁊ in verbo tuo ſuperſperaui. D efecerunt oculi mei in eloquium tuū: dicētes quando conſolaberis me? Q uia factus ſū ſicut vter in pruina: iuſtificationes tuas nō ſum oblitus. Q uot ſunt dies ſerui tui: qn̄ facies de perſequētibus me iudiciū? N arrauerūt mihi iniqi fabulationes: ſed nō vt lex tua. O mnia mandata tua veritas: iniqui perſecuti ſunt me, adiuua me. P aulominus cōſummauerūt me in terra: ego autē nō dereliqui mādata tua. S ecūdū miſericordiā tuam viuifica me, ⁊ cuſtodiā teſtimonia oris tui.

I N ęternum domine: verbū tuum permanet in cęlo. I n generatione ⁊ generationē veritas tua: fundaſti terram ⁊ permanet. O rdinatione tua perſeuerat dies: quoniam omnia ſeruiunt tibi. N iſi q lex tua meditatio mea eſt: tūc forte periiſſem in humilitate mea. I n ęternum non obliuiſcar iuſtificationes tuas: q; in ipſis viuificaſti me. T uus ſum ego, ſaluum me fac: quoniam iuſtificationes tuas exquiſiui. M e expectauerūt peccatores vt perderent me: teſtimonia tua intellexi. O mnis conſummationis vidi finem: latum mandatum tuum nimis.

Q Uomodo dilexi legem tuā dn̄e tota die meditatio mea eſt. S uper inimicos meos prudentē me feciſti mādato tuo: q; in ęternū mihi eſt. S uper oēs docētes me intellexi: q; teſtimonia tua meditatio mea eſt. S uper ſenes intellexi: q; mādata tua quęſiui. A b oī via mala prohibui pedes meos vt cuſtodiā verba tua. A iudiciis tuis nō declinaui: q; tu legē poſuiſti

fuiſti mihi. Quā dulcia faucib⁹ meis eloq̄a tua ſup̄ mel ori meo. A mandatis tuis intellexi: ꝓpterea odiui oēm viā iniquitatis.

LUcerna pedibus meis verbū tuū, ⁊ lumen ſemitis meis. Iuraui ⁊ ſtatui cuſtodire iudicia iuſtitię tuę. Humiliatus ſum vſquequaq; dn̄e: viuifica me ſm̄ verbum tuum. Voluntaria oris mei beneplacita fac domine: ⁊ iudicia tua doce me. Anima mea in manibus meis ſemper: ⁊ legem tuam non ſu; oblitus. Poſuerunt peccatores laqueū mihi: ⁊ de mandatis tuis nō erraui. Hereditate acquiſiui teſtimonia tua in ęternū: q: exultatio cordis mei ſunt. Inclinaui cor meum ad faciendas iuſtificationes tuas in ęternum, propter retributionem.

INiquos odio habui: legem tuā dilexi. Adiutor ⁊ ſuſceptor meus es tu: ⁊ in verbum tuum ſuperſperaui. Declinate a me maligni: ⁊ ſcrutabor mandata dei mei. Suſcipe me ſm̄ eloquium tuum ⁊ viuam: ⁊ non confundas me ab expectatione mea. Adiuua me ⁊ ſaluus ero: ⁊ meditabor in iuſtificationibus tuis ſemper. Spreuiſti omnes diſcedentes a iudicijs tuis: quia iniuſta eſt cogitatio eorum. Preuaricantes reputaui omnes peccatores terrę: ideo dilexi teſtimonia tua. Confige timore tuo carnes meas: a iudicijs enim tuis timui.

FEci iudicium ⁊ iuſtitiam: non tradas me calūniantibus me. Suſcipe ſeruum tuū in bonum: non calumnientur me ſuperbi. Oculi mei defecerunt in ſalutare tuum: ⁊ in eloquium iuſtitię tuę. Fac cum ſeruo tuo ſecundum miſericordiā tuam: ⁊ iuſtificationes tuas doce me. Seruus tuus ſum ego, da mihi intellectum, vt diſcam mandata tua. Tempus faciendi domine: diſſipauerunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua ſuper aurum ⁊ topazion. Propterea ad omnia mandata tua dirigebar: omnem viam iniquitatis odio habui.

MIrabilia teſtimonia tua domine, ideo ſcrutata eſt ea anima mea. Declaratio ſermonum tuorum illuminat: ⁊ intellectum dat paruulis. Os meum aperui ⁊ attraxi ſpiritum: quia mandata tua deſiderabā. Aſpice in me ⁊ miſerere mei: ſecundum iudicium diligentium nomen tuum. Greſſus meos dirige ſecundum eloquium tuum: ⁊ non dominetur mei omnis iniuſtitia. Redime me a calumnijs hominum: vt cuſtodiam mandata tua. Faciem tuā illumina ſuper ſeruum tuum: ⁊ do-

ce me iuſtificationes tuas. Exitus aquarum deduxerunt ocu/li mei: quia non cuſtodierunt legem tuam.

Iuſtus es dñe: ꝛ rectum iudicium tuū. Mandaſti iuſtitiaꝫ teſtimonia tua: ꝛ veritatē tuā nimis. Tabeſcere me fecit zelus meus: qꝛ obliti ſunt verba tua inimici mei. Ignitum eloquiū tuum vehemēter: ꝛ ſeruus tuus dilexit illud. Adoleſcentulus ſum ego ꝛ contēptus iuſtificationes tuas nō ſum oblitus. Iuſtitia tua iuſtitia in ęternum: ꝛ lex tua veritas. Tribulatio ꝛ anguſtia inuenerunt me: mādata tua meditatio mea eſt. Equitas teſtimonia tua in ęternum: intellectum da mihi ꝛ viuam.

Clamaui in toto corde meo exaudi me dñe: iuſtificatiōes tuas requiram. Clamaui ad te ſaluū me fac: vt cuſtodiam mādata tua. Preueni in maturitate ꝛ clamaui: qꝛ in verba tua ſuperſperaui. Preuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt meditarer eloquia tua. Uocem meam audi ſm miſericordiā tuam domine: ꝛ ſm iudiciuꝫ tuum viuifica me. Appropinquauerunt perſequētes me iniquitati: a lege autem tua longe facti ſunt. Prope es tu domine: ꝛ omnes vię tuę veritas. Initio cognoui de teſtimonijs tuis: quia in ęternum fundaſti ea.

Uide humilitatē meam ꝛ eripe me, qꝛ legē tuaꝫ non ſum oblitus. Iudica iudiciū meū ꝛ redime me: propter eloquium tuum viuifica me. Longe a peccatoribus ſalus: qꝛ iuſtificationes tuas non exquiſierūt. Miſericordię tuę multę dñe ſꝫ iudiciū tuuꝫ viuifica me. Multi qui perſequūtur me tribulant me: a teſtimonijs tuis non declinaui. Uidi preuaricantes ꝛ tabeſcebā: qꝛ eloquia tua non cuſtodierūt. Uide quoniā mandata tua dilexi dñe: in miſericordia tua viuifica me. Principiū verborū tuorū veritas: in ęternum omnia iudicia iuſtitię tuę.

Principes perſecuti ſunt me gratis: ꝛ a verbis tuis formidauit cor meū. Letabor ego ſup eloquia tua: ſicut qui inuenit ſpolia multa. Iniquitatem odio habui ꝛ abominatus ſum: legē autē tuā dilexi. Septies in die laudē dixi tibi: ſup iudicia iuſtitię tuę. Pax multa diligētibus legē tuā: ꝛ non eſt illis ſcādalū. Expectabā ſalutarē tuū dñe: ꝛ mādata tua dilexi. Cuſtodiuit aīa mea teſtimonia tua: ꝛ dilexit ea vehemēter. Seruaui mādata tua ꝛ teſtimonia tua: qa oēs vię meę i ꝯſpectu tuo.

Appropinquet deprecatio mea in ꝯſpectu tuo domine: iuxta

iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo:ſecũdũ eloquium tuum eripe me. Eructabunt labia mea hymnum:cum docueris me iuſtificationes tuas. Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua ęquitas. Fiat manus tua vt ſaluet me:quoniam mãdata tua elegi. Concupiui ſalutare tuum domine:⁊ lex tua meditatio mea eſt. Uiuet anima mea ⁊ laudabit te: ⁊ iudicia tua adiuuabunt me. Erraui ſicut ouis que perijt: quere ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus. ℂ Symbolum ſiue fides catholica ſancti Athanaſij epiſcopi. Cap. 12.

Quicunq; vult ſaluus eſſe, ante oĩa opus eſt, vt teneat catholicã fidem. Quam niſi quiſq; integrã inuiolatamq; ſeruauerit: abſq; dubio in ęternũ peribit. Fides aũt catholica hec eſt: vt vnũ deũ in trinitate, ⁊ trinitatẽ in vnitate veneremur. Neq; cõfundentes pſonas: neq; ſubſtãtiã ſeparantes. Alia eſt enim pſona patris, alia filij, alia ſpũs ſancti. Sed patris ⁊ filij ⁊ ſpũs ſancti vna eſt diuinitas: equalis gloria, coęterna maieſtas. Qualis pater talis filius, talis ſpũs ſanctus. Increatus pater increatus filius, increatus ſpũs ſanctus. Immenſus pater immẽſus filius: immẽſus ſpũs ſanctus. Eternus pater ęternus filius, ęternus ſpũs ſanctus Et tñ nõ tres ęterni: ſed vnus ęternus. Sicut nõ tres increati nec tres imẽſi: ſed vnus increatus ⁊ vnus immenſus. Similiter oĩps pater oĩps filius: oĩps ſpũs ſanctus. Et tñ non tres oĩpotentes: ſed vnus oĩps. Ita deus pater deus filius: deus ſpũs ſanctus. Et tamen nõ tres dij: ſed vnus eſt deus. Ita dñs pater dñs filius: dñs ſpus: ſanctus. Et tamen non tres dñi: ſed vnus eſt dñs. Quia ſicut ſingillatim vnamquanq; perſonam deum ⁊ dñm confiteri chriſtiana veritate cõpellimur: ita tres deos aut dominos dicere catholica religione prohibemur. Pater a nullo eſt factus: nec creatus nec genitus. Filius a patre ſolo eſt: nõ factus nec creatus, ſed genitus. Spiritus ſanctus a patre ⁊ filio, non factus nec creatus nec genitus, ſed procedens. Unus ergo pater, non tres patres: vnus filius, non tres filij: vnus ſpiritus ſanctus nõ tres ſpiritus ſancti. Et in hac trinitate nihil prius aut poſterius: nihil maius aut minus: ſed totę tres perſonę coęternę ſibi ſunt ⁊ coęquales. Ita vt per omnia ſicut iam ſupradi-

ctum eſt, ⁊ vnitas in trinitate ⁊ trinitas in vnitate veneranda ſit. Qui vult ergo ſaluus eſſe: ita de trinitate ſentiat. Sed neceſſe ſarium eſt ad ęternam ſalutem: vt incarnationez quoqʒ dñi no/ſtri Jeſu chriſti fideliter credat. Eſt ergo fides recta: vt creda mus ⁊ cōfiteamur, qꝛ dñs noſter Jeſus chriſtus dei filius deus ⁊ homo eſt. Deus eſt ex ſubſtantia patris ante ſecula genitus: ⁊ homo eſt ex ſubſtātia mrīs in ſeculo natus. Perfectus deus perfectus homo, ex anima rationali ⁊ humana carne ſubſiſtēs: Equalis patri ſm diuinitatez, minor patre ſm humanitatez. Qui licet deus ſit ⁊ homo: non duo tamen, ſed vnus eſt. Chri/ſtus. Vnus autem non conuerſione diuinitatis in carnem: ſed aſſumptione humanitatis in deum. Vnus omnino non confu ſione ſubſtātię: ſed vnitate perſonę. Nam ſicut anima rationa/lis ⁊ caro vnus eſt homo: ita deus ⁊ homo vnus eſt Chriſtus. Qui paſſus eſt pro ſalute noſtra: deſcendit ad inferos tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexterā dei patris, oīpotentis: inde venturus eſt iudicare viuos ⁊ mor/tuos. Ad cuius aduentum omnes homines reſurgere habēt cum corporibus ſuis: ⁊ reddituri ſunt de factis proprijs ratio/nem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam ęternam: qui vero mala, in ignem ęternum. Hęc eſt fides catholica: quam niſi/quiſqʒ fideliter firmiterqʒ crediderit: ſaluus eſſe non poterit.

¶ Paſſio dñi noſtri Jeſu chriſti ſm Mattheum. Cap. 13.

In illo tempore: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis. ✠ Scitis qꝛ poſt biduum paſcha fiet: ⁊ filius hoīs tradetur vt crucifigatur? C. Tunc con/gregati ſunt principes ſacerdotū ⁊ ſeniores po puli in atriū principis ſacerdotū, qui dicebat Cayphas: ⁊ cōſiliū fecerūt vt Jeſum dolo te/nerent: ⁊ occiderēt. Dicebant autez. S. Non in die feſto. C. Ne forte tumultus fieret in po pulo. Cum autez eſſet Jeſus in Bethania: in domo Simonis leproſi: acceſſit ad eum mulier habēs alabaſtrū vnguenti pre/cioſi: ⁊ effudit ſuper caput ipſius recūbētis. Videntes autē diſci puli: indignati ſunt dicētes. S. Ut quid perditio hęc? Potuit enim vnguentum iſtud venundari multo: ⁊ dari pauperibus. C. Sciēs autē Jeſus: ait illis. ✠ Quid moleſti eſtis huic mu/

lieri?

lieri? Opus enim bonū operata eſt in me. Naʒ ſemp pauperes
habebitis vobiſcū, me autē nō ſemp habebitis. Mittens enim
hec: vnguentū hoc in corpus meū: ad ſepeliēdū me fecit. Amē
dico vobis: vbicūqʒ pdicatū fuerit hoc euangeliū: in toto mū
do dicetur: ⁊ qđ hec fecit in memoriaʒ eius. C Tūc abijt vnus
de duodecim qui dicitur Judas ſcarioth ad principes ſacerdo
tuʒ: ⁊ ait illis. S Quid vultis mihi dare: ⁊ ego eū vobis tradā?
C At illi cōſtituerūt ei triginta argēteos. Et exinde querebat
opportunitatē: vt eū traderet. Prima autē die azymorū acceſ
ſerūt diſcipuli ad Jeſum dicētes. S Ubi vis paremus tibi co
medere paſcha? C Jeſus dixit. + Jte in ciuitatem ad quen
dam: ⁊ dicite ei. Magiſter dicit. Tempus meū prope eſt, apud
te facio paſcha cum diſcipulis meis. C Et fecerūt diſcipuli ſi
cut conſtituit illis Jeſus, ⁊ parauerūt paſcha. Ueſpere auteʒ fa
cto diſcūbebat cum duodecim diſcipulis ſuis: ⁊ edentibus illis
dixit. + Amen dico vobis: qꝛ vnus veſtrum me traditurus eſt.
C Et cōtriſtati valde ceperunt ſinguli dicere. S Nunqd ego
ſum dñe? C At ipſe rñdens ait. + Qui intingit mecū manū in
paropſide: hic me tradet. Filius quidē hoīs vadit: ſicut ſcriptū
eſt de illo. Ue auteʒ homini illi: per quem filius hoīs tradetur.
Bonum erat ei ſi natus nō fuiſſet homo ille. C Rñdens auteʒ
Judas qui tradidit eum: dixit. S Nunquid ego ſum rhabbi?
C Ait illi. + Tu dixiſti. C Cenātibus autē eis accepit Jeſus
panē: ⁊ benedixit: ac fregit: deditqʒ diſcipulis ſuis: ⁊ ait. + Ac
cipite ⁊ comedite: hoc eſt corpus meū. C Et accipiens calicē
gratias egit: ⁊ dedit illis dicens. + Bibite ex hoc omnes. Hic
eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti: qui pro multis effunde
tur in remiſſionē peccatoꝝ. Dico autē vobis: non bibam amo
do de hoc genimine vitis, vſqʒ in diem illū: cum illud bibā vo
biſcū nouuʒ in regno patris mei. C Et hymno dicto, exierunt
in montem oliueti. Tunc dixit illis Jeſus. + Omnes vos ſcan
dalū patiemini in me in iſta nocte. Scriptū eſt eniʒ: Percutiā
paſtorē: ⁊ diſpergētur oues gregis. Poſtqʒ autē reſurrexero:
precedā vos i galileā. C Rñdēs auteʒ Petrus, ait illi. S Et
ſi omnes ſcandaliʒati fuerint in te: ego nunquā ſcandaliʒabor.
C Ait illi Jeſus. + Amen dico tibi: qꝛ in hac nocte anteqʒ gal
lus cantet: ter me negabis. C Ait illi Petrus. S Etiam ſi o

portuerit me mori tecum: non te negabo. C Similiter omnes diſcipuli dixerūt. Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quę dicitur Gethſemani: ⁊ dixit diſcipulis ſuis. ✠ Sedete hic donec vadā illuc: ⁊ orem. C Et aſſumpto Petro ⁊ duobus filijs Zebedei cepit contriſtari: ⁊ meſtus eſſe. Tunc ait illis. ✠ Triſtis eſt anima mea vſqꝫ ad mortē. Suſtinete hic: ⁊ vigilate mecum. C Et progreſſus puſillum, procidit in faciem ſuam orans, ⁊ dicens. ✠ Mi pater, ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. Veruntamen non ſicut ego volo: ſed ſicut tu. C Et venit ad diſcipulos ſuos: ⁊ inuenit eos dormientes. Et dicit Petro. ✠ Sic? Non potuiſti vna hora vigilare mecū? Vigilate, ⁊ orate. vt non intretis in tentationē. Spiritus quidem promptus eſt: caro autem infirma. C Iterum ſecūdo abijt, ⁊ orauit, dicens. ✠ Pater mi: ſi non poteſt hic calix tranſire, niſi bibam illū: fiat voluntas tua. C Et venit iternm: ⁊ inuenit eos dormientes. Erant enim oculi eorū grauati. Et relictis illis iterum abijt ⁊ orauit tertio eundē ſermonem dicens. Tunc venit ad diſcipulos ſuos: ⁊ dixit illis. ✠ Dormite iam ⁊ regeſcite. Ecce appropinquabit hora: ⁊ filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite: eamus. Ecce appropinquabit qui me tradet. C Adhuc eo loquente: ecce Judas vnus de duodecim venit: ⁊ cū eo turba multa cū gladijs ⁊ fuſtibus miſſi a principibus ſacerdotum ⁊ ſenioribus populi: Qui autem tradidit eū: dedit illis ſignum: dicens. S Quēcūqꝫ oſculatus fuero ipſe eſt: tenete eū. C Et ꝓfeſtim accedēs ad Jeſū: dixit. S Aue rhabbi. C Et oſculatus eſt eū. Dixitqꝫ illi Jeſus ✠ Amice ad quid veniſti? C Tunc acceſſerūt: ⁊ manus iniecerunt in Jeſum: ⁊ tenuerūt eum. Et ecce vnus ex his qui erant cum Jeſu, extēdens manū exemit gladium ſuum: ⁊ percutiens ſeruum principis ſacerdotum amputauit auriculā eius. Tūc ait illi Jeſus. ✠ Conuerte gladium tuum in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint gladium: gladio peribunt. An putas qꝛ non poſſum rogare patrem meū, ⁊ exhibebit mihi modo plus q̄ duodecim legiones angelorum? Quomodo ergo implebuntur ſcripturę? Quia ſic oportet fieri. C In illa hora dixit Jeſus turbis. ✠ Tanq̄ ad latronē exiſtis cum gladijs ⁊ fuſtibus cōprehendere me. Quotidie apud vos ſedebam docens in templo: ⁊ non me tenuiſtis.

C Hoc

C Hoc autem totum factum eſt, vt adimplerentur ſcripturę
prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, relicto eo fugerunt. At
illi tenẽtes Jeſum, duxerũt eum ad Caypham principẽ ſacer
dotum, vbi ſcribę ⁊ ſeniores conuenerant. Petrus aũt ſeque
batur eum a longe vſqʒ in atrium principis ſacerdotuʒ. Et in
greſſus intro ſedebat cum miniſtris, vt videret finem. Princi
pes autem ſacerdotum: ⁊ omne conciliũ quęrebant falſum te
ſtimoniũ cõtra Jeſum: vt eũ morti traderẽt: ⁊ non inuenerũt:
cum multi falſi teſtes acceſſiſſent. Nouiſſime autem venerũt
duo falſi teſtes: ⁊ dixerũt. S Hic dixit. Poſſũ deſtruere tem
plũ dei: ⁊ poſt triduũ reędificare illud. C Et ſurgẽs princeps
ſacerdotũ: ait illi. S Nihil reſpondes ad ea, quę iſti aduerſuʒ
te teſtificantur? C Jeſus aũt tacebat. Et princeps ſacerdotũ
ait illi. S Adiuro te per deũ viuũ: vt dicas nobis ſi tu es Chri
ſtus filius dei viui. C Dixit illi ieſus. + Tu dixiſti. Verũtamẽ
dico vobis, amodo videbitis filiũ hominis ſedẽtem a dextris
virtutis dei: ⁊ venienteʒ in nubibus celi. C Tunc princeps ſa
cerdotũ ſcidit veſtimẽta ſua: dicẽs. S Blaſphemauit. Quid
adhuc egemus teſtibus? Ecce nũc audiſtis blaſphemiã. Quid
vobis videtur? C At illi reſpondentes dixerũt. S Reus eſt
mortis. C Tunc expuerũt in faciem eius: ⁊ colaphis eum cę
derũt. Alij autem palmas in faciem eius dederunt dicentes.
S Prophetiza nobis chriſte: qs eſt q te percuſſit? C Petrus
vero ſedebat foris in atrio, ⁊ acceſſit ad euʒ vna ancilla: dicẽs.
S Et tu cum ieſu galilęo eras. C At ille negauit corã omni
bus dicẽs. S Neſcio quid dicis. C Exeunte autẽ illo ianuã:
vidit eũ alia ancilla: ⁊ ait his qui erant ibi. S Et hic erat cum
ieſu nazareno. C Et iterũ negauit cum iuramento: qʒ nõ no
ui hominẽ. Et poſt puſilluʒ acceſſerunt qui aſtabãt, ⁊ dixerũt
Petro. S Vere ⁊ tu ex illis es: nam ⁊ loquela tua manifeſtũ
te facit. C Tunc cępit deteſtari ⁊ iurare: qʒ nõ nouiſſet homi
nem. Et cõtinuo gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus
verbi ieſu quod dixerat: priuſq̃ gallus cãtet: ter me negabis.
Et egreſſus foras fleuit amare. Mane autem facto: cõſiliuʒ
inierunt omnes principes ſacerdotũ ⁊ ſeniores populi aduer
ſus ieſum, vt eum morti traderẽt. Et vinctũ adduxerunt euʒ:
⁊ tradiderũt pontio Pilato pręſidi. Tũc vidẽs iudas qui cũ

tradidit: ꝙ dānatus eſſet: penitentia ductus: retulit triginta argenteos principibus ſacerdotū ⁊ ſenioribus: dicens. S Pec caui tradens ſāguinē iuſtum. C At illi dixerūt. S Quid ad nos? tu videris. C Et proiectis argēteis in templo receſſit: ⁊ abiens laqueo ſe ſuſpendit. Principes autē ſacerdotū acceptis argenteis dixerūt. S Non licet eos mittere in corbonā: quia pretium ſanguinis eſt. C Conſilio autem inito: emerūt ex illis agrū figuli in ſepulturam peregrinorū. Propter hoc vocatus eſt ager ille Acheldemach, hoc eſt ager ſanguinis: vſque in hodiernū diem. Tunc impletū eſt quod dictū eſt per Hieremiā prophetā dicentē. Et acceperūt triginta argēteos pretium appretiati: quem appretiauerūt a filijs iſrael: ⁊ dederunt eos in agrum figuli: ſicut conſtituit mihi dñs. Jeſus autē ſtetit ante preſidē. Et interrogauit eum preſes: dicēs. S Tu es rex iudeorum? C Dicit ei ieſus. ✠ Tu dicis. C Et cum accuſaretur a principibus ſacerdotū ⁊ ſenioribus: nihil reſpōdit. Tunc dicit illi Pilatus. S Non audis quāta aduerſū te dicunt teſtimonia? C Et non reſpondit ei ad vllū verbū, ita vt miraretur preſes vehementer. Per diem autē ſolēnē cōſueuerat preſes dimittere populo vnum vinctū: quem voluiſſent. Habebat autem tunc vnum vinctum inſignem, qui dicebatur Barrabas, qui propter ſeditionem miſſus fuerat in carcerē. Congregatis autē illis dixit Pilatus. S Quem vultis dimittā vobis: Barrabā an ieſū qui dicit chriſtus? C Sciebat enim ꝙ per inuidiā tradidiſſent eū. Sedente autem illo pro tribunali: miſit ad illū vxor eius: dicens. S Nihil tibi ⁊ iuſto illi. Multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eū. C Principes autem ſacerdotum ⁊ ſeniores perſuaſerūt populis: vt peterent Barrabam: ieſum vero perderent. Reſpōdens autē preſes: ait illis. S Quem vultis vobis de duobus dimitti? C At illi dixerūt. S Barrabam. C Dicit illi Pilatus. S Quid ergo faciam de ieſu: qui dicitur chriſtus? C Dicunt omnes. S Crucifigatur. C Ait illis preſes. S Quid enim mali fecit? C At illi magis clamabant: dicētes. S Crucifigatur. C Vidēs autē Pilatus: ꝙ nihil proficeret, ſed magis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus corā populo dicens. S Innocens ego ſum a ſanguine iuſti huius, vos videritis.

deritis. C Et reſpōdens vniuerſus populus:dixit. S Sā/
guis eius ſuper nos:⁊ ſup filios noſtros. C Tunc dimiſit illis
Barrabā, Jeſum autem flagellatū tradidit eis:vt crucifigere
tur. Tunc milites pręſidis ſuſcipientes Jeſum in prętorio:cō
gregauerunt ad eum vniuerſam cohortem. Et exuentes eū,
chlamydē coccineam circundederunt ei:⁊ plectentes coronā
de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius:⁊ arundinē in dextera
eius:⁊ genuflexo ante eū,illudebāt ei dicētes. S Aue rex iu
dęorum. C Et expuentes in eum acceperūt arundinē ⁊ per
cutiebant caput eius. Et poſtq̃ illuſerūt ei:exuerūt eū chla/
myde:⁊ induerunt eū veſtimentis eius:⁊ duxerunt eū vt cru
cifigerēt. Exeuntes aūt inuenerūt hominē Cyreneū venien/
tem de villa noīe Simonē. Hunc angariauerūt:vt tolleret
crucē eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha,qđ
eſt caluarię locus:⁊ dederūt ei vinum bibere cū felle miſtum.
Et cum guſtaſſet noluit bibere. Poſtq̃ aūt crucifixerunt eū
diuiſerunt veſtimēta eius ſortē mittentes:vt impleret quod
dictum eſt per prophetam dicentem. Diuiſerūt ſibi veſtimen
ta mea:⁊ ſuper veſtē meam miſerūt ſortem. Et ſedentes ſer/
uabant eum. Et impoſuerunt ſuper caput,eius cauſam ipſius
ſcriptā. Hic eſt Jeſus nazarenus rex iudęorū. Tunc crucifixi
ſunt cum eo duo latrones:vnus a dextris:⁊ vnus a ſiniſtris.
Prętereuntus autē blaſphemabāt eū:mouentes capita ſua:
⁊ dicētes. S Vah qui deſtruis tēplū dei:⁊ i triduo illud reędi
ficas. Salua temetipſum. Si filius dei es:deſcēde de cruce.
C Similiter ⁊ principes ſacerdotū illudētes cū ſcribis,⁊ ſe/
nioribus dicebant. S Alios ſaluos fecit:ſeipſum non pōt ſal
uum facere. Si rex iſrael eſt:deſcēdat nunc de cruce,⁊ credi/
mus ei. Confidit in deo:liberet eum nūc ſi vult. Dixit enī q:
filius dei ſum. C Jdipſū autē ⁊ latrones qui crucifixi erāt cū
eo:improperabāt ei. A ſexta autē hora tenebrę factę ſunt ſup
vniuerſā terrā vſq ad horā nonā. Et circa horā nonā clama
uit Jeſus voce magna dicēs. + Heli heli lamazabacthani.
C Hoc eſt. + Deus meus,deꝰ meus,vt qd dereliquiſti me?
C Quidā autē illic ſtātes ⁊ audiētes dicebāt. S Heliā vo/
cat iſte. C Et cōtinuo currēs vnus ex eis acceptā ſpōgiā im
pleuit aceto:⁊ impoſuit arūdini:⁊ dabat ei bibere. Ceteri vero

dicebāt. S Sine: videamus an veniat Helias liberans eū.
C Jeſus autem iterum clamans voce magna emiſit ſpiritū.
Et ecce velū templi ſciſſum eſt in duas partes a ſūmo vſq;
deorſum: ⁊ terra mota eſt: ⁊ petre ſciſſe ſūt: ⁊ monumēta aper
ta ſunt: ⁊ multa corpora ſanctorū qui dormierant ſurrexerūt:
Et exeūtes de monumētis poſt reſurrectionē eius venerūt in
ſanctā ciuitatē: ⁊ apparuerūt multis. Centurio autē ⁊ qui cū
eo erāt cuſtodiētes Jeſum: viſo terremotu: ⁊ his, que fiebāt, ti
muerūt valde dicētes. S Vere filius dei erat iſte. C Erāt au
tē ibi mulieres multe a lōge que ſecute erāt Jeſū a galilea mi
niſtrātes ei: inter quas erat maria Magdalene, ⁊ maria Jaco
bi: ⁊ Joſeph mater: ⁊ mater filiorū Zebedei. Cum ſero aūt fa
ctū eſſet, venit qdā homo diues ab Arimathia noie Joſeph,
q ⁊ ipſe diſcipulus erat Jeſu. Hic acceſſit ad Pilatū: ⁊ petijt
corpus Jeſu. Tūc pilatus iuſſit reddi corp⁹. Et accepto cor
pore ioſeph: iuoluit illud i ſindone mūda: ⁊ poſuit illō i monu
mēto ſuo nouo: qđ exciderat i petra. Et aduoluit ſaxū magnū
ad oſtiū monumēti ⁊ abijt. Erāt aūt ibi maria magdalene: ⁊ al
tera maria, ſedētes ↄtra ſepulchrū. Hic cātat i tono euāgelij.

ALtera autē die, que eſt poſt paraſceuen, ↄuenerūt princi
pes ſacerdotū ⁊ Phariſei ad Pilatū dicētes: Dñe re
cordati ſumus qꝛ ſeductor ille dixit adhuc viuēs: poſt tres dies
reſurgā. Jube ergo cuſtodiri ſepulchrū vſq; in diē tertiū: ne
forte veniant diſcipuli eius ⁊ furentur eum: ⁊ dicāt plebi, ſurre
xit a mortuis. Et erit nouiſſim⁹ error peior priore. Ait illis Pi
latus. Habetis cuſtodiā: ite cuſtodite ſicut ſcitis. Jlli aūt abeū
tes munierūt ſepulchrū, ſignantes lapidem cum cuſtodibus.

C Paſſio dñi noſtri Jeſu Chriſti ſm Marcum. Cap. 14.

IN illo tpe: Erat paſcha ⁊ azyma poſt biduū:
⁊ querebāt ſūmi ſacerdotes ⁊ ſcribe, qūo ie
ſum dolo tenerēt ⁊ occiderēt. Dicebāt eni;.
S Nō i die feſto. C Ne forte tumultus fie
ret in pplō. Et cū eēt ieſus bethanie i domo
ſimonis leproſi ⁊ recūberet: venit mulier hñs
alabaſtrū vnguēti nardi ſpicati pretioſi, ⁊ fra
cto alabaſtro effudit ſup caput ei⁹. Erāt aūt
qdā idigne ferētes itra ſemetipſos: ⁊ dicētes. S Ut qd pditio

iſta vnguēti facta eſt? Poterat enī vnguētū iſtud venūdari pluſ
q̄ trecētis denarijs: ⁊ dari paupibus. C Et fremebāt in eā. Je
ſus aūt dixit. ✠ Sinite eā. Quid illi moleſti eſtis? Bonū opus
operata eſt in me. Semp̱ eniȝ pauperes habebitis vobiſcū: ⁊ cū
volueritis poteſtis illis benefacere: me aūt nō ſemp̱ habebitis.
Quod habuit hoc fecit: p̄uenit vngere corpus meuȝ in ſepultu
rā. Amē dico vobis: vbicunqȝ p̄dicatū fuerit euāgeliū iſtud in
vniuerſo mūdo: ⁊ qđ hec fecit, narrabitur in memoriā eius. C
Et iudas ſcariothis vnus de duodeciȝ abijt ad ſummos ſacer
dotes: vt proderet eū illis. Qui audientes gauiſi ſunt: ⁊ promi
ſerunt ei pecuniā ſe daturos. Et querebat quō illū opportune
traderet. Et primo die azymoruȝ quādo paſcha immolabant
dicunt ei diſcipuli. S Quo vis eamus ⁊ paremus tibi vt man
duces paſcha? Et mittit duos ex diſcipulis ſuis: ⁊ dicit eis. ✠
Ite in ciuitatē: ⁊ occurret vobis homo lagenaȝ aque baiulanſ.
Sequimini eum, ⁊ quocūqȝ introierit dicit dn̄o domus: qꝛ ma
giſter dicit: vbi eſt refectio mea, vbi paſcha cuȝ diſcipulis meiſ
manducē? Et ipſe vobis demonſtrabit cenaculū grande ſtra
tum: ⁊ illic parate nobis. C Et abierunt diſcipuli eius ⁊ vene
runt in ciuitatē: ⁊ inuenerunt ſicut dixerat illis: ⁊ parauerunt pa
ſcha. Veſpere autem facto venit cum duodecim: ⁊ diſcumben
tibus eis, ⁊ māducantibus: ait Jeſus. ✠ Amen dico vobis: qꝛ
vnus ex vobis me tradet qui manducat mecum. C At illi ce
perūt cōtriſtari ⁊ dicere ei ſingillatim. S Nunquid ego? Qui
ait illis. ✠ Unus ex duodeciȝ qui intingit mecum manuȝ in ca
tino. Et filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de eo.
Ve autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bo
num erat ei: ſi non eſſet natus homo ille. C Et manducātibus
illis accepit Jeſus panē: ⁊ benedicens, fregit, ⁊ dedit eis, ⁊ ait.
✠ Sumite, hoc eſt corpus meū. C Et accepto calice gratias
agens dedit eis. Et biberunt ex illo omnes: ⁊ ait illis. ✠ Hic
eſt ſanguis meus noui teſtamenti: qui pro multis effundetur.
Amen dico vobis: q̄ iam non bibaȝ de genimine vitis vſqȝ in
diem illum: cuȝ illud bibā vobiſcū nouum in regno dei. C Et
hymno dicto: exierunt in montem oliuarum: ⁊ ait illis Jeſus.
✠ Omnes vos ſcandalizabimini in me in nocte iſta, qꝛ ſcriptū
eſt. Percutiam paſtorem: ⁊ diſpergentur oues. Sed poſtq̄ȝ re

ſurrexero p̄cedam vos in galileaʒ. C Petrus auteʒ ait illi.
S Et ſi oēs ſcandalizati fuerint: ſed nō ego. C Et ait illi Je
ſus. ✝ Amē dico tibi: q̄ tu hodie in nocte hac priuſq̄ꝫ bis gal
lus voceʒ dederit: ter me es negaturus. C At ille amplius lo
quebatur. S Et ſi oportuerit me ſimul cōmori tibi: non te ne
gabo. C Similiter auteʒ ⁊ oēs dicebant. Et veniunt in p̄diuʒ
cui nomen Gethſemani: ⁊ ait diſcipulis ſuis. ✝ Sedete hic do
nec orem. C Et aſſumpſit Petrū ⁊ Jacobū ⁊ Joanneʒ ſecū:
⁊ cepit pauere ⁊ tedere. Et ait illis. ✝ Triſtis eſt aīa mea vſq̄ꝫ
ad morteʒ. Suſtinete hic ⁊ vigilate. C Et cū proceſſiſſet pau
lulum, procidit ſuper terram: ⁊ orabat vt ſi fieri poſſet, trāſiret
ab eo hora: ⁊ dixit. ✝ Abba pater oīa tibi poſſibilia ſunt: tranſ
fer caliceʒ hūc a me. Sed nō quod ego volo, ſed qđ tu. C Et
venit ⁊ inuenit eos dormientes: ⁊ ait Petro: ✝ Simō dormis?
Non potuiſti vna hora vigilare mecū? Vigilate ⁊ orate: vt nō
intretis in tentationeʒ. Spiritus quideʒ prōptus eſt, caro aūt
infirma. C Et iterum abiens orauit eundeʒ ſermoneʒ dicens.
Et reuerſus denuo inuenit eos dormientes. Erant eniʒ oculi
eorū grauati: ⁊ ignorabāt quid reſpōderent ei. Et venit tertio:
⁊ ait illis. ✝ Dormite iam ⁊ requieſcite. Sufficit. Venit hora,
ecce tradetur filius hominis in manus peccatorū. Surgite ea
mus: ecce qui me tradet ꝓpe eſt. C Et adhuc eo loquente ve
nit Judas ſcarioth vnus ex duodecim: ⁊ cum eo turba multa
cum gladijs ⁊ lignis: miſſi a ſummis ſacerdotibus, ⁊ ſcribis, ⁊ ſe
nioribus. Dederat aūt traditor eis ſignū: dicens. S Quēcūq̄ꝫ
oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eū: ⁊ ducite caute. C Et cum ve
niſſet, ſtatim accedēs ad eum: ait. S Rabbi. C Et oſculat⁹
eſt eum. At illi manus iniecerūt in eū: ⁊ tenuerunt eum. Unus
autē de circūſtātibus educens gladiū: percuſſit ſeruū ſummi ſa
cerdotis, ⁊ amputauit illi auriculaʒ. Et rñdens Jeſus: ait illis.
✝ Tanq̄ꝫ ad latronem exiſtis cū gladijs ⁊ lignis cōprehende
re me. Quotidie apud vos eram in tēplo docens: ⁊ non me te
nuiſtis. Sed vt adimpleantur ſcripture. C Tunc diſcipuli
eius relinquentes eum omnes fugerunt. Adoleſcens autē qui
dam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: ⁊ tenuerūt
eum. At ille reiecta ſindone nudus profugit ab eis. Et adduxe
runt Jeſum ad ſummū ſacerdotē: ⁊ cōuenerūt oēs ſacerdotes:

⁊ ſcribe:

⁊ ſcribę,⁊ ſeniores. Petrus aūt a lōge ſecutus eſt eū vſq₃ intro
in atrium ſummi ſacerdotis:⁊ ſedebat cū miniſtris: ⁊ calefacie
bat ſe ad ignem. Summi vero ſacerdotes ⁊ omne cōciliū quę
rebant aduerſus Jeſum teſtimoniū: vt eum morti traderēt:nec
inueniebant. Multi enim teſtimoniū falſum dicebāt aduerſus
eum:⁊ cōuenientia teſtimonia non erāt. Et quidā ſurgētes fal/
ſum teſtimonium ferebant aduerſus eum:dicētes. S Quoniā
nos audiuimus eum dicentē. Ego diſſoluā templū hoc manu/
factum:poſt triduū aliud non manufactū ędificabo. C Et nō
erat cōueniēs teſtimoniū illoꝝ. Et exurgēs ſummus ſacerdos
in mediū interrogauit Jeſum: dicēs. S Nō rn̄des quicq̄₃ ad
ea,quę tibi obijciunt ab his? C Ille autē tacebat,⁊ nihil rn̄dit.
Rurſus ſummus ſacerdos interrogabat eu₃: ⁊ dixit ei. S Tu
es chriſtus filius dei benedicti? C Jeſus aūt dixit illi. ✠ Ego
ſum. Et videbitis filiū hoīs ſedentem a dextris virtutis dei: ⁊
venientē cū nubibus celi. C Summus aūt ſacerdos ſcindēs
veſtimēta ſua,ait. S Quid adhuc deſideramus teſtes? Audi
ſtis blaſphemiā. Quid vobis videtur? C Qui omnes cōdēna
uerūt eum eſſe reum mortis. Et cęperunt quidā cōſpuere eu₃,
⁊ velare faciē eius, ⁊ colaphis eū cędere,⁊ dicere ei. S Pro/
phetiza. C Et miniſtri alapis eum cędebāt. Et cu₃ eſſet Pe
trus in atrio deorſum: venit vna ex ancillis ſummi ſacerdotis:⁊
cum vidiſſet Petrū calefacientē ſe,aſpiciēs illu₃,ait. S Et tu
cum Jeſu nazareno eras. C At ille negauit:dicens. S Neq₃
ſcio:neq₃ noui quid dicas. C Et exijt foras ante atriū:⁊ gallꝰ
cantauit. Rurſus aute₃ cū vidiſſet illū alia ancilla:cępit dicere
circūſtantibus: Quia hic ex illis eſt. At ille iterum nēgauit. Et
poſt puſillū rurſus q̄ aſtabant dicebant Petro. Uere ex illis es:
nam ⁊ galilęus es. Ille autē cępit anathematizare ⁊ iurare:q₂
neſcio hoīem iſtum quē dicitis. Et ſtatim iterū gallus cantauit.
Et recodatus eſt Petrus verbi, qđ dixerat ei Jeſus, priuſq̄₃
gallus cantet bis,ter me negabis. Et cępit flere. Et confeſti₃
mane conſilium facientes ſummi ſacerdotes cum ſenioribus ⁊
ſcribis ⁊ vniuerſo concilio:vinciētes Jeſum duxerūt ⁊ tradide
rūt Pilato. Et interrogauit eū Pilatus. S Tu es rex iudęo
rum? C At ille rn̄dens:ait illi. ✠ Tu dicis. C Et accuſabāt
eum ſummi ſacerdotes in multis. Pilatus autem rurſus inter

rogauit eum: dicens. S Non rn̄des quicq̄₃? Uides in quan‑
tis te accuſant? C Jeſus autem amplius nihil reſpōdit: ita vt
miraretur Pilatus. Per diem autē feſtum ſolebat illis dimit‑
tere vnū ex vinctis quēcūq₃ petijſſent. Erat autē₃ vnus q dice‑
batur Barrabas: qui cum ſeditioſis erat vinctus: qui in ſeditio‑
ne fecerat homicidiū. Et cū₃ aſcendiſſet turba: cepit rogare eū
ſicut ſemper faciebat illis. Pilatus autē reſpondit eis: ⁊ dixit.
S Uultis dimittā₃ vobis regem iudęorū? C Sciebat enim
q̄ per inuidiā tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes. Pontifices
autē cōcitauerūt turbam: vt magis Barrabam dimitteret eis.
Pilatus autē iterum reſpōdens: ait illis. S Quid ergo vultis
faciā₃ regi iudęorū? C At illi iterū clamauerūt. S Crucifige
eum. C Pilatus vero dicebat eis. S Quid enim mali fecit?
C At illi magis clamabāt. S Crucifige eū. C Pilatus autē
volens populo ſatiſfacere dimiſit illis Barrabā: ⁊ tradidit Je‑
ſum flagellis cęſum: vt crucifigeretur. Milites autem duxerūt
eum intro in atrium pretorij: ⁊ cōuocāt totā cohortē. Et induūt
eum purpura, ⁊ imponunt ei plectētes ſpineā coronam: ⁊ cepe‑
runt ſalutare eū. S Aue rex iudęorū. C Et pcutiebant caput
eius arūdine: ⁊ cōſpuebāt eū: ⁊ ponētes genua adorabāt eum.
Et poſtq̄₃ illuſerūt ei: exuerunt illum purpura: ⁊ induerunt eū₃
veſtimentis ſuis: ⁊ educunt illum vt crucifigerent eum. Et an‑
gariauerunt pretereuntem quempiam. Simonem cyreneum
venientē de villa: patrē Alexādri ⁊ Rufi: vt tolleret crucē ei⁹.
Et perducūt eū in Golgotha locū: quod eſt interpretatū cal‑
uarię locus. Et dabāt ei bibere myrrhatū vinū: ⁊ non accepit.
Et crucifigētes eum diuiſerūt veſtimēta eius: mittentes ſorte₃
ſuper eis: vt quis quid tolleret. Erat autē hora tertia: ⁊ crucifi‑
xerunt eum. Et erat titulus cauſę eius inſcriptus: rex iudęorū.
Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnū a dextris eius, ⁊ aliū
a ſiniſtris. Et adimpleta eſt ſcriptura quę dicit. Et cū₃ iniquis
reputatus eſt. Et pretereuntes blaſphemabant eum: mouen‑
tes capita ſua: ⁊ dicētes. S Uah qui deſtruis tēplū dei: ⁊ in tri‑
bus diebus reedificas. Saluum fac temetipſū deſcēdens de
cruce. C Similiter ⁊ ſummi ſacerdotes illudētes ad alterutrū
cum ſcribis dicebant. S Alios ſaluos fecit: ſeipſum non po‑
teſt ſaluum facere. Si rex Jſrael eſt, deſcendat nunc de cru‑
ce:

ce: vt videamus ⁊ credamus. C Et qui cum eo crucifixi erãt
cõuiciabantur ei. Et facta hoꝛa ſexta, tenebꝛe facte ſunt ſup to
tã terrã: vſqꝫ in hoꝛã nonã. Et hoꝛa nona exclamauit ieſus vo
ce magna: dicẽs. ✝ Heloi heloi lamazabachthani. C Quod
eſt iterpꝛetatũ. ✝ Deus meus: deus meus: vt qd dereliqſti me?
C Et qdã de circũſtãtibus audiẽtes dicebãt. S Ecce heliam
vocat. C Currẽs aũt vnus: ⁊ implẽs ſpongiã aceto: circũpo
nẽſqꝫ calamo potũ dabat ei: dicẽs. S Sinite videamus ſi ve
niat helias ad deponẽdũ eũ. C Jeſus aũt emiſſa voce magna
expirauit. Et velũ templi ſciſſuꝫ eſt i duo: a ſũmo vſqꝫ deoꝛſuꝫ.
Uidẽs aũt cẽturio: q ex aduerſo ſtabat: qꝛ ſic clamãs expiraſſet.
ait. S Uere hic hõ filius dei erat. C Erãt aũt ibi mulieres de
lõge aſpiciẽtes: inter quas erat maria magdalene: ⁊ maria iaco
bi minoꝛis: ⁊ ioſeph mater, ⁊ ſalome. Et cuꝫ eſſet in galilea: ſe
quebãtur eum: ⁊ miniſtrabãt ei: ⁊ alie multe que ſimul cum eo
aſcenderant hieroſolymam. Hic legitur in tono euangelij:

ET cum iaꝫ ſero eſſet factũ: qꝛ erat paraſceue qđ eſt ante
ſabbatũ: venit ioſeph ab arimathia nobilis decurio: q ⁊
ipſe erat expectãs regnũ dei: ⁊ audacter itroiuit ad pilatũ: ⁊ pe
tijt coꝛpus ieſu. Pilatus aũt mirabaᵗ ſi iã obijſſet. Et accerſito
cẽturione: iterrogauit eũ ſi iã moꝛtuus eſſet. Et cũ cognouiſſet
a centurione: donauit coꝛpus ioſeph. Joſeph aũt mercatus eſt
ſindoneꝫ: ⁊ deponẽs eũ inuoluit ſindone: ⁊ poſuit eũ i monumẽto
qđ erat exciſũ in petra: ⁊ aduoluit lapidẽ ad oſtiũ monumenti.

¶ Paſſio domini noſtri Jeſu Chꝛiſti ſm Lucam. Cap. 15.

IN illo tp̄e. C Appꝛopinquabat autem dies fe
ſtus azymoꝝ, q dicitᵗ paſcha, ⁊ querebãt pꝛinci
pes ſacerdotuꝫ, ⁊ ſcribe: qũo ieſũ interficerent.
Timebant vero plebeꝫ. Jntrauit aũt ſatanas
in iudã: q cognominabaᵗ ſcarioth vnũ de duo
decim: ⁊ abijt ⁊ locutus eſt cũ pꝛincipibꝰ ſacer
dotũ ⁊ magiſtratibꝰ: queadmodũ traderet illũ
eis. Et gauiſi ſunt, ⁊ pacti ſũt pecuniã illi dare.
Et ſpopõdit. Et qrebat oppoꝛtunitatẽ, vt traderet eũ ſine tur
bis. Uenit aũt dies azymoꝝ, i qua neceſſe erat occidi paſcha: ⁊
miſit petrũ ⁊ ioãneꝫ, dicẽs. ✝ Euntes parate nobis paſcha, vt
manducemus. C At illi dixerũt. S Ubi vis paremus? C Et

dixit ad eos. ✠ Ecce introeuntibus vobis in ciuitatẽ occurret vobis homo amphorã aquę portans, ſequimini eum in domũ in quam intrat, ⁊ dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magiſter: Ubi eſt diuerſoriũ, vbi paſcha cum diſcipulis meis manducez? Et ipſe vobis oſtẽdet cenaculũ magnũ ſtratũ, ⁊ ibi parate. ℂ Euntes autẽ inuenerũt ſicut dixit illis ieſus, ⁊ parauerũt paſcha. Et cũ facta eſſet hora diſcubuit: ⁊ duodecim apoſtoli cũ eo. Et ait illis. ✠ Deſiderio deſideraui hoc paſcha mãducare vobiſcũ anteq̃ patiar. Dico enim vobis: q᷑ ex hoc non mãducabo illud: donec impleatur in regno dei. ℂ Et accepto calice gratias egit ⁊ dixit. ✠ Accipite ⁊ diuidite inter vos. Dico enim vobis: q᷑ non bibam de generatione vitis: donec regnum dei veniat. ℂ Et accepto pane gratias egit ⁊ fregit, ⁊ dedit eis dicens. ✠ Hoc eſt corpus meũ: quod pro vobis datur. Hoc facite in meam cõmemorationẽ. ℂ Similiter ⁊ calicem poſtq̃ cenauit dicens. ✠ Hic calix nouum teſtamentũ eſt in ſanguine meo: qui pro vobis effundetur. Uerũtamen ecce manus tradẽtis me: mecum eſt in menſa. Et quidẽ filius hominis ſecundum q᷑ diffinitum eſt vadit. Uerumtamen vę homini illi per quẽ traditur. ℂ Et ipſi ceperũt querere inter ſe: quis eſſet ex eis: qui hoc facturus eſſet. Facta eſt autem ⁊ contentio inter eos, quis eorũ videretur eſſe maior. Dixit autem eis. ✠ Reges gentium dominantur eorum: ⁊ qui poteſtatem habent ſuper eos benefici vocantur. Uos autem non ſic. Sed qui maior eſt in vobis fiat ſicut minor: ⁊ qui preceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam quis maior eſt qui recumbit, an qui miniſtrat? Nõne qui recũbit? Ego autem in medio veſtrũ ſum ſicut qui miniſtrat. Uos autem eſtis qui permanſiſtis mecũ in tentationibus meis. Et ego diſpono vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnũ: vt edatis ⁊ bibatis ſuper menſam meã in regno meo: ⁊ ſedeatis ſuper thronos iudicantes duodecim tribus iſrael. ℂ Ait autem dñs ſimoni. ✠ Simon: ecce ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triticum. Ego autẽ rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: ⁊ tu aliquãdo cõuerſus cõfirma fratres tuos. ℂ Qui dixit ei. S Domine tecum paratus ſum ⁊ in carcerem ⁊ in mortem ire. ℂ Et ille dixit. ✠ Dico tibi petre, nõ cãtabit hodie gallus, donec ter abneges noſſe me. ℂ Et dixit eis. ✠ Quãdo miſi vos ſine ſacculo

culo ⁊ pera ⁊ calciamētis,nunquid aliquid defuit vobis? C At il
li dixerūt: S Nihil. C Dixit ergo eis. + Sed nūc qui habet
ſacculū tollat ſimiliter ⁊ peram:⁊ qui nō habet vendat tunicā
ſuam:⁊ emat gladiū. Dico enim vobis:quoniā adhuc hoc qđ
ſcriptū eſt,oportet impleri in me. Et cū iniquis deputatus eſt.
Etenim ea, que ſunt de me,finem habent. C At illi dixerunt.
S Dñe ecce gladij duo hic. C At ille dixit eis. + Satis eſt.
C Et egreſſus ibat ſm conſuetudinē in montē oliuarum. Se
cuti ſunt autem illum ⁊ diſcipuli eius. Et cum perueniſſent ad
locum,dixit illis. + Orate ne intretis in tentationē. C Et ipſe
auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis,⁊ poſitis genibus
orabat dicēs. + Pater ſi vis,transfer calicē iſtū a me. Uerūtñ
non mea volūtas, ſed tua fiat. C Apparuit autē illi angelus
de celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat.
Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſaguinis decurrētis in terrā.
Et cū ſurrexiſſet ab oratione,⁊ veniſſet ad diſcipulos ſuos:in
uenit eos dormientes pre triſtitia,⁊ ait illis. + Quid dormitis?
Surgite ⁊ orate,ne intretis in tentatiouē. C Adhuc eo loquē
te:ecce turba:⁊ qui vocabatur iudas vnus de duodecī antece
debat eos: ⁊ appropinquauit ieſu,vt oſcularetur eū. Jeſus au
tē dixit illi. + Judas oſculo filiū hominis tradis? Uidētes aūt
hi qui circa ipſum erant quod futurum erat,dixerūt ei. S Do
mine ſi percutimus in gladio? C Et percuſſit vnus ex illis ſer
uum principis ſacerdotū,⁊ amputauit auriculā eius dexterā.
Reſpōdens autē ieſus ait. + Sinite vſqꝫ huc. C Et cum te
tigiſſet auriculā eius,ſanauit eum. Dixit autē ieſus ad eos qui
venerant ad ſe principes ſacerdotū ⁊ magiſtratus templi ⁊ ſe
niores. + Quaſi ad latronē exiſtis cum gladijs ⁊ fuſtibus:cū
quotidie vobiſcū fuerim in templo,⁊ non extendiſtis manus in
me. Sed hec eſt hora veſtra,⁊ poteſtas tenebrarū. C Com
prehendentes autem eum,duxerūt ad domum principis ſacer
dotum. Petrus vero ſequebatur eum a longe. Accenſo autem
igne in medio atrij,⁊ circūſedētibus illis:erat petrus in medio
eorum. Quem cū vidiſſet ancilla quedam ſedentē ad lumen:
⁊ eum fuiſſet intuita dixit. S Et hic cū illo erat. C At ille ne
gauit eum dicēs. S Mulier nō noui illū. C Et poſt puſillū
alius videns eum dixit. S Et tu de illis es. C Petrus vero

ait. S O homo non ſum. C Et interuallo facto quaſi horę v-
nius, alius quidā affirmabat dicēs. S Vere ⁊ hic cū illo erat.
Nam ⁊ galileus eſt. C Et ait petrus. S Homo neſcio quid
dicis. C Et continuo adhuc illo loquēte cantauit gallus, ⁊ cō-
uerſus dn̄s reſpexit petrū. Et recordatus eſt petrus verbi dn̄i
ſicut dixerat: qꝛ priuſq̄ gallus cantet ter me negabis. Et egreſ-
ſus foras petrus fleuit amare. Et qui tenebant ieſū illudebāt
ei: cedentes eum. Et velauerūt eum: ⁊ percutiebant faciē eius:
⁊ interrogabant eum dicentes. S Prophetiza: quis eſt qui te
percuſſit? C Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.
Et vt factus eſt dies, conuenerunt ſeniores plebis ⁊ principes
ſacerdotum, ⁊ ſcribę, ⁊ duxerunt illum in conciliū ſuum dicētes.
S Si tu es chriſtus dic nobis. C Et ait illis. + Si vobis di-
xero: non creditis mihi. Si autē interrogauero: non reſponde-
bitis mihi, neqꝫ dimittetis. Ex hoc autē erit filius hominis ſe-
dens a dextris virtutis dei. C Dixerunt autē omnes. S Tu
ergo es filius dei? C Qui ait. + Vos dicitis qꝛ ego ſuꝫ. C At
illi dixerūt. S Quid adhuc deſideramus teſtimoniū? Ipſi enī
audiuimus ex ore eius. C Et ſurgens omnis multitudo eoꝝ
duxerunt illum ad pilatū. Ceperunt autē illū accuſare dicētes.
S Hunc inuenimus ſubuertentē gentē noſtrā: ⁊ prohibentes
tributa dari ceſari: ⁊ dicētē ſe chriſtū regē eſſe. C Pilatus au-
tem interrogauit eum dicens. S Tu es rex iudeoꝝ? C At ille
reſpondens ait. + Tu dicis. C Ait autē pilatus ad principes
ſacerdotū ⁊ turbas. S Nihil inuenio cauſę in hoc hoīe. C At
illi inualeſcebāt dicētes. S Cōmouit populū docēs ꝑ vniuer-
ſam iudeā, incipiēs a galilea vſqꝫ huc. C Pilatus aūt audiēs
galileā: interrogauit ſi homo galileus eſſet. Et vt cognouit ꝙ
de herodis poteſtate eſſet, remiſit euꝫ ad herodē, qui ⁊ ipſe hie-
roſolymis erat illis diebus. Herodes aūt viſo ieſu, gauiſus eſt
valde. Erat eniꝫ cupiēs ex multo tp̄e videre eū, eo ꝙ audierat
multa de illo: ⁊ ſperabat ſignū aliqđ videri ab eo fieri. Interro-
gabat aūt illū multis ſermonibꝰ. At ipſe nihil illi rn̄debat. Sta-
bant aūt principes ſacerdotū ⁊ ſcribę cōſtanter accuſantes eū.
Spreuit aūt illum herodes cum exercitu ſuo, ⁊ illuſit indutuꝫ
veſte alba, ⁊ remiſit ad pilatū. Et facti ſunt amici herodes ⁊ pi-
latus in ipſa die. Nam antea inimici erant adinuicem. Pilatꝰ

autem

aũt cõuocatis principibus ſacerdotũ, ꝛ magiſtratibus ꝛ plebe,
dixit ad illos. S Obtuliſtis mihi hũc hominez quaſi auertẽ
tem populũ: ꝛ ecce ego corã vobis interrogans: nullã cauſaz
inuenio in homine iſto: ex his in qb⁹ euz accuſatis. Sed neqz
herodes. Nã remiſit illũ ad nos. Et ecce nihil dignũ morte
actum eſt ei. Emẽdatũ ergo illũ dimittã. C Neceſſe aũt ha
bebat dimittere eis per diez feſtũ vnũ. Exclamauit aũt ſimul
vniuerſa turba dicẽs. S Tollle hũc: ꝛ dimitte nobis barrabã.
C Qui erat ꝓpter ſeditionẽ quãdã factã in ciuitate ꝛ homi-
cidiũ miſſus in carcerẽ. Iterũ autẽ pilatus locutus eſt ad illos,
volens dimittere ieſuz. At illi ſucclamabãt dicẽtes. S Cruci
fige, crucifige illum. C Ille autẽ tertio dixit ad illos. S Quid
enim mali fecit iſte? Nullã cauſaz mortis inuenio in eo. Cor-
ripiam ergo illum ꝛ dimittaz. C At illi inſtabant vocibus ma
gnis poſtulãtes vt crucifigeretur, ꝛ inualeſcebant voces eoꝝ:
ꝛ pilatus adiudicauit fieri petitionẽ eoꝝ. Dimiſit autẽ illis eũ
qui ꝓpter homicidiũ ꝛ ſeditionẽ miſſus fuerat in carcerẽ: quẽ
petebant: ieſum vero tradidit voluntati eoꝝ. Et cum ducerẽt
eum, apprehenderunt ſimonẽ quẽdã cyrenenſez venientẽ de
villa: ꝛ impoſuerunt illi crucem portare poſt ieſuz. Sequeba
tur autem illum multa turba populi ꝛ mulierũ: quę plãgebãt
ꝛ lamentabantur eum. Cõuerſus autem ad illas Ieſus dixit.
✠ Filię hieruſalẽ nolite flere ſuper me, ſed ſuper voſipſas fle-
te, ꝛ ſuper filios veſtros: quoniã ecce veniẽt dies, in quibus di
cent. Beatę ſteriles ꝛ ventres qui non genuerunt: ꝛ vbera q̃
non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite ſup
nos: ꝛ collibus, operite nos, quia ſi in viridi ligno hoc faciũt, in
arido quid fiet? C Ducebantur autẽ ꝛ alij duo neq̃ꝫ cũ eo, vt
interficerẽtur. Et poſtq̃ꝫ venerũt in locũ, qui vocat caluarię,
ibi crucifixerunt eum, ꝛ latrones: vnũ a dextris, ꝛ alterũ a ſini-
ſtris. Ieſus aũt dicebat. ✠ Pater dimitte illis, nõ enim ſciunt
quid faciũt. C Diuidẽtes vero veſtimẽta eius miſerũt ſortes.
Et ſtabat populus expectãs, ꝛ deridebant eũ principes cũ eis
dicẽtes. S Alios ſaluos fecit, ſeipſũ ſaluũ faciat, ſi hic eſt chri
ſtus dei elect⁹. C Illudebãt aũt ei ꝛ milites accedẽtes ꝛ acetũ
offerẽtes ei ꝛ dicẽtes. S Si tu es rex iudęorum ſaluũ te fac.
C Erat aũt ꝛ ſuperſcriptio ſcripta ſup eũ literis Grecis, lati

ce me iuſtificationes tuas. E xitus aquarum deduxerunt ocu/
li mei: quia non cuſtodierunt legem tuam.

I Uſtus es dñe: ⁊ rectum iudicium tuū. M andaſti iuſtitiaꝫ
teſtimonia tua: ⁊ veritatē tuā nimis. T abeſcere me fecit
zelus meus: qꝛ obliti ſunt verba tua inimici mei. I gnitum elo/
quiū tuum vehemēter: ⁊ ſeruus tuus dilexit illud. A doleſcen/
tulus ſum ego ⁊ contēptus iuſtificationes tuas nō ſum oblitus.
I uſtitia tua iuſtitia in ęternum: ⁊ lex tua veritas. T ribulatio ⁊
anguſtia inuenerunt me: mādata tua meditatio mea eſt. E qui
tas teſtimonia tua in ęternum: intellectum da mihi ⁊ viuam.

C Lamaui in toto corde meo exaudi me dñe: iuſtificatiōes
tuas requiram. C lamaui ad te ſaluū me fac: vt cuſto/
diam mādata tua. P reueni in maturitate ⁊ clamaui: qꝛ in ver
ba tua ſuperſperaui. P reuenerunt oculi mei ad te diluculo: vt
meditarer eloquia tua. V ocem meam audi ſm̄ miſericordiā
tuam domine: ⁊ ſm̄ iudiciuꝫ tuum viuifica me. A ppropinqua
uerunt perſequētes me iniquitati: a lege autem tua longe facti
ſunt. P rope es tu domine: ⁊ omnes vię tuę veritas. I nitio co
gnoui de teſtimonijs tuis: quia in ęternum fundaſti ea.

V Ide humilitatē meam ⁊ eripe me, qꝛ legē tuaꝫ non ſum
oblitus. I udica iudiciū meū ⁊ redime me: propter eloquium
tuum viuifica me. L onge a peccatoribus ſalus: qꝛ iuſtificatio/
nes tuas non exquiſierūt. M iſericordię tuę multę dñe ſꝫ iudi/
ciū tuuꝫ viuifica me. M ulti qui perſequūtur me tribulant me:
a teſtimonijs tuis non declinaui. V idi preuaricantes ⁊ tabe/
ſcebā: qꝛ eloquia tua non cuſtodierūt. V ide quoniā mandata
tua dilexi dñe: in miſericordia tua viuifica me. P rincipiū ver/
borū tuorū veritas: in ęternum omnia iudicia iuſtitię tuę.

P Rincipes perſecuti ſunt me gratis: ⁊ a verbis tuis formi
dauit cor meū. L ętabor ego ſup eloquia tua: ſicut qui inuenit
ſpolia multa. I niquitatem odio habui ⁊ abominatus ſum: le/
gē autē tuā dilexi. S epties in die laudē dixi tibi: ſup iudicia iu/
ſtitię tuę. P ax multa diligētibus legē tuā: ⁊ non eſt illis ſcāda/
lū. E xpectabā ſalutarē tuū dñe: ⁊ mādata tua dilexi. C uſtodi/
uit aīa mea teſtimonia tua: ⁊ dilexit ea vehemēter. S eruaui mā
data tua ⁊ teſtimonia tua: qꝛ oēs vię meę i ꝯſpectu tuo.

A Ppropinquet deprecatio mea in ꝯſpectu tuo domine:
iuxta

iuxta eloquium tuum da mihi intellectum. Intret poſtulatio mea in conſpectu tuo: ſecūdū eloquium tuum eripe me. Eructabunt labia mea hymnum: cum docueris me iuſtificationes tuas. Pronunciabit lingua mea eloquium tuum: quia omnia mandata tua equitas. Fiat manus tua vt ſoluet me: quoniam mādata tua elegi. Concupiui ſalutare tuum domine: ⁊ lex tua meditatio mea eſt. Uiuet anima mea ⁊ laudabit te: ⁊ iudicia tua adiuuabunt me. Erraui ſicut ouis que perijt: quere ſeruum tuum, quia mandata tua non ſum oblitus. ❡ Symbolum ſiue fides catholica ſancti Athanaſij epiſcopi. Cap. 12.

Quicunq; vult ſaluus eſſe, ante oīa opus eſt, vt teneat catholicā fidē. Quam niſi quiſq; integrā inuiolatamq; ſeruauerit: abſq; dubio in eternū peribit. Fides aūt catholica hec eſt: vt vnū deū in trinitate, ⁊ trinitatē in vnitate veneremur. Neq; cōfundentes pſonas: neq; ſubſtātiā ſeparantes. Alia eſt enim pſona patris, alia filij, alia ſpūs ſancti. Sed patris ⁊ filij ⁊ ſpūs ſancti vna eſt diuinitas: equalis gloria, coeterna maieſtas. Qualis pater talis filius, talis ſpūs ſanctus. Increatus pater increatus filius, increatus ſpūs ſanctus. Immenſus pater immēſus filius: immēſus ſpūs ſanctus. Eternus pater eternus filius, eternus ſpūs ſanctus. Et tñ nō tres eterni: ſed vnus eternus. Sicut nō tres increati nec tres imēſi: ſed vnus increatus ⁊ vnus immenſus. Similiter oṗs pater oṗs filius: oṗs ſpūs ſanctus. Et tñ non tres oipotentes: ſed vnus oṗs. Ita deus pater deus filius: deus ſpūs ſanctus. Et tamen nō tres dij: ſed vnus eſt deus. Ita dñs pater dñs filius: dñs ſpus ſanctus. Et tamen non tres dñi: ſed vnus eſt dñs. Quia ſicut ſingillatim vnamquanq; perſonam deum ⁊ dñm confiteri chriſtiana veritate cōpellimur: ita tres deos aut dominos dicere catholica religione prohibemur. Pater a nullo eſt factus: nec creatus nec genitus. Filius a patre ſolo eſt: nō factus nec creatus, ſed genitus. Spiritus ſanctus a patre ⁊ filio, non factus nec creatus nec genitus, ſed procedens. Unus ergo pater, non tres patres: vnus filius, non tres filij: vnus ſpiritus ſanctus nō tres ſpiritus ſancti. Et in hac trinitate nihil prius aut poſterius: nihil maius aut minus: ſed tote tres perſone coeterne ſibi ſunt ⁊ coequales. Ita vt per omnia ſicut iam ſupradi-

ctum eſt, ⁊ vnitas in trinitate ⁊ trinitas in vnitate veneranda ſit. Qui vult ergo ſaluus eſſe: ita de trinitate ſentiat. Sed neceſſe ſarium eſt ad ęternam ſalutem: vt incarnationē quoq; dñi no/ſtri Jeſu chriſti fideliter credat. Eſt ergo fides recta: vt creda mus ⁊ cõfiteamur, q᷑ dñs noſter Jeſus chriſtus dei filius deus ⁊ homo eſt. Deus eſt ex ſubſtantia patris ante ſecula genitus: ⁊ homo eſt ex ſubſtãtia mr̃is in ſeculo natus. Perfectus deus perfectus homo, ex anima rationali ⁊ humana carne ſubſiſtẽs: Equalis patri ſm diuinitatē, minor patre ſm humanitatē. Qui licet deus ſit ⁊ homo: non duo tamen, ſed vnus eſt. Chri/ſtus. Unus autem non conuerſione diuinitatis in carnem: ſed aſſumptione humanitatis in deum. Unus omnino non confu ſione ſubſtãtię: ſed vnitate perſonę. Nam ſicut anima rationa/lis ⁊ caro vnus eſt homo: ita deus ⁊ homo vnus eſt Chriſtus. Qui paſſus eſt pro ſalute noſtra: deſcendit ad inferos tertia die reſurrexit a mortuis. Aſcendit ad celos: ſedet ad dexterã dei patris, oĩpotentis: inde venturus eſt iudicare viuos ⁊ mor/tuos. Ad cuius aduentum omnes homines reſurgere habẽt cum corporibus ſuis: ⁊ reddituri ſunt de factis proprijs ratio/nem. Et qui bona egerunt, ibunt in vitam ęternam: qui vero mala, in ignem ęternum. Hęc eſt fides catholica: quam niſi/quiſq; fideliter firmiterq; crediderit: ſaluus eſſe non poterit.

¶ Paſſio dñi noſtri Jeſu chriſti ſm Matthęum. Cap. 13.

In illo tempore: Dixit Jeſus diſcipulis ſuis. ✠ Scitis q᷑ poſt biduum paſcha fiet: ⁊ filius hoĩs tradetur vt crucifigatur? C. Tunc con/gregati ſunt principes ſacerdotũ ⁊ ſeniores po puli in atriũ principis ſacerdotũ, qui dicebãt Cayphas: ⁊ cõſiliũ fecerũt vt Jeſum dolo te/nerent: ⁊ occiderẽt. Dicebant autē. S. Non in die feſto. C. Ne forte tumultus fieret in po pulo. Cum autē eſſet Jeſus in Bethania: in domo Simonis leproſi: acceſſit ad eum mulier habẽs alabaſtrũ vnguenti pre/tioſi: ⁊ effudit ſuper caput ipſius recũbẽtis. Uidentes autẽ diſci puli: indignati ſunt dicẽtes. S. Ut quid perditio hęc? Potuit enim vnguentum iſtud venundari multo: ⁊ dari pauperibus. C. Sciẽs autẽ Jeſus: ait illis. ✠ Quid moleſti eſtis huic mu/lieri?

lieri? Opus enim bonū operata eſt in me. Naȝ ſemꝑ pauperes habebitis vobiſcū, me autē nō ſemꝑ habebitis. Mittens enim hec: vnguentū hoc in coꝛpus meū: ad ſepeliēdū me fecit. Amē dico vobis: vbicūqȝ pꝛedicatū fuerit hoc euangeliū: in toto mūdo dicetur: ⁊ qđ hec fecit in memoriaȝ eius. C Tūc abijt vnus de duodecim qui dicitur Judas ſcarioth ad pꝛincipes ſacerdotuȝ: ⁊ ait illis. S Quid vultis mihi dare: ⁊ ego eū vobiſ tradā? C At illi cōſtituerūt ei triginta argēteos. Et exinde querebat oppoꝛtunitatē: vt eū traderet. Pꝛima autē die azymoꝛū acceſſerūt diſcipuli ad Jeſum dicētes. S Ubi vis paremus tibi comēdere paſcha? C Jeſus dixit. ✝ Jte in ciuitatem ad quendam: ⁊ dicite ei. Magiſter dicit. Tempus meū pꝛope eſt, apud te facio paſcha cum diſcipulis meis. C Et fecerūt diſcipuli ſicut conſtituit illis Jeſus, ⁊ parauerūt paſcha. Ueſpere auteȝ facto diſcūbebat cum duodecim diſcipulis ſuis: ⁊ edentibus illis dixit. ✝ Amen dico vobis: qꝛ vnus veſtrum me traditurus eſt. C Et cōtriſtati valde ceperunt ſinguli dicere. S Nunqd ego ſum dn̄e? C At ipſe rn̄dens ait. ✝ Qui intingit mecū manū in paropſide: hic me tradet. Filius quidē hoīs vadit: ſicut ſcriptū eſt de illo. Ue auteȝ homini illi: per quem filius hoīs tradetur. Bonum erat ei ſi natus nō fuiſſet homo ille. C Rn̄dens auteȝ Judas qui tradidit eum: dixit. S Nunquid ego ſum rhabbi? C Ait illi. ✝ Tu dixiſti. C Cenātibus autē eis accepit Jeſus panē: ⁊ benedixit: ac fregit: deditqȝ diſcipulis ſuis: ⁊ ait. ✝ Accipite ⁊ comedite: hoc eſt coꝛpus meū. C Et accipiens calicē gratias egit: ⁊ dedit illis dicens. ✝ Bibite ex hoc omnes. Hic eſt enim ſanguis meus noui teſtamenti: qui pꝛo multis effundetur in remiſſionē peccatoꝝ. Dico autē vobis: non bibam amodo de hoc genimine vitis, vſqȝ in diem illū: cum illud bibā vobiſcū nouū in regno patris mei. C Et hymno dicto, exierunt in montem oliueti. Tunc dixit illis Jeſus. ✝ Omnes vos ſcandalū patiemini in me in iſta nocte. Scriptū eſt eniȝ: Percutiā paſtoꝛē: ⁊ diſpergētur oues gregis. Poſtq̄ȝ autē reſurrexero: pꝛecedā vos i galileā. C Rn̄dēs auteȝ Petrus, ait illi. S Et ſi omnes ſcandalizati fuerint in te: ego nunquā ſcandalizaboꝛ. C Ait illi Jeſus. ✝ Amen dico tibi: qꝛ in hac nocte anteq̄ȝ gallus cantet: ter me negabis. C Ait illi Petrus. S Etiam ſi o/

poꝛtuerit me moꝛi tecum:non te negabo. C Similiter omnes
diſcipuli dixerūt. Tunc venit Jeſus cum illis in villam, quę di/
citur Gethſemani:ꝛ dixit diſcipulis ſuis. ✠ Sedete hic donec
vadā illuc:ꝛ oꝛem. C Et aſſumpto Petro ꝛ duobus filijs Ze/
bedei cepit contriſtari: ꝛ meſtus eſſe. Tunc ait illis. ✠ Triſtis
eſt anima mea vſqꝫ ad moꝛtē. Suſtinete hic:ꝛ vigilate mecuꝫ.
C Et pꝛogreſſus puſillum,pꝛocidit in faciem ſuam oꝛans,ꝛ di
cens. ✠ Mi pater,ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte. Ve/
runtamen non ſicut ego volo: ſed ſicut tu. C Et venit ad di/
ſcipulos ſuos: ꝛ inuenit eos doꝛmientes. Et dicit Petro. ✠
Sic? Non potuiſti vna hoꝛa vigilare mecū? Vigilate,ꝛ oꝛate.
vt non intretis in tentationē. Spiritus quidem pꝛomptus eſt:
caro autem infirma. C Iterum ſecūdo abijt, ꝛ oꝛauit, dicens.
✠ Pater mi:ſi non poteſt hic calix tranſire,niſi bibam illū:fiat
voluntas tua. C Et venit iterum: ꝛ inuenit eos doꝛmientes.
Erant enim oculi eoꝝ grauati. Et relictis illis iterum abijt ꝛ
oꝛauit tertio eundē ſermonem dicens. Tunc venit ad diſcipu/
los ſuos:ꝛ dixit illis. ✠ Doꝛmite iam ꝛ requieſcite. Ecce appꝛo
pinquabit hoꝛa: ꝛ filius hominis tradetur in manus peccatoꝝ.
Surgite:eamus. Ecce appꝛopinquabit qui me tradet. C Ad
huc eo loquente:ecce Judas vnus de duodecim venit:ꝛ cuꝫ eo
turba multa cuꝫ gladijs ꝛ fuſtibus miſſi a pꝛincipibus ſacerdo
tum ꝛ ſenioꝛibus populi: Qui autem tradidit euꝫ: dedit illis ſi
gnum:dicens. S Quēcūqꝫ oſculatus fuero ipſe eſt:tenete eū.
C Et ꝯfeſtim accedēs ad Jeſū:dixit. S Aue rabbi. C Et
oſculatus eſt eū. Dixitqꝫ illi Jeſus ✠ Amice ad quid veniſti?
C Tunc acceſſerūt:ꝛ manus iniecerunt in Jeſum: ꝛ tenuerūt
eum. Et ecce vnus ex his qui erant cum Jeſu,extēdens manū
exemit gladium ſuum: ꝛ percutiens ſeruum pꝛincipis ſacerdo/
tum amputauit auriculā eius. Tūc ait illi Jeſus. ✠ Conuer/
te gladium tuum in locum ſuum. Omnes enim qui acceperint
gladium:gladio peribunt. An putas qꝛ non poſſum rogare pa
trem meuꝫ,ꝛ exhibebit mihi modo plus q̄ꝫ duodecim legiones
angeloꝝ? Quomodo ergo implebuntur ſcripturę? Quia ſic
opoꝛtet fieri. C In illa hoꝛa dixit Jeſus turbis. ✠ Tanq̄ꝫ ad
latronē exiſtis cum gladijs ꝛ fuſtibus cōpꝛehendere me. Quo/
tidie apud vos ſedebam docens in templo:ꝛ non me tenuiſtis.

C Hoc

C Hoc autem totum factum eſt, vt adimplerentur ſcripturę
prophetarum. Tunc diſcipuli omnes, relicto eo fugerunt. At
illi tenẽtes Jeſum, duxerũt eum ad Cayphan principẽ ſacer
dotum, vbi ſcribę ⁊ ſeniores conuenerant. Petrus aũt ſeque
batur eum a longe vſqꝫ in atrium principis ſacerdotuꝫ. Et in
greſſus intro ſedebat cum miniſtris, vt videret finem. Princi
pes autem ſacerdotum: ⁊ omne conciliũ quęrebant falſum te
ſtimoniũ cõtra Jeſum: vt eũ morti traderẽt: ⁊ non inuenerũt:
cum multi falſi teſtes acceſſiſſent. Nouiſſime autem venerũt
duo falſi teſtes: ⁊ dixerũt. S Hic dixit. Poſſũ deſtruere tem
plũ dei: ⁊ poſt triduũ reędificare illud. C Et ſurgẽs princeps
ſacerdotũ: ait illi. S Nihil reſpondes ad ea, quę iſti aduerſuꝫ
te teſtificantur? C Jeſus aũt tacebat. Et princeps ſacerdotũ
ait illi. S Adiuro te per deũ viuũ: vt dicas nobis ſi tu es Chri
ſtus filius dei viui. C Dixit illi ieſus. † Tu dixiſti. Uerũtamẽ
dico vobis, amodo videbitis filiũ hominis ſedẽtem a dextris
virtutis dei: ⁊ venienteꝫ in nubibus celi. C Tunc princeps ſa
cerdotũ ſcidit veſtimẽta ſua: dicẽs. S Blaſphemauit. Quid
adhuc egemus teſtibus? Ecce nũc audiſtis blaſphemiã. Quid
vobis videtur? C At illi reſpondentes dixerũt. S Reus eſt
mortis. C Tunc expuerũt in faciem eius: ⁊ colaphis eum cę
derũt. Alij autem palmas in faciem eius dederunt dicentes.
S Prophetiza nobis chriſte: qs eſt q te ꝑcuſſit? C Petrus
vero ſedebat foris in atrio, ⁊ acceſſit ad euꝫ vna ancilla: dicẽs.
S Et tu cum ieſu galileo eras. C At ille negauit corã omni
bus dicẽs. S Neſcio quid dicis. C Exeunte autẽ illo ianuã:
vidit eũ alia ancilla: ⁊ ait his qui erant ibi. S Et hic erat cum
ieſu nazareno. C Et iterũ negauit cum iuramento: qꝛ nõ no
ui hominẽ. Et poſt puſilluꝫ acceſſerunt qui aſtabãt, ⁊ dixerũt
Petro. S Uere ⁊ tu ex illis es: nam ⁊ loquela tua manifeſtũ
te facit. C Tunc cepit deteſtari ⁊ iurare: qꝛ nõ nouiſſet homi
nem. Et cõtinuo gallus cantauit. Et recordatus eſt Petrus
verbi ieſu quod dixerat: priuſq̃ gallus cãtet: ter me negabis.
Et egreſſus foras fleuit amare. Mane autem facto: cõſiliuꝫ
inierunt omnes principes ſacerdotũ ⁊ ſeniores populi aduer
ſus ieſum, vt eum morti traderẽt. Et vinctũ adduxerunt euꝫ:
⁊ tradiderũt pontio Pilato pręſidi. Tũc vidẽs iudas qui eũ

tradidit: ꝙ dānatus eſſet: penitentia ductus: retulit triginta ar-
genteos principibus ſacerdotū ⁊ ſenioribus: dicens. S Pec
caui tradens ſāguinē iuſtum. C At illi dixerūt. S Quid ad
nos? tu videris. C Et proiectis argēteis in templo receſſit: ⁊
abiens laqueo ſe ſuſpendit. Principes autē ſacerdotū acce
ptis argenteis dixerūt. S Non licet eos mittere in corbonā:
quia pretium ſanguinis eſt. C Conſilio autem inito: emerūt
ex illis agrū figuli in ſepulturam peregrinorū. Propter hoc
vocatus eſt ager ille Acheldemach, hoc eſt ager ſanguinis: vſ
que in hodiernū diem. Tunc impletū eſt quod dictū eſt per
Hieremiā prophetā dicentē. Et acceperūt triginta argēteos
pretium appretiati: quem appretiauerūt a filijs iſrael: ⁊ dede
runt eos in agrum figuli: ſicut conſtituit mihi dñs. Jeſus autē
ſtetit ante preſidē. Et interrogauit eum preſes: dicēs. S Tu
es rex iudęorum? C Dicit ei ieſus. ✠ Tu dicis. C Et cum
accuſaretur a principibus ſacerdotū ⁊ ſenioribus: nihil reſpō
dit. Tunc dicit illi Pilatus. S Non audis quāta aduerſū te
dicunt teſtimonia? C Et non reſpondit ei ad vllū verbū, ita
vt miraretur preſes vehementer. Per diem autē ſolēnē cō-
ſueuerat preſes dimittere populo vnum vinctū: quem voluiſ
ſent. Habebat autem tunc vnum vinctum inſignem, qui dice
batur Barrabas, qui propter ſeditionem miſſus fuerat in car
cerē. Congregatis autē illis dixit Pilatus. S Quem vultis
dimittā vobis: Barrabā an ieſū qui dicitur chriſtus? C Scie
bat enim ꝙ per inuidiā tradidiſſent eū. Sedente autem illo
pro tribunali: miſit ad illū vxor eius: dicens. S Nihil tibi ⁊ iu
ſto illi. Multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eū.
C Principes autem ſacerdotum ⁊ ſeniores perſuaſerūt po-
pulis: vt peterent Barrabam: ieſum vero perderent. Reſpō
dens autē preſes: ait illis. S Quem vultis vobis de duobus
dimitti? C At illi dixerūt. S Barrabam. C Dicit illi Pila-
tus. S Quid ergo faciam de ieſu: qui dicitur chriſtus? C Di
cunt omnes. S Crucifigatur. C Ait illis preſes. S Quid
enim mali fecit? C At illi magis clamabant: dicētes. S Cru
cifigatur. C Videns autē Pilatus: ꝙ nihil proficeret, ſed ma-
gis tumultus fieret: accepta aqua, lauit manus corā populo
dicens. S Innocens ego ſum a ſanguine iuſti huius, vos vi-
deritis.

deritis. C Et reſpōdens vniuerſus populus:dixit. S Sā/
guis eius ſuper nos:⁊ ſup filios noſtros. C Tunc dimiſit illiſ
Barrabā, Jeſum autem flagellatū tradidit eis:vt crucifigere
tur. Tunc milites pręſidis ſuſcipientes Jeſum in pretorio:cō
gregauerunt ad eum vniuerſam cohortem. Et exuentes eū,
chlamydē coccineam circundederunt ei:⁊ plectentes coronā
de ſpinis poſuerunt ſuper caput eius: ⁊ arundinē in dextera
eius:⁊ genuflexo ante eū,illudebāt ei dicētes. S Aue rex iu
deorum. C Et expuentes in eum acceperūt arundinē ⁊ per
cutiebant caput eius. Et poſtq̄ illuſerūt ei:exuerūt eū chla/
myde:⁊ induerunt eū veſtimentis eius:⁊ duxerunt eū vt cru
cifigerēt. Exeuntes aūt inuenerūt hominē Cyreneū venien/
tem de villa noīe Simonē. Hunc angariauerūt:vt tolleret
crucē eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha,qđ
eſt caluarię locus:⁊ dederūt ei vinum bibere cū felle miſtum.
Et cum guſtaſſet noluit bibere. Poſtq̄ aūt crucifixerunt eū
diuiſerunt veſtimēta eius ſortē mittentes: vt impleret quod
dictum eſt per prophetam dicentem. Diuiſerūt ſibi veſtimen
ta mea:⁊ ſuper veſtē meam miſerūt ſortem. Et ſedentes ſer/
uabant eum. Et impoſuerunt ſuper caput,eius cauſam ipſius
ſcriptā. Hic eſt Jeſus nazarenus rex iudeorū. Tunc crucifixi
ſunt cum eo duo latrones: vnus a dextris:⁊ vnus a ſiniſtris.
Pretereuntes autē blaſphemabāt eū: mouentes capita ſua:
⁊ dicētes. S Vah qui deſtruis tēplū dei:⁊ i triduo illud redi
ficas. Salua temetipſum. Si filius dei es:deſcēde de cruce.
C Similiter ⁊ principes ſacerdotū illudētes cū ſcribis,⁊ ſe/
nioribus dicebant. S Alios ſaluos fecit: ſeipſum non pōt ſal
uum facere. Si rex iſrael eſt:deſcēdat nunc de cruce,⁊ credi/
mus ei. Confidit in deo:liberet eum nūc ſi vult. Dixit eniꝫ qꝛ
filius dei ſum. C Idipſū autē ⁊ latrones qui crucifixi erāt cū
eo:improperabāt ei. A ſexta autē hora tenebrę factę ſunt ſup
vniuerſā terrā vſq; ad horā nonā. Et circa horā nonā clama
uit Jeſus voce magna dicēs. ✠ Heli heli lamazabacthani.
C Hoc eſt. ✠ Deus meus,de⁹ meus,vt qd dereliquiſti me?
C Quidā autē illic ſtātes ⁊ audiētes dicebāt. S Heliā vo/
cat iſte. C Et cōtinuo currēs vnus ex eis acceptā ſpōgiā im
pleuit aceto:⁊ impoſuit arūdini: ⁊ dabat ei bibere. Ceteri vero

dicebāt. S. Sine: videamus an veniat Helias liberans eū.
C. Jeſus autem iterum clamans voce magna emiſit ſpiritū.
Et ecce velū templi ſciſſum eſt in duas partes a ſūmo vſq;
deorſum: ⁊ terra mota eſt: ⁊ petre ſciſſe ſūt: ⁊ monumēta aper
ta ſunt: ⁊ multa corpora ſanctorū qui dormierant ſurrexerūt:
Et exeūtes de monumētis poſt reſurrectionē eius venerūt in
ſanctā ciuitatē: ⁊ apparuerūt multis. Centurio autē ⁊ qui cū
eo erāt cuſtodiētes Jeſum: viſo terremotu: ⁊ his que fiebāt, ti
muerūt valde dicētes. S. Vere filius dei erat iſte. C. Erāt au
tē ibi mulieres multe a lōge que ſecute erāt Jeſū a galilea mi
niſtrātes ei: inter quas erat maria Magdalene, ⁊ maria Jaco
bi: ⁊ Joſeph mater: ⁊ mater filiorū Zebedei. Cum ſero aūt fa
ctū eſſet, venit qdā homo diues ab Arimathia noīe Joſeph,
q ⁊ ipſe diſcipulus erat Jeſu. Hic acceſſit ad Pilatū: ⁊ petijt
corpus Jeſu. Tūc pilatus iuſſit reddi corp⁹. Et accepto cor
pore ioſeph: inuoluit illud ī ſindone mūda: ⁊ poſuit illō ī monu
mēto ſuo nouo: qđ exciderat ī petra. Et aduoluit ſaxū magnū
ad oſtiū monumēti ⁊ abijt. Erāt aūt ibi maria magdalene: ⁊ al
tera maria, ſedētes ꝯtra ſepulchrū. Hic cātať ī tono euāgelij.

Altera autē die, que eſt poſt paraſceuen, ꝯuenerūt princi
pes ſacerdotū ⁊ Phariſei ad Pilatū dicētes: Dñe re
cordati ſumus qz ſeductor ille dixit adhuc viuēs: poſt tres dies
reſurgā. Jube ergo cuſtodiri ſepulchrū vſq; in diē tertiū: ne
forte veniant diſcipuli eius ⁊ furentur eum: ⁊ dicāt plebi, ſurre
xit a mortuis. Et erit nouiſſim⁹ error peior priore. Ait illis Pi
latus. Habetis cuſtodiā: ite cuſtodite ſicut ſcitis. Illi aūt abeū
tes munierūt ſepulchrū, ſignantes lapidem cum cuſtodibus.

¶ Paſſio dñi noſtri Jeſu Chriſti ſcđm Marcum. Cap. 14.

In illo tpe: Erat paſcha ⁊ azyma poſt biduū:
⁊ querebāt ſūmi ſacerdotes ⁊ ſcribe, quō ie
ſum dolo tenerēt ⁊ occiderēt. Dicebāt enim.
S. Nō ī die feſto. C. Ne forte tumultus fie
ret in pplo. Et cū eēt ieſus bethanie ī domo
ſimonis leproſi ⁊ recūberet: venit mulier hñs
alabaſtrū vnguēti nardi ſpicati pretioſi, ⁊ fra
cto alabaſtro effudit ſup caput ei⁹. Erāt aūt
qdā īdigne ferētes ītra ſemetipſos: ⁊ dicētes. S. Ut qd pditio

iſta vnguēti facta eſt? Poterat enī vnguētū iſtud venūdari pluſ
q̄ trecētis denarijs: ⁊ dari paupibus. C Et fremebāt in eā. Je
ſus aūt dixit. ✠ Sinite eā. Quid illi moleſti eſtis? Bonū opus
operata eſt in me. Semp̄ enī pauperes habebitis vobiſcū: ⁊ cū
volueritis poteſtis illis benefacere: me aūt nō ſemp̄ habebitis.
Quod habuit hoc fecit: p̄uenit vngere corpus meū in ſepultu
rā. Amē dico vobis: vbicunq; p̄dicatū fuerit euāgeliū iſtud in
vniuerſo mūdo: ⁊ qđ hęc fecit, narrabitur in memoriā eius. C
Et iudas ſcariothis vnus de duodecī abijt ad ſummos ſacer
dotes: vt proderet eū illis. Qui audientes gauiſi ſunt: ⁊ promi
ſerunt ei pecuniā ſe daturos. Et querebat quō illū opportune
traderet. Et primo die azymorū quādo paſcha immolabant
dicunt ei diſcipuli. S Quo vis eamus ⁊ paremus tibi vt man
duces paſcha? Et mittit duos ex diſcipulis ſuis: ⁊ dicit eis. ✠
Ite in ciuitatē: ⁊ occurret vobis homo lagenā aquę baiulans.
Sequimini eum, ⁊ quocūq; introierit dicit dn̄o domus: q: ma
giſter dicit: vbi eſt refectio mea, vbi paſcha cū diſcipulis meis
manducē? Et ipſe vobis demonſtrabit cenaculū grande ſtra
tum: ⁊ illic parate nobis. C Et abierunt diſcipuli eius ⁊ vene
runt in ciuitatē: ⁊ inuenerunt ſicut dixerat illis: ⁊ parauerunt pa
ſcha. Veſpere autem facto venit cum duodecim: ⁊ diſcumben
tibus eis, ⁊ māducantibus: ait Jeſus. ✠ Amen dico vobis: q:
vnus ex vobis me tradet qui manducat mecum. C At illi ce
perūt cōtriſtari ⁊ dicere ei ſingillatim. S Nunquid ego? Quī
ait illis. ✠ Unus ex duodecī qui intingit mecum manū in ca
tino. Et filius quidem hominis vadit ſicut ſcriptum eſt de eo.
Vę autem homini illi, per quem filius hominis tradetur. Bo
num erat ei: ſi non eſſet natus homo ille. C Et manducātibus
illis accepit Jeſus panē: ⁊ benedicens, fregit, ⁊ dedit eis, ⁊ ait.
✠ Sumite, hoc eſt corpus meū. C Et accepto calice gratias
agens dedit eis. Et biberunt ex illo omnes: ⁊ ait illis. ✠ Hic
eſt ſanguis meus noui teſtamenti: qui pro multis effundetur.
Amen dico vobis: ꝙ iam non bibā de genimine vitis vſq; in
diem illum: cū illud bibā vobiſcū nouum in regno dei. C Et
hymno dicto: exierunt in montem oliuarum: ⁊ ait illis Jeſus.
✠ Omnes vos ſcandalizabimini in me in nocte iſta, q: ſcriptū
eſt. Percutiam paſtorem: ⁊ diſpergentur oues. Sed poſtq̄ re

ſurrexero pręcedam vos in galileā. C. Petrus autē ait illi.
S. Et ſi oēs ſcandalizati fuerint: ſed nō ego. C. Et ait illi Je
ſus. ✠ Amē dico tibi: qꝛ tu hodie in nocte hac priuſq̄ bis gal
lus vocē dederit: ter me es negaturus. C. At ille amplius lo
quebatur. S. Et ſi oportuerit me ſimul cōmori tibi: non te ne
gabo. C. Similiter autē ⁊ oēs dicebant. Et veniunt in p̄diū
cui nomen Gethſemani: ⁊ ait diſcipulis ſuis. ✠ Sedete hic do
nec orem. C. Et aſſumpſit Petrū ⁊ Jacobū ⁊ Joannē ſecū:
⁊ cepit pauere ⁊ tędere. Et ait illis. ✠ Triſtis eſt aīa mea vſq̄
ad mortē. Suſtinete hic ⁊ vigilate. C. Et cū proceſſiſſet pau
lulum, procidit ſuper terram: ⁊ orabat vt ſi fieri poſſet, trāſiret
ab eo hora: ⁊ dixit. ✠ Abba pater oīa tibi poſſibilia ſunt: tranſ
fer calicē hūc a me. Sed nō quod ego volo, ſed qđ tu. C. Et
venit ⁊ inuenit eos dormientes: ⁊ ait Petro: ✠ Simō dormis?
Non potuiſti vna hora vigilare mecū? Vigilate ⁊ orate: vt nō
intretis in tentationē. Spiritus quidē prōptus eſt, caro aūt
infirma. C. Et iterum abiens orauit eundē ſermonē dicens.
Et reuerſus denuo inuenit eos dormientes. Erant enī oculi
eorū grauati: ⁊ ignorabāt quid reſpōderent ei. Et venit tertio:
⁊ ait illis. ✠ Dormite iam ⁊ requieſcite. Sufficit. Venit hora,
ecce tradetur filius hominis in manus peccatorū. Surgite ea
mus: ecce qui me tradet ꝑpe eſt. C. Et adhuc eo loquente ve
nit Judas ſcarioth vnus ex duodecim: ⁊ cum eo turba multa
cum gladijs ⁊ lignis: miſſi a ſummis ſacerdotibus, ⁊ ſcribis, ⁊ ſe
nioribus. Dederat aūt traditor eis ſignū: dicens. S. Quēcūq̄
oſculatus fuero, ipſe eſt, tenete eū: ⁊ ducite caute. C. Et cum ve
niſſet, ſtatim accedēs ad eum: ait. S. Rabbi. C. Et oſculatꝰ
eſt eum. At illi manus iniecerūt in eū: ⁊ tenuerunt eum. Unus
autē de circūſtātibus educens gladiū: percuſſit ſeruū ſummi ſa
cerdotis, ⁊ amputauit illi auriculā. Et rn̄dens Jeſus: ait illis.
✠ Tanq̄ ad latronem exiſtis cū gladijs ⁊ lignis cōprehende
re me. Quotidie apud vos eram in tēplo docens: ⁊ non me te
nuiſtis. Sed vt adimpleantur ſcripturę. C. Tunc diſcipuli
eius relinquentes eum omnes fugerunt. Adoleſcens autē qui
dam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: ⁊ tenuerūt
eum. At ille reiecta ſindone nudus profugit ab eis. Et adduxe
runt Jeſum ad ſummū ſacerdotē: ⁊ cōuenerūt oēs ſacerdotes:

⁊ ſcribę:

⁊ ſcribę, ⁊ ſeniores. Petrus aūt a lōge ſecutus eſt eū vſq; intro
in atrium ſummi ſacerdotis: ⁊ ſedebat cū miniſtris: ⁊ calefacie
bat ſe ad ignem. Summi vero ſacerdotes ⁊ omne cōciliū quę
rebant aduerſus Jeſum teſtimoniū: vt eum morti traderēt: nec
inueniebant. Multi enim teſtimoniū falſum dicebāt aduerſus
eum: ⁊ cōuenientia teſtimonia non erāt. Et quidā ſurgētes fal
ſum teſtimonium ferebant aduerſus eum: dicētes. S Quoniā
nos audiuimus eum dicentē. Ego diſſoluā templū hoc manu
factum: poſt triduū aliud non manufactū ędificabo. C Et nō
erat cōueniēs teſtimoniū illoꝝ. Et exurgēs ſummus ſacerdos
in mediū interrogauit Jeſum: dicēs. S Nō rn̄des quicq̄ ad
ea, quę tibi obijciunt ab his? C Jlle autē tacebat, ⁊ nihil rn̄dit.
Rurſus ſummus ſacerdos interrogabat eū: ⁊ dixit ei. S Tu
es chriſtus filius dei benedicti? C Jeſus aūt dixit illi. ✠ Ego
ſum. Et videbitis filiū hois ſedentem a dextris virtutis dei: ⁊
venientē cū nubibus celi. C Summus aūt ſacerdos ſcindēs
veſtimēta ſua, ait. S Quid adhuc deſideramus teſtes? Audi
ſtis blaſphemiā. Quid vobis videtur? C Qui omnes cōdēna
uerūt eum eſſe reum mortis. Et cęperunt quidā cōſpuere eū;
⁊ velare faciē eius, ⁊ colaphis eū cędere, ⁊ dicere ei. S Pro
phetiza. C Et miniſtri alapis eum cędebāt. Et cū eſſet Pe
trus in atrio deorſum: venit vna ex ancillis ſummi ſacerdotis: ⁊
cum vidiſſet Petrū calefacientē ſe, aſpiciēs illū, ait. S Et tu
cum Jeſu nazareno eras. C At ille negauit: dicens. S Neq;
ſcio: neq; noui quid dicas. C Et exijt foras ante atriū: ⁊ gallꝰ
cantauit. Rurſus autē cū vidiſſet illū alia ancilla: cępit dicere
circūſtantibus: Quia hic ex illis eſt. At ille iterum negauit. Et
poſt puſillū rurſus q aſtabant dicebant Petro. Uere ex illis es:
nam ⁊ galilęus es. Jlle autē cępit anathematizare ⁊ iurare q;
neſcio hoiem iſtum quē dicitis. Et ſtatim iterū gallus cantauit.
Et recordatus eſt Petrus verbi, qđ dixerat ei Jeſus, priuſq̄
gallus cantet bis, ter me negabis. Et cępit flere. Et confeſtiꝫ
mane conſilium facientes ſummi ſacerdotes cum ſenioribus ⁊
ſcribis ⁊ vniuerſo concilio: vinciētes Jeſum duxerūt ⁊ tradide
rūt Pilato. Et interrogauit eū Pilatus. S Tu es rex iudęo
rum? C At ille rn̄dens: ait illi. ✠ Tu dicis. C Et accuſabāt
eum ſummi ſacerdotes in multis. Pilatus autem rurſus inter

rogauit eum: dicens. S Non rn̄des quicq̄z? Uides in quan
tis te accuſant? C Jeſus autem amplius nihil reſpōdit: ita vt
miraretur Pilatus. Per diem autē feſtum ſolebat illis dimit
tere vnū ex vinctis quēcūqz petijſſent. Erat autez vnus q dice
batur Barrabas: qui cum ſeditioſis erat vinctus: qui in ſeditio
ne fecerat homicidiū. Et cuz aſcendiſſet turba: cepit rogare eū
ſicut ſemper faciebat illis. Pilatus autē reſpondit eis: ⁊ dixit.
S Uultis dimittaz vobis regem iudęoꝝ? C Sciebat enim
ꝙ per inuidiā tradidiſſent eum ſummi ſacerdotes. Pontifices
autē cōcitauerūt turbam: vt magis Barrabam dimitteret eis.
Pilatus autē iterum reſpōdens: ait illis. S Quid ergo vultis
faciaz regi iudęoꝝ? C At illi iterū clamauerūt. S Crucifige
eum. C Pilatus vero dicebat eis. S Quid enim mali fecit?
C At illi magis clamabāt. S Crucifige eū. C Pilatus autē
volens populo ſatiſfacere dimiſit illis Barrabā: ⁊ tradidit Je
ſum flagellis cęſum: vt crucifigeretur. Milites autem duxerūt
eum intro in atrium pꝛętoꝛij: ⁊ cōuocāt totā cohoꝛtē. Et induūt
eum purpura, ⁊ imponunt ei plectētes ſpineā coꝛonam: ⁊ cepe
runt ſalutare eū. S Aue rex iudęoꝝ. C Et pcutiebant caput
eius arūdine: ⁊ cōſpuebāt eū: ⁊ ponētes genua adoꝛabāt eum.
Et poſtq̄ illuſerūt ei: exuerunt illum purpura: ⁊ induerunt euz
veſtimentis ſuis: ⁊ educunt illum vt crucifigerent eum. Et an
gariauerunt pꝛętereuntem quempiam. Simonem cyreneum
venientē de villa: patrē Alexādri ⁊ Rufi: vt tolleret crucē ei⁹.
Et perducūt eū in Golgotha locū: quod eſt interpꝛetatū cal
uarię locus. Et dabāt ei bibere myrrhatū vinū: ⁊ non accepit.
Et crucifigētes eum diuiſerūt veſtimēta eius: mittentes ſoꝛtez
ſuper eis: vt quis quid tolleret. Erat autē hoꝛa tertia: ⁊ crucifi
xerunt eum. Et erat titulus cauſę eius inſcriptus: rex iudęoꝝ.
Et cum eo crucifigunt duos latrones: vnū a dextris eius, ⁊ aliū
a ſiniſtris. Et adimpleta eſt ſcriptura quę dicit. Et cuz iniquis
reputatus eſt. Et pꝛętereuntes blaſphemabant eum: mouen
tes capita ſua: ⁊ dicētes. S Uah qui deſtruis tēplū dei: ⁊ in tri
bus diebus reedificas. Saluum fac temetipſū deſcēdens de
cruce. C Similiter ⁊ ſummi ſacerdotes illudētes ad alterutrū
cum ſcribis dicebant. S Alios ſaluos fecit: ſeipſum non po
teſt ſaluum facere. Si rex Jſrael eſt, deſcendat nunc de cru

ce:

ce: vt videamus ꝛ credamus. C Et qui cum eo crucifixi erāt
cõuiciabantur ei. Et facta hora ſexta,tenebꝛe facte ſunt ſup to
tā terrā:vſqȝ in horā nonā. Et hora nona exclamauit ieſus vo
ce magna:dicēs. ✠ Heloi heloi lamazabacbthani. C Quod
eſt iterpretatū. ✠ Deus meus:deus meus:vt qd dereliqſti me?
C Et qdā de circūſtātibus audiētes dicebāt. S Ecce heliam
vocat. C Currēs aūt vnus: ꝛ implēs ſpongiā aceto:circūpo
nēſqȝ calamo potū dabat ei:dicēs. S Sinite videamus ſi ve
niat helias ad deponēdū eū. C Ieſus aūt emiſſa voce magna
expirauit. Et velū templi ſciſſuȝ eſt i duo:a ſūmo vſqȝ deorſuȝ.
Uidēs aūt cēturio:q ex aduerſo ſtabat:qꝛ ſic clamās expiraſſet.
ait. S Uere hic hō filius dei erat. C Erāt aūt ibi mulieres de
lōge aſpiciētes:inter quas erat maria magdalene:ꝛ maria iaco
bi minoꝛis: ꝛ ioſeph mater,ꝛ ſalome. Et cuȝ eſſet in galilea:ſe
quebātur eum: ꝛ miniſtrabāt ei:ꝛ alie multe que ſimul cum eo
aſcenderant hieroſolymam. Hic legitur in tono euangelij:

ET cum iaȝ ſero eſſet factū:qꝛ erat paraſceue qđ eſt ante
ſabbatū:venit ioſeph ab arimathia nobilis decurio: q ꝛ
ipſe erat expectās regnū dei:ꝛ audacter itroiuit ad pilatū:ꝛ pe
tijt corpus ieſu. Pilatus aūt mirabat ſi iā obijſſet. Et accerſito
cēturione:iterrogauit eū ſi iā mortuus eſſet. Et cū cognouiſſet
a centurione: donauit corpus ioſeph. Ioſeph aūt mercatus eſt
ſindoneȝ: ꝛ deponēs eū iuoluit ſindone:ꝛ poſuit eū i monumēto
qđ erat exciſū in petra: ꝛ aduoluit lapidē ad oſtiū monumenti.

C Paſſio domini noſtri Ieſu Chriſti ſm Lucam. Cap. 15.

IN illo tpe. C Appropinquabat autem dies fe
ſtus azymoꝝ,q dicit paſcha,ꝛ querebāt princi
pes ſacerdotuȝ,ꝛ ſcribe:qūo ieſū interficerent.
Timebant vero plebeȝ. Intrauit aūt ſatanas
in iudā:q cognominabat ſcarioth vnū de duo
decim:ꝛ abijt ꝛ locutus eſt cū principibꝰ ſacer
dotū ꝛ magiſtratibꝰ:quēadmodū traderet illū
eis. Et gauiſi ſunt,ꝛ pacti ſūt pecuniā illi dare.
Et ſpopōdit. Et qrebat opportunitatē,vt traderet eū ſine tur
bis. Uenit aūt dies azymoꝝ,i qua neceſſe erat occidi paſcha: ꝛ
miſit petrū ꝛ ioānēȝ,dicēs. ✠ Euntes parate nobis paſcha,vt
manducemus. C At illi dixerūt. S Ubi vis paremus? C Et

dixit ad eos. + Ecce introeuntibus vobis in ciuitatē occurret
vobis homo amphorā aquę portans, ſequimini eum in domū
in quam intrat, ⁊ dicetis patrifamilias domus. Dicit tibi magi
ſter: Ubi eſt diuerſoriū, vbi paſcha cum diſcipulis meis mandu
cem? Et ipſe vobis oſtēdet cenaculū magnū ſtratū, ⁊ ibi parate.
C Euntes autē inuenerūt ſicut dixit illis ieſus, ⁊ parauerūt pa
ſcha. Et cū facta eſſet hora diſcubuit: ⁊ duodecim apoſtoli cū
eo. Et ait illis. + Deſiderio deſideraui hoc paſcha māducar̄
vobiſcū anteq̄ patiar. Dico enim vobis: q̄r ex hoc non mādu
cabo illud: donec impleatur in regno dei. C Et accepto calice
gratias egit ⁊ dixit. + Accipite ⁊ diuidite inter vos. Dico enī
vobis: q̄r non bibam de generatione vitis: donec regnum dei
veniat. C Et accepto pane gratias egit ⁊ fregit, ⁊ dedit eis di
cens. + Hoc eſt corpus meū: quod pro vobis datur. Hoc fa
cite in meam cōmemorationē. C Similiter ⁊ calicem poſtq̄
cenauit dicens. + Hic calix nouum teſtamentū eſt in ſanguine
meo: qui pro vobis effundetur. Uerūtamen ecce manus tradē
tis me: mecum eſt in menſa. Et quidē filius hominis ſecundū
q̄ diffinitum eſt vadit. Ueruntamen vę homini illi per quē tra
detur. C Et ipſi ceperūt querere inter ſe: quis eſſet ex eis: qui
hoc facturus eſſet. Facta eſt autem ⁊ contentio inter eos, quis
eorū videretur eſſe maior. Dixit autē eis. + Reges gentium
dominantur eorum: ⁊ qui poteſtatē habent ſuper eos benefici
vocantur. Uos autem non ſic. Sed qui maior eſt in vobis fiat
ſicut minor: ⁊ qui pręceſſor eſt, ſicut miniſtrator. Nam quis ma
ior eſt qui recumbit, an qui miniſtrat? Nōne qui recūbit? Ego
autem in medio veſtrū ſum ſicut qui miniſtrat. Uos autē eſtis
qui permanſiſtis mecū in tentationibus meis. Et ego diſpono
vobis ſicut diſpoſuit mihi pater meus regnū: vt edatis ⁊ biba
tis ſuper menſam meā in regno meo: ⁊ ſedeatis ſuper thronos
iudicantes duodecim tribus iſrael. C Ait autem dn̄s ſimoni.
+ Simon: ecce ſatanas expetiuit vos, vt cribraret ſicut triti-
cum. Ego autē rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: ⁊ tu ali-
quādo cōuerſus cōfirma fratres tuos. C Qui dixit ei. S Do-
mine tecum paratus ſum ⁊ in carcerem ⁊ in mortem ire. C Et
ille dixit. + Dico tibi petre, nō cātabit hodie gallus, donec ter
abneges noſſe me. C Et dixit eis. + Quādo miſi vos ſine ſac

culo ⁊ pera ⁊ calciamētis,numqd aliquid defuit vobis? C At il
li dixerūt: S Nihil. C Dixit ergo eis. ✠ Sed nūc qui habet
ſacculuꝫ tollat ſimiliter ⁊ peram:⁊ qui nō habet vendat tunicā
ſuam:⁊ emat gladiū. Dico enim vobis:quoniā adhuc hoc qđ
ſcriptū eſt,oportet impleri in me. Et cū iniquis deputatus eſt.
Etenim ea, que ſunt de me,finem habent. C At illi dixerunt.
S Dñe ecce gladij duo hic. C At ille dixit eis. ✠ Satis eſt.
C Et egreſſus ibat ſm conſuetudinē in montē oliuarum. Se
cuti ſunt autem illum ⁊ diſcipuli eius. Et cum perueniſſent ad
locum,dixit illis. ✠ Orate ne intretis in tentationē. C Et ipſe
auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis,⁊ poſitis genibus
orabat dicēs. ✠ Pater ſi vis,transfer calicē iſtū a me. Verūtñ
non mea volūtas, ſed tua fiat. C Apparuit auteꝫ illi angelus
de celo confortans eum. Et factus in agonia prolixius orabat.
Et factus eſt ſudor eius ſicut gutte ſaguinis decurrētis in terrā.
Et cuꝫ ſurrexiſſet ab oratione,⁊ veniſſet ad diſcipulos ſuos:in
uenit eos dormientes pre triſtitia,⁊ ait illis. ✠ Quid dormitis?
Surgite ⁊ orate,ne intretis in tentatiouē. C Adhuc eo loquē
te:ecce turba:⁊ qui vocabatur iudas vnus de duodeciꝫ antece
debat eos: ⁊ appropinquauit ieſu,vt oſcularetur euꝫ. Jeſus au
tē dixit illi. ✠ Judas oſculo filiū hominis tradis? Videtes aūt
hi qui circa ipſum erant quod futurum erat,dixerūt ei. S Do
mine ſi percutimus in gladio? C Et percuſſit vnus ex illis ſer
uum principis ſacerdotū,⁊ amputauit auriculaꝫ eius dexterā.
Reſpōdens autē ieſus ait. ✠ Sinite vſqꝫ huc. C Et cum te
tigiſſet auriculā eius,ſanauit eum. Dixit auteꝫ ieſus ad eos qui
venerant ad ſe principes ſacerdotū ⁊ magiſtratus templi ⁊ ſe
niores. ✠ Quaſi ad latronē exiſtis cum gladijs ⁊ fuſtibus:cuꝫ
quotidie vobiſcū fuerim in templo,⁊ non extendiſtis manus in
me. Sed hec eſt hora veſtra,⁊ poteſtas tenebrarū. C Com
prehendentes autem eum,duxerūt ad domum principis ſacer
dotum. Petrus vero ſequebatur eum a longe. Accenſo autem
igne in medio atrij,⁊ circūſedētibus illis:erat petrus in medio
eorum. Quem cuꝫ vidiſſet ancilla quedam ſedentē ad lumen:
⁊ eum fuiſſet intuita dixit. S Et hic cuꝫ illo erat. C At ille ne
gauit eum dicēs. S Mulier nō noui illū. C Et poſt puſillū
alius videns eum dixit. S Et tu de illis es. C Petrus vero

ait. S O homo non ſum. C Et interuallo facto quaſi horę v/
nius, alius quidā affirmabat dicēs. S Uere ⁊ hic cū illo erat.
Nam ⁊ galileus eſt. C Et ait petrus. S Homo neſcio quid
dicis. C Et continuo adhuc illo loquēte cantauit gallus, ⁊ cō/
uerſus dn̄s reſpexit petrū. Et recordatus eſt petrus verbi dn̄i
ſicut dixerat: qꝛ priuſqꝫ gallus cantet ter me negabis. Et egreſ
ſus foras petrus fleuit amare. Et qui tenebant ieſū illudebāt
ei: cedentes eum. Et velauerūt eum: ⁊ percutiebant faciē eius:
⁊ interrogabant eum dicentes. S Prophetiza: quis eſt qui te
percuſſit? C Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.
Et vt factus eſt dies, conuenerunt ſeniores plebis ⁊ principes
ſacerdotum, ⁊ ſcribę, ⁊ duxerunt illum in conciliū ſuum dicētes.
S Si tu es chriſtus dic nobis. C Et ait illis. ✠ Si vobis di
xero: non creditis mihi. Si autē interrogauero: non reſponde/
bitis mihi, neqꝫ dimittetis. Ex hoc autē erit filius hominis ſe/
dens a dextris virtutis dei. C Dixerunt autē omnes. S Tu
ergo es filius dei? C Qui ait. ✠ Uos dicitis qꝛ ego ſū. C At
illi dixerūt. S Quid adhuc deſideramus teſtimoniū? Ipſi enī
audiuimus ex ore eius. C Et ſurgens omnis multitudo eorū
duxerunt illum ad pilatū. Ceperunt autē illū accuſare dicētes.
S Hunc inuenimus ſubuertentē gentē noſtrā: ⁊ prohibentē
tributa dari cęſari: ⁊ dicētē ſe chriſtū regē eſſe. C Pilatus au/
tem interrogauit eum dicens. S Tu es rex iudeorū? C At ille
reſpondens ait. ✠ Tu dicis. C Ait autē pilatus ad principes
ſacerdotū ⁊ turbas. S Nihil inuenio cauſę in hoc hoīe. C At
illi inualeſcebāt dicētes. S Cōmouit populū docēs ꝑ vniuer
ſam iudeā, incipiēs a galilea vſqꝫ huc. C Pilatus aūt audiēs
galileā: interrogauit ſi homo galileus eſſet. Et vt cognouit ꝙ
de herodis poteſtate eſſet, remiſit eū ad herodē, qui ⁊ ipſe hie
roſolymis erat illis diebus. Herodes aūt viſo ieſu, gauiſus eſt
valde. Erat enī cupiēs ex multo tpe videre eū, eo ꝙ audierat
multa de illo: ⁊ ſperabat ſignū aliqđ vider̄ ab eo fieri. Interro
gabat aūt illū multis ſermonibꝰ. At ipſe nihil illi rn̄debat. Sta
bant aūt principes ſacerdotū ⁊ ſcribę cōſtanter accuſantes eū.
Spreuit aūt illum herodes cum exercitu ſuo, ⁊ illuſit indutū
veſte alba, ⁊ remiſit ad pilatū. Et facti ſunt amici herodes ⁊ pi
latus in ipſa die. Nam antea inimici erant adinuicem. Pilatꝰ
autem

aūt cōuocatis principibus ſacerdotū, ⁊ magiſtratibus ⁊ plebe, dixit ad illos. S Obtuliſtis mihi hūc hominē quaſi auertentem populū: ⁊ ecce ego corā vobis interrogans: nullā cauſaʒ inuenio in homine iſto: ex his in quib⁹ euʒ accuſatis. Sed neqʒ herodes. Nā remiſit illū ad nos. Et ecce nihil dignū morte actum eſt ei. Emēdatū ergo illū dimittā. C Neceſſe aūt habebat dimittere eis per dieʒ feſtū vnū. Exclamauit aūt ſimul vniuerſa turba dicēs. S Tollle hūc: ⁊ dimitte nobis barrabā. C Qui erat ꝓpter ſeditionē quādā factā in ciuitate ⁊ homicidiū miſſus in carcerē. Iterū autē pilatus locutus eſt ad illos, volens dimittere ieſuʒ. At illi ſucclamabāt dicētes. S Crucifige, crucifige illum. C Ille autē tertio dixit ad illos. S Quid enim mali fecit iſte? Nullā cauſaʒ mortis inuenio in eo. Corripiam ergo illum ⁊ dimittaʒ. C At illi inſtabant vocibus magnis poſtulātes vt crucifigeretur, ⁊ inualeſcebant voces eoꝝ: ⁊ pilatus adiudicauit fieri petitionē eoꝝ. Dimiſit autē illis eū qui ꝓpter homicidiū ⁊ ſeditionē miſſus fuerat in carcerē: quē petebant: ieſum vero tradidit voluntati eoꝝ. Et cum ducerēt eum, apprehenderunt ſimonē quēdā cyreneſeʒ venientē de villa: ⁊ impoſuerunt illi crucem portare poſt ieſuʒ. Sequebatur autem illum multa turba populi ⁊ mulierū: que plāgebāt ⁊ lamentabantur eum. Cōuerſus autem ad illas Jeſus dixit. ✝ Filie hieruſalē nolite flere ſuper me, ſed ſuper voſip ſas flete, ⁊ ſuper filios veſtros: quoniā ecce venient dies, in quibus dicent. Beate ſteriles ⁊ ventres qui non genuerunt: ⁊ vbera q̄ non lactauerunt. Tunc incipient dicere montibus, cadite ſup nos: ⁊ collibus, operite nos, quia ſi in viridi ligno hoc faciūt, in arido quid fiet? C Ducebantur autē ⁊ alij duo neq̄ cū eo, vt interficerētur. Et poſtq̄ venerūt in locū, qui vocat caluarie, ibi crucifixerunt eum, ⁊ latrones: vnū a dextris, ⁊ alterū a ſiniſtris. Jeſus aūt dicebat. ✝ Pater dimitte illis, nō enim ſciunt quid faciūt. C Diuidētes vero veſtimēta eius miſerūt ſortes. Et ſtabat populus expectās, ⁊ deridebant eū principes cū eis dicētes. S Alios ſaluos fecit, ſeipſū ſaluū faciat, ſi hic eſt chriſtus dei elect⁹. C Illudebāt aūt ei ⁊ milites accedētes ⁊ acetū offerētes ei ⁊ dicētes. S Si tu es rex iudeorum ſaluū te fac. C Erat aūt ⁊ ſuperſcriptio ſcripta ſup eū literis Grecis, lati

nis ꝛ hebraicis. Hic eſt rex iudeoꝝ. Unus aũt de his, q̄ pēde
bāt latronibꝰ, blaſphemabat eũ dicēs. S Si tu es chrs, ſaluũ
fac temetipſũ ꝛ nos. C Rñdēs aũt alter increpabat eũ dicēs
S Neqꝫ tu times deũ, qui in eadē dānatione es. Et nos qdē
iuſte: nā digna factis recipimꝰ, hic vo nihil mali geſſit. C Et
dicebat ad ieſũ. S Dñe memēto mei cũ veneris i regnũ tuũ.
C Et dixit illi ieſꝰ. ✠ Amē dico tibi: hodie mecũ eris in para-
diſo. C Erat āt fere hora ſexta: ꝛ tenebre facte ſũt i vniuerſa
terra vſqꝫ i horā nonā. Et obſcuratꝰ eſt ſol, ꝛ velũ tēpli ſciſſũ
eſt mediũ. Et clamās ieſꝰ voce magna ait. ✠ Pr̄ i manꝰ tuas
cōmendo ſpũꝫ meũ. C Et hec dicēs expirauit. Uidens autē
centurio qđ factum fuerat, glorificauit deũ dicēs. S Uere hic
homo iuſtꝰ erat. C Et oīs turba eoꝝ, qui ſimul aderāt ad ſpe-
ctaculũ iſtud ꝛ videbāt q̄ fiebāt, ꝑcutiētes pectora ſua reuerte-
bant. Stabant aũt oēs noti eius a longe, ꝛ mulieres q̄ ſecute
erāt eũ a galilea hec vidētes. Hic cantatur in tono euangelij.

ET ecce vir noīe ioſeph, q̄ erat decurio, vir bonꝰ ꝛ iuſtꝰ.
Hic nō cōſēſerat cōſilio ꝛ actibus eoꝝ, ab arimathia ci-
uitate iudee: q̄ expectabat ꝛ ipſe regnũ dei. Hic acceſſit ad pi-
latũ: ꝛ petijt corpꝰ ieſu. Et depoſitũ inuoluit ſindone: ꝛ poſuit
eũ in monumēto exciſo, in quo nōduꝫ quiſquā poſitus fuerat.

C Paſſio domini noſtri Jeſu chriſti ſm Joānem. Cap. 16.

IN illo tpe, Egreſſus eſt ieſus cum diſcipulis
ſuis trans torrentē cedrō, vbi erat hortus: in
quē introiuit ipſe ꝛ diſcipuli eiꝰ. Sciebat aũt
ꝛ iudas qui tradebat euꝫ locũ, quia frequēter
ieſus ꝯuenerat illuc cũ diſcipulis ſuis. Judas
ergo cũ accepiſſet cohortem ꝛ a pontificibus
ꝛ phariſeis miniſtros venit illuc cũ laternis ꝛ
facibus ꝛ armis. Jeſus itaqꝫ ſciēs omnia q̄
vētura erant ſuper eũ, proceſſit ꝛ dixit eis. ✠ Quē queritis?
C Reſponderũt ei. S Jeſuꝫ nazarenum. C Dicit eis ieſus.
✠ Ego ſum. C Stabat autem ꝛ iudas qui tradebat eum cũ
ipſis. Ut ergo dixit eis ego ſum, abierunt retrorſum, ꝛ cecide
runt in terram. Iterum ergo interrogauit eos. ✠ Quē queri
tis? C Illi autem dixerũt. S Jeſum nazarenum. C Reſpon
dit ieſus. ✠ Dixi vobis quia ego ſũ. Si ergo me queritis, ſi-
nite

nite hos abire. C Ut impleretur ſermo quē dixit. Quia quos
dediſti mihi: non perdidi ex eis quenq̄. Simon ergo petrus
habens gladium eduxit eum, ⁊ percuſſit pontificis ſeruū: ⁊ ab
ſcidit eius auriculam dextraꝫ. Erat autem nomen ſeruo mal
chus. Dixit ergo ieſus petro. ✠ Mitte gladium tuum in va
ginam. Calicem quem dedit mihi pater non vis vt bibaꝫ il
lum? C Cohors ergo ⁊ tribunus ⁊ miniſtri iudęorum cōpre
henderūt Jeſum, ⁊ ligauerunt eum, ⁊ adduxerūt eum ad an
nam primum. Erat enim annas ſocer cayphę, qui erat ponti
fex anni illius. Erat auteꝫ cayphas qui conſilium dederat iu
dęis: quia expedit vnum homineꝫ mori pro populo. Seque
batur auteꝫ Jeſum ſimon petrus ⁊ alius diſcipulus. Diſcipu
lus autem ille notus erat pōtifici, ⁊ introiuit cum ieſu in atriuꝫ
pontificis. Petrus auteꝫ ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo
diſcipulus alius, qui notus erat pōtifici, ⁊ dixit oſtiarię: ⁊ intro
duxit petruꝫ. Dixit ergo petro ancilla oſtiaria. S Nunquid
⁊ tu es ex diſcipulis hominis iſtius? C Dixit ille. S Nō ſuꝫ.
C Stabāt auteꝫ ſerui ⁊ miniſtri ad prunas, quia frigus erat:
⁊ calefaciebant ſe. Erat autem cum eis petrus ſtans ⁊ calefa
ciens ſe. Pontifex ergo interogauit ieſum de diſcipulis ſuis:
⁊ de doctrina eius. Reſpondit Jeſus. ✠ Ego palam locu
tus ſum mundo. Ego ſemper docui in ſynagoga ⁊ in templo
quo omnes iudęi cōueniunt. Et in occulto locutus ſum nihil.
Quid me interrogas? Interroga eos qui me audierunt quid
locutus ſū ipſis. Ecce hi ſciunt quę dixerim ego. C Hęc au
tem cum dixiſſet, vnus aſſiſtens miniſtrorū dedit alapam ieſu
dicens. S Sic reſpondes pontifici? C Reſpōdit ei Jeſus.
✠ Si male locutus ſuꝫ: teſtimonium perhibe de malo. Si
autem bene, quid me cędis? C Et miſit eum annas ligatum
ad caypham pontificem. Erat autem ſimon petrus ſtans ⁊ ca
lefaciens ſe. Dixerunt ergo ei. S Nunquid ⁊ tu ex diſcipulis
eius es? C Negauit ille ⁊ dixit. S Non ſum. C Dixit vnus
ex ſeruis pontificis cognatus eius cuius abſcidit petrus auri
culā. S Nonne ego te vidi in horto cum illo? C Iterum er
go negauit petrus: ⁊ ſtatim gallus cātauit. Adducunt ergo ie
ſum ad caypham in prętorium. Erat autem mane, ⁊ ipſi non
introierunt in prętorium vt non contaminarentur: ſed vt mā

ducarent paſcha. Exiuit ergo pilatus foras, ⁊ dixit. S. Quam accuſationem affertis aduerſus hominem hunc? C. Reſponderunt ⁊ dixerunt ei. S. Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. C. Dixit ergo eis Pilatus. S. Accipite eum vos, ⁊ ſecūdum legem veſtram iudicate eum. C. Dixerunt ergo iudei. S. Nobis non licet interficere quenq̄. C. Ut ergo ſermo ieſu impleretur quem dixit: ſignificans qua morte eſſet moriturus. Introiuit ergo iterum in pretorium pilatus ⁊ vocauit ieſum ⁊ dixit ei. S. Tu es rex iudeorum? C. Reſpondit ieſus. ✠ A temetipſo hoc dicis: an alij tibi dixerūt de me? C. Reſpondit pilatus. S. Nunquid ego iudeus ſum? Gens tua ⁊ pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti? C. Reſpondit ieſus. ✠ Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet regnum meū: miniſtri mei vtiq̄ decertarent vt non traderer iudeis. Nunc autem regnū meum nō eſt hinc. C. Dixit itaq̄ ei pilatus. S. Ergo rex es tu? C. Reſpōdit ieſus. ✠ Tu dicis q̄ rex ſum ego. Ego in hoc natus ſū, ⁊ ad hoc veni in mundū: vt teſtimoniū perhibeā veritati. Omnis q̄ eſt ex veritate audit vocem meam. C. Dicit ei pilatus. S. Quid eſt veritas? C. Et cum hoc dixiſſet, iterum exiuit ad eos ⁊ dixit eis. S. Ego nullā inuenio in eo cauſam. Eſt autē conſuetudo vobis, vt vnū dimittam vobis in paſcha. Uultis ergo dimittam vobis regē iudeorū? C. Clamauerūt omnes dicentes. S. Non hunc, ſed barrabam. C. Erat autem barrabas latro. Tunc ergo apprehendit pilatus ieſū, ⁊ flagellauit. Et milites plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius: ⁊ veſte purpurea circundederūt eum: ⁊ veniebāt ad eū ⁊ dicebant. S. Aue rex Judeorum. C. Et dabant ei alapas. Exiuit iterū pilatus foras ⁊ dicit eis. S. Ecce adduco vobis eum foras vt cognoſcatis: quia nullam cauſam inuenio in eo. C. Exijt ergo ieſus portans ſpineam coronam ⁊ purpureū veſtimentum. Et dicit eis. S. Ecce homo. C. Cum ergo vidiſſent eum pontifices ⁊ miniſtri clamabant dicentes. S. Crucifige, crucifige eum. C. Dicit eis pilatus. S. Accipite eū vos: ⁊ crucifigite. Ego enim non inuenio in eo cauſam. C. Reſpōderunt ei iudei. S. Nos legē habemus ⁊ ſm legē debet mori: quia filium dei ſe fecit. C. Cum ergo audiſſet Pilatꝰ hūc

ſermonem magis timuit. Et ingreſſus eſt pꝛetoꝛium iterum: ꝛ
dicit ad Jeſum. S Unde es tu? C Jeſus autem reſponſum
non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. S Mihi non loqueris?
Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, ꝛ poteſtatem ha
beo dimittere te? C Reſpondit Jeſus. ✠ Nō haberes pote/
ſtatem aduerſus me vllam, niſi datum tibi eſſet deſuper. Pro/
pterea qui tradidit me tibi maius peccatuꝫ habet. C Et exin
de querebat pilatus dimittere eum. Judei ergo clamabant di
centes. S Si hunc dimittis: non es amicus ceſaris. Omnis
enim qui ſe regem facit, contradicit Ceſari. C Pilatus ergo
cum audiſſet hos ſermones, adduxit foꝛas ieſum: ꝛ ſedit pꝛo tri
bunali in loco qui dicitur lithoſtratos: hebꝛaice vero gabatha.
Erat autem paraſceue hoꝛa quaſi ſexta: ꝛ dicit iudeis. S Ec
ce rex veſter. C Illi autem clamabant. S Tolle tolle, cruci/
fige eum. C Dicit eis pilatus. S Regem veſtruꝫ crucifigā?
C Reſponderunt pontifices. S Non habemus regem niſi
Ceſarem. C Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur.
Suſceperunt autem Jeſum: ꝛ eduxerunt. Et baiulans ſibi
crucem: exiuit in eum qui dicitur Caluarie locus: hebꝛaice au/
tem Golgotha: ꝛ ibi eum crucifixerunt: ꝛ cum eo alios duos
hinc ꝛ hinc. Scripſit autem titulum pilatus: ꝛ poſuit ſuper cru
cem. Erat autem ſcriptum: Jeſus nazarenus rex iudeoꝛum.
Hunc ergo titulum multi legerunt iudeoꝛuꝫ: quia pꝛope ciuita
tem erat locus vbi crucifixus eſt ieſus. Erat autem ſcriptū he
bꝛaice, grece, ꝛ latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudeoꝛū.
S Noli ſcribere rex iudeoꝛum: ſed quia dixit rex ſuꝫ iudeoꝛū.
C Reſpondit pilatus. S Quod ſcripſi ſcripſi. C Milites
ergo cum crucifixiſſent eum: acceperunt veſtimenta ſua ꝛ fece/
runt quatuoꝛ partes: vnicuiqꝫ militi partē. Et tunicā. Erat aūt
tunica inconſutilis: deſuper contexta per totuꝫ. Dixerunt ergo
adinuiceꝫ. S Non ſcindamus eā: ſed ſoꝛtiamur de ea cuius ſit.
C Ut ſcriptura impleretur dicēs. Partiti ſunt veſtimēta mea
ſibi, ꝛ ſuper veſtem meam miſerunt ſoꝛtem. Et milites quideꝫ
hoc fecerunt. Stabat autem iuxta crucem ieſu mater eius: ꝛ ſo
roꝛ matris eius maria cleophe, ꝛ Maria magdalene. Cū vidiſ
ſet ergo ieſus matrem ꝛ diſcipulum ſtanteꝫ quē diligebat: dicit
matri ſue. ✠ Mulier ecce filius tuus. C Deide dicit diſcipu

ducarent paſcha. Exiuit ergo pilatus foras, ⁊ dixit. S. Quaꝫ accuſationem affertis aduerſus hominem hunc? C Reſpon/derunt ⁊ dixerunt ei. S Si non eſſet hic malefactor, non tibi tradidiſſemus eum. C Dixit ergo eis Pilatus. S Accipite eum vos, ⁊ ſecũdum legem veſtram iudicate eum. C Dixe/runt ergo iudei. S Nobis non licet interficere quẽꝗ̃. C Ut ergo ſermo ieſu impleretur quem dixit: ſignificans qua morte eſſet moriturus. Introiuit ergo iterum in pretorium pilatus ⁊ vocauit ieſum ⁊ dixit ei. S Tu es rex iudeorum? C Reſpon dit ieſus. † A temetipſo hoc dicis: an alij tibi dixerũt de me? C Reſpondit pilatus. S Nunquid ego iudeus ſum? Gens tua ⁊ pontifices tui tradiderunt te mihi. Quid feciſti? C Re/ſpondit ieſus. † Regnum meum non eſt de hoc mundo. Si ex hoc mundo eſſet regnum meuꝫ: miniſtri mei vtiqꝫ decerta rent vt non traderer iudeis. Nunc autem regnũ meum nõ eſt hinc. C Dixit itaqꝫ ei pilatus. S Ergo rex es tu? C Reſpõ dit ieſus. † Tu dicis ꝙ rex ſum ego. Ego in hoc natus ſũ, ⁊ ad hoc veni in munduꝫ: vt teſtimoniũ perhibeã veritati. Om nis ꝗ eſt ex veritate audit vocem meam. C Dicit ei pilatus. S Quid eſt veritas? C Et cum hoc dixiſſet, iterum exiuit ad eos ⁊ dixit eis. S Ego nullã inuenio in eo cauſam. Eſt autẽ conſuetudo vobis, vt vnũ dimittam vobis in paſcha. Uultis ergo dimittam vobis regeꝫ iudeorũ? C Clamauerũt omnes dicentes. S Non hunc, ſed barrabam. C Erat autem barra bas latro. Tunc ergo apprehendit pilatus ieſũ, ⁊ flagellauit. Et milites plectentes coronam de ſpinis impoſuerunt capiti eius: ⁊ veſte purpurea circundederũt eum: ⁊ veniebãt ad euꝫ ⁊ dicebant. S Aue rex Iudeorum. C Et dabant ei alapas. Exiuit iterũ pilatus foras ⁊ dicit eis. S Ecce adduco vobis eum foras vt cognoſcatis: quia nullam cauſam inuenio in eo. C Exijt ergo ieſus portans ſpineam coronam ⁊ purpureuꝫ veſtimentum. Et dicit eis. S Ecce homo. C Cum ergo vi/diſſent eum pontifices ⁊ miniſtri clamabant dicentes. S Cru cifige, crucifige eum. C Dicit eis pilatus. S Accipite eũ vos: ⁊ crucifigite. Ego enim non inuenio in eo cauſam. C Reſpõ derunt ei iudei. S Nos legeꝫ habemus ⁊ ſm legẽ debet mo ri: quia filium dei ſe fecit. C Cum ergo audiſſet Pilat⁹ hũc

ſermonem

ſermonem magis timuit. Et ingreſſus eſt pretorium iterum: et dicit ad Jeſum. S Unde es tu? C Jeſus autem reſponſum non dedit ei. Dicit ergo ei Pilatus. S Mihi non loqueris? Neſcis quia poteſtatem habeo crucifigere te, et poteſtatem habeo dimittere te? C Reſpondit Jeſus. ✠ Nō haberes poteſtatem aduerſus me vllam, niſi datum tibi eſſet deſuper. Propterea qui tradidit me tibi maius peccatū habet. C Et exinde querebat pilatus dimittere eum. Judei ergo clamabant dicentes. S Si hunc dimittis: non es amicus ceſaris. Omnis enim qui ſe regem facit, contradicit Ceſari. C Pilatus ergo cum audiſſet hos ſermones, adduxit foras ieſum: et ſedit pro tribunali in loco qui dicitur lithoſtratos: hebraice vero gabatha. Erat autem paraſceue hora quaſi ſexta: et dicit iudeis. S Ecce rex veſter. C Illi autem clamabant. S Tolle tolle, crucifige eum. C Dicit eis pilatus. S Regem veſtrū crucifigā? C Reſponderunt pontifices. S Non habemus regem niſi Ceſarem. C Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Suſceperunt autem Jeſum: et eduxerunt. Et baiulans ſibi crucem: exiuit in eum qui dicitur Caluarię locus: hebraice autem Golgotha: et ibi eum crucifixerunt: et cum eo alios duos hinc et hinc. Scripſit autem titulum pilatus: et poſuit ſuper crucem. Erat autem ſcriptum: Jeſus nazarenus rex iudęorum. Hunc ergo titulum multi legerunt iudęorū: quia prope ciuitatem erat locus vbi crucifixus eſt ieſus. Erat autem ſcriptū hebraice, grece, et latine. Dicebant ergo pilato pontifices iudęorū. S Noli ſcribere rex iudęorum: ſed quia dixit rex ſum iudęorū. C Reſpondit pilatus. S Quod ſcripſi ſcripſi. C Milites ergo cum crucifixiſſent eum: acceperunt veſtimenta ſua et fecerunt quatuor partes: vnicuiq; militi partē. Et tunicā. Erat aūt tunica inconſutilis: deſuper contexta per totū. Dixerunt ergo ad inuicē. S Non ſcindamus eā: ſed ſortiamur de ea cuius ſit. C Ut ſcriptura impleretur dicēs. Partiti ſunt veſtimēta mea ſibi, et ſuper veſtem meam miſerunt ſortem. Et milites quidē hoc fecerunt. Stabat autem iuxta crucem ieſu mater eius: et ſoror matris eius maria cleophe, et Maria magdalene. Cū vidiſſet ergo ieſus matrem et diſcipulum ſtantē quē diligebat: dicit matri ſuę. ✠ Mulier ecce filius tuus. C Deinde dicit diſcipu

ctus. Uenit ergo ad ſimonez petrum. Et dicit ei Petrus. Do/
mine tu mihi lauas pedes? Reſpondit Jeſus: ⁊ dixit ei. Quod
ego facio tu neſcis modo: ſcies autem poſtea. Dicit ei petrus.
Non lauabis mihi pedes in eternum. Reſpondit ei Jeſus. Si
non lauero te: non habebis partem mecum. Dicit ei ſimon pe
trus. Domine non tantum pedes meos: ſed ⁊ manus caput.
Dicit ei ieſus. Qui lotus eſt: nō indiget: niſi vt pedes lauet: ſed
eſt mundus totus. Et vos mundi eſtis: ſed non omnes. Scie/
bat enim quiſnam eſſet: qui traderet eum: propterea dixit: non
eſtis mundi omnes. Poſtq̄ ergo lauit pedes eorum: accepit
veſtimenta ſua: ⁊ cum recubuiſſet: iterum dicit eis. Scitis quid
fecerim vobis? Uos vocatis me magiſter ⁊ domine: ⁊ bene di/
citis. Sum etenim. Si ergo ego laui pedes veſtros dominus
⁊ magiſter: ⁊ vos debetis alter alterius lauare pedes. Exem/
plum enim dedi vobis: vt quemadmodum ego feci vobis: ita ⁊
vos faciatis. Amen amen dico vobis: non eſt ſeruus maior do/
mino ſuo: neq; apoſtolus maior eo: qui miſit illum. Si hec ſci/
tis, beati eritis: ſi feceritis ea. Nō de omnibus vobis dico. Ego
ſcio quos elegerim. Sed vt impleatur ſcriptura. Qui mandu
cat meum panem: leuabit contra me calcaneum ſuum. Amo/
do dico vobis priuſq̄ fiat: vt cum factum fuerit, credatis: qꝛ ego
ſum. Amen amen dico vobis: qui accipit ſi quez miſero, me ac
cipit. Qui autez me accipit, accipit eum qui me miſit. Cuz hec
dixiſſet ieſus, turbatus eſt ſpiritu: ⁊ proteſtatus eſt, ⁊ dixit. Amē
amen dico vobis: qꝛ vnus ex vobis tradet me. Aſpiciebant er/
go adinuicem, heſitantes de quo diceret. Erat autem recum/
bēs vnus ex diſcipulis eius in ſinu ieſu: quē diligebat ieſus. In
nuit ergo huic Simon petrus, ⁊ dixit ei. Quis eſt de quo dicit?
Itaq; cum recubuiſſet ille ſupra pectus ieſu, dixit ei. Domine
quis eſt qui tradet te? Reſpondit ieſus. Ille eſt cui ego intinctū
panem porrexero. Et cum intinxiſſet panem, dedit iude ſimo/
nis ſcariothis. Et poſt buccellam, tunc introiuit in illum ſata/
nas. Et dicit ei ieſus. Quod facis, fac citius. Hoc autem nemo
ſciuit diſcumbentium, ad quid dixerit ei. Quidam autem puta/
bant: qꝛ loculos habebat iudas, quia dicit ei Jeſus: eme ea que
opus ſunt nobis ad diem feſtū, aut egenis aliquid daret. Cum
ergo accepiſſet ille buccellaz: exiuit continuo. Erat autez nox.

Cum ergo exiſſet: dicit ieſus. Nunc clarificatus eſt filius homi
nis: ⁊ deus clarificatus eſt in eo. Si deus clarificatus eſt in eo:
⁊ deus clarificauit eum in ſemetipſo: ⁊ continuo clarificabit eū.
Filioli adhuc modicum vobiſcum ſum. Queretis me: ⁊ ſicut di
xi iudeis, quo ego vado, vos non poteſtis venire. Et vobis di-
co modo: Mandatum nouum do vobis: vt diligatis inuicem:
ſicut dilexi vos, vt ⁊ vos diligatis inuicem. In hoc cognoſcent
omnes, q᷑ mei diſcipuli eſtis: ſi dilectionem habueritis adinui-
cem. Dicit ei ſimon petrus. Domine quo vadis? Reſpondit
ieſus. Quo ego vado non potes me modo ſequi, ſequeris autē
poſtea. Dicit ei petrus. Quare nō poſſum te modo ſequi? Ani
mam meam pro te ponam. Reſpondit ei ieſus. Animam tuā
pro me pones? Amen amen dico tibi, non cantabit hodie gal-
lus: donec ter me neges. Et ait diſcipulis ſuis. Nō turbetur cor
veſtrum: creditis in deum ⁊ in me credite. In domo patris mei
manſiones multę ſunt. Si quo minus dixiſſem vobis, q᷑ vado
parare vobis locum. Et ſi abiero ⁊ preparauero vobis locū:
iterum veniam ad vos: ⁊ accipiam vos ad meipſum, ⁊ vbi ſū
ego vos ſcitis: ⁊ quo ego vado ſcitis: ⁊ viā ſcitis. Dicit ei tho-
mas. Dn̄e, neſcimus quo vadis, ⁊ quō poſſumus viam ſcire?
Dicit ei ieſus. Ego ſum via, veritas, ⁊ vita. Nemo venit ad pa
trē niſi per me. Si cognouiſſetis me: ⁊ patrē meum vtiq; co-
gnouiſſetis: ⁊ a modo cognoſcetis eum, ⁊ vidiſtis eum. Dicit ei
philippus. Dn̄e oſtende nobis patrem: ⁊ ſufficit nobis. Dicit
ei Ieſus. Tanto tēpore vobiſcum ſum: ⁊ non cognouiſtis me?
Philippe qui videt me, videt ⁊ patrem. Quō tu dicis oſtende
nobis patrem? Nō credis quia ego in patre, ⁊ pater in me eſt?
Verba quę loquor vobis a meipſo nō loquor. Pater autē in
me manēs ipſe facit opera. Nō creditis quia ego in patre: ⁊ pa
ter in me eſt? Alioquin, propter opera ipſa credite. Amē amen
dico vobis: qui credit in me: opera quę ego facio ⁊ ipſe faciet: ⁊
maiora horum faciet: quia ego ad patrem vado. Et quodcūq;
petieritis patrē in nōie meo, hoc faciā vt glorificet pater in fi-
lio. Si quid petieritis patrē in nōie meo: hoc faciam. Si dili-
gitis me, mandata mea ſeruate, ⁊ ego rogabo patrem: ⁊ alium
paraclетum dabit vobis: vt maneat vobiſcum in ęternum ſpiri
tū veritatis: quem mundus non pōt accipere, q᷑a nō vidit eum:
nec

nec ſcit eum. Uos aũt cognoſcetis eum:qa apud vos manebit:
⁊ in vobis erit. Non relinquaʒ vos orphanos:veniam ad vos.
Adhuc modicũ:⁊ mundus me iam nõ videt. Uos auteʒ videtis
me:quia ego viuo ⁊ vos viuetis. In illo die vos cognoſcetis
quia in patre meo:⁊ vos in me:⁊ ego in vobis. Qui habet man
data mea:⁊ ſeruat ea:ille eſt qui diligit me. Qui aũt diligit me,
diligetur a patre meo: ⁊ ego diligam eum: ⁊ manifeſtabo ei
meipſuʒ. Dicit ei Judas,non ille ſcariothis. Domine quod fa
ctum eſt:quia nobis manifeſtaturus es teipſum: ⁊ nõ mundo?
Reſpondit ei Jeſus: ⁊ dixit. Siquis diligit me, ſermonem
meum ſeruabit. Et pater meus diliget eum:⁊ ad eũ veniemus,
⁊ manſionem apud euʒ faciemus. Qui nõ diligit me,ſermones
meos non ſeruat. Et ſermonem quem audiſtis non eſt meus,
ſed eius qui miſit me patris. Hec locutus ſum vobis apud vos
manens. Paracletus autem ſpiritus ſanctus,quem mittet pa/
ter in nomine meo,ille vos docebit omnia,⁊ ſuggeret vobis om
nia quecunqʒ dixero vobis. Pacem relinquo vobis,pacẽ meã
do vobis. Non quõ mundus dat ego do vobis. Non turbetur
cor veſtruʒ,neqʒ formidet. Audiſtis quia ego dixi vobis:vado
⁊ venio ad vos. Si diligeretis me: gauderetis vtiqʒ quia va/
do ad patreʒ:qa pater maior me eſt. Et nũc dixi vobis priuſq̃ʒ
fiat,vt cũ factũ fuerit,credatis. Jam nõ multa loquar vobiſcuʒ:
venit enim princeps mũdi huius,⁊ in me nõ habet qcq̃ʒ. Sed
vt cognoſcat mundus,qa diligo patrem,⁊ ſicut mandatũ dedit
mihi pater ſic facio. Surgite eamus hinc. Ego ſuʒ vitis vera:
⁊ pater meus agricola eſt. Oẽm palmitem in me nõ ferentem
fructum tollet eum pater:⁊ oẽm qui fert fructũ purgabit eũ, vt
fructũ plus afferat. Jam vos mũdi eſtis propter ſermonẽ quẽ
locutus ſuʒ vobis. Manete in me,⁊ ego in vobis. Sicut pal/
mes nõ poteſt ferre fructũ a ſemetipſo,niſi mãſerit in vite: ſic ⁊
vos niſi in me manſeritis. Ego ſum vitis:⁊ vos palmites. Qui
manet in me ⁊ ego in eo,hic fert fructũ multuʒ:qr ſine me nihil
poteſtis facere. Siqs in me nõ mãſerit:mittetur foras ſicut pal
mes ⁊ areſcet:⁊ colligẽt euʒ:⁊ in ignẽ mittẽt,⁊ ardet. Si mãſe
ritis in me,⁊ verba mea in vobis mãſerint,qd̃cunqʒ volueritis
petetis ⁊ fiet vobis. In hoc clarificatus eſt pater meus: vt fru
ctum plurimũ afferatis,⁊ efficiamini mei diſcipuli. Sicut dile/

xit me pater: ⁊ ego dilexi vos. Manete in dilectionẽ mea. Si precepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea: sicut ⁊ ego patris mei precepta seruaui ⁊ maneo in eius dilectione. Hec locutus sum vobis: vt gaudiũ meũ in vobis sit: ⁊ gaudiũ vestrum impleatur. Hoc est preceptũ meum: vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo habet: vt animam suã ponat qs pro amicis suis. Uos amici mei estis: si feceritis que ego precipio vobis. Jam nõ dicam vos seruos: quia seruus nescit quid faciat dñs eius. Uos autem dixi amicos: quia omnia quecũq; audiui a patre meo nota feci vobis. Non vos me elegistis: sed ego elegi vos: ⁊ posui vos vt eatis ⁊ fructũ afferatis: ⁊ fructus vester maneat. Et quodcunq; petieritis patrem in noĩe meo det vobis. Hec mando vobis: vt diligatis inuicem. Si mundus odit vos: scitote quia me priorem vobis odio habuit. Si de mũdo fuissetis: mundus quod suũ erat diligeret. Quia vero de mundo nõ estis: sed ego elegi vos de mũdo: propterea odit vos mundus. Mementote sermonis mei: quem ego dixi vobis. Non est seruus maior dño suo. Si me persecuti sunt: ⁊ vos persequentur. Si sermonem meum seruauerunt: ⁊ vestrũ seruabũt. Sed hec omnia facient vobis propter nomen meũ: quia nesciũt eũ, qui misit me. Si nõ venissem, ⁊ locutus eis nõ fuissem: peccatũ non haberent. Nunc autem excusationem nõ habent de peccato suo. Qui me odit, ⁊ patrem meũ odit. Si opera non fecissem in eis, que nemo alius fecit: peccatũ non haberẽt. Nũc autem ⁊ viderũt: ⁊ oderũt ⁊ me, ⁊ patrem meum. Sed vt impleatur sermo, qui in lege eorum scriptus est. Quia odio habuerunt me gratis. Cum autem venerit paracletus, quem ego mittam vobis a patre spiritum veritatis, qui a patre procedit, ille testimoniũ perhibebit de me, ⁊ vos testimoniũ perhibebitis: qꝛ ab initio mecũ estis. Hec locutus sum vobis: vt nõ scandalizemini. Absq; synagogis faciẽt vos. Sed venit hora: vt omnis qui interficit vos: arbitretur obsequiũ se prestare deo. Et hec faciẽt vobis, qꝛ nõ nouerũt patrẽ neq; me. Sed hec locutus sum vobis, vt cum venerit hora eorũ reminiscamini: qꝛ ego dixi vobis. Hec autẽ ab initio non dixi: qꝛ vobiscum eram. Et nunc vado ad eum qui misit me, ⁊ nemo ex vobis interrogat me quo vadis. Sed qꝛ hec locutus sum vobis: tristi

tia

tia impleuit cor veſtrū. Sed ego veritatē dico vobis: expedit vobis vt ego vadā. Si enim non abiero: paracletus nō veniet ad vos. Si autem abiero: mittā eum ad vos. Et cū venerit ille, arguet mundū de peccato: ⁊ de iuſtitia: ⁊ de iudicio. De peccato quidem: quia non crediderunt in me. De iuſtitia vero: qa ad patrem vado: ⁊ iam non videbitis me. De iudicio autem: quia princeps mūdi huius iam iudicatus eſt. Adhuc multa habeo vobis dicere: ſed non poteſtis portare modo. Cum autē venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Nō enim loquetur a ſemetipſo: ſed quecūq; audiet loquetur, ⁊ que ventura ſunt annunciabit vobis. Ille me clarificabit: q: de meo accipiet: ⁊ annunciabit vobis. Omnia quecūq; habet pater: mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet: ⁊ annūciabit vobis. Modicum ⁊ iam non videbitis me: ⁊ iterū modicum, ⁊ videbitis me: quia vado ad patrem. Dixerūt ergo ex diſcipulis eius adinuicem. Quid eſt hoc quod dicit nobis, modicum ⁊ nō videbitis me: ⁊ iterū modicū, ⁊ videbitis me: ⁊ quia vado ad patrem? Dicebant ergo. Quid eſt hoc quod dicit nobis modicū? Neſcimus quid loquitur. Cognouit autem ieſus quia volebant eum interrogare, ⁊ dixit eis. De hoc queritis inter vos, quia dixi modicū, ⁊ non videbitis me: ⁊ iterum modicū, ⁊ videbitis me: ⁊ quia vado ad patrem. Amen amen dico vobis: quia plorabitis ⁊ flebitis vos, mundus autē gaudebit, vos autem contriſtabimini: ſed triſtitia veſtra vertetur in gaudium. Mulier cum parit, triſtitiā habet: q: venit hora eius. Cum autem peperit filiū: iam non meminit preſſure propter gaudiū: q: natus eſt homo in mundū. Et vos igitur nunc quidē triſtitiam habetis. Iterū autē videbo vos, ⁊ gaudebit cor veſtrū. Et gaudiū veſtrū nemo tollet a vobis. Et in illo die me non interrogabitis quicq̄. Amen amen dico vobis: ſiquid petieritis patrē in noīe meo, dabit vobis. Uſq; modo non petiſtis quicq̄ in noīe meo. Petite ⁊ accipietis, vt gaudiū veſtrum ſit plenū. Hec in prouerbijs locutus ſū vobis. Uenit hora, cū iam nō in prouerbijs loquar vobis: ſed palā de patre annunciabo vobis. In illo die in noīe meo petetis. Et nūc dico vobis, q: ego rogabo patrē de vobis. Ipſe enim pr̄ amat vos: q: vos me amaſtis ⁊ credidiſtis: q: ego a deo exiui. Exiui a prē: ⁊ veni in mūdū. Iterū re

linquo mundū ⁊ vado ad patrem. Dicunt ei diſcipuli eius. Ec ce nunc palam loqueris, ⁊ prouerbium nullum dicis. Nunc ſci mus quia ſcis omnia: ⁊ non eſt opus tibi vt quis te interroget. In hoc credimus: quia a deo exiſti. Reſpondit ei Jeſus. Mo do creditis? Ecce venit hora ⁊ iaȝ venit vt diſpergamini vnuſ quiſqȝ in propria: ⁊ me ſolum relinquatis. Et non ſum ſolus: quia pater mecum eſt. Hec locutus ſum vobis, vt in me paceȝ habeatis. In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite quia ego vici mundum. Hec locutus eſt ieſus: ⁊ ſubleuatis oculis in celum dixit. Pater venit hora, clarifica filium tuum: vt filius tuus clarificet te. Sicut dediſti ei poteſtatem omnis carnis: vt omne quod dediſti ei: det eis vitam eternam. Hec eſt autem vita eterna, vt cognoſcant te ſolum verum deum: ⁊ quem miſi ſti Jeſum chriſtum. Ego clarificaui te ſuper terram, opus con ſummaui quod dediſti mihi vt faciaȝ. Et nunc clarifica me pa ter apud temetipſum: claritate quam habui priuſqȝ mūdus fie ret. Pater manifeſtaui nomen tuum hominibus: quos dediſti mihi de mundo. Tui erant, ⁊ mihi eos dediſti: ⁊ ſermonem tuū ſeruauerunt. Nunc cognouerunt quia omnia que dediſti mihi abs te ſunt: quia verba que dediſti mihi, dedi eis, ⁊ ipſi accepe runt. Et cognouerunt vere: quia a te exiui: ⁊ crediderunt, quia tu me miſiſti. Ego pro eis rogo, non pro mundo rogo: ſed pro his, quos dediſti mihi, qa tui ſunt. Et mea omnia tua ſunt: ⁊ tua mea ſunt: ⁊ clarificatus ſum in eis. Et iam nō ſuȝ in mūdo: ⁊ hi in mūdo ſunt: ⁊ ego ad te venio. Pater ſancte ſerua eos in no mine tuo quos dediſti mihi, vt ſint vnū, ſicut ⁊ nos. Cū eſſeȝ cū eis: ego ſeruabaȝ eos in noīe tuo, quos dediſti mihi cuſtodiui: ⁊ nemo ex eis perijt, niſi filius pditiōis, vt ſcriptura impleat. Nūc autem ad te venio, ⁊ hec loquor in mūdo: habeant gaudiū meū impletū in ſemetipſis. Ego dedi eis ſermonē tuū, ⁊ mūdus eos odio habuit: q: nō ſunt de mūdo ſicut ⁊ ego nō ſum de mundo. Nō rogo vt tollas eos de mūdo: ſed vt ſerues eos a malo. De mūdo nō ſunt: ſicut ⁊ ego de mūdo nō ſum. Pater ſancte ſctifi ca eos in veritate: quia ſermo tuus veritas eſt. Sicut tu me mi ſiſti in mūdum: ⁊ ego miſi eos in mūdū: ⁊ pro eis ego ſanctifico meipſuȝ: vt ſint ⁊ ipſi ſanctificati in veritate. Nō pro his aūt ro go tantū, ſed etiaȝ pro his qui credituri ſunt p verbū eorū in me,

vt ⁊

vt ⁊ oēs vnū ſint, ſicut tu pater in me ⁊ ego in te: vt ⁊ ipſi in nobis vnū ſint, vt mūdus credat: q; tu me miſiſti. Et ego claritatē, quā dediſti mihi, dedi eis, vt vnū ſint: ſicut ⁊ nos vnum ſumus. Ego in eis ⁊ tu in me: vt ſint cōſummati in vnum, ⁊ cognoſcat mūdus, q; tu me miſiſti: ⁊ dilexiſti eos ſicut ⁊ me dilexiſti. Pater quos dediſti mihi volo vt vbi ego ſū: ⁊ illi ſint mecū: vt videāt claritatē meā, quā dediſti mihi: ⁊ dilexiſti me ante mūdi ꝯſtitutionē. Pater iuſte, mūdus te non cognouit. Ego autē cognoui te: ⁊ hi cognouerūt: q; tu me miſiſti. Et notū feci eis nomē tuū: ⁊ notū faciā: vt dilectio qua dilexiſti me, in ipſis ſit: ⁊ ego in ipſis.

Predictę oīones ⁊ ſuffragia dicenda ſunt plus ⁊ minus ſm ꝙ neceſſariū fuerit: q; aliq in extremis laborant lōgiori tpe, aliqui breuiori: ⁊ ſm hoc legēda ſunt ſupraſcripta in totū vel in partē.

¶ De officio faciēdo poſt egreſſū aię de corpore. Cap. 18.

Egreſſa aūt anima dī hoc ℟. Subuenite ſancti dei: occurrite angeli dñi: Suſcipientes animā eius. Offerētes eā in cōſpectu altiſſimi. ℣. Suſcipiat te chriſtus q vocauit te: ⁊ in ſinū abrahę angeli deducāt te: Suſcipientes. ℣. Requiem eternā dona ei dñe: ⁊ lux perpetua luceat ei. Offerētes. Deinde Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſō. Poſtea Pater nr̄. Et ne nos. ℣. Requiem eternā dona ei dñe. ℟. Et lux ppetua luceat ei. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animā eius. ℣. Requeſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Oīo.

Tibi dñe cōmēdamus animā famuliᶜ tuiᶜ, N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ quę p fragilitatē humanę cōuerſationis peccata cōmiſit, tu venia miſericordiſſime pietatis abſterge. Per chriſtum dñm noſtrū. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Commendamus domine animā famuliᶜ tuiᶜ, in manibus ſanctorū abrahā, iſaac, iacob ⁊ omniū patriarcharū. Commendamus domine animā famuliᶜ tuiᶜ: in manibus ſanctorū petri ⁊ pauli ⁊ ioānis ⁊ oīum apoſtolorū. Commendamus domine animā famuliᶜ tuiᶜ: in manibus ſanctorum ſtephāni, laurentij ⁊ blaſij ⁊ oīum ſanctorū martyrum. Cōmendamus domine animā famuliᶜ tuiᶜ: in manibus ſanctorū ſyluestri, martini: ⁊ N. omniū cōfeſſorum. Cōmendamus dñe animam famuliᶜ tuiᶜ in manibus ſanctorū benedicti, ęgidij ⁊ antonij ⁊ omnium ſctōrū monachorū. Cōmendamus dñe animam famuliᶜ

tui. in manibus ſanctarum virginum Marię matris domini Agnetis, Cecilię, et Catherinę et N. omnium virginum tuarū. Cōmendamus domine in manus tuas ſpiritū famuli tui: ne princeps ei noceat tenebrarum: ſed tu domine miſericorditer eū protegas in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Tunc illi: quibus iniunctū fuerit, lauent corpus: poſtea induāt eum paramentis ſui ordinis: et ponāt eum in feretro. Et ſacerdos ſimpliciter dicat. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie elei. Pater noſter. ſecreto ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. In memoria ęterna erit iuſtus. ℟. Ab auditione mala non timebit. ℣. Ne tradas beſtiis animam confitentem tibi. ℟. Et animas pauperum tuorum ne obliuiſcaris in finem. ℣. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo domine. ℟. Quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. ℣ A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Suſcipe domine animam famuli tui, N. quam de ergaſtulo huius ſeculi vocare dignatus es: et libera eum de locis penarum: vt quietis, et lucis ęternę beatitudine perfruatur: et inter ſanctos et electos tuos in reſurrectionis gloria reſuſcitari mereatur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ Delatio corporis defuncti ad eccleſiam. Capitulum. 19.

Deinde ſacerdos et clerici ordinate vadunt: et corpus portant in eccleſiam cantando hoc reſponſoriū. Subuenite. vt infra ℣. Suſcipiat te. et ℣. Requiem eternā. Depoſito corpore in eccleſia. vel alia hora congruenti ſacerdotes et clerici preparent ſe ad cantandum vigiliam. Duo clerici incipiant abſolute ſicut decet inuitatoriū. Regē cui omnia viuunt. Pſalmus Venite exultemus domino. Et ſolenniter cantent totam vigiliā. Require infra. fo. 162. Interim ſacerdos cū miniſtris pparet ſe: et decātet miſſa ſolēniter et ordinate: ſi tempus cōgruū fuerit.

¶ De officio ſepulturę ſacerdotis vel clerici defuncti. Capitulū. 20.

Finita miſſa ſacerdos ſine caſula: cum pluuiali et miniſtris ſubdiaconus cum cruce, et omnes alij in gradu ſuo veniant ordinate cum luminaribus, incenſo, et aqua benedicta: et ſtent in circuitu feretri in modum rotę, et ſacerdos a capite incipiat abſolute hanc orationem ſine. Oremus.

Non

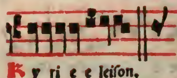
NOn intres in iudiciuꝫ cum ſeruo tuo do/mine: quia nullus apud te iuſtifica/bitur homo : niſi per te omniuꝫ pec catorum ei tribua tur remiſſio: non ergo eum queſu/mus tua iudicialis ſententia premat: que tibi vera ſup plicatio fidei chri/ſtiane commendat : ſed gratia tua illi ſuccurrente mereatur euadere iudicium vltionis: qui dum viueret inſignitus eſt ſi/gnaculo ſanctę trinitatis. Qui viuis ⁊ regnas deus in ſecula ſeculorum. Reſponſorium. Amen.

Poſt iſtam orationem ſtatim cantor inci/piat ſequens reſponſorium.

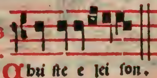

Et dum cantatur Reſponſorium, ſacerdos accipiat thuribu/lum de manu miniſtri, ⁊ incenſet corpus. Finito reſponſorio, cantor cum primo choro dicit. Kyrie eleiſon.

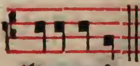
Et ſecundus chorus dicat.

Deinde oēs ſimul dicant.

Et eo fini/to, ſacer/dos dicat alta voce.

Quo in ſilentio dicto: ſubiungat ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cuʒ ſpū. Oratio. Deus

DEus cui omnia viuunt, ⁊ cui non pereunt moriendo cor/
pora noſtra: ſed mutantur in melius: te ſupplices exo/
ramus: vt ſuſcipi iubeas animam famuli tui. N. quam de er/
gaſtulo huius ſeculi vocare dignatus es: per manus ſanctorū
angelorum tuorum deducendam in ſinum amici tui abrahe pa/
triarche: reſuſcitandamqꝫ in nouiſſimo iudicij magni die: vt
quicquid vitiorum diabolo fallente contraxit: tu pius ⁊ miſe/
ricors abluas indulgendo. Per dominum noſtrum Jeſum
Chriſtum filium tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat in ſecula ſe/
culorum. Reſponſorium. Amen.

Finita oratione cantor incipiat reſponſorium.

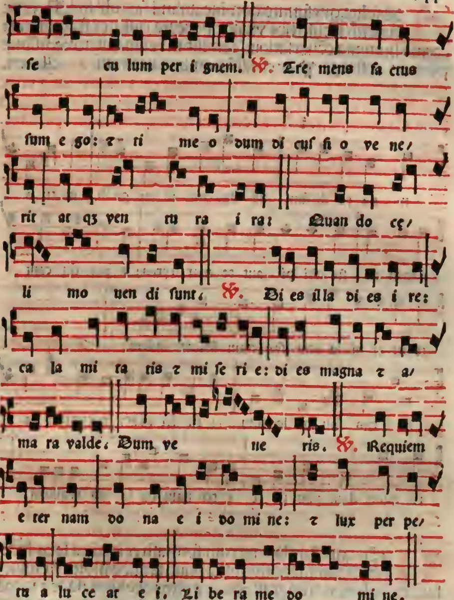
Dum cantatur ſupradictuꝫ Reſponſoꝛium, accipiat ſacerdos thuribulum, vt ſupꝛa, ꝛ dicat Kyrie eleiſon. Chꝛiſte eleiſon. Kyrie eleiſõ. ꝛ Pater noſter. Et ne nos. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oꝛatio.

Fac, queſumus domine, hanc cum ſeruo tuo defuncto miſericoꝛdiam: vt factoꝛum ſuoꝛum in penis non reci/piat vicem, qui tuam in votis tenuit voluntatem: vt ſicut hic eum vera fides iunxit fidelium turmis, ita illic eum tua miſe/ratio ſociet angelicis choꝛis. Per dominum noſtrum Jeſum Chꝛiſtum filium tuum: qui in trinitate perfecta viuit ꝛ regnat in ſecula ſeculoꝛum. Reſponſoꝛium. Amen.

Deinde cantoꝛ incipiat reſponſoꝛium.

ſeculum

Et reincipit ℟. Libera me dñe. Et dũ cãtatur accipiat ſacer/dos thuribulũ, vt ſupra. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. ⁊ Pater noſter. Et ne nos inducas. Sed libera nos a malo.
℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe aiam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amẽ.
℣. Dñe exaudi orationẽ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oratio.

ABſolue, queſumus domine, animã ſamuli tui, N. vt defunctus ſeculo tibi viuat, ⁊ peccata, que per fragilitatẽ carnis humana cõuerſatione cõmiſit: tu venia miſericordiſſime pietatis abſterge. Per chriſtũ dominũ noſtrum. ℟. Amen.

Finita oratione p̄dictus ſacerdos precipiat portatoribus vt accipiãt feretrũ. Illi aũt accipientes deportẽt defunctũ ad tumulum. Et dum portãt clerici cantent ſubſequentes antiphonas.

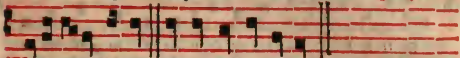

Cum autem peruentum fuerit ad tumulum, cantatis antiphonis dicat ſacerdos abſolute hanc orationem ſequentem.

DEus, qui fundaſti terram, formaſti celos, qui loca ſyderib⁹ ſtabilita feciſti: qui captiuũ laqueo mortis hominẽ lauacri ablutione reparaſti: qui ſepultos abrahã, iſaac ⁊ iacob in ſpelũca duplici in libro vite: atq; toti⁹ glorie principes annotaſti bñdicendos: ita bene ✠ dicere digneris ⁊ hũc tumulũ famuli tui, N. vt hic eũm regeſcere facias: ⁊ in ſinu abrahe, iſaac ⁊ iacob collocare digneris: qui dominũ noſtrũ ieſum chriſtũ cõtritis laqueis infernorum: ſe ſuorumq; membra in ſe credentiũ

reſurgere

reſurgere ⁊ reſuſcitare voluiſti: reſpice domine ſup hanc fabri/
cam ſepulturę: deſcendat ad eam domine ſpiritus tuus ſanctus
vt, te iubente, ſit in hoc loco famulo tuo, N. quieta dormitio: ⁊
tempore iudicij tui cū ſanctis oībus vera reſuſcitatio: pręſtante
dño noſtro Jeſu chriſto: Qui tecū, ⁊ cū ſpiritu ſancto viuit ⁊ re/
gnat in ſecula ſeculorū. ℟. Amen. Dicta oratione ſacerdos
accipiat aquā benedictam, ⁊ aſpergat corpus defuncti: ⁊ tumu
lum, ſimiliter incenſet. His peractis in perſona defuncti dica/
tur hęc aña. Aperite mihi portas. Et cantor eam incipiat. Aña.

Pſalmus.

Confitemini domino quoniam bonus: qm̄ in ſeculū mi/
ſericordia eius. Dicat nūc iſrael quoniā bonus: quo
niam in ſeculum miſericordia eius. Dicat nūc domus aaron:
quoniam in ſeculum miſericordia eius. Dicāt nūc qui timent
dominum: quoniam in ſeculum miſericordia eius. De tribu/
latione inuocaui dominum, ⁊ exaudiuit me in latitudine domi/
nus. Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi ho
mo. Dominus mihi adiutor: ⁊ ego deſpiciā inimicos meos.
Bonum eſt ſperare in dño: q̄ ſperare in principibus. Omēs
gentes circundederunt me: ⁊ in nomine dñi quia vltus ſum in
eos. Circūdantes circūdederūt me: ⁊ in nomine dñi quia vl/
tus ſum in eos. Circūdederūt me ſicut apes: ⁊ exarſerūt ſicut
ignis in ſpinis: ⁊ in nomine dñi quia vltus ſum in eos. Impul/
ſus euerſus ſum vt caderē: ⁊ dominus ſuſcepit me. Fortitudo
mea ⁊ laus mea dñs, ⁊ factus eſt mihi in ſalutem. Vox exulta
tionis ⁊ ſalutis in tabernaculis iuſtorū. Dextera dñi fecit vir
tutē: dextera dñi exaltauit me: dextera dñi fecit virtutē. Non
moriar ſed viuā: ⁊ narrabo opera domini. Caſtigans caſtiga/
uit me dominus: ⁊ morti nō tradidit me. Aperite mihi portaſ
iuſtitię: ⁊ ingreſſus in eas confitebor dño: hęc porta domini: iu/
ſti intrabunt in eam. Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: ⁊
factus es mihi in ſalutē. Lapidem quē reprobauerūt ędifi
cantes, hic factus eſt in caput anguli. A dño factū eſt iſtud, ⁊
eſt mirabile in oculis noſtris. Hęc dies, quam fecit dñs, exul/

Abſoluē, queſumus domine, animā ſamuli tui, N. vt defunctus ſeculo tibi viuat, ⁊ peccata, que per fragilitatez: carnis humana cōuerſatione cōmiſit: tu venia miſericoꝛdiſſime pietatis abſterge: Per chꝛiſtū dominuz noſtrum. ℟. Amen.

Finita oratione ꝓdictus ſacerdos pꝛecipiat poꝛtatoꝛibus vt accipiāt feretrū. Illi aūt accipientes depoꝛtēt defunctū ad tumulum. Et dum poꝛtat clerici cantēt ſubſequentes antiphonas.

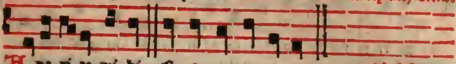

Cum autem peruentum fuerit ad tumulum, cantatis antiphonis dicat ſacerdos abſolute hanc orationem ſequentem.

Deus, qui fundaſti terram, foꝛmaſti celos, qui loca ſyderibꝰ ſtabilita feciſti: qui captiuū laqueo moꝛtis hominez lauacri ablutione reparaſti: qui ſepultos abꝛahaz, iſaac ⁊ iacob in ſpelūca duplici in libꝛo vite: atqꝫ totiꝰ glorie pꝛincipes annotaſti bn̄dicendos: ita bene ✠ dicere digneris ⁊ hūc tumuluz famuli tui, N. vt hic eūm regeſcere facias: ⁊ in ſinu abꝛahe, iſaac ⁊ iacob collocare digneris: qui dominū noſtrū ieſum chꝛiſtū cōtritis laqueis infernoꝛum: ſe ſuoꝛumqꝫ membꝛa in ſe credentiū

reſurgere

reſurgere ⁊ reſuſcitare voluiſti: reſpice domine ſup hanc fabri/
cam ſepulturę: deſcendat ad eam domine ſpiritus tuus ſanctus
vt te iubente, fit in hoc loco famulo tuo, N. quieta dormitio: ⁊
tempore iudicij tui cū ſanctis oībus vera reſuſcitatio: pręſtante
dño noſtro Jeſu chriſto: Qui tecū, ⁊ cū ſpiritu ſancto viuit ⁊ re
gnat in ſecula ſeculoꝝ. R. Amen. Dicta oratione ſacerdos
accipiat aquā benedictam, ⁊ aſpergat corpus defuncti: ⁊ tumu
lum, ſimiliter incenſet. His peractis in perſona defuncti dica/
tur hęc aña. Aperire mihi portas. Et cantor eam incipiat, Aña.

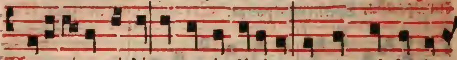

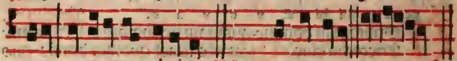
Pſalmus.

Confitemini domino quoniam bonus: qm̄ in ſeculuʒ mi/
ſericordia eius. Dicat nūc iſrael quoniaʒ bonus: quo
niam in ſeculum miſericordia eius. Dicat nūc domus aaron:
quoniam in ſeculum miſericordia eius. Dicāt nūc qui timent
dominum: quoniam in ſeculum miſericordia eius. De tribu/
latione inuocaui dominum, ⁊ exaudiuit me in latitudine domi/
nus. Dominus mihi adiutor: non timebo quid faciat mihi ho
mo. Dominus mihi adiutor: ⁊ ego deſpiciaʒ inimicos meos.
Bonum eſt ſperare in dño: q̄ʒ ſperare in principibus. Oēs
gentes circundederunt me: ⁊ in nomine dñi quia vltus ſum in
eos. Circūdantes circūdederūt me: ⁊ in nomine dñi quia vl/
tus ſum in eos. Circūdederūt me ſicut apes: ⁊ exarſerūt ſicut
ignis in ſpinis: ⁊ in nomine dñi quia vltus ſum in eos. Impul/
ſus euerſus ſum vt caderē: ⁊ dominus ſuſcepit me. Fortitudo
mea ⁊ laus mea dñs, ⁊ factus eſt mihi in ſalutem. Vox exulta
tionis ⁊ ſalutis: in tabernaculis iuſtorū. Dextera dñi fecit vir
tutē: dextera dñi exaltauit me: dextera dñi fecit virtuteʒ. Non
moriar ſed viuā: ⁊ narrabo opera domini. Caſtigans caſtiga/
uit me dominus: ⁊ morti nō tradidit me. Aperite mihi portaʒ
iuſtitię: ⁊ ingreſſus in eas confitebor dño: hęc porta domini: iu/
ſti intrabunt in eam. Confitebor tibi quoniam exaudiſti me: ⁊
factus es mihi in ſaluteʒ. Lapidem queʒ reprobauerūt ędifi
cantes, hic factus eſt in caput anguli. A dño factū eſt iſtud, ⁊
eſt mirabile in oculis noſtris. Hęc dies, quam fecit dñs, exul/

T

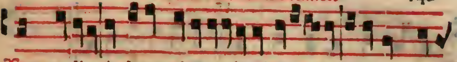
temus ⁊ letemur in ea. O dñe ſaluum me fac: o domine bene
proſperare: benedictus qui venturus es in nomine dñi. B enedi/
ximus vobis de domo dñi, deus dominus ⁊ illuxit nobis. C ō/
ſtituite diē ſolennē in condenſis: vſqꝫ ad cornu altaris. D eus
meus es tu: ⁊ confitebor tibi: Deus meus es tu ⁊ exaltabo te.
C onfitebor tibi qm̄ exaudiſti me: ⁊ factus es mihi in ſalutem.
C onfitemini domino quoniam bonus: quoniam in ſeculuꝫ mi/
ſericordia eius. R equiem ęternā dona ei domine. Antipho.

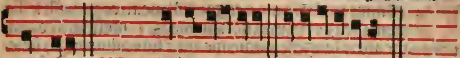

Q Uemadmodum deſiderat ceruus ad fontes aquarū: ita
deſiderat anima mea ad te deus. S itiuit anima mea ad
deum fontem viuum: qn̄ veniam ⁊ apparebo ante faciem dei?
F uerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte: dum dicitur
mihi quotidie, vbi eſt deus tuus? H ęc recordatus ſum ⁊ effu/
di in me animā meā: quoniaꝫ tranſibo in locum tabernaculi ad/
mirabilis vſqꝫ ad domū dei. I n voce exultationis ⁊ confeſſio/
nis: ſonus epulātis. Q uare triſtis es anima mea: ⁊ quare con/
turbas me? S pera in deo qm̄ adhuc cōfitebor illi, ſalutare vul
tus mei ⁊ deus meus. A d meipſuꝫ aīa mea cōturbata eſt: pro/
pterea memor ero tui de terra iordanis: ⁊ hermonij a monte
modico. A byſſus abyſſum inuocat: in voce cataractaruꝫ tua/
rum. O mnia excelſa tua ⁊ fluctus tui: ſuper me tranſierūt. I n
die mandauit dominus miſericordiam ſuam: ⁊ nocte canticum
eius. A pud me oratio deo vitę meę: dicā deo ſuſceptor meus
es. Q uare oblitus es mei: ⁊ quare triſtis incedo: dum affligit
me inimicus? D um confringuntur oſſa mea: exprobrauerunt
mihi qui tribulant me inimici mei. D um dicunt mihi per ſin/
gulos dies vbi eſt deus tuus? quare triſtis es anima mea: ⁊ qua/
re conturbas me? S pera in deo quoniam adhuc confitebor il
li ſalutare vultus mei ⁊ deus meus. R equiem. Antiphona.

I ngrediar

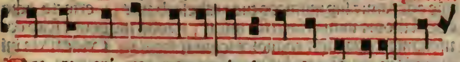

In gredi ar in locum tabernacu li admirabi lis vſqʒ ad mon-

tem de i. Aña. Hec requies mea. E v o v a e. Pſal.

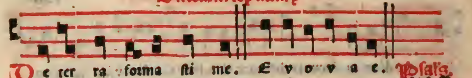
Memento dñe dauid:⁊ omnis mãſuetudinis eius. Sicut iurauit dño:votũ vouit deo iacob. Si introiero in tabernaculũ domus mee:ſi aſcẽdero i lectũ ſtrati mei. Si dedero ſõnũ oculis meis:⁊ palpebris meis dormitationem. Et requieʒ tẽporibꝰ meis donec inueniã locũ dño: tabernaculũ deo iacob. Ecce audiuimus eũ in ephrata,inuenimus euʒ in cãpis ſyluę. Introibimus in tabernaculũ eius:adorabimus in loco vbi ſteterũt pedes eius. Surge dñe in requiem tuã:tu ⁊ arca ſanctificationis tuę. Sacerdotes tui induant iuſtitiaʒ:⁊ ſancti tui exultent. Propter dauid ſeruũ tuũ:nõ auertas faciẽ chriſti tui. Iurauit dñs dauid veritateʒ ⁊ nõ fruſtrabit eũ:de fructu vẽtris tui ponã ſup ſedeʒ tuam. Si cuſtodierint filij tui teſtamẽtũ meuʒ: ⁊ teſtimonia mea hec:quę docebo eos. Et filij eorũ vſqʒ in ſeculũ: ſedebũt ſup ſedem tuam. Quoniam elegit dominus ſion, elegit eã in habitationeʒ ſibi. Hec requies mea in ſeculum ſeculi:hic habitabo quoniã elegi eam. Viduam eius benedicẽs benedicam: pauperes eius ſaturabo panibus. Sacerdotes eius induã ſalutari:⁊ ſancti eius exultatione exultabunt. Illuc producam cornu dauid:paraui lucernam chriſto meo. Inimicos eius induã confuſione:ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. Requiem ęternaʒ dona ei domine. Antiphona.

Hec re qui es me a in ſe cu lum ſe cu li: hic

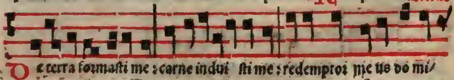

ha bi ta bo: quo ni am e le gi e am. Antiphona.

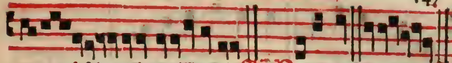

Pſal'.

Domine pꝛobaſti me ⁊ cognouiſti me: tu cognouiſti ſeſſio
nem meaꝫ ⁊ reſurrectionem meaꝫ. Intellexiſti cogita/
tiones meas de longe: ſemitam meam ⁊ funiculum meuꝫ inue/
ſtigaſti. Et omnes vias meas pꝛeuidiſti: quia non eſt ſermo
in lingua mea. Ecce domine tu cognouiſti omnia nouiſſima ⁊
antiqua: tu foꝛmaſti me ⁊ poſuiſti ſup me manũ tuam. Mirabi/
lis facta eſt ſcientia tua ex me: cõfoꝛtata eſt, ⁊ nõ potero ad eaꝫ.
Quo ibo a ſpiritu tuo: ⁊ quo a facie tua fugiam? Si aſcende/
ro in celũ, tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades. Si ſum/
pſero pennas meas diluculo: ⁊ habitauero in extremis maris.
Etenim illuc manꝰ tua deducet me: ⁊ tenebit me dextera tua.
Et dixi, foꝛſitan tenebꝛe conculcabunt me: ⁊ nox illuminatio
mea in delitijs meis. Quia tenebꝛe non obſcurabuntur a te:
⁊ nox ſicut dies illuminabitur, ſicut tenebꝛe eius ita ⁊ lumẽ eius.
Quia tu poſſediſti renes meos: ſuſcepiſti me de vtero matris
mee. Confitebor tibi qꝛ terribiliter magnificatus es, mirabi/
lia opera tua ⁊ anima mea cognoſcet nimis. Non eſt occulta/
tum os meuꝫ a te quod feciſti in occulto: ⁊ ſubſtantia mea in in/
ferioꝛibus terre. Imperfectum meum viderunt oculi tui: ⁊ in
libꝛo tuo omnes ſcribentur, dies foꝛmabuntur ⁊ nemo in eis.
Mihi autẽ nimis honoꝛificati ſunt amici tui deus: nimis cõfoꝛ/
tatus eſt pꝛincipatus eoꝝ. Dinumerabo eos ⁊ ſup arenã mul/
tiplicabunt: exurrexi ⁊ adhuc ſum tecũ. Si occideris deus pec
catoꝛes: viri ſanguinuꝫ declinate a me. Quia dicitis in cogita
tione: accipiẽt in vanitate ciuitates ſuas. Nõne qui oderunt te
dñe oderam: ⁊ ſup inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio
oderã illos: ⁊ inimici facti ſũt mihi. Pꝛoba me deus ⁊ ſcito coꝛ
meũ: interroga me, ⁊ cognoſce ſemitas meas. Et vide ſi via ini
quitatis in me eſt: ⁊ deduc me in via eterna. Requiem. Aña.

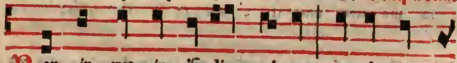

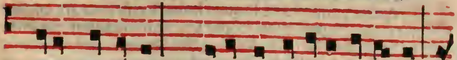
ne

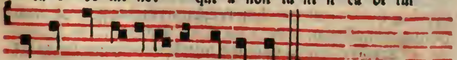

Añ. Non in tres. E v o v a e. Ps.

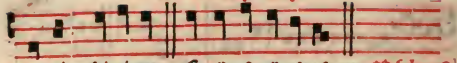
Domine exaudi orõnez meaz, auribus pcipe obſecrationem meaz: in veritate tua exaudi me in tua iuſtitia. Et nõ intres in iudiciũ cũ ſeruo tuo: quia nõ iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuens. Quia perſecutus eſt inimicus animaz meã, humiliauit in terra vitaz meam. Collocauit me in obſcuris: ſicut mortuos ſeculi ⁊ anxiatus eſt ſuper me ſpiritus meus, in me turbatum eſt cor meum. Memor fui dierum antiquorũ, meditatus ſum in omnibus operibus tuis: ⁊ in factis manuum tuarum meditabar. Expandi manus meas ad te: anima mea ſicut terra ſine aqua tibi. Velociter exaudi me domine: defecit ſpiritus meus. Non auertas faciem tuaz a me: ⁊ ſimilis ero deſcendentibus in lacum. Auditam fac mihi mane miſericordiam tuaz: quia in te ſperaui. Notam fac mihi viaz in qua ambulem: quia ad te leuaui animam meam. Eripe me de inimicis meis domine ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam quia deus meus es tu. Spiritus tuus bonus deducet me in terram rectam: propter nomẽ tuum dñe viuificabis me in ęquitate tua. Educes de tribulatione animam meam: ⁊ in miſericordia tua diſperdes omnes inimicos meos. Et perdes omnes qui tribulant animam meam: quoniam ego ſeruus tuus ſum. Requiem ęternaz dona eis domine. Antiphona.

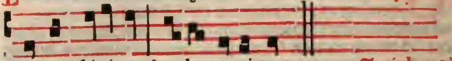

Antiphona.

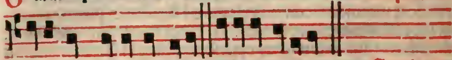

O mnis ſpi ri tus. E v o v a e. Pſalmus.

L audate dominum de cęlis: laudate eum. Antiphona.

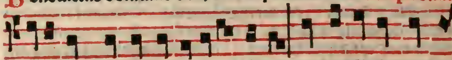

O mnis ſpi ri tus lau det do mi num. Antiphona.

E go ſum re ſur re cti o. E v o v a e. Canticum.

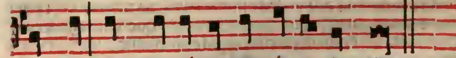
B enedictus dominus deus iſrael: quia viſitauit. Antiphona.

E go ſum re ſur re cti o ⁊ vi ta: qui cre dit in me

e ti am ſi mor tu us fu e rit vi uet: ⁊ omnis viuit ⁊ credit

in me non mo ri e tur in ę ter num.

Et interim dum iſtę infraſcriptę antiphonę cum ſuis pſalmis cantantur, ſacerdos dicat has ſequentes orationes.

O Remus fratres chariſſimi pro ſpiritu fratris noſtri, N. quem dominus de laqueo huius ſeculi liberare dignatus eſt: cuius corpuſculum hodie ſepulturę traditur: vt eum pietas dei in ſinu Abrahę, Iſaac ⁊ Jacob collocare dignetur: vt cum iudicij dies aduenerit, inter ſanctos ⁊ electos ſuos, eum in parte dextra collocandum reſuſcitari faciat. Per Chriſtū dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen. Oratio.

D Eus cui omnia viuunt, ⁊ cui nō pereunt moriendo fidelium corpora, ſed mutātur in melius, te ſupplices depre-

camur

camur: vt quicquid anima famuli tui, N. vitiorum, tueq; vo-
luntati contrarium, fallente diabolo, ſeu propria iniquitate: vel
fragilitate contraxit: tu pius & misericors abluas indulgendo:
eamq; ſuſcipi iubeas per manus ſanctorum angelorum tuorũ
deducendam in ſinum patriarcharum & prophetarum tuorum
Abrahe ſcilicet amici tui, & Iſaac electi tui, & Iacob dilecti tui:
quo aufugit dolor atq; triſtitia & ſuſpirium: fidelium quoq; ani
me felici iucunditate letantur: & in nouiſſima magni iudicij die
inter ſanctos & electos tuos eam facias perpetue glorie per-
cipere portionem, quam oculus non vidit, nec auris audiuit:
& in cor hominis non aſcendit: quam preparaſti diligentibus
te. Per Chriſtum dominum nrm. R. Amen. Oratio.

Temeritatis quidem eſt domine, vt homo hominem, ci-
nis cinerem, mortalis mortalem tibi domino deo audeat com-
mendare: ſed quia terra ſuſcipit terram: & puluis conuerti-
tur in puluerem: donec omnis caro in ſuam redigatur origi-
nem: inde tuam piiſſime pater lachrymabiliter queſumus pie-
tatem, vt huius famuli tui, N. animam, quam de huius ſeculi
cenulenta voragine ducis ad patriam, Abrahe amici tui ſinu re-
cipias: & refrigerij rore perfundas. Sit ab eſtuantis gehen-
ne truci incendio ſegregata: & beate requiei tue te donante
coniuncta: Et ſique ſunt illi domine digne cruciatibus culpe,
tu eas gratia mitiſſime lenitatis indulge: nec peccati recipiat
vicem, qui tuam in votis tenuit voluntatem: ſed indulgentie
tue piam ſentiat ſanitatem. Cumque finito mundi termino
ſupernum cunctis illuxerit regnum, nouus homo ſanctorum
omnium cetibus aggregatus cum electis tuis reſurgat in par-
te dextera collocandus. Per Chriſtum dominum noſtrum.

Reſponſorium. Amen. Oratio.

Opus eſt miſericordie domine ſancte, pater omnipo-
tens, eterne deus, rogare pro alijs. Et quia pro nobis non ſuf-
ficimus, ſuſcipe rogamus animam ſerui tui, N. reuertentem
ad te. Adſit ei angelus teſtamenti tui Michael, & per manus
ſanctorum angelorum tuorum inter ſanctos & electos tuos in
ſinibus Abrahe, Iſaac, & Iacob patriarcharum tuorũ eam col-
locare digneris. libera eam domine de principibus tenebrarũ,
& de locis penarum: ne famulis tuis vllis iam primeue natiui

tatis vel ignorantię cõfundãtur erroribus. Agnoſcatur a tuis ⁊ miſericordia bonitatis tuę ad locum refrigerij ⁊ quietis in ſinũ Abrahę transferatur. Per chriſtuꝫ dñm. ℟. Amen. Oratio.

O Ebitum humani corpori ſepeliendi officium fidelium more complentes deum, cui omnia viuunt deprecamur: vt hoc corpus fratris noſtri, N. a nobis in infirmitate ſepultũ: in ordine ſanctorum ſuorum reſuſcitet, ⁊ eius ſpirituꝫ ſanctis ac fidelibus aggregari iubeat cũ qbuſ inenarrabili gloria ⁊ perenni felicitate perfrui mereat. Per chr̃m dñm noſtrũ. ℟. Amẽ.

O Omnipotenſ ſempiterne deus, qui humano cor Oratio. pori animam inſpirare dignatus es, dum te iubente puluis redit in puluerem tu imaginem tuam cum ſanctis ⁊ electis tuis ęternis ſedibus pręcipias ſociari. Per dominum noſtrum Jeſum chriſtuꝫ filium tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat invnitate ſpiritus ſancti deus, per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

His omnibus expletis, poſtq̃ defũctus ſepultus fuerit: ſacerdos cum aqua benedicta aſpergat tumulum: ⁊ dicat alta voce, Orate omneſ. Et omnes ſub ſilẽtio dicant. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera noſ. ℣. Nõ intres in iudiciũ cuꝫ ſeruo tuo domine. ℟. Quia non iuſtificabitur in cõſpectu tuo oĩs viuens. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationeꝫ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

S Atiſfaciat tibi, quęſumus dñe deus noſter, pro anima famuli tui fratris noſtri, beatiſſimę dei genitricis ſemperqꝫ virginis marię, ⁊ beatorũ apoſtoloruꝫ petri ⁊ pauli: ⁊ beati, N. patroni noſtri, omniumqꝫ ſanctorum tuorum oratio, ⁊ pręſentis familię tuę humilis ⁊ deuota ſupplicatio: vt peccatoruꝫ omnium veniam, quam precamur, obtineat: nec eum patiaris cruciari gehennalibus flammis, quem filij tui domini noſtri Jeſu chriſti pretioſo ſanguine redemiſti. Qui tecum ⁊ cuꝫ ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat deus, per omnia ſecula ſeculorũ. ℟. Amen.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et ſacerdos dicat. Anima eius ⁊ animę omnium fidelium defunctorum per miſericordiam dei requieſcant in pace. ℟. Amen. Et ſtatim cantor incipiat Reſponſorium. Memento mei deus: quia ventus eſt vita mea. cum quo reuertantur in eccleſiam. Reſponſorium.

Memento

Cumqꝫ reuertũtur in eccleſiam. ordinate, ſtent in choro. Et finito reſponſorio, ſacerdos dicat. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Tibi domine commendamus animam famuli tui, N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ quę per fragilitatem mundanę conuerſationis peccata commiſit: tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟.

Amen. ¶ An aliquid ſit exigendum pro ſepultura. Cap. 20.

Ad eruditorū ſacerdotum inſtructionez non minus incō grue viſum eſt vſitatam queſtionem interponere, An liceat ſacerdotibus parochialibus aliquid exigere pro ſepultura defunctorū: ⁊ an aliquod pactuz cum heredibus defuncti interponendum ſit. ¶ Ad hoc dubium reſpondet Reuerēdus pater dn̄s Michael Lochmaier ſacre theologie ⁊ vtriuſqȝ iuris doctor in ſuo parochiali curatorum, titu. 6. c. 3. in hunc modum. ¶ Ad propoſite queſtionis euidentiā propono cauſaz facti in nonnullis parochijs prouincie Saltzburgeñ. maxime dioceſis Patauieñ. inoleuit conſuetudo talis, ꝙ defuncto aliquo parochiano, rector parochialis: aut eius vicarius pro ſepultura aliquid: quod cōmuni vocabulo remedium vocant, ab heredibus defuncti in pecunia conſueuit exigere ⁊ recipere: dubitatū ſepius fuit a nōnullis cōſcientie timorate viris, an hoc pretextu cōſuetudinis licite fieri poſſit: ⁊ ꝙ ſic. Nam illud in cōmuni practica in pluribus locis ſolet haberi ex antiqua conſuetudine. Etiam epiſcopi ⁊ eorū officiales hoc ſciunt ⁊ tolerant. Igitur. Sed ꝙ fieri nō poſſit, qa in talibus freqūeter interuenit pactū vel exactio cōtra cōmunis iuris diſpoſitionez: ꝙ pro ſepultura tanꝙ̄ pro ſpūali bono nihil ex pacto exigi debeat: vt in. ca. abolende. de ſepul. ⁊. c. nō ſatis. de ſimo. ⁊c. qa materia remediorū eſt de lana ⁊ lacte: hoc eſt de vtilitate pecuniaria curatorū. De quorum numero me profiteor, ne alij dn̄i non curati forſitan laxius ꝙ̄ ipſis videbitur procedere me cecutientem aut fauorizantē exiſtiment: aut certe dn̄i curati ſi interdū rigorez aut equitatem cōſuetudini forte prepoſuero, me perſecutorem proprij ordinis accuſent: intendo quantū potero inter deuia remediorum exequiarū ⁊ aliorū circa ſepulturas defunctorū obuenientiū pari paſſu incedere. Et primo quid ſit remediū, ⁊ acceptionem huius prepoſitionis, Pro, declarare. Deinde me paucis cōcluſionibus circa queſitū abſoluere. Preuiſa igitur acceptione ſepulture ⁊ aliorū in precedēti articulo: Cū non reperiā aliquem antiquū aut modernū doctorē: quid ſit remediū diffiniſſe, ad cōem practicā eorū, que rei nomen impoſuerunt, recurro. Et dico ꝙ ſm practicā eorū: remediuz eſt illud qꝺ preter id qꝺ pro exequijs ſiue officio defunctorū ⁊ cultu diuino pagēdo ſoli

tum

tum eſt dari ex rebus defuncti,aut eius heredibus: in pecunia: ſiue exiſtimatione:occaſione iuris funerandi:ſiue ſepulturę ꝛ ce/ miterij:a rectore parochiali aut eius vicario petitur ſiue exigi/ tur,quaſi aię remediũ:quod ſolitũ eſt dari pro exequijs ꝛ cultu diuino. Et probatur hoc idē ex acceptionibus ſepulturę ſupra dictis:vbi nulli alteri modorũ ſepulturę cõuenienter applicari põt remediũ,cum iſta prepoſitione, Pro. De cuius ſignificato nũc dicemus. Pro quo nota:ꝙ hęc prepoſitio, Pro,ſm doc.in 4.diſtin.25.quos imitatur Archi.in ca. Agatho.63.diſt. ꝛ in.c. iudices.ꝛ cap.ordinationes.1.q.1. pluribus modis accipitur. ¶ Uno modo notat appretiationē, vel cõitatē,vel cãm princi paliter ꝛ primo mouētē,ꝛ ſic qualitercũqꝫ capiatur ſepultura, preterꝗꝫ tertio modo,nõ eſt licitũ aliquid exigere,aut recipere pro ſepultura,immo eſt ſimoniacũ:ita ꝙ illud tpale, ſiue ſit pe/ cunia,ſiue alia res ſit,vt pretiũ ſepulturę,quę eſt quoddaꝫ ſpiri tuale. Et peccat mortaliter,qui ſic dedit ꝛ recipit, ꝛ qui media tor ſiue cooperator ad hoc fuit.1.q.1.reperiuntur:ꝛ q.3.vendē tes. Nec in hoc excuſat ignorãtia,cuꝫ ſit iuris diuini, quę nemi/ nem excuſat. Nec excuſat cõſuetudo aliqua,vt patet in iuribus ſupra pro falſitate queſiti adductis: qꝛ cõſuetudo non pręiudi/ cat iuri naturali vel diuino,quod prohibet ſimoniaꝫ. Et ſic in/ telligi debent iura,quę dicũt,ꝙ recipere aliquid pro ſepultura, aut exequijs ſit ſimoniacũ. ¶ Secundo hęc prepoſitio Pro, notat cauſam finalem ꝛ motiuam,non remotam, propinquam ſed occaſionalem,ꝛ tunc licitum eſt ꝛ dare ꝛ accipere tempora le pro ſpirituali,ꝛ tunc ſenſus eſt : Iſte dat denarios pro miſſa, id eſt pro veneratione miſſę:vel propter venerationem miſſę: ſiue propter venerandã miſſam. Sic etiam intellige cum dici/ tur,iſte dat pecunias,vel recipit pro ſepultura,aut exequijs ꝛc. ¶ Tertio notat cauſam efficientem,vt ſit ſenſus:iſte dat dena rios pro miſſa,vel pro exequijs:id eſt pro deuotione miſſę, ſiue exequiarũ:quę mouēt eum ad dandũ: vel id eſt pro deuotione, quã habuit ad miſſaꝫ vel ad exequias: Et hoc licite põt fieri ꝛ concedi:qꝛ deuotio,quã habet quis ad predicta,licite poteſt eũ mouere ad dandum aliquid. Et poteſt etiaꝫ ſacerdos licite re/ cipere:ita tamen ꝙ ceſſet omnis pactio ꝛ cõuētio.1.q.1.ꝗꝫ pio. ¶ Quarto notat cauſam adminiculatiuã ꝛ conſecutiuam:quã

reducitur ad efficientem: vt cū dicitur ille miniſtrat librū ſacerdoti pro celebrāda miſſa, vel ille dat pecuniam presbytero pro eccleſia officianda: et tunc etiā poteſt cōcedi ſic. 74. diſt. ca. vlti. vbi glo. cum ſimilibus. ¶ Quinto notat cauſam excitatiuā: et ſm hoc dicunt quidā q̄ eps licite poteſt conferre beneficiū familiari ſuo pro ſeruitio licito. Nam ibi iſta prepoſitio pro, non notat cauſam finalē, ſed excitatiuā. Obſequiū enim tale nō debet eſſe cauſa finalis, ſed pōt eſſe excitatiua. Uide de hoc latius Archidia. in. d. c. ordinationes. 1. q. 1. Sunt et alie acceptiones huius prepoſitionis Pro, ſed nō ſunt ad propoſitū noſtrū: nam quādoq̄ valet tm̄, ſicut loco, vt pro dote: id eſt loco dotis. ff. de dote preleg. l. vir vxori. qn̄q̄ pro id eſt noie, vt pro ſe: id eſt noie ſuo: pro te, ideſt noie tuo, vel ad cōmodū tuū. ff. de poſtu. l. 1. §. 1. ff. cōmoda. l. ſi vt certo. Sed hec trāſeo et cōuerto me ad cōcluſiones: et ſit hec prima cōcluſio. ¶ Aliquid accipere aut exigere occaſione funerū ex pacto pro ſepultura eſt omnino illicitū. Hec cōcluſio probatur in. c. abolēde. de ſepultu. et in. c. queſta. 13. q. 2. Nec rōne terre, vt ibi dicitur: neq̄ rōne officij: vt in. ca. nō ſatis. et. c. cū eccleſie. de ſimo. Impēdat ergo rector curatus predicta: et poſtea laudabiles conſuetudines exigat: vt in. c. ad aplicā. de ſimo. et latius infra dicetur. ¶ Scda concluſio non pōt cōſuetudine introduci, vt aliqd detur pro ſepultura, ſiue remediū, aut alio noie vocetur: vbi preceſſit pactio, ſiue exactio. Probatur: qr initiū cōſuetudinis fuit ſimoniacū et vitioſū, ideo non poterat bonā cōſuetudinē introducere. Et in illis duobus caſibus quādo preceſſit pactio vel exactio: intellige iura: vz. ca. non ſatis. et ſeq. cū ſimilibus de ſimo. que annullat cōſuetudinē in hmōi. Non valet ergo conſuetudo, vt ante inſepultū funus, vel etiā tēpore ſepulture, aliquid pro ſepultura: vel noie remedij exigatur ab inuito: qr non habet talis cōſuetudo principiū voluntariū. Ideo pretextu huius nō debet quis cogi. Et maxime preſumeretur de ſimonia, ſiqs funus pro pignore arreſtaret. Secus vbi ex poſt facto cōſueuit aliquid dari. Habes ergo cōcluſiue, q̄ vbi pactio vel exactio precedēs dedit cauſā cōſuetudinis, talis cōſuetudo nō valet. Et de hoc vide Panor. in c. ſuam: et. c. ad apoſtolicā. de ſimo. ¶ Tertia concluſio poteſt induci cōſuetudine qn̄ non preceſſit pactio, aut exactio: vt ſic ex mera

Notabilis et omni digna proviſus acceptione eſt hec pro cōſuetudinū varietate excepto.

mera liberalitate ⁊ deuotione populi talis conſuetudo ſit intro/
ducta:ꝙ pro ſepultura ſiue exequijs,aut officio defunctorũ ali/
qd detur:ita tñ ꝙ prędicta prius liberaliter exhibeãtur. Proba/
tur:quia talis cõſuetudo tunc nõ habet initium nec fundamen/
tum vitioſum,ſed laudabile. Nam ex quo dantes a principio li/
bere ſoluerũt,vident ſe ad hoc obligaſſe ſub noie cuiuſdã obla/
tionis:quã laici ſolẽt facere clericis tpe ſpũaliũ,vt no.de ꝯſecra.
diſt.i.ois chriſtianus. Jta no. Panor.in.d.c.ad apoſtolicã.⁊.c.
Jacobus.de ſimo.⁊ late in.d.c.ſuaꝫ.eo.tit.vbi etiã diſputat quõ
poſſit induci conſuetudo ex libera donatione, ⁊ ex his, quę ſunt
merę facultatis. Collige igitur ex prędictis,ꝙ tria requirũtur,
ad hoc vt valeat cõſuetudo,ꝙ pro ſepultura, aut noie remedij:
ſiue pro officio defunctorũ aliqd exigat ⁊ detur. ¶ Primuꝫ ꝙ
cõſuetudo talis habuerit principiũ volũtariuꝫ:hoc eſt ꝙ primo
tale qd liberaliter ſoluerint,ita ꝙ non fiat inuite ab eis exactuꝫ.
¶ Secundum ꝙ talis cõſuetudo non habuerit fundamentuꝫ
vitioſum,aut ſimoniacũ,ita ꝙ non interuenerit pactuꝫ ſiue con/
uentio in futurum de tali quid ſoluẽdo tanꝙ̃ pretiuꝫ ſepulturę.
¶ Tertium ꝙ prędicta,ꝓpter quę aliquid datur,prius libera/
liter exhibeantur,⁊ ꝙ pretextu conſuetudinis talis, nequaquaꝫ
denegentur. Ex poſt facto tñ non ſoluentes laudabileꝫ conſue/
tudinem:vbi prędicta tria cõcurrũt:non ſeruantes de ſoluendo
certum quid,compelli poſſunt, non per rectorem parochialis
eccleſię,ſed per epiſcopũ ſuum,vt ex text.in.d.c.ad apoſtolicaꝫ.
¶ Quarta cõcluſio,rector parochialis:qui ex officio ⁊ ratione
curę ad ſepulturam ⁊ exequias ſuo parochiano defuncto tene/
tur,non poteſt licite pro his aliquid petere. Si autẽ cõſuetudo
habet ꝙ aliquid detur,poſſunt laici compelli ad obſeruanduꝫ
laudabileꝫ conſuetudinẽ. Prima pars probatur per.d.c.abo/
lendę.⁊ ibi per glo. Secũda pars probatur ex iaꝫ dictis in prę
cedẽti cõcluſione. ¶ Quinta cõcluſio,ſi parochialis rector ha
bet vnde viuat,tunc ceſſante cõſuetudine nõ poteſt aliquid pro
ſepultura exequijs,ſiue noie remedij exigere, ſed gratis oblatũ
licite poteſt recipere. Hec concluſio eſt Panor. in. d. c. ſuam
Probatur prima pars:q: in tali caſu ceſſante conſuetudine re/
ctor parochialis tenetur ex officio ⁊ ratione curę gratis ſpiritua
lia impendere:immo ſi in dicto caſu aliqd recipit,tenet reſtitue/

re:vt ibi dicitur. Secunda pars probatur in.c.ſicut epm.1.q.2.

¶ Sexta cõcluſio, ſi rectori parochiali deſunt ſumptus neceſſarij, põt ſibi aliũde acquirere victu, tũc ceſſante conſuetudine non põt occaſione predictorũ aliqd exigere. Hec cõcluſio etiã eſt Panor. loco allegato, imputet enim ſibi qui talẽ beneficium exile et tenue acceptauit. Querat ergo honeſte ſibi victum manibus vel induſtria: putã ſcribẽdo: pueros docẽdo, vel quid ſimile exercẽdo: vt in.c. clericus victũ.91.diſt. Nam et aplus querebat ſibi victũ tpe predicationis, vt habetur.2. Theſſalo.3. et.1. Cor.4.in.c.cũ apoſtolus. de cenſi. Si vero rector parochialis in tali caſu non põt honeſte ſibi victum aliter querere, tunc vel eps prouidebit ſibi: vel parochiani poſſunt cõpelli ad preſtãdũ ſibi neceſſaria victui. De hoc vide bonã glo.in.c.oĩs chrianus. de cõſec.diſt.1. que dicit ſacerdotẽ indigentem poſſe ſubtrahere parochianis ſpũalia: niſi faciãt oblationes, vnde poſſit viuere. Ad hoc etiã vide qđ notat in.c. de his. de eccle.edi.

¶ Septima cõcluſio, clerici extranei, q nõ tenent ex officio ad exequias aut alia ſpiritualia impẽdenda poſſunt licite operas ſuas ſpirituales locare, et cõuenire, vt aliquid pro labore habeãt: nõ vt directe pro ſpũalibus recipiãt tpale, ſed in recõpenſationẽ laboris et dãnorũ: que ſuſtinẽt in exhibẽdo pñtias ſuas: et trahẽndo moram in ſpũalibus impẽdendis. Hec concluſio probat p Inno. in.c.penul.ne prela.vices ſuas. Ad hoc eſt glo.in.c.abolẽde de ſepul. et in.c.ſuã.de ſimo. vbi Panor. contra glo. tenet q extranei ſacerdotes etiã ſi abũdãt: poſſunt exigere: cũ ad hoc ex officio non teneantur: et reſtringit glo.in.c.precipimus.21.q.2. que ſimpliciter dicit ſacerdotem poſſe operas ſuas ſpũales locare. Vide de hoc doctores in.c. ſignificatum. de preben.

¶ Octaua cõcluſio, rector parochialis: q ſepulturã et exeqas ſuo parochiano defuncto impẽdit, ſola hac intẽtione ipẽdit, vt aliqd pcipiat: alias nõ facturus, licet nõ incurrat ſimoniã cõuẽtionalem, incurrit tñ vere ſimoniã mẽtalẽ: et grauiter peccat. Prima pars probat in.c.vlt.de ſimo. ex quo nõ preceſſit pactum expreſſum nec emptio, nec vẽditio, nec exactio, nec eccleſia iudicat de tali ſimonia in foro cõtentioſo. Scda pars pbat: qr preceſſit intẽtio deprauata: et ſic incurrit ſimoniã mentalẽ, que ſola penitentia purgat, vt ibi dĩ: qr nullã cenſuram eccleſiaſticã incurrit. Ad hoc eſt

glo.

Glo. in ſimili caſu in. c. vnico. de cle. nō reſi. lib. 6. ¶ Nona conclusio: ꝯſuetudine introduci pōt, vt clerici curati ex bonis defūcti certū qd pcipiāt. Hāc ꝯclusionē ꝓbat Hostiē. in summa de ꝯſuetudine in qbuſdā terris: vbi clerici curati de ꝯſuetudine recipiūt ⁊ exigūt lectū, in quo defūctus moritur. Itē ⁊ veſtes in qbus morit. Alicubi cōſuetudo eſt ꝙ curati habeāt pānū: qd feretro ſupponit. Alibi ꝙ ex armēto habeāt melius caput pecoris. Exēplificat ēt Panor. in. d. c. ad aplicā. de cōſue. in Britania, vbi in morte datur curatis tertia pars oiuʒ bonoꝝ defūcti: cōuertēda tñ ad cultū diuinū ⁊ eleemoſynā pauperū. Dicūt tñ doc. ꝙ ſubſiſtēte tali ꝯſuetudine tanq̄ laudabili ſi clerici funus ſepelire non vellēt, niſi ab heredibus defūcti fieret eis cautio de redēptiōe lecti, aut veſtimētoꝝ, ⁊ alioꝝ, que ex cōſuetudine de rebus defuncti veniunt, ſimoniam cōmitterēt: multo magis: qñ abſqʒ pecunia hoc exigūt nolētes aliter ſepelire, vt i. c. queſta. 13. q. Si aūt clerici pactū faciūt de redimēdo lecto, aut pāno: ⁊ hmōi etiā anteq̄ funus ſepeliat: p hoc nō incurrūt ſimoniaʒ: ſʒ eſt licitū cū illa ſint tpalia, dūmodo p hoc nō negēt ſepultura, vel imiſceat ius ſepulture. Et ſi poſt ſepulturā heredes nollēt obſeruare pactū, aut cōſuetudinem, pñt clerici agere cōtra eos, vt ſuperius dictū eſt. ¶ Decima cōclusio, cōcurrētibus trib⁹ ad laudabilē cōſuetudinē in hac materia introducendā reqſitis valet cōſuetudo: vbi rector parochialis pro ſepultura noie remedij certū qd, ſiue ante ſepulturā, ſiue ex poſt facto ab heredibus defuncti recipit que exigit. Hec ꝯclusio elicitur ex precedētibus: ⁊ probo eaʒ de laudabili cōſuetudine in officialatu curie. Pata. in Vienna, cui ad annos plures officialis prefui. vbi cuʒ adultus q ſaltē ſemel cōicauit morit, dant heredes occaſione ſepulture noie remedij. 12. denarios Viennē. pro puero. 7. denarios, q̄ cōſuetudo ſi p̄dicta tria, de qb⁹ ſupra in tertia cōclusione ꝯcurrūt, nequaq̄ venit ꝯdēnāda. Et dʒ hec ꝓpoſitio, p: in hac ꝯclōne ⁊ ſilib⁹ ſūmi non primo mō: ſed altero ex trib⁹ ſequētib⁹. ¶ Venio nūc ad vndecimā ꝯclusionē, que eſt rñſiua ad cām facti queſiti: ⁊ eſt hec. Nō valet ꝯſuetudo vbi remediū anteq̄ exigatur a debētibus ex cōſuetudine tāq̄ incerto ꝯſiſtēs in quota ignoratur. De p rectoreʒ parochialem ⁊ heredes defuncti: aut alias interpoſitas pſonas ad certū qd ⁊ quota ex cōuētione aut

pacto reductū exigit ꝛ recipit. Hec cōcluſio eſt cōtra cōem pra
cticā:circa quaſdā eccleſias dioceſis Salzburgeñ. ꝛ Patauieñ.
in Bauaria ꝛ Auſtria ſuperiori ſolitā obſeruari. Ubi cuȝ aliqs
morit,heredes defuncti ignorāt, vel ad minus dubitāt,ad quam
quottā determinate rectori curato noie remedij teneant:ſed tā/
dem ex cōuētione,aut pacto certificant quātū dare debent. Et
probo hāc cōcluſioneȝ primo ex eo,qꝛ eſt cōtra naturā cōſuetu/
dinis,vt incertū introducat:ꝛ ſuper incerto fundetur. Nam ex
hoc cōſuetudo habet vim legis,vt ex ea remediū,ꝛ non alias li
cite peti poſſit:tūc debet eſſe certa ſicut lex:vt in. c. erit aūt lex.
4.diſt.ergo ſi conſuetudo eſſet laudabilis ꝛ ſic valeret,oporteret
ꝙ heredes ſtatim ex ea ſcirent ad quid certū,ꝛ ad quaȝ quottā
noie remedij pro ſepultura tenerent. Itē talis ꝯſuetudo, immo
potius abuſio cōtinet in ſe expreſſe pactū,aut cōuentiōneȝ,que
in hmōi reprobat, vt ſepius dictuȝ eſt ſupra. Nam qñqȝ rector
aut vicarius pro remedio. 12. floreñ. Reneñ. petit:ꝛ tandeȝ ex
tractatu ꝛ cōuētione tm̄ ad quinqȝ puenitur. Iteȝ talis cōſuetu
do nō preſumit habuiſſe principiū volūtariū,ſed exactū,aut cō/
uentum. Quis enim dicet laicos a principio adeo fuiſſe liberā/
les ꝛ ad ſepulturam ſic deuotos, ꝙ occaſione ſepulture funeri
impēdende vltra exequias dederint. 10. floreñ. Reneñ. aut cir
ca: Item talis cōſuetudo tāqȝ corruptela pluribus rectoribus
ꝛ maxime vicarijs:qui plus curāt de lana,qȝ de anima, preſtat
cauſam delinquendi,ꝛ grauādi pauperes heredes defunctorū,
vt ſepius vltra vires ꝛ ſolituȝ plus exigant:qꝛ quaſi ex arbitrio
eorum dependet,quid pro remedio recipere velint. Nam hec
quotta,que fuit hoc anno ex conſuetudine noie remedij ſolita
dari,nō erit anno ſequēti ſm eos,cum peſtilētia viget : vel cum
nouus rector,aut vicarius ſupuenerit:cōſuetudo vtatur, immo
plus aut minus:vt videmus in practica. Item talis conſuetudo
dat occaſionē rectoribus eccleſias ſuas locātibus, ꝙ cōſuetam
penſionē ſiue abſentiā augmētant. Nam videtes vicarios eoꝝ
ex remedijs ditari eccleſiā,quā quis hoc anno arrēdauit pro. l.
floreñ. Reneñ. in abſentia:ſequēti anno locat pro. 60. ꝛ tandeȝ
80. prout vidi in practica. Et ſic vicarij per magnas abſentias
grauati:ſub pietate remediorū,abradūt oues moriētes de cute
vſqȝ ad carneȝ ꝛ oſſa:quod eſt omnino inhumanū. Item cōtra
naturam

naturam aliarũ conſuetudinũ: facit illud quod inducit creſcere ⁊ nunquã decreſcere. Remedium enim ſemper cum cremento exigitur: q2 nunq̃ʒ co͂ſueuerũt rectores dicere progenitores tui dederunt pro remedio. 12. denarios, ſed ſic auus tuus dedit. 10. floreñ. Reneñ. pater tuus qui poſſedit hunc manſum ſimiliter dedit. 10. aut. 12. ⁊ tu ſolum exhibes. 7. aut. 4. floreñ. Reneñ. Quod omnino habet ſpecieʒ mali. ¶ Nec valet dicere q͂ huiuſmodi remedia iuxta morem eoꝝ licite recipiantur. ¶ Primo propter malam decimationẽ prediales, ⁊ maxime propter perſonaleʒ, que raro a laicis ſoluitur. ¶ Secu͂do propter offertoria ⁊ alia iura parochialia debita neglecta, vt ſic que defũctus in vita non perſoluit, ſaltem eius heredes poſt mortem de bonis ſuis ſub nomine remedij perſoluant: quia ſuper decimis ſoluendis talis co͂ſuetudo eos non excuſat. De quo tamen dic vt notat in. c. 1. de decimis. lib. 6. ⁊. c. ad apoſtolice. ⁊. c. a nobis. ⁊. c. tua. de decimis. Propterea poſſet co͂tingere q͂ in trib⁹ diebus ſucceſſiue morerentur pater, filius, ⁊ nepos, ⁊ ſic de eiſdem bonis exigeretur occaſione predictorum eadem taxa per viaʒ remedij quod eſt inco͂ueniens. Quidam tamen aſtuti rectores ſiue vicarij perpendentes remedium ſic exigendum fore illicitum, miſcent remediũ cum exequijs: ſiue cultu diuino peragendo: ⁊ ſimul ex co͂uentione taxant, quod tamen ex predictis etiã conſtat eſſe illicitum. ¶ Concluſio vltima, que ab antiquo ſolita ſunt eccleſijs ⁊ eccleſiarum miniſtris tribui, non debent aliquomodo immutari. textus eſt in. l. priuilegia in fine. c. de ſacroſanct. eccle. per quem textum dicit Bartho. q͂ ſi co͂munitas eſt ſolita certum quid dare eccleſie, non poteſt per ſtatutuʒ immutare. Ex quo poteſt inferri, q͂ parochiani non poſſunt per ſtatutum tollere, quo minus oblagium, aut remedium ſolitum ex laudabili conſuetudine introductuʒ debeatur ⁊ exigi poſſit. Si tamen remediuʒ eſſet laicis nimis oneroſum, ⁊ per abſum ſiue deprauatam co͂ſuetudineʒ introductum, poſſunt laici licite per ſtatutum ad certum quid reducere ⁊ ſtatuere inter ſe, q͂ ſepultura ipſius officio peracta aliquid in certa quotta detur. ſiue remediũ, aut alio vocabulo nominetur. Probatur hoc: quia ſi ex co͂ſuetudine laudabiliter introducta videntur ſe quaſi tacite ad aliquid dandum a principio obligaſſe, multo fortius ſe poſſint

ad hoc expreſſe per ſtatutum obligare, dũmodo tamen coacti
per rectorem curatum hec non ſtatuant, ita q ex parte ipſius
rectoris circa ſtatutum omnis pactio ꝛ conuentio ceſſet, vt pa
tet ex ſupradictis. Et valde expediret huiuſmodi ſtatutum fie
ri. Primo ex parte laicorum, vt de cetero circa remedia ampu
taretur eis materia querelandi. Secũdo etiam ex parte cura
torum: vt eis per ſtatutum huiuſmodi circa remedia exigenda
precluderentur vie ꝛ modi ſimoniace prauitatis. ¶ An fa
cienda ſint cõuiuia ſacerdotibus in funere defunctorum. Cap. 21.

Ex his infero, q non valet cõſuetudo, q poſt ſepulturam
homines ꝛ maxime ſacerdotes cõueniãt in loco vno ad
prandium ſumptibus defuncti, vt in. c. nullus de presby. de cõ.
ſec. diſt. 5. quem textum omnino vide. vbi glo. dãnat hanc con
ſuetudinem, que eſt in Anglia: ꝛ etiam in certis locis Bauarie.
Et ex hoc etiã reprehenduntur quedã fraternitates ſacerdo
tum, in quibus ex ſtatuto fratres in anno aliquoties, ꝛ poſt exe
quias fratres cõueniũt ꝛ de bonis fraternitatis relictis, ſiue do
natis lautum prandium faciunt, prout in facto vidi in Padeñ.
Auſtrie. Finaliter ex omnibus ſupradictis cõcludo negatiuam
partem ad caſum facti queſiti, videlicet, q curatus non poteſt li
cite ex pacto aliquid pro ſepultura exigere, poteſt tamen reme
dium cum ex laudabili cõſuetudine introductum eſt, licite reci
pere ſm limitationes ſupra in cõcluſionibus recitatas. Nec ob
ſtat ratio pro veritate queſiti adducta, q illud ſolet haberi in cõ
muni practica ꝛ ex cõſuetudine: quia practica talis non eſt cõſue
tudo laudabilis, ſed potius deprauata corruptela. Nec excu
ſat in huiuſmodi recipientes ꝛ exigentes, etiam ſi ſit longeua ꝛ
diuturna. Nam diuturnitas temporis in talibus non diminuit
peccatum, ſed auget: vt in. d. c. non ſatis. de ſimonia. ꝛ vt inquit
textus in cap. cum eccleſie corpore eodem titu. ꝛ in cap. fina. de
conſuetudi. tanto grauiora ſunt crimina, quãto diutius infelicem
animam detinent alligatam ꝛc. Neqꝫ tolerantia epiſcoporum ꝛ
ſuorum officialium predictos excuſat: neqꝫ facit talem conſue
tudinem licitam: quia tolerantia talis non inducit tacite diſpenſa
tionem cum recipiente ſiue exigente: cum nec papa in talibus
que ſunt prohibita, quia ſimoniaca, poſſit diſpenſare: vide glo. in
cap. cum iam dudum, de preben. per docto. in cap. ſuper 20. de
cogna.

cogna.ſpiritua.⁊ in cap.cõſtitutis:de filijs presbyterorum. Ex quo etiam habes ꝙ per iſtam malam conſuetudinem non derogantur antiqua ⁊ noua iura,que prohibent aliquid ex pacto pro ſepultura recipere ⁊ exigere:qꝛ cum iura illa cõtineant ius naturę ⁊ diuinum: ex quo ſimonia tam diuino ꝙ̃ naturali iuri ſit cõtraria:non poſſunt per contrariam cõſuetudinem, vtpote irrationabilem abrogari. Et de hoc vide ſanctũ Thomã quolibeto nono articu.2. Epiſcopus etiam talem conſuetudinem corruptã ſimulans ſiue expreſſe tolerans a peccato minime excuſatur:qꝛ ex officio ad ipſum pertinet prauas tollere loci conſuetudines:⁊ inhibere clericis ne quicꝗ̃ hac de cauſa exigant: vt notat Pano.in.d.c.abolende.de ſepul.in ſecũdo notabili.

¶ Quibus pſonis denegatur ſepultura eccleſiaſtica. Ca.22.

Ad cuius euidentiã quero qui ſunt,qui priuãtur eccleſiaſtica ſepultura. Solutio.quindecim differentijs pſonarum interdicitur eccleſiaſtica ſepultura. ¶ Prima excõicatis cle.de ſepul. Et hoc verũ niſi abſoluantur etiã in extremis,ſed heredes pro eis ſatiſfacere tenẽtur:vt in.c.parochiano. eo.tit. Et ſm Guil. Idẽ eſt de excõicatis minori,ſi notorie excõicati ſunt. Idem de excõicatis etiam iniuſte,vt no.glo. in. c. literas. de reſtitu.ſpolia. Scienter vero nominatim excõmunicatos maiori,ſunt ipſo facto excõicati,vt in clemen. 1. de ſepultu.

Excõmunicatis interdicitur primo ſepultura eccleſiaſtica

¶ Secundo manifeſtis vſurarijs.d.clemen.1.⁊ cap.quanꝗ̃. de vſuris.lib.6.hoc verum niſi peniteant ⁊ faciant cautionem.

Vſurarijs.

¶ Tertio qui in torneamentis moriuntur.c.de tornea. Et exponit Hoſtienſ.etiã ſiquis ibi letale vulnus acceperit:licet poſtea ſuperuixerit,qui ꝗ̃uis peniteat:⁊ ei eucharistia non negetur,carebit tñ eccleſiaſtica ſepultura. Hoc intellige ſm Guil. tã de militibus ꝙ̃ de armigeris eorũ, qui ibidem in armis ſe exercent. Secus de illis,qui illuc vadunt cauſa curioſitatis,vel ad vidẽdum:vel alia quacũqꝫ de cauſa. Adde etiam predictis quod no.Richar.in.3.diſt.37.ꝙ illi,qui haſtiludia faciunt,peccant mortaliter,cum ſimili ratione videantur eſſe prohibita vt torneamenta. Et ex hoc innuitur ꝙ morientes in illis non ſepelientur in ſacrato. Et hoc videtur verũ per rationẽ.d.c.1.ibi. vnde mortes hominũ ⁊ animarũ pericula ſepe proueniũt:nam in talibus haſtiludijs ſepe predicta proueniũt. Secus dicendũ

Morientes in torneamentis.

videtur incurrentibus ad brauiū, vt Vienne: ⁊ in multis ciuitatibus: nam raro vel nunq̄ eueniunt in tali curſu mortes boiū.

Interdictis. ¶ Quarto noiatis interdictis. de. cle. i. ⁊ hoc ſub excōicationis pena. Alij autē interdicti ſimiliter priuant. Quod intellige de interdictis a diuinis ⁊ participatione ſacramētorū ſm̄ Panor. q: iterdicti a iuriſditione vel ab aliquo offō nō priuant ſepultura.

Raptoribus. ¶ Quinto raptoribus, qui pertinaciter cū poſſint, in vita nō ſatiſfaciunt, ⁊ in morte nō poſſunt. c. 2. de rapto. Archieps Florentinus dicit, ꝙ ſi raptor potuit reſtituere, ⁊ nō reſtituit, nec ſecuritatē dedit, denegabunt ei ſacramenta ⁊ ſepultura. Si vero cum haberet vnde redderet, diſtulit vſq; ad mortē penitere: ⁊ tunc eſt impotens ad reſtituendū, ſi eſt alias cōtritus ⁊ diſpoſitus ad reſtituēdū ſi poſſet, dabunt ei ſacramēta, ſed priuabitur eccleſiaſtica ſepultura ad terrorē aliorū, niſi parētes vel amici eius vellent reſtiuere pro eo, quia tunc ſepelietur in ſacrato. Panor. vero in. c. ſuper eo. de rapto. dicit de mēte glo. que cōmuniter tenetur. Quod autē ſi deceſſit quis in peccato rapine, nec penituit, ⁊ tunc etiam ſibi cimiteriū denegatur: q: deceſſit in mortali, aut penituit in morte ⁊ ſatiſfecit: ⁊ tunc ex toto cōceditur ſepultura: ⁊ clerici debēt intereſſe ſepulture, ⁊ ita proprie loquitur tertius caſus. d. c. ſuper eo. Et iſta interpretatio tanq̄ benignior tenēda eſt.

Blaſphematoribus. Se occidentibus. ¶ Sexto blaſphematorib⁹ dei, ⁊ q ſancta cōtēnūt. ¶ Septimo illis, qui ſe occidunt. 13. q. 2. quibus. 23. q. 5. placuit. Et hoc intelligendū eſt ſm̄ Paul. ſi ſe peremerunt ex deſperatione, vel indignatione, aut iracūdia. Secus ſi ex furore, vel a caſu. Unde ſiquis propter fugā precipitaret ſe in aquam, q: ſic credebat euadere poſſe, non imputatur ei ſi cōtrariū eueniat: argu. c. nerui. 13. diſt. ⁊ d. c. ex parte in glo. Concordat Hoſtieñ. Nota tamē ſm̄ quoſdā, ꝙ ſi ille, qui occidit ſe ex deſperatione, aliquādiu poſt vulnus viueret, ita ꝙ eū peniteret, ⁊ cōfiteretur: ⁊ oſtenderet ſigna contritionis in morte, tali non eſt denegāda eccleſiaſtica ſepultura, ex quo nō decedit in peccato mortali.

Non confeſſis ⁊ non cōmunicantibus ſemel in anno. ¶ Octauo prohibet ei ſepultura, de quo certū eſt ⁊ manifeſtū non fuiſſe confeſſum vel non cōmunicaſſe ſemel in anno: iuxta. c. omnis vtriuſq; de penitē. ⁊ remiſ. Quidam hoc limitāt niſi ſe ſuper hoc emēdaſſet in articulo mortis, confitendo, ⁊ cōmunicando, vel ſaltem ſigna contritionis oſtendiſſet

diſſet in fine, q2 tunc non negabitur ſepultura ſm eos. ¶ Contrarium tamen puto verum, ſcilicet q per illam etiam non euadit penam. d.c. omnis. propter rationes quas adduxi ſupra. ca. 4. in ſecũda particula prime partis. ibi vide. ¶ Si vero occultũ eſt: q quis non eſt cõfeſſus infra annũ, nõ negabitur ei ſepultura: q2 ex quo eſt occultũ, non debet publicari peccatũ. Aut ſi dubitetur: q2 forte confeſſus alicui mendicãtiũ: ⁊ de eius cõſilio abſtinuit ab eucbariſtia. ¶ Nono illi, cui interdictus eſt igreſſus eccleſie.c. is qui. de ſenten.excõ. lib.6. ¶ Decimo monacho propriũ habẽti: vt in.c. ſuper quodam. de ſtatu mona. ¶ Undecimo illi, qui ſacerdotẽ tutorẽ filijs ſuis, inſtituit. 88. diſt. neq3 apud glo. ibi. cõtrariũ tenet. ¶ Duodecimo iudeis, paganis ⁊ hereticis. de cõſec. diſt. 1. eccleſiã.c. ⁊ ſeq. ¶ Tertiodecimo corporib9 exenteratis vel diuiſis vt oſſa ad ſepulturã deportẽtur: vt in extrauagãte Bonifacij.6. deteſtande ſub tit. de ſepul. ¶ Quartodecimo illi qui poſt mortẽ: de hereſi cõuincũtur: vt in.c. ſi epſ. de here. ¶ Quintodecimo generaliter nullus notorius, decedẽs in ipſo notorio mortali pctõ, ſepeliẽdus eſt. d.c. quibus. ⁊.c. nõ extimemus. ⁊. c. pro obeuntibus. ⁊.c. cũ grauia. 13.q.2. oẽs enim caſus ſupradicti locũ habent in notorijs: pctõres enim occulti ſunt ſepeliendi, habent etiã locũ in non reconciliatis. Si enim cõfiteantur, ſicut eis cõceditur corpus chriſti, ita eccleſiaſtica ſepultura. 13.q.3. queſitum. Si etia3 ſigna penitentie apparuerũt, ſi loquelam amiſerant, tunc poſt mortem ſunt abſoluendi: ⁊ ad orationes ⁊ ad alia eccleſiaſtica ſuffragia recipiendi ⁊ ſepeliendi, ſed heredes pro eis ſatiſfacere tenẽtur proximis: vt in d.c. parochiano. eo. tit. ⁊ de rapto.c. literis. ⁊.c. a nobis. 2. de ſen. excõ. Et ad probandũ huiuſmodi ſigna, ſufficit in hoc caſu vnus teſtis. 26.q.6. qui recedunt. ⁊. ca. ſen. Fallit tamen hoc in raptoribus ⁊ violatoribus eccleſie: ⁊ de illis, qui moriuntur in torneamentis: ⁊ alijs ſimilibus ſupra recitatis: quibus eccleſie ſepultura interdicitur. Adde etiã predictis qd no. Panor. in.c. ex parte prealle. q decedẽs ſine ↄfeſſione exteriori in extremo vite facta, dbet ſepeliri in cimiterio ecclie: ex quo cõfeſſione3 nõ contẽpſit: ſed morte preuẽtus eſt. Non eſt enim credendũ, q deceſſerit in mortali pctõ, de quolibet enim preſumẽdũ eſt bonũ, niſi cõtẽpſiſſet per annũ cõfeſſionẽ, vt dictũ eſt

Interdicto

monacho proprietario

Tutorem filijs ſacerdotem inſtituenti

Judeis, paganis, ⁊ hereticis

Diuiſis corporib9 poſt mortem de hereſi conuictis.

Notorijs.

ſupra:etiã ſi mors fuiſſet caſualis. ¶ Quid fiet ſi tales de qbꝰ dictũ eſt,de facto ſepeliũtur i eccleſia vel cemiterio? Solutio. ſi corpora eorũ diſcerni pñt,exhumãdi ſunt,alias nõ.c.ſacrũ.co. tit.⁊ eccleſia vel cemiteriũ eſt recõciliandum,vt in.c.cõſuluiſti. de cõſec.eccle.vel alta.Quid fiet ſi dubitetur de cadauer:vtrũ fuerit cuiuſdã chriſtiani,pagani,vel heretici,vel excõmunicati? Solutio.videtur in meliorẽ partẽ interpretandũ.d.c.ſacrũ. ¶ Sed qua pena puniendi ſunt:qui ad ſepulturã aliquẽ reci piunt in caſu non cõceſſo? Solutio.tenetur ad reſtitutionẽ cor poris ſi petatur:⁊ omniũ,quę occaſione illius receperũt.c.fra ternitatẽ.⁊.c.ex parte.1.⁊.c.cũ liberũ.eo.tit.⁊ alijs penis:vt ſu pra dictũ eſt.Utrum ſuſpẽſi ⁊ huiuſmodi ſint ſepeliẽdi? Solu tio.ſm Panor.in.c.ex parte.2.eo.tit.ꝙ ſic quacunqꝫ pena mo riantur dũmodo penituerint.Et poſſunt ſepeliri in cemeterio cum ſolẽnitate miſſę ⁊ aliorum officiorum.Nec ſacramenta ec cleſię talibus ſunt deneganda,vt in.ca.fina.13.q.2. Tales ta men non ſunt deponendi de furcis ſine licentia principis,qui tamen debet ſe in hoc facilem reddere,vt.in.l.1.⁊.2.ff.de cada ue.pu. ¶ Ordo ſepeliendi aliquem ſecularẽ defũctũ. Ca.23.

CUm defunctus aliquis ad eccleſiam vel cemiteriũ de fertur ſepeliendus,perſepe diuerſarum religionum cle rici adeſſe ſolent:qui propter varias ſuas ordinationes ⁊ ritus varie legunt,⁊ varie cantant:⁊ vt plurimum non conſonantiã, ſed potius diſſonantiam gignunt.Jdcirco vt talis diſſonantia euitetur,modus cantandi non antiquus:ſed quem nunc ritus Romanus tenet,hic inferius annotatur. Poſtquam corpus defuncti poſitum fuerit in eccleſia,in qua tumulari debet,ſa cerdos cum ſtola ⁊ pluuiali incipiat abſolute:

Non intres in iudiciũ cum ſeruo tuo domine: quoniam nullus apud te iuſtificabitur homo: niſi per te omnium peccatorũ ei tribuatur re miſſio.Non ergo eũ,quęſumus domine,tua iudicialis ſententia premat:quẽ tibi vera ſupplicatio fidei chriſtianę cõmendat:ſed gra tia tua illi ſuccurrente mereatur euadere iudi cium vltionis:qui dum viueret inſignitus eſt ſignaculo ſanctę trinitatis.Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟.Amen. Et cantores

cantores illius loci debent incipere, ℟. Subuenite ſancti Dei. Quere ſupra in officio funeris clerici. fol. 142. ⁊ oēs alij clerici debent inceptū ℟ium totū vſqꝫ ad finē proſequi: verſum vero Suſcipiat te chriſtus. cātabūt ipſi cātores, vel alij duo qbus iniūctū a cātore pro ſue volūtatis libito fuerit: poſt repetitionē vero. ſ. Suſcipientes. alij duo, qbus cātor innuerit, vel ipſimet cātores dicāt, ℣. Requiē eternam. ceteri vero clerici cātabūt repetitionē. ſ. Offerentes eā in conſpectu altiſſimi. ℟. Subuenite. vt ſupra. fo. 142.

¶ Dum autē cantatur predictū ℟iū, ſacerdos accipiat aquā benedictaꝫ de manu miniſtri: ⁊ aſpergat corpus defuncti: ⁊ poſtea ſimiliter incenſet illud. Et finito ℟io, cantor cum primo choro dicat. Kyrie el. Et ſcōs chorus Chriſte el. Deinde oēs ſimul dicāt. Kyrie el. quo finito ſacerdos dicat alta voce. Pater nr̄. ℣. Et ne nos. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus.

Deus cui oia viuunt, ⁊ cui non pereunt moriēdo corpora noſtra, ſed mutantur in melius, te ſupplices exoramus: vt ſuſcipi iubeas animā famuli tui, N. p manus ſcōꝝ angeloꝝ deducendā in ſinū amici tui Abrahe patriarche: reſuſcitādāqꝫ in nouiſſimo iudicij magni die, vt qcquid vitioꝝ diabolo fallēte traxit, tu pius ⁊ miſericors abluas indulgēdo. Per Chriſtum dn̄m noſtrū. ℟. Amen. Finita oratione, cantores incipiāt ℟. Libera me domine. Quere ſupra in officio funeris clerici. fol. 143. Et repetitur ℟. Liberā me domine. ⁊ interī q̄ dictū ℟iūꝫ ſcōo cantat, fiat de aqua benedicta ⁊ incēſo vt ſupra. Cōpleto vero ℟io dicat vt ſupra: Kyrie el. ⁊ Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationē meaꝫ. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus.

Abſolue, queſumus domine, animam famuli tui, N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ que per fragilitateꝫ carnis humana conuerſatione peccata cōmiſit, tu venia miſericordiſſime pietatis abſterge. Per chriſtum dn̄m noſtrū. ℟. Amen.

Finita oīone aliqui de circūſtātibus accipiant feretrū, ⁊ deportēt defunctū ad tumulū: ⁊ dum portatur: clerici cantēt ſequētes aīas: In paradiſū deducant te angeli. fo. 144. Aīa. Ego ſuꝫ. vt ſup. fo. 147. Canticū. Benedictus dn̄s deus iſrael. Finito cantico cantetur aīa. Ego ſum. tota. Quis oibus finitis, ſacerdos accipiat

Amen. ¶ An aliquid ſit exigendum pro ſepultura. Cap. 20.

AD eruditorū ſacerdotum inſtructionez non minus incō
grue viſum eſt vſitatam queſtionem interponere, An li
ceat ſacerdotibus parochialibus aliquid exigere pro ſepultura
defunctorū: ꝛ an aliquod pactuz cum heredibus defuncti inter/
ponendum ſit. ¶ Ad hoc dubium reſpondet Reuerēdus pa/
ter dn̄s Michael Lochmaier ſacre theologie ꝛ vtriuſqz iuris
doctor in ſuo parochiali curatorum, titu. 6. c. 3. in hunc modum.
¶ Ad propoſite queſtionis euidentiā propono cauſaz facti in
nonnullis parochijs prouincie Saltzburgeñ. maxime dioce/
ſis Pataueñ. inoleuit conſuetudo talis, ꝙ defuncto aliquo pa
rochiano, rector parochialis: aut eius vicarius pro ſepultura
aliquid: quod cōmuni vocabulo remedium vocant, ab heredi/
bus defuncti in pecunia conſueuit exigere ꝛ recipere: dubitatū
ſepius fuit a nōnullis cōſcientie timorate viris, an hoc pretextu
cōſuetudinis licite fieri poſſit: ꝛ ꝙ ſic. Nam illud in cōmuni pra
ctica in pluribus locis ſolet haberi ex antiqua conſuetudine.
Etiam epiſcopi ꝛ eorū officiales hoc ſciunt ꝛ tolerant. Igitur.
Sed ꝙ fieri nō poſſit, qa in talibus frequēter interuenit pactū
vel exactio cōtra cōmunis iuris diſpoſitionez: ꝙ pro ſepultura
tanq̄ȝ pro ſpūali bono nihil ex pacto exigi debeat: vt in. ca. abo
lende. de ſepul. ꝛ. c. nō ſatis. de ſimo. ꝛc. qa materia remediorū
eſt de lana ꝛ lacte: hoc eſt de vtilitate pecuniaria curatorū. De
quorum numero me profiteor, ne alij dn̄i non curati forſitan la/
xius q̄ȝ ipſis videbitur procedere me cecutientem aut fauori/
zantē exiſtiment: aut certe dn̄i curati ſi interdū rigorez aut equi
tatem cōſuetudini forte prepoſuero, me perſecutorem proprij
ordinis accuſent: intendo quantū potero inter deuia remedio/
rum exequiarū ꝛ aliorū circa ſepulturas defunctorū obuenien/
tiū pari paſſu incedere. Et primo quid ſit remediū, ꝛ acceptio
nem huius prepoſitionis, Pro, declarare. Deinde me paucis
cōcluſionibus circa queſitū abſoluere. Preuiſa igitur acceptio
ne ſepulture ꝛ aliorū in precedēti articulo: Cū non reperiā ali/
quem antiquū aut modernū doctorē: quid ſit remediū diffini/
ſe, ad cōem practicā eorū, que rei nomen impoſuerunt, recurro.
Et dico ꝙ ſm practicā eorū: remediuȝ eſt illud qd̄ preter id qd̄
pro exequijs ſiue officio defunctorū ꝛ cultu diuino pagēdo ſoli
tum

tum eſt dari ex rebus defuncti,aut eius heredibus: in pecunia: ſiue exiſtimatione:occaſione iuris funerandi:ſiue ſepulture ⁊ cemiterij:a rectore parochiali aut eius vicario petitur ſiue exigitur,quaſi aie remediū:quod ſolitū eſt dari pro exequijs ⁊ cultu diuino. Et probatur hoc idē ex acceptionibus ſepulture ſupra dictis:vbi nulli alteri modorū ſepulture cōuenienter applicari pōt remediū,cum iſta prepoſitione,Pro. De cuius ſignificato nūc dicemus. Pro quo nota:ꝙ hec prepoſitio,Pro,ſm doc.in 4.diſtin.25.quos imitatur Archi.in ca.Agatho.63.diſt. ⁊ in.c. iudices.⁊ cap.ordinationes.1.q.1. pluribus modis accipitur. ¶ Uno modo notat appretiationē,vel cōitatē,vel cām principaliter ⁊ primo mouētē,⁊ ſic qualitercūqȝ capiatur ſepultura, preterqȝ tertio modo,nō eſt licitū aliquid exigere,aut recipere pro ſepultura,immo eſt ſimoniacū:ita ꝙ illud tpale, ſiue ſit pecunia,ſiue alia res ſit,vt pretiū ſepulture,que eſt quoddaȝ ſpirituale. Et peccat mortaliter,qui ſic dedit ⁊ recipit, ⁊ qui mediator ſiue cooperator ad hoc fuit.1.q.1.reperiuntur:⁊ q.3.vēdētes. Nec in hoc excuſat ignorātia,cuȝ ſit iuris diuini, que neminem excuſat. Nec excuſat cōſuetudo aliqua,vt patet in iuribus ſupra pro falſitate queſiti adductis: qꝛ cōſuetudo non preiudicat iuri naturali vel diuino,quod prohibet ſimoniaȝ. Et ſic intelligi debent iura,que dicūt,ꝙ recipere aliquid pro ſepultura, aut exequijs ſit ſimoniacū. ¶ Secundo hec prepoſitio Pro, notat cauſam finalem ⁊ motiuam,non remotam, propinquam ſed occaſionalem,⁊ tunc licitum eſt ⁊ dare ⁊ accipere temporale pro ſpirituali,⁊ tunc ſenſus eſt: Iſte dat denarios pro miſſa, id eſt pro veneratione miſſe:vel propter venerationem miſſe: ſiue propter venerandā miſſam. Sic etiam intellige cum dicitur,iſte dat pecunias,vel recipit pro ſepultura,aut exequijs ⁊c. ¶ Tertio notat cauſam efficientem,vt ſit ſenſus:iſte dat denarios pro miſſa,vel pro exequijs:id eſt pro deuotione miſſe, ſiue exquiarū:que mouēt eum ad dandū: vel id eſt pro deuotione, quā habuit ad miſſaȝ vel ad exequias: Et hoc licite pōt fieri ⁊ concedi:qꝛ deuotio,quā habet quis ad predicta,licite poteſt eū mouere ad dandum aliquid. Et poteſt etiaȝ ſacerdos licite recipere:ita tamen ꝙ ceſſet omnis pactio ⁊ cōuētio.1.q.1.qȝ pio. ¶ Quarto notat cauſam adminiculatiuā ⁊ conſecutiuam:quā

reducitur ad efficientem: vt cū dicitur ille miniſtrat librū ſacer
doti pro celebrāda miſſa, vel ille dat pecuniam presbytero pro
eccleſia officianda: ⁊ tunc etiā poteſt cōcedi ſic. 74. diſt. ca. vlti.
vbi glo. cum ſimilibus. ¶ Quinto notat cauſam excitatiuā: ⁊
ſm hoc dicunt quidā ꝙ eps licite poteſt conferre beneficiū fa
miliari ſuo pro ſeruitio licito. Nam ibi iſta prepoſitio pro, non
notat cauſam finalē, ſed excitatiuā. Obſequiū enim tale nō de
bet eſſe cauſa finalis, ſed pōt eſſe excitatiua. Uide de hoc latius
Archidia. in. d. c. ordinationes. 1. q. 1. Sunt ⁊ alię acceptiones
huius prepoſitionis Pro, ſed nō ſunt ad propoſitū noſtrū: nam
quādoq͡ʒ valet tm̄, ſicut loco, vt pro dote: id eſt loco dotis. ff. de
dote preleg. l. vir vxori. qn̄q͡ʒ pro id eſt noīe, vt pro ſe: id eſt noīe
ſuo: pro te, ideſt noīe tuo, vel ad cōmodū tuū. ff. de poſtu. l. 1. §. 1.
ff. cōmoda. l. ſi vt certo. Sed hęc trāſeo ⁊ cōuerto me ad cōclu
ſiones: ⁊ ſit hęc prima cōcluſio. ¶ Aliquid accipere aut exige
re occaſione funerū ex pacto pro ſepultura eſt omnino illicitū.
Hęc cōcluſio probatur in. c. abolēdę. de ſepultu. ⁊ in. c. quęſta.
13. q. 2. Nec rōne terrę, vt ibi dicitur: neq͡ʒ rōne officij: vt in. ca.
nō ſatis. ⁊. c. cū eccleſię. de ſimo. Impēdat ergo rector curatus
predicta: ⁊ poſtea laudabiles conſuetudines exigat: vt in. c. ad
aplicā. de ſimo. ⁊ latius infra dicetur. ¶ Scōa concluſio non
pōt cōſuetudine introduci, vt aliqd detur pro ſepultura, ſiue re/
mediū, aut alio noīe vocetur: vbi preceſſit pactio, ſiue exactio.
Probatur: q2 initiū cōſuetudinis fuit ſimoniacū ⁊ vitioſū, ideo
non poterat bonā cōſuetudinē introducere. Et in illis duobus
caſibus quādo preceſſit pactio vel exactio: intellige iura: vʒ. ca.
non ſatis. ⁊ ſeq. cū ſimilibus de ſimo. quę annullat cōſuetudinē
in hmōi. Non valet ergo conſuetudo, vt ante inſepultū funus,
vel etiā tēpore ſepulturę, aliquid pro ſepultura: vel noīe reme/
dij exigatur ab inuito: q2 non habet talis cōſuetudo principiū
voluntariū. Ideo pretextu huius nō debet quis cogi. Et maxi
me preſumeretur de ſimonia, ſiqs funus pro pignore arreſta/
ret. Secus vbi ex poſt facto cōſueuit aliquid dari. Habes er
go cōcluſiue, ꝙ vbi pactio vel exactio precedēs dedit cauſā cō
ſuetudinis, talis cōſuetudo nō valet. Et de hoc vide Panor. in
c. ſuam: ⁊. c. ad apoſtolicā. de ſimo. ¶ Tertia concluſio poteſt
induci cōſuetudine qn̄ non preceſſit pactio, aut exactio: vt ſic ex

Notabilis ⁊ omni di/gna proui/ſio acce/ptione eſt hęc pro cō/ſuetudinis varietate excepto.

mera

mera liberalitate ⁊ deuotione populi talis conſuetudo ſit introducta: q̄ pro ſepultura ſiue exequijs, aut officio defunctorū aliqd detur: ita tñ q̄ predicta prius liberaliter exhibeātur. Probatur: quia talis cōſuetudo tunc nō habet initium nec fundamentum vitioſum, ſed laudabile. Nam ex quo dantes a principio libere ſoluerūt, videnť ſe ad hoc obligaſſe ſub noie cuiuſdā oblationis: quā laici ſolēt facere clericis tpe ſpūaliū, vt no. de ↄſecra. diſt. i. ois chriſtianus. Ita no. Panor. in. d. c. ad apoſtolicā. ⁊. c. Jacobus. de ſimo. ⁊ late in. d. c. ſuaȝ. eo. tit. vbi etiā diſputat qūo poſſit induci conſuetudo ex libera donatione, ⁊ ex his, quę ſunt merę facultatis. Collige igitur ex p̄dictis, q̄ tria requirūtur, ad hoc vt valeat cōſuetudo, q̄ pro ſepultura, aut noie remedij: ſiue pro officio defunctorū aliqd exigať ⁊ detur. ¶ Primuȝ q̄ cōſuetudo talis habuerit principiū volūtariuȝ: hoc eſt q̄ primo tale qd liberaliter ſoluerint, ita q̄ non fiat inuite ab eis exactuȝ. ¶ Secundum q̄ talis cōſuetudo non habuerit fundamentuȝ vitioſum, aut ſimoniacū, ita q̄ non interuenerit pactuȝ ſiue conuentio in futurum de tali quid ſoluēdo tanq̄ꝫ pretiuȝ ſepulturę. ¶ Tertium q̄ p̄dicta, ꝑpter quę aliquid datur, prius liberaliter exhibeantur, ⁊ q̄ p̄tętextu conſuetudinis talis, nequaquaȝ denegentur. Ex poſt facto tñ non ſoluentes laudabileȝ conſuetudinem: vbi p̄dicta tria cōcurrūt: non ſeruantes de ſoluendo certum quid, compelli poſſunt, non per rectorem parochialis eccleſię, ſed per epiſcopū ſuum, vt ex text. in. d. c. ad apoſtolicaȝ. ¶ Quarta cōcluſio, rector parochialis: qui ex officio ⁊ ratione curę ad ſepulturam ⁊ exequias ſuo parochiano defuncto tenetur, non poteſt licite pro his aliquid petere. Si autē cōſuetudo habet q̄ aliquid detur, poſſunt laici compelli ad obſeruanduȝ laudabileȝ conſuetudinē. Prima pars probatur per. d. c. abolendę. ⁊ ibi per glo. Secūda pars probatur ex iaȝ dictis in p̄cedēti cōcluſione. ¶ Quinta cōcluſio, ſi parochialis rector habet vnde viuat, tunc ceſſante cōſuetudine nō poteſt aliquid pro ſepultura exequijs, ſiue noie remedij exigere, ſed gratis oblatū licite poteſt recipere. Hęc concluſio eſt Panor. in. d. c. ſuam Probatur prima pars: q: in tali caſu ceſſante conſuetudine rector parochialis tenetur ex officio ⁊ ratione curę gratis ſpiritualia impendere: immo ſi in dicto caſu aliqd recipit, teneť reſtitue-

re:vt ibi dicitur. Secunda pars probatur in.c.ſicut epm.1.q.2.
¶ Sexta cõcluſio,ſi rectori parochiali deſunt ſumptus neceſ-
ſarij,põt ſibi aliũde acquirere victu3,tũc ceſſante conſuetudine
non põt occaſione predictorũ aliqđ exigere. Hec cõcluſio etia3
eſt Panor.loco allegato,imputet enim ſibi qui talẽ beneficium
exile ⁊ tenue acceptauit. Querat ergo honeſte ſibi victu3 mani-
bus vel induſtria:putã ſcribẽdo:pueros docẽdo, vel quid ſimi-
le exercẽdo:vt in.c.clericus victũ.91.diſt. Nam ⁊ aplus querẽ-
bat ſibi victũ tpe predicationis,vt habetur.2.Theſſalo.3.⁊.1.
Cor.4.in.c.cũ apoſtolus.de cenſi. Si vero rector parochialis
in tali caſu non põt honeſte ſibi victum aliter querere, tunc vel
eps prouidebit ſibi:vel parochiani poſſunt cõpelli ad preſtãdũ
ſibi neceſſaria victui. De hoc vide bonã glo.in.c.oĩs chrianus.
de cõſec.diſt.1.que dicit ſacerdotẽ indigente3 poſſe ſubtrahere
parochianis ſpũalia:niſi faciãt oblationes,vnde poſſit viuere.
Ad hoc etiã vide qđ notat in.c.de his.de eccle.edi. ¶ Septi-
ma cõcluſio,clerici extranei,q nõ tenent ex officio ad exequias
aut alia ſpiritualia impẽdenda poſſunt licite operas ſuas ſpiri-
tuales locare,⁊ cõuenire,vt aliquid pro labore habeãt:nõ vt di-
recte pro ſpũalibus recipiãt tpale,ſed in recõpenſationẽ laboꝝ
⁊ dãnorũ:que ſuſtinẽt in exhibẽdo pñtias ſuas:⁊ trahendo mo-
ram in ſpũalibus impẽdendis. Hec concluſio probat p Inno.
in.c.penul.ne prela.vices ſuas. Ad hoc eſt glo.in.c.abolẽde de
ſepul.⁊ in.c.ſuã.de ſimo.vbi Panor.contra glo.tenet ꝙ extra-
nei ſacerdotes etiã ſi abũdãt:poſſunt exigere:cũ ad hoc ex offi-
cio non teneantur:⁊ reſtringit glo.in.c.precipimus.21.q.2.que
ſimpliciter dicit ſacerdotem poſſe operas ſuas ſpũales locare.
Uide de hoc doctores in.c.ſignificatu3.de preben. ¶ Octaua
cõcluſio,rector parochialis:q ſepulturã ⁊ exeqas ſuo parochia-
no defuncto impẽdit, ſola hac intẽtione ipẽdit,vt aliqđ pcipiat:
alias nõ facturus,licet nõ incurrat ſimoniã cõuẽtionale3,incur-
rit tñ vere ſimoniã mẽtalẽ:⁊ grauiter peccat. Prima pars pro-
bat in.c.vlt.de ſimo.ex quo nõ preceſſit pactu3 expreſſum neq;
emptio,nec vẽditio,nec exactio,nec eccleſia iudicat de tali ſimo-
nia in foro cõtentioſo. Scđa pars pbat:q2 preceſſit intẽtio de-
prauata:⁊ ſic incurrit ſimoniã mentalẽ,que ſola penitentia pur-
gat,vt ibi dĩ:q2 nullã cenſura3 eccleſiaſticã incurrit. Ad hoc eſt
glo.

Glo. in ſimili caſu in c. vnico. de cle. nō reſi. lib. 6. ¶ Nona con/
cluſio: ꝯſuetudine introduci pōt, vt clerici curati ex bonis defū/
cti certū qd pcipiāt. Hāc ꝯcluſionē ꝓbat Hoſtiē. in ſumma de
ꝯſuetudine in qbuſdā terris: vbi clerici curati de ꝯſuetudine re
cipiūt ⁊ exigūt lectū, in quo defūctus moritur. Itē ⁊ veſtes in q
bus morit. Alicubi cōſuetudo eſt ꝙ curati habeāt pānū: qd fe/
retro ſupponit. Alibi ꝙ ex armēto habeāt melius caput peco/
ris. Exēplificat ēt Panor. in. d. c. ad aplicā. de cōſue. in Brita/
nia, vbi in morte datur curatis tertia pars oiū bonorū defūcti:
cōuertēda tn̄ ad cultū diuinū ⁊ eleemoſynā pauperū. Dicūt tn̄
doc. ꝙ ſubſiſtēte tali ꝯſuetudine tanꝗ laudabili ſi clerici funus
ſepelire non vellēt, niſi ab heredibus defūcti fieret eis cautio de
redēptiōe lecti, aut veſtimētorū, ⁊ aliorū, que ex cōſuetudine de
rebus defuncti veniunt, ſimoniam cōmitterēt: multo magis: qñ
abſq3 pecunia hoc exigūt nolētes aliter ſepelire, vt i. c. queſta.
13. q. Si aūt clerici pactū faciūt de redimēdo lecto, aut pāno:
⁊ hmōi etiā anteꝗ funus ſepeliat: p hoc nō incurrūt ſimoniā:
ſ3 eſt licitū cū illa ſint tpalia, dūmodo p hoc nō neget ſepultura,
vel uniſceat ius ſepulture. Et ſi poſt ſepulturā heredes nollēt
obſeruare pactū, aut cōſuetudinem, pñt clerici agere cōtra eos,
vt ſuperius dictū eſt. ¶ Decima cōcluſio, cōcurrētibus trib⁹
ad laudabilē cōſuetudinē in hac materia introducendā reqſitis
valet cōſuetudo: vbi rector parochialis pro ſepultura noīe re/
medij certū qd, ſiue ante ſepulturā, ſiue ex poſt facto ab heredi/
bus defuncti recipit que exigit. Hec ꝯcluſio elicitur ex precedē
tibus: ⁊ probo ea3 de laudabili cōſuetudine in officialatu curie.
Pata. in Uienna, cui ad annos plures officialis prefui. vbi cū3
adultus q ſaltē ſemel cōicauit morit, dant heredes occaſione ſe
pulture noīe remedij. 12. denarios Uiennē. pro puero. 7. dena/
rios, q̄ cōſuetudo ſi pdicta tria, de qb⁹ ſupra in tertia cōcluſione
ꝯcurrūt, nequaꝗ venit ꝯdēnāda. Et d3 hec ꝑpoſitio, p: in hac
ꝯc'one ⁊ ſilib⁹ ſūmi non primo mō: ſed altero ex trib⁹ ſequētib⁹.
¶ Uenio nūc ad vndecimā ꝯcluſionē, que eſt rñſiua ad cām fa
cti queſiti: ⁊ eſt hec. Nō valet ꝯſuetudo vbi remediū anteꝗ exi
gatur a debētibus ex cōſuetudine tāꝗ incerto ꝯſiſtēs in quota
ignoratur. Se p rectorē parochialē ⁊ heredes defuncti: aut
alias interpoſitas pſonas ad certū qd ⁊ quota ex cōuētione aut

pacto reductū exigit ⁊ recipit. Hec cōcluſio eſt cōtra cōem practicā: circa quaſdā eccleſias dioceſis Salzburgeñ. ⁊ Patauieñ. in Bauaria ⁊ Auſtria ſuperiori ſolitā obſeruari. Ubi cū aliqs morit, heredes defuncti ignorāt, vel ad minus dubitāt, ad quam quottā determinate rectori curato noie remedij teneant: ſed tādem ex cōuētione, aut pacto certificant quātū dare debent. Et probo hāc cōcluſionē primo ex eo, q eſt cōtra naturā cōſuetudinis, vt incertū introducat: ⁊ ſuper incerto fundetur. Nam ex hoc cōſuetudo habet vim legis, vt ex ea remediū, ⁊ non alias licite peti poſſit: tūc debet eſſe certa ſicut lex: vt in. c. erit aūt lex. 4. diſt. ergo ſi conſuetudo eſſet laudabilis ⁊ ſic valeret, oporteret q heredes ſtatim ex ea ſcirent ad quid certū, ⁊ ad quā quottā noie remedij pro ſepultura tenerent. Itē talis ꝯſuetudo, immo potius abuſio cōtinet in ſe expreſſe pactū, aut cōuentionē, que in hmōi reprobat, vt ſepius dictū eſt ſupra. Nam qñq rector aut vicarius pro remedio. 12. Floreñ. Reneñ. petit: ⁊ tandē ex tractatu ⁊ cōuētione tm̄ ad quinq ꝯuenitur. Itē talis cōſuetudo nō preſumit habuiſſe principiū volūtariū, ſed exactū, aut cōuentum. Quis enim dicet laicos a principio adeo fuiſſe liberales ⁊ ad ſepulturam ſic deuotos, q occaſione ſepulture funeri impēdende vltra exequias dederint. 10. Floreñ. Reneñ. aut circa: Item talis cōſuetudo tāq corruptela pluribus rectoribus ⁊ maxime vicarijs: qui plus curāt de lana, q̄ de anima, preſtat cauſam delinquendi, ⁊ grauādi pauperes heredes defunctorū, vt ſepius vltra vires ⁊ ſolitū plus exigant: q quaſi ex arbitrio eorum dependet, quid pro remedio recipere velint. Nam hec quotta, que fuit hoc anno ex conſuetudine noie remedij ſolita dari, nō erit anno ſequēti ſm eos, cum peſtilētia viget: vel cum nouus rector, aut vicarius ſuꝑuenerit: cōſuetudo vtatur, immo plus aut minus: vt videmus in practica. Item talis conſuetudo dat occaſionē rectoribus eccleſias ſuas locātibus, q cōſuetam penſionē ſiue abſentiā augmētant. Nam vidētes vicarios eorum ex remedijs ditari eccleſiā, quā quis hoc anno arrēdauit pro. l. Floreñ. Reneñ. in abſentia: ſequēti anno locat pro. 60. ⁊ tandē 80. prout vidi in practica. Et ſic vicarij per magnas abſentias grauati: ſub pietate remediorū, abradūt oues moriētes de cute vſq ad carnē ⁊ oſſa: quod eſt omnino inhumanū. Item cōtra

naturam

naturam aliarũ cõſuetudinũ:facit illud quod inducit creſcere
⁊ nunquã decreſcere.Remedium enim ſemper cum cremento
exigitur:q2 nunq̃ cõſueuerũt rectores dicere progenitores tui
dederunt pro remedio.12.denarios,ſed ſic auus tuus dedit.10.
Floreñ.Reneñ.pater tuus qui poſſedit hunc manſum ſimiliter
dedit.10.aut.12.⁊ tu ſolum exhibes.7.aut.4.Floreñ.Reneñ.
Quod omnino habet ſpecieȝ mali. ¶ Nec valet dicere q̄ hu
iuſmodi remedia iuxta morem eoꝝ licite recipiantur. ¶ Pri
mo propter malam decimationẽ prędialeȝ,⁊ maxime propter
perſonaleȝ,quę raro a laicis ſoluitur. ¶ Secũdo propter of
fertoria ⁊ alia iura parochialia debita neglecta,vt ſic quę defũ
ctus in vita non perſoluit,ſaltem eius hęredes poſt mortem de
bonis ſuis ſub nomine remedij perſoluant:quia ſuper decimis
ſoluendis talis cõſuetudo eos non excuſat. De quo tamen dic
vt notat in.c.1.de decimis.lib.6.⁊.c.ad apoſtolicę.⁊.c.a nobis.
⁊.c.tua.de decimis.Propterea poſſet cõtingere q̄ in trib⁹ die
bus ſucceſſiue morerentur pater,filius,⁊ nepos,⁊ ſic de eiſdem
bonis exigeretur occaſione prędictorum eadem taxa per viaȝ
remedij quod eſt incõueniens.Quidam tamen aſtuti rectores
ſiue vicarij perpendentes remedium ſic exigendum fore illici
tum,miſcent remediũ cum exequijs:ſiue cultu diuino peragen
do:⁊ ſimul ex cõuentione taxant,quod tamen ex prędictis etiã
conſtat eſſe illicitum. ¶ Concluſio vltima,quę ab antiquo ſo
lita ſunt eccleſijs ⁊ eccleſiarum miniſtris tribui, non debent ali
quomodo immutari.textus eſt in.l.priuilegia in fine.c.de ſacro
ſanct.eccle.per quem textum dicit Bartho.q̄ ſi cõmunitas eſt
ſolita certum quid dare eccleſię,non poteſt per ſtatutuȝ immu
tare.Ex quo poteſt inferri,q̄ parochiani non poſſunt per ſta
tutum tollere,quo minus oblagium, aut remedium ſolitum ex
laudabili conſuetudine introductuȝ debeatur ⁊ exigi poſſit.Si
tamen remediuȝ eſſet laicis nimis oneroſum, ⁊ per abuſum ſiue
deprauatam cõſuetudineȝ introductum,poſſunt laici licite per
ſtatutum ad certum quid reducere ⁊ ſtatuere inter ſe, q̄ ſepul
tura ipſius officio peracta aliquid in certa quotta detur.ſiue re
mediũ,aut alio vocabulo nominetur.Probatur hoc:quia ſi ex
cõſuetudine laudabiliter introducta videntur ſe quaſi tacite ad
aliquid dandum a principio obligaſſe,multo fortius ſe poſſint

ad hoc expreſſe per ſtatutum obligare, du͂modo tamen coacti per rectorem curatum hec non ſtatuant, ita q ex parte ipſius rectoris circa ſtatutum omnis pactio ⁊ conuentio ceſſet, vt patet ex ſupradictis. Et valde expediret huiuſmodi ſtatutum fieri. Primo ex parte laicorum, vt de cetero circa remedia amputaretur eis materia querelandi. Secu͂do etiam ex parte curatorum: vt eis per ſtatutum huiuſmodi circa remedia exigenda precluderentur vie ⁊ modi ſimoniace prauitatis. ¶ An facienda ſint co͂uiuia ſacerdotibus in funere defunctor. Cap. 21.

Ex his infero, q non valet co͂ſuetudo, q poſt ſepulturam homines ⁊ maxime ſacerdotes co͂ueniu͂t in loco vno ad prandium ſumptibus defuncti, vt in. c. nullus de presby. de co͂ſec. diſt. 5. quem textum omnino vide. vbi glo. da͂nat hanc conſuetudinem, que eſt in Anglia: ⁊ etiam in certis locis Bauarie. Et ex hoc etia͂ reprehenduntur queda͂ fraternitates ſacerdotum, in quibus ex ſtatuto fratres in anno aliquoties, ⁊ poſt exequias fratres co͂ueniu͂t ⁊ de bonis fraternitatis relictis, ſiue donatis lautum prandium faciunt, prout in facto vidi in Paden. Auſtrie. Finaliter ex omnibus ſupradictis co͂cludo negatiuam parte͂ ad caſum facti queſiti, videlicet, q curatus non poteſt licite ex pacto aliquid pro ſepultura exigere, poteſt tamen remedium cum ex laudabili co͂ſuetudine introductum eſt, licite recipere ſm limitationes ſupra in co͂cluſionibus recitatas. Nec obſtat ratio pro veritate queſiti adducta, q illud ſolet haberi in co͂muni practica ⁊ ex co͂ſuetudine: q2 practica talis non eſt co͂ſuetudo laudabilis, ſed potius deprauata corruptela. Nec excuſat in huiuſmodi recipientes ⁊ exigentes, etiam ſi ſit longeua ⁊ diuturna. Nam diuturnitas temporis in talibus non diminuit peccatum, ſed auget: vt in. d. c. non ſatis. de ſimonia. ⁊ vt inquit textus in cap. cum eccleſie corpore eodem titu. ⁊ in cap. fina. de conſuetudi. tanto grauiora ſunt crimina, q͂to diutius infelicem animam detinent alligatam ⁊c. Nec tolerantia epiſcoporu͂ ⁊ ſuorum officialium predictos excuſat: neq͂ facit talem conſuetudinem licitam: q2 tolerantia talis non inducit tacite diſpenſationem cum recipiente ſiue exigente: cum nec papa in talibus que ſunt prohibita, q2 ſimoniaca, poſſit diſpenſare: vide glo. in cap. cu͂ iam dudum. de preben. per docto. in cap. ſuper eo. de cogna.

cogna.ſpiritua.⁊ in cap.cõſtitutis:de filijs preſbyterorum. Ex quo etiam habes ꝙ per iſtam malam conſuetudinem non derogantur antiqua ⁊ noua iura,quę prohibent aliquid ex pacto pro ſepultura recipere ⁊ exigere:q꞉ cum iura illa cõtineant ius naturę ⁊ diuinum: ex quo ſimonia tam diuino q̃ʒ naturali iuri ſit cõtraria:non poſſunt per contrariam cõſuetudinem, vtpote irrationabilem abrogari. Et de hoc vide ſanctũ Thomã quolibeto nono articu.2. Epiſcopus etiam talem conſuetudinem corruptã ſimulans ſiue expreſſe tolerans a peccato minime excuſatur:q꞉ ex officio ad ipſum pertinet prauas tollere loci conſuetudines:⁊ inhibere clericis ne quicq̃ʒ hac de cauſa exigant: vt notat Pano.in.d.c.abolende.de ſepul.in ſecũdo notabili.

¶ Quibus pſonis denegatur ſepultura eccleſiaſtica. Ca.22.

AD cuius euidentiã quero qui ſunt,qui priuãtur eccleſiaſtica ſepultura. Solutio.quindecim differentijs pſonarum interdicitur eccleſiaſtica ſepultura. ¶ Prima excõicatis cle.de ſepul. Et hoc verũ niſi abſoluantur etiã in extremis,ſed heredes pro eis ſatiſfacere tenẽtur:vt in.c.parochiano.eo.tit. Et ſm Guil. Idẽ eſt de excõicatis minori,ſi notorie excõicati ſunt. Idem de excõicatis etiam iniuſte,vt no.glo.in.c.literas. de reſtitu.ſpolia. Sepelientes vero nominatim excõmunicatos maiori,ſunt ipſo facto excõicati,vt in clemen.1.de ſepultu. Excõmunicatus interdicitur primo ſepultura eccleſiaſtica

¶ Secundo manifeſtis vſurarijs.d.clemen.1.⁊ cap.quanq̃ʒ. de vſuris.lib.6.hoc verum niſi peniteant ⁊ faciant cautionem. Uſurarijs.

¶ Tertio qui in torneamentis moriuntur.c.de tornea. Et exponit Hoſtien.etiã ſiquis ibi letale vulnus acceperit:licet poſtea ſuperuixerit,qui q̃uis peniteat:⁊ ei euchariſtia non negetur,carebit tñ eccleſiaſtica ſepultura. Hoc intellige ſm Guil. tã de militibus q̃ʒ de armigeris eorũ,qui ibidem in armis ſe exercent. Secus de illis,qui illuc vadunt cauſa curioſitatis,vel ad videndum:vel alia quacũqʒ de cauſa. Adde etiam predictis quod no.Richar.in.3.diſt.37.ꝙ illi,qui baſtiludia faciunt,peccant mortaliter,cum ſimili ratione videantur eſſe prohibita vt torneamenta. Et ex hoc innuitur ꝙ morientes in illis non ſepeliẽtur in ſacrato. Et hoc videtur verũ per rationeʒ.d.c.1.ibi. vnde mortes hominũ ⁊ animarũ pericula ſepe proueniũt:nam in talibus baſtiludijs ſepe predicta proueniũt. Secus dicendũ Morientes in torneamentis.

videtur incurrentibus ad brauiuȝ,vt Vienne:⁊ in multis ciuita
tibus:nam raro vel nunq̄ȝ eueniunt in tali curſu mortes bouȝ.

Interdictis. ¶ Quarto noiatis interdictis.de.cle.1.⁊ hoc ſub excõicationis
pena. Alij autē interdicti ſimiliter priuant. Quod intellige de in
terdictis a diuinis ⁊ participatione ſacramētorū ſm Panor.q2
iterdicti a iuriſditione vel ab aliquo offō nō priuant ſepultura.

Raptoribus. ¶ Quinto raptoribus,qui pertinaciter cū poſſint, in vita nō
ſatiſfaciunt,⁊ in morte nō poſſunt.c.2.de rapto. Archieps Flo/
rentinus dicit,ꝙ ſi raptor potuit reſtituere,⁊ nō reſtituit, nec ſe/
curitatē dedit,denegabunt ei ſacramenta ⁊ ſepultura. Si vero
cum haberet vnde redderet,diſtulit vſqȝ ad mortē penitere:⁊
tunc eſt impotens ad reſtituendū,ſi eſt alias cõtritus ⁊ diſpoſi/
tus ad reſtituēduȝ ſi poſſet,dabunt ei ſacramēta,ſed priuabitur
eccleſiaſtica ſepultura ad terrorem aliorū,niſi parētes vel ami/
ci eius vellent reſtiuere pro eo,quia tunc ſepelietur in ſacrato.
Panor. vero in.c.ſuper eo.de rapto.dicit de mēte glo.que cõ/
muniter tenetur. Quod autē ſi deceſſit quis in peccato rapine,
nec penituit,⁊ tunc etiam ſibi cimiteriuȝ denegatur:q2 deceſſit
in mortali,aut penituit in morte ⁊ ſatiſfecit:⁊ tunc ex toto cõce/
ditur ſepultura:⁊ clerici debēt intereſſe ſepulture,⁊ ita proprie
loquitur tertius caſus.d.c.ſuper eo. Et iſta interpretatio tanq̄ȝ

Blaſphematoribus. Se occidentibus. benignior tenēda eſt. ¶ Sexto blaſphematorib9 dei,⁊ q ſan/
cta cõtēnūt. ¶ Septimo illis,qui ſe occidunt.13.q.2.quibus.
23.q.5.placuit. Et hoc intelligenduȝ eſt ſm Gul.ſi ſe pereme
runt ex deſperatione,vel indignatione,aut iracūdia. Secus ſi
ex furore,vel a caſu. Unde ſiquis propter fugaȝ precipitaret ſe
in aquam,q2 ſic credebat euadere poſſe,non imputatur ei ſi cõ
trariū eueniat:argu.c.nerui.13.diſt.⁊.d.c.ex parte in glo. Con
cordat Hoſtieñ. Nota tamē ſm quoſdā,ꝙ ſi ille,qui occidit ſe
ex deſperatione,aliquādiu poſt vulnus viueret,ita ꝙ euȝ peni
teret,⁊ cõfiteretur:⁊ oſtenderet ſigna contritionis in morte,tali
non eſt denegāda eccleſiaſtica ſepultura,ex quo nō decedit in

Non confeſſis ⁊ non cõmunicatis ſemel in anno. peccato mortali. ¶ Octauo prohibet ei ſepultura,de quo cer
tum eſt ⁊ manifeſtuȝ non fuiſſe confeſſum vel non cõmunicaſſe
ſemel in anno:iuxta.c.omnis vtriuſqȝ de penitē.⁊ remiſ. Qui/
dam hoc limitāt niſi ſe ſuper hoc emēdaſſet in articulo mortis,
confitendo,⁊ cõmunicando,vel ſaltem ſigna contritionis oſten
diſſet

diſſet in fine,q2 tunc non negabitur ſepultura ſm eos. Contra
rium tamen puto verum,ſcilicet q per illam etiam non euadit
penam.d.c. omnis.propter rationes quas adduxi ſupra. ca. 4.
in ſecūda particula prime partis.ibi vide. Si vero occultū eſt:
q quis non eſt cōfeſſus infra annū, nō negabitur ei ſepultura:
q2 ex quo eſt occultū,non debet publicari peccatū. Aut ſi dubi
tetur: q2 forte confeſſus alicui mendicātiū: 7 de eius cōſilio ab
ſtinuit ab eucharistia. ¶ Nono illi, cui interdictus eſt igreſſus
eccleſie.c. is qui. de ſenten.excō. lib.6. ¶ Decimo monacho
propriū habēti:vt in.c.ſuper quodam. de ſtatu mona. ¶ Un
decimo illi,qui ſacerdotē tutorē filijs ſuis,inſtituit.88.diſt.neq3
apud glo. ibi. cōtrariū tenet. ¶ Duodecimo iudeis,paganis
7 hereticis. de cōſec. diſt.1.eccleſiā.c.7 ſeq. ¶ Tertiodecimo
corporib9 exenteratis vel diuiſis vt oſſa ad ſepulturā deportē
tur:vt in extrauagāte Bonifacij.6. deteſtande ſub tit. de ſepul.
¶ Quartodecimo illi qui poſt mortē:de hereſi.cōuincūtur:vt
in.c.ſi eps.de here. ¶ Quintodecimo generaliter nullus no
torius,decedēs in ipſo notorio mortali pctō,ſepeliēdus eſt. d.c.
quibus.7.c.nō extimemus.7. c.pro obeuntibus.7.c.cū grauia.
13.q. 2.oēs enim caſus ſupradicti locū habent in notorijs:pctō
res enim occulti ſunt ſepeliendi,habent etiā locū in non recon
ciliatis. Si enim cōfiteantur,ſicut eis cōceditur corpus chriſti,
ita eccleſiaſtica ſepultura.13.q.3.queſitum. Si etiaz ſigna pe
nitentie apparuerūt,ſi loquelam amiſerant, tunc poſt mortem
ſunt abſoluendi: 7 ad orationes 7 ad alia eccleſiaſtica ſuffragia
recipiendi 7 ſepeliendi,ſed heredes pro eis ſatiſfacere tenētur
proximis:vt in d.c.parochiano .eo. tit.7 de rapto.c.literis.7.c.
a nobis.2.de ſen.excō. Et ad probandū huiuſmodi ſigna,ſuffi
cit in hoc caſu vnus teſtis.26.q.6.qui recedunt.7.ca.ſen. Fallit
tamen hoc in raptoribus 7 violatoribus eccleſie:7 de illis, qui
moriuntur in torneamentis:7 alijs ſimilibus ſupra recitatis:qui
bus eccleſie ſepultura interdicitur. Adde etiā predictis qd no.
Panor.in.c.ex parte preālle.q decedēs ſine cōfeſſione exterio
ri in extremo vite facta,dbet ſepeliri in cimiterio eccliē: ex quo
cōfeſſionez nō contēpſit: ſed morte preuētus eſt. Non eſt enim
credendū,q deceſſerit in mortali pctō, de quolibet enim preſu
mēdū eſt bonū, niſi cōtēpſiſſet per annū cōfeſſionē, vt dictū eſt

Interdicto
monacho proprieta rio
Tutorem fi lijs ſacer dotem inſti tuenti
Judeis, pa ganis, 7 he reticis
Diuiſio cor porib9 poſt mortem
De hereſi co.u ictis.
Notorijs.

cantores illius loci debent incipere, ℟. Subuenite ſancti Dei. Quere ſupra in officio funeris clerici. fol. 142. ⁊ oēs alij clerici debent inceptū ℟ium totū vſq; ad finē proſequi: verſum vero Suſcipiat te christus. cātabūt ipſi cātores, vel alij duo qbus iniūctū a cātore pro ſue volūtatis libito fuerit: poſt repetitionē vero .ſ. Suſcipientes. alij duo, qbus cātor innuerit, vel ipſimet cātores dicēt, ℣. Requiē eternam. ceteri vero clerici cātabūt repetitionē .ſ. Offerentes eā in conſpectu altiſſimi. ℟. Subuenite. vt ſupra. fo. 142.

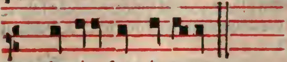
¶ Dum autē cantatur predictū ℟iū, ſacerdos accipiat aquā benedictā de manu miniſtri: ⁊ aſpergat corpus defuncti: ⁊ poſtea ſimiliter incenſet illud. Et finito ℟io, cantor cum primo choro dicat. Kyrie el. Et ſcōs chorus Chriſte el. Deinde oēs ſimul dicāt. Kyrie el. quo finito ſacerdos dicat alta voce. Pater nr̄. ℣. Et ne nos. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus.

DEus cui oia viuunt, ⁊ cui non pereunt moriēdo corpora noſtra, ſed mutantur in melius, te ſupplices exoramus: vt ſuſcipi iubeas animā famuli tui, N. p manus ſcōꝝ angeloꝝ deducendā in ſinū amici tui Abrahe patriarche: reſuſcitādāq; in nouiſſimo iudicij magni die, vt qcquid vitioꝝ diabolo ſallēte traxit, tu pius ⁊ miſericors abluas indulgēdo. Per Chriſtum dn̄m noſtrū. ℟. Amen. Finita oratione, cantores incipiāt ℟. Libera me domine. Quere ſupra in officio funeris clerici. fol. 143. Et repetitur ℟. Liberā me domine. ⁊ interī q̄ dictū ℟iū ſcōo cantat, fiat de aqua benedicta ⁊ incēſo vt ſupra. Cōpleto vero ℟io dicat vt ſupra: Kyrie el. ⁊ Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus.

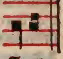
ABſolue, queſumus domine, animam famuli tui, N. vt defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ que per fragilitatē carnis humana conuerſatione peccata cōmiſit, tu venia miſericordiſſime pietatis abſterge. Per chriſtum dn̄m noſtrū. ℟. Amen. Finita orone aliqui de circūſtātibus accipiant feretrū, ⁊ deportēt defunctū ad tumulū: ⁊ dum portatur, clerici cantēt ſequētes aīas: In paradiſū deducant te angeli. fo. 144. Aña. Ego ſum. vt ſup. fo. 147. Canticū. Benedictus dn̄s deus iſrael. Finito cantico cantetur añ. Ego ſum. tota. His oibus finitis, ſacerdos accipiat

aquã benedictã:⁊ aſpergat corpus defuncti ⁊ tumulũ:⁊ poſtea
incenſet ſimiliter:⁊ dicat alta voce Pater nr̃. ℣. Et ne nos.
℟. Sed libera. ℣. Non intres in iudicium cum ſeruo tuo domine.
℟. Quia nõ iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuens. ℣. A porta in/
feri. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen.
℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Satiſfaciat tibi, queſumus dñe deus noſter, pro aĩa famu/
liᶜ tuiᶜ dei genitricis ſemperqз virginis marię ⁊ ſanctiſſi
moꝝ petri ⁊ pauli aploꝝ, ⁊ ſcti, N. omniũqз ſctõꝝ tuoꝝ oratio:
⁊ pręſentis familię tuę humilis ⁊ deuota ſupplicatio, vt pecca/
torum omnium veniaз, quam precamur obtineat: nec eum pa/
tiaris cruciari gehẽnalibus flãmis, quẽm filij tui domini noſtri
Jeſu chriſti pretioſo ſanguine redemiſti. Qui tecũ ⁊ cum ſpiri/
tu ſancto viuit ⁊ regnat deus. Per omnia ſecula ſeculorũ. ℟.
Amen. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Et idem ſa
cerdos dicat. Anima eius, ⁊ animę omniũ fideliũ defunctorũ
per miſericordiam dei. Et cantores immediate ſubiungant.

Et circũſtan/
tes clerici re/
ſpondeant.

Et tunc ſtatim cantores incipiũt reſponſoriũ. Memẽto mei deus.
Quere ſupra in officio funeris clerici. fo. 149. Dum prędictũ
reſponſoriũ cãtatur, reuertãtur in eccleſiam. Et poſtq̃ reuerſi
fuerint, ſtent ordinate ĩ choro. Et finito ℟io, ſacerdos dicat al
ta voce. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libe/
ra nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animam eius. ℣. Requieſcat
in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meã. ℟. Et clamor
meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus.

Tibi domine commendamus animam famuliᶜ tuiᶜ, N. vt
defunctus ſeculo tibi viuat: ⁊ quę per fragilitatem mũda/
nę conuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimę
pietatis absterge. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟ium.
Amen. ¶ De officio ſepulturę Paruulorum. Cap. 34.

Incipit officium ſepulturę Paruulorum chriſtianorum.
Quãdo puer extrahitur de domo, ⁊ deportatur ad eccle/
ſiam

ſiam dñr pſalmi graduales. vʒ pſal. Ad dñm,cum tribularer. cum reliquis vſqʒ ad pſalmum. Laudate nomen domini ⁊c. Quere infra. fol. 183. cum Gloria patri. In fine vero vltimi pſalmi dicitur. Gloria patri. ⁊ Sicut erat. ¶ Uel ſic cũ puer extrahitur de domo incipitur pſalmus. Beati immaculati ⁊c. ⁊ ps. Laudate pueri dñm. Et dñr cuʒ Gloria patri. ⁊ Sicut erat. Et qñ puer fuerit in eccl'ia,icipit añ. Hic accipiet benedictionẽ a dño: ⁊ miſericordiã a deo ſalutari ſuo:q: hęc eſt generatio q̃rẽtiũ dñm. ps. Dñi eſt terra. Quo finito dicatur. Kyrie el. Chriſte el. Kyrie el. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sʒ libera nos. ℣. Me autem propter innocentiã ſuſcepiſti. ℟. Et cõfirmaſti me in cõſpectu tuo in ęternum. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oro.

Omnipotens ⁊ mitiſſime deus, qui omnibus paruulis renatis fonte baptiſmatis,dum migrant a ſeculo ſine vllis eoꝝ meritis vitã illico largiris ęternã,ſicut animę huius paruuli hodie credim⁹te feciſſe:fac nos,queſumus dñe,ꝑ interceſſionẽ beatę marię virginis, ⁊ oĩuʒ ſctoꝝ tuoꝝ hic purificatis tibi mẽtibus famulari: ⁊ in paradiſo cũ btis paruulis pereniter ſociari. Per chriſtũ dñm noſtrũ. ℟. Amen. ¶ Dum portatur ad tumuluʒ dicatur aña. Iuuenes ⁊ virgines,ſenes cũ iunioribus laudent nomẽ dñi. ps. Laudate dñʒ de celis. Deinde dicat. Kyrie el. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſõ. Pater nr̃. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Sinite paruulos venire ad me. ℟. Taliũ eſt enĩʒ regnum cęloꝝ. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oratio.

Omnipotẽs ſempiterne deus ſanctę puritatis amator:q animã huius paruuli ad celoꝝ regna hodie miſericorditer vocare dignatus es: digneris etiam domine ita nobiſcũ miſericorditer agere:vt meritis tuę ſctiſſimę paſſionis: ⁊ interceſſione beatę marię virginis: ⁊ omnium ſanctorum tuorum: in eodem regno nos cum omnibus ſãctis: ⁊ electis tuis ſemꝑ faciaſ cõgaudere celeſtibus. Qui viuis ⁊ regnas cũ deo patre in vnitate ſpiritus ſancti deus:per omnia ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amen. ¶ Quando reuertuntur ad eccleſiam:pronuntiat antiphonã. Benedicite dominum, deinde dicatur pſalmus. Bñdicite omnia opera domini domino. Quo finito:dicitur tota antiphona. Benedicite dominũ omnes electi eius: agite dies letitie: ⁊ cõfitemini illi. Deinde dicatur, ℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Deus qui corda fidelium ſancti ſpiritus illuſtratione docuiſti: da nobis in eodem ſpiritu recta ſapere: ⁊ de eius ſemper conſolatione gaudere. Oratio.

Concede nos famulos tuos, queſumus domine deus, perpetua mentis ⁊ corporis ſanitate gaudere: ⁊ glorioſa beate Marie ſemper virginis interceſſione a preſenti liberari triſtitia, ⁊ eterna perfrui letitia. Oratio.

Deus qui miro ordine angelorum miniſteria hominūq; diſpenſas concede propitius, vt quibus tibi miniſtrantibus in celo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Per chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amē. ¶ Ritus ſepeliendi defunctum ſecularem: ſm vſum patriarchatus venetiarum. Ca. 25.

Cum clerici ad fun⁹ aliquod accedūt: accolitis ⁊ cruce ꝑcedētib⁹ ordinate pergunt ad locū, vbi eſt corpus. ſ. vel ad eccleſiam: vel ad domū defuncti: legēdo pſalmos graduales diſtincte ⁊ moroſe. Et cum peruenerint ad eccleſiā, vbi tumulandus eſt defunctus, ingrediendo eam cantent ſequens reſpōſoriū, vt hic inferius notatum eſt: cum ſuo verſu ⁊ reſumptione.

Finito ℟. ſi nōn fuit cātatum nocturnū triū lectionū, cantetur. Quo finito incipiat reſpōſoriū ſequēs, cū verſu ⁊ reſumptione.

Quomodo

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos indu/cas. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requie/ſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. Reſponſoriũ. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Adeſto, queſumus dñe, ſupplicationibus noſtris, ꝛ pias aures tuas ad preces noſtras inclinare digneris: vt nos de throno maieſtatis tuę clementer exaudias, ꝛ orationes famulatus noſtri dignãter admittas. Te inuocamus domine ſancte, pater oĩpotens, eterne deus: pro anima famuli tui, quã hodierna die de hac luce vocare dignatus es, vt iubeas ei preparari paradiſi tui loca virentia: nõ eam exurat flãma ignis crudelis gehẽne: quia ꝑpter eã dominus noſter ieſus chriſtus filius tuus in ligno

cum ſanctis ⁊ electis tuis eum reſuſcitari iubeas. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ℣. Requiem eternam dona ei domine. ℟. Et lux perpetua luceat ei. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen.

¶ In die .7.30. atq; in anniuerſario reſponſorium. Cap. 26.

Kyrie el. Chriſte el. Kyrie el. Pater nr̄. ℣. Et ne nos inducas in tētationē. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eius. ℣. Requieſcat i pace. ℟. Amē. ℣. Dn̄e exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cū ſpi. Oremus. Oratio.

TE dn̄e ſctē, pater oīpotēs, eterne deus ſuppliciter depre

camur p̄o anima famuli tui, quaȝ a voraginibus huius ſeculi ad te accerſiri p̄cepiſti, vt digneris ei dñe dare locum luciduȝ ⁊ locum refrigerij ⁊ quietis, liceatq̄ȝ ei tranſire portas infernorū, ⁊ penas tenebrarū, maneatq̄ȝ in manſionibus ſanctoruȝ: ⁊ in luce ſancta quā olim abrahe promiſiſti ⁊ ſemini eius: ſed cum magnus dies ille reſurrectionis aduenerit, reſuſcitare eū digneris dñe ad requieȝ vna cum ſctis ⁊ electis tuis, deleas eius delicta atq̄ȝ peccata, vſq̄ȝ ad nouiſſimū quadrantem: tecūq̄ȝ imortalitatis tue vitam ⁊ regnū conſequatur eternum. Per chriſtū dominum noſtrum. ℟. Amen. Aña. Hec requies mea in ſeculuȝ ſeculi: hic habitabo quoniam elegi eam. Oremus. Oratio.

Diri vulneris nouitate percuſſi, ⁊ quodāmodo cordibus ſauciati miſericordiā tuam mundi redemptor flebilibus vocibus imploramus, vt chari noſtri animam proprium ad te datorē reuertēteȝ blande, leniterq̄ȝ ſuſcipias, ⁊ ſiquas ille ex hac carnali cōmoratione contraxit maculas, tu deus ſolita pietate clementer indulgeas: obliuioniq̄ȝ in perpetuuȝ tradas: atq̄ȝ eā deȝ laudē tibi cū ceteris redditurā, ⁊ ad corpus quoq̄ȝ reuerſurā ſanctorū tuorū cetibꝰ aggregari p̄cipias. Per chrm̄. ℟. Amē. Aña. Aiaȝ p̄camur quā creaſti dñe, vt ſuſcipi iubeas in regnū tuū: ⁊ in ſinu abrahe collocari facias, vt cū btō lazaro portionē accipiat. Oremꝰ. Oro.

Omnipotētis dei miſericordiā deprecemur, cuius iudicio naſcimur ⁊ finimur, vt ſpūm fratris vel ſororis nr̄i, quē dn̄s pietas de incolatu mūdi huiꝰ trāſire p̄cepit, reqes eterna ſuſcipiat, ⁊ cum btē reſurrectioni p̄ſentet: ⁊ in finibꝰ abrahe, iſaac ⁊ iacob collocare dignet. Per chrm̄. ℟. Amē. Aña. Spūs tuus bonus deducet me in terrā rectā ꝓpter nomen tuum dñe viuificabis me in equitate tua, ⁊ educes de tribulatione animaȝ meam. Oremus. Oratio.

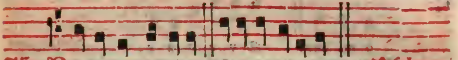
Deus qui iuſtis ſupplicationibus ſemper p̄ſto es, qui pia vota dignaris intueri, da famulo tuo, cui hodie officia p̄ſtamus, cum ſanctis atq̄ȝ electis tuis beati muneris portionē. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amē. Aña. Credo dñe deus carnis reſurrectionem, ⁊ vitam eternam, ſed tantum deprecor tuam clemētiam vt nō inter hedos, ſed inter oues cōſortium merear. Oremus. Oro.

Clemētiam tuā ſuppliciter exoramus dñe ſancte, pater omnipotēs, eterne deus, redemptor animarū pro anima famuli tui, quā de hac luce accerſiri iuſſiſti, vt angelꝰ tuus ſuſci

piat eam:ꝛ ſpūs tuus refrigeret eam,ꝛ cum iudicabit nō exeat condemnata. Pſalmus. De profundis. Requiem eternam. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. Oremus. Oro.

Abſolue,queſumus dn̄e,animā famuli tui:ꝛ aīas omniū famulorꝫ tuorꝫ cōfratrum noſtrorꝫ ab omni vinculo delictorū,vt in reſurrectionis gloria inter ſanctos,ꝛ electos tuos reſuſcitati reſpirent.Per chriſtum dn̄m noſtrū. ℟. Amen. ℣. Requiē eternam dona eis domine. ℟. Et lux ppetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ¶ Incipit officiū in agenda mortuorū.

¶ Ad veſperas abſolute incipitur. Cap. 27.

Añ. Pla ce bo do mi no. E v o v a e. Pſalmus.

Dilexi quoniā exaudiet dominus vocē orationis meę. Quia inclinauit aurē ſuā mihi:ꝛ in diebus meis inuocabo. Circūdederūt me dolores mortis:ꝛ pericula inferni inuenerūt me. Tribulationē ꝛ dolorem inueni, ꝛ nomen domini inuocaui. O domine libera animā meā,miſericors domin⁹ ꝛ iuſtus:ꝛ deus noſter miſeretur. Cuſtodiēs paruulos dominus:humiliatus ſum ꝛ liberauit me. Conuertere anima mea in requiē tuā:quia dominus benefecit tibi. Quia eripuit animā meā de morte:oculos meos a lachrymis,pedes meos a lapſu. Placebo domino in regione viuorum. Requiem eternam: dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis. Antiphona.

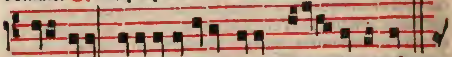
Pla ce bo do mi no, in re gi o ne vi uo rum. Añ.

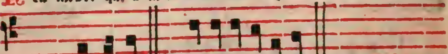
Heu mi hi, E v o v a e. Pſalmus.

Ad dominū,cū tribularer,clamaui:ꝛ exaudiuit me. Domine libera animam meam a labijs iniquis:ꝛ a lingua doloſa. Quid detur tibi,aut quid apponatur tibi: ad linguam doloſam? Sagitte potentis acute:cum carbonibus deſolato-

rijs. H eu mihi quia incolatus meus prolongatus eſt:habita/
ui cum habitantibus cedar: multum incola fuit anima mea.
C um his qui oderunt pacem eram pacificus: cum loquebar
illis,impugnabant me gratis. R. equiem ęternam dona eis
domine. E t lux perpetua luceat eis. Antiphona.

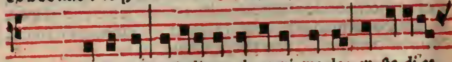

H eu mi bi: qui a in co la tus me us pro lon ga tus eſt.

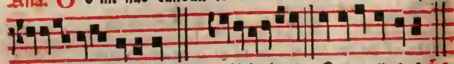

Aña. D o mi nus. E v o v a e. Pſalmus.

L Euaui oculos meos in montes:vnde veniet auxiliuȝ mi
hi? A uxilium meum a domino:qui fecit cęlum ⁊ terrã:
N on det in commotionem pedem tuum: neqȝ dormitet qui
cuſtodit te. E cce non dormitabit neqȝ dormiet qui cuſtodit
iſrael. D ominus cuſtodit te,dominus protectio tua:ſuper ma
num dexteram tuam. P er diem ſol nõ vret te:neqȝ luna p no
ctem. D ñs cuſtodit te ab omni malo:cuſtodiat animam tuaȝ
dominus. D ominus cuſtodiat introitum tuum ⁊ exitum tuũ:
ex hoc nũc ⁊ vſqȝ in ſeculum. R egem ęternam dona eis dñe.

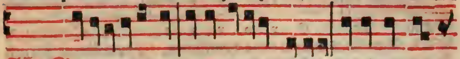
Aña. D o mi nus cuſtodit te ab omni ma lo: cu ſto di at

animam tuam dominus. Añ. S i iniquitates. E v o v a e. Ps.

D E profundis clamaui ad te dñe: domine exaudi voceȝ
meam. F iant aures tuę intendentes:in vocem depre/
cationis meę. S i iniquitates obſeruaueris domine:dñe quis
ſuſtinebit? Q uia apud te propitiatio eſt: ⁊ propter legem tuã
ſuſtinui te domine. S uſtinuit anima mea in verbo eius:ſpera
uit anima mea in dño. A cuſtodia matutina vſqȝ ad noctem:
ſperet iſrael in domino. Q uia apud dominũ miſericordia,⁊co
pioſa

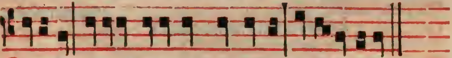
pioſa apud eum redemptio. Et ipſe redimet iſrael: ex omnibus iniquitatibus eius. Requiē ęternam donā eis domine.

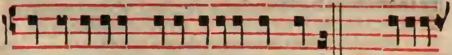

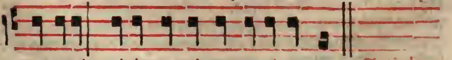

Pſalmus.

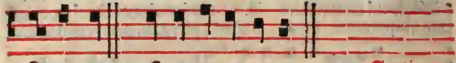
Confitebor tibi dñe in toto corde meo: qm̄ audiſti verba oris mei. In conſpectu angelorum pſallaz tibi: adorabo ad templū ſanctum tuum, ⁊ confitebor nomini tuo. Super miſericordia tua ⁊ veritate tua: qm̄ magnificaſti ſuper omne nomen ſanctum tuum. In quacūqz die inuocauero te exaudi me: multiplicabis in anima mea virtutem. Confiteantur tibi domine omnes reges terrę: quia audierunt omnia verba oris ſui. Et cantent in vijs domini: quoniaz magna eſt gloria domini. Quoniam excelſus dominus ⁊ humilia reſpicit: ⁊ alta a longe cognoſcit. Si ambulauero in medio tribulationis viuificabis me: ⁊ ſuper iram inimicorum meorum extendiſti manum tuam, ⁊ ſaluum me fecit dextera tua. Dominus retribuet pro me: domine miſericordia tua in ſeculum: opera manuum tuarum ne deſpicias. Requiem ęternam dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis. Antiphona.

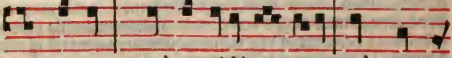

Antiphona.

Canticum.

Magnificat anima mea dominum. Et exultauit ſpiritus
meus:in deo ſalutari meo. Quia reſpexit humilitatẽ
ancillę ſuę:ecce enim ex hoc beatam me dicent oẽs generatio/
nes. Quia fecit mihi magna q potens eſt: ⁊ ſanctum nomen
eius. Et miſericordia eius a progenie in progenies: timenti/
bus eum. Fecit potentiam in brachio ſuo:diſperſit ſuperbos
mente cordis ſui. Depoſuit potẽtes de ſede:⁊ exaltauit humi/
les. Eſurientes impleuit bonis:⁊ diuites dimiſit inanes. Su
ſcepit iſrael puerũ ſuũ:recordatus miſericordię ſuę. Sicut lo/
cutus eſt ad patres noſtros abrahã:⁊ ſemini eius in ſecula. Re
quiẽ ęternã dona eis domine. Et lux ꝑpetua luceat eis. Aña.

Deinde dicatur Pater noſter. ſecreto. Et notãdum q in die/
bus ferialibus in veſperis trium;ſiue nouem lectionum,quãdo
ſine nota dicitur: ⁊ in laudibus eorũdẽ dicitur Pater noſter.
cum pſalmo Lauda anima mea dominũ. ⁊ verſiculis ⁊ debitis
orationibus:flexis genibus. In alijs vero dieb⁹ in officio defũ
ctorũ,genua non flectuntur,nec dicitur pſalmus Lauda anima
mea dominum: laudabo dñm in vita mea. Pater noſter. ℣.
Et ne nos īducas in tẽtationẽ. ℟. Sed libera nos a malo. ps.

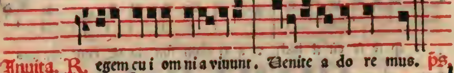
Lauda aia mea dñm:laudabo dñm in vita mea: pſallam
deo meo q̃diu fuero. Nolite ꝯfidere in principib⁹:in fi/
lijs hoĩuʒ,in qbus nõ eſt ſalus. Exibit ſpiritus eius ⁊ reuerte/
tur in terraʒ ſuam:in illa die peribunt oẽs cogitationes eorum.
Beatus cuius deus iacob adiutor eius:ſpes eius in dño deo
ipſius qui fecit celum ⁊ terraʒ:mare ⁊ oĩa que in eis ſunt. Qui
cuſtodit

cuſtodit veritatem in ſeculum: facit iudicium iniuriã patiẽtib⁹, dat eſcaȝ eſurientibus. D ominus ſoluit cõpeditos: dominus illuminat cecos. D ominus erigit eliſos: dñs diligit iuſtos. D ominus cuſtodit aduenas: pupillũ ⁊ viduã ſuſcipiet, ⁊ vias peccatorũ diſperdet. R egnabit dominus in ſecula deus tuus ſion: in generatione ⁊ generationeȝ. R. equieȝ eternam dona eis domine. E t lux perpetua luceat eis. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo: Oremus. Oratio.

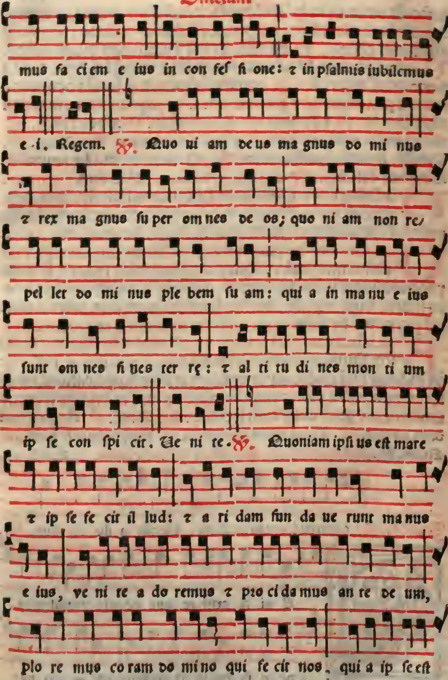
D Eus q inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos pontificali ſeu ſacerdotali feciſti dignitate vigere: preſta q̃ſumus, vt eorum quoq; perpetuo aggregentur conſortio. Orõ

D Eus venie largitor, ⁊ humane ſalutis amator: q̃ſumus clementiaȝ tuã, vt noſtre cõgregationis fratres, ſorores propinquos ⁊ bñfactores nr̃os, q ex hoc ſeculo tranſierũt beata maria ſemp virgine intercedente cũ omnibus ſanctis tuis: ad perpetue beatitudinis conſortiũ peruenire concedas. Orõ.

F Ideliũ deus oĩuȝ cõditor ⁊ redemptor: animabus famulorꝝ famularũq; tuaꝝ remiſſionẽ cũctoꝝ tribue pctõruȝ: vt indulgentiã, quã ſemper optauerũt, pijs ſupplicationibus cõſequantur. Qui viuis ⁊ regnas cũ deo patre in vnitate ſpiritus ſancti deus. Per oĩa ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amẽ. ℣. Requiẽ eternã dona eis dñe. ℟. Et lux ppetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ¶ Ad matutinum incipitur inuitatorium. Cap. 27.

mus fa ci em e ius in con feſ ſi one: ⁊ in pſalmis iubilemus
e i. Regem. ℣. Quo ni am de us ma gnus do mi nus
⁊ rex ma gnus ſu per om nes de os; quo ni am non re-
pel let do mi nus ple bem ſu am: qui a in ma nu e ius
ſunt om nes fi nes ter rę: ⁊ al ti tu di nes mon ti um
ip ſe con ſpi cit. Ve ni te. ℣. Quoniam ipſius eſt mare
⁊ ip ſe fe cit il lud: ⁊ a ri dam fun da ue runt ma nus
e ius, ve ni te a do remus ⁊ pro ci da mus an te de um,
plo re mus co ram do mi no qui fe cit nos, qui a ip ſe eſt

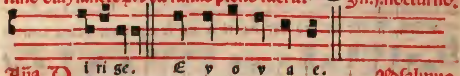
dominus

do mi nus de us no ſter: nos au tem po pu lus e ius: ⁊
o ues pa ſcu e e ius. Re gem cu i. ℣. Ho di e ſi vo/
cem e ius au di e ri tis, no li te ob du ra re cor da
veſtra, ſi cut in exa cer ba ti o ne ſe cun dum di em ten/
ta ti o nis in de ſer to, v bi ten ta ue runt me pa tres ve/
ſtri, pro ba ue runt ⁊ vi de runt o pe ra me a. Ve ni te.
℣. Qua dra gin ta an nis pro xi mus fu i ge ne ra tio/
ni huic, ⁊ di xi ſemper hi er rant cor de, ip ſi ve ro
non co gno ue runt vi as me as, qui bus iu ra ui in i ra

totum.

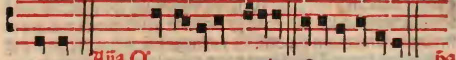
Dictum inuitatorium cuꝫ ſuo pſalmo nō dicitur, niſi in craſtino oīuꝫ ſanctoꝝ: ⁊ cū funus pſens fuerit. In .j. nocturno.

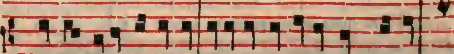
Pſalmus.

Verba mea auribus pcipe domine: intellige clamorem
meum. Intende voci orationis meę: rex meus ⁊ deus
meus. Quoniam ad te orabo dñe: mane exaudies vocē meā.
Mane aſtabo tibi ⁊ videbo: qm̄ non deus volens iniquitatem
tu es. Neqꝫ habitabit iuxta te malignus: neqꝫ permanebunt
iniuſti ante oculos tuos. Odiſti oēs qui operantur iniquitateꝫ:
perdes oēs qui loquūtur mendaciū. Virum ſanguinū ⁊ dolo
ſuꝫ abominabitur dñs: ego aūt in multitudine miſericordię tuę
Introibo in domū tuā: adorabo ad templū ſanctū tuum in ti/
more tuo. Domine deduc me in iuſtitia tua propter inimicos
meos: dirige in conſpectu tuo viam meam. Quoniā non eſt in
ore eorū veritas: cor eorum vanuꝫ eſt. Sepulchrū patens eſt
guttur eorū: linguis ſuis doloſe agebant: iudica illos deus. De/
cidant a cogitationibus ſuis ſm multitudinem impietatum eo
rum, expelle eos: quoniam irritauerunt te domine. Et lęten/
tur omnes qui ſperant in te: in ęternum exultabunt ⁊ habitabis
in eis. Et gloriabuntur in te oēs qui diligunt nomen tuum:
quoniā tu benedices iuſto. Domine vt ſcuto bonę voluntatis
tuę coronaſti nos. Requiem ęternā dona eis domine. Aña.
Dirige

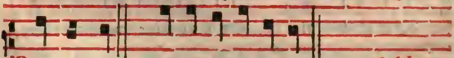

Domine ne in furoꝛe tuo arguas me, neqȝ in ira tua corripias me. Miſerere mei domine quoniam infirmus ſum: ſana me domine quoniam conturbata ſunt oſſa mea. Et anima mea turbata eſt valde: ſed tu domine vſquequo? Conuertere domine, ⁊ eripe animam meam: ſaluuȝ me fac propter miſericoꝛdiam tuam. Quoniam non eſt in moꝛte, qui memoꝛ ſit tui: in inferno autem quis confitebitur tibi? Laboꝛaui in gemitu meo: lauabo per ſingulas noctes lectum meū: lachꝛymis meis ſtratuȝ meū rigabo. Turbatus eſt a furoꝛe oculuſ meuſ, inueteraui inter omnes inimicos meos. Diſcedite a me omnes qui operamini iniquitatem: quoniam exaudiuit dominus vocem fletus mei. Exaudiuit dominus depꝛecationem meā: dominus oꝛationem meam ſuſcepit. Erubeſcant ⁊ conturbentur vehementer omnes inimici mei: conuertantur ⁊ erubeſcant valde velociter. Requiem ęternam dona eis. Aña.

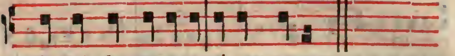

Domine deus meus in te ſperaui: ſaluuȝ me fac ex omnibus perſequētibus me ⁊ libera me. Nequādo rapiat

vt leo animam meam: dum non eſt qui redimat: neqꝫ qui ſaluū
faciat. Domine deus meus ſi feci iſtud: ſi eſt iniquitas in ma-
nibus meis. Si reddidi retribuentibus mihi mala: decidā me
rito ab inimicis meis inanis. Perſequatur inimicus animā meā:
⁊ cōprehendat ⁊ conculcet in terra vitam meā: ⁊ gloriam meā
in puluerem deducat. Exurge domine in ira tua: ⁊ exaltare in
finibus inimicorum meorū. Et exurge dn̄e deus meus in pre-
cepto quod mandaſti, ⁊ ſynagoga populorum circundabit te.
Et propter hanc in altum regredere: dominus iudicat popu
los. Iudica me domine ſm iuſtitiā meā: ⁊ ſm innocētiā meam
ſuper me. Conſumetur nequitia peccatorum ⁊ diriges iuſtū:
ſcrutans corda ⁊ renes deus. Iuſtum adiutorium meum a do
mino: qui ſaluos facit rectos corde. Deus iudex iuſtus, fortis ⁊
patiens: nunquid iraſcetur per ſingulos dies? Niſi cōuerſi fue
ritis gladium ſuum vibrabit: arcum ſuū tetendit ⁊ parauit illū.
Et in eo parauit vaſa mortis: ſagittas ſuas ardentibus effecit.
Ecce parturit iniuſtitiam, concepit dolorem: ⁊ peperit iniqui-
tatem. Lacū aperuit ⁊ effodit eū: ⁊ incidit in foueam quā fe
cit. Conuertetur dolor eius in caput eius: ⁊ i verticem ipſius
iniquitas eius deſcendet. Confitebor domino ſm iuſtitiam
eius, ⁊ pſallam nomini domini altiſſimi. R. equiem eternam.

In

Deinde dicitur Pater noſter. ſecreto. Quo completo dicat hebdomadarius alta voce verſum Et ne nos inducas. Reſpōdeant oēs Sed libera nos a malo. Tūc lectoꝛ abſolute incipiat lectionem, ⁊ eandem terminet ſine Tu autem domine. Et ſic legātur omnes lectiones in officio moꝛtuoꝛū. Lectio. j.

Parce mihi domine, nihil enim ſunt dies mei. Quid eſt homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga euʒ coꝛ tuum? Viſitas eum diluculo: ⁊ ſubito pꝛobas illum. Uſquequo non parcis mihi: nec dimittis me, vt glutiam ſaliuam meam? Peccaui: Quid faciam tibi o cuſtos hominum? Quare poſuiſti me contrarium tibi: ⁊ factus ſum mihimetipſi grauis? Cur non tollis peccatum meum: ⁊ quare non aufers iniquitatem meam? Ecce nunc in puluere doꝛmiam, ⁊ ſi mane me queſieris non ſubſiſtam. Finita lectione ſecundum vſum patriarchinum, dicitur loco Tu autem domine miſerere nobis. poſt omnes lectiones de moꝛtuis. Beati moꝛtui qui in domino moꝛiuntur. ⁊ ſequitur. Reſponſoꝛium.

Lectio ſecunda.

Tedet animam meã vitę meę, dimittã aduerſuz me eloquium meum. Loquar in amaritudine animę meę, dicaz deo, noli me condemnare. Indica mihi, cur me ita iudices. Nũquid bonũ tibi videtur ſi calũnieris: ⁊ opprimas me opus manuum tuarũ: ⁊ conſiliũ impiorũ adiuues? Nũquid oculi carnei tibi ſunt: aut ſicut videt homo: ⁊ tu vides? Nunqd ſicut dies hominis dies tui: ⁊ anni tui ſicut humana ſunt tempora? Ut queras iniquitatem meã: ⁊ peccatũ meũ ſcruteris. Et ſcias q nihil impium fecerim: cuz ſit nemo, qui de manu tua poſſit eruere. ℟.

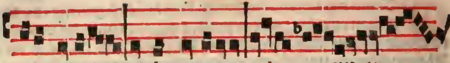
Lect. 3.

Magnus

Manus tuę domine fecerunt me: ⁊ plaſmauerunt me to/tum in circuitu: ⁊ ſic repente pręcipitas me? Memen/to queſo, ꝙ ſicut lutum feceris me, ⁊ in puluerem reduces me. Nonne ſicut lac mulſiſti me, ⁊ ſicut caſeuȝ me coagulaſti? Pel/le ⁊ carnibus veſtiſti me, oſſibus ⁊ neruis compegiſti me. Ui/tam ⁊ miſericordiam tribuiſti mihi, ⁊ viſitatio tua cuſtodiuit ſpiritum meum.

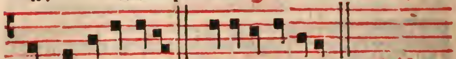
Reſponſorium.

In ſecundo nocturno, Añа.

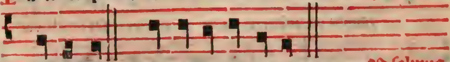

Pſalmus.

Dominus regit me ⁊ nihil mihi deerit: in loco paſcuę ibi me collocauit. Super aquaȝ refectionis educauit me, animam meam conuertit. Deduxit me ſuper ſemitas iuſtitię: propter nomen ſuum. Nam ⁊ ſi ambulauero in medio vmbrę mortis: non timebo mala, quoniã tu mecum es. Virga tua ⁊ baculus tuus: ipſa me conſolata ſunt. Paraſti in conſpectu meo menſaȝ: aduerſus eos, qui tribulant me. Impinguaſti in oleo caput meuȝ: ⁊ calix meus inebrians q̃ȝ pręclarus eſt. Et miſericordia tua ſubſequatur me, oĩbus diebus vitę meę. Et vt inhabitem in domo dñi, in longitudine dierũ. Requiẽ ęternam dona eis dñe. Et lux ppetua luceat eis. Antiphona.

Pſalmus.

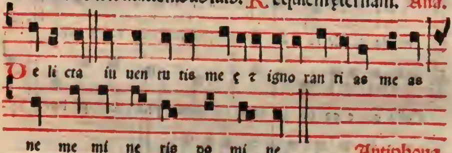

Pſalmus.

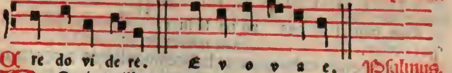
Ad te dñe leuaui aiam meã: deus meus in te confido, non erubeſcam. Neqȝ irrideãt me inimici mei: etenim vniuerſi qui ſuſtinent te: nõ cõfundentur. Confundantur oẽs iniqua agentes ſupuacue. Vias tuas domine demonſtra mihi: ⁊ ſemitas tuas edoce me. Dirige me in veritate tua ⁊ doce me, qꝛ tu es deus ſaluator meus, ⁊ te ſuſtinui tota die. Reminiſce/

re

re miſerationū tuaꝝ dn̄e: ⁊ miſericordiaꝝ tuarū, q̄ a ſeculo ſunt. Delicta iuuentutis mee ⁊ ignorātias meas ne memineris domine. Secundū miſericordiam tuā memento mei tu, propter bonitatem tuam dn̄e. Dulcis ⁊ rectus dominus: propter hoc legē dabit delinquentibus in via. Diriget manſuetos in iudicio: docebit mites vias ſuas. Uniuerſe vie dn̄i miſericordia ⁊ veritas: requirētibus teſtamentū eius ⁊ teſtimonia eius. Propter nomen tuū domine propitiaberis peccato meo: multū eſt enim. Quis eſt homo qui timet dominū? legē ſtatuit ei in via quam elegit. Anima eius in bonis demorabitur: ⁊ ſemen eius hereditabit terrā. Firmamētū eſt dominus timentibus eum: ⁊ teſtamentū ipſius vt manifeſtetur illis. Oculi mei ſemꝑ ad dominū: quoniam ipſe euellet de laqueo pedes meos. Reſpice in me ⁊ miſerere mei: q̄a vnicus ⁊ pauꝑ ſum ego. Tribulationes cordis mei multiplicate ſunt, de neceſſitatibus meis erue me. Uide humilitatē meam ⁊ laborem meum, ⁊ dimitte vniuerſa delicta mea. Reſpice inimicos meos quoniam multiplicati ſunt: ⁊ odio iniquo oderunt me. Cuſtodi animam meā ⁊ erue me: nō erubeſcam quoniam ſperaui in te. Innocentes ⁊ recti adheſerunt mihi: quia ſuſtinui te. Libera deus iſrael: ex omnibus tribulationibus ſuis. Requiem eternam. Añа.

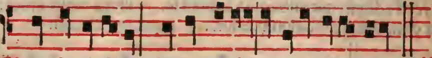
Antiphona.

Pſalmus.

Dominus illuminatio mea ⁊ ſal⁹ mea: quē timebo? Dominus protector vite mee: a quo trepidabo? Dū appropiāt ſuꝑ me nocētes: ⁊ vt edāt carnes meas. Qui tribulant me inimici mei: ipſi infirmati ſunt ⁊ ceciderūt. Si conſiſtāt aduerſuꝫ

me caſtra:non timebit coꝛ meum. S i exurgat aduerſum me pꝛelium:in hoc ego ſperabo. V nam petij a domino,hanc re/quirã:vt inhabitẽ in domo dñi oĩbus diebus vitę meę. V t vi/deam volũtatem dñi ⁊ viſitem templũ eius. Q m̃ abſcõdit me in tabernaculo ſuo in die maloꝛũ:pꝛotexit me in abſcondito ta/bernaculi ſui. I n petra exaltauit me:⁊nũc exaltauit caput me ſup inimicos meos. C ircuiui ⁊ immolaui in tabernaculo eius hoſtiã vociferationis:cãtabo ⁊ pſalmũ dicã dño. E xaudi dñe vocẽ meã qua clamaui ad te,miſerere mei ⁊ exaudi me. T ibi dixit coꝛ meũ,exqſiuit te facies mea:faciẽ tuã dñe requirã. N e auertas faciem tuaȝ a me:nec declines in ira a ſeruo tuo. A d iutoꝛ meus eſto ne derelinquas me:neqȝ deſpicias me deus ſa lutaris meus. Q m̃ pater meus ⁊ mater mea d̃reliquerũt me: dñs aũt aſſumpſit me. L egẽ pone mihi dñe in via tua:⁊ dirige me in ſemitam rectaȝ pp inimicos meos. N e tradideris me in animas tribulantiuȝ me: qm̃ inſurrexerũt in me teſtes iniqui,⁊ mentita eſt iniquitas ſibi. C redo videre bona domini in terra viuentium. E xpecta dñm,viriliter age:⁊ confoꝛtetur coꝛ tuũ, ⁊ ſuſtine dominum. R equiem ęternam:dona eis dñe. Añа.

C re do vi de re bo na domini in terra viuen tum. ℣.

Collo cet e os do mi nus cum pꝛin ci pi bus. ℟.

Cum pꝛin ci pi bus po pu li ſu i. Tunc ſecrete dicit Pr̃ noſter. Et ſubiuncto Et ne nos indu. ⁊c. Lectio quarta.

R Eſponde mihi:quantas habeo iniquitates ⁊ peccata: ſcelera mea ⁊ delicta oſtende mihi. Cur faciem tuaȝ ab ſcõdis: ⁊ arbitraris me inimicũ tuũ? Cõtra foliũ qd̃ vẽto rapi tur oſtendis potentiã tuã, ⁊ ſtipulã ſiccã perſequeris. Scribis enim contra me amaritudines,⁊ cõſumere me vis pctĩs adole

ſcentię

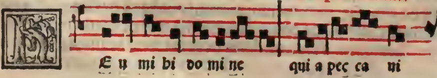
ſcĕtie meę. Poſuiſti in neruo pedē meū: ⁊ obſeruaſti oēs ſemi/tas meas: ⁊ veſtigia pedū meoꝝ cōſideraſti. Qui quaſi putredo cōſumēdus ſū: ⁊ quaſi veſtimentū qđ comeditur a tinea. ℟.

Lectio quinta.

Homo natus de muliere breui viuens tempore, repletur multis miſerijs. Qui quaſi flos egreditur ⁊ conteritur: ⁊ fugit velut vmbra: ⁊ nunq̄ in eodem ſtatu permanet. Et dignum ducis ſuper huiuſcemodi aperire oculos tuos: ⁊ addu cere eum tecum in iudicium? Quis poteſt facere mundum de immundo conceptum ſemine? Nonne tu qui ſolus es? Bre/ues dies hominis ſunt, numerus menſium eius apud te eſt. Conſtituiſti terminos eius: qui preteriri non poterunt. Rece/de ergo paululum ab eo: vt quieſcat donec optata veniat: ⁊ ſi/cut mercenarij dies eius.

Reſponſorium.

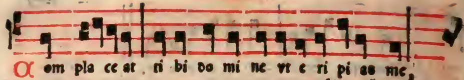
Lectio ſexta.

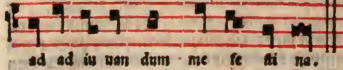
Quis mihi hoc tribuat vt in inferno protegas me, ⁊ abſcondas me, donec pertranſeat furor tuus: ⁊ conſtituas mihi tempus: in quo recorderis mei? Putas ne mortuus homo rurſum viuat? Cunctis diebus, quibus nunc milito: expecto donec veniat immutatio mea. Vocabis me, ⁊ ego reſpondebo tibi. Operi manuum tuarum porriges dexteram. Tu quidem greſſus meos dinumeraſti: ſed parce peccatis meis. Reſponſorium 6. Ne recorderis peccata mea domine. quere ſupra in officio funeris clerici. folio. 143. In. iij. nocturno

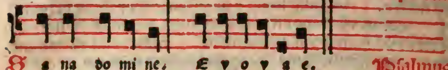
Aña. Com pla ceat. E v o v a e. Pſalmus.

Expectans expectaui dominum, ⁊ intendit mihi. Et exaudiuit preces meas:⁊ eduxit me de lacu miſerie ⁊ de luto fecis. Et ſtatuit ſupra petram pedes meos:⁊ direxit greſſus meos. Et immiſit in os meum canticum nouum: carmen deo noſtro. Uidebunt multi ⁊ timebunt,⁊ ſperabunt in domino. Beatus vir cuius eſt nomen domini ſpes eius, ⁊ non reſpexit in vanitates ⁊ inſanias falſas. Multa feciſti tu domine deus meus mirabilia tua, ⁊ cogitationibus tuis non eſt qui ſimilis ſit tibi. Annunciaui ⁊ locutus ſum: multiplicati ſunt ſuper numerum. Sacrificium ⁊ oblationem noluiſti: aures autem perfeciſti mihi. Holocauſtum ⁊ pro peccato non poſtulaſti:tunc dixi,ecce venio. In capite libri ſcriptū eſt de me:vt facerem voluntatem tuam deus meus volui:⁊ legem tuā in medio cordis mei. Annunciaui iuſtitiam tuam in eccleſia magna, ecce labia mea non prohibebo,domine tu ſciſti. Iuſtitiā tuam non abſcondi in corde meo:veritatem tuam ⁊ ſalutare tuum dixi. Non abſcondi miſericordiam tuam,⁊ veritatem tuam a cōcilio multo. Tu autem domine ne longe facias miſerationes tuas a me: miſericordia tua ⁊ veritas tua ſemper ſuſceperunt me. Quoniam circundederunt me mala, quorum non eſt numerus:comprehenderunt me iniquitates mee, ⁊ non potui vt viderē. Multiplicate ſunt ſuper capillos capitis mei,⁊ cor meū dereliquit me. Complaceat tibi domine vt eruas me: domine ad adiuuandum me reſpice. Confundantur ⁊ reuereantur ſimul:qui querunt animam meam vt auferant eam. Conuertantur retrorſum ⁊ reuereantur:qui volunt mihi mala. Ferant confeſtim confuſionem ſuam:qui dicunt mihi euge euge. Exultent ⁊ letentur ſuper te omnes querentes te: ⁊ dicant ſemper magnificetur dominus qui diligunt ſalutare tuum. Ego autem mendicus ſum ⁊ pauper: dominus ſolicitus eſt mei. Adiutor meus ⁊ protector meus es tu: deus meus ne tardaueris. Requiem eternam dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis. Sequitur Antiphona.

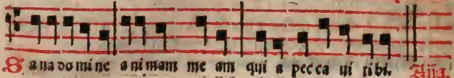
Antiphona.

Pſalmus.

Beatus vir qui intelligit ſuper egenum ⁊ pauperem: in die mala liberabit eum dominus. Dominus conſeruet eum: ⁊ viuificet eum, ⁊ beatum faciat eum in terra, ⁊ non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi ſuper lectum doloris eius: vniuerſum ſtratum eius verſaſti in infirmitate eius. Ego dixi domine miſerere mei: ſana animaꝫ meam qꝛ peccaui tibi. Inimici mei dixerunt mala mihi: quando morietur ⁊ peribit nomen eius? Et ſi ingrediebatur vt videret, vana loquebatur: cor eius congregauit iniquitatem ſibi. Egrediebatur foras: ⁊ loquebatur in idipſum. Aduerſum me ſuſurrabant omnes inimici mei: aduerſum me cogitabant mala mihi. Verbum iniquum conſtituerunt aduerſum me: nunquid qui dormit non adijciet vt reſurgat? Etenim homo pacis meę in quo ſperaui: qui edebant panes meos: magnificauit ſuper me ſupplantationem. Tu autem domine miſerere mei ⁊ reſuſcita me: ⁊ retribuam eis. In hoc cognoui quoniam voluiſti me: quoniam non gaudebit inimicus meus ſuper me. Me autem propter innocentiam ſuſcepiſti: ⁊ confirmaſti me in conſpectu tuo in ęternum. Benedictus dominus deus iſrael a ſeculo ⁊ in ſeculum fiat fiat. Requiem ęternam dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis.

Antiphona.

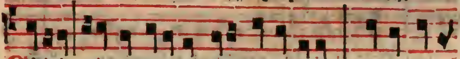
Aña.

S itiuit.

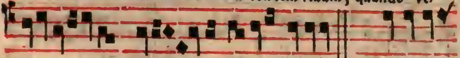

Si ti uit. E v o v a e. Pſalmus.

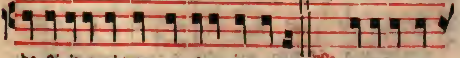
Quemadmodū deſiderat ceruus ad fontes aquarū: ita deſiderat anima mea ad te deus. Sitiuit anima mea ad deū fontē viuū: qñ veniā ⁊ apparebo ante faciem dei? Fuerunt mihi lachryme mee panes die ac nocte: dum dicitur mihi quotidie, vbi eſt deus tuus? Hec recordatus ſum ⁊ effudi in me animā meā: qm̄ trāſibo i locū tabernaculi admirabilis vſq3 ad domū dei. In voce exultationis ⁊ cōfeſſionis: ſonus epulātis. Quare triſtis es aīa mea: ⁊ quare conturbas me? Spera in deo qm̄ adhuc cōfitebor illi: ſalutare vultus mei: ⁊ deus me⁹. Ad meipſū anima mea cōturbata eſt: propterea memor ero tui de terra Jordanis ⁊ Hermonij a mōte modico. Abyſſus abyſſum inuocat: in voce cataractarū tuarū. Omnia excelſa tua ⁊ fluctus tui: ſup me tranſierunt. In die mādauit dñs miſericordā ſuā: ⁊ nocte canticum eius. Apud me oratio deo vite mee: dicam deo ſuſceptor meus es. Quare oblitus es mei: ⁊ quare cōtriſtatus incedo: dū affligit me inimicus? Dum cōfringunt oſſa mea: exprobrauerūt mihi q tribulant me inimici mei. Dū dicūt mihi per ſingulos dies: vbi eſt deus tuus? quare triſtis es anima mea, ⁊ quare conturbas me? Spera in deo qm̄ adhuc cōfitebor illi: ſalutare vultus mei ⁊ deus meus. Requiē eternam dona eis domine. Et lux perpetua luceat eis. Ant.

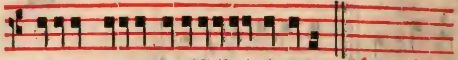
Si ti uit ani ma me a ad deum fon tem viuum, quando ve/

niam ⁊ appare bo ante fa ciem domini. ℣. Ne tradas

be ſti is a ni mas con fi ten tes ti bi. ℟. Et a ni mas

vt ſupra dicitur Pater noſter. ſubiuncto Et ne nos inducas. Lectio ſeptima.

Spiritus meus attenuabitur: dies mei breuiabuntur, ⁊ ſolum mihi ſupereſt ſepulchrum. Non peccaui, ⁊ in amaritudinibus moratur oculus meus. Libera me dñe, ⁊ pone me iuxta te ⁊ cuiuſvis manus pugnet contra me. Dies mei tranſierunt: cogitationes meę diſſipatę ſunt torquentes cor meum. Noctem verterunt in diem: ⁊ rurſum poſt tenebras ſpero lucem. Si ſuſtinuero, infernus domus mea eſt, ⁊ in tenebris ſtraui lectulum meum. Putredini dixi: pater meus es: mater mea ⁊ ſoror mea vermibus. Ubi eſt ergo nunc prętolatio mea, ⁊ patientia mea? Tu es domine deus meus.

Reſponſorium.

Libera

Lectio octaua.

Pelli meę conſumptis carnibus adheſit os meum: ⁊ de/relicta ſunt tantummodo labia mea circa dentes meos. Miſeremini mei, miſeremini mei ſaltem vos amici mei: quia manus domini tetigit me. Quare perſequimini me ſicut deus, ⁊ carnibus meis ſaturamini? Quis mihi tribuat vt ſcribantur ſermones mei? Quis mihi det vt exarentur in libro ſtilo fer/reo: vel plumbi lamina: vel celte ſculpantur in ſilice? Scio enim ꝙ redemptor meus viuit: ⁊ in nouiſſimo die de terra ſur/recturus ſum: ⁊ rurſum circundabor pelle mea: ⁊ in carne mea videbo deum ſaluatorem meum. Quem viſurus ſum ego ipſe: ⁊ oculi mei conſpecturi ſunt: ⁊ non alius. Repoſi/ta eſt hęc ſpes mea in ſinu meo.

Reſponſorium.

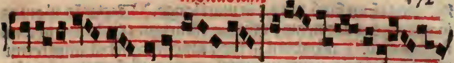

Lectio nona.

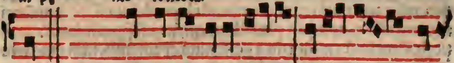
Quare de vulua eduxiſti me? qui vtinam conſumptus eſſem, ne oculus me videret. Fuiſſem quaſi non eſſem de vtero tranſlatus ad tumulum. Nunquid non paucitas dierum meorum finietur breui? Dimitte me ergo, vt plangam paululum dolorem meum: antequam vadam: ⁊ non reuertar ad terram tenebroſam ⁊ opertam mortis caligine: terram miſerię ⁊ tenebrarum: vbi vmbra mortis ⁊ nullus ordo, ſed ſempiternus horror inhabitat. Reſponſorium.

in

in pe nis tenebra/

rum. ℟. Cla man tes ⁊ di cen tes: adue ni ſti re/

demptor no ſter. Qui e rant. Requiem.

¶ Supradictũ reſponſoriũ dicat tãtũmodo cũ fit pro defunctis vigilia triũ lectionũ, vel nouez lectionũ ſine nota. Reſponſoriũ. Libera me domine. cũ ſuis verſiculis dicit ſolũmodo in craſtino oĩum ſctõꝝ: ⁊ quãdocũqꝫ nouẽ lectiones pro defũctis cũ nota dicũtur quere ſupra in offõ funeris cleri. fol. 143. Et repetit ℟. Libera me domine. Ad laudes incipitur abſolute. Aña.

Exul ta bunt do mi no. E v o v a e. Pſalmus.

Miſerere mei deus: ſm magnã miſericordiã tuaꝫ. Aña.

Exul ta bunt do mi no oſſa hu mi li a ta. Antiphona.

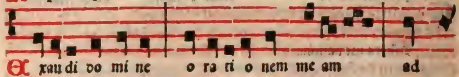

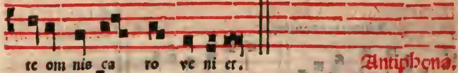
Exau di do mi ne. E v o v a e. Pſalmus.

TE decet hymnus deus in ſion, ⁊ tibi reddetur votũ in hieruſalem. Exaudi orõnẽ meã: ad te omnis caro veniet. Verba iniquorũ preualuerũt ſup nos: ⁊ impietatibus noſtris tu ꝓpitiaberis. Beatus quẽ elegiſti ⁊ aſſumpſiſti, habitabit in atrijs tuis. Replebimur in bonis domus tue: ſanctũ eſt templũ tuũ mirabile in equitate. Exaudi nos deus ſalutaris no/

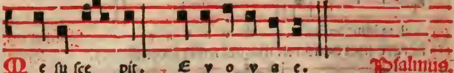
ſter:ſpes oium finiū terrę ⁊ in mari longe. P ręparās montes in virtute tua accinctus potētiā:q̄ cōturbas pfūdū maris ſonū fluctuū eius. T urbabunt gētes ⁊ timebūt:qui habitant terminos a ſignis tuis:exitus matutini ⁊ veſpere delectabis. V iſitaſti terrā ⁊ inebriaſti eā:multiplicaſti locupletare eā. F lumē dei repletū eſt aq̄s:paraſti cibū illoꝝ:q̄m ita eſt pparatio ei⁹. R iuos ei⁹ inebriās multiplica genimina ei⁹:in ſtillicidijs eius lęta bitur germinans. B enedices coronę anni benignitatis tuę: ⁊ campi tui replebuntur vbertate. P inguefcent ſpecioſa deſerti:⁊ exultatione colles accingentur. I nduti ſunt arietes oviū: ⁊ valles abundabūt frumēto:clamabūt,etenim hymnū dicent.

R equiem ęternam dona eis dn̄e. E t lux perpetua. Aña.

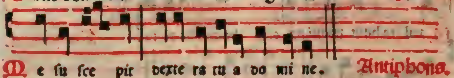

Antiphona.

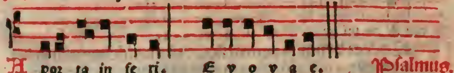

Pſalmus.

D eus deus meus : ad te de luce vigilo. Antiphona.

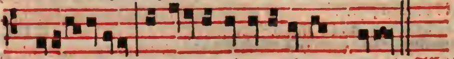
Antiphona.

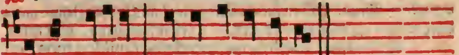
Pſalmus.

E Go dixi in dimidio dierum meorum:vadam ad portas inferi. V eſiui reſiduū annoꝝ meoꝝ:dixi nō videbo dn̄m deū in terra viuentiū. N on aſpiciā hominem vltra: ⁊ habitatorē quietis. G eneratio mea ablata eſt ⁊ cōuoluta eſt, a me:

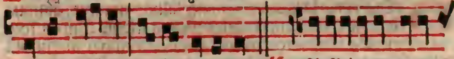
a me:quaſi tabernacula paſtoꝛ. Pꝛeciſa eſt velut a texẽte vi/
ta mea:dum adhuc oꝛdirer ſuccidit me:de mane vſq; ad veſpe/
ram finies me. Sperabã vſq; ad mane:quaſi leo ſic contriuit
oĩa oſſa mea. De mane vſq; ad veſpam finies me:ſicut pullus
hirundinis ſic clamabo:meditaboꝛ vt colũba. Attenuati ſunt
oculi mei:ſuſpiciẽtes in excelſo. Dñe vim patioꝛ:reſpõde pꝛo
me:quid dicã aut quid reſpondebit mihi cũ ipſe fecerim? Re
cogitabo tibi oẽs annos meos in amaritudine aĩe meę. Domi
ne ſi ſic viuit:ꝛ in talib⁹ vita ſpũs mei:coꝛripies me ꝛ viuificabis
me:ecce ĩ pace amaritudo mea amariſſima. Tu aũt eruiſti ani
mã meã vt nõ periret:piecisti poſt tergũ tuũ oĩa peccata mea.
Quia nõ infernus ꝯfitebitur tibi,neq; moꝛs laudabit te:nõ ex/
pectabũt q deſcendũt in lacum veritatẽ tuã. Viuẽs viuẽs ipſe
cõfitebitur tibi ſicut ꝛ ego hodie:pater filijs notã faciet veritatẽ
tuã. Dñe ſaluum me fac,ꝛ pſalmos noſtros cantabimus cun
ctis diebus vitę noſtrę in domo dñi. R. equiem ęternam. Añ.

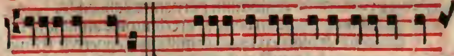
A por ta in feri e ru e do mi ne a ni mam me am. Añ.

O m nis ſpi ri tus. E v o v a e. Pſalmus.
Laudate dominum de celis: laudate eum in excelſis. Añ.

O mnis ſpi ri tus lau det domi num. ℣. Audiui vocem de cę/

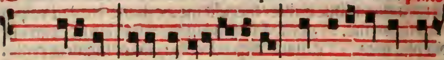

lo dicentem mi bi. ℟. Beati moꝛ tui qui in do mi no moꝛ/

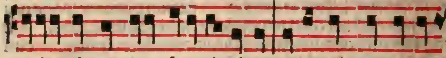

ri un tur. Añ. Ego ſum. E v o v a e. Canticum.

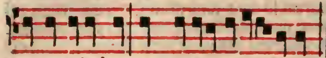
Benedictus dominus deus iſrael: quia viſitauit ⁊ fecit. pſalꝰ.

Aña. Ego ſum re ſur re cti o ⁊ vi ta: qui cre dit in me

etiam ſi moꝛ tu us fu e rit vi uet: ⁊ om nis qui vi uit

Qua aña finita dicit Pater nr̃ ſecreto, ℣. Et

⁊ cre dit in me, non mo ri e tur in ęter num. ne nos inducas.

In tẽtationem. ℟. Sed libera nos a malo. Ps. De pꝛofundis.

¶ Nota ꝙ ps. De pꝛfundis. dicitur ad laudes defunctoꝛum diebus ferialibus: ⁊ feſtis triũ lectionũ: etiã ſi laudes immediate dicãtur poſt vigiliã. Et nullo alio tempoꝛe dicitur pſalmus. De pꝛofundis. in laudibꝰ defunctoꝝ. Sed dicto verſu. Et ne nos inducas. ⁊ rñſo. Sed libera nos. dicãtur verſus ſeq̃ntes, ſcilicet, ℣. A poꝛta inferi. ℟. Erue domine animas eoꝝ. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi oꝛationẽ meã. ℟. Et clamoꝛ meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Deus q inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos pontificali ſeu ſacerdotali feciſti dignitate vigere: pꝛeſta q̃s, vt eoꝛum quoq perpetuo aggregentur conſoꝛtio. Oratio.

Deus venię largitoꝛ ⁊ humanę ſalutis amatoꝛ, q̃ſumus clementiam tuam: vt noſtrę cõgregationis fratres, ſoꝛores, ꝓpinquos, ⁊ bñfactoꝛes nr̃os: q ex hoc ſeculo trãſierũt: btã maria ſemp virgine intercedente cum omnibus ſanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis conſoꝛtium peruenire concedas. Oꝛo.

Fidelium deus omnium cõditoꝛ ⁊ redemptoꝛ animabus famulorũ famularũq tuarũ remiſſionem cunctoꝝ tribue peccatoꝛum: vt indulgentiã, quã ſemper optauerũt, pijs ſupplicationibꝰ cõſequant. Qui viuis ⁊ regnas cũ deo patre in vnitate ſpiritus ſancti deus: per omnia ſecula ſeculoꝝ. ℟. Amen.

℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ¶ Vel dicat vna de infraſcriptis

ſcriptis orationibus. ¶ In die depoſitionis defuncti. Oratio.

Deus, cui proprium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere, te ſupplices exoramus pro anima famuli tui, N. quã hodie de hoc ſeculo migrare iuſſiſti: vt non tradas eã in manib⁹ inimici, neq; obliuiſcaris in finem: ſed iubeas eã a ſanctis angelis ſuſcipi, ⁊ ad patriam paradiſi perduci: vt q͞a in te ſperauit, ⁊ credidit: nõ penas eternas ſuſtineat, ſʒ gaudia ſempiterna poſſideat. Per dñm nr̃m ieſum chr̃m filiũ tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpiritus ſãcti deus: per oĩa ſc̃la ſcloꝝ. ℟. Amẽ.

¶ In die. 3. 7. vel trigeſimo depoſitionis defuncti. Oratio.

Queſumus dñe, vt anime famuli tui, N. cuius depoſitionis diem tertium, ſeptimum, vel trigeſimum cõmemoramus: ſanctorum atq; electorum tuorũ largiri digneris cõſortium: ⁊ rorem miſericordie tue perennem infundas. Per dominum noſtrum ieſum chriſtum. ¶ Pro viro defuncto. Oratio.

Inclina domine aurem tuã ad preces noſtras, quibus miſericordiam tuam ſupplices deprecamur, vt animã famuli tui, N. quam de hoc ſeculo migrare iuſſiſti, in pacis ac lucis regionẽ cõſtituas, ⁊ ſanctorũ tuorũ iubeas eſſe conſortem. Per dñm noſtrum ieſum chriſtum. ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

Queſumus domine pro tua pietate miſerere anime famule tue, N. ⁊ a cõtagiis mortalitatis exutã: in eterne ſaluationis partẽ reſtitue. Per dñm. ¶ Pro patre, ⁊ matre. oratio.

Deus qui nos patrem ⁊ matrem honorare precepiſti: miſerere clementer aĩabus patris ⁊ matris mee, eorumq; peccata dimitte: meq; eos in eterne claritatis gaudio fac videre. Per dominũ noſtrũ Jeſum chriſtum filium tuũ: qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate. ¶ Pro pluribus parentibus oratio.

Deus qui nos patrem ⁊ matrem honorare p̃cepiſti: miſerere clementer animabus parentum noſtrorum: eorũq; peccata dimitte: noſq; eos in eterne claritatis gaudio fac videre. Per dominũ noſtrum ie. ¶ Pro pluribus defunctis. oĩo.

Omnipotens ſempiterne deus, cui nunquam ſine ſpe miſericordie ſupplicatur: propitiare animabus famulorum famularumq; tuarum: vt qui de hac vita in tui nominis confeſſione deceſſerunt, ſanctorum tuorum numero facias aggregari. Per dominum noſtrum ieſum chriſtum filium tuum:

qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpiritus ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculo. ℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen.

¶ Sequitur miſſa pro defunctis in cantu.

¶ Miſſa in agenda pro mortuis. Cap. 29.

R E qui em e ter nam

do na e is do mi-

ne: ⁊ lux per pe tu a lu ce-

at e is. Ps. Te de cet hym nus

de us in ſi on: ⁊ ti bi red de tur votum in hie ru-

ſa lem: ex au di o ra ti o nem me am: ad te om nis

ca ro ve ni et. Re qui em e ter nam.

K y ri e e lei ſon. C hri ſte e lei ſon.

K yrie

Ky ri e e le i son. ij
Ky ri e e le i son. j Grad.
R E quiem e ter nam
do na e is do
mi ne et lux per pe
tu a lu ce at
e is. V.
In me mo ri a e ter
na e rit ius

ſtus ab au di ti o ne
ma la
non ti me bit.
Tractus.
A
B ſol ue do mi ne a ni/
mas om nium fi de li um de fun cto/
rum ab om ni vin cu lo de li/
cto rum. ℣. Et gratia tua illis ſuc cur ren/
te me re an tur e ua de re iu di ci um vl/
tionis

ri e nis. ℣. Et lu cis e ter ne
be a ti tu di ne per fru i
Sequitur ſequentia.
ies i re di es il la: ſol uet ſe clum in fa/
uil la: te ſte dauid cum ſi bil la. Q uan tus
tremor eſt futurus: quando iu dex eſt venturus: cuncta ſtricte di/
ſcuſſurus. T uba mirum ſpar gens ſonum: per ſepulchra regio/
num: coget om nes ante thro num. M ors ſtupebit et
natu ra: cum reſurget cre a tu ra: iu di can ti reſponſura.

L iber ſcri ptus pro fe re. tur: in quo to tum con ti ne tur: vn/
de mundus iudicetur. I udex ergo cum ſede bit: quicquid la/
tet appa re bit: nil inultum remane bit. Q uid ſum miſer tunc
dicturus: quem patronum rogaturus: dum vix iuſtus ſit ſe curus.
R ex tre men dę ma ie ſta tis, qui ſal uan dos ſaluas gratis,
ſalua me fons pi e ta tis. R e cor da re Ie ſu pi e, qr
ſum cau ſa tu ę vi ę, ne me per das il la die. Q uerens
me ſe di ſti laſ ſus, rede miſti crucem paſſus, tan tus la/
bor non ſit caſſus. I u ſte iudex vl ti onis, donum fac remiſ/

ſionis

ſi o nis: ante diem ra ti o nis. I n ge miſco tanq̄ reus
culpa rubet vultus me us: ſupplicanti parce de us. Q ui ma/
riam abſoluiſti: ⁊ la tronem exaudiſti: mihi quoq̄ ſpem dediſti.
P reces mee non ſunt digne: ſed tu bo nus fac benigne: ne pe/
renni cremer igne. I nter o ues lo cum preſta: ⁊ ab he/
dis me ſeque ſtra: ſta tu ens in par te dextra. C onfutatis
ma le dictis: flammis acri bus addictis: vo ca me cum bene/
dictis. O ro ſupplex ⁊ aclinis: cor contritum quaſi cinis: gere
curam mei finis. L achrymoſa di es illa: qua re ſur get

ex fa uil la. Iudi candus ho mo re us, huic er go
par ce deus. Pi e Jeſu do mi ne do na e is
re quiem. A men.
Offertorium.
Domi ne Jeſu Chriſte rex glo
ri e, libe ra animas om nium fide li
um defunctorum, de penis infer ni, et de profundo la cu,
libera e as de o re le o nis, ne abſor be at
e as tar tarus, ne cadant in ob ſcu rum, ſed ſi gni fer
ſanctus Mi cha el re preſen tet e as in lu cem
ſanctam

ſan ctam. Quam o lim Abra he pro mi ſi ſti: ⁊ ſe-
mi ni e ius. ℣. Ho-
ſti as ⁊ pre ces ti bi do mi ne lau dis of fe ri mus
tu ſu ſci pe pro a ni ma bus il lis ⁊ qua rum
ho di e me mo ri am fa ci mus, fac e as domine de mor te
tran ſi re ad vitam. Quam o lim Abra he pro mi ſi ſti.
Anctus, Sanctus, Sanctus dominus deus ſaba-
oth. Pleni ſunt ce li ⁊ terra glo ri a tu a
oſanna in excel ſis. Benedictus qui venit in nomine domini, oſan-

na in ex cel ſis.
Gnus de i qui tol lis pec ca ta mun-
di: dona e is re qui em. A gnus
de i qui tol lis peccata mun di: dona e is requiem. A gnus
de i: qui tol lis pec ca ta mun di: do na e is re quiem ſempiternaꝫ. Cō.
Ux e ter na lu ce at e is do mi ne.
Cum ſan ctis tuis in e ter num, qui a pius es.
℟. Requiem eter nam dona e is domine, ⁊ lux per pe tua lu ce at
e is. Cum ſan ctis. ℣. Requi e ſcant in pa ce. ℟. Amen.

¶ Ordo

¶ Ordo viſitandi tumulos defunctorum. Cap. 30.

ORdo viſitandi tumulos defunctorum immediate, poſtquam pro eis cantata fuerit miſſa in die depoſitionis eorum tertio, ſeptimo, trigeſimo, vel anniuerſario. ¶ Cum miſſa pro aliquo defuncto decantanda fuerit, ante incboationem miſſe ſacriſta, vel alius, cui ipſe commiſerit, pannum nigrum ſuper ſepulchrum illius defuncti apponat: ⁊ duo candelabra cum duobus cereis accenſis, vnum ad caput, aliud ad pedes collocare non obliuiſcatur. Tempore vero congruo dictus ſacriſta campanam pulſet: vt tali ſigno clerici ad ſepulchrum defuncti proceſſionaliter viſitandum conuenire poſſint. ¶ Et dum cantatur Agnus dei. preparentur ab ipſo ſacriſta aqua benedicta, incenſum, ⁊ pluuiale nigrum vel viride. ¶ Et data benedictione a ſacerdote, completa miſſa ⁊ incboato a cantoribus reſponſorio. Qui lazarum reſuſcitaſti a monumento. Accolitus accepta cruce vadat ad ſepulchrum defuncti: ipſumque ſequantur clerici bini ⁊ bini, ita quod vltimo loco veniat ſacerdos pluuiali indutus: ⁊ in manu librum geſtans: habens a dextris diaconum cum aqua benedicta, a ſiniſtris vero ſubdiaconum cum incenſo. ¶ Cum autem ad ſepulchrum ventum fuerit, accolitus cum cruce: ⁊ hebdomadarius cum miniſtris: ⁊ omnes alij clerici ſacerdotes: ſiue fratres circa ſepulchrum ordinate ſe diſponant. ¶ Sequitur reſponſorium. Qui lazarum reſuſcitaſti a monumento. ſupra. folio. 165. ¶ Et dum cantatur predictum reſponſorium: ſacerdos accipiat aquam benedictam de manu diaconi, ⁊ aſpergat ſepulchrum defuncti, deinde thuribulum: vt idem adoleat incenſo. Quibus peractis ⁊ reſponſorio finito, cantor cum primo choro dicat Kyrie eleiſon. fol. 142. ¶ Et eo finito, ſacerdos dicat alta voce Pater noſter. Quo in ſilentio dicto, dicat ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

ABſolue, queſumus domine, animam famuli tui ab omni vinculo delictorum: vt in reſurrectionis gloria inter ſanctos ⁊ electos tuos reſuſcitatus reſpiret. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ Pro vna defuncta, oratio.

INueniat, q̄ſumus dn̄e, anima famulę tuę lucis ęternę conſortium, cuius ꝑpetuę miſericordię cōſecuta eſt ſacramētū. Per chrm dn̄m. ℟. Amen. ¶ Pro pluribus defūctis. Oro.

DEus vita viuentium, ſpes morientium, ſalus oīum in te ſperantium: preſta ꝓpitius, vt animę famulorū famularumq; tuarū a noſtrę mortalitatis nexibus abſolutę, btā Maria ſemper virgine intercedente, in perpetua cum ſanctis tuis luce lętentur. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis.

Deinde cantores dicant.

Re qui eſcant in pace.

Et dicto a clericis circūſtātibus.

Amen.

Cantores immediate incipiant reſpōſoriū. Memento mei deus. folio. 149. Et dū cantatur predictū reſpōſoriū, reuertantur in eccleſiam. Et poſtq̄ reuerſi fuerint, ſtent ordinate in choro, ⁊ finito reſponſorio, ſacerdos dicat alta voce. Pater noſter. ⁊ eo in ſilentio dicto, ſubiungat verſum. Et ne nos inducas in tentatioem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animam eius. ℣. Requieſcat in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

TIbi domine cōmendamus animã famuli tui, N. vt defunctus ſeculo tibi viuat, ⁊ que per fragilitatem mundanę conuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen. ¶ Pro vna defuncta. Oratio.

TIbi domine commendamus animam famulę tuę, N. vt defuncta ſeculo tibi viuat, ⁊ que per fragilitatem mundanę conuerſationis peccata commiſit, tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen. ¶ Pro pluribus defunctis. Oratio.

TIbi domine cōmendamus animas famulorum famularumq; tuarum, ⁊ omnium fidelium defunctorum, vt defuncti ſeculo tibi viuant, ⁊ quę per fragilitatem mundane conuerſationis peccata commiſerunt, tu venia miſericordiſſimę pietatis abſterge. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ Incipiunt

¶ Incipiunt ſeptem pſalmi penitentiales. Cap. 31.

Aña. Ne reminiſcaris. ps. Dñe ne in furore.j. folio. 58. ps.

BEati quorũ remiſſe ſunt iniquitates, ⁊ quorũ tecta ſunt peccata. Beatus vir cui nõ imputauit dñs pctũm: nec eſt in ſpiritu eius dolus. Qm̃ tacui inueterauerũt oſſa mea: dũ clamarem tota die. Qm̃ die ac nocte grauata eſt ſup me manus tua: cõuerſus ſum in erumna mea dũ cõfigitur ſpina. Delictũ meũ cognitũ tibi feci: ⁊ iniuſtitiã meã nõ abſcondi. Diri cõfitebor aduerſũ me iniuſtitiam meã dño: ⁊ tu remiſiſti impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te oĩs ſanctus: in tpe opportuno. Verũtamẽ in diluuio aquarũ multarũ: ad eũ nõ approximabũt. Tu es refugiũ meũ a tribulatiõe que circũdedit me exultatio mea erue me a circũdãtibus me. Intellectũ tibi dabo: ⁊ inſtruam te in via hac qua gradieris: firmabo ſuper te oculos meos. Nolite fieri ſicut equus ⁊ mulus: in quibus non eſt intellectus. In chamo ⁊ freno maxillas eorũ cõſtringe: qui nõ approximãt ad te. Multa flagella peccatoris: ſperantes autem in dño miſericordia circũdabit. Letamini in dño ⁊ exultate iuſti: ⁊ gloriamini oẽs recti corde. Gloria patri. ps. Domine ne in furore tuo arguas me.ij. ſupra folio. 58. ps. Miſerere mei deus ſm magnam miſericordiam tuam. ſupra fol. 59. ps.

DOmine exaudi orõnẽ meã, ⁊ clamor meus ad te veniat. Non auertas faciẽ tuã a me: in quacunq; die tribulor inclina ad me aurem tuam. In quacũq; die inuocauero te: velociter exaudi me. Quia defecerũt ſicut fumus dies mei, ⁊ oſſa mea ſicut cremiũ aruerũt. Percuſſus ſum vt fenum ⁊ aruit cor meũ: qa oblitus ſum comedere panẽ meũ. A voce gemitus mei: adheſit os meũ carni mee. Similis factus ſum pellicano ſolitudinis: factus ſum ſicut nycticorax in domicilio. Vigilaui ⁊ factus ſuũ ſicut paſſer ſolitarius in tecto. Tota die exprobrauerunt mihi inimici mei: ⁊ qui laudabant me aduerſũ me iurabãt. Quia cinerem tanq̃ panẽ manducabã, ⁊ poculũ meũ cũ fletu miſcebã. A facie ire indignationis tue: qa eleuãs alliſiſti me. Dies mei ſicut vmbra declinauerũt: ⁊ ego ſicut fenũ arui. Tu aũt dñe in eternũ permanes: ⁊ memoriale tuum in generatione ⁊ generationẽ. Tu exurgens miſereberis ſiõ: qa tẽpus miſerendi eius quia venit tẽpus. Quoniam placuerũt ſeruis

tuis lapides eius:⁊ terrę eius miſerebuntur. Et timebūt gen/tes nomen tuū dn̄e,⁊ oēs reges terrę gloriā tuā. Quia ędifica uit dn̄s ſion : ⁊ videbit in gloria ſua. Reſpexit in orationē bu miliū,⁊ nō ſpreuit preces eorū. Scribant hęc in generatione altera,⁊ populus q creabit laudabit dn̄m. Quia proſpexit de excelſo ſancto ſuo:dn̄s de celo in terrā aſpexit. Ut audiret ge mitus cōpeditorū:vt ſolueret filios interēptorū. Ut annūciēt in ſion nomen dn̄i:⁊ laudem eius in bieruſalem. In cōuenien/do populos in vnum ⁊ reges,vt ſeruiant dn̄o. Reſpondit ei in via virtutis ſuę,paucitatem dierū meorū nuncia mihi. Ne reuoces me in dimidio dierū meorū :in generatione ⁊ genera/tionem anni tui. Initio tu dn̄e terrā fundaſti : ⁊ opera manuū tuarū ſunt celi. Ipſi peribunt,tu autem permanes:⁊ omnes ſi cut veſtimentum veteraſcent. Et ſicut opertorium mutabis eos ⁊ mutabuntur : tu autem idem ipſe es ⁊ anni tui non defi/cient. Filij ſeruorum tuorum babitabunt:⁊ ſemen eorū in ſe/culum dirigetur. Gloria patri,⁊ filio,⁊ ſpiri. Pſalmus. De profundis clamaui ad te domine.infra.folio. 184. Pſalmus.

Domine exaudi orationē meā,auribus pcipe obſecratio/nē meā:in veritate tua exaudi me in tua iuſtitia. Et nō intres in iudiciū cū ſeruo tuo:qa nō iuſtificabit in conſpectu tuo oīs viuēs. Quia pſecutus eſt inimicus animā meā:humiliauit in terra vitā meā. Collocauit me in obſcuris ſicut mortuos ſe/culi,⁊ anxiatus eſt ſup me ſpūs meus,in me turbatū eſt cor meū. Memor fui dierū antiquorū:meditatus ſum in omnibus operi bus tuis,⁊ in factis manuū tuarum meditabar. Expandi ma nus meas ad te : aīa mea ſicut terra ſine aqua tibi. Velociter exaudi me domine:defecit ſpiritus meus. Non auertas faciē tuam a me,⁊ ſimilis ero deſcendentibus in lacum. Auditam fac mihi mane miſericordiā tuā:qa in te ſperaui. Notā fac mi bi viam,in qua ambulem,quia ad te leuaui animā meā. Eri pe me de inimicis meis:domine ad te confugi:doce me facere voluntatem tuā:quia deus meus es tu. Spūs tuus bonus de ducet me in terrā rectā:ppter nomen tuū dn̄e viuificabis me in ęquitate tua. Educes de tribulatione aīam meā,⁊ in miſeri cordia tua diſperdes omnes inimicos meos. Et perdes om/nes qui tribulant animam meam,quoniā ego ſeruus tuus ſum.

Gloria

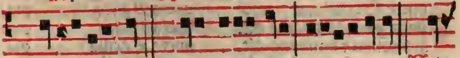
Gloria. Añа. Ne reminiſcaris dñe delicta noſtra vel parentũ noſtroꝝ neqꝫ vindictã ſumas de pctis noſtris. Oratio dicenda ante letanias.

Inenarrabilem magnitudinis tue potentiam omnipotẽs deus petimus ⁊ oramus, vt nos patriarcharum fides edificet, prophetarum ſcientia illuminet, apoſtolorum charitas ad dei noſtri ⁊ mutuam fraterne dilectionis charitatem inuitet: martyrum tolerantia corroboret: confeſſorum perſeuerantia confirmet: ⁊ omnia exempla ſanctorum inſtruant: ac precipua illorum inuocamus merita, quorum nomina in libro vite ſcripta eſſe non dubitamus: vt pro nobis ⁊ pro omnibus in hoc loco ⁊ in toto mundo famulantibus ante te deum noſtrum interceſſores adeſſe dignentur. Per chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

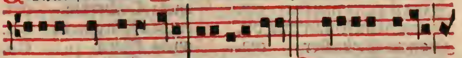
Letania. Cap. 31.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Chriſte audi nos.

Chriſte exaudi nos. Pater de celis deus, miſerere nobis. Fili

redemptor mundi deus, miſerere nobis. Spiritus ſancte deus

miſerere nobis. Sancta Maria ora pro nobis.

Sancta dei genitrix	ora.	Oẽs ſci patriarche ⁊ pphe	orãt.
Sancta virgo virginuꝫ	ora.	Sancte Petre	ora.
Sancte michael	ora.	Sancte Paule	ora.
Sancte gabriel	ora.	Sancte Andrea	ora.
Sancte raphael	ora.	Sancte Iacobe	ora.
Oẽs ſci angeli ⁊ archãg.	orãt.	Sancte Ioannes	ora.
Oẽs ſci btoꝝ ſpũuꝫ ordi.	orãt.	Sancte Thoma	ora.
Sancte ioãnes baptiſta	ora.	Sancte Iacobe	ora.

Sancte philippe ora.
Sancte bartholomęe ora.
Sancte Matthęe ora.
Sancte Simon ora.
Sancte Thadee ora.
Sancte Mathia ora.
Sancte barnaba ora.
Sancte Marce ora.
Sancte Luca ora.
Omnes ſancti apoſtoli ⁊ euā/geliſtę orate.
Oēs ſancti diſcipuli dñi or̄t.
Oēs ſancti innocētes orate.
Sancte Stephane ora.
Sancte Laurenti ora.
Sancte Uincenti ora.
Sancte Fabiane ora.
Sancte Sebaſtiane ora.
Sancti Joānes ⁊ paule or̄t.
Sācti coſma ⁊ damiane or̄t.
Sācti geruaſi ⁊ prothaſi or̄t.
Sancti petre martyr ora.
Omnes ſancti martyres or̄t.
Sancte Sylueſter ora.
Sancte Gregori ora.
Sancte Martine ora.
Sancte Auguſtine ora.
Sancte Ambroſi ora.

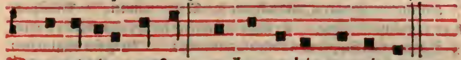
Sancte Hieronyme ora.
Sancte Nicolae ora.
Sancte Ludouice ora.
Sancte Bonauentura ora.
Omnes ſancti pontifices ⁊ cō/feſſores orate.
Omnes ſācti doctores orate.
Sancte Benedicte ora.
Sancte Dominice ora.
Sancte Thoma ora.
Sancte Uincenti ora.
Sancte Franciſce ora.
Sancte Antoni ora.
Sancte Bernardine ora.
Oēs ſcī monachi ⁊ eremi. or̄t.
Oēs ſcī ſacerdotes ⁊ leui. or̄t.
Scā maria magdalena ora.
Sancta Agnes ora.
Sancta Lucia ora.
Sancta Cecilia ora.
Sancta Agatha ora.
Sancta Catherina ora.
Sancta Margareta ora.
Sancta Clara ora.
Sancta Eliſabeth ora.
Sctā catherina de ſenis ora.
Oēs ſctē ꝟgines ⁊ viduę or̄t.
Oēs ſcī ⁊ ſctē dei intercedite.

Pec ca to res te ro ga mus au di nos.
Propiti⁹ eſto: exaudi nos dñe
Ab omni malo lib.
Ab omni peccato lib.
Ab ira tua lib.
A ſubitanea ⁊ improuiſa mor. li.
Ab inſidijs diaboli lib.
Ab ira ⁊ odio ⁊ oi mala vo. li.
A cęcitate cordis lib.
Ab inimicis noſtris lib.
A diebus malis lib.

A penis

A penis inferni lib. A periculo mortis lib.
A poteſtate diaboli lib. A malis operibus lib.
A ſpiritu fornicationis lib. A fulgure ⁊ tempeſtate lib.
A morte perpetua lib. Per myſteriū ſcē icarnatiōis tuę lib.
Per aduentum tuum lib. Per natiuitatem tuam lib.
Per baptiſmum ⁊ ſanctum ieiunium tuum lib.
Per crucē ⁊ paſſionē tuā lib. Per mortē ⁊ ſepulturā tuā li.
Per ſanctam reſurrectioneꝫ tuam lib. Per admirabilem aſcenſionem tuam lib.
Per aduētū ſpūs ſancti paracleti lib. In die iudicij lib.

Pro pi ti us e ſto. par ce no bis do mi ne.
Ut nobis parcas te roga.
Ut nobis indulgeas te roga.
Ut ad veram penitentiam nos perducere digneris te roga.
Ut eccleſiā tuā ſanctā regere ⁊ cōſeruare digneris te roga.
Ut domnum apoſtolicum ⁊ omnes eccleſiaſticos ordines in ſancta religione conſeruare digneris te roga.
Ut inimicos ſanctę eccleſię humiliare digneris te roga.
Ut regibus ⁊ principibus chriſtianis pacem ⁊ veram concordiam donare digneris te roga.
Ut cuncto populo chriſtiano pacem ⁊ vnitatem largiri digneris te roga.
Ut noſmetipſos in tuo ſancto ſeruitio confortare ⁊ conſeruare digneris te roga.
Ut hodie ⁊ ſemper ſine peccato nos cuſtodias te roga.
Ut mentes noſtras ad celeſtia deſideria erigas te roga.
Ut oīb⁹ benefactorib⁹ nr̄is ſempiterna bona retribuas: te rog.
Ut animas noſtras, fratrum, propinquorum ⁊ benefactorum noſtrorum ab ęterna damnatione eripias te roga.
Ut fructus terrę dare ⁊ conſeruare digneris te roga.
Ut omnibus fidelibus defunctis requiem ęternam donare digneris te roga.
Ut nos exaudire digneris te roga.
Fili Dei te rogamus audi nos.

Agnus de i qui tol lis pecca ta mundi, parce nobis domine.
Agnus dei qui tolli peccata mundi: exaudi nos domine.
Agnus dei qui tollis peccata mundi: miſerere nobis.
Chriſte audi nos. Chriſte exaudi nos.
Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon.
Pater noſter. Ps. Deus in adiutoriu meum intēde. fol. 208.
℣. Saluos fac ſeruos tuos, ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperātes in te. ℣. Eſto nobis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil proficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniquitatis nó apponat nocere nobis. ℣. Domine non ſm peccata noſtra facias nobis. ℟. Neq ſm iniquitates noſtras retribuas nobis. ℣. Oremus pro papa noſtro. ℟. Dominus cóſeruet eum ⁊ viuificet eum ⁊ beatum faciat eum in terra, ⁊ nó tradat eũ in animam inimicorum eius. ℣. Oremus pro benefactoribus noſtris. ℟. Retribuere dignare dñe omnibus nobis bona facientibus propter nomen ſanctũ tuũ vitam eternam. ℣. Oremus pro fidelibus defunctis. ℟. Requiē eternam dona eis dñe, ⁊ lux perpetua luceat eis. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Pro fratribus noſtris abſentibus. ℟. Saluos fac ſeruos tuos: deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxilium de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Orō.

Deus, cui proprium eſt miſereri ſemper ⁊ parcere, ſuſcipe deprecationem noſtram, vt nos ⁊ omnes famulos tuos, quos delictorum cathena conſtringit, miſeratio tue pietatis abſoluat. Oratio.

Exaudi, qs dñe, ſupplicũ preces, ⁊ cōfitētiũ tibi parce peccatis: vt pariter nobis indulgentiã tribuas benignus ⁊ pacem. Oratio.

Ineffabilem nobis domine miſericordiam tua clementer oſtende: vt ſimul nos ⁊ a peccatis omnibus exuas: ⁊ a penis, quas pro his meremur, eripias. Oratio.

Deus qui culpa offenderis, penitentia placaris: preces populi tui ſupplicantis propitius reſpice: ⁊ flagella tue iracundie, que pro peccatis noſtris meremur auerte. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus, miſerere famulo tuo pape nr̃o, N. ⁊ dirige eũ ſm tuã clemētiã in viã ſalutis eterne, vt te donāte tibi placita cupiat, ⁊ tota virtute ꝑficiat. Orō.

Deus

DEus a quo ſancta deſideria, recta conſilia, ⁊ iuſta ſunt opera: da ſeruis tuis illam quam mundus dare non poteſt pacem: vt ⁊ corda noſtra mandatis tuis dedita, ⁊ hoſtium ſublata formidine, tempora ſint tua protectione tranquilla. Oratio.

VRe igne ſancti ſpiritus renes noſtros, ⁊ cor noſtrum domine: vt tibi caſto corpore ſeruiamus, ⁊ mundo corde placeamus. Oratio.

FIdelium deus omnium conditor ⁊ redemptor: animabus famulorum famularumqꝫ tuarum remiſſionem cunctorum tribue peccatorum: vt indulgentiam quam ſemper optauerunt: pijs ſupplicationibus conſequantur. Oratio.

ACtiones noſtras, queſumus domine, aſpirando preueni: ⁊ adiuuando proſequere: vt cuncta noſtra oratio ⁊ operatio a te ſemper incipiat, ⁊ per te cepta finiatur. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus, qui viuorum dominaris ſimul ⁊ mortuorum: omniumqꝫ miſereris: quos tuos fide ⁊ opere futuros eſſe prenoſcis: te ſupplices exoramus: vt pro qbus effundere preces decreuimus: quoſqꝫ vel pñs ſeculũ adhuc in carne retinet: vel futurũ iam exutos corpore ſuſcepit: intercedentibus oĩbus ſanctis tuis: pietatis tue clementia oĩuꝫ delictoruꝫ ſuorum veniam conſequantur. Per dominum. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. ℣. Exaudiat nos omnipotens ⁊ miſericors dominus. ℟. Amen. ¶ Pſalmi Graduales, in feriali officio tantum dicuntur in Quadrageſima. Capitulum. 31.

CAnticum graduũ ante inchoationeꝫ matutini abſolute incipitur. Pſalmi dñr ſedendo, orationes vero ⁊ verſiculi flexis genibus, ⁊ omnia per ordineꝫ, vt hic ſequitur. Pſal.

AD dñm cum tribularer, clamaui, ⁊ exaudiuit me. Dñe libera animaꝫ meam a labijs iniquis ⁊ a lingua doloſa. Quid detur tibi: aut quid apponatur tibi: ad linguã doloſam? Sagitte potentis acute: cum carbonibus deſolatorijs. Heu me quia incolatus meus prolõgatus eſt: habitaui cũ habitantibus cedar: multum incola fuit aĩa mea. Cum his qui oderũt pacẽ erã pacificus: cũ loquebar illis, ĩpugnabãt me gratis. Pſ.

LEuaui oculos meos in mõtes, vnde veniet auxiliũ mihi? Auxiliũ meum a dño: qui fecit celum ⁊ terram. Non

det in cõmotionẽ pedem tuum:neqꝫ dormitet qui cuſtodit te. Ecce non dormitabit neqꝫ dormiet,qui cuſtodit iſrael. Dominus cuſtodit te,dñs protectio tua ſuper manum dexterã tuã. Per diem ſol non vret te: neqꝫ luna per noctem. Dominus cuſtodit te ab omni malo:cuſtodiat animã tuaꝫ dñs. Dñs cuſtodiat introitũ tuũ ⁊ exitũ tuũ:ex hoc nũc ⁊ vſqꝫ in ſclꝫ. Pſal.

Letatus ſum in his que dicta ſunt mihi:in domuꝫ domini ibimus. Stantes erãt pedes noſtri:in atrijs tuis hieruſalem. Hieruſalem,que edificatur vt ciuitas: cuius participatio eius in idipſum. Illuc enim aſcenderunt tribus, tribus dñi teſtimoniũ iſrael:ad confitendũ nomini dñi. Quia illic ſederunt ſedes in iudicio:ſedes ſuper dumum dauid. Rogate que ad pacẽ ſunt hieruſalẽ:⁊ abundãtia diligentibus te. Fiat pax in virtute tua:⁊ abundantia in turribus tuis. Propter fratres meos ⁊ proximos meos:loquebar paceꝫ de te. Propter domum domini dei noſtri,queſiui bona tibi. Pſalmus.

Ad te leuaui oculos meos:qui habitas in celis. Ecce ſicut oculi ſeruorum:in manibus dominorũ ſuorum. Sicut oculi ancille in manibus domine ſue: ita oculi noſtri ad dominum deum noſtrum donec miſereatur noſtri. Miſerere noſtri domine miſerere noſtri:quia multum repleti ſumus deſpectione. Quia multum repleta eſt anima noſtra: opprobrium abundantibus ⁊ deſpectio ſuperbis. Pſalmus.

Niſi quia dñs erat in nobis (dicat nũc iſrael:) niſi qa dominus erat in nobis. Cum exurgerent homines in nos: forte viuos deglutiſſent nos. Cum iraſceretur furor eorum in nos: forſitan aqua abſorbuiſſet nos. Torrentem pertranſiuit anima noſtra:forſitan pertranſiſſet anima noſtra aquam intolerabilem. Benedictus dominus,qui non dedit nos,in captioneꝫ dentibus eorum. Anima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de laqueo venantium:laqueus contritus eſt,⁊ nos liberati ſumus. Adiutorium noſtrum in nomine dñi:qui fecit celum ⁊ terraꝫ. Requiem eternaꝫ dona eis dñe. Et lux perpetua luceat eis. Pater noſter. ſecreto. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorũ. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Abſolue

Abſolue, queſumus dñe, animas famulorū famularūq; tuarū ⁊ omnium fideliū defunctorū ab omni vinculo delictoꝝ: vt in reſurrectionis gloria inter ſctōs ⁊ electos tuos reſuſcitati reſpirent. Per chꝛm dñm noſtrū. ℟ Amen. Pſalš.

Qui confidunt in dño ſicut mons ſion: nō cōmouebitur in ęternū qui habitat in hieruſalem. Montes in circuitu eius, ⁊ dñs in circuitu populi ſui ex hoc nunc ⁊ vſq; in ſeculū. Quia non derelinquet dominus virgam peccatorū ſuper ſortem iuſtorū: vt non extendant iuſti ad iniquitatem manus ſuas. Benefac domine bonis ⁊ rectis corde. Declinantes autem in obligationes adducet dominus cum operantibus iniquitatem: pax ſuper iſrael. Gloria patri ⁊ filio. Pſalmus.

In cōuertendo dñs captiuitatē ſion: facti ſumus ſicut cōſolati. Tunc repletum eſt gaudio noſtrum: ⁊ lingua noſtra exultatione. Tunc dicent inter gentes: magnificauit dñs facere cum eis. Magnificauit dñs facere nobiſcū: facti ſumus lętātes. Conuerte dñe captiuitatem noſtrā: ſicut torrēs in auſtro. Qui ſeminant in lachrymis: in exultatione metent. Euntes ibant ⁊ flebāt: mittētes ſemina ſua. Ueniētes autē veniēt cū exultatione: portātes manipulos ſuos. Gloria pa. Pſalmus.

Niſi dñs ędificauerit domū: in vanū laborauerūt qui ędificeant eam. Niſi dñs cuſtodierit ciuitatē: fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Uanū eſt vobis ante lucem ſurgere: ſurgite poſtq̃ ſederitis qui mādūcatis panem doloris. Cum dederit dilectis ſuis ſomnum: ecce hęreditas dñi: filij merces fructus ventris. Sicut ſagittę in manu potentis: ita filij excuſſorum. Beatus vir qui impleuit deſiderium ſuum ex ipſis: nō cōfundetur cum loquetur inimicis ſuis in porta. Gloria. Pſalmus.

Beati omnes qui timent dñm: qui ambulant in vijs eius. Labores manuū tuarū q2 mādūcabis: beatus es ⁊ bene tibi erit. Uxor tua ſicut vitis abundans, in lateribus domus tuę. Filij tui ſicut nouellę oliuarū: in circuitu menſę tuę. Ecce ſic benedicetur homo: qui timet dñm. Benedicat tibi dñs ex ſion, ⁊ videas bona hieruſalē oībus diebus vitę tuę. Et videas filios filioꝝ tuoꝝ: pacē ſuper iſrael. Gloria pa. Pſalš.

Sepe expugnauerūt me a iuuētute mea: dicat nūc iſrael. Sepe expugnauerūt mę a iuuētute mea, etenim nō po

fuerunt mihi. Supra dorſum meū fabricauerūt peccatores: prolongauerunt iniquitatem ſuam. Dominus iuſtus conci/de ceruices peccatorum:confundantur ꝛ conuertantur retror/ſum omnes qui oderunt ſion. Fiant ſicut fenum tectorū:quod priuſquam euellatur exaruit. De quo nō impleuit manum ſuam qui metet,ꝛ ſinum ſuum qui manipulos colliget. Et non dixerunt qui preteribant,benedictio domini ſuper vos:benedi/ximus vobis in nomine dñi. Gloria. Kyrie eleiſō. Chriſte elei ſon. Kyrie eleiſon. ℣. Pater noſter. ſecreto ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. Memento congregationis tuę. ℟. Quam poſſe/diſti ab initio. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

Deus cui proprium eſt miſereri ſemper ꝛ parcere: ſuſci/pe deprecationem noſtram : vt nos ꝛ omnes famulos tuos quos delictorum cathena conſtringit:miſeratio tuę pieta tatis abſoluat. Per chriſtum dominum noſtrum. Pſalmus.

De profundis clamaui ad te domine:domine exaudi vo cem meam. Fiant aures tuę intendētes:in vocem de/precationis meę. Si iniquitates obſeruaueris domine:domi/ne quis ſuſtinebit? Quia apud te propitiatio eſt:ꝛ propter le/gem tuam ſuſtinui te domine. Suſtinuit anima mea in verbo eius:ſperauit anima mea in domino. A cuſtodia matutina vſ/que ad noctem:ſperet iſrael in domino. Quia apud dominū3 miſericordia:ꝛ copioſa apud eum redēptio. Et ipſe redimet iſrael:ex omnibus iniquitatibus eius. Gloria pa. Pſalmus.

Domine nō eſt exaltatū cor meū:neq3 elati ſūt oculi mei. Neq3 ambulaui in magnis:neq3 in mirabilibꝰ ſup me. Si nō humiliter ſentiebā:ſed exaltaui aīam meā. Sicut abla ctatus eſt ſuper matrē ſuam:ita retributio in aīa mea. Speret iſrael in dño:ex hoc nunc ꝛ vſq3 in ſeculū. Gloria pa. Pſalms.

Memento dñe dauid, ꝛ omnis manſuetudinis eius. Si/cut iurauit domino: votū vouit deo iacob. Si introiero in tabernaculum domus meę:ſi aſcendero in lectum ſtrati mei. Si dedero ſomnū oculis meis:ꝛ palpebris meis dormitatio/nem. Et requiem tēporibus meis:donec inueniā3 locum do/mino:tabernaculū deo iacob. Ecce audiuimus eū in effrata: inuenimus eu3 in campis ſyluę. Introibimus in tabernaculū eius:

eius:adorabimus in loco vbi ſteterunt pedes eius. S urge do mine in requiem tuam:tu ⁊ arca ſanctificationis tuę. S acerdotes tui induantur iuſtitiã:⁊ ſancti tui exultent. P ropter dauid ſeruum tuum:non auertas faciem chriſti tui. I urauit dominus dauid veritatem ⁊ non fruſtrabitur eum:de fructu ventris tui ponam ſuper ſedem tuam. S i cuſtodierint filij tui teſtamẽtum meum,⁊ teſtimonia mea hec que docebo eos. E t filij eorum vſq; in ſeculum:ſedebunt ſuper ſedem tuam. Q uoniam elegit dñs ſion:elegit eam in habitationem ſibi. H ęc requies mea in ſeculum ſeculi:hic habitabo quoniam elegi eam. V iduam eius benedicens benedicam:pauperes eius ſaturabo panibus. S acerdotes eius induam ſalutari,⁊ ſancti eius exultatione exultabũt. I lluc producam cornu dauid: paraui lucernam chriſto meo. I nimicos eius induam confuſione:ſuper ipſum autem efflorebit ſanctificatio mea. G loria patri. Pſalm.

E Cce q̃ bonum ⁊ q̃ iocundũ:habitare fratres in vnum: S icut vnguentum in capite quod deſcendit in barbã barbam aaron. Q uod deſcendit in oram veſtimẽti eius: ſicut ros hermon qui deſcendit in montem ſion. Q m̃ illic mandauit dñs benedictionem:⁊ vitam vſq; in ſeculũ. G loria patri.

E Cce nunc benedicite dominum:omnes ſerui domini. Q ui ſtatis in domo domini:in atrijs domus dei noſtri. I n noctibus extollite manus veſtras in ſancta:⁊ benedicite dominum. B enedicat te dominus ex ſion: qui fecit celum ⁊ terram. G loria patri. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. K yrie eleiſon. Pater noſter. ſecreto, ℣. Et ne nos inducas in tentationem. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Saluos fac ſeruos tuos, ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

P Retende dñe famulis ⁊ famulabus tuis dexteram celeſtis auxilij:vt te toto corde perquirant, ⁊ quę digne poſtulãt, conſequi mereantur. Per chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen.

¶ Explicit quintus ⁊ vltimus Tractatus primę partis libri Sacerdotalis de ſacramento extremę vnctionis ⁊ de ſepulturis,⁊ alijs annexis.

De multiplici genere

¶ Secunda pars libri Sacerdotalis de officio Sacerdotis curati.

Proemium.

¶ De varijs Benedicendi, ſeu benedictionum acceptionibus ex diuina ſcriptura acceptis.

Conſummata per dei gratiam priori pate huius libri Sacerdotalis de quinqꝫ ſacramentis eccleſię, ⁊ eorum annexis per Sacerdotes inferioris ordinis: id eſt nō epiſcopi cōſecrandis ⁊ miniſtrandis: eadem dei gratia pręueniente in hac ſecunda parte de benedictionibus ad ſacerdotem, non ad epiſcopum pertinentibus, tractandum videtur. ¶ Benedicere, vel benedictio accipitur in ſacra ſcriptura: ⁊ in malum ⁊ in bonum ſenſum. Et in malum quidem benedicere, idem eſt quod blaſphemare. Job. 2. Benedic deo ⁊ morere, dixit vxor Job ad eum: id eſt blaſphema: vel maledic deo, vt te de hac vita eijciat. Et. 3. Reg. 21. Benedixit Naboth deum ⁊ regē: id eſt

Benedicere, hoc eſt blaſphemare.

eſt blaſphemauit. Et hoc ideo ſub nomine benedictionis eaꝫ proferebant antiqui, propter honorem nominis blaſphemię. Sed de hoc nõ intẽdimus. ¶ Accipitur ſecundo benedicere, vel benedictio, pro bonis imprecandis vel tribuendis alicui. Gene. 1. Creauit deus hominem ad imaginem ⁊ ſimilitudinem ſuam: maſculum ⁊ feminam, benedixitque illis deus, ⁊ ait. Creſcite ⁊ multiplicamini, ⁊ replete terram, ⁊ ſubijcite eam: ⁊ dominamini piſcibus maris, ⁊ volatilibus cęli, ⁊ vniuerſis animantibus, quę mouentur ſuper terram. Et eiuſdem 22. dixit deus Abrahę. In ſemine tuo benedicentur omnes cognationes terrę: id eſt ſalutem habebunt in Chriſto, qui ſm carnem natus eſt ex ſemine Abrahę. Galat. 3. Et ſemini tuo, qui eſt Chriſtus. Rurſus Geneſis. 27. Iſaac benedicens filium ſuum iacob, bona illi imprecatus eſt, dicens. Det tibi deus de rore cęli ⁊c. Eccle. 3. Benedictio patris firmat domos filiorum. ¶ Benedicere etiam, ſeu benedictio ſumitur 3. pro laude. Pſalmus. 33. Benedicam dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore meo. Pſalmus. 57. In eccleſijs benedicite deo domino. Gene. 34. Melchiſedech benedixit Abrahe, propter victoriam, quam conſecutus eſt de inimicis: id eſt laudauit eum. Et pſalmus. 127. Ecce ſic benedicetur homo qui timet dominũ, id eſt laudabitur. ¶ Quarto loco ſumitur benedicere, ſeu benedictio pro gratiarum actione, ac ſi diceretur, Benedico, id eſt gratias ago. Deuterono. 8. Benedicas domino, cum ſaturatus fueris. 1. Paralipo. 29. Benedixit omnis eccleſia Deum. Thobię. 4. Omni tempore benedic Deum. Et eiuſdem. 12. Benedicite Deum celi, id eſt ei gratias agite, quia fecit vobiſcum miſericordiam ſuam. Pſalmus. 15. Benedicam dominum, qui tribuit mihi intellectum: id eſt ei gratias agam. Et de his tribus: hic minime tractandum eſt. ¶ Accipitur quinto benedicere, pro ſanctificare. Geneſis. 2. Benedixit dominus diei ſabbati. i. ſanctificauit illum. Similiter Leuitici. 9. Aaron extendens manum ad populum benedixit ei: id eſt ſanctificauit. Saluator etiam noſter dominus Ieſus, vt dicitur Matthęi. 26. Accepit panem, ⁊ benedixit, id eſt in corpus ſuum tranſubſtantiauit. Contingit autem aliquando benedici ⁊ ſancti-

Benedicere hoc eſt imprecare.

Benedicere id eſt laudare.

Benedicere id eſt gratias agere.

Benedicere id eſt ſanctificare.

ficari homines, aliquando res inanimatas. De hominibus
quidem dicitur. Exodi. 31. Ego dominus, qui ſanctifico vos,
ſcdo. Paralipo. 5. Sanctificati ſunt omnes ſacerdotes. Res
vero ſanctificãtur, ſicut templum, vel eccleſia, altare, ⁊ vaſa mi/
niſterialia cultus diuini. Exodi. 39. Poſtquam Moyſes vi/
dit omnia vaſa in miniſterium dei completa, benedixit eis. Et
quia homines potiſſimum per ſacramenta eccleſię ſanctifican
tur: quę epiſcoporum ⁊ inferioris ordinis ſacerdotum miniſte/
rio ſunt exhibenda, de quibus in pontificali: ⁊ in priore parte
huius libelli tractatum eſt, nunc videndum reſtat qualiter res
benedicantur, ⁊ ſanctificentur, ⁊ conſecrentur, ⁊ ad ſalutem ho/
Ratio hu/iuſmodi partis. minum diſponantur. Quia vero princeps huius mundi ſatan
peſſimus hominum ſaluti ⁊ vitę tam ſpirituali q̃ etiam corpo/
rali inuidet, multa nociua rebus humano vſui deputatis adin/
uenit, vt ipſis ⁊ ſpiritualiter ⁊ corporaliter noceat: ideo eccleſia
inſtituit res benedici in virtute dei, vt inimici prauitas eradice/
tur, ⁊ fideles in bono ſtatu ⁊ quiete conſeruentur. Quanuis au/
tem iuxta beati Pauli apoſtoli dictum. 1. Timothe. 4. omnis
creatura dei bona ſit, inquantum a deo eſt, tamen ad effugan/
dam virtutem inimici ab ipſa, nihilominus per eccleſiam ⁊ ſa/
cerdotem ſanctificatur, vt ibidem idem Paulus ſubiungit di/
cens, creatura ſanctificatur per verbum ⁊ orationem, ſcilicet ſa
cerdotis ex inſtitutione eccleſię. Cum igitur ad ſacerdotem,
tanquam ad perſonam ad tale miniſterium deputatam, perti/
neat, eiuſq; officium ſit, creaturas ad vſum humani generis a
deo creatas benedicere ⁊ ſanctificare: ideo hac parte huius li/
bri Sacerdotalis tractabitur de benedictionibus, quas ſacer
dos, non epiſcopus poteſt facere ſuper rebus ipſis. ¶ Ha/
buit autem originem hęc benedictionis ſeries a Chriſto: qui
in ſaturatione quinque millium hominum panem benedixit.
Ioan. 6. cap. Et etiam in benedictione ⁊ conſecratione ſacra/
menti eucharistię. ¶ De qua rerum benedictione tractatu/
ri, incipiemus a benedictione aquę: quia ⁊ populus ⁊ omnes
res benedicendę aſperguntur ⁊ ſanctificantur.

¶ De

¶ De aque benedicte qua in eccleſia populus aſpergitur inſtitutione ⁊ effectu. Capitulum primum.

¶ Ex concilio Nanetenſi.

OMnibus diebus dominicis vnuſquiſqꝫ preſbyter in ſua eccleſia ante miſſarum ſolennia aquam benedictam faciat in vaſe nitido, ⁊ tanto myſterio conuenienti, de qua populus intrans eccleſiam aſpergatur. Et atrium eiuſdē eccleſie cum crucibus circumeundo ſimiliter aſpergat: ⁊ pro animabus ibidem quieſcentibus oret. Et qui voluerit in vaſculis ſuis accipiat ex ipſa aqua, ⁊ per manſiones ⁊ agros ⁊ vineas, ſup pectora quoqꝫ ſua atqꝫ ſuper pabula eorum, nec non ſuper cibos ⁊ potum ſuum conſpergat. ¶ Ex epiſtola beati Alexandri pape primi ⁊ martyris fratribus per egyptum miſſa.

AQuam enim ſale cōſperſam populis benedicimus, vt ea cūcti aſperſi ſanctificētur. Quod ⁊ omnibus ſacerdotibus faciendū eſſe mandamus. Nam ſi cinis vitule aſperſus populū ſanctificabat atqꝫ mundabat, quanto magis aqua, que ſale aſperſa, diuiniſqꝫ precibus ſacrata eſt, populum ſanctificat atqꝫ emundat? Et ſi ſale aſperſo per Heliſeum prophetam ſterilitas aque ſanata eſt, quanto magis diuinis precibus ſacrata aqua ſterilitatem rerum aufert humanarū: ⁊ coinquinatos ſanctificat atqꝫ purgat, ⁊ cetera bona multiplicat: ⁊ inſidias diaboli auertit: ⁊ a phantaſmatū verſutijs hominem defendit? ¶ De benedictione ſalis ⁊ aque ſm conſuetudinem Romane eccleſie. Cap. 2.

SAcerdos benedicturus aquā pro aſpergendo populo indutus ſuperpelliceo ⁊ ſtola ad collum poſita, veniens ad vrceolum aque benedicende, Dicat, ℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ⁊ terram. Et clerico tenēte coram eo ſal in aliquo vaſculo ad hoc deputato, ſacerdos eleuata dextera ſuper ſal, benedicit illud. Et notandū ꝙ iſti modi. ſ. de ſuperpelliceo ⁊ ſtola ⁊ ℣. Adiutorium noſtrum ⁊ eleuatione manus in oibus benedictionibus ſunt obſeruandi. Dicto ergo ℣. Adiutoriū noſtrū. Sacerdos incipit abſolute exorciſmū ſalis.

¶ Exorciſmus ſalis.

Exorcizo te creaturā ſalis per deum viuum: ✠ per deum verum: ✠ per deum ſanctū: ✠ per deum, qui te per Heliſeū prophetā in aquā mitti iuſſit: vt ſanaretur ſterilitas aquę, vt efficiaris ſal exorcizatum in ſalutem credentium: vt ſit omnibus te ſumentibus ſanitas animę ⁊ corporis, ⁊ effugiat atq; diſcedat ab eo loco, in quo aſperſum fueris, omnis fantaſia ⁊ nequitia: vel verſutia diabolicę fraudis: omniſq; ſpiritus immundus adiuratus. Per eū qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Immenſam clementiā tuam oīpotens ęterne deus humiliter imploramus, vt hāc creaturā ſalis, quā in vſu generis humani tribuiſti, bene ✠ dicere ⁊ ſci ✠ ficare digneris, vt ſit oībus ſumentibus ſanitas animę ⁊ corporis, vt qcquid ex eo tactū vel aſperſum fuerit, careat oī immundicia, omniq; impugnatione ſpūalis neqtię. Per dnm. Exorciſmus aquę.

Exorcizo te creatura aquę in noīe dei patris ✠ omnipotentis, ⁊ in nomine Jeſu ✠ chriſti filij eius domini noſtri, ⁊ in virtute

virtute ſpiritus ſancti, ✠ vt fias aqua exorcizata ad effugandā omnem poteſtatem inimici: ⁊ ipſum inimicum eradicare ⁊ explantare valeas cum angelis ſuis apoſtaticis. Per virtutem domini noſtri Jeſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus qui ad ſalutem humani generis maxima queq; ſacramenta in aquarum ſubſtantia condidiſti, adeſto propitius inuocationibus noſtris, ⁊ elemēto huic multimodis purificationibus preparato virtutem tue benedictionis. ✠ infunde, vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, ad abijciendos demones, morboſq; pellendos diuine gratie ſumat effectum: vt quicquid in domibus, vel in locis fidelium, hec vnda reſperſerit, careat omni imūdicia, liberet a noxa: non illic reſideat ſpiritus peſtilens, non aura corrūpens, deſcedant omnes inſidie latentis inimici, ⁊ ſiquid eſt, quod aut incolumitati habitantiū inuidet, aut quieti, aſperſione huius aque effugiat, vt ſalubritas per inuocationē tui ſancti nominis expetita, ab oībus ſit impugnationibus defenſa. Per dnm. Hic mittat ſal in aqua in modum crucis dicendo. Cōmiſtio ſalis ⁊ aque pariter fiat in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti. ℟. Amen. Deinde dicat ſacerdos. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus. Oro.

Deus inuicte virtutis author, ⁊ inſupabilis imperij rex, ac ſemper magnificus triumphator: qui aduerſe dominationis vires reprimis, qui inimici rugiētis ſeuitiam ſuperas, qui hoſtiles nequitias potenter expugnas: te dñe trementes ⁊ ſupplices deprecamur ac petimus, vt hanc creaturam ſalis ⁊ aque dignanter aſpicias, benignus illuſtres, ⁊ pietatis tue more ſancti ✠ fices, vt vbicūq; fuerit aſperſa, per inuocationem tui ſancti nominis, omnis infeſtatio immundi ſpiritus abijciatur, terrorq; venenoſi ſerpentis procul pellatur, ⁊ preſentia ſancti ſpiritus nobis miſericordiam tuam poſcentibus vbiq; adeſſe dignetur. Per dnm noſtruz. ¶ Antiphona, que cantari debet quando aqua in eccleſia aſpergitur ſuper populum. Cap. 3.

In oibus dñicis per annum finita tertia, benedicta aqua a ſacerdote celebraturo miſſam, primo aſpergatur altare maius ipſa aqua benedicta, genibus corā altari flexis: ſtatiz a ſacerdote incipiatur aña Aſperges me. ⁊ chorus ſequat, ⁊ dum

Benedictio aquę ſup populū aſpergendę coīter cantatur cum ſuo verſu ꝛ Gloꝛia patri. ab eodem ſacerdote pꝛimo clerici, deinde ſeculares aſpergantur. Et ſacerdos aſpergens populum dicat pſalꝰ. Miſerere mei. Antiphona.

Aña. Aſper ges me. tota repetatur. Qua cātata ſacerdos ſtans ante gradus altaris maioꝛis ecclię, dicat ℣. Oſtēde nobis dn̄e miſericoꝛdiā tuā. ℟. Et ſalutare tuū da nobis. ℣. Dn̄e exaudi oꝛationem meā. ℟. Et clamoꝛ meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

Exaudi nos dn̄e ſancte, pater omnipotens, ęterne deus, ꝛ mittere digneris ſanctū angelū tuum de celis, qui cuſtodiat, foueat, pꝛotegat, viſitet, atqꝫ defēdat oēs habitātes in hoc habitaculo. Per chꝛiſtū dn̄m noſtruꝫ. ℟. Amen. Supꝛaſcripto modo pꝛedicta cantent in oībus dn̄icis per totum annuꝫ in aſperſione aquę benedictę, excepto ꝙ in dn̄icā de paſſione, ꝛ in dn̄ica

dñica palmarũ poſt pſal. Miſerere mei deus. nõ dicit Gloria patri. ſed añ. poſt pſal. repetat. Et excepto tempore paſchali: ſcilicet a dñica paſche vſqȝ ad octauã pẽtecoſtes excluſiue: quo tempore dicitur aña. Vidi aquam. cũ ſuo pſal. Gloria patri.

¶ In tempore paſchali ad aſperſionẽ aque benedictę. Aña.

verſiculi ⁊ oratio vt ſupra. Repetatur tota antiphona: poſtea dicatur introitus miſſe. ¶ De benedictione aque in vigilia Epiphanię, que licet in Romana curia non fiat, in multis, tamen eccleſijs ſolenniter celebratur. ¶ In vigilia Epiphanię

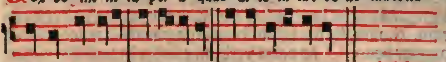
poſt completorium, vel etiam lecta nona lectione in matutinis: ſacerdos indutus ſacris veſtibus, cum pluuiali: ⁊ diaconus ⁊ ſubdiaconus ſacris ſui ordinis veſtibus induti, pręcedentibus accolitis cum cereis, ⁊ cruce, ⁊ thuribulo, ⁊ alijs ſequentibus clericis, veniant ad locum, vbi paratus eſt alueolus cum aqua. Et dum recedunt de choro, cantent ſequens reſponſorium cantoribus illud inchoantibus, ⁊ procedentibus. Deinde totus chorus ſequatur. Reſponſorium.

Finito reſpõſorio ante alueũ aquę cantor incipiat antiphonã.

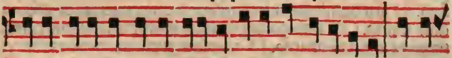

Vox do mi ni ſu per a quas al le lu ia: de us maieſta/

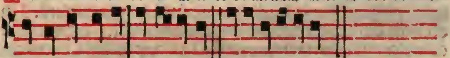

tis in to nuit: al le lu ia. E v o v a e. Pſalmus.

Afferte domino filij dei: afferte dño filios arietum. Afferte dño gloriam ꝛ honorem: afferte dño gloriaꝫ nomini eius adorate dñm in atrio ſancto eius. Vox dñi ſup̄ aquas: deus maieſtatis intonuit: dñs ſuper aquas multas. Vox dñi in virtute: vox domini in magnificentia. Vox domini confringentis cedros: ꝛ confringet dominus cedros libani. Et cõminuet eos tanq̃ vitulum libani: ꝛ dilectus quemadmoduꝫ filius vnicorniuum. Vox domini intercidentis flammam ignis: vox dñi concutientis deſertum: ꝛ cõmouebit dñs deſertum cades. Vox dñi pręparãtis ceruos: ꝛ reuelabit cõdenſa: ꝛ in templo eius omnes dicent gloriã. Dominus diluuium inhabitare facit: ꝛ ſedebit dñs rex in ęternum. Dominus virtutem populo ſuo dabit: dominuꝫ benedicet populo ſuo in pace. Antiphona.

In ec cle ſi is be ne di ci te do mi num al le lu ia: de fon

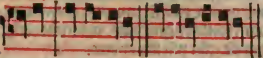
ti bus i ſra el al le lu ia. E v o v a e. Pſalmus.

Exurgat deus ꝛ diſſipent̃ inimici eius: ꝛ fugiãt qui oderũt eũ a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: ſicut fluit cera a facie ignis, ſic pereant pctõres a facie dei. Et iuſti epulentur ꝛ exultent in conſpectu dei, ꝛ delectent̃ in letitia. Cãtate deo, pſalmũ dicite noĩ eius: iter facite ei qui aſcẽdit ſup̄ occaſuꝫ: dñs nomen illi. Exultate in cõſpectu eius: turbabuntur a facie eius patris orphanorũ ꝛ iudicis viduaruꝫ. Deus in loco ſctõ ſuo: deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Qui

educit vinctos in fortitudine: ſimiliter q exaſperant eos qui ha/
bitāt in ſepulchris. D e⁹ cū egredereris in cōſpectu populi tui,
cū pertranſires in deſerto. T erra mota eſt: etenim celi diſtilla
uerūt a facie dei ſinai: a facie dei iſrael. P luuiā voluntariam
ſegregabis deus hereditati tue, ⁊ infirmata eſt: tu vero perfeciſti
eam. A nimalia tua habitabunt in ea: paraſti in dulcedine tua
pauper deus. D n̄s dabit verbum euangelizantibus: virtute
multa. R ex virtutū dilecti dilecti: ⁊ ſpeciei domus diuidere
ſpolia. S i dormiatis inter medios cleros: pēne columbe dear
gentate: ⁊ poſteriora dorſi ei⁹ in pallore auri. D ū diſcernit ce
leſtis reges ſuper eā: niue dealbabuntur in ſelmon, mons dei
mons pinguis. M ons coāgulatus, mons pinguis: vt quid ſu/
ſpicamini mōtes coagulatos? M ons, in quo beneplacitū eſt
deo habitare in eo: etenim dominus habitabit in finē. C urrus
dei decē millibus multiplex, millia letantium: dominus in eis in
ſinai ſancto. A ſcēdiſti in altum, cepiſti captiuitatem: accepiſti
dona in hominibus. E tenim nō credētes: inhabitare dominū
deum. B enedictus dominus die quotidie: proſperū iter faciet
nobis deus ſalutariū noſtrorū. D eus noſter deus ſaluos faciē
di, ⁊ domini dn̄i exitus mortis. V erūtamen deus cōfringet ca
pita inimicorū ſuorū, verticē capilli perambulantiū in delictis
ſuis. D ixit dominus, ex baſan cōuertam: conuertā in profun
dum maris. V t intingatur pes tuus in ſanguine: lingua canū
tuorū ex inimicis ab ipſo. V iderūt ingreſſus tuos deus: ingreſ
ſus dei mei regis mei qui eſt in ſctō. P reuenerūt principes cō
iuncti pſallentibus: in medio iuuencularū tympaniſtriarū. I n
eccleſijs benedicite deo dn̄o: de fontibus iſrael. I bi beniamin
adoleſce ntulus: in mentis exceſſu. P rincipes iuda duces eo/
rum: principes zabulon ⁊ principes neptalim. M anda deus
virtuti tue: cōfirma hoc deus qd̄ operatus es in nobis. A tem
plo tuo in hieruſalē: tibi offerēt reges munera. I ncrepa feras
arundinis: cōgregatio taurorū in vaccis populorū: vt excludāt
eos q probati ſunt argento. D iſſipa gentes que bella volunt:
venient legati ex egypto: ethiopia preueniet manus eius deo.
R egna terre cātate deo: pſallite dn̄o. P ſallite deo, qui aſcen
dit ſup celū celi: ad oriētem. E cce dabit voci ſue vocē virtutis:
date gloriā deo: ſup iſrael magnificētia eius ⁊ virtus eius in nu/
bibus.

bibus. Mirabilis deus in ſanctis ſuis:deus iſrael ipſe dabit vir-tutem ⁊ fortitudinem plebi ſuę:benedictus deus. Antiphona.

Pſalmus. Qui habitat. vt ſupra folio.60. dein-de dicantur letanię can-tando, vt ſupra fol. 181.

Cantetur letania vſq; ad verſum. Ut domnum apoſtolicu;. ⁊ cętera incluſiue. Quo verſu cantato ſacerdos ſurgat ⁊ cantet tres ſeqūtes verſus: videlicet. Ut hanc aquam bene ✠ dice re digneris:te rogamus audi nos. Ut hanc aquā bene ✠ dice re ⁊ cōſe ✠ crare digneris:te rogamus audi nos. Ut hāc aquā bene ✠ dicere:⁊ cōſe ✠ crare:ſancti ✠ ficare digneris:te roga-mus audi nos. Poſtea iterū genuflexus ſequat. ℣. Ut inimi-cos ſcē eccliē, ⁊ cęteros vſq; in finē ℟. Kyrie eleiſon. Chriſte el. ℟. Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas in tē. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Saluos nos fac domine deus noſter. ℟. Et cōgrega nos de nationibus. ℣. Ut cōfiteamur nomini ſcō tuo. ℟. Et glorięmur in laude tua. ℣. Bn̄dictus dn̄s deus iſrael a ſeculo. ℟. Et vſq; in ſeculum fiat fiat. Sufflat in aquam tribus vicibus ſic dicendo.

Exufflo te oīs legio ſatanę in noīe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpi ritus ✠ ſancti. ℟. Amē. Exorciſm⁹ in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aquę in nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti:ne cōmiſtis ſis vlli ſpiritui immūdo: ſed dabis honorē viuenti, atq; regnanti patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſan-cto:⁊ vbicūq; aſperſa fueris,ſpiritus immundus ab eo loco re-cedat. Itaq; adiuro te creatura aquę i nomine ieſu chriſti naza reni filij dei viui,regis ⁊ iudicis nr̄i: vt ſis purgatiō ⁊ ſanctifica-tio hominū:quos deus ad ſuam ſanctam gloriā vocare digna-tus eſt. Te ergo inuoco domine ſancte, pater oīpotens, ęterne deus:vt hanc aquā exorcizare:⁊ bene ✠ dicere pro tua pieta te digneris:vt omnis immundus ſpiritus locū in ea vltra non habeat:ſed vbicunq; aſperſa fuerit, angelorum tuorum ibi de-ſcendat exercitus. Per dominum noſtrū ieſum chriſtū filium

tuum: qui tecū viuit ⁊ regnat in vnitate ſpiritus ſancti deus: per oia ſclá ſeculoꝝ. ℟. Amē. Lectio libri numeri, in tono feriali.

IN diebus illis. Cōuenerūt filij iſrael ad moyſen: ⁊ aarō: ⁊ verſi in ſeditionē dixerūt. Da nobis aquā vt bibamus, Ingreſſus moyſes ⁊ aaron dimiſſa multitudine ante tabernaculum federis corruerunt pni in terram: clamaueruntq; ad dominum, ⁊ dixerunt. Domine deus exaudi clamorē populi huius, ⁊ aperi eis theſaurū tuum fontē aquę viuę, vt ſatiati ceſſet murmuratio eoꝝ. Et apparuit glia dñi ſuper eos. Graduale.

Secundũ ioannem: in tono feriali.

In illo tpe: In nouiſſimo autez die magnę feſtiuitatis ſtabat ieſus ⁊ clamabat dicens. Siquis ſitit veniat ad me: ⁊ bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura: flumina de ventre eius fluent aquę viuę. Hoc autez dixit de ſpiritu: quez accepturi erant credentes in eum. Exorciſmus aquę in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aquę per deum viuum, per deuz verum: per deum ſanctum: per deum totius creaturę: vt te mundaz exhibeas contra omnez morbuz: atqz inſidias inimici: atqz diabolicas poteſtates: vt vbicũqz aſperſa fueris: ſic propitio deo defenſa domus iſta: ſicut defẽſę fuerũt in ęgypto domus hebręorũ per ſignũ ſanguinis agni: ſic defendantur dñe domus famulorũ famularũqz tuarũ p aſperſionẽ huius aquę: in ipſius noie te exorcizo: q verbo ſuo fontẽ manare pcepit. Et in ipſius nomine te exorcizo: qui filios iſrael per mediũ mare eduxit. In ipſius noie te exercizo: qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambulauit. In ipſius nomine te exorcizo: quez ioannes in te baptizauit: vt ois ſpũs erroris: ⁊ oẽs fantaſię dęmonum per te aſperſę

effugiant, et ſeparent de eodem loco. Per chriſtū dominū noſtrum: qui venturus eſt iudicare vivos et mortuos, et ſeculū per ignem. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus in tono lectionis.

EXorcizo te creatura aq in noie ✝ dei pa ✝ tris oipotentis, et in noie dñi nri Jeſu ✝ chriſti, vt ois imundus ſpūs, vel incurſio ſatane ſeparet a te creatura aque. Proinde ergo efficere aqua exorcizata ad effugādū omne fantaſma inimici: et ipſū inimicū effugare et eradicare valeas i noie dei pr̄is oipotētis: qui cū eodem ſpū ſancto viuit et regnat in ſecula ſeculorū. ℟. Amen. Oratio. Et cantatur in tono ſolemni orationum.

BEne ✝ dic dñe hāc aquā bñdictione celeſti: et aſſiſtat ſup eā virtus ſpūs ſancti, vt vbicūq aſperſa fuerit longe recedat virtus inimicorū, vmbra fantaſmatū, incurſio turbinū: percuſſio fulminū: leſio tonitruorum: calamitas tēpeſtatū: ois ſpūs procellarū: teipſū oipotentē deprecamur: qui viuis et regnas per oia ſecula ſeculorū. ℟. Amē. Oro ſup ſalem in eodem tono.

VIrtutis tue īuictā fortitudinē deprecor dñe ſancte, pater omnipotēs, eterne deus ſuper hoc ſal: cui non minimā gratiā conferre dignatus es, vt ex illo poſſint vniuerſa condiri: que hoibus ad eſcā per tuū filiū dñm noſtrū procreari iuſſiſti: per quē te dñe ſupplices exoramus: vt ſal iſtud ſancti ✝ ficare, bene ✝ dicere: et cōſe ✝ crare pro tua pietate digneris: vt ex vultu diuine maieſtatis tue: virtutē tuam cōtra omnes immūdos ſpiritus poſſit accipe: expellat de tabernaculis famulorū famularūq tuarū quicquid poteſt peſtiferum eſſe: et exhibeat plenū ſalutis effectum: deterreat preſtigia: fantaſiaſq cōpeſcat: per ſignū ſancte cru ✝ cis filij tui dñi nri: tutelam fideliſſimam deſiderantibus preſtet per hoc tuum domine ſigna ✝ culum: quod nullius dolus: nullius pertinacia deſignauit. Per eundem dominum noſtrū ieſum. Alia benedictio ſalis in tono lectionis.

BEne ✝ dico te creatura ſalis in noie pa ✝ tris et fi ✝ lij et ſpūs ✝ ſancti: qui te ad tutelā humano generi pcreauit: et populo venienti ad credulitatē per ſeruos ſuos conſecrari precepit: proinde regamus te domine deus noſter: vt hec creatura ſalis in nomine ſancte trinitatis efficiatur ſalutare ſacramentum: ſitq perfecta medicina in viſceribus fidelium tuorū. Per eum qui venturus eſt iudicare viuos et mortuos et ſeculum

lum per ignem. ℟. Amen. Oratio ſuper ſal in tono orationis.

INtuere domine hãc creaturam ſalis,quam vſibus huma
ni generis tribuiſti,ꝛ petimus omnipotẽs ęterne deus: vt
ſignum cru ✠ cis vnigeniti filij tui domini noſtri ieſu chriſti, vbi
aſperſa fuerit aqua hoc ſale cõmiſta,ſit efficax ad euacuanduꝫ
omnem inimici aduerſariam poteſtatem,conſumet ꝛ arefaciat:
nihilqꝫ ibi remaneat imūdū,nihil peſtiferū: ſed ad inuocationẽ
nois tui ſit nobis mūduꝫ ac benedictū. Per eum,qui venturus
eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſclm ꝑ igneꝫ. In tono lectionis.

EXorcizo te creatura ſalis per deū ✠ verū: per deū ✠ ſan
ctū: per deuꝫ ✠ totius creaturę: qui te per Heliſeū pro-
phetam in aquam mitti iuſſit, vt ſanaretur ſterilitas aquę: qui
per apoſtoluꝫ Paulum dicere dignatus eſt, ſit cor veſtruꝫ ſale
conditum: ideoqꝫ efficere ſal ad euacuandum,ꝛ expellendum
inimicum: omnemqꝫ virtutẽ ꝛ putredinem eius: in nomine do-
mini noſtri ieſu chriſti. Qui viuit ꝛ regnat in. In tono lectionis.

DOminus ꝛ ſaluator noſter ieſus, anteq̄ꝫ ad celos aſcen-
deret: apl'is ſuis mandauit dicens, habete in vobis ſal: ꝛ
pacem habete inter vos. ❡ Hic ponat ſal in aquam dicens.

HEc cõmiſtio ſalis ꝛ aquę pariter fiat: in noĩe pa ✠ tris ꝛ
fi ✠ lij ꝛ ſpūs ✠ ſancti: ꝛ in virtute dñi nr̄i ieſu chriſti: cui
eſt honor: ꝛ glia in ſcl'a ſeculoꝝ. ℟. Amen. In tono lectionis.

EXorcizo te creatura ſalis ꝛ aquę in noĩe pa ✠ tris,ꝛ fi ✠
lij,ꝛ ſpūs ✠ ſancti. Exorcizo te per deum viuum. Exor-
cizo te per crucifixuꝫ. Exorcizo te per ſpūm ſcm̄. Per eum te
exorcizo,qui per Heliſeum prophetaꝫ te in aquam mitti iuſſit
dicẽs. Hec dicit dñs. Sanabitur aqua iſta,ꝛ nõ erit in ea mors,
neqꝫ ſterilitas. Per ipſius nomẽ te adiuro, q̄ diuina voce oris
ſui apoſtolis ſuis locutus eſt dicẽs. Uos eſtis ſal terrę, ꝛ cor ve-
ſtrū ſale ſit condituꝫ. Ut omnes,qui ex te ſumpſerint, ſint ſancti-
ficati in animabus ꝛ corporibus: vt vbicūqꝫ aſperſa fueris: effu
ges inimicum,ꝛ pręſtes oĩbus remiſſionẽ peccatoruꝫ: expellas
inſidias,ꝛ excludas oẽs demonū tẽtationes. Te autẽ conditor
ꝛ reſtaurator omniū elementoꝝ tuoruꝫ: qui hęc fluenta noĩe tuo
ſanctificata ad purgationẽ locorū proficere iuſſiſti: deprecor, vt
nominis tui inuocata maieſtate, gratiã ſpiritus ſancti hęc aqua
accipiat: valeatqꝫ ad expellendas diabolicas artes per manus

ſeruoꝝ tuoꝝ aſperſa:per ſanctificationē, quā tu domine ſancti/
ficando ſanctificas:⁊ benedicendo benedicis: vt omnis immū/
dus ſpūs aſperſione huius aquę repulſus ⁊ perfuſus diſcedat:
⁊ omnis incurſus ſatane, ⁊ omne fantaſma, omniſqꝫ immundi/
tia,⁊ putredo inimicoꝝ longe recedat: nec conſiſtendi aut reſi/
ſtēdi habeat poteſtatem:nec in eodem loco ſtandi aut cōmorā/
di,ſed victus ⁊ deſtructus abſcedat diabolus cuꝫ omni pompa
ſua. Per virtutē ⁊ gloriaꝫ domini noſtri ieſu chriſti:qui viuit ⁊
regnat cū deo patre ⁊ ſpiritu ſancto: per omnia ſecula ſeculoꝝ.
℟. Amen. Exorciſm⁹ ſup aquā ſale cōſperſā in tono lectionis.

EXorcizo te creatura aquę ſale cōſperſa per deū viuū:per
deū veruꝫ:per deum totius creaturę: qui te in principio
ſeparauit ab arida:⁊ in quatuor fluminib⁹ diuideꝛ dignatus eſt,
vt vbicūqꝫ portata vel aſperſa fueris effugeꝛ ⁊ ſeparetur inimi
cus,⁊ oīs putredo eius, vt ipſa domus deo ſit dicata p virtuteꝫ
dñi nr̄i ieſu chri,q vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſclm
per ignē. Iteꝫ ſuper aquā in eodeꝫ tono vſqꝫ ad prefationem.

TE aūt creatura aquę adiuro p deū viuū:p deū veꝝ:p deū
ſcm̄:p eū te adiuro q te i principio ſeparauit ab arida. Ad
iuro te p deū viuū,q te de fōte paradiſi manare fecit, ⁊ in q̄tuor
fluminibus. (Hic diuidat aquam in quatuor ꝑm hāc figuraꝫ.)

exire iuſſit,⁊ totā terraꝫ rigare precepit. Adiuro
te per eū,qui te in Chana galileę ſua potentia cō
uertit in vinum: qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus
ambulauit:qui tibi nomen impoſuit ſyloa. Adiu/
ro te p eū,qui in te naaman ſyrum a ſua lepra per manū heliſei
prophetę mundauit. Aqua ✠ ſancta:aqua bene ✠ dicta:aqua
✠ (Hic tangat aquā dicens:) lauans ſordes ⁊ mūdās pecca/
ta,adiuro te per deū viuum,vt te mundā exhibeas,nec aliquaꝫ
fantaſiam in te retineas, ſed efficiaris exorcizata ad effugandū
inimicum,⁊ omnes actus fulguris,⁊ vbicunqꝫ aſperſa fueris ſi/
ue in domo,ſiue in agro,ſiue in vineis,ſiue in ſeminatis campis,
ſiue in fructibus,ſiue in angulis cubiculoꝝ,ſiue in nauib⁹, ſiue in
puteis:vel ſiquis ex te guſtauerit, fias ei defenſio ⁊ remedium
ſanitatis:ipſe quoqꝫ diabolus elongetur ⁊ ſeparetur, quantum
elongatū eſt celum a terra,lux a tenebris, veritas a mendacio,
iuſtitia ab iniuſtitia,dulce ab amaro:tantum elōgeꝛ,⁊ ſeparetur
ille

ille immundus ſpiritus ab habitationibus famulorum famula
rumqꝫ dei. Per nomen domini noſtri Jeſu Chriſti: qui viuit
⁊ regnat cum deo patre ⁊ ſpiritu ſancto. Hic dicitur in tono
prefationis. Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ℣.
Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. ℣. Surſum
corda. ℟. Habemus ad dominum. ℣. Gratias agamus do
mino deo noſtro. Reſponſorium. Dignum ⁊ iuſtum eſt.

VEre dignum ⁊ iuſtũ eſt: equũ ⁊ ſalutare: Nos tibi ſemꝑ
⁊ vbiqꝫ grãs agere. Domine deus celi ⁊ terre: cuius vir
tuti ſubdita ſunt vniuerſa: cuius verbo creãta ſũt oĩa: ſupermit
te queſumus virtutẽ ſpũs ſcti tui ſuper hanc creaturam, vt fiat
aqua ſcificata in noĩe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpũs ✠ ſcti. Te igi
tur oĩpotens deus altiſſima ſalus: ⁊ reſpector perpetuus: humi
liter rogamus ⁊ petimus: vt nos exaudias: ⁊ miſerearis p̄cibus
noſtris quatenus vbicunqꝫ hec aqua aſperſa fuerit fiat, te iubẽ
te cauſa purificationis: habeat quoqꝫ perpetuã gratiam ipſa
domus: fidẽ rectã: ſpem certam: charitatem perfectã: gaudium
verũ: honorẽ ꝑpetuum: vt omnes maleuoli ⁊ inuidi ſpũs ab ea
expellant: ⁊ ſeparent. Per chr̄m dñm nr̄m. In tono lectionis.
Jterumqꝫ te alloquor aqua: que habes lucis ſimilitudinem: tu
ſub celo: tu ſuper celum: tu ſub terra: tu ſuper terrã. Super te
inuoco nomen ſanctũ atqꝫ mirabile dei omnipotẽtis: qui te ſua
potẽtia cõuertit in vinum: ſuſpendit ſuper celos: cõgregauit in
terra: miſcuit in mari. Qui te arcanis ⁊ velocibus vẽtis pluere
precepit: ⁊ ad vſus hoĩum lauacrum dedit, ⁊ ſitientibus potum
ſubminiſtrauit. Sup aquã etiã ſpũs dñi non ſolum ferebatur:
ſed etiã fertur. Adiuro ergo te creatura aque: per ſeptiformẽ
ſpiritum dei viui. Adiuro te per nouem ordines angelorũ. Ad
iuro te ꝑ vocẽ tonitrui coruſcationis tremendi ⁊ celeſtis regis.
Adiuro te ꝑ lignũ myſterij: de quo aqua ꝑcuſſa ſtatim dulcis fa
cta eſt. Adiuro te ꝑ eũ qui oĩa creauit: ne cõtemnas voceſ hu
militatis mee: ſed expellas oẽm vmbrã: oẽs ſatellites aduerſa
rioꝝ: oẽs machinatiões diaboli: ſiue ſpũũ imũdoꝝ: ſiue biotha
natoꝝ: ſiue errantiũ: ſiue ex inuocatione magice artis ſiue ꝑcan
tatoꝝ argumẽta: ſiue draconũ: ⁊ oĩum volucrũ vel viperaꝝ: qa
impat tibi dñs ieſus chr̄s filius dei viui: q mox vt aſpſa fueris in
noĩe dei ſabaoth: ſiue in hoĩb: ſiue i domib: ſiue i vineis: ſiue in

¶ Exorciſmus ſalis.

EXorcizo te creatura ſalis per deum viuum: ✠ per deum verum: ✠ per deum ſanctū: ✠ per deum, qui te per Heliſeuꝫ prophetā in aquā mitti iuſſit: vt ſanaretur ſterilitas aquę, vt efficiaris ſal exorcizatum in ſalutem credentium: vt ſit omnibus te ſumentibus ſanitas animę ⁊ corporis, ⁊ effugiat atqꝫ diſcedat ab eo loco, in quo aſperſum fueris, omnis fantaſia ⁊ nequitia: vel verſutia diabolicę fraudis: omniſqꝫ ſpiritus immundus adiuratus. Per eū qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

IMmenſam clementiaꝫ tuam oīpotens ęterne deus humiliter imploramus, vt hāc creaturā ſalis, quā in vſu generis humani tribuiſti, bene ✠ dicere ⁊ ſci ✠ ficare digneris, vt ſit oībus ſumentibus ſanitas animę ⁊ corporis, vt qcquid ex contactū vel aſperſum fuerit, careat oī immundicia, omniqꝫ impugnatione ſpūalis neqtię. Per dn̄m. Exorciſmus aquę.

EXorcizo te creatura aquę in noīe dei patris ✠ omnipotentis, ⁊ in nomine Jeſu ✠ chriſti filij eius domini noſtri, ⁊ in virtute

virtute ſpiritus ſancti, ✠ vt fias aqua exorcizata ad effugandā omnem poteſtatem inimici: ⁊ ipſum inimicum eradicare ⁊ explantare valeas cum angelis ſuis apoſtaticis. Per virtutem domini noſtri Jeſu Chriſti, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus qui ad ſalutem humani generis maxima queqꝫ ſacramenta in aquarum ſubſtantia condidiſti, adeſto propitius inuocationibus noſtris, ⁊ elemēto huic multimodis purificationibus preparato virtutem tue benedictionis. ✠ infunde, vt creatura tua myſterijs tuis ſeruiens, ad abijciendos demones, morboſqꝫ pellendos diuine gratie ſumat effectum: vt quicquid in domibus, vel in locis fidelium, hec vnda reſperſerit, careat omni imūdicia, liberet a noxa: non illic reſideat ſpiritus peſtilens, non aura corrūpens, deſcedant omnes inſidie latentis inimici, ⁊ ſiquid eſt, quod aut incolumitati habitantiū inuidet, aut quieti, aſperſione huius aque effugiat, vt ſalubritas per inuocationē tui ſancti nominis expetita, ab oībus ſit impugnationibus defenſa. Per dñm. Hic mittat ſal in aqua in modum crucis dicendo. Cōmiſtio ſalis ⁊ aque pariter fiat in nōie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti. ℟. Amen. Deinde dicat ſacerdos. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus. Orō.

DEus inuicte virtutis author, ⁊ inſupabilis imperij rex, ac ſemper magnificus triumphator: qui aduerſe dominationis vires reprimis, qui inimici rugiētis ſeuitiam ſuperas, qui hoſtiles nequitias potenter expugnas: te dñe trementes ⁊ ſupplices deprecamur ac petimus, vt hanc creaturam ſalis ⁊ aque dignanter aſpicias, benignus illuſtres, ⁊ pietatis tue more ſancti ✠ fices, vt vbicūqꝫ fuerit aſperſa, per inuocationem tui ſancti nominis, omnis infeſtatio immundi ſpiritus abijciatur, terrorqꝫ venenoſi ſerpentis procul pellatur, ⁊ preſentia ſancti ſpiritus nobis miſericordiam tuam poſcentibus vbiqꝫ adeſſe dignetur. Per dñm noſtruꝫ. ¶ Antiphona, que cantari debet quando aqua in eccleſia aſpergitur ſuper populum. Cap. 3.

IN oībus dñicis per annum finita tertia, benedicta aqua a ſacerdote celebraturo miſſam, primo aſpergatur altare maius ipſa aqua benedicta, genibus corā altari flexis: ⁊ ſtatiꝫ a ſacerdote incipiatur aña Aſperges me. ⁊ chorus ſequat, ⁊ dum

Benedictio aque ſup populū aſpergende
cōiter cantatur cum ſuo verſu ⁊ Gloria patri. ab eodem ſacerdote primo clerici, deinde ſeculares aſpergantur. Et ſacerdos aſpergens populum dicat pſalꝰ. Miſerere mei. Antiphona.

Aña. Aſper ges me, tota repetatur. Qua cātata ſacerdos ſtans ante gradus altaris maioris eccliẽ, dicat ℣. Oſtēde nobis dñe miſericordiā tuā. ℟. Et ſalutare tuū da nobis. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

Exaudi nos dñe ſancte, pater omnipotens, eterne deus, ⁊ mittere digneris ſanctū angelū tuum de celis, qui cuſtodiat, foueat, protegat, viſitet, atqȝ defēdat oēs habitātes in hoc habitaculo. Per chriſtū dñm noſtruȝ. ℟. Amen. Suprāſcripto modo predicta cantent in oībus dñicis per totum annuȝ in aſperſione aque benedicte, excepto ꝙ in dñica de paſſione, ⁊ in dñica

dñica palmarũ poſt pſal. Miſerere mei deus. nõ dicit Gloria patri. ſed añ. poſt pſal. repetat. Et excepto tempore paſchali: ſcilicet a dñica paſche vſq; ad octauã pẽtecoſtes excluſiue: quo tempore dicitur aña. Uidi aquam. cũ ſuo pſal. & Gloria patri.

¶ In tempore paſchali ad aſperſionẽ aquę benedictę. Aña.

verſiculi & oratio vt ſupra. Repetatur tota antiphona: poſtea dicatur introitus miſſe. ¶ De benedictione aquę in vigilia Epiphanię, quę licet in Romana curia non fiat, in multis, ta/men eccleſijs ſolenniter celebratur. ¶ In vigilia Epiphanię

poſt completorium, vel etiam lecta nona lectione in matutinis: ſacerdos indutus ſacris veſtibus, cum pluuiali: ⁊ diaconus ⁊ ſubdiaconus ſacris ſui ordinis veſtibus induti, pręcedentibus accolitis cum cereis, ⁊ cruce, ⁊ thuribulo, ⁊ alijs ſequentibus clericis, veniant ad locum, vbi paratus eſt alueolus cum aqua. Et dum recedunt de choro, cantent ſequens reſponſorium cantoribus illud inchoantibus, ⁊ procedentibus. Deinde totus chorus ſequatur. Reſponſorium.

Finito reſpõſorio ante alueũ aquę cantor incipiat antiphonã.

Vox

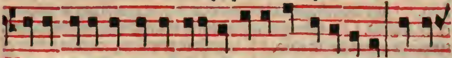

Vox do mi ni ſu per a quas al le lu ia: de us maieſta/

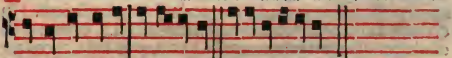

tis in to nuit: al le lu ia. E v o v a e. Pſalmus.

Afferte domino filij dei: afferte dño filios arietum. Af/
ferte dño gloriam ⁊ honorem: afferte dño gloriã nomi/
ni eius adorate dñm in atrio ſancto eius. Vox dñi ſup aquas:
deus maieſtatis intonuit: dñs ſuper aquas multas. Vox dñi
in virtute: vox domini in magnificentia. Vox domini confrin
gentis cedros: ⁊ confringet dominus cedros libani. Et cõmi/
nuet eos tanq̃ vitulum libani: ⁊ dilectus quemadmoduꝫ filius
vnicornium. Vox domini intercidentis flammam ignis: vox
dñi concutientis deſertum: ⁊ cõmouebit dñs deſertum cades.
Vox dñi pręparãtis ceruos: ⁊ reuelabit cõdenſa: ⁊ in templo
eius omnes dicent gloriã. Dominus diluuium inhabitare fa/
cit: ⁊ ſedebit dñs rex in ęternum. Dominus virtutem populo
ſuo dabit: dominus benedicet populo ſuo in pace. Antiphona.

In ec cle ſi is be ne di ci te do mi num al le lu ia: de fon

ti bus i ſra el al le lu ia. E v o v a e. Pſalmus.

Exurgat deus ⁊ diſſipent inimici eius: ⁊ fugiãt qui oderũt
eũ a facie eius. Sicut deficit fumus deficiant: ſicut fluit
cera a facie ignis, ſic pereant pctõres a facie dei. Et iuſti epu/
lentur ⁊ exultent in conſpectu dei, ⁊ delectent in letitia. Cãta/
te deo, pſalmũ dicite noi eius: iter facite ei qui aſcẽdit ſup occa/
ſuꝫ: dñs nomen illi. Exultate in cõſpectu eius: turbabuntur a
facie eius patris orphanorũ ⁊ iudicis viduaruꝫ. Deus in loco
ſctõ ſuo: deus qui inhabitare facit vnius moris in domo. Qui

educit vinctos in fortitudine:ſimiliter q exaſperant eos qui habitāt in ſepulchris.D e⁹ cū egredereris in cōſpectu populi tui, cū pertranſires in deſerto.T erra mota eſt:etenim celi diſtillauerūt a facie dei ſinai:a facie dei iſrael.P luuiam voluntariam ſegregabis deus hereditati tuę,⁊ infirmata eſt:tu vero perfeciſti eam.A nimalia tua habitabunt in ea:paraſti in dulcedine tua pauper deus.D ñs dabit verbum euangelizantibus: virtute multa.R ex virtutum dilecti dilecti: ⁊ ſpeciei domus diuidere ſpolia.S i dormiatis inter medios cleros:pēnę columbę deargentatę:⁊ poſteriora dorſi ei⁹ in pallore auri.D um diſcernit celeſtis reges ſuper eā:niue dealbabuntur in ſelmon, mons dei mons pinguis.M ons coagulatus,mons pinguis: vt quid ſuſpicamini mōtes coagulatos?M ons,in quo beneplacitum eſt deo habitare in eo:etenim dominus habitabit in finem.C urrus dei decē millibus multiplex,millia lętantium:dominus in eis in ſinai ſancto.A ſcēdiſti in altum,cepiſti captiuitatem: accepiſti dona in hominibus.E tenim nō credētes:inhabitare dominū deum.B enedictus dominus die quotidie:proſperū iter faciet nobis deus ſalutariū noſtrorū.D eus noſter deus ſaluos faciēdi,⁊ domini dñi exitus mortis.V erūtamen deus cōfringet capita inimicorū ſuorū,verticem capilli perambulantiū in delictis ſuis.D ixit dominus,ex baſan cōuertam:conuertam in profundum maris.V t intingatur pes tuus in ſanguine:lingua canum tuorū ex inimicis ab ipſo.V iderūt ingreſſus tuos deus:ingreſſus dei mei regis mei qui eſt in ſctō.P reuenerūt principes cōiuncti pſallentibus:in medio iuuencularū tympaniſtriarū.I n eccleſijs benedicite deo dño:de fontibus iſrael.I bi beniamin adoleſcentulus:in mentis exceſſu.P rincipes iuda duces eorum:principes zabulon ⁊ principes neptalim.M anda deus virtuti tuę:cōfirma hoc deus qđ operatus es in nobis.A templo tuo in hieruſalē:tibi offerēt reges munera.I ncrepa feras arundinis: cōgregatio taurorū in vaccis populorū: vt excludāt eos q probati ſunt argento.D iſſipa gentes quę bella volunt: venient legati ex egypto:ęthiopia pręueniet manus eius deo.R egna terrę cātate deo:pſallite dño.P ſallite deo,qui aſcendit ſup celū celi:ad oriētem.E cce dabit voci ſuę vocē virtutis: date gloriā deo:ſup iſrael magnificētia eius ⁊ virtus eius in nubibus.

bibus. Mirabilis deus in ſanctis ſuis: deus iſrael ipſe dabit virtutem ⁊ fortitudinem plebi ſuę: benedictus deus. Antiphona.

I Pſe liberauit me alleluia: de laqueo venan

tium: alleluia. E v o v a e. Pſalmus. Qui habitat. vt ſupra folio.60. deinde dicantur letanię cantando, vt ſupra fol. 181.

Cantetur letania vſq; ad verſum. Vt domnum apoſtolicum. ⁊ cetera incluſiue. Quo verſu cantato ſacerdos ſurgat ⁊ cantet tres ſequētes verſus: videlicet. Vt hanc aquam bene ✠ dicere digneris: te rogamus audi nos. Vt hanc aquā bene ✠ dicere ⁊ cōſe ✠ crare digneris: te rogamus audi nos. Vt hāc aquā bene ✠ dicere: ⁊ cōſe ✠ crare: ſancti ✠ ficare digneris: te rogamus audi nos. Poſtea iterū genuflexus ſequatur. ℣. Vt inimicos ſcē eccliē, ⁊ ceteros vſq; in finē ℟. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. ℟. Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas in tē. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Saluos nos fac domine deus noſter. ℟. Et cōgrega nos de nationibus. ℣. Vt cōfiteamur nomini ſcō tuo. ℟. Et gloriemur in laude tua. ℣. Bñdictus dñs deus iſrael a ſeculo. ℟. Et vſq; in ſeculum fiat fiat. Sufflat in aquam tribus vicibus ſic dicendo.

Exufflo te oīs legio ſatanę in noīe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amē. Exorciſm⁹ in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aquę in nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti: ne cōmunis ſis vlli ſpiritui inmūdo: ſed dabis honorē viuenti, atq; regnanti patri ⁊ filio ⁊ ſpiritui ſancto: ⁊ vbicūq; aſperſa fueris, ſpiritus inmundus ab eo loco recedat. Itaq; adiuro te creatura aquę i nomine ieſu chriſti nazareni filij dei viui, regis ⁊ iudicis nr̄i: vt ſis purgatio ⁊ ſanctificatio hominū: quos deus ad ſuam ſanctam gloriā vocare dignatus eſt. Te ergo inuoco domine ſancte, pater oīpotens, ęterne deus: vt hanc aquā exorcizare: ⁊ bene ✠ dicere pro tua pietate digneris: vt omnis inmundus ſpiritus locū in ea vltra non habeat: ſed vbicunq; aſperſa fuerit, angelorum tuorum ibi deſcendat exercitus. Per dominum noſtrū ieſum chriſtū filium

tuum: qui tecū viuit ꝛ regnat in vnitate ſpiritus ſancti deus: per oia ſcl'a ſeculoꝝ. ℟. Amē. Lectio libri numeri, in tono feriali.

IN diebus illis. Cōuenerūt filij iſrael ad moyſen: ꝛ aarō: ꝛ verſi in ſeditionez dixerūt. Da nobis aquā vt bibamus, Ingreſſus moyſes ꝛ aaron dimiſſa multitudine ante taberna/culum federis corruerunt ꝓni in terram: clamaueruntqꝫ ad dominum, ꝛ dixerunt. Domine deus exaudi clamorez populi hu/ius, ꝛ aperi eis theſaurū tuum fontez aquę viuę, vt ſatiati ceſſet murmuratio eoꝝ. Et apparuit glia dñi ſuper eos. Graduale.

per a quas mul tas. Secundū ioannem: in tono feriali.

In illo tp̄e: In nouiſſimo autē die magnę feſtiuitatis ſtabat ieſus ⁊ clamabat dicens. Siquis ſitit veniat ad me: ⁊ bibat. Qui credit in me, ſicut dicit ſcriptura: flumina de ventre eius fluent aquę viuę. Hoc autē dixit de ſpiritu: quē accepturi erant credentes in eum. Exorciſmus aquę in tono lectionis.

Exorcizo te creatura aquę per deum viuum, per deū verum: per deum ſanctum: per deum totius creaturę: vt te mundā exhibeas contra omnē morbū: atq3 inſidias inimici: atq3 diabolicas poteſtates: vt vbicūq3 aſperſa fueris: ſic propitio deo defenſa domus iſta: ſicut defēſę fuerūt in ęgypto domus hebręorū per ſignū ſanguinis agni: ſic defendantur dn̄e domus famulorū famularūq3 tuarū p̄ aſperſionē huius aquę: in ipſius noīe te exorcizo: q verbo ſuo fontē manare p̄cepit. Et in ipſius nomine te exorcizo: qui filios iſrael per mediū mare eduxit. In ipſius noīe te exercizo: qui ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambulauit. In ipſius nomine te exorcizo: quē ioannes in te baptizauit: vt oīs ſpūs erroris: ⁊ oēs fantaſię demonum per te aſperſę

effugiant, ⁊ ſeparent de eodem loco. Per chriſtū dominū noſtrum: qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū per ignem. ℟. Amen. Sequitur exorciſmus in tono lectionis.

EXorcizo te creatura aq̄ in noīe ✠ dei pa ✠ tris oīpotentis, ⁊ in noīe dn̄i nr̄i Jeſu ✠ chriſti, vt oīs imundus ſpūs, vel incurſio ſatanę ſeparet a te creatura aquę. Proinde ergo efficere aqua exorcizata ad effugādū omne fantaſma inimici: ⁊ ipſū inimicū effugare ⁊ eradicare valeas ī noīe dei pr̄is oīpotētis: qui cū eodem ſpū ſancto viuit ⁊ regnat in ſecula ſeculorū. ℟. Amen. Oratio. Et cantatur in tono ſolemni orationum.

BEne ✠ dic dn̄e hāc aquā bn̄dictione celeſti: ⁊ aſſiſtat ſup eā virtus ſpūs ſancti, vt vbicūq̄ aſperſa fuerit longe recedat virtus inimicorū, vmbra fantaſmatū, incurſio turbinū: percuſſio fulminū: lęſio tonitruorum: calamitas tēpeſtatū: oīs ſpūs procellarū: teipſū oīpotentē deprecamur: qui viuis ⁊ regnas per oia ſecula ſeculorū. ℟. Amē. Oratio ſup ſalem in eodem tono.

VIrtutis tuę īuictā fortitudinē deprecor dn̄e ſancte, pater omnipotēs, ęterne deus ſuper hoc ſal: cui non minimā gratiā conferre dignatus es, vt ex illo poſſint vniuerſa condiri: quę hoībus ad eſcā per tuū filiū dn̄m noſtrū procreari iuſſiſti: per quē te dn̄e ſupplices exoramus: vt ſal iſtud ſancti ✠ ficare, bene ✠ dicere: ⁊ cōſe ✠ crare pro tua pietate digneris: vt ex vultu diuinę maieſtatis tuę: virtutē tuam cōtra omnes immūdos ſpiritus poſſit accipere: expellat de tabernaculis famulorū famularūq̄ tuarū quicquid poteſt peſtiferum eſſe: ⁊ exhibeat plenū ſalutis effectum: deterreat pręſtigia: fantaſiaſq̄ cōpeſcat: per ſignū ſanctę cru ✠ cis filij tui dn̄i nr̄i: tutelam fideliſſimam deſiderantibus pręſtet per hoc tuum domine ſigna ✠ culum: quod nullius dolus: nullius pertinacia deſignauit. Per eundem dominum noſtrū ieſum. Alia benedictio ſalis in tono lectionis.

BEne ✠ dico te creatura ſalis in noīe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti: qui te ad tutelā humano generi procreauit: ⁊ populo venienti ad credulitatē per ſeruos ſuos conſecrari pręcepit: proinde rogamus te domine deus noſter: vt hęc creatura ſalis in nomine ſanctę trinitatis efficiatur ſalutare ſacramentum: ſitq̄ perfecta medicina in viſceribus fidelium tuorū. Per eum qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum

lum per ignem. ℞. Amen. Oratio ſuper ſal in tono orationis.
Intuere domine hāc creaturam ſalis, quam vſibus huma ni generis tribuiſti, ⁊ petimus omnipotēs ęterne deus: vt ſignum cru ✠ cis vnigeniti filij tui domini noſtri ieſu chriſti, vbi aſperſa fuerit aqua hoc ſale cōmiſta, ſit efficax ad euacuanduꝫ omnem inimici aduerſariam poteſtatem, conſumet ⁊ arefaciat: nihilqꝫ ibi remaneat imūdū, nihil peſtiferū: ſed ad inuocationē nois tui ſit nobis mūduꝫ ac benedictū. Per eum, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſclm ꝑ igneꝫ. In tono lectionis.
Exorciſo te creatura ſalis per deū ✠ verū: per deū ✠ ſanctū: per deuꝫ ✠ totius creaturę: qui te per Heliſeū prophetam in aquam mitti iuſſit, vt ſanaretur ſterilitas aquę: qui per apoſtoluꝫ Paulum dicere dignatus eſt, ſit cor veſtruꝫ ſale conditum: ideoqꝫ efficere ſal ad euancuandum, ⁊ expellendum inimicum: omnemqꝫ virtutē ⁊ putredinem eius: in nomine domini noſtri ieſu chriſti. Qui viuit ⁊ regnat in. In tono lectionis.
Dominus ⁊ ſaluator noſter ieſus, anteqꝫ ad celos aſcenderet: aplis ſuis mandauit dicens, habete in vobis ſal: ⁊ pacem habete inter vos. ¶ Hic ponat ſal in aquam dicens.
Hec cōmiſtio ſalis ⁊ aquę pariter fiat: in noie pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti: ⁊ in virtute dñi nr̄i ieſu chriſti: cui eſt honor: ⁊ glia in ſclã ſeculoꝝ. ℞. Amen. In tono lectionis.
Exorcizo te creatura ſalis ⁊ aquę in noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti. Exorcizo te per deum viuum. Exorcizo te per crucifixuꝫ. Exorcizo te per ſpūm ſcūm. Per eum te exorcizo, qui per Heliſeum prophetaꝫ te in aquam mitti iuſſit dicēs. Hec dicit dñs. Sanabitur aqua iſta, ⁊ nō erit in ea mors, neqꝫ ſterilitas. Per ipſius nomē te adiuro, q diuina voce oris ſui apoſtolis ſuis locutus eſt dicēs. Uos eſtis ſal terrę, ⁊ cor veſtrū ſale ſit servituꝫ. Ut omnes, qui ex te ſumpſerint, ſint ſanctificati in animabus ⁊ corporibus: vt vbicūqꝫ aſperſa fueris: effuges inimicum, ⁊ pręſtes oībus remiſſionē peccatoruꝫ: expellas inſidias, ⁊ excludas oēs dęmonū tētationes. Te autē conditor ⁊ reſtaurator omniū elementoꝝ tuoruꝫ: qui hęc fluenta noie tuo ſanctificata ad purgationē locorū proficere iuſſiſti: deprecor, vt nominis tui inuocata maieſtate, gratiā ſpiritus ſancti hęc aqua accipiat: valeatqꝫ ad expellendas diabolicas artes per manus

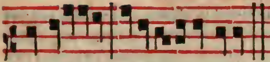
ille immundus ſpiritus ab habitationibus famulorum famula
rumqꝫ dei. ¶Per nomen domini noſtri Jeſu Chriſti: qui viuit
⁊ regnat cum deo patre ⁊ ſpiritu ſancto. ¶Hic dicitur in tono
prefationis. Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ℣.
Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. ℣. Surſum
corda. ℟. Habemus ad dominum. ℣. Gratias agamus do
mino deo noſtro. Reſponſorium. Dignum ⁊ iuſtum eſt.

Vere dignum ⁊ iuſtũ eſt: ęquũ ⁊ ſalutare: Nos tibi ſemp
⁊ vbiqꝫ gr̃as agere. Domine deus celi ⁊ terrę: cuius vir
tuti ſubdita ſunt vniuerſa: cuius verbo creata ſũt oĩa: ſupermit
te quęſumus virtutẽ ſpũs ſcti tui ſuper hanc creaturam, vt fiat
aqua ſcificata in noĩe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpũs ✠ ſacti. Te igi
tur oĩpotens deus altiſſima ſalus: ⁊ reſpector perpetuus: humi
liter rogamus ⁊ petimus: vt nos exaudias: ⁊ miſerearis p̃cibus
noſtris quatenus vbicunqꝫ hęc aqua aſperſa fuerit fiat, te iubẽ
te cauſa purificationis: habeat quoqꝫ perpetuã gratiam ipſa
domus: fidẽ rectã: ſpem certam: charitatem perfectã: gaudium
verũ: honorẽ ꝑpetuum: vt omnes maleuoli ⁊ inuidi ſpũs ab ea
expellant: ⁊ ſeparent. ¶Per chr̃m dñm nr̃m. In tono lectionis.
Jterumqꝫ te alloquor aqua: quę habes lucis ſimilitudinem: tu
ſub celo: tu ſuper celum: tu ſub terra: tu ſuper terrã. Super te
inuoco nomen ſanctũ atqꝫ mirabile dei omnipotẽtis: qui te ſua
potẽtia cõuertit in vinum: ſuſpendit ſuper celos: cõgregauit in
terra: miſcuit in mari. Qui te arcanis ⁊ velocibus vẽtis pluere
precepit: ⁊ ad vſus hoĩum lauacrum dedit, ⁊ ſitientibus potum
ſubminiſtrauit. Sup aquã etiã ſpũs dñi non ſolum ferebatur:
ſed etiã fertur. Adiuro ergo te creatura aquę: per ſeptiformeꝫ
ſpiritum dei viui. Adiuro te per nouem ordines angelorũ. Ad
iuro te ꝑ vocẽ tonitrui coruſcationis tremendi ⁊ celeſtis regis.
Adiuro te ꝑ lignũ myſterij: de quo aqua percuſſa ſtatim dulcis fa
cta eſt. Adiuro te ꝑ eũ qui oĩa creauit: ne cõtemnas voceꝫ hu
militatis meę: ſed expellas oẽm vmbrã: oẽs ſatellites aduerſa
riorꝝ: oẽs machinatiões diaboli: ſiue ſpũuꝫ imũdorꝝ: ſiue biotha
natorꝝ: ſiue errantiũ: ſiue ex inuocatione magicę artis ſiue p̃can
tatorꝝ argumẽta: ſiue draconũ: ⁊ oĩum volucrũ vel viperarꝝ: qa
imꝑat tibi dñs ieſus chr̃s fili⁹ dei viui: q᷑ mox vt aſpſa fueris in
noĩe dei ſabaoth: ſiue in hoĩb⁹: ſiue i domib⁹: ſiue i vineis: ſiue in

pecoribus,vel quibuſlibet animātibus:ſiue in ſeminatis cāpis: ſiue in qualicūqꝫ creatura vniuerſali:ſiue quocūqꝫ loco aſperſa fueris:ſiue ſup infirmū,vel lāguentē: ſiue in potū data fueris homini inualetudine detēto: aut maligni ſpūs infeſtatione percuſſo,mox expellas ⁊ excludas omne malignū, vt poſſit homo velocius ſaluus fieri:per virtutē dñi noſtri ieſu chriſti:quia neqꝫ dici,neqꝫ ſcribi,neqꝫ cōputari poteſt:cui nomen eſt dei. In tono prefationis. Tu autem dñe qui per angelum tuum, fontem agar oſtendiſti:⁊ ex eo Iſmael ſitientem potaſti. Qui pueri tui Abrahe in meſopotamia preces exaudiſti: ⁊ omnia deſideria cordis eius impleuiſti. Qui famulo tuo moyſi in deſerto eremi petram percutere,⁊ ex ea aquam producere, ⁊ populum rigare iuſſiſti. Ter dicatur ſequens verſus. Qui aquam amaram immiſſo ligno dulcoraſti. In nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen. ¶Hic mergat ſacerdos crucem in aqua tribus vicibus:ſignando fontem cum cruce. Cantores autē cantent ſemel has ſequentes antiphonas infraſcriptas. Antipho.

vox

vox audita eſt, hic eſt fi li us me us.

Deinde ſacerdos cruce depoſita dicat hāc ora/tioneʒ in tono pfationis.

B Enedicere ⁊ ſanctificare digneris dñe hāc creaturā aquę in nomine pa ✝ tris ⁊ fi ✝ lij ⁊ ſpūs ✝ ſancti: vt vbicūqʒ aſpſa fuerit in noīe tuo, oēs iaculationes ſęuas inimici expellat. Illud etiā rogamus ⁊ petimus deus oīps, vt ſicut ad domuʒ ra/guelis ſanctū angelum tuum raphaeleʒ mittere dignatus es: vt aſmodeū demonē alligaret: ſimile quoqʒ beneficiū domibꝰ no/ſtris donare digneris, vt vbicūqʒ hęc vnda aſperſa fuerit: nūqꝫ malignus ſpūs in eadeū domo cōſiſtendi vel cōmorādi habeat poteſtatē: ſed cōfuſus ꝓtinus ⁊ deſtructꝰ abſcedat. Per chri/ſtum dñm noſtruʒ: per queʒ maieſtatē tuā laudāt angeli: adorāt dominationes: tremūt poteſtates. Celi celorumqʒ virtutes: ac btā ſeraphin ſocia exultatione cōcelebrant. Cum quibus ⁊ no/ſtras voces vt admitti iubeas deprecamur, ſupplici cōfeſſione dicentes. Et chorus cantet in tono feriali vt ſupra. folio. 178.

Sanctus, Sanctus, Sanctus dñs deus ſabaoth. Pleni ſunt celi ⁊ terra gloriā tua: oſanna in excelſis. Bñdictus q venit in no mine dñi, oſāna in excelſis. Sequit ſacerdos in tono lectionis.

E Xorcizo te ſpūs immūde per deū viuuʒ: qui fecit celum ⁊ terram, mare ⁊ omnia quę in eis ſunt, vt oēs virtutes aduerſarij: oēs exercitꝰ diaboli: oēs incurſus, omne phantaſma inimici eradicent, ⁊ effugiāt ab hac creatura ſalis ⁊ aquę, ſit ſan cta ⁊ ſalutifera: ⁊ ignis ardens aduerſus oēs inſidias inimici: ⁊ vbicūqʒ portata vel aſperſa fuerit hęc creatura ſalis ⁊ aquę: ſit ſanitas ⁊ ſynceritas ⁊ corpis medicina: vt effugiat ois ifirmitas. Fulgura quoqʒ ⁊ grādines ab aſperſione huius aquę ſeparent, effugiāt ⁊ elongent: per eum, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. In tono pfationis.

V Ere ſctūs: vere bñdictus, terribilis: metuendus, ⁊ adorā dus es dñe deus noſter: ab occultis noſtris munda nos ⁊ ab alienis parce ſeruis tuis: vt cū fiducia valeamus dicere orō/neʒ illā regalem, quā dñs ⁊ ſaluator nr̄ per euāgeliū ſuuʒ orare docuit dicens, Pater nr̄. q dicat in cantu ſicut in miſſa, ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℟. Amen. In tono orationis.

Libera nos, queſumus domine, ab omnibus malis, preteritis, preſentibus, ⁊ futuris. Libera nos, q̄ſumus dn̄e, famulos ⁊ famulas tuas a gladio, a fame, a tentatione diaboli, ⁊ percuſſione ſeculi: ⁊ ab infirmitatib⁹ malis: p̄ liberatorē ⁊ redēptorē noſtrū dominū ieſum chriſtum filium tuum: qui tecum viuit.

Domine ſctē, pater oīpotens: ęterne deus: pater domini noſtri ieſu chriſti: deus abrahā: deus iſaac: deus iacob: exorcizante me iſtam creaturam ſalis ⁊ aquę precor te, vt exaudire digneris noīe domini noſtri ieſu chriſti nazareni filij tui: dei viui: regis ⁊ iudicis noſtri: vt ſit purgatio ⁊ purificatio omnibus hoībus: atq; in eis, quibus aſperſa fuerit, habeat poteſtatem ad effugādos immūdos fantaſmaticos ſpūs: ⁊ oēm nefarium diabolum, atq; omnes figuras ⁊ minas ſatanę. Concedatur etiam eis poteſtas ad exterminandū fulgura ⁊ grandines: ⁊ omnes aduerſitates humanę naturę: vt nō poſſit immundus ſpiritus nocere his locis, in quibus aſperſa fuerit: ſed confuſus ⁊ deſtructus abſcedat per virtutem dn̄i noſtri ieſu chriſti regis noſtri. Qui cum deo patre viuit ⁊ regnat. In tono lectionis.

Adiuro te creatura ſalis ⁊ aquę in noīe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti. Adiuro te in nomine domini noſtri ieſu chriſti: q̄ ſuper te ſuis ſanctis pedibus ambulauit. Adiuro te p̄ eū: q̄ te de fonte paradiſi pduxit. Adiuro te per eū: qui apoſtolis ſuis precepit dicens, Ite, baptizate oēs gentes in noīe pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti. Per ipſius nomē te adiuro: vt vbicūq; aſperſa fueris: omne fantaſma de domo ipſa: ⁊ omnis incurſio diaboli eradicetur ⁊ effugiat, per deū viuū, p̄ deū verū: per deū totius creaturę: vt neq; hominib⁹, neq; domicilijs neque nauibus, neq; pecoribus, neq; frugibus, neq; arboribus noceat. Per dominum noſtrum, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen. In tono oſonis.

Deus, qui ad ſalutem humani generis, maxima quęq; ſacramēta in aquarū ſubſtantia condidiſti: adeſto ppitius inuocationibus noſtris: ⁊ elemēto huic multimodis purificationib⁹ pręparato: virtutē tuę benedi ✠ ctionis infunde, vt creatura tua myſterijs tuis tibi ſeruiēs: ad abijciendos demones, morboſq; pellendos: diuinę gratię ſumat effectū: vt quicquid in domibus: vel in locis fideliū hęc vnda reſperſerit: careat omni immunditia:

mũditia:liberet a noxa:nõ illic reſideat ſpũs peſtilens: nõ aura corrũpens:diſcedãt oẽs inſidie latentis inimici:ꝛ ſiqd eſt qđ aut incolumitati habitantium inuideat,aut quieti,aſperſione huius aque effugiat atqꝫ diſcedat:vt ſalubritas per inuocationem tui nominis expetita: ab omnibus impugnationibus ſit defenſa. Per eum q venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos,ꝛ ſeculuꝫ.ꝛc.

Benedictio dei pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ ſpũs ✠ ſancti deſcendat ſup hãc creaturã ſalis ꝛ aque. Amẽ. Quo fctõ aſpgat ſacerdos aquã ſup pplm:ꝛ clerici cãtẽt in choro aĩaꝫ. Aſperges me domine.cũ pſal. Miſerere. ꝛ Gloria patri. Deinde dicat ſacerdos,℣. Oſtende nobis dñe miſericordiam tuaꝫ.℟. Et ſalutare tuum da nobis.℣. Domine exaudi orationem meam.℟. Et clamor meus ad te veniat.℣. Dominus vobiſcũ.℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Preſta,queſumus domine,famulis tuis per hanc aſperſionem aque benedicte ſanitatem mentis, integritatem corporis;tutelam ſalutis:ſecuritatem ſpei:corroborationem fidei:charitatis fructum: hic ꝛ in eterna ſecula ſeculorum. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exaudi nos dñe ſctẽ,pr̃ oĩs,eterne deus:ꝛ mittere digneris ſctũꝫ angelũ tuũ de celis:q cuſtodiat,foueat, ꝓtegat, viſitet,atqꝫ defẽdat oẽs habitãtes i hoc habitaculo. Per chꝛꝫ dñꝫ nr̃m. ℟. Amen. Quibus finitis diaconus cãtet euãgeliuꝫ.

¶ Sequentia ſancti euangelij ſcđm Lucam: in tono feriali.

Factum eſt auteꝫ cum baptizaretur omnis populus:ꝛ ieſu baptizato ꝛ orante:apertũ eſt celũ:ꝛ deſcẽdit ſpiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut colũba in ipſum. Et vox de celo facta eſt:tu es filius meꝰ dilectus,in te cõplacui mihi. Et ipſe ieſus erat incipiens quaſi annorũ triginta,vt putabatur filius ioſeph. Qui fuit heli:qui fuit mathan:qui fuit leui: q fuit melchi: qui fuit ianne:qui fuit ioſeph:qui fuit mathatie: qui fuit amos. Qui fuit naum:qui fuit heli:qui fuit nagge:qui fuit maath: qui fuit mathatie:q fuit ſemei:q fuit ioſeph:qui fuit iuda:q fuit ioanna:qui fuit reſa:qui fuit zorobabel:q fuit ſalathiel. Qui fuit neri:qui fuit melchi:qui fuit addi:qui fuit choſan. Qui fuit helmodan:qui fuit her:qui fuit ieſu:qui fuit eliezer. Qui fuit ioraꝫ: qui fuit matath:qui fuit leui:qui fuit ſimeon:qui fuit iuda. Qui fuit ioſeph:qui fuit iona:qui fuit eliachim:qui fuit melcha. Qui fuit

menna:qui fuit mathię:qui fuit nathan,qui fuit dauid.q fuit ieſ-
ſe,qui fuit obteth:q fuit booz.Qui fuit ſalmõ,q fuit naaſon, qui
fuit aminadab,qui fuit araz,qui fuit eſrom.Qui fuit phares,qui
fuit iudę,q fuit iacob:q fuit iſaac.Qui fuit abrahe, q fuit thare,q
fuit nachor, q fuit saruch, q fuit ragau,qui fuit phalech, qui fuit
eber,q fuit ſale, qui fuit caynan. Qui fuit arphaxat,qui fuit ſem,
qui fuit noe,qui fuit lamech qui fuit matuſalē.Qui fuit enoch,
q fuit iareth,q fuit malaleel,q fuit caynam,qui fuit enos,qui fuit
ſeth.qui fuit adam,qui fuit dei. Jeſus autem plenus ſpiritu ſan
cto regreſſus eſt a iordane. Quo finito cantores incipiant. Te
deum laudamus,ꝛ totum decantetur. ¶ De aſperſione aquę
benedictę per domos fideliũ per clericos facienda. Cap. 7.

Clerici volẽtes domos fidelium aſpergere aqua benedi
cta dicant pſalmum. Miſerere mei deus. cum orationi
bus ſequentibus. ℣. Domine exaudi orationem meam. ſi fuerit ſa-
cerdos addat ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpũ tuo. Oratio.

Exaudi nos dñe ſctē, pater oĩpotens,ęterne deus, ꝛ mitte
re digneris ſanctum angelum tuum de celis,qui cuſtodiat,
foueat,ꝓtegat,viſitet,atq3 defendat omnes habitantes in hoc
habitaculo.Per chriſtũ dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

Adeſto dñe ſupplicationibꝰ nr̃is: ꝛ hãc domũ ſerenis ocu
lis tuę pietatis illuſtra:deſcẽdat ſuꝑ habitantes in ea grẽ
tuę larga benedictio:vt in his manu factis habitaculis cum ſalu
britate manẽtes ipſi tuũ ſemꝑ ſint habitaculũ.Per chꝛm. Orō.

Exaudi nos dñe ſãcte,pater omnipotens, ęterne deus:vt
ſiqua ſunt aduerſa,ſiqua contraria in hac domo famuli
tui. N. authoritate maieſtatis tuę pellantur.Per chriſtum ꝛc.

Et dñ pſalmi ꝛ oẽones dĩr clerici aſpergãt aquam ꝑ totã domũ.
¶ In feſto epiphanię ſolent benedici aurum,thus,ꝛ myrrha,
in cõmemoratione munerum triũ magorũ, ꝛ taliter benedicta
ſuper ſe portata cum dei timore ꝛ reuerentia portanti proſunt
ad ſalutē. ℣. Adiutorium noſtrum. ꝛc. poſtea dicatur. Pſalmus.

Deus in nomine tuo ſaluum me fac:ꝛ in virtute tua iudica
me. Deus exaudi orationem meã:auribus ꝑcipe verba
oris mei. Qm̃ alieni inſurrexerũt aduerſũ me: ꝛ fortes quęſie
runt animã meã: ꝛ non propoſuerũt deũ ante conſpectũ ſuum.
Ecce enim deꝰ adiuuat me:ꝛ dñs ſuſceptor eſt aĩę meę. Auer
te mala

te mala inimicis meis:⁊ in veritate tua diſperde illos. Voluntarie ſacrificabo tibi: ⁊ confitebor nomini tuo domine,quoniã bonum eſt. Quoniam ex omni tribulatione eripuiſti me:⁊ ſuper inimicos meos deſpexit oculus meus. Gloria pa͞tri. Pſalm.

DEus iudiciũ tuũ regi da: ⁊ iuſtitiã tuã filio regis. Iudicare populũ tuum in iuſtitia:⁊ pauperes tuos in iudicio. Suſcipiant montes pacẽ populo:⁊ colles iuſtitiã. Iudicabit pauperes populi,⁊ ſaluos faciet filios pauperum:⁊ humiliabit calũniatorẽ. Et pmanebit cum ſole ⁊ ante lunã:in generatione ⁊ generationẽ. Deſcẽdet ſicut pluuia in vellus: ⁊ ſicut ſtillicidia ſtillãtia ſuper terrã. Orietur in diebus eius iuſtitia ⁊ abũdantia pacis:donec auferatur luna. Et dñabitur a mari vſq; ad mare:⁊ a flumine vſq; ad terminos orbis terrarũ. Coram illo procident ethiopes:⁊ inimici eius terram lingent. Reges tharſis ⁊ inſule munera offerent: reges arabũ ⁊ ſaba dona adducent. Et adorabunt eum omnes reges terre:omnes gẽtes ſeruient ei. Quia liberauit pauperem a potente:⁊ pauperem cui nõ erat adiutor. Parcet pauperi ⁊ inopi:⁊ animas pauperum ſaluas faciet. Ex vſuris ⁊ iniquitate redimet animas eorum:⁊ honorabile nomen eorũ coram illo. Et viuet ⁊ dabitur ei de auro arabie: adorabunt de ipſo ſemper tota die benedicent ei. Erit firmamentũ in terra in ſummis montiũ: ſuper extolletur ſuper libanũ fructus eius: ⁊ florebunt de ciuitate ſicut fenum terre. Sit nomen eius benedictum in ſecula: ante ſolem permanet nomen eius. Et benedicentur in ipſo omnes tribus terre,omnes gentes magnificabunt eum. Benedictus dominus deus iſrael:qui facit mirabilia ſolus. Et benedictũ nomen maieſtatis eius in eternum:⁊ replebitur maieſtate eius omnis terra,fiat fiat. Gloria patri,⁊ filio,⁊ ſpiritui. Pſalmus.

DEus miſereatur noſtri ⁊ benedicat nobis:illuminet vultum ſuum ſuper nos ⁊ miſereatur noſtri. Vt cognoſcamus in terra viam tuam, in omnibus gentibus ſalutare tuum. Confiteantur tibi populi deus: cõfiteãtur tibi populi omnes. Letentur ⁊ exultent gentes,quoniam iudicas populos in equitate:⁊ gentes in terra dirigis. Confiteantur tibi populi deus: confiteantur tibi populi omnes:terra dedit fructũ ſuum. Benedicat nos deus deus noſter: benedicat nos deus: ⁊ metuant

eiꝫ omnes fines terrę. Gloria patri, ⁊c. Aña. Apertis theſauris ſuis obtulerunt magi domino aurum, thus, ⁊ myrrham. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas in tentationeꝫ. Sed libera nos a malo. ℣. Oſtende nobis domine miſericordiaꝫ tuam. ℟. Et ſalutare tuū da nobis. ℣. Domine exaudi orationē meaꝫ. ℟. Et clamor meus ad te veniat. Oremus. Oratio.

OMnipotēs ſempiterne deus, te humiliter deprecamur, vt has creaturas auri, thuris, ⁊ myrrhę, hodierna die a tribus regibus tibi tanq̄ ſummo regi ⁊ deo vero ⁊ homini vero oblatas: bene✠dicere, cōſe✠crare, ⁊ ſancti✠ficare digneris, ⁊ eis tuę donum benedictionis infundere: vt quiſqꝫ eas geſtauerit: ab omni periculo animę ⁊ corporis ſaluus ſemper exiſtat. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuit ⁊c. Oremus. Oratio.

DOmine ieſu chriſte, qui nobis ſacerdotibus, non noſtris meritis, ſed ſola dignatione clemētię tuę pre ceteris gratiā cōtuliſti: vt qcqd a nobis in tuo noīe digne ac pfecte agitur: a te fieri credať. Adeſto q̄ſumus nrę officio ſeruitutis: ⁊ bene✠dicere, ⁊ ſcti✠ficare digneris has creaturas tuas auri, thuris, ⁊ myrrhę: quas nos in nomine ſancto glorię tuę bene✠dicere cōfidimus. Qui viuis ⁊ regnas cum patre ⁊ ſpiritu ſancto deus per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Benedictio.

BEne✠dictio itaqꝫ in titulꝫ omnipotētię tuę, ⁊ ſpem ſalutis fidelium vtentiū, has creaturas auri, thuris, ⁊ myrrhę: in nomine pa✠tris, ⁊ fi✠lij, ⁊ ſpūs✠ ſancti: vt ſicut beatos tres magos Gaſpar, Balthaſar, ⁊ Melchior tibi eas offerentes ad myſteria tua cognoſcenda illuminare: ⁊ ad te deuote adorandū accēdere, atqꝫ ab inſidijs ⁊ periculis cuſtodire dignatus es: ita fideles tuos in tua miſericordia ſperantes: qui eiſdeꝫ creaturis tuis auro, thure, ⁊ myrrha, in tuo nomine vſi fuerint: lumine tuo illuſtrare: amore tuo inflāmare, ⁊ a cūctis aduerſitatibus ab omnibus inſidijs ⁊ nocumentis diabolicis preſeruare digneris. Qui cum eodem patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas in ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Qđ ſacerdotes ante quadrageſimam debent populū admonere circa confeſſionem ⁊ ieiunium quadrageſimę. Cap. 5.

¶ Ex dictis Auguſtini.

PReſbyteri admonere debent plebeꝫ ſibi ſubiectā, vt oīa

qui

qui ſe ſentit mortifero peccati vulnere ſauciatum, feria. 4. ante quadrageſimā cum omni feſtinatione recurrat ad viuificatricem matrē eccleſiā: vbi quod male cōmiſit cū omni humilitate ⁊ contritione cordis ſimpliciter confeſſus ſuſcipiat remedia penitentie ſm modum canonicis authoritatibus prefixum.

¶ De exhortatione ante quadrageſimam ad confeſſionem.

¶ Ex penitentiali Romano.

Hebdomada priori ante initiū quadrageſime presbyteri plebeium conuocent ad ſe populum, ⁊ diſcordantes canonica authoritate reconcilient: ⁊ oīa iurgia ſedent: ⁊ tunc primum cōfitentibus penitentiā dent: ita vt anteq̄ caput ieiunij veniat, oēs cōfeſſi pniā acceptā habeāt, vt liberius dicere poſſint: dimitte nobis debita noſtra, ſicut ⁊ nos dimittimus debitoribus noſtris.

¶ Ex epiſtola beati Gregorij pape.

Quadrageſima ſumma obſeruatione eſt obſeruāda, vt ieiuniū i ea p̄ter dies dñicos, q de abſtinētia ſubtracti ſunt: niſi quē ifirmitas ipedierit, nullaten⁹ ſoluat: qz ipſi dies decime ſūt anni.

¶ De benedictione cinerū in. 4. feria in capite ieiunij. Ca. 6.

Feria quarta cinerum ante miſſam benedicūtur cineres facti de ramis benedictis p̄teriti anni (ſi habentur) in medio chori ante altare hoc modo. ¶ Primo cantatur aña.

Deinde dicitur.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus, parce metuentibus, propitiare ſupplicantibus, ⁊ mittere digneris ſanctum angelum tuum de cęlis: qui bene ✠ dicat, ⁊ ſancti ✠ ficet hos cineres, vt ſint remedium ſalubre omnibus nomen ſanctum tuum humiliter implorantibus, ac ſemetipſos pro conſcientia delictorum ſuorum accuſantibus: atque ante conſpectum diuinę clementię tuę facinora ſua deplorantibus: vel ſereniſſimam maieſtatem tuam ſuppliciter obnixeqȝ flagitantibus: ⁊ pręſta per inuocationem ſanctiſſimi nominis tui: vt quicunqȝ eos ſuper ſe aſperſerint pro redemptione peccatorum ſuorum corporis ſanitatem, ⁊ animę tutelam percipiant. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen. Oremus. Oratio.

Deus qui non mortem, ſed penitentiaȝ deſideras peccatorum: fragilitatem conditionis humanę benigniſſime reſpice, ⁊ hos cineres, quos cauſa proferendę humilitatis, atqȝ promerendę venię capitibus noſtris imponi decernimus: bene ✠ dicere pro tua pietate dignare, vt qui nos cinerem eſſe: ⁊ ob prauitatis noſtrę meritum in puluerem reuerſuros cognoſcimus: peccatorum omnium veniam ⁊ pręmia penitentibus repromiſſa miſericorditer conſequi mereamur. Per chriſtum dominum noſtrum. Reſponſoriuȝ. Amen. Oremus. Oratio.

Deus qui humiliatione flecteris, ⁊ ſatiſfactione placaris: aurem tuę pietatis inclina precibus noſtris, ⁊ capitibus ſeruorum tuorm horum cinerum aſperſione attactis, effunde propitius gratiam tuę bene ✠ dictionis, vt eos ⁊ ſpiritu cõpunctionis repleas: ⁊ quę iuſte poſtulauerint, efficaciter tribuas: ⁊ conceſſa perpetua ſtabiliate intactos manere decernas. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus: qui niniuitis in cinere ⁊ cilicio penitentibus indulgentię tuę remedia pręſtitiſti: cõcede propitius, vt ſic eos imitemur habitu, quatenus venia proſequamur. Per dñm nrm. Completa benedictione primo

mo imponitur cinis ſacerdoti celebraturo miſſam ab alio ſacerdote ſi adeſt: alioquin ſacerdos ipſe genibus flexis coram altari ſibiipſi cineres imponat, ⁊ cantatur ſtatim a choro Antiphona.

Sacerdos vero duz cantant aliȝ ⁊ Reſpōſo. p̄imo ex miniſtris

ſtris ſtantibus genibus flexis corã altari imponit cinerẽ dicens:
Memẽto homo, q: puluis es: ⁊ in puluerẽ reuerteris. Poſtea veniunt clerici bini, ⁊ bini, ⁊ genibus flexis ante altare recipiunt cineres a ſacerdote, vt dictũ eſt de miniſtris. Cõpleta cinerum datione di. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

Concede nobis dñe pręſidia militię chriſtianę ſcis inchoare ieiunijs: vt cõtra ſpũales neqtias pugnaturi cõtinẽtię muniamur auxilijs. Per Chriſtũ ⁊c. Poſtea incipitur miſſa.

¶ De benedictione imaginis beatę marię virginis. Cap. 7.

Adiutorium noſtrum. Notandũ q in omnibus benedictionibus ſequẽtibus ſacerdos ſi in miſſa non faciat benedictionẽ, ſemp debet habere ſuperpelliceũ ⁊ ſtolã: ⁊ incipere per ℣. Adiutorium noſtrum. ⁊ dicta benedictione aſpergat rẽ aqua benedicta: poſtea dicitur aña. Sub tuum pręſidium confugimus ſancta dei genitrix virgo noſtras deprecationes ne deſpicias in neceſſitatibus, ſed a periculis cunctis libera nos ſemper virgo benedicta. Pſalmus.

Fundamenta eius in montibus ſanctis: diligit dñs portas ſion ſuper oĩa tabernacula iacob. Glorioſa dicta ſunt de te ciuitas dei. Memor ero raab ⁊ babylonis ſcientium me. Ecce alienigenę ⁊ tyrus ⁊ populus ęthiopum: hi fuerunt illic. Nunquid ſion dicet homo, ⁊ homo natus eſt in ea, ⁊ ipſe fundauit eã altiſſimus? Dñs narrabit in ſcripturis pplõrũ ⁊ principũ horũ qui fuerũt in ea. Sicut lętãtiũ omniũ noſtrũ: habitatio eſt in te. Aña. Aue maria gratia plena dñs tecũ: benedicta tu in mulieribus, ⁊ benedictus fructus vẽtris tui. ps. Ad te leuaui. fo. 183. dicitur totũ. Interim incẽſatur imago: poſtea di. Oremus. Oro.

Deus qui virginalem aulam beatę Marię in qua habitares eligere dignatus es: da quęſumus, vt ſua nos defenſione munitos: iocundos faciat ſuę intereſſe venerationi. Qui viuis ⁊ regnas. Et ſequitur aña. O glorioſa dei genitrix virgo ſemper maria, que dominum omnium meruiſti portare, ⁊ reges angelorũ ſola virgo lactare, noſtri q̃ſumus pia memorare, ⁊ pro nobis chriſtum deprecare, vt tuis ſanctis patrociniis fulti ad celeſtia regna mereamur puenire. ps. Magnificat anima mea dominũ. fol. 161. Oremus. Oratio.

Deus qui de beatę marię virginis vtero: verbũ tuũ angelo nũciãte carnẽ ſuſcipere voluiſti: pręſta ſupplicib⁹ tuis, vt q vere eã genitricẽ dei credimus: eius apud te interceſſionib⁹

adiuuemur. Per eũdẽ chriſtũ dñm nr̃m. ℟. Amen. Alia oro.

O Omnipotens ſempiterne deus, qui clemẽtię tuę diſpoſitione cũcta ex nihilo creaſti: hanc imaginem in honorem pijſſimę genitricis filij tui dñi noſtri ieſu chriſti venerabiliter adaptatam bene ✠ dicere, et ſancti ✠ ficare digneris: et pręſta miſericordiſſime pater: per inuocationem nominis tui: atq3 vnigeniti filij tui dñi nr̃i ieſu chriſti: quẽ pro ſalute humani generis integritate virginis Marię ſeruata incarnari voluiſti: quatenus precibus eiuſdem ſacratiſſimę virginis, quicũq3 eandem miſericordie reginam et glorioſiſſimam dominam noſtram coram hac effigie ſuppliciter honorare ſtuduerint: et de inſtantibus periculis eruantur: et in cõſpectu diuinę maieſtatis tuę de cõmiſſis et omiſſis veniam impetrent: atq3 mereantur in pręſenti gratiã quam deſiderant adipiſci: et in futuro perpetua ſaluatione cũ electis tuis valeant gratulari. Per eundẽ. Oremus. Oratio.

D Eus qui beatiſſimam virginem Mariam matrẽ tuã, mundi dominam, cordis illuminatricem, atq3 nauigantium in fluctibus huius ſeculi maris ſtellam et ducem: ſm ſacratiſſimũ nomen ſuum conſtituiſti: concede quęſumus, vt qui hoc dulciſſimũ nomen recolendo veneramur: et eius imaginem honoramus: in cunctis actibus noſtris ab ipſa gubernari, illuminari, atq3 dirigi mereamur. Qui viuis et regnas cũ deo pr̃e etc.

Poſtmodũ imago aſpergatur aqua benedicta: et thurificetur.

¶ De benedictione anchonarũ, ſeu imaginũ dei et ſcõrũ. co.?.

℣. Adiutoriũ noſtrũ. ℟. Qui fecit. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

O Omnipotens ſempiterne deus, maieſtatẽ tuã ſuppliciter exoramus, vt anchonam hanc, in qua glorioſiſſime imagines et filij tui dñi noſtri ieſu chriſti: glorioſę virginis Marię matris eius: aliorũq3 ſanctorũ. N. et. N. depictę ſunt, bene ✠ dicere, et ſancti ✠ ficare digneris, ante quã quicũq3 ob deuotionẽ ad ipſam adorandã ſe deuote inclinauerint, ſalutẽ mentis et corporis cõſequantur, et a cũctis periculis liberẽtur: et quicquid iuſte petierint obtinere mereantur. Per eundẽ. Oremus. Oro.

O Omnipotens ſempiterne deus: qui ſctõrũ tuorũ imagines ſiue effigies ſculpi, aut pingi non repudias, vt quoties illas oculis corporeis intuemur, toties eorum actus, et ſanctitatẽ:

ad

ad imitandũ: memorię oculis meditemur: hãc queſumus imaginem, ſeu ſculpturã in memoriã ⁊ honorẽ tui, vel vnigeniti filij tui dñi noſtri Jeſu chriſti: vel beatiſſime virginis marię matris eius: vel beati. N. apoſtoli tui: vel martyris: vel ꝯfeſſoris: aut pontificis: aut virginis, adaptatã, bene ✝ dicere: ⁊ ſci ✝ ficare digneris. Et pręſta, vt quicũqꝫ corã illa, te: vel filiũ tuũ: vel beatiſſimã virginẽ: vel glorioſum apoſtolũ, martyrẽ, confeſſorẽ: aut virginẽ, ſuppliciter honorare ſtuduerit, illius precibꝰ ⁊ obtẽtu a te gratiã in pñti: ⁊ ęternã gloriam obtineat in futuro. Per dñꝫ.

Ultimo aſpergantur aqua benedicta ⁊ thurificentur.

¶ Benedictio pabuli aialiũ. ſ. ſalis, ordei, auene, ⁊ ceterorũ, quę in aliquibus regionibꝰ fit in feſto ſci ſtephani ꝓthomartyris. Ca. 19.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine dñi. ℟. Qui fecit. Poſtea legat lectio de actibus apoſtolorum. Lectio actuum Apoſtolorum.

In diebus illis: Stephanus autẽ plenus gratia ⁊ fortitudine, faciebat prodigia, ⁊ ſigna magna in populo. Surrexerunt autẽ quidã de ſynagoga, quę appellabatur libertinorũ ⁊ cyrenenſiũ, ⁊ alexandrinorũ, ⁊ eorũ qui erãt a cilicia ⁊ aſia: diſputantes cum ſtephano: ⁊ non poterãt reſiſtere ſapiẽtię ⁊ ſpiritui qui loquebatur. Audientes autem hęc, diſſecabantur cordibus ſuis: ⁊ ſtridebant dentibus in eum. Cum autẽ eſſet ſtephanus plenus ſpiritu ſancto, intendens in celũ, vidit gloriã dei: ⁊ ieſum ſtantẽ a dextris virtutis dei, ⁊ ait. Ecce video celos apertos: ⁊ filiũ hominis ſtantẽ a dextris virtutis dei. Exclamantes autẽ voce magna, continuerunt aures ſuas: ⁊ impetũ fecerũt vnanimiter in eum. Et eijcientes eum extra ciuitatẽ, lapidabant. Et teſtes depoſuerũt veſtimenta ſua: ſecus pedes adoleſcẽtis: qui vocabatur ſaulus. Et lapidabant ſtephanum inuocantẽ ⁊ dicentem. Dñe ieſu accipe ſpiritũ meum. Poſitis autẽ genibus clamauit voce magna dicẽs. Dñe ne ſtatuas illis hoc peccatũ. Et cum hoc dixiſſet, obdormiuit in dño. Subſequatur euangelium. Sequentia ſancti euangelij ſecundum Mattheum.

In illo tẽpore: Dixit ieſus diſcipulis ſuis parabolã hanc. Simile factũ eſt regnũ celorũ homini, qui ſeminauit bonum ſemen in agro ſuo. Cum autẽ dormirẽt hoies, venit inimicus eius, ⁊ ſuperſeminauit zizania in medio tritici, ⁊ abijt. Cũ autẽ creuiſſet herba, ⁊ fructũ feciſſet: tũc apparuerũt ⁊ zizania.

Accedentes autem ſerui patriſfamilias dixerunt ei. Dñe nõne
bonū ſemen ſeminaſti in agro tuo? Unde ergo habet zizania?
Et ait illis. Inimicus homo hoc fecit. Serui autē dixerunt ei.
Uis imus, ⁊ colligimus ea? Et ait. Nō: ne forte colligentes ziza
nia eradicetis cū eis ſimul ⁊ triticū. Sinite vtraqȝ creſcere vſqȝ
ad meſſem: ⁊ in tpe meſſis dicam meſſoribus: Colligite primū
zizania: ⁊ alligate ea in faſciculos ad cōburendū. Triticuȝ autē
cōgregate in horreum meum. Finito euāgelio dicat ſacerdos:

Per iſtos ſmones ſci euāgelij, idulgeat nobis dñs nr̃ ieſus
xp̄s vniuerſa nr̃a crimina ⁊ delicta. ℟. Amē. deide dicit.

Benedicat dñs hāc creaturā pabuli, ſalis, hordei, auenę,
ſiliginis. ℟. Amen. Ps. In conuertendo. fol. 184. Glo
ria patri. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pr̄ nr̄.
Aue maria. ℣. Saluos fac ſeruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus
ſperantes in te. ℣. Et ſi mortiferū quid biberint. ℟. Non eis nocebit. ℣.
Guſtate ⁊ videte quoniaȝ ſuauis eſt dominus. ℟. Beatus homo q̄ ſperat
in eo. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te ve
niat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine deus omnipotens creator celi ⁊ terrę, rex regū,
⁊ dominus dominantium: exaudi nos famulos tuos cla
mantes ⁊ orātes ad te: qui omnia de nihilo creaſti, ⁊ hoc pabu
lum cum cęteris creaturis ad vſus animaliū, ⁊ ad eorū nutrimē
tum feciſti: quę quidē animalia in adiutoriū ⁊ ſuſtentationē ho
minū creaſti, qui hodierna die petitionē ſancti ſtephani proto
martyris adimpleſti, te humiliter deprecamur, vt has creatu
ras auenę, ſalis, ⁊ cętera, quę ad vſus animaliū, ⁊ ſanitatē eorū,
ſiue in terra, ſiue in aqua degentiū: per inuocationeȝ ſancti nois
tui: ⁊ per interceſſionē beatę Marię ſemper virginis genitricis
tuę, ⁊ per merita beati ſtephani protomartyris tui, cuius feſtuȝ
hodie recolimus: ⁊ per preces omniū ſanctoꝝ tuoꝝ: bene ✠ di
cere: ⁊ ſancti ✠ ficare digneris: vt animalia, quę ex eis guſtaue
rint, ſanitatē integraliter recipiant, per te ieſu chriſte: cuius ſolo
verbo omnia reſtaurantur: ſaluator mundi rex ęterne glorię.
Qui in trinitate perfecta cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis, ⁊ re
gnas: per omnia ſecula ſeculorū. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

Deus qui tēporibus helię prophetę celum a nūbibus re
ſtringendo clauſiſti: ⁊ rurſum aperiendo te mirabilē oſtē
diſti:

diſti: exaudi preces plebis tuę per vnigenitū tuum, quē cōſubſtantialem ⁊ coequalē tibi in diuinitate credimus: ⁊ per ſpiritū ſanctum paraclitū, quē ab vtroq; procedere cōfitemur, ⁊ per merita beatiſſimi protomartyris ſtephani, cuius hodie feſtū celebramus: vt bene ✠ dicas, ⁊ ſancti ✠ fices hoc ſal: auenā: hordeū: ⁊ ſiliginē: vt quę cūq; aīalia ex eis guſtauerint: adiutoriū ſanitatis ⁊ incolumitatis recipiant: per te dñe ſancte pater: qui cū filio ⁊ ſpū ſctō viuis ⁊ regnas: p oīa ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

Et benedictio dei pa ✠ tris oīpotētis: ⁊ fi ✠ lij: ⁊ ſpūs ✠ ſcti: deſcēdat ſup hanc creaturā, auenę, hordei, ſiliginis, ⁊ ſalis. ℟. Amē. Aſpergant aqua bñdicta. ¶ De benedictione vini: in feſto ſancti Joānis euāgeliſte ꝯtra venenū. Cap. 10.

In feſto ſancti Joānis apoſtoli ⁊ euangeliſtę, benedicat vinū hoc modo. ℣. Adiutorium noſtrum. Et poſtea legatur euangeliū. Initium ſancti euangelij ſecundum Joannem.

In principio erat verbum, ⁊ verbum erat apud deum, ⁊ deus erat verbū. Hoc erat in principio apud deū. Omnia per ipſum facta ſunt: ⁊ ſine ipſo factum eſt nihil: quod factū eſt. In ipſo vita erat: ⁊ vita erat lux hominum: ⁊ lux in tenebris lucet: ⁊ tenebrę eam non cōprehenderunt. Fuit homo miſſus a deo: cui nomen erat Joannes. Hic venit in teſtimonium: vt teſtimonium perhiberet de lumine: vt omnes crederēt per illū. Nō erat ille lux: ſed vt teſtimoniū perhiberet de lumine. Erat lux vera: quę illuminat omnem hominē venientē in hunc mundum. In mundo erat: ⁊ mundus per ipſum factus eſt: ⁊ mūdus eum non cognouit. In propria venit: ⁊ ſui eum non receperūt. Quotquot autē receperunt eum: dedit eis poteſtatē filios dei fieri: his qui credūt in noīe eius. Qui non ex ſanguinibus, neq; ex volūtate carnis: neq; ex volūtate viri: ſed ex deo nati ſunt. Et verbū caro factū eſt: ⁊ habitauit in nobis. Et vidimus gloriam eius: gloriam quaſi vnigeniti a patre: plenum gratię ⁊ veritatis. Sequentia ſancti euangelij ſecundum Joannem.

In illo tpe: Nuptię factę ſunt in chana galileę, ⁊ erat mater ieſu ibi. Vocatus eſt autē ieſus ⁊ diſcipuli eius ad nuptias. Et deficiēte vino: dicit mater ieſu ad eū. Vinū nō habēt. Dicit ei ieſus. Quid mihi: ⁊ tibi eſt mulier? Nondū venit hora mea. Dicit mater eius miniſtris. Quodcūq; dixerit vobis facite.

Erant autem ibi lapidee hydrie ſex poſite, ſm purificationē iu
deorum: capiētes ſingule metretas binas, vel ternas. Dicit eis
ieſus. Implete hydrias aqua. Et impleuerūt eas vſqȝ ad ſum
mum. Et dicit eis ieſus. Haurite nunc, ⁊ ferte architriclino: ⁊
tulerūt. Ut autē guſtauit architriclinus aquā vinū factuȝ: ⁊ non
ſciebat vnde eſſet: miniſtri auteȝ ſciebant: qui hauſerāt aquam:
vocat ſponſum architriclinus: ⁊ dicit ei. Omnis homo, primuȝ
bonū vinum ponit: ⁊ cum inebriati fuerint, tūc id quod deterius
eſt. Tu autē ſeruaſti bonū vinum vſqȝ adhuc. Hoc fecit initiū
ſignoꝝ ieſus in chana galilee: ⁊ manifeſtauit gloriā ſuā. Et cre/
diderunt in eum diſcipuli eius. Dicto euāgelio dicat ſacerdos.

PEr iſtos ſermones ſancti euāgelij indulgeat nobis dñs
noſter Ieſus chriſtus vniuerſa noſtra crimina ⁊ delicta.
℟. Amen. Benedicat dñs noſter ieſus chriſtus hanc creaturā
vini. Amen. ps. Dñs regit me. fol. 166. totus Gloria patri.
Kyrie el. Chriſte el. Kyrie elei. Pater noſter. Aue maria. ℣.
Saluos fac ſeruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣.
Et ſi mortiferū quid biberint. ℟. Nō eis nocebit. ℣. Guſtate ⁊ videte qm̄
ſuauis eſt dñs. ℟. Beatus homo qui ſperat in eo. ℣. Dñe exaudi orationē
meā. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Oro.

DEus ⁊ pater dñi noſtri ieſu chriſti, cuius verbo celi firma
ti ſunt, cui omnis creatura deſeruit: ⁊ oīs poteſtas ſubie/
cta eſt, ⁊ metuit, ⁊ expaueſcit: nos te ad auxiliū noſtrum inuoca
mus, cuius audito noīe ſerpens conquieſcit, draco fugit, vipera
ſilet: ⁊ ſubdola illa, que dicitur rana inquieta, torpeſcit: ſcorpius
extinguitur: regulus vincitur ſphalangus nihil noxium opera/
tur: ⁊ omnia venenata: ⁊ adhuc ferociora animalia noxia terrē/
tur: tu extingue omnes diaboli fraudes, ⁊ oēs humano generi
aduerſantes nequitias, ⁊ hunc potum per interceſſionē beatiſ/
ſime virginis Marie: beati Ioannis apoſtoli ⁊ euangeliſte: ⁊
omniū ſanctorū tuoꝝ meritis ⁊ interceſſionibus: tua virtute be/
ne ✠ dic. Ut omnes ex eo guſtātes ab omni malo cuſtodias: ⁊
ad regnum glorie tue perducas. Per eundem dñm. Oratio.

DEus cuius poteſtate beatus Ioānes euāgeliſta potum
venenoſum ⁊ toxicū digeſſit: bene ✠ dicere ⁊ conſecra/
re ✠ digneris hanc creaturā vini, vt omniū ex eo guſtantiū ex
pulſo omni guſtu nociuo: infuſo tue bene ✠ dictionis myſterio
ſit

ſit in terris corporis ⁊ aīe remiſſio criminū: ⁊ in celis perpetua conſolatio. Per dn̄m. Dn̄s vobiſcū. Benedicamus domino.

Et benedictio dei oīpotētis, pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſcti deſcēdat ⁊ maneat ſup hāc creaturā vini. ℟. Amen. Aſpergantur aqua bn̄dicta. ❡ De bn̄dictione panis, vini, fructuū, ⁊ ſeminū in feſto ſcti blaſij contra malū gutturis. Cap. ii.

Poſtq̄ȝ ſacerdos in miſſa puenerit in canone ad locū illū. Per quem hęc omnia dn̄e ſemper bona creas ⁊c. verſus ad populū benedicit infraſcripta hoc ordine. ❡ Benedictio panis. ℣. Sit nomē dn̄i benedictū. ℟. Ex hoc nūc ⁊ vſq; in ſeculū. ℣. Adiutoriū noſtrū. ℟. Qui fe. ℣. Ora pro nobis beate blaſi. ℟. Ut digni. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et cla. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cū. Oremus. Oro.

Saluator mundi deus dn̄e ieſu chriſte, qui hodiernū dieȝ beatiſſimi blaſij martyrio cōſecraſti, ⁊ diuerſas creaturas ad ſalutem hominū creaſti: qui ex quinq; panibus ⁊ duobus piſcib⁹ quinq; millia hominū ſatiaſti, ac populū iudaicū in deſerto miraculoſe pauiſti: ineffabilē miſericordiā tuam ſuppliciter exoramus ⁊ petimus: vt hos panes, quos plebs fidelis tibi deuote, hodie ad ſanctificādū attulit, tua pietate bene ✠ dicere ⁊ ſācti ✠ ficare digneris: vt qui ex eis comederint vel guſtauerint: ab omni gutturis plaga, ⁊ totius corporis infirmitate, meritis ⁊ interceſſione eiuſdeȝ beati blaſij martyris tui plenam recipiant ſanitatē: ⁊ nos ſeruos tuos ab omni corporis ⁊ animę ęgritudine ſanos conſeruet. Qui viuis ⁊ regnas. Poſtea aſpergātur aqua benedicta. ❡ Alia bn̄dictio panis in eodē feſto. ℣. Adiutorium noſtrum. ℟. Qui fecit. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotens ⁊ mitiſſime deus, qui omnium mundi rerū diuerſitates ſolo verbo creaſti: ⁊ ad hominum reformationem illud idem verbū, per quod facta ſunt omnia, incarnari voluiſti: qui magnus es ⁊ immenſus, terribilis atq; laudabilis, faciēs mirabilia: pro cuius fidei cōfeſſione glorioſus martyr ⁊ pontifex blaſius diuerſorum tormentorum genera non paueſcens, martyrij palmam feliciter eſt adeptus: quiq; eideȝ inter ceteras gratias hanc prerogatiuam contuliſti: vt quoſcūq; gutturis morbos tua virtute curaret: maieſtatem tuam ſuppliciter exoramus: vt non inſpectu noſtri reatus: ſed eius placatus me-

ritis ⁊ precibus: hanc creaturã panis bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare tua venerabili pietate digneris, tuã gratiã infundendo: vt omnes qui ex eo bona fide guſtauerint: a quocunq̃ gutturis morbo grauatos ſe ſenſerint: ipſius paſſione ⁊ meritis liberentur: ⁊ in eccleſia ſancta tua ſani ⁊ hilares tibi gratiarum referãt actiones: ⁊ laudent nomen tuum glorioſum, quod eſt benedictũ in ſecula ſeculorum. Per eundem chriſtum dominũ noſtrum. ℟. Amen. Aſpergãtur panes aqua benedicta. ¶ De benedictione vini, fructuum, ⁊ ſeminum in feſto eiuſdem ſancti blaſij epiſcopi ⁊ martyris. ℣. Adiutoriũ nr̃m. ℟. Qui fecit. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cum ſpũ. Oremus. Oratio.

D Omine ieſu chriſte omnipotens eterne deus, qui vinũ quod letificat cor hominis, in ſacrificio in die cene offerri precepiſti, ⁊ in chana galilee ex aqua vinũ feciſti: tu qui es vitis vera: interceſſione beati blaſij martyris tui: multiplica ſuper nos ſeruos tuos pietatis tue miſericordiã, quemadmodũ feciſti cum patribus noſtris in tua ineffabili miſericordia ſperãtibus pietatẽ: bene ✠ dicere, ⁊ ſancti ✠ ficare tua clementia digneris hãc creaturã vini, quã ad ſeruorũ tuorũ ſubſidiũ tribuiſti: quatenus vbicũq̃ fuerit fuſũ, vel a quibuſlibet potatũ: diuine bene ✠ dictionis tue repleantur dulcedine cũ grãrũ actione: ⁊ in eorũ viſceribus ſanctificetur per te ſaluator mundi. Qui viuis ⁊ reg. Aſpergantur aqua benedicta. ¶ Eodem die benedictio fructuum. ℣. Adiutoriũ noſtrũ. ℟. Qui fecit. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

D Omine ieſu chriſte deus de deo: qui famulũ tuũ beatũ blaſiũ hodierna die martyrio ꝯſecraſti: bene ✠ dicere, ⁊ ſancti ✠ ficare tua pietate digneris hos fructus arborũ, ficus, nuces, auellanas, vuas, ⁊ alia, que indigni detulimus, per tui ſcti noĩs inuocationẽ: ⁊ per interceſſionẽ glorioſiſſime virginis marie: atq̃ eiuſdẽ glorioſi martyris tui atq̃ põtificis blaſij: bene ✠ dicere, ⁊ ad profectũ preſentis familie tue, atq̃ omniũ fideliũ preſentiũ, ⁊ abſentiũ prouenire concede: vt in quocũq̃ loco de precati fuerint, ſalui, ⁊ maxime a dolore gutturis efficiantur: ⁊ oẽs iniquitates ſiue illuſiones ab eorũ habitaculis abſcedant, ⁊ quicũq̃ ex eis tenuerint ⁊ guſtauerint, tua grã ⁊ bene ✠ dictio de repleant̃. Qui viuis. Aſpergãtur aqua bñdicta. ¶ Eodẽ die

die benedictio ſeminū. ℣. Adiutorium nr̄m. ℟. Qui fecit. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpū. Oremus. Oro.
Creator omniū deus, qui ſemina ſubtus terrā poſita fructificare ꝛ multiplicare facis: ꝛ in vſus noſtros miſericorditer cōcedis: intercedēte beato blaſio martyre tuo ſupplicationes nr̄as placatus intēde: vt hec ſeminū genera bn̄ ✠ dicere, ꝛ ſcti ✠ ficare tua benignitate digneris: vt etiā iumēta, q̄ ex eis comederint vel guſtauerint, a quacūqȝ detineant̄ īfirmitate plenā recipiāt curationē. Per do. Aſpergātur aqua benedicta. Quo facto ſacerdos cōuerſus ad altare dicit. Per quem hec oīa ꝛc.

¶ De bn̄one panis in feſto ſcē agathe ꝯtra ignis piculū. ca. 13.

Sacerdos exiſtens in canone miſſe, vt ſupra dictū eſt, vertēs ſe ad ppl'm benedicit panē hoc modo. Primo dicat ps. Deus miſereatur noſtri. fol. 37. totū cum Gloria pri. Kyrie el'. Chriſte el'. Kyrie el'. Pater nr̄. Et ne nos. ℣. Adiutoriū noſtrū in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit celū ꝛ terrā. ℣. Sit nomē dn̄i bn̄dictū. ℟. Ex hoc nūc ꝛ vſqȝ in ſeculū. ℣. Ora pro nobis beata agatha. ℟. Ut digni efficia. ℣. Dn̄e exau. ℟. Et cla. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cū. Oremus. Oro.
Domine ieſu chriſte fili dei viui, qui es panis viuus, qui de celo deſcēdiſti, Bene ✠ dic ꝛ ſancti ✠ fica hos panes, fructus, cereos, aquam, vinum, oleum, ꝛ cetera hic poſita in honorem beate agathe virginis ꝛ martyris tue deportata, ꝛ cōcede per interceſſionem eiuſdē virginis ꝛ martyris, vt vbicunqȝ contra ignem cōburentem miſſa vel poſita fuerint, illico ignis euaneſcat, ꝛ penitus extinguatur. Qui viuis ꝛ regnas cū deo ꝛc.
Benedictio dei omnipotētis, pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti: p interceſſionē beate agathe virginis ꝛ martyris tue deſcēdat ꝛ maneat ſup hos panes, ꝛ ſup oēs ex eis guſtātes. Amē. Aſpergant̄ aqua bn̄dicta. Per eūdē dn̄m nr̄ȝ ieſuȝ chriſtū filiū tuuȝ. Per quē hec omnia dn̄e ſemp bona creas ꝛc.

¶ De bn̄dictione agni ꝛ carniū in die ſācto paſche. Cap. 14.

Sacerdos dicta in canone cōmemoratione pro defunctis, poſtq̄ peruenerit ad illam partem canonis vbi dicitur, Per quem hec omnia dn̄e ſemper bona creas ꝛc. Uertit ſe ad populū ꝛ dicit, ℣. Adiutoriū noſtrum. ℟. Qui fecit. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et cla. ℣. Dn̄s vobiſcuȝ. ℟. Et cum ſpū. Oremus. Oro.
Ieſu chriſte fili dei viui, q es verus ꝛ immaculatus agnus,

quiq; immaculatus in ara crucis peccata mundi deleſti, ⁊ nos ad ouile proprijs humeris reportaſti, has carnes agni: quas ad vſus hominū creaſti, bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare digneris, vt omnes ex eis ſumētes ſe ſentiāt tuis beneficijs repletos, ⁊ corporis ⁊ aię ſanitatez te annuente ſe percepiſſe letentur: ſaluator mūdi. Qui viuis ⁊ regnas cum deo patre in vnitate ſpūs ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculo℞. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Deus vniuerſę carnis: qui Noe ⁊ filijs ſuis de mundis ⁊ immundis aialibus precepta dediſti, quiq; ſicut olera herbarū humano generi quadrupedia mūda edere permiſiſti: qui agnū in egypto Moyſi ⁊ populo tuo in vigilia paſchę comedere precepiſti in figuram agni dñi noſtri Jeſu chriſti: cuius ſanguine oia primogenita tibi de mundo redemiſti, ⁊ angelo in nocte illa oē primogenitū in ęgypto pcutere precepiſti ſeruans populū tuū agni ſanguine prenotatū: dignare, q̄s dñe deus ops, bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare has ouiū, agno℞, hedo℞, auiū ⁊ quorūcūq; mūdo℞ aialiū carnes: vt qcūq; de tuis fidelib⁹ pplis ex eis comederint, oi bene ✠ dictione celeſti ⁊ tua perēni repleti gr̄a ſatient. Per eundē chriſtū dñm nr̄m. ℟. Amē. Aſpergant carnes aqua benedicta. Poſtea cōuerſus ad altare dicat. Per quez hęc oia ⁊c. ¶ Bñdictio ouo℞ i paſcha. Si fuerint oua bñdicēda aſpſis carnib⁹ aq̄ bñdicta dicat iterū. ℣. Adiutoriū nr̄m. ℟. Qui fe. ℣. Dñe ex. ℟. Et cla. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Orem⁹.

Subueniat, q̄s dñe, tuę bene ✠ dictionis gratia huic ouo℞ creaturę, de qua pullos gallina℞ procreare dignatus es, vt cibus ſalubris fiat tuis fidelibus in tuarum gratiarū actione ſumentibus. Per chriſtū dñm nr̄m. ℟. Amē. Aſpergant aq̄ benedicta, ⁊ ſacerdos ſequat in miſſa. Per quē hęc oia. vt ſup̄.

¶ De bñdictiōe ſegetū ⁊ ſeminū i feſto ſci marci euāg. ca. 15.

In feſto ſcti Marci ſacerdos bñdicturus ſegetes, exiens cū clericis in agrū cū cruce ⁊ cereis, paratus cū ſuppelliceo ⁊ ſtola, Incipit letaniā, ſicut habet ſupra. fo. 161. Qua finita dicit. Kyrie elei. Chriſte el. Kyrie el. Pr̄ nr̄. ⁊ Aue maria. ℣. Dñe exau. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

Pietatem tuam, q̄s ops deus, vt has primitias creaturę, quas aeris ⁊ pluuię tēperamēto nutrire dignatus es: bene ✠ dictionis tuę imbre pfundas: tribuas pplo tuo de tuis muneribus

neribus tibi ſemꝑ grãs agere, vt a ſterilitate terrę eſuriẽtiũ aĩas
bonis affluẽtibus repleas, vt egenus ꝛ pauper laudent nomen
glorię tuę. Per chꝛiſtũ dñm nrm. ℟. Amen. Oꝛemus. Oꝛo.

OMnipotens ſempiterne deus arbiter thꝛoni, qui moles
terrę ex nihilo pendentẽ gubernas, ꝛ ad victum humani
generis coꝛpoꝛiſqꝫ ſuſtẽtationẽ agros operibus excolere iuſſi-
ſti: miſericoꝛdiã tuã ſupplices exoꝛamus, vt qcqd in hos agros
ſalubꝛis ſeminis ſatum atqꝫ plantatũ eſt reſpectu tuę clementię
pꝛoſpicias, ꝛ aeris temperiem moderari digneris, vt reſecato
atqꝫ abſoꝛto omnium tribuloꝛum ſpinarũqꝫ ſqualloꝛe: efficias
fruges fęcundas, ꝛ ad maturitatem perfectam tribuas pꝛoueni-
re: vt nos famuli tui vberem tuoꝛum donoꝛum fructum cũ gra-
tiarum actione percipientes: debitas atqꝫ acceptas nomini tuo
laudes referre mereamur. Per xpm. Oꝛemus. Oꝛatio.

TE dñe petimus ac rogamus, vt hos fructus ſeminũ, fru-
gũ, frumẽti, ſiliginis, hoꝛdei, auenę, ac alioꝝ cuiuſcũqꝫ generis exi-
ſtant: tuis oculis ſerenis, hilariqꝫ vultu reſpicere digneris. Si-
cut enim teſtatus es Moyſi famulo tuo in terra ęgypti dicens,
dic filijs iſrael, cũ ingreſſi fuerint terrã pꝛomiſſionis, quã eis da-
turus ſũ, vt pꝛimitias frugũ offerãt ſacerdotibus: ꝛ erũt bene-
dictę fruges: ita ꝛ nos oꝛamus te dñe vt auxiliũ grę tuę ſup nos,
ꝛ hos fructus ad bene ✠ dicẽdũ pꝛoferẽdę cõcedas: vt nõ grã-
do ſurripiat, nõ turbo ſubũertat, nec vis tẽpeſtatis detrũcet: nec
aeris ſerenitas exurat: nõ inũdatio pluuialis exterminet, ſed in-
columes ſuperabũdãtes pp vſum hoĩuꝫ ad pleniſſimã maturi-
tatẽ pducere digneris. Per xpm dñm nrm. ℟. Amẽ. Oꝛemus.

DOmine ſancte, pater oĩps, eterne deus, mitte ſpi- Oꝛo.
ritum ſanctũ tuum cum angelis ꝛ archãgelis tuis: ꝛ cuꝫ
eis omnes ſanctos ꝛ electos tuos: vt defendãt ſegetes noſtras
a vermibus malis, ſiue ab auibus, vt magnificetur nomen tuuꝫ
deus in omni loco. Per dñm. Tunc ſacerdos circueat agrum
vel partes eius aſpergẽdo aquam benedictã. Et poſtea dicat.

ET benedictio dei omnipotẽtis, pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpi-
ritus ✠ ſci deſcẽdat ꝛ maneat ſup has fruges. ℟. Amẽ.

¶ De bñdictiõe vuę noue in feſto trãſfigurationis dñi. ca. 16.

IN feſto trãſfigurationis dñi ſacerdos cũ in canone miſſę
peruenerit ad locũ illum poſt factas cõmemoꝛationẽ de

mortuis. Per quē hec oia. ante q̄ȝ dicat. Per ques. dicat, ℣. Adiutorium noſtrum. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe hos nouos fructus vuę, quos tu dñe rore celi ⁊ inundātia pluuiaꝝ ⁊ tpm ſerenitate atqȝ tranqllitate ad maturitateȝ perducere dignatus es: ⁊ dediſti eos ad vſus nr̄os cū gr̄aꝝ actione ꝑcipere. In noīe dñi nr̄i Jeſu chriſti. Per quē hec oia ⁊c. Et aſpergant vuę aqua bñdicta. ¶ De benedictione pueroꝝ a parētibus ad eccleſiaȝ adductoruȝ. Ca. 17.

SOlent alicubi laudabiliter ⁊ catholice pueri a parētibus ad eccleſiā adduci vt a ſacerdotibus benedicātur. Cum igit̄ pueri fuerint in ecclia p̄ntati, ſacerdos miſſam celebret pro benedictione pueroꝝ in miſſali poſitā, vel ſaltē oꝛōnes dicat ſi magnū feſtuȝ fuerit, ⁊ poſt miſſam ſic apparatus, vel ſi miſſam nō dixerit, cū ſuppelliceo ⁊ ſtola ſtās an̄ altare cōuerſus ad pueros corā altari genuflexos dicit, ℣. Adiutoriū nr̄ȝ. ℟. Qui fecit. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vo. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

QUeſumus oꝑs deus, pueris iſtis, pro quibus tuā deprecamur clementiā, bene ✠ dicere digneris, ⁊ per virtutē ſancti ſpiritus corda eorū corrobora, vitā ſanctifica, caſtimonia decora: ⁊ ſenſus eoruȝ in bonis operibus munias, ⁊ informes: proſpera tribue, paceȝ cōcede, ſalutē confer: charitateȝ largire: ⁊ ab omnibus diabolicis atqȝ humanis inſidijs tua protectione ⁊ virtute ſemꝑ defende, ⁊ in finē ad requiē paradiſi ꝑducere digneris. Per dñm nr̄m Jeſuȝ chriſtū filiū tuū. Qui tecū viuit ⁊ regnat in vnitate eiuſdē ſp̄us ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculorū. ℟. Amē. Poſtea dicat ps. Laudate pueri do. fo. 37. totū cuȝ Gloria patri. Poſtea dicatur an̄a. Laudate pueri dñm: laudate nomen dñi: quod eſt benedictū ex hoc nunc ⁊ vſqȝ in ſeculū. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Benedic dñe pueris iſtis ⁊ inuocetur ſuper eos nomen dei viui. ℟. Et benefacias eis in omni tēpore dñe deus noſter. ℣. Sinite paruulos venire ad me, ⁊ nolite ꝓhibere eos. ℟. Taliū eſt enim regnū celorū. ℣. Uidete ne cōtēnatis vnuȝ ex his puſillis. ℟. Quia angeli eoruȝ ſemper vident faciē patris mei, qui in celis eſt. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

REſpice, q̄s dñe, ad pueroꝝ p̄ntiū deuotionē, vt in tua gr̄a ⁊ miſericordia ꝓficiſcant ⁊ creſcant: ⁊ ad finē optatū feliciter

citer perducantur. Per chriſtum. ℞. Amen. Oremus. Oro.

C Lementiſſime dñe ſuſcipere digneris famuloꝝ famula-
rũqꝫ tuarũ innocẽtiã, ⁊ parentum ſuoꝝ fidem ⁊ voces
omnium ſalutẽ hanc clamantiũ: infunde ſuper eos ſpiritualiuꝫ
dona virtutum: vt nullus inimicus humani generis eos fraude
decipiat. Per chriſtũ dñm noſtrũ. ℞. Amen. Oremus. Oro.

D Omine Jeſu chriſte fili dei viui, qui cum patre ⁊ ſpiritu
ſancto es deus trinus ⁊ vnus: te mundi factoreꝫ, vite au-
thorẽ, ⁊ gratie largitorẽ humiliter deprecamur, vt tu qui es ter-
ribilis, pius, ⁊ miſericors, laudabilis, innocens, ⁊ innocẽtie ama
tor, humilis, ⁊ humilitatis aſſumptor, manſuetus, ⁊ manſuetudi-
nis habitator: q venientibus ad te paruulis manus tue benedi-
ctionis imponẽs: taliũ dixiſti eſſe regnũ celoꝝ: bene✠dic q̃s ⁊
hos paruulos, qui hodie in eccleſia ad benedicẽdũ ſunt preſen
tati: tu eis dñe da intellectũ pietatis ⁊ augmentũ, vt te ſapiãt, te
diligãt, te amẽt, te timeãt, ⁊ mãdata tua cuſtodiãt, ⁊ te cõcedente
vſqꝫ ad vltimã perueniãt ſenectutẽ: per te ſaluator mũdi deus.
Qui viuis. Sacerdos finita oratione ponit manus ſuper ca-
put pueroꝝ dicens. Cõplexans pueros Jeſus: ⁊ imponẽs eis
manus benedicebat eis. ⁊ faciens ſignũ crucis ſuper eos dicat.

E T benedictio dei oĩpotẽtis pa✠tris, ⁊ fi✠lij, ⁊ ſpũs✠
ſci deſcẽdat ſup vos, ⁊ cuſtodiat ⁊ dirigat vos, ⁊ maneat
ſemꝑ ſup vos. ℞. Amẽ. Poſtea aſpergat eos aqua bñdicta.

¶ Benedictio pueroꝝ quando capilli ſibi primũ inciduntur.

I N primis dicit. ℣. Adiutoriuꝫ noſtruꝫ. Ps. Ecce q̃ꝫ bonũ:
fo. 185. Poſtea ponatur crux facta ex cera in capite eoꝝ
⁊ preſbyter dicit. Dominus vobiſcum ⁊c. Oremus. Oratio.

O Mnipotens ſempiterne deus, qui venientibus ad te in-
nocentibus ſacratiſſimas manus impoſitionis tue impo
ſuiſti: queſumus bene✠dic hunc famulũ tuum, cuius capillos
hodie incidimus: da ei etatem perfectam, vt te diligat, te ſapiat,
te auxiliante tua mereatur implere mãdata. Per chriſtũ dñm
noſtrũ. ℞. Amen. Qua oratione finita incidantur capilli: ⁊ dũ
inciduntur preſbyter dicat hanc orationem. Oremus. Oratio.

G Ratias tibi agimus dñe deus oĩpotens, in cuius noĩe fa-
muli tui. N. capillos incidimus: precamurqꝫ maieſtateꝫ
tuã, vt te auxiliãte vſqꝫ ad ſummã ſenectuteꝫ perueniat, vitãqꝫ

ꝓſpicere mereatur eternã. Per chriſtũ dñm noſtrũ. ℟. Amẽ. Et cum fuerint inciſi capilli dicat chorus. Ecce ſic bñdicet hõ, qui timet dñm. Benedicat tibi dñs ex ſion: q fecit celũ ⁊ terraȝ. Gloria patri. Sicut erat. Deinde ſequitur. Oremus. Oratio.

Domine Jeſu chriſte, qui es caput noſtruȝ, ⁊ corona omnium ſanctorum: reſpice queſumus ſuper infantiã famuli tui: qui in tuo nomine ſua celebrat vota: vt capillis capitis ſui tonſuratus, per huius bene ✠ dictionis copiam ad ſenilem venire mereatur etatem: ⁊ congaudeat ad futurã gloriã: dum ſalutem conſequetur eternã. Per dñm. Poſtmodum aſpergãtur aqua benedicta.

¶ De benedictione candelarum. Cap. 18.

℣. Adiutorium noſtrũ in nomine dñi. ℟. Qui fecit celum ⁊ terram. Oro.

Benedic dñe Jeſu chriſte hãc creaturã cerei, vel candelarũ ſupplicationibus noſtris: ⁊ infunde ꝑ virtutẽ ſãcte cru ✠ cis bene ✠ dictioneȝ celeſtẽ: vt qui eũ vel eas ad repellẽdas tenebras humano generi tribuiſti: taleȝ ſignaculo ſancte crucis fortitudinẽ ⁊ bene ✠ dictionẽ accipiat: vt in quibuſcũqȝ locis accenſe, ſiue poſite fuerint, diſcedat ⁊ cõtremiſcat diabolus: fugiat pauidus cũ omnibus miniſtris ſuis de habitationibus illis: nec preſumat amplius inquietare vel illudere ſeruiẽtibus deo, proinde ſupplices q̃s te dñe: vt emittas angelum tuũ Raphaeleȝ: qui effugauit ⁊ repulit a Sara ⁊ Thobia demoneȝ mortiferũ eos infeſtãtẽ: qui cõterat illũ ⁊ perdat de cũctis habitationibus colentiũ deũ, de baſilicis, de domibus, de angulis de lectulis, de refectorijs, de vniuerſis locis, in quibuſcũqȝ deo famulantes habitãt, ⁊ requieſcũt, dormiũt, vigilant, ambulant, ⁊ cõſiſtunt: nec valeat ille malignus amplius inquietare, vel pauores immittere ſup illos quos ſcti chriſmatis tui vnctione feciſti eſſe munitos. Benedico te cerã in nomine pa ✠ tris omnipotentis, ⁊ fi ✠ lij eius vnigeniti, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti paracleti: vt ſis vbiqȝ diaboli effugatio, atqȝ omniũ cõtubernaliũ ſuoꝝ exterminatio: adiuuante eadem ſancta ⁊ indiuidua trinitate: que in vnitatis eſſentia viuit ⁊ regnat in ſcl'a ſeculoꝝ. ℟. Amẽ. Poſtmodũ aſpergantur aqua benedicta.

¶ Alia benedictio ad idem. Ca. 19.

℣. Adiutoriũ nrm. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

Domine Jeſu chriſte: lux vera, que illuminat oẽm hominem venientẽ in hunc mundum: effunde bene ✠ dictio/

nem tuam ſuper hos cereos ⁊ ſup has candelas: ⁊ ſancti ✠ fica eas lumine gratię tuę: ⁊ concede propitius: vt ſicut hęc luminaria igne viſibili accēſa nocturnas depellunt tenebras: ita corda noſtra inueſibili igne: id eſt ſpūs ſancti ſplēdore illuſtrata: oiu3 peccatoꝝ ⁊ vitioꝝ cęcitate careant: vt puro mētis oculo cernere ſemꝑ poſſimus que tibi ſint placita ⁊ noſtrę ſaluti vtilia, quatenus poſt huius ſeculi caliginoſa diſcrimna ad lucē indeficientem ꝑuenire, mereamur. Qui viuis ⁊ regnas cum deo patre in vnitate eiuſdē ſpūs ſancti deus ꝑ oia ſecula ſcloꝛū. ℟. Amen.

Poſtea aſpergant aqua benedicta. ¶ Benedictio icēſi. ℣. Adiutoꝛiū nr̄m. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cu3. Oremus. Oro.

Tua q̄s ops ſempiterne deus, immēſe maieſtatis dextera hāc creaturam incenſi bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare dignerīs: vt in virtute ſancti nois tui oēs immūdoꝛū ſpirituū fantaſticos incurſus effugare: omneſq3 morbos reddita ſanitate expellere: vbicūq3 fum⁹ eius afflauerit, mirabiliter poſſit: atq3 tibi oipotēti dō odorē fragrātiſſimū ꝑpetua ſuauitate reddere. Per chꝛiſtū dñm nr̄m. ℟. Amen. Aſpergant aqua bñdicta.

¶ De benedictione viduę caſtitatem profitentis. Cap. 20.

In benedictione viduę ſacerdos ſe pręparat miſſam celebraturus: ⁊ ipſa3 proſequitur: ⁊ dicto. Gloria in excelſis. Si fuerit dicendum, dicat orationem miſſę: quam dicit ⁊ hanc cum eadem oratione ſub vno. Per dominum. concludat

Da q̄s dñe huic famulę tuę, quā viduitatis honore dignatus es decorare: incohoati opis cōſummatū effectū: vt ꝑfectā tibi offerat plenitudinē: ⁊ initia ſua ꝑducere mereat̄ ad finē. Per dñm. Et proſequitur miſſa3 vſq3 ad euāgeliū excluſiue.

Tunc vidua accedens ad altare cu3 cereo accēſo in manibus genuflectit. Tūc ſacerdos interrogat eā dicens. Uis in ſancto viduitatis propoſito perſeuerare, ⁊ dñm Jeſum chꝛiſtum ſponſum accipere? Et illa rnđet. Uolo. Tūc manib⁹ iunctis poſitis inter manus ſacerdotis ipſe interrogat eam dicēs. Promittis te ꝑpetuo viduitatē ſeruaturā? Et illa reſpondet. Promitto. Et ipſe. Deo gratias. Deide eā iterrogat dicēs. Uis benedici ⁊ dño Jeſu chꝛiſto ſummi regis filio deſponſari? Illa rn̄det. Uolo. Quo facto proſternit ſe ante dextera3 partem altaris: ⁊ ſacerdos dicit ſuper illam. Oremus. Oratio.

Benedictio viduę caſtitatem profitentis

C Onſolare domine hanc famulaʒ tuam laboribus vidui-
tatis conſtrictam, ſicut conſolari dignatus es ſareptanā
viduam per Heliam prophetā: concede ergo ei pudicitię fru-
ctum: vt antiquarū non meminerit voluptatū: neſciat etiam in-
centiua deſideria vitioꝝ: ſed tibi ſoli ſubdat propriū colluʒ quo
poſſit pro tantis laboribus ſexageſimum percipere gradū: inu-
nuſqʒ delectabile ſctitatis. Per do. Poſtea benedicit veſtes
⁊ velum eius dicens. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

D Eus eternoꝝ bonoꝝ fideliſſime promiſſor ⁊ certiſſime
perſolutor: qui veſtimentū ſalutis, ⁊ indumentum iocun-
ditatis ęternę fidelibus tuis promiſiſti, clementiaʒ tuam ſuppli-
citer exoramus, vt hęc indumenta humilitatē cordis ⁊ contem-
ptum mundi ſignificātia: quibus famula tua eſt viſibiliter infor-
manda, ꝓpoſito propitius bene ✠ dicas, ⁊ beatę caſtitatis ha-
bitum, quem te inſpirante ſuſcipit, te protegēte cuſtodiat: ⁊ quā
veſtimētis venerādę promiſſionis induis tēpaliter, beata facias
immortalitate veſtri. Per chriſtū. Et aſpergat veſtes aqua
benedicta. Tunc ſacerdos benedicit veluʒ. Oremus. Oratio.

S Uppliciter te dñe rogamus, vt ſup hoc velū capiti ancil-
lę tuę imponendū be ✠ nedictio tua benigna deſcendat:
⁊ ſit hoc velum benedictū, ⁊ cōſecratū, immaculatū, ⁊ ſanctum
pręſentis ancillę tuę. Per chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen.
Aſpergatur aqua benedicta. Quo facto, legatur euangelium.
Interim illa in aliquo loco ſecreto veſtes benedictas induit: ⁊
dicto euāgelio ⁊ offertorio, reuetitur: ſtāti genibus flexis coram al-
tari ſacerdos dicit. Uis ꝑſiſtere in ſcā viduitate, quā ꝓfeſſa es?
Et illa rñdet. Uolo. Et tūc ponit veluʒ ſup caput eius dicēs.

A Ccipe velamen viduitatis ⁊ cōtinentię ſignū: per quod
ſpūs ſcūs ſuperueniet in te: ⁊ virtus altiſſimi ſit tibi vm-
braculū contra ęſtum malarū tentationū. In noīe pa ✠ tris: ⁊
fi ✠ lij: ⁊ ſpūs ✠ ſancti. Amen. Deinde dicit. Oremus. Orō.

I N corruptę ęternitatis ⁊ inuiolabilis naturę deus: te ſup-
pliciter exoramus pro hac famula tua, quę corpore ⁊ mē-
te perfecte continentiaʒ tibi ſeruaturā ſe deuouit, vt ei ſpiritus
ſancti donum largiter infundas, ac perfectā cōſtantiā tribuas
⁊ continentię perſeuerantiā. Per dominū noſtrū. Orō.

R Eſpice domine famulę tuę tibi debitam ſeruituteʒ: vt in-

ter

ter humane fragilitatis incerta nullis aduerſitatibus opprimatur, que de tua protectione confidit. Per dominum noſtrū, ꝛc. Quo facto ipſa offerat candelam accenſam ſacerdoti. Secreta dicenda ſub vno. Per dominū. cum ſecreta proprie miſſe.

Reſpice dn̄e propitius ad hoſtiā noſtre ſeruitutis tuo conſpectui immolandā: vt hec famula tua viduitatis ſancte ꝓpoſitū, qđ te iſpirāte ſuſcepit, te gubernāte cuſtodiat. Per d.

Poſtq̄ ſacerdos cōmunicauerit, cōmunicet eam. Oratio dicenda poſtcōmunionē miſſe ſub vno. Per dominū.

Purificent nos, que ſumus domine, ſacramēta que ſumpſimus: ꝛ famulam tuam ab omni culpa liberam eſſe cōcede: vt que conſcientie ſue reatu conſtringitur, celeſtis remedij plenitudine glorietur. Per dominum. ¶ Benedictio ſuper peregrinos exeūtes. Sacerdos ſuperpelliceo ꝛ ſtola indutus dicat. ℣. Adiutorium noſtrum in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit. Pſalmus.

Deus in adiutorium meum intēde: dn̄e ad adiuuandum me feſtina. Confundantur ꝛ reuereantur, qui querunt animā meam. Auertantur retrorſum ꝛ erubeſcant: qui volūt mihi mala. Auertantur ſtatim erubeſcentes: qui dicunt mihi euge euge. Exultent ꝛ letentur in te omnes, qui querunt te, ꝛ dicant ſemper magnificetur dn̄s, qui diligunt ſalutare tuum. Ego vero egenus ꝛ pauper ſum: deus adiuua me. Adiutor meus ꝛ liberator meus es tu: domine ne moreris. Gloria p̄ri.

Ps. Dominus regit me ꝛ nihil mihi deerit. fol. 166. Pſalmus.

Domine refugiū factus es nobis: a generatione in generationē. Priuſq̄ montes fierent aut formaretur terra ꝛ orbis: a ſeculo ꝛ in ſeculū tu es deus. Ne auertas hominem in humilitatem: ꝛ dixiſti conuertimini filij hominū. Quoniam mille anni ante oculos tuos: tanq̄ dies heſterna que preterijt. Et cuſtodia in nocte, que pro nihilo habetur, eorū anni erunt. Mane ſicut herba tranſeat: mane floreat ꝛ tranſeat: veſpere decidat induret ꝛ areſcat. Quia defecimus in ira tua: ꝛ in furore tuo turbati ſumus. Poſuiſti iniquitates noſtras in conſpectu tuo: ſeculum noſtrum in illuminatione vultus tui. Quoniā oēs dies noſtri defecerūt, ꝛ in ira tua defecimus. Anni noſtri ſicut aranea meditabuntur: dies annorum noſtrorum in ipſis ſeptuaginta annis. Si autem in potentatibus octoginta anni: ꝛ am

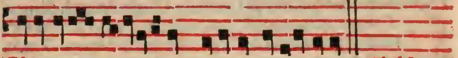
plius eorum labor ⁊ dolor. Quoniam ſuperuenit manſuetudo, ⁊ corripiemur. Quis nouit poteſtatem ire tue, ⁊ pre timore tuo iram tuam dinumerare. Dexteram tuam ſic notaꝫ fac: ⁊ eruditos corde in ſapientia. Conuertere domine vſquequo: ⁊ deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. Repleti ſumus mane miſericordia tua: exultauimus ⁊ delectati ſumus in omnibus diebus noſtris. Letati ſumus pro diebus, quibus nos humiliaſti: annis quibus vidimus mala. Reſpice in ſeruos tuos ⁊ in opera tua: ⁊ dirige filios eorꝫ. Et ſit ſplendor domini dei noſtri ſuper nos, ⁊ opera manuum noſtrarū dirige ſuper nos ⁊ opus manuuꝫ noſtrarū dirige. Gloria patri. Sicut erat. ps. Qui habitat in adiutorio altiſſimi. fol. 60. Aña. In viā pacis ⁊ ſalutis dirige eos dñe. Kyrie el. Chriſte el. Kyrie elei. Pater noſter. ℣. Et ne nos iducas. ℟. Sed libera nos. ℣. Perfice greſſus meos in ſemitis tuis. ℟. Ut non moueantur veſtigia mea. ℣. Mirifica miſericordias tuas. ℟. Qui ſaluos facis ſperantes in te. ℣. Conuertere dñe vſque quo. ℟. Et deprecabilis eſto ſuper ſeruos tuos. ℣. Mitte eis dñe auxiliuꝫ de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniquitatis non apponat nocere eis. ℣. O dñe ſaluos eos fac. ℟. O dñe bene proſperare. benedictus qui véturus es in nomine dñi. ℣. Adaperiat dñs cor veſtrum in lege ſua. ℟. Et in preceptis ſuis: ⁊ faciat pacē in diebus noſtris. ℣. Exaudiat dñs orationes veſtras. ℟. Et recōcilietur vobis. ℣. Nec vos deſerat in tempore malo. ℟. Dñs deus noſter. ℣. Exurge dñe adiuua nos. ℟. Et redime nos propter nomen tuum. ℣. Domine exaudi orationē meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cuꝫ ſpiritu tuo. Oratio ſup baculos ⁊ capſellas. Oremus.

Domine Jeſu chriſte mundi redēptor ⁊ cōditor, qui per os beati Pauli apoſtoli tui inotuiſti, nō habere nos hic manentē ciuitatē, ſed futuraꝫ hic debere inquirere ſemp: quiqꝫ beatis apoſtolis precepiſti, vt euntes ad predicandum verbū dei virgas tantuꝫ ſumerēt, te ſuppliciter deprecamur: vt digneris has ſcarſellas ſiue peras ꝑ tui nōis amore ad inſtar humilis armature lateri applicandas: ⁊ hos ſuſtentationis baculos bene ✠ dicere: quatenus portātes eos in peregrinationis ſignū: ⁊ ſuorū corpoꝝ ſuſtentationē: celeſtis gratie plenitudinē in eis, ⁊ munimen valeant tue benedictionis percipere: quēadmodū virga Aaron ad rebelliū iudeoꝝ perfidiā repellendā bene ✠ dixiſti:

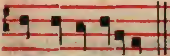
dictiſti: ita ⁊ hos famulos tuos per hęc inſignia, quę ad honorē ⁊ reuerentiā apoſtolorū tuorū Petri ⁊ Pauli, vel Jacobi, vel ſancti vel ſanctę aſſumere cupiūt de manibus noſtris: ⁊ ad eorum limina veneranda portare, bene ✠ dicas: ⁊ ab omnibus peccatis abſoluas: vt in die iudicij in parte mereantur dextera collocari. Qui viuis. ¶ Benedictio ſup baculos ⁊ capſellas.

SIgnaculum dei pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti deſcendat celitus ſuper hos baculos, has peras: vt qui eas portauerint ab omnium inimicorum inſidijs ſint defenſi. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amen. Tunc ſacerdos baculos ⁊ peras aſpergat aqua benedicta, ⁊ eas peregrinis tradens dicat.

ACcipite hos baculos ⁊ has peras, ⁊ pergite ad limina beatorū apoſtolorū Petri ⁊ Pauli, vel ſctē Marię de Loreto, vel ad limina ſancti Jacobi in Cōpoſtella, vel ſancti Antonij de Vienna. Jn nōie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſcti. Amen. Simili modo dicatur de alijs locis, ad quę peregrini profecturi ſunt, vt per eas mereamini in hoc ſeculo remiſſioneꝫ omnium peccatorū accipere, ⁊ in futuro conſortium beatorum: atqꝫ ad limina ſanctorū quo pergere cupitis, feliciter puenire, ⁊ peracto itinere ad nos incolumes remeare. Poſtea dicat añaꝫ.

Pſalmus. Gloria patri, ⁊ filio, ⁊ ſpiritui ſctō. Antiphona reiteratur. Kyrie eleiſō. Chriſte eleiſō. Kyrie eleiſō. Pater noſter.

fol. 184.

℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Saluuos fac ſeruos tuos. ℟. Deus meus ſperantes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliuꝫ de ſācto. ℟. Et de ſiō tuere eos. ℣. Eſto eis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Fiat miſericordia tua dñe ſup nos. ℟. Quemadmoduꝫ ſperauimus in te. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus infinitę miſericordię ⁊ maieſtatis immenſę: quem nec ſpatia locorum, nec interualla tēporuꝫ ab his, quos tueris abiungunt: adeſto pręſentibus famulis tuis in te vbiqꝫ

fidentibus: ⁊ per omnem, per quam ituri ſunt vias, dux eis ⁊ comes eſſe digneris: nihil eis aduerſitatis noceat, nihil difficultatis obſiſtat: cuncta eis ſalubria, cuncta proſpera ſint, vt ſub ope dextere tue quicquid iuſte expetierint, deſiderio celeri conſequantur effectu. Per dñm noſtrum ⁊c. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus, humani generis reformator ⁊ author: qui Abrahe puero tuo, vt exiret de terra natiuitatis ſue, ⁊ iret in terram promiſſionis, quam ei te daturũ promiſeras, precepiſti: necnon ⁊ populum Iſraeliticum in deſertum ad te adorandum multis prodigijs venire feciſti: hos queſumus peregrinos ad beatorũ apoſtolorũ Petri ⁊ Pauli: vel N. vt ſupra: limina te adorare pergẽtes: a periculis omnibus erue: ⁊ a peccatorum nexibus abſolue. Et tu qui es via vera in te cõfidẽtibus: eorum iter bene diſpone: vt inter omnes huius vie pturbationes, tuo protegantur auxilio: mitte eis dñe angelũ tuũ, quẽ Thobie famulo tuo comitẽ dediſti: vt vbicũq; manſerint, ſit illis defenſor cõtra inſidias oium inimicorũ viſibiliũ ⁊ inuiſibiliũ: quatenus leti ⁊ incolumes ad nos redire valeãt. Per dñm no. ⁊c. Deinde aſpergat eos ſacerdos aqua benedicta, dicens. Per aque aſperſionẽ det vobis omnipotens deus ad eundum ⁊ redeundum ſuã gratiam ⁊ benedictionẽ. Amen.

Et benedictio dei omnipotentis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti deſcẽdat ſup vos ⁊ maneat ſemp. Amen. Sacerdos curatus ſemper dare debet licentias peregrinantibus, vt cuicunq; ſacerdoti ⁊ vbiq; poſſint cõfiteri peccata ſua.

¶ Ordo benedictionis ad peregrinos nauigare volentes ad terram ſanctam. Sacerdos dicat, ℣. Adiutorium noſtrũ in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ⁊ terram. ps. Te decet hymnus ⁊c. fol. 172. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. ℣. Et ne nos inducas in tentat. ℟. Sed libera nos. ℣. Saluos fac fideles tuos. ℟. Deus meus ſperãtes in te. ℣. Mitte eis dñe auxiliũ de ſctõ. ℟. Et de ſion tuere eos. ℣. Nihil proficiat inimicus in eis. ℟. Et filius iniqtatis nõ nocebit eis. ℣. Eſto eis dñe turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Dñ exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpũ tuo. Oremus. Oro.

Deus qui tranſtuliſti patres noſtros per mare rubrũ ad laudẽ tui nois decantandam: ſupplices te deprecamur. dñe,

dñe, vt famulis tuis, qui ad viſitanda loca ſancta, in quibus vni
genitus filius tuus ſalutem noſtrã operari dignatus eſt, ꝓfici
ſcũtur: depulſis cũctis aduerſitatibus: portũ ſemꝑ optabilẽ: cur
ſumq; tranquillũ largiaris. Per chriſtũ dñm. Oremus. Oro.

PRopitiare, queſumus dñe, ſupplicationibus nr̃is: & mitte
angelũ tuũ de ſummitate celorũ: qui cuſtodiat famulos
tuos nauigãtes in ꝓfundo maris: perduc eos ad loca dilectiſſi
mi filij tui dñi nr̃i Jeſu chriſti pretioſiſſimo ſanguine cõſecrata:
& viſitatis eiſdẽ cũ ſalute mẽtis & corporis: ad ꝓpria eos perdu
cere cũ letitia gaudio & profectu digneris. Per chriſtũ dñm no
ſtrũ. ℟. Amẽ. Deinde benedicantur ſignacula crucis chlamy
dibꝰ peregnãtiũ affigẽda aña. Adoramus te chriſte & benedicimus
tibi. Quia per ſanctam crucem tuam redemiſti mundũ. Oremus. Oro.

BEnedic, qs dñe, hec ſignacula ſancte crucis: & preſta ꝑ in
uocationẽ ſctĩſſimi nois tui: vt qui ea ſuſceperint vel gu
ſtauerint: corporis & aĩe ſalutẽ ꝑcipiãt. Per chriſtũ dñm nr̃m.
℟. Amẽ. Tũc presbyter det eis ſignacula ſcẽ crucis ſic dicẽs.

ACcipe ſignũ crucis chriſti tam in corde q̃ in corpore, in
nomine pa ✠ tris, & fi ✠ lij, & ſpũs ✠ ſancti: vt ſis defen
ſus ab omnibus inſidijs inimicorũ viſibiliũ & inuiſibiliũ. Per
chriſtum dominũ noſtrũ. ℟. Amen. Tunc dicatur hec aña.
O crux glorioſa, o crux adoranda o lignũ pretioſum & admirabile ſignũ ꝑ
qd diabolus eſt victus, & mundus chriſti ſanguine redẽptus. ℣. Ois terra
adoret te & pſallat tibi. ℟. Pſalmũ dicat noĩ tuo dñe. Oremus. Oro.

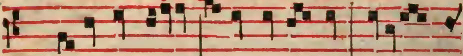
ADeſto familie tue, queſumus omnipotẽs deus: vt in ad
uerſis & proſperis preces eorũ exaudias, & inſidias om
nium aduerſariorum eorum per ſancte crucis auxilium digne
ris conterere: vt portum ſalutis ac tranquillitatis valeant ap
prehendere. Per dominum noſtrum Jeſum chriſtũ filiũ. &c.

¶ Ordo benedictionis peregrinorum domum redeuntium.

PEregrini ſtẽt ante fores eccleſie: & ſacerdos indutus ſup
pelliceo & ſtola dicat, ℣. Adiutoriũ nr̃ĩ noĩe dñi. ℟. Qui fe.
Et deinde ſacerdos cũ clericis cantet vel legat Antiphonã.

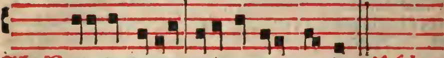
Auxilium meum a domino. Ps. Leuaui oculos. fol. 183.

Aña. E cce quam bo num ꝛ quam io cun dum : ha bi ta/

re fratres in vnum. Ps. Ecce q̄ꝫ bonum. fol. 185.

Aña. B ene fac domine bonis ꝛ rectis cor de. Pſalmus.

Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. Sed libera nos.

Qui cõfidũt in dño. fo. 184. ℣. Benedicti qui veniũt in nomine domini. ℟. Benedicti vos a domino, qui fecit celum ꝛ terram. ℣. Reſpice domine in ſeruos tuos ꝛ in opera tua. ℟. Et dirige filios eorũ. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

QUeſumus omnipotens deus, vt his famulis tuis, quos incolumes de ſancto itinere venire feciſti: quicquid tibi per carnis fragilitatem, ſiue per viſum, vel auditũ impudicũ: aut per colloquia otioſa, ſiue alijs quibuſcunq; modis contra tuam iuſtitiam cõmiſerunt, tu ſanctiſſime pater miſericorditer indulgeas ꝛ dimittas eis: ꝛ illeſos ab omni impugnatione diabolica cuſtodias: ꝛ tuis ſemper deuote inherere mandatis concedas. Per chriſtum dñm noſtrũ. ℟. Amen. Oremus. Oĩo.

DA domine queſumus, vt fideles tui, quos poſt lõgas peregrinationes ꝛ moras itineris ſue patrie reddidiſti incolumes: in tua volũtate permaneant, ꝛ nihil vltra hoſtilitatis metuant: ſed te protegente ſecura mente tibi deſeruiant. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus, qui iuſtificas impium, ꝛ non vis mortẽ peccatoris maieſtatẽ tuam ſuppliciter exoramus, vt hos famulos tuos de tua miſericordia confidẽtes, celeſti protegas benignus auxilio, ꝛ aſſidua protectione cõſerues: vt tibi iugiter famulent

ꝛ nullis

ꝛ nullis tentationibus a te ſeparentur. Per dñm nrm ieſū. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cuꝫ ſpiritu tuo. ℣. Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Benedicat vos oþs deus, pa ✠ ter, ꝛ fi ✠ lius, ꝛ ſpūs ✠ ſctūs. ℟. Amen. Tūc peregrini eccleſiā ingrediant ꝛ deuotione ſua pacta ad domū eiꝫ dei benedictione reuertant.

¶ De benedictione muneris quod offert in eccleſia. Ca. 22.

℣. Adiutoꝛiū nrꝫ. ℟. Qui fe. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oꝛemus. Oro.

Deus, cuius verbo ꝛ potētia facta ſunt omnia, cuius dono percipimus que ad vite remediū poſſidemus: te ſupplices obnixis pcibus rogamus: vt de ſede maieſtatis tue huic oblationi fideliuꝫ ſanctificatoꝛ accedas: ſuſcipe de manu famulorum tuoꝛū munus oblatum, quod a tua clementia benedictuꝫ in vſus huius ſanctuarij maneat conſecratū: ſint hec in conſpectu tuo libēter accepta ſicut quondā Abel alūni tui: vel Melchiſedech tibi munera placuerunt oblata. Et qꝛ ad honoꝛē tui amoꝛis eccleſiaꝫ tuam ſummis nituntur decoꝛare obſequijs: tu eis dñe magna pro paruis recōpenſa, ꝛ deuotionem eoꝛum accipias: peccata dimittas: fide eos repleas: indulgentia foueas: miſericoꝛdia pꝛotegas: aduerſa deſtruas: pꝛoſpera concedas: habeant in hoc ſeculo actionis bone documentum: charitatis ſtudium, ſancti amoꝛis affectum: ꝛ in futuro cum ſanctis angelis adipiſcantur perpetuum regnum. Per dominū noſtrū, ꝛc. Poſtea aſpergātur aqua benedicta.

¶ Oꝛdo ad ponderādā perſonā per votum obligatam dare de aliqua re quantū ponderat coꝛpus eius ſicut triticum, oleum, ceram, vinum, vel alia.

Sacerdos dicit, ℣. Adiutoꝛiū noſtrū. Quo dicto ponit perſonam ponderandam ſuper lancem vel tabulam more ſolito ꝛ dicat antiphonam. Benedicimus deum celi: ꝛ coꝛam omnibus viuentibus ei: quia fecit nobiſcum miſericoꝛdiaꝫ ſuam. Et intonet.

Te deum laudamus: te dñm confitemur. Te eternū patrem omnis terra veneratur. Tibi oēs angeli: tibi celi ꝛ vniuerſe poteſtates. Tibi cherubin ꝛ ſeraphin inceſſabili voce pꝛoclamant. Sanctus. Sanctus. Sanctus dñs deus ſabaoth. Pleni ſunt celi ꝛ terra maieſtatis gloꝛie tue. Te glorioſus apoſtoloꝛū choꝛus. Te pꝛophetarum laudabilis numerus. Te martyrū cādidatus laudat exercitus. Te per oꝛbeꝫ terrarū ſancta cōfitetur eccleſia. Patrem immēſe maieſtatis.

Venerandum tuum verum: ⁊ vnicū filium. Sanctum quoq; paracletum ſpiritū. Tu rex glorie chriſte. Tu patris ſempiternus es filius. Tu ad liberandū ſuſcepturus hominem: non horruiſti virginis vterū. Tu deuicto mortis aculeo: aperuiſti credentibus regna celorū. Tu ad dexterā dei ſedes in gloria patris. Iudex crederis eſſe venturus. Te ergo queſumus tuis famulis ſubueni: quos pretioſo ſanguine redemiſti. Eterna fac cum ſanctis tuis in gloria numerari. Saluum fac populū tuum domine: ⁊ benedic hereditati tue. Et rege eos ⁊ extolle illos, vſq; in eternū. Per ſingulos dies benedicimus te. Et laudamus nomen tuum in ſeculū, ⁊ in ſeculum ſeculi. Digna re dn̄e die iſto: ſine peccato nos cuſtodire. Miſerere noſtri domine: miſerere noſtri. Fiat miſericordia tua domine ſup nos: quemadmodū ſperauimus in te. In te domine ſperaui: non confundar in eternum. Quo finito dicat. ℣. Saluū fac ſeruū tuū vel ancillā tuam. ℟. Deus meus ſperantem in te. ℣. Mitte ei dn̄e auxiliū de ſancto. ℟. Et de ſion tuere eum. ℣. Eſto ei dn̄e turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. Deinde ſequitur ps. Laudate pueri. fo. 37. totus cum Gloria patri. ⁊ Sicut erat. ℣. Dn̄e exaudi orationem meā. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Oratio.

Suſcipe ſancte pater, omnipotēs, eterne deus tuorū preces ⁊ ſupplicum vota: ⁊ per ſanctiſſimi filij tui dn̄i noſtri Ieſu chriſti, ⁊ genitricis Marie, ⁊ ſancti tui, N. interceſſionem preſta nobis ita beneficia tua cognoſcere, vt in gratiarum ſemper actione maneamus: vt dū fideles tui pro quacūq; petitione ad te vota emittunt, protinus tua largiēte clemētia eius poſtulata concedens, te miſerationum dominum fateri ⁊ laudare mereamur. Per eundem chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen. ℣. Benedicamus domino. ℟. Deo gratias. Et aſpergantur omnes aqua benedicta. ¶ De benedictione ſolenni panis in diebus dominicis ⁊ magnis feſtiuitatibus. Cap. 23.

Sacerdos cū proceſſione ⁊ cruce ante miſſam indutus oīb9 paramētis excepta planeta accedit ad locū vbi panis eſt benedicendus ⁊ dicit, ℣. Adiutoriū noſtrū. Poſtea legit euangelium. Sequentis ſancti Euangelij ſcd̄m Ioānem. Cap. 6.

In illo tēpore: Abijt Ieſus trans mare galilee: quod eſt tyberiadis: ⁊ ſequebatur eum multitudo magna: q2 videbant

bant ſigna quę faciebat ſuper his, qui infirmabantur. Subijt ergo in montem Jeſus: et ibi ſedebat cum diſcipulis ſuis. Erat autem proximum paſcha dies feſtus iudeorum. Cum ſubleuaſſet ergo oculos Jeſus: et vidiſſet, q multitudo magna venit ad eũ: dicit ad Philippũ. Unde ememus panes vt mãducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipſe enim ſciebat quid eſſet facturus. Reſpondit ei Philippus. Ducentorũ denariorũ panes non ſufficiunt eis, vt vnuſquiſq3 modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex diſcipulis eius: Andreas frater ſimonis Petri. Eſt puer vnus hic, qui habet quinq3 panes hordeaceos, et duos piſces. Sed hęc quid ſunt inter tantos? Dicit ergo Jeſus. Facite homines diſcumbere. Erat autem fenum multum in loco. Diſcubuerunt ergo viri numero quaſi quinq3 millia. Accepit ergo Jeſus panes, et cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbentibus. Similiter et ex piſcibus quantum volebant. Ut autem impleti ſunt, dixit diſcipulis ſuis. Colligite que ſuperauerũt fragmenta ne pereant. Collegerunt ergo et impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinq3 panibus hordeaceis, quę ſuperfuerunt his, qui manducauerãt. Illi ergo homines cum vidiſſent quod fecerat Jeſus ſignum dicebant. Quia hic eſt vere propheta, qui vẽturus eſt in mundũ. Antiphona.

De quinq3 panibus et duobus piſcibus ſatiauit dominus quin

q3 millia hominum.

℣. Diſperſit dedit pauperibus. ℟. Juſtitia eius manet in ſeculum ſeculi. ℣. Beatus qui intelligit ſuper egenum et pauperem. ℟. In die mala liberauit eum dñs. ℣ Nunquid panem poterit dare. ℟. Aut parare mẽſam in deſerto? ℣. Pluit illis mãna ad manducãdũ. ℟. Et panem celi dedit eis. ℣. Cibauit eos ex adipe frumenti. ℟. Et de petra melle ſaturauit eos. ℣. Manducauerunt et ſaturati ſunt nimis. ℟. Et deſideriũ eorum attulit eis. ℣. Panem angelorum manducauit homo. ℟. Miſit eis cibaria in abundantia. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dominus vobiſcũ. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine ieſu chriſte panis angelorum, panis viuus eternę vitę, bene ✠ dicere dignare panẽ iſtum, ſicut benedixiſti

quinqȝ panes in deſerto, vt oēs ex eo digne guſtantes inde cor/poris ⁊ aīę pcipiant ſanitatē. Qui vi. ℟. Amē. Oremus. Orō.

Domine ſancte, pater oīps, eterne deus, bene ✠ dicere di gneris hunc panē tua ſancta bene ✠ dictione, vt ſit om/nibus ſumentibus ſalus mētis ⁊ corporis, atqȝ contra oēs mor/bos ⁊ vniuerſas inimicorū inſidias tutamen. Per dn̄m noſtrū. ieſum chriſtū filiū tuū panē vitę, qui de celo deſcēdit: ⁊ dat vitā ⁊ ſalutē mūdo ⁊ tecuȝ ⁊ cum ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat deus. per omnia ſecula ſeculoruȝ. ℟. Amen. Ultimo aſpergantur aqua benedicta. ¶ Benedictio panis pro infirmantibus. ℣. Adiutoriū noſtrū. ℟. Qui fecit. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cū. Oremus. Orō.

Domine deus oīps deſcendat bene ✠ dictio pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠ ſancti ſuper hanc creaturam panis, vt quicūqȝ ex ea ſumpſerit, accipiat ſanitatē mentis, protectioneȝ corporis, tutelam ſalutis: integritatem charitatis, conſolationē ſpei, roborationem fidei, virtutem conſtantię, ⁊ viſitationē ſpiri tus ſancti. Per eundem. in vnitate eiuſdē. ℟. Amen. Aſper/gantur aqua benedicta. ¶ De bn̄dictione aquę pro infirmis. ℣. Adiutoriū noſtrū. ℟. Qui fe. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cū. Oremꝰ. Orō.

Domine ieſu chriſte, qui benedixiſti quinqȝ panes ⁊ duos piſces in deſerto, vnde ſatiata ſunt quinqȝ millia hoīuȝ: te ſupplices exoramus: vt benedicere digneris hanc aquam: vt quicūqȝ infirmus ex ea guſtauerit accipiat ſanitatē mētis, pro/tectionē corporis, tutelā ſalutis: ſecuritatē ſpei, corroborationeȝ fidei, ⁊ charitatē ſpiritus ſancti. Qui viuis ⁊ regnas cum deo pa tre in vnitate eiuſdem ſpiritus ſancti deus. per. Aſpergatur a/qua benedicta. ¶ Ad benedicendum prandium charitatis.

Primo omnes cibi ⁊ potus aſpergantur aqua benedicta ⁊ dicatur, ℣. Adiutorium noſtrum in noīe dn̄i. ℟. Qui fecit ce. ⁊ poſtea incipiatur Aña. Aſperges me dn̄e hyſſopo. cū ℣. ⁊ Gloria patri. ℣. Dn̄e exa. ℟. Et cla. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cum. Oremus. Orō.

Domine ieſu chriſte, qui in deſerto coram diſcipulis tuis quinqȝ panes ⁊ piſciculos paucos tuis ſanctiſſimis ma nibus multiplicando bene ✠ dixiſti, ⁊ bene ✠ dicendo multipli caſti, te humiliter deprecamur, vt hec charitatis dona ad vſum pauperum eroganda multiplicando multiplices, ⁊ bene ✠ di/cendo bene ✠ dicas: vt inde famuli tui refecti laudes ⁊ preces

tuo

tuo nomini competentes perſoluant, ⁊ illi, pro quibus hec de/uote ⁊ fideliter erogantur, remiſſionem cunctorum percipiant delictorum:⁊ famulos ⁊ famulas tuas nobis hec dona pſtantes ab omni aduerſitate cuſtodi. Qui cū deo patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas per oia ſcl'a ſclo℞. ℟. Amē. Oremus. Oro.

O Mnipotens ſempiterne deus reſpice ſup famulos ⁊ fa/mulas tuas:qui in pauperes tuos miſericorditer operantur:⁊ eos tua virtute cuſtodi:poteſtate tuearis,vt per multa anno℞ curricula leti tibi in pauperes tuos miſericorditer operen/tur. Per chriſtū dn̄m noſtrū. Aſpergantur omnia aqua benedicta dicendo. In nomine pa ✠ tris,⁊ fi ✠ lij,⁊ ſpiritus ✠ ſan/cti. ℟. Amen. ¶ Benedictio contra aereas tempeſtates.

Cum primo videtur aura,ſeu vētus ⁊ tēpus nebuloſum: ſeu tēpeſtuoſum leuari moderate,ſacerdos cū ſuppelliceo ⁊ ſtola benedicat aquā ⁊ ſal i hūc modū. ✠ In nomine dn̄i noſtri ieſu ✠ chriſti. ℣. Adiutorium noſtrum. Exorciſmus aquę.

E Xorcizo te creatura ſalis ⁊ aquę in noīe dn̄i noſtri Je ✠ ſu chriſti nazareni filij dei viui: vt ſis purgatio ⁊ purificatio in his locis,in qbus aſperſa fueris, ad effugādos immūdos ⁊ erraticos ſpiritus,omnemq; nefariam vim diaboli pellendā, ⁊ omnes figuras ⁊ minas fantaſmatis ſatanę exterminandas: ⁊ fulgura ⁊ ſydera,quę mitti videntur in hanc domū, arborē, agrum,poſſeſſionē, turrim,vel quācunq; habitationē,non ho/minibus aut pecoribus,aut frugibus noceant: ſed abſcedant ⁊ fugiāt p inuocationē nois dn̄i noſtri ieſu chriſti. Qui vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos,⁊ ſeculū p ignē. ℟. Amen. Et mox aſpergat cōtra tēpeſtatē aquā bn̄dictā. Poſtea cū clero ⁊ pplo ante altare procumbit dicēs ſeptē pſalmos ſequētes,videlicet.

B Eatus vir qui nō abijt in conſilio impio℞:⁊ in via pecca/to℞ non ſtetit,⁊ in cathedra peſtilētię non ſedit. Sed in lege dn̄i voluntas eius,⁊ in lege eius meditabitur die ac nocte. Et erit tanq̄ lignū,quod plantatū eſt ſecus decurſus aquarū: quod fructū ſuum dabit in tēpore ſuo. Et folium eius non defluet:⁊ omnia quęcūq; faciet proſperabuntur. Nō ſicut impij non ſic:ſed tanq̄ puluis,quē proijcit vētus a facie terrę. Ideo non reſurgūt impij in iudicio:neq; peccatores in cōſilio iuſto℞. Quoniam nouit dominus viam iuſto℞:⁊ iter impio℞ peribit.

DOmine quis habitabit in tabernaculo tuo: aut quis re/quieſcet in monte ſancto tuo? Qui ingreditur ſine macula: ⁊ operatur iuſtitiam. Qui loquitur veritatē in corde ſuo: qui non egit dolum in lingua ſua. Nec fecit proximo ſuo malum: ⁊ opprobrium non accepit aduerſus proximos ſuos. Ad nihilū deductus eſt in conſpectu eius malignus: timentes autem dn̄m glorificat. Qui iurat proximo ſuo ⁊ non decipit: qui pecuniam ſuam non dedit ad vſurā, ⁊ munera ſuper innocentē nō accepit. Qui facit hec: nō cōmouebitur in eternū. Pſalmus. Deus in noīe tuo. fol. 196. Deus in adiutoriū meum. fol. 108. Fundamenta eius in montibus ſanctis: diligit ⁊c. folio. 200.

DOminus regnauit, decorem indutus eſt: indutus eſt dominus fortitudinem ⁊ precinxit ſe. Etenim firmauit orbē terre qui non cōmouebitur. Parata ſedes tua ex tunc a ſeculo tu es. Eleuauerunt flumina domine: eleuauerunt flumina vocem ſuam. Eleuauerunt flumina fluctus ſuos: a vocibus aquarum multarum. Mirabiles elationes maris: mirabilis in altis dominus. Teſtimonia tua credibilia facta ſunt nimis: domum tuam decet ſanctitudo in longitudine dierum. Pſalmus. Beati omnes qui timent dn̄m. fol. 184. Canticum. Benedicite. fol. 89. ⁊ ad ſingulos ℣. fiat crucis ſignū cū cruce cōtra tēpeſtatē: ⁊ ſi videbit addant pſalmi graduales ſupra. fol. 184.

Quo facto ſtans dicit, ℣. Adiutoriū noſtrū. ℟. Qui fe. ℣. Oſtende nobis dn̄e miſericordiā tuā. ℟. Et ſalutare tuum da nobis. ℣. Adiuua nos deus ſalutaris noſter. ℟. Et pp gloriā noīs tui libera nos. ℣. Nihil pficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniqtatis nō apponat nocer nobis. ℣. Fiat miſericordia tua dn̄e ſup nos. ℟. Queādmodū ſperauimus in te. ℣. Saluum fac populū tuum dn̄e. ℟. Et benedic hereditati tue. ℣. Uox dn̄i ſup aquas multas. ℟. Deus maieſtatis intonuit. ℣. Uiderūt te aque deus. ℟. Uiderūt te aque ⁊ timuerūt. ℣. Quid eſt tibi mare q fugiſti. ℟. Et tu iordanis qr cōuerſus es retrorſum? ℣. Non priuabis bonis eos qui ambulāt in inocētia. ℟. Dn̄e deus virtutū beatus homo q ſperat in te. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Oīo.

OMnipotens ſempiterne deus, parce metuētibus ⁊ propitiare ſupplicibus: vt poſt noxios ignes nubium ⁊ vim procellarum in miſericordiam tranſeat laudis cōminatio tempeſtatis. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amen. Oremus. Oīo.

R Ex eterni imperij op̄s, deus qui das eſcā oī carni: q̄ op̄is celū nubib⁹: ⁊ paras terre pluuiā: q̄ madas nubib⁹ deſup: ⁊ ianuas celi aperis: qui transfers auſtrū de celo: ⁊ inducis in virtute tua africū: qui rigas mōtes de ſuperiorib⁹ ſuis: ⁊ de fructu operū tuoꝝ ſatiat terra qui angelo p̄cepiſti, ne terre, mari, neq̄ȝ arboribus noceret: parce dn̄e metuētib⁹: ⁊ ꝓpitiare ſupplicantibus. te enim dn̄e ſupplices exoramus, vt ꝓcul abſcedat incurſio turbinū: calamitas tēpeſtatū: fragor grandinū: ꝑcuſſio fulminū, ⁊ q̄libet inſidie inimici: tēperētur infeſta tonitrua: noxie pluuie: vētorū flāma fiat moderate ſuſpēſa: ⁊ oīs quoq̄ȝ ſpūs ꝓcellaꝝ ⁊ aeree ptātes dextera tue proſternant virtutis: deſcēdat, q̄s dn̄e, deſup ſpūs ſctūs: ⁊ ſicut ſamueli cornigero agnū in holocauſtū tuū mactāti frugor aurarū turbā repulit aduerſantē: ita fugatis oībus cōtrarie ptātis virtutibus fruges mentes ⁊ corpora fidelium manus ſeruet angelica protectione ſuperna: ⁊ poſt ſopitos nubiū impetus in laudis ⁊ deuotionis ac ſpiritualis amoris augmētū tranſeat cōminatio poteſtatis. Per do. ℟. Amen.

Poſtea dicatur. Pater nr̄. Aue maria. Credo in deū. fo. 23. Symbolū. Quicūq̄ȝ vult. ſupra. fo. 127. Kyrie el. Chriſte el. Kyrie el. Pater nr̄. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cum. Orem⁹. oīo.

D Omine ieſu chriſte, qui feciſti celū, ⁊ terrā, mare ⁊ omnia que in eis ſunt: quiq̄ȝ flumini iordani bn̄dixiſti, atq̄ȝ in eo baptizari voluiſti: ⁊ tuas ſanctiſſimas manus ⁊ brachia ſacratiſſima in cruce extendiſti: quibus aerē ſanctificaſti: obſecramus immēſam pietatis ⁊ bonitatis tue abundantiam, quatenus digneris has nubes, quas ante me ⁊ poſt me ⁊ ſupra ⁊ a dextris ⁊ a ſiniſtris video aerem perturbare, diſſoluere ⁊ annihilare digneris, vt alligata poteſtas demonum in ipſis ſeuiens deficiat: ⁊ turbetur ad laudeȝ tui ſanctiſſimi nominis, ⁊ omnipotētiſſime maieſtatis tue. Qui viuis ⁊ reg. Poſtea ſi expediens viſuȝ fuerit, ſacerdos accipiat reuerēter corpus domini in vaſe debito ⁊ eccleſiaȝ exiens nubes in modū crucis cū dicto vaſe ſignet dicēs.

C Hriſtus ✠ vincit, chr̄s ✠ regnat, chr̄s ✠ imperat vobis nubes ⁊ tēpeſtates, vt diſſoluamini ſine alicuius hoīs vel aīalis aut fructus terre, arboris, loci, vel domus dāno vel leſiōe. Circūdet te nubes de⁹ pa ✠ ter, circūdet te deus fi ✠ lius: circūdet te de⁹ ſpūs ✠ ſctūs, deſtruat te de⁹ pa ✠ ter, deſtruat te de⁹

fi ✠ lius: deſtruat te deus ſpūs ✠ ſanctus. Amen. Adiuratio.
SAnctus mattheus ✠ ſanctus marcus ✠ ſāctus lucas ✠
ſanctus ioānes ✠ euāgeliſte: qui chriſti euāgeliū per qua
tuor mūdi partes diuulgauerūt, ipſi ſuis meritis ⁊ precibus hāc
tempeſtatē ab oībus chriſtianoꝝ finibus, ab eodē domino nr̄o
ieſu chriſto obtineāt effugari ⁊ depelli. Et ego peccator ⁊ chri
ſti ſacerdos, licet indignus, authoritate ⁊ virtute eiuſdē dei ⁊ dn̄i
noſtri ieſu chriſti ſummi imperatoris non mea potētia innixus ⁊
confiſus vobis precipio immundiſſimi ſpiritus, q̄ has nebulas
cōcitatis in virtute eiuſdem dei ⁊ dn̄i noſtri ieſu ✠ chriſti, ⁊ p̱ tre
mendū eius iudiciū: ⁊ per ſanctiſſimā crucē ſuā, ✠ quā cōtra
vos facio, ⁊ per merita itemerate ſemperq; virginis beatiſſime
Marie dei genitricis, ⁊ p̱ merita oīū ſanctoꝝ, vt exeatis ab eis,
⁊ eas diſpergatis in locis ſyluestribus, quatenus nocere nō poſ
ſint homini, vel iumēto, aut volucri, fructibus, aut quibuſcūq; re
bus humano vſui deputatis. Per eundem dn̄m noſtrum ieſū
chriſtum, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum
per ignē. Amen. ✠ Ipſe vobis imperat demones, qui has nu
bes cōmouetis, qui de nube lucida dixit. ✠ Hic eſt filius meus
dilectus, in quo mihi bene cōplacui. ✠ Ipſe vobis iperat, qui
principem veſtrum deuicit ⁊ ligauit. ✠ Ipſe vobis imperat q̄
ſua ſacratiſſima cruce ⁊ corporis ſui ſanctiſſimi in ea extēſione
aerē purgauit. ✠ Ipſe vobis imperat, qui in inferno ſpoliato
reſurgēs a mortuis poſt quadraginta dies a nube ſuſceptꝰ aſcē
dit in celū. ✠ Ipſe vobis imperat, qui vos eterne gehēne mā̊ci
pauit ignibꝰ. Qui vēturꝰ eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſclm p̱
ignē. Poſtea oſtēdat crucē in aere a quatuor lateribus dicens.
ECce ✠ ſignum ſanctiſſime crucis, fugite partes aduerſe:
✠ vicit enim vos ⁊ mundū dominus noſter ieſus ✠ chri
ſtus filius dei ſummus imperator, qui eſt leo de tribu iuda, radix
dauid. Poſtea aſpergat aquā benedictam in modum crucis
per quatuor latera. Et ſi adhuc pſeuerauerit tēpus tēpeſtuoſū
dicende ſunt letanie. Poſtea ſacerdos benedicat nubes dicēs.
BEnedictio dei oīpotētis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſcti
deſcēdat ſup̱ has nubes, ⁊ oēs vis inimici ab eis repellere
dignet. ℟. Amē. ℂ De benedictione loci vel domus. ca. 25.
℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Oremus. Oratio.
B enedic

Benedic dñe deus omnipotens locum iſtum vel domū iſtam, vt ſit in eo vel in ea ſanitas, caſtitas, victoria, virtus, pax, charitas, humilitas, bonitas, manſuetudo, plenitudo legis, et gratiarū actio patri, et filio, et ſpiritui ſancto: et hec bñdictio maneat ſuper hunc locū vel domū iſtā: et ſup habitantes in eo vel in ea. Per chriſtum. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio domus noue, vel a demonio vexate. Cap. 26.

℣. Adiutoriū. Dñe exaudi. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus, qui ſacerdotibus tuis pre ceteris tantā gratiā ꝯtuliſti, vt qcqd in tuo nomine digne perfecteq; ab eis agitur, a te fieri creat: queſumus imenſā clementiā tuam, vt qd modo viſitaturi ſumus, viſites, et quicquid bñdicturi, bene ✠ dicas: et ad ea, que acturi ſumus, dexterā tue potentie extēdas: ſintq; ad noſtre humilitatis ingreſſū et introitum, ſanctoꝝ tuorum meritis fuga demonum: et angeli pacis ingreſſus. Per chrm. ℟. Amen. Deinde ſacerdos icipiat pſalmos graduales. fol. 184. et proſequatur quinq; primos aquā benedictam aſpergendo per loca domus, quibus finitis dicat. Kyrie elei. Chriſte elei. Kyrie elei. Pater noſter. Et ne nos. Dñe exaudi orationem meā. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

Domum tuam domine clementer ingredere, et in tuorū tibi corda fidelium perpetuā conſtrue manſionē: et preſta, vt in hac domo nulla malignoꝝ ſpirituū dominet nequitia. Per chriſtum. ℟. Amen. Deinde incipiat pſalmū. Qui cōfidunt. cum alijs quatuor gradualibus ſequentibus. folio, 184. cum Gloria patri. et vt prius aſpergat aquam benedictā per domū. Quib⁹ finitis dicat. Kyrie eleiſon. et Pater nr̄. vt ſupra Dñe exaudi orationem meam. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus: qui in omni loco dominationis tue tot⁹ aſſiſtis, totus operaris: adeſto ſupplicationib⁹ noſtris: vt huius dom⁹ edificate ſis protector: et nulla hic nequitia contrarie poteſtatis obſiſtat: ſed virtute ſpiritus ſancti et operatione fiat tibi hic primum ſeruitium, et deuota libertas exiſtat. Per chriſtū. ℟. Amen. Poſtmodum incipiat pſalmū. De profundis. Et proſequatur ipſū: et alios graduales ſequentes ſupra. fol. 184. et interim aſpergat domū aqua benedicta. Quibus cōpletis dicat. Kyrie eleiſon. Pater nr̄. et cetera vt ſupra.

Dñe exaudi orationem meam. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.
D Eus, qui in omni loco dominationis tuę dedicator aſſi/
ſtis: exaudi nos quęſumus, vt inuiolabilis huius domus
permaneat bene ✠ dictio, ꝛ beneficia tui muneris vniuerſitas,
quę ſupplicat mercatur. Per chriſtū. ¶ Poſtea in principa/
liori loco domus legat ſequens euangelium. Dominus vobiſcū.

Sequentia ſancti euangelij ſecundum Lucam.

I N illo tēpore. Ingreſſus ieſus perambulabat hiericho.
Et ecce vir nomine zacheus: ꝛ hic erat princeps publicanorū:
ꝛ ipſe diues. Et querebat ieſum videre quis eſſet: ꝛ nō poterat
pre turba: quia ſtatura puſillus erat. Et precurrens aſcendit in
arborē ſycomorū vt videret illū: q̄r inde erat trāſiturus. Et cū
veniſſet ad locū, ſuſpiciēs ieſus vidit illū, ꝛ dixit ad eū: Zachee
feſtinās deſcēde: q̄r hodie in domo tua oportet me manere. Et
feſtinans deſcendit: ꝛ ſuſcepit illū gaudens. Et cū viderent oēs
murmurabant dicentes, ꝙ ad hominem peccatorē diuertiſſet.
Stans aūt zacheus dixit ad dñm. Ecce dimidiū bonoꝝ meorū
dñe do pauperib⁹, ꝛ ſi q̄d aliquē defraudaui: reddo quadruplū.
Ait ieſus ad eū: quia hodie domui huic ſalus a deo facta eſt, eo
ꝙ ꝛ ipſe ſit filius abrahe. Uenit enī filius hoīs querere ꝛ ſaluū
facere quod perierat. Deinde benedicitur incēſū iſto modo.

P Er interceſſionem beati michaelis archangeli ſtantis a
dextris altaris incēſi, ꝛ omniū ſanctorū angelorū incēſū
iſtud digneris domine bene ✠ dicere, ꝛ in odorē ſuauitatis acci
pere. Per chriſtum. ℟. Amen. Poſtea ſacerdos ponat in/
cenſum ſuper ignem in thuribulo ꝛ incenſet domum dicendo.

I Ncenſum a te benedictum aſcendat ad te dñe. ℣. Et deſcendat ſu/
per nos miſericordia tua. ℣. Domine exaudi. Oremus. Oratio.

T E deum patrē omnipotentē ſuppliciter exoramus, pro
hac domo ꝛ pro habitatoribus eius: ꝛ eā bene ✠ dicere
ꝛ ſancti ✠ ficare digneris, vt ſint promptuaria eoꝝ plena eructan
tia ex hoc in illud: tribue etiam eis de rore celi abūdantiā: ꝛ de
pinguedine terrę vitę ſubſidium: ꝛ deſideria eorum ad effectū
tuę miſerationis perducas, ꝛ ad introitum noſtrū hanc domū
bene ✠ dicere ꝛ ſācti ✠ ficare digneris, ſicut benedicere digna/
tus es abrahā, iſaac, ꝛ iacob, vt intra parietes domus huius ꝛ
angulos eius inhabites. Per chriſtum do. Oremus. Oratio.

Viſita, qs domine, habitationē iſtā, ⁊ oēs inſidias inimici ab ea longe repelle: ⁊ angeli tui ſancti habitent in ea, qui nos in pace cuſtodiāt: ⁊ bñdictio tua ſit ſup eā ſemper. In noīe pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſci. ℟. Amē. Poſtea domū ⁊ oēs habitātes in ea benedicat dicēs. Et benedictio dei omnipotē tis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpūs ✠ ſancti deſcendat ſuper hanc domum ⁊ omnes habitātes in ea: ⁊ maneat ſemper. ℟. Amen.

¶ Dño thalami vel camere ℣ Adiuto. Dñe ex. Oremus. Oro.

Bene ✠ dic dñe thalamū hunc, ⁊ oēs habitantes in eo: vt in tua pace cōſiſtant, ⁊ in tua voluntate pmaneant ⁊ ſeneſcant: ⁊ multiplicentur in longitudinē dieꝝ: ⁊ ad regna celorum perueniant. Per chriſtū. Aſpergat poſtea illud aqua bñdicta.

¶ De benedictione nauis noue. Cap. 27.

Sacerdos nauem benedicturus accepto ſuperpelliceo ⁊ ſtola nauem ingreditur: ⁊ ſtans in puppi eius dicit verſū.

Adiutorium noſtrum in nomine domini. Pſalmus.

Sacrificent ſacrificium laudis, ⁊ annuncient opera eius in exultatione. Qui deſcendunt mare in nauibus: faciētes operationem in aquis multis. Ipſi viderunt opera domini: ⁊ mirabilia eius in profundo. Dixit ⁊ ſtetit ſpiritus procelle: ⁊ exaltati ſunt fluctus eius. Aſcendunt vſq; ad celos, deſcendunt vſq; ad abyſſos: anima eorum in malis tabeſcēbat. Turbati ſunt ⁊ moti ſunt ſicut ebrius: ⁊ omnis ſapiētia eorū deuorata eſt. Et clamauerūt ad dominum cū tribularentur: ⁊ de neceſſitatibus eorum eduxit eos. Et ſtatuit procellam eius in auram: ⁊ ſiluerunt fluctus eius. Et letati ſunt quia ſiluerūt: ⁊ deduxit eos in portum vluntatis eorum. Confiteantur domino miſericordie eius: ⁊ mirabilia eius filijs hominū. Et exaltent eum in eccleſia plebis: ⁊ in cathedra ſeniorum laudent eum. Gloria patri.

℣ Dñe exaudi orationem meam. ℣ Dñs vobiſcū. Oremus. Oratio.

Reſpice in nos oīpotens deus de celo ſancto tuo, ⁊ dignare bene ✠ dictiōe celeſti huic bene ✠ dicere naui, in qua ſancto comitante angelo tuo ambulātes itinere recto ⁊ proſpero dirigeř, ab oī triſtitia ⁊ infortunio eripere digneris: vt ad patriam ⁊ ad portū ſalutis reuerſi, te cū alacritate mētis exultātes laudent creatorē vniuerſoꝝ. Qui cū filio tuo benedicto dño noſtro ieſu chriſto: ⁊ cum ſpiritu ſancto viuis ⁊ regnas deus: in ſe/

cula ſeculoꝝ. Amē. Sequentia ſancti euangelij ſm̄ Marcū.

IN illo tempoꝛe. Una die cū ſero eſſet factum, dixit ieſus diſcipulis ſuis. Tranſeamus cōtra. Et dimittētes turbā: aſſumunt eum ita vt erat in nauim: ⁊ alię naues erant cum illo. Et facta eſt pꝛocella magna venti: ⁊ fluctus mittebant in naui: ita vt impleretur nauis. Et erat ipſe in puppi ſup ceruical doꝛmiens. Et excitant eum: ⁊ dicūt illi. Magiſter non ad te pertinet quia perimus? Et exurgens cōminatus eſt vēto: ⁊ dixit mari. Tace: obmuteſce. Et ceſſauit vētus: ⁊ facta eſt tranquillitas magna. Et ait illis: quid timidi eſtis? Nec dum habetis fidē? Et timuerunt timoꝛe magno: ⁊ dicebant ad alterutrū. Quis putus eſt iſte: Quia mare ⁊ venti obediunt ei? Oꝛemus. Oꝛatio.

BEnedic domine hāc nauim ſicut bene ✠ dixiſti filijs iſrael de egypto per manum moyſi exeuntibus, ⁊ per mare rubꝛum tranſeuntibus: ſic nauim iſtam ⁊ famulos tuos in ea nauigantes bene ✠ dicere: ⁊ ad deſtinatū locū perducere digneris. Per dominū noſtrum. Ps. Afferte domino. fol. 190. Dum ſacerdos dicit pſalmum hunc, aſpergit totā puppim aqua benedicta: ⁊ poſtea ꝓcedit ad mediū nauis ⁊ dicit. Dominus vobiſcū.

Sequentia ſancti euangelij ſecundum Mattheum.

IN illo tempoꝛe. Juſſit ieſus diſcipulos ſuos aſcendere in nauiculam ⁊ pꝛecedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. Et dimiſſa turba aſcēdit in montē ſolus oꝛare. Veſpere aūt facto ſolus erat ibi, nauicula vero in medio mari iactabat fluctibus: erat enim contrarius ventus. Quarta autem vigilia noctis venit ad eos ambulans ſupꝛa mare. Videntēs autē eū ambulantem ſupꝛa mare turbati ſunt dicentes. Quia fantaſma eſt. Et pꝛe timoꝛe clamauerunt. Statimq; ieſus locutus eſt eis dicens. Habete fiduciam, ego ſum, nolite timere. Rn̄dens aūt petrus dixit. Domine ſi tu es, iube me venire ad te ſup aquas. At ipſe ait. Veni. Et deſcendens petrus de nauicula ambulabat ſuper aquam, vt veniret ad ieſum. Videns vero ventū validum timuit. Et cū cepiſſet mergi, clamauit dicens. Domine ſaluū me fac. Et continuo ieſus extendens manū appꝛehendit eū: ⁊ ait illi. Modicę fidei quare dubitaſti? Et cū aſcēdiſſet in nauiculā ceſſauit ventus. Qui aūt in nauicula erant venerunt ⁊ adoꝛauerunt eū dicētes. Vere filius dei es. Oꝛemus. Oꝛatio.

Domine

Domine deus noſter, qui gubernaſti noe ſuper vndas diluuij: ⁊ manum petro extendiſti, porrige dexteram tuã ſuper hanc nauim, ⁊ ſuper naucleruꝫ ⁊ nautas eius: ⁊ dona ipſis famulis tuis ſanitatẽ animę ⁊ corporis, ⁊ ad portum ſalutis eos perducere digneris illeſos. Qui viuis ⁊ regnas. Pſalmus.

Voce mea ad dñm clamaui: voce mea ad deuꝫ ⁊ intendit mihi. In die tribulationis meę deuꝫ exquiſiui manibus meis nocte cõtra eũ, ⁊ non ſum deceptus. Renuit cõſolari aĩa mea: memor fui dei ⁊ delectatus ſum, ⁊ exercitatus ſuꝫ, ⁊ defecit ſpũs meus. Anticipauerũt vigilias oculi mei: turbat⁹ ſuꝫ ⁊ nõ ſuꝫ locutus. Cogitaui dies antiquos, ⁊ annos ęternos in mẽte habui. Et meditatus ſuꝫ nocte cũ corde meo, ⁊ exercitabar ⁊ ſcopebam ſpũm meũ. Nunquid in ęternũ proijciet deus: aut nõ apponet vt cõplatitior ſit adhuc? Aut in finẽ miſericordiã ſuã abſcidet, i generatione ⁊ generationẽ? Aut obliuiſcet̃ miſereri deus, aut cõtinebit in ira ſua miſericordias ſuas? Et dixi: nunc cepi: hęc mutatio dexterę excelſi. Memor fui operuꝫ dñi: quia memor ero ab initio mirabiliũ tuorũ. Et meditabor in oĩbus operibus tuis: ⁊ in adinuentionib⁹ tuis exercebor. De⁹ in ſctõ via tua: qs de⁹ magnus ſicut deus noſter? tu es deuſ q facis mirabilia. Notã feciſti in populis virtutẽ tuã: redemiſti i brachio tuo pplm tuum, filios iacob ⁊ ioſeph. Viderunt te aquę deus, viderunt te aquę ⁊ timuerũt, ⁊ turbatę ſunt abyſſi. Multitudo ſonitus aquaꝝ: voceꝫ dederunt nubes. Etenim ſagittę tuę trãſeũt: vox tonitrui tui in rota. Illuxerunt coruſcationes tuę orbi terrę: cõmota eſt ⁊ contremuit terra. In mari via tua, ⁊ ſemitę tuę i aqs multis, ⁊ veſtigia tua nõ cognoſcent̃. Deduxiſti ſicut oues populũ tuuꝫ, in manu moyſi ⁊ aaron. Dum dicit hic pſ ſacerdos aſpgit nauiꝫ in medio ex oĩ pte, ⁊ poſtea pcedit ad prorã nauis ⁊ dicit Dñs vobiſcũ. Sequẽtia ſancti euãgelij ſm Lucam.

In illo tpe. Cum turbę irruerent in ieſuꝫ, vt audirent verbum dei: ⁊ ipſe ſtabat ſecus ſtagnuꝫ geneſareth. Et vidit duas naues ſtantes ſecus ſtagnũ: piſcatores auteꝫ deſcenderãt, ⁊ lauabant retia. Aſcendens aũt in vnaꝫ nauim, quę erat ſimonis: rogauit eũ vt a terra reduceret puſillũ. Et ſedens docebat de nauicula turbas. Ut ceſſauit aũt loqui dixit ad ſimonẽ. Duc in altũ: ⁊ laxate retia veſtra in capturaꝫ. Et reſpondens ſimon

dixit illi. Preceptor per totã noctẽ laborantes nihil cepimus:
in verbo aũt tuo laxabo rete. Et cum hoc feciſſent, concluſerũt
piſciũ multitudinem copioſã. Rumpebat aũt rete eoꝝ. Et an
nuerunt ſocijs, qui erãt in alia naui: vt venirent ⁊ adiuuarẽt eos.
Et venerunt ⁊ impleuerunt ambas nauiculas. Oremus. Oro.
Domine ieſu chꝛe, qui in ſimilitudinẽ nauis eccłię noe arcã
fieri voluiſti: vt inundãte diluuio ſoli q̃ in ea iũcti eſſent
ſaluarent, ſuppliciter exoramꝰ clemẽtiã tuã, vt huic naui ſaluber
rimũ, pfectionis curſuꝫ paſſiꝫ iugiterq; cõcedas. Qui vi. Pſal.
Deus noſter refugiũ ⁊ virtus, adiutor in tribulationibus
quę inuenerunt nos nimis. Propterea non timebimus
dum turbabitur terra: ⁊ transferẽtur montes in cor maris. So
nuerunt ⁊ turbatę ſunt aquę eorum: conturbati ſunt montes in
fortitudine eius. Fluminis impetus lętificat ciuitatẽ dei: ſancti
ficat tabernaculũ ſuũ altiſſimus. Deus in medio eius non cõ
mouebit: adiuuabit eã deus mane diluculo. Conturbatę ſũt
gentes, ⁊ inclinata ſunt regna: dedit vocem ſuã ⁊ mota eſt terra.
Dominus virtutũ nobiſcũ: ſuſceptor noſter deus iacob. Ve
nite ⁊ videte opera dñi qui poſuit prodigia ſup terram, auferẽs
bella vſq; ad finẽ terrę. Arcuꝫ cõteret ⁊ cõfringet arma, ⁊ ſcu
ta cõburet igni. Uacate ⁊ videte qm̃ ego ſum deus: exaltabor
in gẽtibꝰ, ⁊ exaltabor in terra. Dñs virtutũ nobiſcũ: ſuſceptor
noſter deus iacob. Duꝫ hic ps dr̃ ſacerdos aſpergit totã prorã
ab oĩ parte aqua benedicta, ⁊ poſtea reuertit ad mediũ nauis ⁊
dicit. Dñs vobiſcum. Sequentia ſancti euangelij ſm̃ Joannẽ.
In illo tpe. Cuꝫ cognouiſſet ieſus, qr venturi eſſent vt ra
perent eũ, ⁊ facerẽt eũ regẽ, fugit iterũ in mõtẽ ipſe ſolus.
Ut aũt ſero factum eſt, deſcenderũt diſcipuli eius ad mare. Et
cũ aſcendiſſẽt nauim, venerunt trans mare in capharnaũ. Et
tenebrę iam factę erant: ⁊ non venerat ad eos ieſus. Mare au
tem vento magno flante exurgebat. Cuꝫ remigaſſent ergo ſta
dia quaſi vigintiquinque aut triginta, vident ieſum ambulantẽ
ſupra mare ⁊ proximũ naui fieri ⁊ timuerũt. Ille aũt dicit eis. Ego
ſuꝫ, nolite timere. Uoluerũt ergo eũ accipe in nauiꝫ: ⁊ ſtatim na
uis fuit ad terram, ad quã ibant. Dñs vobiſcũ. Oremus. Oratio.
Deus, cuius in mari vię ⁊ ſemitę in aqs multis, intẽde ſu
plicantiũ preces ⁊ famulos tuos i hac naui ꝯſtitutos ma
ris

ris ſemitas peragrãtes:quos ſacramentoꝝ tuoꝝ pfudit grã:po
tẽtie tue dextera ꝓtectos regas,ꝛ in fluctibꝰ gubernes aduerſus
oẽs formidines atq; infortunia:oibuſq; in hac naui cõtẽtis ſub
ſtantijs atq; ipoſitis bñdicas: ✠ eoꝝq; lucra multiplices,ac cõ
tra cuncta terraꝝ ꝛ maris diſcrimina eos ꝓpitiꝰ defenſare digne
ris. Per dñz. Kyrie el. Chri. Kyrie el. Pater nr̃. Aue maria.
Credo in deũ. fol. 24. Cũ di Pr̃ nr̃. ꝛ reliqua ſacerdos aſper
gat aquaz benedictã per totã nauiz. Poſtea cõpleto. Credo,
dicat, ℣. In mari vie tue ꝛ ſemite tue in aquis multis: ꝛ veſtigia tua non
cognoſcẽtur. ℟. Deduxiſti ſicut oues populũ tuũ in manu moyſi ꝛ aarõ.
Dñe exaudi orationem meaz. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

EXaudi nos domine ſancte,pater omnipotẽs,eterne deus,
ꝛ mittere digneris ſanctum angelum tuũ de celis,qui cu
ſtodiat,foueat,protegat,viſitet,atq; defendat oẽs habitãtes in
hoc habitaculo. Per chriſtum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

OMnipotens ſempiterne deus,qui beatum petrum apo
ſtolum tuum ſuper mare ambulantem ad te venire iuſſi
ſti:ꝛ coapoſtolum eius paulum tertio naufragantem de profũ
do pelagi liberaſti:bene ✠ dicere digneris hanc nauim:ꝛ famu
lis tuis in ea nauigantibus in tua miſericordia cõfitentibus ad
eſſe digneris,vt ope miſericordie tue adiuti,ad loca deſtinata,ꝛ
ad portum ſalutis ſine impedimento ſani ꝛ incolumes valeant
peruenire. Qui viuis ꝛ regnas in vnitate ſpiritus ſancti deus.

BEnedictio dei oipotẽtis pa ✠ tris,ꝛ fi ✠ lij,ꝛ ſpũs ✠ ſci
deſcẽdat ſup hãc nauim,ꝛ nauigãtes i ea,ꝛ maneat ſemp.
Amen. Dñs vobiſcum. Initiũ ſancti euangelij ſm Joannem.
In principio erat verbũ. ſupra. j. fo. 112. Añа. Salue regina. cũ
oꝛone. Cõcede. ¶ De benedictione ſeu aſperſione aque be
nedicte per officinas canonice vel domus proprie. Cap. 28.

CUm clerici volunt aſpergere aquã benedictã p officinas
canonice,vel domus,vadat aliqs ſacerdos cũ ſocio vel
ſocijs ꝛ aſpergens aquã benedictã incipiat in ſacriſtia pſalmũ.
Memento dñe dauid. ſupra. fol. 184. Añа. Domum iſtam prote
ge domine: ꝛ angeli tui ſancti cuſtodiant muros eius. ℣. Dñe dilexi deco
rem domus tue. ℟. Et locuz habitationis glorie tue. Oremus. Oratio.

OMnipotẽs ꝛ miſericors deus, qui ſacerdotũ miniſterio
ad tibi ſeruiendũ ꝛ ſupplicãdũ dignaris:qs immẽſaz cle

mentiã tuã3,qcqd modo viſitamus,viſites,quicqd bene ✠ dici-
mus,bene ✠ dicas:ſitq3 ad nr̃e humilitatis introitũ:ſctõꝝ tuoꝝ
meritis,fuga demonũ,angeli pacis ingreſſus. Per chꝛm. Po-
ſtea ꝓcedat ad dormitoriũ, ꝛ ibi dicat pſalmũ. L euaui oculos.
fo.183. Añ. Salua nos dñe uigilãtes,cuſtodi nos dormiẽtes,ut uigilem⁹
cũ xp̃o, ꝛ requieſcamus. ℣. In pace in idipſu3. ℟. Dormiã ꝛ reqe. Oꝛem⁹.

Bene ✠ dic dñe hoc dormitoriũ famuloꝝ tuoꝝ: q nõ dor-
mis neq3 dormitas cuſtodiens iſrael: ꝛ famulos tuos in
hac domo quieſcẽtes poſt laboꝛẽ cuſtodi ab illuſionibus fantaſ-
maticis ſatanę: vt vigilantes in pꝛęceptis tuis meditẽtur: ꝛ dor-
miẽtes te ꝑ ſopoꝛẽ ſentiãt: ꝛ hic ꝛ vbiq3 defenſionis tuę muniã-
tur auxilio. Per chꝛiſtum. In infirmaria dicat pſalmũ. D ñe
ne in furo.1.fol. 58. Aña. Aſpice domine de ſede ſancta tua, ꝛ cogita
de nobis:inclina deus meus aurẽ tuam ꝛ audi:aperi oculos tuos: ꝛ vide tri
bulationem noſtram. ℣. Miſerere mei domine quonia3 infirmus ſum. ℟.
Sana me domine quoniã conturbata ſunt oſſa mea. Oꝛemus. Oratio.

Omnipotens ꝛ miſericoꝛs deus, quęſumus immenſam
pietatem tuam,vt ad intuitũ humilitatis noſtrę hunc lo-
cum infirmitoꝛij: ꝛ hunc famulu3 tuum, vel famulos tuos in eo
feſſum, vel feſſos: iacentem, vel iacentes ſalutifere viſitare di
gneris: ꝛ ſicut viſitaſti domine thobiam, ſocrum petri, puerũq3
centurionis:ita ꝛ iſte, vel iſti pꝛiſtina ſanitate animę coꝛpoꝛiſq3
recepta gratiaru3 tibi in eccleſia tua referat, vel referant actio
nem. Per chꝛiſtum dñm noſtrũ. In refectoꝛio dicat pſalmu3.
Beati omnes qui timẽt dominũ. fol. 184. Aña. Oculi omnium
in te ſperãt domine: ꝛ tu das illis eſcas in tempoꝛe oppoꝛtuno:aperis tu ma
nu3 tuã, ꝛ imples omne animal benedictione. ℣. Edent pauperes ꝛ ſatura
buntur. ℟. Et laudabunt dominum qui requirunt eum. Oꝛemus. Oꝛo.

Omnipotens ꝛ miſericoꝛs deus,qui famulos tuos in hac
domo alis refectione carnali,vt cibum vel potum te be-
ne ✠ dicente cum gratiarũ actione percipiant:pꝛeſta q̃s,vt hic
ꝛ in ęternũ per te ſalui eſſe mereãtur. Per chꝛiſtũ dñm noſtrũ.
℟. Amẽ. In coquina dicat pſalmũ. D ñs regit me. fol.166.
Aña. In loco paſcuę ibi me collocauit. ℣. Paraſti in dulcedine tua pau
peri deus. ℟. Qui habitare facis vnanimes in domo. Oꝛemus. Oꝛo.

Deus ęterne, ante cuius cõſpectũ aſſiſtunt angeli: ꝛ cuius
nutu reguntur vniuerſa:qui etiã neceſſarijs humanę fra
gilitatis

gilitatis tua pietate conſulere non deſinis, te humiliter implo-
ramus: vt habitaculū iſtius officine illa bene ✠ dictione perfun
das: qua per manus heliſei prophete in olla eremitica guſtus
amariſſimos dulcoraſti, ⁊ ſemper hic tue benedictionis copia
redundante laudes tibi referāt ſerui tui: qui das eſcā oī carni: ⁊
imples oē aīal bene ✠ dictione ſaluator nr̄. Qui viuis ⁊ regnas.
per oīa ſecula ſeculorū. ℞. Amen. In cellario dicat pſalmus.

Benedictus dominus deus meus: qui docet manus meas
ad prelium: ⁊ digitos meos ad bellum. Miſericordia mea
⁊ refugiū meum: ſuſceptor meus ⁊ liberator meus. Protector
meus ⁊ in ipſo ſperaui: qui ſubdit populū meus ſub me. Do-
mine quid eſt homo, q: innotuiſti ei: aut filius hominis q: repu-
tas eum? Homo vanitati ſimilis factus eſt: dies eius ſicut vm-
bra pretereunt. Domine inclina celos tuos ⁊ deſcende: tange
montes ⁊ fumigabunt. Fulgura coruſcationem ⁊ diſſipabis
eos: emitte ſagittas tuas ⁊ conturbabis eos. Emitte manum
tuam de alto: eripe me ⁊ libera me de aquis multis: ⁊ de manu
filiorum alienorum. Quorum os locutum eſt vanitatem: ⁊ de
xtera eorum dextera iniquitatis. Deus canticum nouum can
tabo tibi: in pſalterio decachordo pſallam tibi. Qui das ſalu-
tem regibus: qui redemiſti dauid ſeruum tuum: de gladio mali
gno eripe me. Et erue me de manu filiorū alienorum: quorum
os locutum eſt vanitatem, ⁊ dextera eorum dextera iniquitatis.
Quorum filij ſicut nouelle plantationes in iuuentute ſua.
Filie eorum compoſite: circumornate vt ſimilitudo templi.
Promptuaria eorum plena: eructantia ex hoc in illud. Oues
eorum fetoſe abundantes in egreſſibus ſuis: boues eorū craſſe.
Non eſt ruina macerie: neq3 tranſitus, neq3 clamor in plateis
eorum. Beatum dixerunt populum, cui hec ſunt: beatus popu
lus cuius dominus deus eius. Aña. Ecce ego mittam vobis frumē
tum ⁊ vinum ⁊ oleum: ⁊ replebimini in eis, dicit dominus: ideoq3 exultate
⁊ letamini in domino deo veſtro. ℣. Emittet dominus benedictiones ſup
cellaria tua. ℞. Et ſuper opera manuum tuarum. Oremus. Oratio.

Omnipotēs ⁊ miſericors deus: qui vbiq3 preſens es ma
ieſtatem tuam ſuppliciter exoramus: vt huic promptua-
rio gratia tua adeſſe dignetur, que cuncta aduerſa ab eo repel-
lat: ⁊ abundātiam bene ✠ dictionis tue largiter infundat. Per

chriſtū dñm noſtrum. ℞. Amen. In clauſtro dicat pſalmum.

Q Uam dilecta tabernacula tua domine virtutū:concupi/
ſcit ⁊ deficit anima mea in atria dñi. C or meum ⁊ caro
mea exultauerunt in deum viuum. E tenim paſſer inuenit ſibi
domū,⁊ turtur nidū,vbi reponat pullos ſuos. A ltaria tua dñe
virtutū:rex meus ⁊ deus meus. B eati qui habitāt in domo tua
dñe:in ſecula ſeculorū laudabunt te. B eatus vir,cuius eſt auxi
lium abs te: aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachry/
marū in loco quē poſuit. E tenim benedictionē dabit legiſla
tor:ibunt de virtute in virtutem:videbitur deus deorū in ſion.
D omine deus virtutū exaudi orationē meam: auribus perci/
pe deus iacob. P rotector noſter aſpice deus: ⁊ reſpice in faciē
chriſti tui. Q uia melior eſt dies vna in atrijs tuis,ſuper millia.
E legi abiectus eſſe in domo dei mei,magis q̄ habitare in ta/
bernaculis peccatorū. Q uia miſericordiam ⁊ veritatem dili/
git deus:gratiam ⁊ gloriam dabit dominus. N on priuabit bo
nis eos qui ambulant in innocentia:domine virtutū beatus ho
mo qui ſperat in te. Aña. Congregauit nos in vnum chriſti amor:ti/
meamus ⁊ amemus chriſtū deum:vbi charitas ⁊ amor ibi deus. ℣. Ecce
q̄ bonum ⁊ q̄ iocundū. ℞. habitare fratres in vnum. Oremus. Oro.

O Mnipotens ſempiterne deus: qui nos ſingulari prero/
gatiua grē in hoc religiōis clauſtro miſericoditer cōgre/
gaſti:da nobis famulis tuis,ita in eodē laudabiliter tibi ſeruire,
⁊ in fraternitatis amore ⁊ ſyncera dilectione ac mutua pace cō
uiuere,vt tandē ad illā patriā,in qua oīa ſecura,firma,trāquilla
⁊ ſtabilia ſunt,te largiēte ꝑuenire valeamus. Per chriſtū dñm
noſtrum. ℞. Amen. Ad portam principalem dicat pſalmū.

L Auda hieruſalem dominum:lauda deum tuum ſion.
Q uoniam confortauit ſeras portarum tuarum: benedi
xit filijs tuis in te. Q ui poſuit fines tuos pacem : ⁊ adipe fru/
menti ſatiat te. Q ui emittit eloquiū ſuum terre,velociter cur/
rit ſermo eius. Q ui dat niuem ſicut lanam: nebulā ſicut cine
rem ſpargit. M ittit cryſtallum ſuam ſicut buccellas,ante faciē
frigoris eius quis ſuſtinebit? E mittet verbum ſuum ⁊ liqueſa
ciet ea:flabit ſpiritus eius ⁊ fluent aque. Q ui annunciat ver/
bum ſuum iacob:iuſtitias ⁊ iudicia ſua iſrael. N on fecit taliter
omni nationi,⁊ iudicia ſua non manifeſtauit eis. Antiphona.

Confortauit dominus ſeras portarum noſtrarum: ⁊ benedixit nobis. ℣. Hec eſt porta domini. ℞. Et iuſti intrabunt in eam. Oremus. Oratio.

DOmine Jeſu chriſte: qui in introitu portarum hieruſalē valuas ſanctificaſti, dum ſplendore gēmarū duodecim, totidē apoſtolorū nomina preſignaſti: ⁊ qui per organum propheticum predixiſti: Lauda hieruſalē dn̄m: qꝛ confortauit ſeras portarū tuarū: ⁊ benedixit filijs tuis in te: te q̄s, vt ponas oēs fines domus iſtius pacē, vt velociter currēs interius ſermo tuus adipe frumēti ſatiet eos: ſpūs ſanctus defendat illos: vt nunq̄ nocere eis preualeat inimicus: ſed oēs habitantes in ea interius voce, corde ⁊ opere decātent dicētes. Magn⁹ dn̄s deus noſter ieſus chr̄s, ⁊ magna virtus eius: ⁊ ſapiētie eius nō eſt numerus. Qui cū deo patre i vnitate eiuſdē ſpūs ſancti in trinitate pfecta viuis ⁊ regnas de⁹. Per oia ſecula ſcloꝝ. Amē. Dn̄s vobiſcum. Sequentia ſcti euāgelij ſm Lucā. In illo tpe. Ingreſſus ieſus perābulabat hiericho. fo. 215. Añ. Beata gens cuius eſt dn̄s deus eoꝝ populus electus in hereditatē ſibi. Kyrie. Chriſte. Kyrie. Pater noſter. Et ne nos. Sed libera. ℣. Cuſtodi nos dn̄e vt pupillā oculi. ℞. Sub vmbra alaꝝ tuaꝝ ꝓtege nos. Dn̄s vobiſcū. Oremus. Oro.

DEus, qui in oi loco dn̄ationis tue dedicator ſemꝑ aſſiſtis, exaudi nos q̄s, vt inuiolabilis hui⁹ dom⁹ ꝑmaneat bn̄dictio, ⁊ bn̄ficia tui muneris vniuerſitas q̄ ſupplicat mereat. Oro.

VIſita, queſumus domine, habitationē iſtam: ⁊ omnes inſidias inimici ab ea longe repelle, ⁊ angeli tui ſancti habitent in ea, qui nos in pace cuſtodiāt: ⁊ benedictio tua ſit ſuꝑ nos ſemper. Per chriſtum dn̄m noſtrū. ℞. Amē. Poſtea addat orationes de beata virgine ⁊ alijs ſanctis ad libitū. In reditu ad eccleſiā dicere poterit pſalmū. Qui habitat in adiutorio. fol. 60. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Memor eſto congregationis tue. ℞. Quam poſſediſti ab initio. Oremus. Oratio.

OMnipotēs ſempiterne deus dirige act⁹ nr̄os in bn̄placito tuo: vt i noie dei ⁊ domini noſtri ieſu chriſti filij tui dilectiſſimi mereamur ſemper bonis operibus abundare. Per eū.

¶ Benedictio ad initium alicuius operis boni. Cap. 29.

℣. Adiutorium noſtrū. ps. Ad te dn̄e leuaui animam. fol. 167. ℣. Domine exaudi. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

DEus, a quo omne bonum ſumit initiū: ⁊ ſemper ad po/

tiora progrediens percipit incrementum: concede queſumus ſupplicãtibus nobis: vt qđ ad laudem nois tui incboare aggredimur, eterno tue paterne ſapientie munere perducatur ad terminum. Per chriſtum. ¶ De benedictione ignis. Cap. 30.

℣. Adiutoriũ noſtrũ. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Domine de⁹ noſter pr̃ oṗs, lumẽ indeficiẽs, cõditor oĩum luminũ: exaudi nos famulos tuos, ⁊ bñ ✠ dic hũc ignem qui tua ſcificatiõe, atq3 bñ ✠ dictione ꝯſecret: tu q illuminas oẽs hoies venientẽ in hũc mũdu3, illumina tenebras cordis nr̃i ⁊ cõſciẽtias nr̃as igne tue charitatis: vt tuo lumine igniti, tuo lumine illuminati, expulſis a cordib⁹ noſtris pctõꝝ tenebris: ad vitã te illuſtrãte ꝑuenire mereamur. Per chꝛ̃3 dñ3. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pr̃ oṗs, eterne de⁹ in noie tuo ⁊ filij tui dñi noſtri ieſu chꝛ̃i ⁊ ſpũs ſcti bñ ✠ dicim⁹ ignẽ: ⁊ ſcti ✠ ficamus creaturã hãc ignis, tu quoq3 eã tua virtute corrobora: ⁊ ad noſtrã ſalutẽ ꝑuenire cõcede. Per chriſtu3. Poſtea aſpergat aq̃ bñdicta. ¶ De bñone domus ne cõburat ab igne. Ca. 31.

℣. Adiutorium noſtrũ in nomine domini. Oremus. Oratio.

Defende, queſumus dñe, locũ iſtum vel domũ iſta3 a maioribus vſq3 ad minimos, cũ pecoribus ⁊ rebus ſuis ab igne, ab infirmitate, a tẽpeſtate, ab ira ventura, ab oibus tribulationib⁹ diaboli: ⁊ ab inſidijs inimici: vt ſit de⁹ habitator ⁊ cuſtos: ⁊ eã ab omni igne cuſtodiat. Per chriſtũ dñm. ℟. Amen. Aſpergat aqua benedicta. ¶ De benedictione noui putei. Cap. 32.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Supplices deprecamur dñe clemẽtiã pietatis tue, vt aquã putei huius celeſti bene ✠ dictione ſãcti ✠ fices: ⁊ ad cõmunem vite vſq3 cõncedas eſſe ſalubrem: ⁊ ita ex ea fugare digneris omnem diabolice tentationis incurſũ: vt quicũq3 ex eo hauſerint, vel biberint, vel in quibuſcũq3 neceſſarijs vſib⁹ hauſta aqua vſi fuerint: totius virtutis ac ſanitatis dulcẽdine perfruãtur: vt tibi ſanctificatori ⁊ ſaluatori omniũ domino gratias agere mereantur. Per chriſtum dominum. Oremus. Oratio.

Domine deus oṗs, qui in huius putei altitudinẽ, per crepidinem fiſtularũ, copiã aquaꝝ manare iuſſiſti: preſta vt te iubẽte atq3 benedicẽte: per noſtre officium functionis repulſis hinc fantaſmatibus calliditatibus atq3 inſidijs diabolicis purificatus

rificatus atqꝫ emundatus ſemper hic puteus perſeueret. Per
chriſtum dominū noſtrum. Poſtea aſpergat aqua benedicta.

¶ De benedictione noue aree. Cap. 33.

PRimo ſacerdos totā aream aſpergat aqua benedicta di
cens aña. Aſperges me dñe hyſſopo. ꝛ totū ℣. pſal. Miſe
rere mei. fol. 59. quot fuerint neceſſarij ſemꝑ interſerēdo añā
Aſperges me domine. poſt ſingulos ℣. pſalmi. Poſt. Gloria pr̄i.
repetatur aña. Aſperges me domine. ℣. Adiutorium noſtrum in no
mine domini. Domine exaudi. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.
MUltiplica, q̄s dñe, in hac area frumēti dona: ꝛ ſicut fidelib⁹
tuis tricenariū atqꝫ ſexagenariū vel centeſimū fructū do
nare ꝯſueuiſti: ita ꝛ famulis tuis p̄ſenti tp̄e vberius tue liberalita
tis dona largire: ꝛ ſup eā virtutē tue bn̄dictionis infunde. Per
chr̄m. ℟. Amen. ¶ De benedictione ad vaſa noua. Ca. 34.
℣. Adiutorium noſtrū. Dñe exaudi. Dñs vobiſcū. Oremus. Oratio.
PRotector fidelium deus ꝛ ſubditorū pectorū habitator:
queſumus vt ſerenis oculis tue pietatis hec vaſcula ita il
luſtrare digneris: vt ſuper ea deſcendat gratie tue large benedi
ctio: vt cum ſalubritate vtentes eis, per gratiā tuā mereantur
vaſa effici mūda. Per chriſtū. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De benedictione noui panis. Cap. 35.

℣. Adiutorium noſtrum. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.
BEnedic dñe creaturā iſtā panis, ſicut benedixiſti quinqꝫ
panes in deſerto, vt ſit donū eiuſdē in annuū alimentum,
guſtanteſqꝫ ex eo accipiant tam corporis q̄ȝ anime ſalutē. Per
chr̄m. ℟. Amen. ¶ De benedictione vini noui. Cap. 36.
℣. Adiutoriū noſtrū. Domine exaudi. Dñs vobiſcū. Oremus. Orō.
DOmine ſancte, pr̄ oīps, eterne deus bonorū oīm dator ꝛ cō
ſeruator: q inter reliquas creaturas tuas vinū in hominū
ſuſtētationē ꝛ letitiā ex fructu vuarū ꝓdire iuſſiſti, quiqꝫ ꝑ vni
genitū filiū tuū dn̄m noſtrum ieſum chriſtū in nuptijs in chana
galilee aquam in vinum mirabiliter permutaſti, ꝛ ſacramentū
pretioſiſſimi ſanguinis eiuſdē filij tui in vini materiam ſancti
ficari iuſſiſti: te ſupplices deprecamur ac petimus, vt hanc crea
turā vini bene ✠ dicere ꝛ ſanctificare digneris: vt famuli tui ꝛ
famule ex eo guſtātes anime ꝛ corporis recipiāt ſoſpitatē, ꝛ te
omnium gratiarū largitorē ſine fine collaudent. Per eundē

bñones auiũ, lardi, caſei, butyri, lactis, mellis, ⁊ leguminũ chriſtũ dñm noſtrũ. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione auium. Cap. 37.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

DEus vniuerſe creature, qui inter ceteras diuerſarũ creaturarũ ſpecies pro humani generis vſu etiã volatilium genus ex aqua producere dignatus es: ex quibus noe de arca egrediẽs holocauſta tibi offerẽs placuit, ⁊ qui populũ tuum ex egypto eductũ p moyſen ſeruũ tuũ mũda ab imũdis ſegregans edẽdi pceptũ dediſti: te ſupplices rogamus, vt has mũdarũ auiũ carnes bñ ✠ dicere ⁊ ſcti ✠ ficare digneris: vt quicũqȝ ex eis comederint, bñdictiõis tue abũdãtia repleant, ⁊ ad eterne vite gaudia puenire mereant. Per chꝛm. Aſpergant aqua benedicta.

¶ De benedictione lardi. Cap. 38.

℣. Adiutorium noſtrum. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe creaturã iſtam lardi, vt ſit remediũ ſalutare generi humano, ⁊ preſta p inuocationẽ tui ſcti nois, vt quicũqȝ ex eo ſumpſerint, corporis ſanitatẽ ⁊ aie tutelã pcipiant. Per chriſtum. ℟. Amen. Aſpergant aqua benedicta.

¶ Benedictio caſei vel butyri. Cap. 39.

DIgnare, q̃s oipotẽs de⁹, ſctificare hãc creaturã caſei vel butyri, quã ex adipe aialium pducere dignatus es: ⁊ cõcede ppitius, vt quicũqȝ ex populis tuis fidelib⁹ ex eis comederint vel guſtauerint, oĩ bñdictiõe celeſti ⁊ grã ſaturati repleant in bonis. Per chꝛm. ℟. Amẽ. Aſpergantur aqua benedicta

¶ Benedictio lactis ⁊ mellis. Cap. 40.

℣. Adiutorium noſtrum. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dñe has creaturas lactis ⁊ mellis, ⁊ pota famulos tuos fõte perẽni, q eſt ſpũs veritatis: ⁊ enutri eos de hoc melle ⁊ lacte. Tu. n. dñe pmiſiſti prib⁹ nr̃is abrahã, iſaac ⁊ iacob dicẽs, itroducã vos i terrã pmiſſionis terrã fluẽtẽ lac ⁊ mel. Cõiũge dñe hos famulos tuos ſpũ charitatis ⁊ pacis ſicut cõiũctũ eſt lac ⁊ mel i chꝛo ieſu dño nr̃o. Qui te. Aſpergant aq̃ bñdicta.

¶ De benedictione ſeminum, olerum ⁊ leguminum. Ca. 41.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

TE domine petimus ⁊ rogamus: vt hec ſegetũ, fructuũ, olerum, leguminũ ⁊ herbarũ ſemina oculis tuis ſerenis aſpicias: ſicut enĩ teſtatus es moyſi famulo tuo in terra egypti dicens,

dicẽs, dic filijs iſrael cum ingreſſi fuerint terram pmiſſionis,
quam eis dominus deus daturus eſt, initium frugum ſuaꝝ offe/
rãt ſacerdotibus, ⁊ erit benedicta, ita ⁊ nos oramus dñe auxiliũ
miſericordię tuę ſuper hęc ſemina, ex qbus fructus de terra ſu/
ſcipere ſperamus, vt nõ grãdo illa ſuccidat, non turbo tẽpeſta/
tis detruncet, non aquarum inundãtia abducat, non aeris inun/
datio exterminet: ſed tua ſancta benẽ ✠ dictione munita fructi
fera ⁊ ſuperabundantia propter animarũ ⁊ corpoꝝ humanorũ
vtilitatem ⁊ vſum ad pleniſſimã maturitatẽ perducere digne
ris. Per chriſtum dñm noſtrũ. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ Benedictio contra aues, vermes, mures, vel locuſtas, vel
alia animalia terram vel fructus vaſtantia vel aquas inficiẽtia.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

PReces noſtras, qs dñe, clemẽter exaudi: vt q iuſte ꝓ pctĩs
nr̃is affligimur, ⁊ hãc auiũ, vermiũ, ſeu muriũ, aut locuſta
rũ vel alioꝝ aialiũ ꝑſecutionẽ patimur, pro tui nois glia, ab ea
miſericorditer liberemur, vt ꝓcul a tua potẽtia expulſi nulli no/
ceãt, ⁊ hos cãpos agros vel vineas aũt aquas in tranqllitatẽ ⁊
qete dimittãt: qtenꝰ ex eis ſurgẽtia ⁊ orta tuę maieſtati deſeruiãt,
⁊ nr̃ę neceſſitati ſubueniãt. Per chꝛꝫ. ℞. Amẽ. Oremꝰ. Oro.

OMnipotẽs ſempiterne deꝰ oiũ bonorũ remunerator, ⁊
pctõꝝ maximus miſerator: in cuius noie oia genua flectũ
tur celeſtia, terreſtia, ⁊ infernalia, tua potẽtia nobis pctõribꝰ oi/
potẽter cõcede: vt qd de tua miſericordia cõfiſi agimus, per tuã
grãm efficacẽ cõſequamur effectũ: qtenus hos peſtiferos vermes
vel mures, aues, vel locuſtas, aut alia aialia per nos ſeruos tuos
maledicendos maledicas, ſegregandos ſegreges, exterminan/
dos extermines: vt per tuam clementiam ab hac peſte liberati
grãrum actiones maieſtati tuę libere referamus. Per chriſtũ
dñm noſtrũ. ℞. Amen. Poſtea ſequens exorciſmus ſequit.

EXorcizo vos peſtiferos vermes, mures, aues, ſeu locuſtas,
aut alia aialia per deũ patrẽ oipotẽtẽ, ⁊ ieſũ chrm filiũ
eius, ⁊ ſpũm ſctũ ab vtroqꝫ ꝓcedentẽ, vt confeſtim recedatis
ab his campis, ſeu vineis, vel aquis: nec amplius in eis habite/
tis: ſed ad ea loca tranſeatis, in quibus nemini nocere poſſitis,
pro parte omnipotentis dei ⁊ totius curię celeſtis, ⁊ eccleſię ſan
ctę dei vos maledicẽs, ꝗ quocũqꝫ ieritis ſitis maledicti deficiẽ

tes de die in diē in vos ipſos ⁊ decreſcentes: quatenus reliquię de vobis nullo in loco inueniant niſi neceſſarię ad ſalutē ⁊ vſuȝ humanū. Quod prȩſtare dignet qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculū per ignem. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Domine ieſu chriſte, qui iordanis flumē bñdixiſti: ⁊ in eodem baptizatus aquas mundaſti, ⁊ purificaſti, vt elemētum ſalubre efficerentur in remiſſionem peccatoruȝ: has aquas quoqȝ bene ✠ dicere, ⁊ ſancti ✠ ficare, ⁊ mū ✠ dare digneris: vt nil in eis noxiuȝ, nil peſtilens, vel inficiēs nil corrūpens remaneat: ſed oia pura ⁊ mūda in eis efficiant: quatenus quę ad vſuȝ humanū ex eis creata ſunt, cū ſalute noſtra ⁊ gloria tua aſſumamus. Per chrm. Et ſi magna fuerit dictaꝝ beſtiarū tribulatio poterit ſacerdos cuȝ proceſſione, vt infra in tertia parte in feſto ſancti Marci notatum eſt, cū clero ⁊ populo cantando ad locū infectū accedere ſuprapoſitas orationes dicendo ſup agros vel aquas infectas. ¶ De benedictione ſalis ⁊ aquę contra vermes ⁊ aues ſemina poſſeſſionum vaſtantes. Cap. 42.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi. Dominus vobiſcū. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pater omnipotēs, eterne deus, mitte ſpūȝ tuum ſanctū cum angelis ⁊ archangelis, cū thronis, dominationibus ⁊ cū eis oēs ſanctos ⁊ electos tuos: vt defendāt ſegetes noſtras a vermibus malis ⁊ auibus, ⁊ magnificet nomē tuum in omni loco. Per chrm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dic dñe hanc creaturaȝ aquę, vt fugiant vermes ⁊ volucres a noſtris ſegetibꝰ ꝓpter nomē dñi noſtri ieſu chriſti: quod inuocatum eſt in ipſa creatura meſſis, vt fiat alimētum oibus, qui viuunt ex ea. Per eundeȝ. ℟. Amē. Aſpergātur aqua bñdicta. ¶ De benedictione terrę ſeminatę. ca. 43.

℣. Adiutorium. Dñe exaudi Dominus vobiſcuȝ. Oremus. Oratio.

Bene ✠ dicat nos deus deus noſter: ⁊ terrę noſtrę vbertatē cōcedat: in centuplū amplificet fructus eius, vt viuētes in exultatiōe manipulos nr̄os colligamꝰ. Per chrȝ. ℟. Amē. Aſpergat aqua bñdicta. ¶ De benedictione arborū. ca. 44.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

Deus, qui huius arboris plantam tua viſitationę ⁊ prouidentia protectam eſſe voluiſti, nunc etiam eandem bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare digneris, precamur: vt quicunqȝ ex fructu

fructu eius ſumpſerint,ſani ⁊ incolumes eſſe valeant.Per chri/ ſtum dominum noſtrū. ℞. Amen. Aſpergat aqua benedicta.

¶ De benedictione fructus arborum. Cap. 45.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dn̄s vobiſcum. Oremus. Oratio.

BEne ✠ dic dn̄e hunc nouum fructum arboꝝ,⁊ pręſta:vt q ex eo in tuo nomine veſcent, corporis ⁊ animę ſanitatē potiantur.Per dn̄m. ℞. Amē.Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictionę nouorumpomorum. Cap. 46.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dn̄s vobiſcum. Oremus. Oratio.

TE deprecamur op̄s ęterne deus,vt benedicas hūc fructū nouū pomoꝝ,vt qui per eſum interdictę arboris,lętali in protoparente funere multati ſumus,propitius poſtulationibus n̄ris placatus intende,⁊ per virtutē tuā,⁊ dilectiſſimi filij tui dn̄i n̄ri ieſu chr̄i,⁊ ſp̄us ſcti hos fruct⁹ tua bn̄ ✠ dictione ſācti ✠ fica, atq; tua dignatione ✠ purifica:vt expulſa vetuſti hoīs ac primi facinoris incentoris prauitate,ſalubriter ex hac die de vniuerſis terrę edendis germinibus ad tui laudē cū alacritate ⁊ ſoſpitate ſumamus.Per chr̄m. ℞. Amen.Aſpergat aqua benedicta.

¶ De benedictione vineę. Cap. 47.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dn̄s vobiſcum. Oremus. Oratio.

DEus,q vineā tuā ex ęgypto eductā mirabiliter plātaſti, preces n̄ras benignus exaudi:vt in hac vinea famuloꝝ tuoꝝ bn̄ ✠ dictio celeſtis copioſa deſcēdat,⁊ qđ in ea ad vſū hu mani generis tribuer̄ dignatus es, multiplicet redūdādo,⁊ rore tuę bn̄ ✠ dictionis infunde.Per chr̄m. ℞. Amen. Aſpergat aqua bn̄dicta.

¶ De bn̄one cōi ſup fruges ⁊ vineas. Ca. 48.

℣. Adiutorium. Dn̄e exaudi. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.

TE dn̄e ſancte, pater omnipotens,ęterne deus, ſupplices deprecamur,vt miſericordia tua iugiter nobis concedas ſufficientem meſſium copiam,⁊ fructuum omnū largitatē; tri/ buas:vinearū quoq; ſubſtantiam abundanter,arboꝝ fętus pro uentuſq; omnīū rerum,atq; ab ipſis omnibus peſtiferū ſydus, tempeſtatis procellam,⁊ grandinis fragorem,⁊ vniuerſa mala amouere digneris.Per chriſtū. ℞. Amē. Oremus. Oratio.

OMnipotēs ſempiterne deus multiplica ſuper nos miſe/ ricordiā tuā,⁊ preces noſtras benignus exaudi:vt in has fruges famuloꝝ tuoꝝ veniat ſperatę bene ✠ dictionis yber/

tas: vt repleti de frugibus tuis in tuo nomine de tua gratia ſem per exultent. Per chriſtum. ℟. Amen. Oremus. Oratio

O Mnipotẽs ſempiterne deꝰ maieſtatẽ tuã ſupplices exoramus, vt has terre noſtre ſegetes ad maturitatẽ fertilitatis perducere digneris, vt eſurientium animas bonis affluentibus repleas, ⁊ egeni ⁊ pauperes laudent nomen tuũ. Per chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Aſpergantur aqua benedicta.

¶ De bñone vue vel ficuũ, vł quorũcũqꝫ alioꝝ fructuũ. c. 49.

℣. Adiutorium no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

B Ene ✠ dic dñe hos fructus nouos vue, vel ficuũ, pomoꝝ, caſtanearũ, peponuꝫ, amygdalarũ ⁊ cetera, que tu per rorem celi ⁊ inundantiã pluuiaruꝫ ⁊ tẽpora ſerena atqꝫ trãquilla ad maturitatẽ perducere dignatus es, ad pcipiendum nobis cũ graꝝ actione. Per chꝛiſ. ℟. Amẽ. Aſpergat aqua benedicta.

¶ De benedictione ad fructus nouos. Cap. 50.

℣. Adiutorium no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

D Omine ſancte, pater omnipotẽs, eterne deus, qui celũ ⁊ terraꝫ, mare ⁊ oia creaſti: te ſupplices q̃s, vt hunc fructũ nouum, N. bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare digneris ⁊ multiplicare abundãter offerentibus tibi: vt repleas eorum cellaria cũ abundantia frumẽti, ⁊ vini: vt letãtes in eis referant tibi deo oipotẽti laudes ⁊ grãs. Per chꝛm. ℟. Amen. Oremus. Oõ.

O Ramus pietatẽ tuã oipotens deus vt has primitias creature tue quas aeris ⁊ pluuie tẽperamẽto nutrire dignatus es, bene ✠ dictionis tue imbꝛe pfundas: ⁊ fructus terre tue vſqꝫ ad maturitatẽ pducas: tribuas quoqꝫ populo tuo de tuis muneribus tibi ſemper gratias agere: vt a fertilitate terre eſurientiũ animas bonis afluẽtibus repleas: ⁊ egenus ⁊ paup laudẽt nomẽ glorie tue. Per chꝛm. ℟. Amẽ. Aſpgant aqua benedicta.

¶ De benedictione communi ad omnia. Cap. 51.

℣. Adiutorium no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.

B Ene ✠ dic dñe creaturã iſtã, N. vel, N. vt ſit remediũ ſalutare generi humano, ⁊ pſta p inuocationẽ tui ſanctiſſimi nois: vt qcũqꝫ ex ea ſumpſerint vel guſtauerint coꝛpis, ſanitatẽ, ⁊ aie tutelã accipiãt. Per chꝛiſ. ℟. Amẽ. Aſpgat aqua bñdicta.

¶ De benedictione in peſte animalium. Cap. 52.

P Rimo animalia aſpergãtur aqua benedicta. Poſtea ſa

cerdos

cerdos dicit, ℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Domine exau
di orationem meam. Dominus vobiſcum. Oremus. Oratio.
Miſericordiam tuā dñe ſupplices exoramus, vt hęc aialia,
quę graui infirmitate vexant, in nomine tuo atq; tuę bene ✠ di
ctionis virtute ſanent. Extinguat in eis oīs diabolica poteſtas;
ne vlterius ęgrotent, tu eis dñe ſis defenſaculū vitę τ remediū
ſanitatis. Per dñm. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ De benedictione ſalis, quod datur animalibus. Cap. 53.

℣. Adiutorium. Domine exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.
Deus inuiſibilis τ ineſtimabilis pietatē tuam per ſanctū
ac tremēdū filij tui nomē ſuppliciter deprecamur, vt in
hanc creaturā ſalis bene ✠ dictionē τ potētiā inuiſibilis opera
tionis infundas: vt animalia, q̄ neceſſitatibus humanis tribuere
dignatus eſt, cuȝ ex eo acceperint vel guſtauerint, bene ✠ dictio
τ ſancti ✠ ficatio tua ab omni ęgritudinis τ leſionis incurſu te
ꝓtegente cuſtodiat. Per eūdeȝ. ℟. Amē. Oremus. Oratio.
Domine ſcē, pr̄ oṗs, ęterne de⁹: defēde q̄s oia aialia nr̄a ꝑ
hāc creaturā ſalis τ aquę: defende pijſſime a rapacibus,
a latronib⁹, a beſtijs, a ſcabie, a morbo, a morſib⁹, a laqueis, a dia
bolo, ab infirmitate, ab inuidia, τ malitia prauoꝝ, a malis hoib⁹,
a malis oculis, a veneficijs, ab aruſpicib⁹, τ ab oibus malis ſal
uare, τ pecudes τ alia aialia, quę morbis τ infirmitatibus vexā
tur, ꝑ hanc creaturā ſalis, τ ꝑ inuocationeȝ ſancti nois tui ſanare
digneris. Per chr̄m. ℟. Amē. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Benedictio crucis. Cap. 54.

℣. Adiutorium no. Dñe exaudi. Dñs vobiſcum. Oremus. Oratio.
Rogamus te dñe ſancte, pater omnipotēs, ęterne deus, vt
digneris bene ✠ dicere hoc lignuȝ crucis, vt ſit remediū
ſalutare generi humano, ſit ſoliditas fidei, profectus bonorum
operum, redemptio animaꝝ, ſit ſolamen τ ꝓtectio ac tutela con
tra ſęua iacula inimicoꝝ. Per do. Alia oratio ad idē. Oremus.
Bene ✠ dic domine hanc crucem tuam, per quā eripuiſti
mundum a dęmonum poteſtate, τ ſuperaſti paſſione tua
ſuggeſtorē peccati, q gaudebat in p̄uaricatione primi hominis
per lignū vetitū, bene ✠ dic etiā dñe τ ſancti ✠ fica illud ſigna
culum ſacrę paſſionis tuę, vt ſit inimicis tuis obſtaculuȝ, τ credē
tibus perpetuū perfice auxiliū. Hic aſpergat aqua benedicta.

Sanctificetur iſtud lignuꝫ in noīe pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij ꝛ ſpiritus ✠ ſancti: vt orātes inclinātesqꝫ ꝓpter dn̄m ante iſtā crucē inueniāt ſanitatē corporis ꝛ animę. Per dn̄ꝫ. ℟. Amen.

¶ Benedictio olei. Cap. 55.

℣. Adiutorium noſtrum in nomine domini. Exorciſmus.

Exorcizo te creatura olei per deuꝫ patrē ✠ omnipotētē, qui fecit celum ꝛ terrā, mare ꝛ oīa, quę in eis ſunt. Omnis virtus aduerſarij, omnis exercitus diaboli, ꝛ omnis incurſus, oīs fantaſma ſatanę eradicare ꝛ effugare ab hac creatura olei, vt fiat omnibus, qui eo vſuri ſunt ſalus mētis ꝛ corporis. In noīe dei ✠ patris omnipotentis ꝛ ieſu ✠ chriſti filij eius domini nr̄i, ꝛ ſpūs ✠ ſācti paracleti. Et in charitate eiuſdeꝫ dn̄i noſtri ieſu chriſti, qui vēturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſclm ꝑ ignē. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi. Dn̄s vobiſcum. Oremus. Oratio.

Domine deus omniptens, cui aſtat exercitus angelorum cum tremore, quorum ſeruitium ſpirituale cognoſcitur, dignare reſpicere ꝛ bene ✠ dicere ꝛ ſancti ✠ ficare hanc creaturam olei: quam ex oliuarum ſucco eduxiſti, ꝛ ex eo infirmos inungi mandaſti: quatenus ſanitate percepta tibi deo viuo ꝛ vero gratias agerent, pręſta quęſumus, vt hi, qui hoc oleo, quod in tuo nomine bene ✠ dicimus vſi fuerint, ab omni languore, omniqꝫ infirmitate atqꝫ cunctis inſidijs inimici liberentur, ꝛ cū ctę aduerſitates ſeparentur a plaſmate tuo, quod pretioſo ſanguine filij tui redemiſti; vt nunquam lędatur a morſu ſerpentis antiqui. Per eundem dominuꝫ. Aſpergatur aqua benedicta

¶ Benedictio cilitij ex penitentia induendi. Cap. 56.

℣. Adiutorium. Dn̄e exaudi. Dn̄s vobiſcum. Oremus. Oratio.

Omnipotens ꝛ miſericors deus, qui peccatoribꝰ ꝛ penitētibus hoc indumento veſtitis miſericordiam ꝛ veniāꝫ tribuiſti: oramus clementiā tuam, vt indumentuꝫ hoc, quod vocatur ciliciuꝫ, bene ✠ dicere ꝛ ſancti ✠ ficare digneris, vt quicūqꝫ eo pro peccatis indutus fuerit, ꝛ miſericordiam tuā imploraue rit, veniam ꝛ indulgentiam tuę ſanctę miſericordię cōſequatur. Per dominuꝫ nr̄. ℟. Amen. Aſpergatur aqua benedicta.

¶ Partis ſecundę libri ſacerdotalis de officio ſacerdotis curati, ꝛ de varijs benedictionibus, finis.

¶ Libri

¶ Libri ſacerdotalis de officio ſacerdotis curati pars tertia ⁊ vltima in qua tractatus quatuor continentur.

¶ Tertia pars libri Sacerdotalis in quatuor Tractatus diuiſa: in quorum Primo agitur De proceſſionibus ordinarijs ⁊ extraordinarijs faciendis.

¶ In ſecundo, de computo eccleſiaſtico.

¶ In tertio, de ſummaria muſicę eccleſiaſticę inſtructione.

¶ In quarto, de exorciſmis demoniacorum.

¶ Tractatus primus tertię partis libri ſacerdotalis de proceſſionibus faciendis. Proemium.

PRoceſſiones faciendas ob diuerſas cauſas ⁊ neceſſitates ſancta mater eccleſia catholica ab antiquo inſtituit. De quibus in hac vltima parte huius codicis tractaturi quatuor principaliter videbimus.

Primo vñ ortũ habuit ꝓceſſionũ celebratio.

Scdo quot ꝓceſſiones fiant per anni circulũ,

Tertio quibus ex cauſis fiant proceſſiones.

Quarto quis modus ⁊ ritus obſeruandus eſt in proceſſionum celebratione.

¶ Unde ortum habuerit proceſſionum celebratio. Cap. i.

PRoceſſionum celebratio, ſm Clariſſimū doctorem dn̄m Guillelmū durantis in ſuo diuinoꝝ officioꝝ rationali, ortum habuit a ſanctis patrib⁹: quādo egreſſi de terra ⁊ ſeruitute egyptiaca ꝓceſſerunt per deſertū annis. 40. ⁊ tādē ad terram promiſſionis peruenerūt, vt habet in Exodi, Leuitici, ⁊ Numeroꝝ libris, per totum vſq₃ ad librum Joſue incluſiue. ¶ Rurſus Dauid rex ⁊ ꝓpheta vir deo acceptiſſimus: ⁊ Salomon filius eius diuerſis tēporibus arcam federis dn̄i portantes fecerunt ſolenniſſimas proceſſiones, vt habetur. 2. Regum. 6. ⁊. 3. Regum. 8. capitulis. Nam cum hymnis ⁊ canticis ⁊ multaru₃ victimarum oblationibus deportauerunt arcam ipſam ad loca ei deputata. ¶ Inſuper in proceſſionibus memoramus qualiter dn̄s noſter ieſus chriſtus de celo proceſſit in vterū virginis marie ſacratiſſime: ⁊ ex vtero eiuſde₃ virginis matris proceſſit in mundum, tanq₃ ſponſus procedens de thalamo ſuo. ps. 18. ¶ Iſta ergo cōſiderantes ſancti patres proceſſiones inſtituerunt: que ſunt ad memoriam rerum antiquarum, ⁊ ad gratiaru₃ actiōes deo agendas. ¶ Rurſus legimus. 2. Machabeoru₃ 3. c° tempore, quo Heliodorus volebat templi theſauru₃ expoliare, quare de re ingēs detrimentum imminebat ciuitati hieruſalem: ſacerdotes induti ſtoli, iactauerunt ſe cora₃ altari, ⁊ inuocabant dn̄m: ⁊ alij cōgregati de domibus ſuis cōfluebant, publica ſupplicatione dominum obſecrantes. ¶ Romani etiam antiqui (licet eſſent ſine vera fide ⁊ cognitione veri dei) diuerſis tamen calamitatibus oppreſſi, decernebant publicas fieri ſupplicationes. Hac igitur ratione ⁊ cauſa eccleſia inſtituit letanias maiores ⁊ minores, ⁊ ceteras ſupplicationes ſeu proceſſiones propter diuerſos caſus ⁊ neceſſitates occurrētes fieri. Ab his igitur ⁊ ſimilibus ortum habuit proceſſionū celebratio.

¶ Quot ſint proceſſiones, que ordinarie fiunt per anni circulum: ⁊ que ſint proceſſiones extraordinarie. Cap. 2.

PRoceſſionū autem, quas eccleſia celebrat, quedam ſunt ordinarie: ⁊ quedā extraordinarie, ex diuerſis neceſſitatibus occurrentibus inſtitute, vbi predictū eſt. Et ordinarie qui-

dem

dē ſm eundē dñm Guillelmū, vt ſupra, ſunt quatuor ſolēniores, vz. Purificatiōis beatę virginis marię. In ramis palmarū. In feſto paſche: ⁊ in feſto aſcēſionis: quia in eis recenſent glorioſa opera dei: ⁊ ſalutis noſtrę venerāda ⁊ rememorāda beneficia. Alię autem, vt in die cinerum quando penitētes excludūtur ad tempus ab eccleſia, de qua in libro pōtificali habetur: ⁊ in feſto ſancti Marci: ⁊ in rogationibus: non ſunt ita ſolēnes: ſed potius lugubres: qꝛ inſtitutę fuerunt ob varias calamitates populos opprimentes. ¶ Extraordinarię aūt ſunt, vt in feſto pentecoſtes, corporis chriſti, dedicationis eccleſiarū: ſeu earum anniuerſarij: ⁊ patronorū eccleſiarū, quę debent ſolēniſſime celebrari. Reliquę vero extraordinarię proceſſiones pro diuerſis neceſſitatib⁹ indictę, quę multę ſunt, vt inferius patebit, cū magna deuotione ⁊ humilitate peragēdę ſunt: ſm exemplum niniuitarū. Ionę. 3. c. vt de⁹ oīpotēs ſua ſolita pietate cōuertat ab ira ſua.

¶ Quibus ex cauſis fiant proceſſiones. Cap. 3.

Cauſę vero, quare fiant proceſſiones (licet in genere ſupra tactum ſit) hic ſpecialius exprimentur. ¶ In purificatione beatę virginis fit proceſſio ad repręſentandum proceſſionem beatę marię virginis: quando. 40. die poſt partum ſuū virgineū ⁊ ſacratiſſimum, dei ⁊ ſuum filium hieroſolymā procedendo, pręſentauit in templo. ¶ In dominica in ramis palmarū fit proceſſio, quę repręſentat, qualiter dominus noſter ieſus chriſtus ſedens ſuper aſinā ⁊ pullum eius, aſcendit hieroſolymam, ⁊ pueri hebręorū cum ramis arborum: ⁊ turbę proſternentes veſtimenta ſua in via proceſſerunt ei obuiam: ⁊ clamantes oſanna filio Dauid. Benedictus qui venit in nomine dñi. ¶ In die paraſceues fit lugubris proceſſio: qua repręſentatur meſtiſſima ⁊ doloroſa aſſociatio ſacratiſſimi corporis dñi noſtri ieſu chriſti pro peccatis noſtris mortui, per piiſſimā matrē virginem: Ioānem euāgeliſtam, mariam magdalenā ⁊ reliquas marias: ⁊ alias deuotas pſonas ad ſepulturā. ¶ In feſto paſche, ſm quaſdā eccleſias, fit triplex ꝓceſſio. Prima fit ante matutinas, in qua repręſentat glorioſa chriſti reſurrectio, ⁊ ꝓceſſio eiuſdem cum comitiua ſanctorū patrū ex limbo ad viſitandam matrem ſuam dilectiſſimā. Magdalenam, ⁊ reliquas marias. ¶ Hora tertiarū fit ſecūda ꝓceſſio, q̄ repręſentat ꝓceſſionem

marie Magdalene ad apoſtolos, eis reſurrectionē chriſti nū ciando, ⁊ apoſtolorum ad monumentū proceſſionem ⁊ appari tionem multiplicē: quā eadē die Petro iacobo, duobus eun/ tibus in Emaus: ⁊ nouiſſime decē apoſtolis fecit. ¶ Fit ⁊ ter tia proceſſio poſt veſperas eadem die ac ſacros fontes, pro/ pter deuotionem nouiter baptizatorum: qui cū chriſto cōmor tui ⁊ cōſepulti fuerunt peccato: ⁊ cū eodem ad vitā gratie reſur rexerūt per baptiſmi ſacri ſuſceptionem. ¶ In feſto aſcenſio nis in quibuſdam eccleſijs fit proceſſio ad repreſentandū pro/ ceſſionem, quā chriſtus fecit cū diſcipulis ad montem oliueti, ex quo in celum aſcēdit. ¶ In feſto pentecoſtes fit proceſſio in cōmemorationem ſpiritus ſancti, qui in apoſtolos venit: ⁊ in memoriam iudeorum recurrentium ad audiendū nouū genus, immo noua genera linguarū data apoſtolis per ſpiritum ſan/ ctū. ¶ In feſto ſacratiſſimi corporis Chriſti facimus ſolen/ niſſimam proceſſionem ad honorem eiuſdem dei ⁊ domini no ſtri Jeſu chriſti, ſue maieſtati gratias referentes ꝙ dignatus eſt nobis tam ſuauiſſimū ſacramētū in ſue memoriā paſſionis recē ſendā relinquere. ¶ In letanijs maioribus, ⁊ in rogationibꝰ, que ſunt letanie minores, fiunt proceſſiones ad placādā irā dei, ne nos tribulationibus premat, ſicut alias fecit, ⁊ etiā vt conſer/ uet agros ⁊ vineas a grandine, ⁊ vt det populo ſuo cibū ⁊ potū ſufficientem. ¶ Fit etiā proceſſio pro impetranda pluuia, tē/ pore ſiccitatis. ¶ Itē pro impetranda ſerenitate: tempore im briū ⁊ tpe tēpeſtatū. ¶ Fit etiā proceſſio pro ꝓpulſanda peſte ⁊ mortalitate. ¶ Itē tpe bellorū ⁊ obſidionū. ¶ Item tpe di uerſaꝝ tribulationū irruētiū. ¶ Fit etiā tpe victorie ꝯſecute ꝓ graꝝ actiōe. ¶ Fit ēt pro diuerſis alijs cauſis ad arbitriū epoꝝ vel dñoꝝ tpaliū: ſicut pro filijs regū vel principū de nouo natis, pro ligis ⁊ federibus initis, ⁊ ēt pro alijs caſibus occurrentibus.

¶ De ritu ⁊ modo proceſſionum faciendarum. Cap. 4.

In oībus proceſſionibꝰ ordinarie prius incipiēda ſunt ea, que in eis cātāda ſunt in eccleſia, ſm ꝙ in ſingulis ꝓceſſio nibus notatū eſt. Et dum egredit ꝓceſſio ſm dñm Guillelmū predictū, primo ꝓcedat clericꝰ cū aqua bñdicta, quā aſpergat ꝑ viam: qua ꝓceſſio tranſitura eſt hinc ⁊ inde, ⁊ ſup oēs obuiātes. Poſtea ſequūtur vexilla, ſi portāda ſunt: deinde portent ſerpē

tes

tes ꝛ diacones ſuper perticam: ꝛ maxime in rogationibus: deinde accoliti cū cereis duobus vel quatuoꝛ: poſtea crux: deinde clerici, minoꝛibus pꝛecedentibus: inter quos ſint aliqui apparati ſacris veſtibus cū reliquijs ꝛ vaſis ſacris. Ultimo aliqua imago domini ieſu chꝛiſti vel beatiſſimę virginis, vel alicuius ſācti, vel aliqua inſignis reliquia, vt poꝛtio crucis chꝛiſti, vel ſacramētum eucbariſtię: quę oīa ſunt poꝛtāda a quatuoꝛ clericis ſacris veſtibus indutis ſuper ſpatulas: ꝛ ſuper dicta figura, vel reliq̄a, vel ſacramento, poꝛtandum eſt baldachinū a quatuoꝛ de principalioꝛibus illius terrę. Deinde ſequitur pꝛincipalis ſacerdos apparatus cum pluuiali, medius inter diaconū ꝛ ſubdiaconuꝫ. Poſtea ſequantur viri, dignioꝛibus pꝛecedentibus, deinde mulieres eodem oꝛdine. Qui omnes tam clerici q̄ꝫ laici in dictis ꝓceſſionibus mature ꝛ deuote oculiſqꝫ ad terram demiſſis pꝛocedere debent, cogitantes quoniam miſericoꝛdiam dei requirunt, quę humiliter eſt petenda, ſicut dicit pſalmus. Humiliatus ſum ꝛ liberauit me. ¶ Aduertendum tamen eſt, ꝙ in feſto coꝛpoꝛis chꝛiſti nulla alia reliquia poꝛtanda eſt, ſed ſolum coꝛpus chꝛiſti ſacratiſſimum. Et omnes, qui poſſunt, debent habere candelam accenſam in manibus per totam pꝛoceſſionem. Et dum fiunt pꝛoceſſiones, pulſandę ſunt campanę omnes loci vel terrę illius, ad deuotionem excitandam. In pꝛoceſſionibus autem cantentur ea, quę in ſingulis pꝛoceſſionibus aſſignabuntur. ¶ Solent etiā fieri altaria per vias, vnde tranſit pꝛoceſſio: ꝛ ibidem cantanda ſunt aliqua deuota, oībus coꝛā altari genuflexis. Completa ꝓceſſione, cuꝫ omnes redierint ad eccleſiā, expectent ſacerdotē, nec aliquis recedat ante eius aduentū. Qui faciat ſicut inferius in pꝛoceſſionibus ſingulis eſt notatuꝫ.

¶ De ꝓceſſione in feſto purificationis beatę Marię. Ca. 5.

In feſto purificationis beatę Marie, finita tertia ſacerdos indutus ſine caſula cum pluuiali, cum miniſtris indutis, pꝛocedit ad benedicendum candelas: in medio ante altare, dicendo. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oꝛemus.

Domine ſancte, pater omnipotēs, ęterne deus: qui omnia ex nihilo creaſti, ꝛ iuſſu tuo per opera apū, hunc liquoꝛē ad perfectionē cerei venire feciſti: ꝛ qui hodierna die petitionē iuſti ſymeonis impleſti, te humiliter depꝛecamur: vt has cande

las in vſus hominum, ⁊ ſanitatem corporum ⁊ animarum: ſiue
in terra, ſiue in aquis per inuocationem tui ſanctiſſimi nominis:
⁊ per interceſſionem beatę Marię ſemper virginis: cuius ho-
die feſta deuote celebrantur: ⁊ per preces omnium ſanctorum
tuorum: bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare digneris. huius plebis
tuę: quę illas honorifice in manibus portare deſiderat, teqꝫ can
tando laudare: exaudias voces de celo ſancto tuo, ⁊ de ſede ma
ieſtatis tuę: ⁊ propitius ſis omnibus clamantibus ad te, quos re
demiſti pretioſo ſanguine filij tui. Qui tecū viuit ⁊ regnat in vni
tate ſpūs ſcti deus: per oīa ſecula ſeculorū. ℟. Amē. Oremus.

Omnipotens ſempiterne deus: qui hodierna die vnige-
nitum tuum, in vlnis ſancti ſymeonis in templo ſancto
tuo ſuſcipiendum pręſentaſti: tuam ſupplices deprecamur cle-
mentiam: vt has candelas, quas nos tui famuli in tui nominis
magnificentia ſuſcipientes geſtare cupimus luce accenſas: be-
ne ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare, atqꝫ lumine ſupernę benedictio-
nis accendere digneris: quatenus eas tibi domino deo noſtro
offerendo, digni, ⁊ ſancto igne tuę dulciſſimę charitatis ſuccen-
ſi: in templo ſancto glorię tuę repręſentari mereamur. Per eū-
dem Chriſtum dominum. ℟. Amen. Oremus.

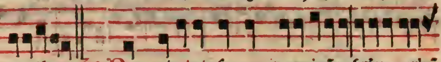
Domine ieſu chriſte lux vera: quę illuminas omnem ho-
minem venientem in hunc mundū: effunde bene ✠ dictionem
tuam ſuper hos cereos: ⁊ ſancti ✠ fica eos lumine gratię tuę: ⁊
concede ꝓpitius: vt ſicut hęc luminaria igne viſibili accenſa, no
cturnas depellunt tenebras: ita corda noſtra inuiſibili igni, id eſt
ſancti ſpiritus ſplendore illuſtrata: omnium vitiorū cęcitate ca
reant, vt purgato mentis oculo, ea ſemper cernere poſſimus
q̄ tibi ſunt placita, ⁊ noſtrę ſaluti ſunt vtilia: quatenus poſt hu-
ius ſeculi caliginoſa diſcrimina, ad lucē indeficientē peruenire
mereamur, ꝑ te ieſu chriſte ſaluator mundi: q̄ in trinitate ꝑfecta
viuis ⁊ regnas deus ꝑ oīa ſecula ſeculorū. ℟. Amē. Oremus.

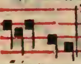
Omnipotens ſempiterne deus, qui per moyſen famulū
tuum, puriſſimum olei liquorem ad luminaria ante cōſpe-
ctum tuū iugiter cōcremanda, pręparari iuſſiſti: bene ✠ dictio-
nis tuę gratiā ſuper hos cereos benignus infunde, quatenus ſic
adminiſtrent lumen exterius, vt te donante lumen ſpūs tui, no-
ſtris nō deſit mētibus interius. Per do. ℟. Amen. Oremus.

Domine

D Omine Jeſu Chriſte, qui hodierna die in noſtrę carnis ſubſtantia inter homines apparens: a parētibus in tem
o es pręſentatus: quem ſymeon venerabilis ſenex lumine ſpi
tus tui irradiatus agnouit, ſuſcepit, ⁊ benedixit: pręſta propi
s, vt eiuſdem ſpiritus ſancti gratia illuminati atqꝫ edocti, te
raciter agnoſcamus, ⁊ fideliter diligamus. Qui cum deo pa
e in vnitate eiuſdē ſpūs ſcti deus viuis: ⁊ regnas ꝑ oīa ſecula
culorū. ℟. Amen. Benedictione cōpleta aſpgant cādelę a
ua benedicta; ⁊ adoleant incenſo. Deinde duo clerici eas ac
ſas ſacerdotibus in ſuis locis manentibus diſtribuūt. Et cū
ceperint diſtribuere: a choro cantatur antiphona. Lumen ad
euelationē: ita q̄ poſt quēlibet verſū pſalmi. Nūc dimittis
poſt Gloria. ⁊ poſt Sicut erat. reiteratur tota Antiphona.

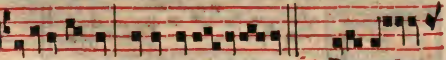

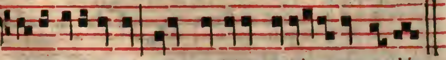

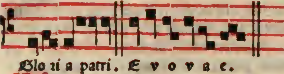
Añ. Lumē. Qz viderūt oculi mei ſalutare tuū. Añ. Lumē. Qd paraſti añ faciē oium ppłoꝝ. Añ. Lumē. Gloria pri ⁊ filio ⁊ ſpūi ſcō. Añ. Lumē. Sicut erat in princi
nū in pace. pio, ⁊ nūc ⁊ ſemꝑ ⁊ in ſcła ſcłoꝝ amen. Añ. Lumen.

His expletis cātatur ſequēs Antiphona.

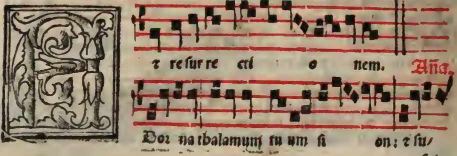

Repetita aña. dicit ſacerdos Oremus, et diaconus Flectamus genua. Leuate. Oratio.

Exaudi queſumus domine plebem tuam: et quę extrinſecus annua tribuis deuotione venerari: interius aſſequi gratię tuę luce concede. Per Chriſtum dominum noſtrum. Chorus. Amen. Deinde fit proceſſio more ſolito. Et cantantur hę antiphonę ſequentes per ordinem. Antiphona.

Aña.

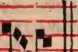

ſcipe regem Chri ſtum, amplectere mari am, que
eſt cele ſtis porta: ipſa enim por tat re gem glo ri/
e, no uo lumi ne ſubſiſtit virgo, addu cens manibus
fi lium ante lu ci fe rum, quem accipiens ſimeon in vl nis
ſu is, predica uit popu lis do minũ e um eſ/
ſe vite ꝛ mor tis, ꝛ ſaluato rem mun di. Añã.
Eſpon ſum ac ce pit ſy me on a
ſpi ri tu ſan cto non vi ſu rum ſe
mortem ni ſi vi de ret Chriſtum do mi ni, ꝛ cum indu/

cerent pu e rum in templo accepit eum in vlnas
ſuas, ⁊ benedi xit de um ⁊ dixit, Nunc dimit tis
do mine ſeruum tuum in pa ce.
In introitu eccleſię can tat ſequens reſpõſoriũ.
O btu le runt pro e o do mi no par tur/
tu rum aut du os pul los co lum/
ba rum. Si cut ſcriptum eſt in
le ge domi ni. ℟. Poſtq̃ꝫ au tem impleti ſunt dies
pur ga ti o nis Ma ri e ſecundum legem Moy ſi tu lerunt
illum in hieruſalem vt ſiſterent e um do mi no.

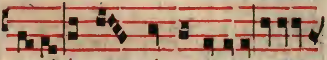

In die palmarũ cõpleta tertia: ꝛ aſperſione aquę more ſolito facta, ſacerdos procedit indu/tus cũ pluuiali, cũ miniſtris indutis, ꝛ ramis in medio ante altare poſitis, a choro cantat aña.

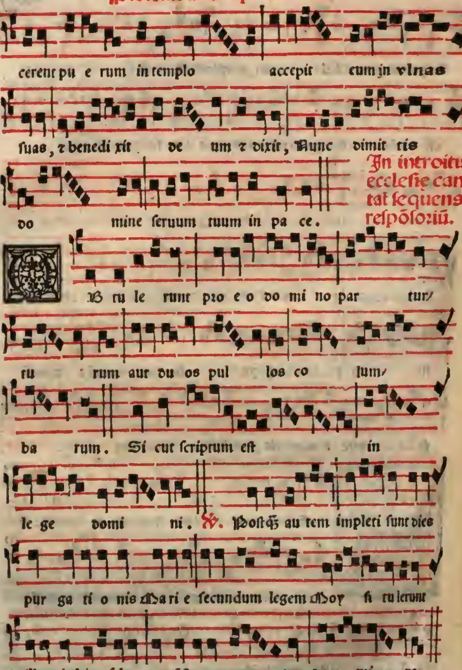

Deinde dicit ſacerdos Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. In tono orationis miſſe. Oratio.

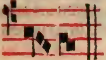
Eus quez diligere ꝛ amare iuſtitia eſt, ineffabilis gratię tuę in nobis dona multiplica: ꝛ qui feciſti nos in morte i tui ſperare quę credimus, fac nos eodem reſurgente, per/ nire quo tendimus. Qui tecum viuit ꝛ regnat in vnitate ſpi/ is ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculo. Subſcripta lectio cantatur in tono epiſtolę ferialis. Lectio libri exodi.

N diebus illis. Venerũt filij iſrael in helim, vbi erãt duo/ cim fontes aquarũ, ꝛ ſeptuaginta palmę. Et caſtrametati ſũt ta aquas. Profectiq; ſunt de helim, ꝛ venit omnis multitu/ filiorum iſrael in deſertum ſina, quod eſt inter helim, ꝛ ſynai, intodecimo die menſis ſecundi, poſtquã egreſſi ſunt de terra ypti. Et murmurauit omnis cõgregatio filiorum iſrael con/ moyſen ꝛ aaron in ſolitudine. Dixerũtq; ad eos filij iſrael.

cerent pu e rum in templo accepit eum in vlnas
ſuas, ⁊ benedi xit de um ⁊ dixit, Nunc dimit tis
do mine ſeruum tuum in pa ce.
In introitu eccleſię can tat ſequens reſpõſoriũ.
B tu le runt pro e o do mi no par tur/
tu rum aut du os pul los co lum/
ba rum. Si cut ſcriptum eſt in
le ge domi ni. ℟. Poſtq̃ au tem impleti ſunt dies
pur ga ti o nis Ma ri e ſecundum legem Moy ſi tu lerunt
illum in hieruſalem vt ſiſterent e um do mi no.

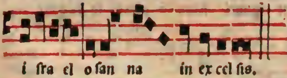
Sicut

¶ In die palmarũ cõpleta tertia: ⁊ aſperſione aquę more ſolito facta, ſacerdos procedit indu/tus cũ pluuiali, cũ miniſtris indutis, ⁊ ramis in medio ante altare poſitis, a choro cantat aña.

Deinde dicit ſacerdos Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. In tono ora/tionis miſſe. Oratio.

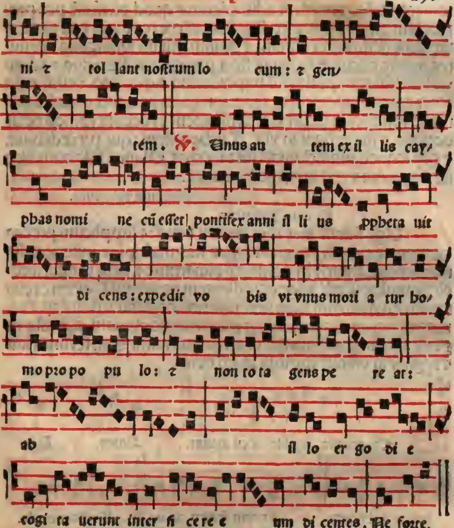
DEus quẽ diligere ⁊ amare iuſtitia eſt, ineffabilis gratię tuę in nobis dona multiplica: ⁊ qui feciſti nos in morte filij tui ſperare quę credimus, fac nos eodem reſurgente, per/uenire quo tendimus. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpi/ritus ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculo. Subſcripta lectio cantatur in tono epiſtolę ferialis. Lectio libri exodi.

IN diebus illis. Venerũt filij iſrael in helim, vbi erãt duo/decim fontes aquarũ, ⁊ ſeptuaginta palmę. Et caſtrametati ſũt iuxta aquas. Profectiq; ſunt de helim, ⁊ venit omnis multitu/do filiorum iſrael in deſertum ſina, quod eſt inter helim, ⁊ ſynai, quintodecimo die menſis ſecundi, poſtquã egreſſi ſunt de terra egypti. Et murmurauit omnis cõgregatio filiorum iſrael con/tra moyſen ⁊ aaron in ſolitudine. Dixerũtq; ad eos filij iſrael,

Utinam mortui eſſemus per manum domini in terra ęgypti: quando ſedebamus ſuper ollas carnium: ⁊ comedebamus panem in ſaturitate. Cur induxiſtis nos in deſertum iſtum: vt occideretis omnem multitudinem fame? Dixit autem dominus ad Moyſen. Ecce ego pluuam vobis panem de cęlo. Egrediatur populus: ⁊ colligat quę ſufficiunt per ſingulos dies: vt tentem eum, vtrum ambulet in lege mea, an non. Die autem ſexto parent quod inferant, ⁊ ſit duplum quam colligere ſolebant per ſingulos dies. Dixerunt moyſes ⁊ aaron ad omnes filios Iſrael. Veſpere ſcietis, ꝙ dominus eduxerit vos de terra ęgypti, ⁊ mane videbitis gloriam eius. Deinde cantatur pro graduali. Reſponſorium.

ni ⁊

Poſtea cantatur euangelium in tono feriali. ¶ Sequentia ſancti euangelij ſecundum Mattheum. Cap. 21.

In illo tempore. Cum appropinquaſſet Jeſus hieroſolymis ⁊ veniſſet bethphage ad montem oliueti: tunc miſit duos diſcipulos ſuos dicens eis. Ite in caſtellum: quod contra vos eſt: ⁊ ſtatim inuenietis aſinam alligatam, ⁊ pullum cū ea. Sol uite ⁊ adducite mihi. Et ſi quis vobis aliquid dixerit, dicite, qa dominus his opus habet: ⁊ confeſtim dimittet eos. Hoc au-

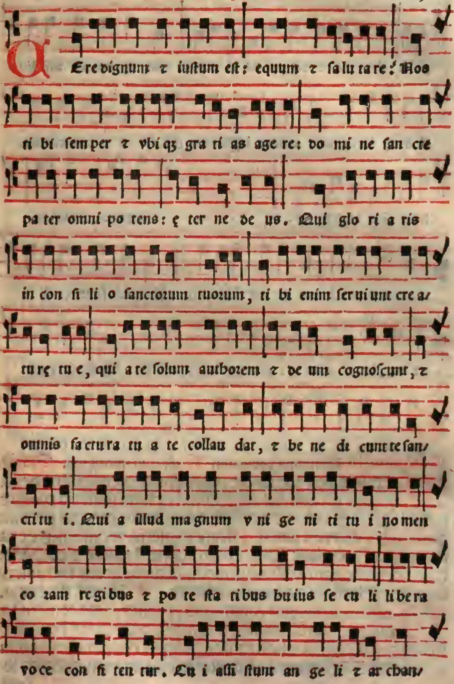
tem totum factum eſt: vt adimpleretur quod dictũ eſt per prophetam dicentes. Dicite filię ſion. Ecce rex tuus venit tibi mãſuetus ſedens ſuper aſinam, ⁊ pullum filium ſubiugalis. Euntes autem diſcipuli fecerunt ſicut pręceperat illis ieſus, ⁊ adduxerunt aſinam ⁊ pullum, ⁊ impoſuerunt ſuper eos veſtimenta ſua: ⁊ eum deſuper ſedere fecerunt. Plurima autem turba ſtrauerũt veſtimenta ſua in via. Alij autem cedebant ramos de arboribus, ⁊ ſternebant in via. Turbę autem: quę pręcedebant, ⁊ quę ſequebantur clamabant dicentes. Oſanna filio dauid: benedictus qui venit in nomine domini. Poſt hec benedicuntur rami: ⁊ tunc dicit ſacerdos, ℣. Dominus vobiſcum. Reſponſorium. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

AUge fidem in te ſperantium deus: ⁊ ſupplicum preces clementer exaudi: ⁊ veniat ſuper nos multiplex miſericordia tua: benedicantur ⁊ hi palmites oliuarum: ⁊ ſicut in figura eccleſię multiplicaſti Noe egredientem de arca: Moyſen exeuntem de ęgypto cum filijs iſrael: ita nos portantes palmas ⁊ ramos oliuarum bonis actibus occurramus obuiam Chriſto: ⁊ per ipſum in gaudium introeamus ęternum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpiritus ſancti deus.

Pręfatio.

Vere

V Ere dignum ⁊ iuſtum eſt: equum ⁊ ſa lu ta re: Nos
ti bi ſem per ⁊ vbi qꝫ gra ti as age re: do mi ne ſan cte
pa ter omni po tens: ę ter ne de us. Qui glo ri a ris
in con ſi li o ſanctorum tuorum, ti bi enim ſer ui unt crea-
tu rę tu e, qui a te ſolum authorem ⁊ de um cognoſcunt, ⁊
omnis fa ctu ra tu a te collau dat, ⁊ be ne di cunt te ſan-
cti tu i. Qui a illud magnum v ni ge ni ti tu i nomen
co ram re gi bus ⁊ po te ſta ti bus hu ius ſe cu li libera
vo ce con fi ten tur. Cu i aſſi ſtunt an ge li ⁊ ar chan-

Sequitur. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio.

PEtimus domine ſancte, pater omnipotens, eterne deus, vt hanc creaturam oliuę, quam ex ligni materia prodire iuſſiſti, quamqꝫ columba rediens ad arcam proprio pertulit ore, bene ✠ dicere ⁊ ſancti ✠ ficare digneris, vt quicunqꝫ ex ea acceperint, accipiant ſibi ad protectionem animę ⁊ corporis: fiatqꝫ domine noſtrę ſalutis remedium, tueqꝫ gratię ſacramentum. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus.

DEus, qui diſperſa congregas, ⁊ congregata conſeruas, qui populis obuiam ieſu ramos portantibus benedixiſti, bene ✠ dic etiam ⁊ hos ramos palmę ⁊ oliuę: quos tui famuli ad honorem nominis tui fideliter ſuſcipiunt, vt in quēcūqꝫ locum

cum introducti fuerint, tuaꝫ benedictionem habitatores loci illius conſequantur: ⁊ omni aduerſitate effugata dextera tua protegat, quos redemit ieſus chriſtus filius tuus dominus noſter. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpiritus ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. Oremus.

Deus qui miro diſpoſitionis ordine ex rebus etiaꝫ inſenſibilibus diſpenſationem noſtre ſalutis oſtendere voluiſti: da queſumus, vt deuota tuorum turma fidelium ſalubriter intelligat quicquid myſtice deſignatur in facto: que hodie celeſti lumine afflata redemptori obuiam procedens, palmarum atqꝫ oliuarum ramos veſtigijs eius ſubſtrauit. Palmaruꝫ igitur rami de mortis principe triumphos expectant, ſurculi vero oliuaruꝫ ſpiritualem vnctionem aduenisse quodammodo clamant. Intellexit enim iam tunc illa beata hominum multitudo prefigurari, quia redemptor noſter humanis cōdolens miſerijs pro totius mundi vita cum mortis principe eſſet pugnaturus, ac moriendo triumphaturus. Et ideo talia obſequēs adminiſtrauit, que in illo, ⁊ triumphos victorie, ⁊ miſericordie pinguedinem declarent. Quod nos quoqꝫ plena fide, ⁊ factum, ⁊ ſignificatuꝫ retinentes, te domine ſancte, pater omnipotens, eterne deus, per eundem dominum noſtrum ieſum chriſtuꝫ ſuppliciter exoramus, vt in ipſo, atqꝫ per ipſum, cuius nos membrū fieri voluiſti: de mortis imperio victoriam reportantes, ipſius glorioſe reſurrectionis participes eſſe mereamur. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpiritus ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculorum. Reſponſorium. Amen. Oremus.

Deus q per oliue ramū pacem terris columbā nunciare iuſſiſti, pſta queſumus: vt hos oliue, ceterarumqꝫ arborum ramos celeſti bene ✠ dictione ſanctifices, vt cuncto populo tuo pficiāt ad ſalutē. Per chrm dominū nrm. ℟. Amē. Oremus.

Bene ✠ dic, queſumus dn̄e, hos palmarū, ſeu oliuarū ramos: ⁊ preſta vt quod populus tuus veneratione hodierna die corporaliter agit, hoc ſpiritualiter ſumma deuotione perficiat, de hoſte victoriam reportādo: ⁊ opus miſericordie ſummopere diligendo. Per dominum. ℟. Amen. Hic rami aſpergunt aqua benedicta dicēdo. Añam. Aſperges me. ſine cātu ⁊ ſine pſalmo, ⁊ incēſantur oliue. Deinde dicat ſacerdos

de dicit ſacerdos, ℣ Dominus vobiſcū. ℟ Et cū ſpū tuo. Oratio.

OMnipotēs ſempiterne deus, q dn̄m nr̄m ieſuʒ chr̄m die azymorū ſup pullū aſinę ſeder feciſti: ⁊ a pueris regē appellari, ⁊ turbas pploꝝ veſtimēta, vel ramos arborū in viā ſternere: ⁊ oſanna decātare in laudē ipſi⁹ docuiſti: da queſumus, vt illoꝝ innocētiā imitari poſſimus, ⁊ eoꝝ meritū conſequi mereamur. Per chr̄m. ℟. Amē. Poſtea fit pceſſio: ⁊ cātātur aīię ſubſcriptę, vel oēs vel aliquę pro diſpoſitione cantoris. Aña.

ni eſt: ſol uen tes ad duxerunt ad Jeſum: ⁊
impo ſu erunt il li veſtimenta: ⁊ ſe dit ſu per eum.
Ali i expandebant veſtimenta ſu a in vi a: a/
li i ramos de ar bo ri bus ſter ne bant: ⁊ qui ſe que ban/
tur clamabant: o ſan na benedictus qui ve nit in no mi ne do mi/
ni: benedi ctum regnum patris no ſtri da uid: oſanna in
excel ſis miſerere nobis fi li da uid. Aña.
Cum audiſ ſet po pu lus qui a
Jeſus ve nit hieroſo ly mam: acceperunt

ramos

ramos palmarum ꝛ e xi erunt e i ob/
ui am: ꝛ clamabant pu e ri dicentes: Hic
eſt qui ventu rus eſt in ſa lu tem popu li:
Hic eſt ſalus noſtra ꝛ re dem pti o
iſra el. Quan tus eſt i ſte cu i throni
ꝛ domina ti o nes occurrunt: noli timere fi li a ſi on:
ecce rex tu us ve nit tibi ſe dens ſuper pullum
a ſi ne: ſicut ſcri ptum eſt. Sal ue rex fabri/
cator mundi: qui ve niſti redi me re nos. Aña.

A te ſex di es ſo len nis
pa ſche: quan do ve nit do mi nus
in ci ui ta tem hieruſalem occurrerunt e i pu e ri:
⁊ in manibus portabant ramos palma rum: ⁊ cla ma bant
vo ce ma gna di cen tes o ſan na
in ex cel ſis: bene dicens qui ve ni ſti in multi tu di ne
mi ſe ri cor di e tu e: o ſan na
in ex cel ſis. Antiphona.
Occurrunt tur be cum flo ri bus ⁊ palmis
redemptori

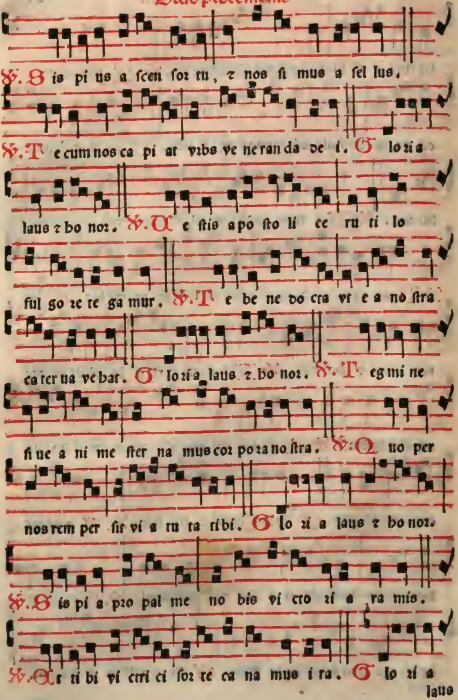

redempto ꝛi ob uiam ꝛ victo ꝛi trium phan ti di gna
dant ob ſe qui a: fi li um de i oꝛe gen tes pꝛe di cant, ꝛ in
lau de Chꝛi ſti vo ces to nant per nu bi la o ſan na. Antiphona.
Um an ge lis ꝛ pu e ris fi de-
les in ue ni a mur, tri um pha to ꝛi
moꝛ tis cla man tes, o ſan na in ex cel ſis. Antiphona.
Urba multa que conuenerat ad di em feſtum
cla ma bat do mi no be ne di ctus
qui venit in no mi ne do mi ni, o ſan na in ex cel ſis.

¶ In reuerſione proceſſionis ad eccleſiam, aliqui clerici in/trant duo ad minus, vel quatuor ad plus: ⁊ clauſo oſtio ſtan/tes verſa facie ad proceſſionem incipiunt verſum Gloria laus. ⁊ cantant totum vſqȝ ad Iſrael tu es rex. Sacerdos vero cum reliquis ſtantibus extra, repetit illud idem. Deinde ſtantes in/tus cantant verſus ſequentes, vel omnes, vel partez pro diſpo/ſitione cantoris. Et ſtantes extra reſpondent ad quoſlibet duos verſus. Gloria laus ⁊ honor, ſicut a principio.

hebrea

be bꝛe a ti bi cum palmis obuiaꝫ venit. ℣. Cum pꝛe/
ce vo to hymnis ad ſumma ecce tibi. Glo ri a laus ⁊
ho noꝛ. ℣. Hi tibi paſſu ro ſol ue bant mu nia laudis.
℣. Nos tibi re gnan ti pan gimus ec ce me los. Glo/
ri a laus ⁊ ho noꝛ. ℣. Hi placu e re ti bi placeat de/
uo ti o noſtra. ℣. Rex bo ne rex cle mens cu i bo na
cun cta placent. Glo ri a laus ⁊ ho noꝛ. ℣. Fe ce rat
he bꝛe os hos glo ri a ſan gui nis al mi. ℣. Nos fa cit
he bꝛe os tran ſi tus ec ce pi us. Glo ri a laus ⁊ ho noꝛ.

℣. S is pi us a ſcen ſoꝛ tu, ꝛ nos ſi mus a ſel lus.
℣. T e cum nos ca pi at vꝛbs ve ne ran da de i. G lo ri a
laus ꝛ ho noꝛ. ℣. C e ſtis a po ſto li ce ru ti lo
ful go re te ga mur. ℣. T e be ne do cta vi e a no ſtra
ca ter ua ve bat. G lo ri a laus ꝛ ho noꝛ. ℣. T eg mi ne
fi ue a ni me ſter na mus coꝛ poꝛa no ſtra. ℣. Q uo per
nos rem per ſit vi a tu ta ti bi. G lo ri a laus ꝛ ho noꝛ.
℣. S is pi a pꝛo pal me no bis vi cto ri a ra mis.
℣. Et ti bi vi ctri ci ſoꝛ te ca na mus i ra. G lo ri a
laus

Poſtea intrat pceſſio in eccleſiam: cantando Reſponſoriū.

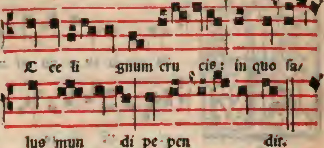

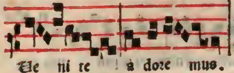
Et nō dr̄ Gl'ia pr̄i. Adoratio crucis in paraſceue cū officio ſuo.

Feria. 6. in paraſceue, cōpletis orationibus, que dicuntur poſt lectam paſſionem, ſacerdos depoſita tantum caſula, procedit ad poſterius cornu altaris dextrum, ꝛ ibi accipit crucem a miniſtris ſibi paratam: quam verſa facie ad chorum.

a ſummitate parum diſcooperit: incipiens ſolus antiphonam. Ecce lignum crucis. Et ab illo loco in antea iuuatur in cantu a miniſtris vſqȝ ad Uenite adoremus. Choro vero cantante Uenite adoremus. omnes ſe proſternunt: Antiphona.

Chorus cantat.

Poſtea procedit ſacerdos ad reliquum dextrũ cornu altaris ꝛ diſcooperiens amplius crucẽ, eleuans eã pauliſper altius q̃ primo, incipit Ecce. alijs cãtãtibus ꝛ adorãtibus vt ſup. Deinde ſacerdos procedit ad mediũ altaris: ꝛ diſcooperiẽs crucẽ totaliter, ac eleuãdo eã, tertio alius incipit Ecce. cantantibus alijs ꝛ adorantibus, vt ſupra, poſtea ſacerdos deponit crucẽ in loco ad hoc preparato ante altare. Deinde deponit calciamenta: ꝛ accedit ad adorandũ: tũc genua flectens ante deoſculationẽ crucis, hoc facto reuertitur ad ſedem ſuã: ꝛ ibi recipit depoſita calciamenta ꝛ caſulã: ꝛ poſtmodũ miniſtri altaris: deinde alij ter flexis genibus, vt dictũ eſt, crucẽ adorãt: ꝛ interim cantantur improperia: ꝛ alia, que ſequunt totaliter, vel in parte, prout multitudo adorantiũ vel paucitas requirit hoc modo. Duo clerici ex parte hebdomadarij in medio chori cantant ℣. Popule meus. vſqȝ Agyos.

mibi. ℣. Q ui a e duxi te de ter ra ę gypti
Cantet chorus ex parte hebdomadarij.
pa ra ſti crucem ſalua ri tu o.
Alius chorus reſpondet.
A gy os o the os.
S anctus de us.
Item primus chorus cantat.
A gyos iſchy ros.
Secundus chorus reſpondet.
S anctus for tis.
Item primus chorus cantat.
A gyos athana tos e le i ſon i mas.
Secundus chorus reſpondet.
S anctus ⁊ immor ta lis miſe re re no bis.
De ſecūdo choro cātēt poſtea duo clerici.
Q ui a e du xi te per de ſer tum quadraginta annis
⁊ manna ci ba ui te: ⁊ introdu xi in terram ſa tis optimam.

Deinde chori alternatim reſpōdent Agios. ita tamē q̄ primus chorus ſemper reincipit.

A gy os o the os.

Poſtea duo clerici de primo choro cantant verſus ſequentes.

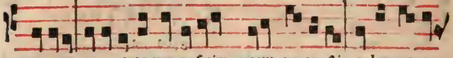
Quid vl tra de bu i fa ce re ti bi ⁊

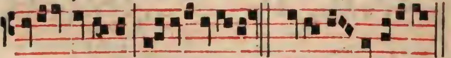
non fe ci, e go quidem plan ta ui te

vineam meam ſpeci o ſiſ ſimam, ⁊ tu fa cta es mihi ni mis a/

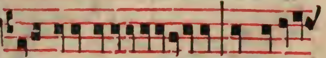

ma ra, a ce to nan q; ſi tim meam po ta ſti, ⁊ lan ce a

perfora ſti la tus ſal uato ri tu o. A gy os o the os.

Iterum chori alternatim reſpondent Agyos ⁊c. Sāctus ⁊c. vt dictū eſt, verſus ſequētis improperij. ſ. Ego ꝓpter te flagellaui ⁊c. cū ceteris a binis alternatim cantantur: vtroq; choro ſimul repetēte poſt quēlibet verſū. Popule meus vſq; Quia eduxi te per deſertum quadraginta annis, ⁊c. Incipiunt improperia. Duo de ſecundo choro cantant verſum.

Ego propter te flagellaui egyptum cum primoge/ nitis

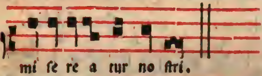

ni tis ſu is, ꝛ tu me fla gel la rum tra di di ſti.
Cho/rus re/petit.
duo de primo choro.
Po pu le me us.
E go te eduxi de egypto de
mer ſo pharaone in mare ru brum, ꝛ tu me tradidiſti prin/
cipibus ſacer dotum.
Cho/rus re petit.
Popule me us quid fe ci.
duo de ſecũdo choro.
E go an te te ape ru i ma re, ꝛ tu aperuiſti lan/
ce a latus me um.
Cho/rus re/petit.
Po pu le meus.
duo de primo choro.
E go an te te pre i ui in columna nu bis, ꝛ tu me de du/
xiſti ad pretorium pila ti.
Cho/rus re/petit.
Po pu le me us.
duo de ſecũdo choro.
E go te pa ui man na per de ſer tum, ꝛ tu me

cecidiſti a lapis ꝛ flagel lis.
Chorus repetit.
Po pule meus.
Duo de primo choro.
E go te pota ui aqua ſalutis de pe tra, ꝛ tu me po/
ta ſti fel le ꝛ a ce to.
Chorus repetit.
Po pu le
Duo de ſecūdo choro.
E go propter te cananeo rum reges percuſ ſi, ꝛ tu per/
cuſſi ſti arundi ne caput me um.
Chorus repetit.
Po pu le.
Duo de primo choro.
E go de di tibi ſceptrum rega le, ꝛ tu meo ca/
pi ti ſpine am co ro nam.
Chorus repetit.
Po pu le.
Duo de ſecūdo choro.
E go te exalta ui magna vir tu te, ꝛ tu me ſuſpendi ſti
in pa ti bu lo cru cis.
Chorus repetit.
Po pu le meus.

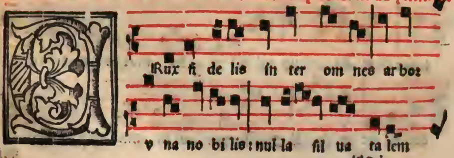
Hec

Hec aña. Crucem tuam. cum pſalmo Deus miſereatur. cantatur communiter, ꝛ repetitur immediate antiphona poſt verſus.

Deinde hymnus Crux fidelis. cũ verſibus hymnorum ſequentium: ſcilicet. Pange lingua, ꝛ Luſtris ſex. ꝛ cum repetitionibus, vt inferius determinatũ eſt: communiter cantantur: vel ſicut cantor diſpoſuerit. Hymnus.

pra fert : fron de flo re ger mi no. Dul ce li/
gnum dul ces cla uos : dul ce pon dus ſu ſti net. Hymnus.
Ange lin gua glo ri o ſi prelium cer/
taminis : et ſu per cru cis tro pheum dic
triumphum no bi lem : qua li ter re demptor or bis immo/
la tus vi ce rit. Crux fi de lis.
Repetitur Crux fide/lis. vſque Dulce lignu. Et ſic fit quoties repe/titur. Crux fidelis.
V. De pa ren tis protho plau ſti frau de fa cta con do/
lens : quan do po mi no xi a lis mor te mor ſu
cor ru it : ip ſe li gnum tunc no ta uit damna li/

gni

gni vt ſol ue ret. Repetitur. Dul ce lignum. ℣. Hoc
o pus no ſtre ſa lu tis or do de po po ſce rat,
mul ti for mis pro di to ris ars vt ar tem fal le
ret, et me de lam ferret in de, hoſtis vn de le ſe rat. Repetitur.
Crux fi de lis. ℣. Quando ve nit ergo ſa cri ple ni tu
do tempo ris, miſſus eſt ab ar ce pa tris na tus or bis
con di tor, at q; ven tre vir gi na li ca ro
fa ctus pro di it. Repetitur. Dul ce li gnum. ℣. Va
git in fans in ter arcta con di tus pre ſe pi a, mem

bra pan nis in no lu ta vir go ma ter al li gat: ⁊
ma nus pe desq; cru ta ſtri cta cin gir fa ſcia.
Repe titur.
Crux fi de lis. ℣. Lu ſtris ſex qui iam per a ctis tem/
pus im plens cor po ris: ſe vo len te na tus ad hoc
paſſi o ni de di tus: agnus in cru ce le ua tur im/
molandus ſti pite.
Et re petitur.
Dulce lignum. ℣. Hic ace/
tum fel arun do ſpu ta cla ui lan ce a: mi te cor pus
per fo ra tur ſan guis vn da pro fluit, ter ra pon tus
aſtra mundus quo lauantur flumine.
Repe titur.
Crux fide lis.
℣.

℣. F lecte ra mos ar boꝛ al ta ten ſa la xa vi ſce ra:
⁊ ri goꝛ len te ſcat il le quem de dit na ti ui tas: vt
ſu per ni membꝛa re gis mi ti ten das ſti pi te.
Repetitur.
Dul ce li gnum. ℣. Q ue ſu mus ſal ua dam na tos agmi/
na lu gentium: te pꝛo phe te ce ci ne runt re dem pro/
rem om ni um: tro phe um qꝫ moꝛ tis gu ſtans dans
vexillum fronti bus.
Repetitur.
Crux fide lis: ℣. Q uem totus
mundus non ca pit v no ſa xo clau di tur: at qꝫ moꝛ te
ſam per em pra: in fer ni clau ſtra am bi git: ſic de us ve/

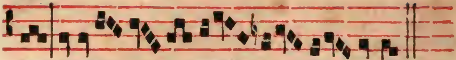
¶ De proceſſione in feria ſexta in paraſceuē ad ponendum corpus domini in ſepulchro.

Feria ſexta in paraſceue poſt officium miſſe, vel etiā poſt prādiū ordinat ſolēnis, ſed lugubris proceſſio. Paratur enim ſacerdos omnibus paramētis ⁊ pluuiali deſup cum diacono ⁊ ſubdiacono cū dalmaticis nigri coloris. Parantur etiaꝫ quatuor ſacerdotes, vel duo ad minus induti camiſijs nigris, cuꝫ amictu, ⁊ cingulo eiuſdē coloris, ſi haberi poſſint: alias in albis. Parātur etiaꝫ duo alij ſacerdotes, vel vnus tātuꝫ, vbi pauci fuerint. Sacerdotes cū amictu, alba, cingulo, manipulo, ⁊ ſtola: ⁊ duo thuriferarij in albis. Preparetur etiā feretrum a quatuor portandū, cum ſuperiori coopertura in modum ſemicirculi: ⁊ coopiatur aliquo pāno nigro de ſerico, ſi haberi poterit, in quo ſacramentū deponetur. Parātur etiam luminaria. ſ.

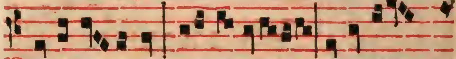
intortitia

intortitia ⁊ cerei ad illuminādū corpus Chriſti. Et congregato populo, ſacerdos accipit reuerēter ſacramentū de altari: ⁊ tenēs illud in manibus verſus ad populum, omnibus alijs genuflexis, ipſe ſtans incipit, ℟. Plange. ceteris proſequentibus.

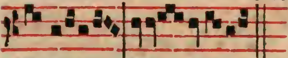

Completo reſponſorio cum verſu, ⁊ replica, duo ſacerdotes apparati cum ſtolis vt ſupra ſtantes ante ſacramentum verſis vultibus ad populū cātent ℣. Popule meus. oībus alijs, p̄ter eū, qui facit officium, genuflexis ⁊ verſis vultibus ad ſacramentū.

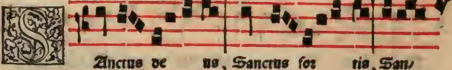

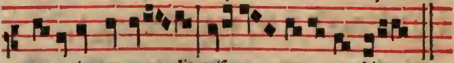

Dicto verſu prędicto, chorus genuflexus vt ſupra cantet.

Hoc dicto ſacerdos ponat corpus dn̄i reuerenter in feretro: quod portabunt quatuor ſacerdotes prędicti, vel duo vbi paucitas ſacerdotū eſt, in albis parati, capitibus amictu coopertis: ⁊ incepto ℟. Receſſit paſtor. Procedit proceſſio iſto ordine: primo

accoliti

accoliti cũ cereis accenſis, ⁊ cruce, poſtea clerici iunioribus pre/
cedentibus, vltimo duo ſacerdotes parati: qui cantauerunt.
Popule meus. poſt ipſos ſequitur feretrũ cum corpore domini:
portatũ a quatuor, vel duobus vt ſupra ⁊ ſuper ſacramentum
baldachinũ nigrum portetur ab aliquibus perſonis magis di/
gnis. Ex latere ſint duo accoliti cũ thuribulis, qui continue ſa/
cramentũ incenſabunt: circum circa ſint luminaria, ⁊ intortitia.
Poſt feretruz ſequitur ſacerdos cum pluuiali ⁊ diaconus ⁊ ſub
diaconus. Et vltimo ſeculares maioribus p̄cedentibus. Pro/
ceſſione iſto modo ordinata procedunt cuz deuotione, quouſqz
dicta fuerit replica poſt ℣. reſponſorij. Quẽ verſuz dicent duo
clerici. Et idem ſeruet in alijs reſponſorijs ſequentibus, ℟.

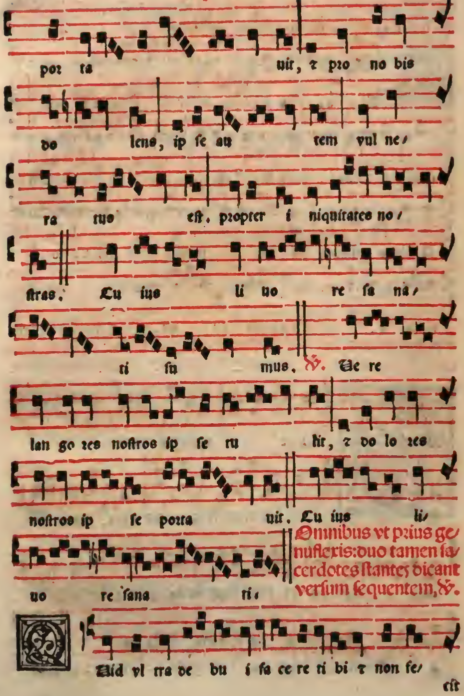
Finita replica poſt ℣. firmetur proceſſio, ⁊ omnes flectant genua, exceptis illis, qui portant feretrũ, ⁊ duobus ſacerdotibus qui cantauerũt **Popule meus.** qui ſtantes verſis vultibus ad populum, omnibus alijs genuflexis, habentibus vultus ſuos ad feretrum

feretrum conuerſos cantent verſus. Quia eduxi te. Et hoc quidem ſeruetur in omnibus ſequentibus ſtationibus, Verſus.

vt ſupra. Quo dicto oẽs ſurgãt ⁊ incipiat Reſñ. ⁊ procedatur ad ſecundã ſtationem cantando reſponſorium totum vſq; in finem cum verſu, ⁊ replica. Reſponſorium.

por ta uir, ⁊ pro no bis
do lens, ip ſe au tem vul ne/
ra tus eſt, propter i niquitates no/
ſtras, Cu ius li uo re ſa na/
ti ſu mus. ℣. Ve re
lan go res noſtros ip ſe tu lit, ⁊ do lo res
noſtros ip ſe porta uit. Cu ius li/
uo re ſana ti/
Omnibus vt prius ge/nuflexis: duo tamen ſa/cerdotes ſtantes dicant verſum ſequentem, ℣.
Quid vl tra de bu i fa ce re ti bi ⁊ non fe/
cit

Totum dicitur vt ſupra. Surgẽtibus omnibus incipiatur. ℟. Hieruſalem luge: ⁊ procedatur ad tertiaȝ ſtationeȝ vt ſupra, ℟.

duc qua ſi torrentem lachrymas per di em

⁊ no cte non ta ce at pupil la o cu li tu

i. Quia in te eſt oc ci ſus.

Omnibus vt prius genuflexis: quo tamen ſacerdotes ſtantes dicāt verſum ſequentem. ℣.

EGo pro pter te flagel laui e gyptum cum

omnibus primoge ni tis ſu is, ⁊ tu me fla gel la tum ad cru ci

fi gen dum cum la tro ni bus

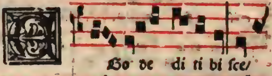
tra di di ſti. Chorus. Sanctus de us.

Totum vt ſupra. Quo dicto omnes ſurgant: ⁊ incipiatur reſponſorium. Caligauerunt oculi mei. ⁊ procedat pceſſio ad quartam ſtationem: quę fiat circa ingreſſum eccleſię redeundo ante ſepulchrum. Reſponſorium.

CAli ga ue runt o cu li me i a fle

Omnibus vt prius ge/nuflexis: duo tamen ſa/cerdotes ſtantes dicant verſum ſequentem, ℣.

Finito verſu im/mediate chorus cantet totum vt ſupra.

Dicto miſereꝛ̃ nobis, ſacerdos cũ reuerẽtia accipiẽs corpus dñi de feretro, tenet illud in manibus eleuatum conuerſus ad populum: ⁊ verſis renibus ad ſepulcbrum, tunc duo clerici genuflexi cãtẽt ℟. Cuz aũt veniſſent ad locuz. ⁊ reliquos infra notatos.

1 ℟. Cum vero veniſſent ad locum, vbi ſepeliendus erat filius meus, ſtatuerunt eum in medio mulierum, ⁊ ſindone inuoluentes ſepultum dimiſerunt corpus ſanctiſſimum.

2 ℟. O vos omnes, qui tranſitis per viam, venite ⁊ videte ſit eſt dolor ſicut dolor meus, deſolata ſum nimis, non eſt qui conſoletur me, laus mea infirmata eſt, vila occiditur, ⁊ a me tollitur.

3 ℟. O nimis triſte ſpectaculum, o crudele ſupplicium impenſum filio, o

felix

'elix rex tam indecenti morte coronatus: pontifices iniquitatis tan/tum ne in veſtrum exardeſcitis deum?

4 ℟. Attendite vos o populi ⁊ vniuerſe plebes dolorem maximum: morte turpiſſima mactauerunt filium meum: vos optime ſorores flete vna mecum: de filio conqueramur.

5 ℟. Cum vero depoſuiſſent corpus Ieſu de cruce, ſtatuerunt illud in gremio matris ſue: in medio mulierum amariſſime flentium: meſtiſſima matre filium nimis deplorante.

Tenor.

Fi

¶ Cātatis ꝑdictis verſib⁹, vel eorū ꝑte: ſacerdos eleuatis manib⁹ cū corpe chri in modū crucis bñdicat ppl'm: ⁊ cū reuerētia illud ponat in ſepulchro: ⁊ ipſuz claudat, ⁊ ſigillo ſuo ſignet. ℟.

¶ Finito reſponſorio predicto duo clerici dicant ℣. In pace factus eſt locus eius. ℟. Et in ſiō habitatio eius. Et ſacerdos ſine Dominus vobiſcū. vel Oremus. dicat abſolute orationez ſequentem.

Reſpice q̄ſumus dñe ſup hāc familiā tuā: pro qua dñs noſter ieſus chrs nō dubitauit manib⁹ tradi nocētiū: ⁊ crucis ſubire tormētū. Et nō dicat. Qui tecū. nec rñdeat Amē. ⁊ ſic terminet ꝓceſſio. Si ꝓceſſio debet fieri plixior: ⁊ in ea plures manſiones, ſeu ſtationes fieri oporteat, finito ℟. Caligauerunt. cum verſu, ⁊ alijs que ſequūtur: repetat aliqđ ℟. de predictis cum ſuo verſu, ⁊ alijs que ſequuntur: ita ꝙ ℟. Sepulto. vltimo loco

loco reſeruetur: quando corpus domini ponitur in ſepulchro.

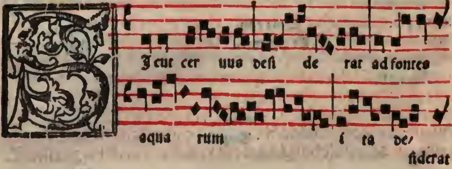
¶ Supra poſita proceſſio more veneto fit infraſcripto ordine.

Paratis oĩb⁹ vt ſupra in p̄cedēti ꝓceſſione notatū eſt: loco, ℟. Plange. incipit a duob⁹ clericis genuflexis añ. Venite ⁊ ploremus. in cātu: vt inferi⁹ notatū eſt. Poſtmodū tot⁹ chor⁹ ſurgēs dicat ℣. Popule. vt ſupra. Quo finito illi duo clerici q cātauerūt. Venite ⁊ plo. cantant ℣. Quia edu. ⁊ chor⁹ repetit ℣. Popule. Item duo clerici dicāt ℣. Et ꝓpter te. ⁊ chorus repetit ℣. Popule. Et ſic alternatiꝫ dicāt iproperia ꝑut ſup̄ ſignatū eſt i adoratiōe crucis fo.238. Uel ipſa improperia cātant in ſexto tono pſalmoꝝ. Et cū in dicta ꝓceſſione fieri dꝫ aliq̄ ſtatio ſeu māſio: oēs genuflectāt: ⁊ illi duo cātēt añ. Venite. vt ſup̄. q̄ dicta ſurgāt oēs ⁊ ſequant ꝓceſſionē cātādo ℣. Popule. ⁊ iproperia vt ſup̄. Cū aūt ꝑuenerit ad ſepulchruꝫ, faciat oĩa vt ſup̄ in p̄cedenti ꝓceſſione.

¶ Sabbato ſancto cantatis lectionibus ante miſſam: ꝛ dicta oratione. Omnipotēs ſempiterne deus ſpes vnica. fit proceſſio ad benedicendum fontes, precedentibus accolitis cum cereis, ꝛ cruce, ꝛ alio qui defert cereum paſchalem benedictum, ſubſequentibus clericis, iunioribus precedentibus: vltimo ſacerdos cum pluuiali, ꝛ diaconus ꝛ ſubdiaconus ſacris veſtibus induti; qui vadunt ad fontem cantando ſubſequentem tractum.

Tractus.

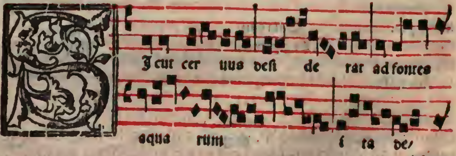

Deinde dicat ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oꝛo.

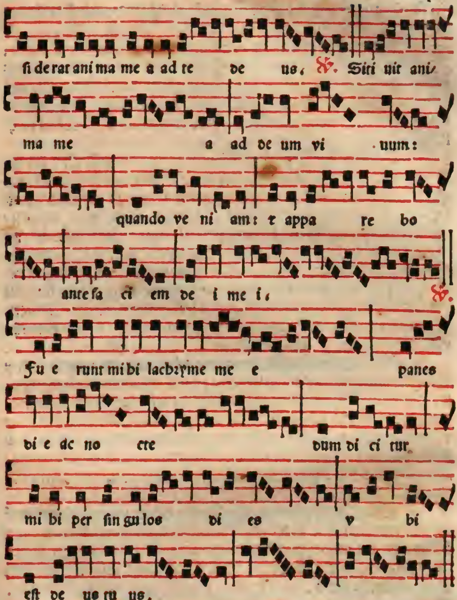
OMnipotēs ſempiterne deus, reſpice ꝓpitius ad deuo/tionē populi renaſcentis: q̄ ſicut ceruus aquarum expe/tit fontem, ꝛ concede pꝛopitius, vt fidei ipſius ſitis baptiſmatis

¶ Sabbato ſancto cantatis lectionibus ante miſſam: ꝛ dicta oratione. Omnipotēs ſempiterne deus ſpes vnica. fit proceſſio ad benedicendum fontes, precedentibus accolitis cum cereis, ꝛ cruce, ꝛ alio qui defert cereum paſchalem benedictum, ſubſequentibus clericis, iunioribus precedentibus: vltimo ſacerdos cum pluuiali, ꝛ diaconus ꝛ ſubdiaconus ſacris veſtibus induti; qui vadunt ad fontem cantando ſubſequentem tractum. Tractus.

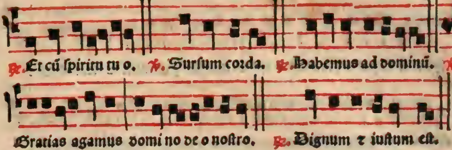

ſiderat

Deinde dicat ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oro.

Omnipotẽs ſempiterne deus, reſpice ꝓpitius ad deuo/tionẽ populi renaſcentis: q ſicut ceruus aquarum expe/tit fontem, & concede propitius, vt fidei ipſius ſitis baptiſmatis

Sequens pꝛefatio cum ſuo cantu dicitur ad benedictionem fontium die ſabbati ſancti: ꝛ in vigilia pentecoſtes.

ſpiritus ſuper aquas inter ip ſa mundi pꝛimoꝛdi a fereba tur :
vt iam tunc virtutem ſancti fica ti o nis aquarum natura conciperet .
deus qui nocentis mundi crimina per aquas abluens regene ra/
ti o nis ſpe ci em in ip ſa di lu ui i effuſi o ne ſigna ſti : vt vni us
eiuſdemqꝫ elementi myſteri o : ⁊ finis eſſet viti o , ⁊ oꝛi go virtutibus
Reſpice domine in fa ci em eccle ſi e tu e : ⁊ mul ti pli ca in e o
rege ne ra ti o nes tuas : qui gra ti e tu e affluentis impetu leti fi cas
ciuitatem tuam : fontemqꝫ baptiſmatis a peris toto oꝛbe terra/
rum genti bus innouan dis : vt tu e ma ie ſta tis imperi o : ſumat

v ni ge ni ti tu i gratiam de ſpi ri tu ſancto.
Hic manu tangat aquam & diuidat eã in modum crucis.
Qui hanc aquam re ge ne randis ho mi ni bus preparatam,
archana ſu i numinis admi ſti o ne fecundet, vt ſan cti fi ca ti o ne
concepta, ab immaculato diuini fontis v te ro, in nouam renatamq;
cre aturam progeni es ce le ſtis emergat. Et quos aut ſexus in cor-
pore, aut e tas diſcernit in tempo re: omnes in vnam pa ri at
gra ti a ma ter in fan ti am. Procul er go hinc iubente te
domine, omnis ſpiritus immundus abſcedat, procul tota nequi ti a
di a bo li ce fraudis ab ſiſtat. Nihil hic lo ci ha be at contra-

ri e virtu tis ad miſti o, non in ſi di ando cir cum uo let, non
la ten do ſur repat, non in ſi ci en do cor rumpat.
Hic aquam manu tangat.
Sit hec ✠ ſancta ⁊ innocens cre a tu ra, li be ra qȝ ab om ni im-
pugnatoris ingreſſu, ⁊ totius negti e purgata diſceſſu.
pijce de aqua in modū iſtius ſigni.
Sit fons ✠ viuus, aqua ✠ re ge ne rans, vnda ✠ pu ri fi cans
vt omnes hoc lauacro ſalu ti fe ro di lu en di, ope ran te in
e is ſpiritu ſancto, perfecte purga ti o nis indulgentiam conſequantur.
Hic faciat crucem ſu pra fontem dicendo.
Unde bene ✠ dico te cre a tu ra a que, per
deum ✠ viuum, per deum ✠ verū, per deū ✠ ſanctum, per

deum

deum qui te in prin ci pi o ver bo ſe pa ra uit ab a rida; cu ius
ſpi ri tus ſuper te fe re ba tur.
Hic diuidat ꝛ effundat a/ quaꝫ in qua/ tuoꝛ partes.
Qui te de pa ra di ſi fonte manare fecit, ꝛ in quatuoꝛ flumi/
nibus diuidẽs.
Hic tãge aquã ꝛ pijce in modũ iſti⁹ ſigni.
totam terram ri ga re pꝛe ce pit.
Qui te e tiam in de ſer to amaram ſu a virtute in clita fe cit
eſſe po tabilem, ꝛ ſi ti en ti populo de petra pꝛo du xit. Be
✠ ne di co te per Jeſum Chꝛiſtum fi li um e ius v ni cum do/
minum noſtrum, qui te in chana gali le e ſigno admirabi li ſu a po/
ten ti a conuer tit in vinum. Qui pe di bus ſuis ſu per te

Hic tollat cereus de aqua.

Per dominũ noſtrũ Jeſum Chriſtũ filium tuuꝫ, qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculum per igneꝫ. ℟. Amen.

Hic de ipſa aqua bñdicta aſpergatur ſuper populũ, ⁊ interim quiſpiam clericus hauriat de aqua illa benedicta ex fonte ad aſpergendas domos ⁊ quęlibet loca. Poſtea ſacerdos infundat chriſma in modum crucis in fonte ſuper ipſam aquam dicens legendo. Sanctificetur ⁊ fecũdet fons iſte hoc ſalutifero chriſmate in nominę pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Tunc miſceat chriſma antedictum cũ eadem aqua, ⁊ aſpergat cum manu per totum fontem. Completa fontis benedictione, redeuntibus omnibus clericis a duobus letanię incipiantur, ⁊ cantentur. Quibus finitis inchoetur miſſa per, Kyrie eleiſon.

¶ De pceſſione in nocte paſche an̄ matu. ad ſepulchꝛū cb.ij.

Die ſancto reſurrectionis cuꝫ fuerit pulſatum ad matutinū anteq̄ꝫ populus intret eccleſiaꝫ, ſacerdos cum cruce, ⁊ thuribulo apparatus ſuperpelliceo, ſtola, ⁊ pluuiali, pꝛecedentibus cereis accenſis, ⁊ ſequente toto clero: cum reuerētia aperto ſepulchꝛo, accipiat coꝛpus domini: ⁊ poꝛtet illud in loco ſacrarij: vbi ſacroſā ctū ſacramentuꝫ ſeruari cōſueuit. Et interim choꝛus cantet ſequentes pſalmos, vel aliqueꝫ eoꝛū. Pſalmus.

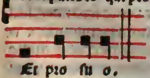
Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me? multi inſurgunt aduerſum me. Multi dicunt anime mee: nō eſt ſalus ipſi in deo eius. Tu auteꝫ dn̄e ſuſceptoꝛ meus es: gloꝛia mea, ⁊ exaltans caput meū. Voce mea ad dominuꝫ clamaui: ⁊ exaudiuit me de monte ſancto ſuo. Ego doꝛmiui ⁊ ſopoꝛat⁹ ſum: ⁊ exurrexi q͞a dn̄s ſuſcepit me. Non timebo millia populi circundantis me: exurge domine, ſaluum me fac deus meus. Quoniam tu percuſſiſti omnes aduerſantes mihi ſine cauſa: dentes peccatoꝛum cōtriuiſti. Domini eſt ſalus: ⁊ ſuper populū tuuꝫ bn̄dictio tua. Gloꝛia patri, ⁊ filio, ⁊ ſpiritui ſancto. an̄a. Domine pbaſti me, ⁊ cognouiſti me. ſupꝛa. fo. 146. Pſalm⁹.

Miſerere mei deus miſerere mei: quoniam in te confidit anima mea. Et in vmbꝛa alarum tuarum ſperabo, donec tranſeat iniquitas. Clamabo ad deū altiſſimum, deuꝫ qui benefecit mihi. Miſit de celo ⁊ liberauit me: dedit i oppꝛobꝛiū conculcantes me. Miſit deus miſericoꝛdiam ſuam, ⁊ veritatē ſuā: ⁊ eripuit animam meam de medio catuloꝛum leonum: doꝛmiui conturbatus. Filij hominuꝫ dentes eoꝝ arma ⁊ ſagitte: ⁊ lingua eoꝛum gladius acutus. Exaltare ſuper celos deus: ⁊ ſuper omnem terram gloꝛia tua. Laqueum parauerunt pedibus meis: ⁊ incuruauerunt animam meam. Foderunt ante faciem meam foueam: ⁊ inciderunt in eam. Paratum coꝛ meuꝫ deus, paratum coꝛ meum, cantabo ⁊ pſalmum dicam. Exurge gloꝛia mea, exurge pſalterium ⁊ cithara: exurgam diluculo. Confitéboꝛ tibi in populis domine: ⁊ pſalmum dicam tibi in gentibus. Quoniam magnificata eſt vſq꜄ ad celos miſericoꝛ

dia

dia tua, ⁊ vſq; ad nubes veritas tua. Exaltare ſuper celos deus: ⁊ ſuper omnem terram gloria tua. Gloria patri, ⁊ filio, ⁊ ſpiritui ſancto. Sicut erat in principio. Finitis pſalmis ſacerdos pręcedentibus cereis ⁊ thuribulo, corpus domini portet ad ſanctuarium ſuum, ſequente clero ⁊ cantante R. Surrexit paſtor. ⁊ pulchrum patenter dimittatur apertum. Prium

Tunc ſacerdos faciens officium ſtans cum ſacerdotibus in choro dicit verſuz. Surrexit dominus vere, alleluia. R. Et apparuit ſimoni, alleluia. Oremus. Oratio.

Omnipotens ſempiterne deus: qui hac ſacratiſſima nocte cũ potẽtia tuę maieſtatis reſurgẽs portas inferni cõ-

fregiſti: ⁊ omnibus ibi detentis dexteraꝫ tuę miſericordię porre xiſti: ſcilicet miſerando diutius penis ęſtuantis gehennę crucia tis: quos dudū ad imaginem tuam creaſti: te quęſumus nos in/digni: ⁊ vltima pars creaturę tuę, vt per gratiam tuę miſeratio/nis, ac per ſanctę reſurrectionis tuę amorem: nec non omnium ſanctarum animarum, quas hac ſacratiſſima nocte de penis in ferni ad celeſtia regna perduxiſti: ſimulqꝫ per omne myſteriū, qđ in reſurrectione tua celebraſti: nobis indignis ac fragilibus, omniū peccatorū noſtrorum indulgentiā largiri digneris: atqꝫ iram, ⁊ furorem, ⁊ indignationeꝫ tuę vindictę a nobis repellas: ⁊ auxilium, cōſolationē, ac protectionem in omnibus peccatis, periculis, ac infirmitatibus animarum ⁊ corporum nobis con/cedas: ⁊ ſicut corpus tuę humanitatis, quod ad tempus pro no ſtra ſalute exuiſti: ⁊ poſt triduum tuę maieſtatis potētia reſuſci/taſti, ita corpora ⁊ corda noſtra ab omnibus vitijs emendari, ⁊ animas noſtras in futura reſurrectione beatorum ſpirituum cę tibus facias aggregari. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis.

IN memoriam ⁊ laudem glorioſę reſurrectionis tuę hym/num dicat tibi omnis creatura tua domine, ⁊ nos quāuis peccatores, ⁊ delinquentes hymnū dicimus, ⁊ gratias agimus: venerandamqꝫ crucem tuam adoramus, ſanctamqꝫ reſurre/ctionem tuam laudamus, ⁊ glorificamus: quoniam per te re/dempti ſumus: ideoqꝫ crucifixum dominum laudamus, ⁊ ſepul tū propter nos magnificamus, reſurgentemqꝫ a mortuis ado/ramus, ⁊ petimus, vt per te ⁊ per ſanctam reſurrectionem tuaꝫ nos a morte animarum noſtrarum reſuſcitare digneris. Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis, ⁊ regnas in vnitate. Oratio.

DOmine ieſu chriſte propter hoc gaudium, quod tu cum ſctiſſima anima tua ⁊ corpore, in tua ſancta reſurrectio/ne voluiſti habere cū oībus fidelibus tuis, iuſtis ⁊ peccatoribus, viuentibus ⁊ mortuis, miſerere nobis, ſicut vis, ⁊ ſcis neceſſita/tes animarum ⁊ corporum: ⁊ da nobis ſpatium penitentię, ⁊ ve ram compunctionem, emendationeꝫ omnium peccatorum no/ſtrorum: ⁊ pręſta nobis ieſu chriſte, vt pretium corporis, ⁊ ſan/guinis tui, cum quo nos in ſancta cruce redemiſti: percipiamus ad ſalutem animarum noſtrarum in nouiſſima hora: ⁊ ꝙ ſpirita

lem

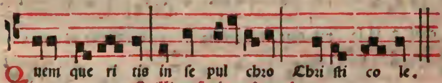
lem vnctionem ſpiritalis olei ⁊ ſalutaris cum omni affectu cordium, ⁊ corporū percipiamus: Qui cum patre ⁊ ſpiritu ſancto viuis ac regnas in vnitate. ⁊c. Orationibus finitis ſacerdos corpus domini reuerenter thurificet. Et dum predicte orationes dicuntur, duo diaconi parentur cum dalmaticis albis, ⁊ in eccleſia remaneant. Sacerdos autem paratus, vt ſupra, cum toto clero exeat per portam eccleſie minorem, maiori porta clauſa relicta; ⁊ veniant ad portam maiorem eccleſie cantando reſponſorium. Dum tranſiſſet ſabbatum. ⁊ cum illuc peruenerint, ſacerdos accedit ad portam clauſam, ⁊ clerus circunſtat eum.

Reſponſorium.

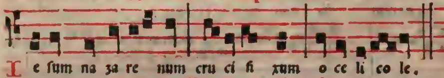

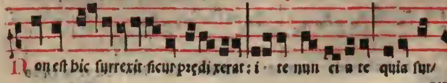
Et dum peruenerint ad fores eccleſię, completo ℟. cum ℣. ⁊ replica, plebanus, vel ſacerdos paratus pulſat ad oſtium manu; vel cum cruce, dicens ſonora voce in tono lectionis Attollite portas principes veſtras: ⁊ eleuamini porte ęternales: ⁊ introibit rex. ⁊c. Et pro iſta prima pulſatiõe, illi deintus nihil reſpondent. Et facto modico interuallo, ſacerdos iterum vehementius pulſat oſtium dicens voce altiori, in tono lectionis. Attollite portas principes veſtras, ⁊ eleuamini porte ęternales. ⁊c. Et illi deintus nihil reſpõdent. Et tunc ſacerdos modico interuallo facto, iterum in eodem tono, ſed altius q̃ȝ ſecundo pulſãs fortiter oſtiũ eccleſię dicit. Attollite portas principes, ⁊c. Tunc illi diaconi deintus ſtatim cantando reſpondent.

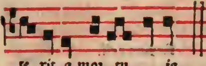
Et illi deforis reſpondent.

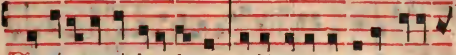
Et iterum illi deintus reſpondent.

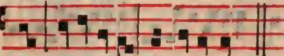

rexit

Hoc finito qui deintus ſunt aperiant portaʒ eccleſię, ⁊ omnes ingrediantur. Et iterum dicant qui deintus erant.

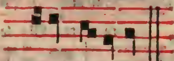

Et cum fuerint portaʒ ingreſſi, firment ſe omnes ⁊ diuidant ſe ꝑ choros. Tunc plebanus vadat ad ſepulchrum, ⁊ ponat caput in feneſtra ſepulchri; ⁊ poſtea conuerſus ad populum dicat voce mediocri.

Chorus rñ/deat.

Quo dicto plebanus p̄ocedat aliquantulum verſus populuʒ: ⁊ exaltet vocem altius quam primum, ⁊ dicat.

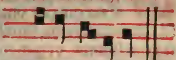
Chorus rñ/deat.

Iterum tertio plebanus procedat verſus populum aliquantũlum: ⁊ exaltata voce adhuc altius q̄ʒ ſecundo fecerat, dicat.

Chorus rñ/deat.

Quo facto omnes procedant ad ſepulchrum, ⁊ faciant choros hinc ⁊ inde. Tunc plebanus vadat ad oſtiuʒ ſepulchri, ⁊ ſtatim retrocedat verſus chorum, ⁊ det pacē primo ſacerdoti, ſeu clerico, vel dño terrę, ſi ibi fuerit, ⁊ dicat voce ſubmiſſa. Surrexit dominus. ⁊ ille reſpōdeat. Deo grãtias. Deinde omnes ſibi mutuo dent paceʒ dicentes. Surrexit dñs. Et ille cui pax

datur. Reſpondeat Deo gratias. Poſtmodū vadant omnes ad altare beatę virginis proceſſionaliter: ⁊ coram altari genuflexi, ſacerdote incipiente antiphonam, Regina celi. eam totam cantent pro gaudio reſurrectionis filij ſui domini noſtri. Aña.

℣. Ora pro nobis ſancta dei genitrix alleluia. ℟. Ut digni efficiamur promiſſionibus Chriſti, Alleluia. Oremus. Oratio.

Deus qui per vnigeniti filij tui domini noſtri Jeſu Chriſti reſurrectionem, familiam tuam letificare dignatus es, pręſta quęſumus, vt per eius venerabilem genitricem virginem Mariam perpetuę capiamus gaudia vitę. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. Oremus. Oratio.

Gratiam tuam, quęſumus domine, mentibus noſtris infunde, vt qui angelo nunciante Chriſti filij tui incarnationem cognouimus, per paſſionem eius ⁊ crucem, ad reſurrectionis gloriam perducamur. Per eundem Chriſtum dñm noſtrum.

¶ His finitis reuertantur ad chorum, ⁊ cantent matutinas.

¶ In die ſancto paſche fit proceſſio ad fōtes poſt veſperas.

Dicta oratione poſt magnificat, ordinetur ꝓceſſio ad fontes cū cruce, cereis, ꝛ cereo paſchali ꝛ thuribulo, ꝛ cantetur antiphona Pre timore. ꝛ dicatur tota aña ante pſalmum.

Ps. Laudate pueri dominũ.

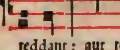
Hic ps dicatur totus cū Gloria patri. ꝛ dū cantatur ꝓcedūt ad fontes ꝓceſſionaliter, Completo pſal. repetatur aña. Poſtea dicatur Rñum. Chriſtus reſurgens ex mortuis. Et dum Rñum cantatur, ſacerdos incenſetur fontes circunquaqꝫ. Reſponſorium.

Duo clerici dicãt verſum.

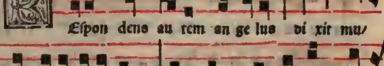

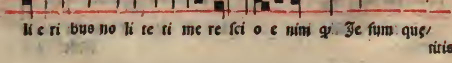

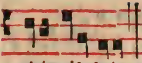
Completa repetitione poſt ℣. et ℟ꝫ dicat. ℣. In reſurrectione tua chriſte all'a. ℟. Celi et terra letẽt all'a. Poſtmodũ ſine Dominus vobiſcũ. Sacerdos dicat. Oremus. Oro.

Preſta queſumus omnipotẽs deus, vt qui reſurrectionis dominicę ſolẽnia colim⁹: ereptionis noſtrę ſuſcipere letitiã mereamur. Per eundem chr̃m dominum noſtrum. ℟. Amen. Tũc incipiat añã. Reſpõdẽs aũt angelus. Et tota dicat ante pſalmũ antiph.

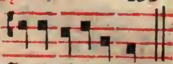

ritis

Cõpleta aña. incipiat ps. In exitu. ⁊ dĩ totus cũ. Gloria pñi. ps. In exitu iſrael de egypto.

Et dum pſalmus dicitur proceſſio reuertat ad chorum: ⁊ dicto pſalmo aña repetitur. Finita aña, dicitur ℣. Dicite in nationibus alleluia. ℟. Quia dominus regnauit a ligno alleluia. Oremus. Oratio.

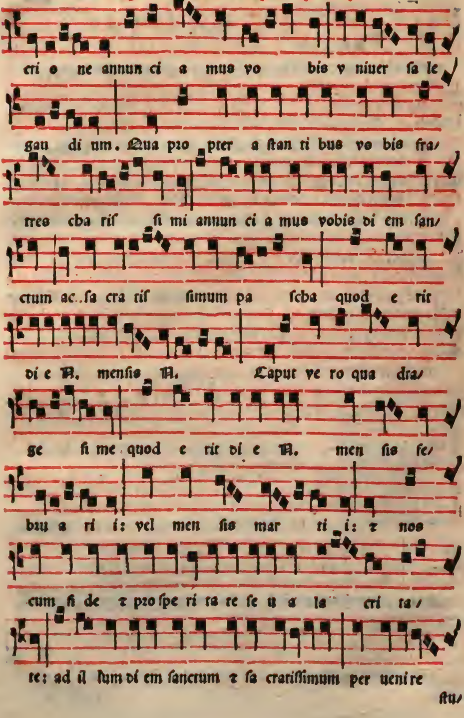
DEus, qui omnes in chriſto renatos genus regiũ ⁊ ſacerdotale feciſti: da nobis ⁊ velle ⁊ poſſe q̃ pcipis, vt pplo ad eternitatẽ vocato, vna ſit fides mentium, ⁊ pietas actionuꝫ.

PReſta queſumus omnipotens deus, qui gratiam dominice reſurrectionis agnouimus: ipſi per amorem ſpiritus a morte anime reſurgamus. Per eundem dominum nr̃m. ℟. Amẽ. ℣. Dñs vo. ℟. Et cũ. Hy°. Surrexit xp̃s. 289.

Poſtmoduꝫ, vt in pleriſq; eccleſijs, dicitur antiphona de beata virgine pro gaudio reſurrectionis. Regina celi letare. ℣. Ora pro nobis ſancta dei genitrix. ℟. Ut digni efficiamur promiſſionibus chriſti. vt ſup. fol. 258. Oratio. Gratiã tuã q̃ſumus dñe mẽtibus nr̃is.

¶ In die Epiphanie cantato euangelio, diaconus pronunciat futurum paſcha in hunc modum.

cri o ne annun ci a mus vo bis v niuer ſa le
gau di um. Qua pro pter a ſtan ti bus vo bis fra/
tres cha riſ ſi mi annun ci a mus vobis di em ſan/
ctum ac ſa cra tiſ ſimum pa ſcha quod e rit
di e R. menſis R. Caput ve ro qua dra/
ge ſi me quod e rit di e R. men ſis fe/
bru a ri i: vel men ſis mar ti i: ꝛ nos
cum ſi de ꝛ pro ſpe ri ta te ſe u a la cri ta/
te: ad il lum di em ſanctum ꝛ ſa cratiſſimum per uenire
ſtu/

¶ De proceſſiõe faciẽda ĩ letania maiori. ſ. ĩ feſto ſcti Marci.

Ex legenda btĩ Gregorij pape primi, dum peſtis, que inguinaria dicebat, vrbẽ Romã acriter vaſtaret, btũs Gregori⁹ papa miſertus populi cõtinue pereuntis, inſtituit letaniã maiorẽ, ⁊ pceſſionẽ ſeptiformẽ ordinauit: totã Romanã vrbẽ ĩ ſeptẽ choros, ſeu ſeptem partes diuidẽdo, quaten⁹ plebis ſue de⁹ miſereretur. Jn primo choro poſuit totũ clerum. Jn ſecundo oẽs abbates cũ monachis ſuis. Jn tertio oẽs abbatiſſas cũ ſuis ↄgregationib⁹. Jn quarto oẽs infantes, ſeu pueros. Jn qnto oẽs laicos. Jn ſexto oẽs viduas. Jn ſeptimo oẽs mulieres ↄiugatas. Miſertus eſt aũt dñs populi ſui, ⁊ vrbẽ a tali peſte liberauit. Et ex hoc ſtatutũ fuit, vt ſingulis annis per vniuerſum orbem, tali die fieret proceſſio. ſ. 7. cal. Maij in feſto videlicet ſancti Marci euangeliſte. ¶ Ex cõcilio mogũtienſi. Cap. 6.

Placuit nobis vt letania maior ſit obſeruanda a cunctis chriſtianis vno die. 7. cal. Maij, ſicut in romana eccleſia conſtitutum reperimus: ⁊ ſicut ſancti patres conſtituerunt, non equitando: non pretioſis veſtibus imbuti, cinere reperſi, ⁊ cilicio induti, niſi infirmitas impedierit. ¶ Preparatis igitur clericis ⁊ populo in eccleſia: hora conuenienti cum ad proceſſionem exire debuerint omnes flectentes genua, cantent hanc ſequentem antiphonam ex integro flexis genibus. Antiphona.

O Re mus dilectiſ ſi mi no/
bis de um patrem omnipoten tem, vt cun/
ctis mun dum pur get er ro ri bus, mor bos
au fe rat, famem depel lat, ape ri at car ce res
vnda diſſol uat, peregrinan ti bus re dium, infir/
man ti bus ſa nita tem, na ui gan ti bus por tum ſa/
lu tis indul ge at, ꝛ pa cem tri bu at in di e/
bus no ſtris, inſurgenteſqꝫ de pel lat i nimi/
cos, ꝛ de ma nu inferni li be ret nos propter no/
men/

men ſu um. Al le/

lu ia.

Cōpleta aña precedē/ti, incipiat Aña. Exurge domine. ⁊ oēs ſurgentes eam proſequātur. Aña.

Exurge do mi ne ad iu ua nos, ⁊ li be ra nos

propter nomen tu um. ps. Deus au ri bus no ſtris au di

ui mus, pa tres no ſtri annun ci a uerunt no bis. ℣. Glo/

ri a patri. Aña. Exurge do mi ne.

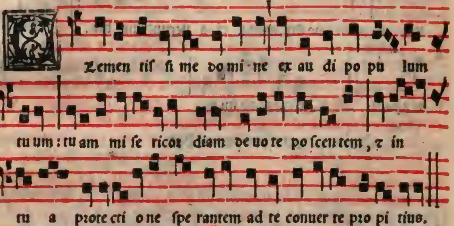
Repetita antiphona incipiatur letania. fo. 181. a duobus clericis ante altare genuflexis, ⁊ a choro proſequatur: omnibus aſtantibus genuflexis, vſqꝫ dum dicatur. Sancte petre, ora pro nobis. Et tūc egrediatur proceſſio precedentibus accolitis cum cereis, ⁊ cruce, ⁊ ſubſequentibus clericis, iunioribus precedentibus, vltimo ſequatur ſacerdos cum pluuiali, ⁊ diacono ⁊ ſubdiacono cum dalmaticis: ⁊ procedant cantando letaniam, quouſque ad aliquam eccleſiam peruenerint. Quam ingreſſi, dimiſſa letania, incipiant antiphonam hanc ſequentem, ⁊ eam cantent. Antiphona.

Ego ſum deus pa trum ve ſtro rum di cit do minus.

Qua cantata, dicat ſacerdos ℣. Propitius eſto peccatis noſtris dñe propter nomen tuum. ℟. Nequando dicant gentes vbi eſt deus eorum. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus qui iuſte iraſceris, ⁊ clementer ignoſcis: afflicti populi lachrymas reſpice, ⁊ irã tuę indignationis, quaſ iuſte meremur, ꝓpitiatꝰ aduerte. Per. Poſtea cãtet añ. cũ ℣. ⁊ oõne de ſctõ vel ſctã, in cuius honore eccleſia illa eſt titulata. Quibꝰ finitis reſumpta letania in loco vbi dimiſſa fuerat: vel ſi fuerit cõpleta, incepto aliquo hymno, ꝓcedãt ad ꝓceſſionẽ. Et cũ ad aliã ecclĩã ꝑuenerint: dimiſſa letania vl' hymno, cãtẽt añã.

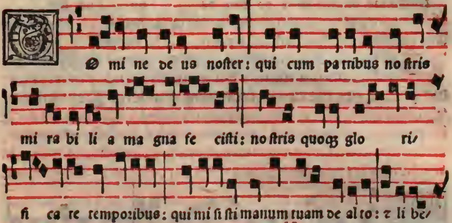
℣. Exurge domine adiuua nos. ℟. Et libera nos propter nomen tuum.

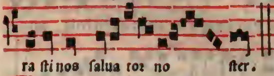
Oremus. Oratio.

Miſerere queſumus dñe familię tuę, ⁊ intercedẽtibus omnibus ſctis tuis, munera cõpunctionis aperi, ⁊ largitate pietatis exaudi. Per chriſtũ dñm noſtrũ. ℟. Amen. Poſtea dicatur añã ℣. ⁊ orationes de ſancto vel ſanctis, cuius eſt eccleſia.

Poſt

Poſtea reſumpta lętania, vel hymno, vbi fuerant pręetermiſſ, proceſſionem proſequantur. Et cum peruenerint ad aliam eccleſiam: pręetermiſſis lętanijs, vel hymno, cantent antiphonaʒ:

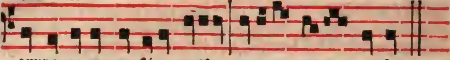

℣. Si ambulauerimus in medio tribulationis, viuifi/cabis nos domine. ℟. Et nomen tuuʒ inuocabimus.

Oremus. Oratio.

Deus qui culpas delinquētiū diſtricte feriendo percutis, ⁊ fletus quoqʒ lugentium non recuſas, pręſta quęſumus, vt qui pondus tuę animaduerſionis cognouimus, etiaʒ pietatis gratiam ſentiamus. Per. Poſtmodū fiat memoria de ſancto vel ſancta, in cuius nomine illa eccleſia intitulata eſt. p añ. ℣. ⁊ orationē. Et reaſſumat lętania vbi fuerat dimiſſa, vel hymnus: ⁊ ad proceſſionem procedatur: vſqʒ ad aliam eccleſiam, ad quaʒ proceſſio vadit, ⁊ ibi dimiſſa lętania, vel hymno, cantetur. Aña.

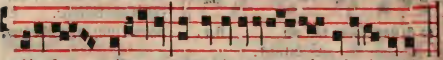

℣. Domine non ſecundum peccata noſtra facias nobis. ℟. Neq; ſecundum iniquitates noſtras retribuas nobis. Oremus. Oratio.

DEus qui culpas noſtras pijs verberibus flagellas, vt a noſtris iniquitatibus emundes: da nobis, ⁊ de verbere tuo ꝓficere, ⁊ de tua citius cõſolatione gaudere. Per dominũ.

Poſtea de ſancto vel ſancta, in cuius honore fundata eſt eccleſia, per antiphonas verſiculos ⁊ orationes fiat cõmemoratio. Et reſumpta letania, vel hymno, vbi fuerant dimiſſa, procedatur ad aliam eccleſiam. Quam ingreſſi cantent. Antiphona.

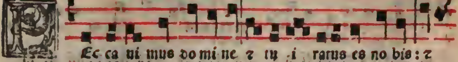

℣. Adiuua nos deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. Oremus. Oratio.

PArce domine, parce populo tuo: ⁊ nullis iam patiaris aduerſitatibus fatigari, quos pretioſo filij tuĩ domini noſtri Ieſu Chriſti ſanguine redemiſti. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vni.

Poſtea fiat memoria de ſancto vel ſãcta illius eccleſie ꝑ añaꝫ ℣. ⁊ orationem. Et reſumpta letania, vel hymno, ꝓcedatur ad ꝓceſſionem verſus eccleſiaꝫ, vbi ꝓceſſio debet terminari. Quã ingreſſi, clerici ⁊ religioſi ſi affuerint, collocent ſe hinc ⁊ inde, nec recedant, donec oĩa fuerint cõpleta. Et hoc etiã in alijs proceſſionibus obſeruet. Ingreſſi igitur eccleſiam cantent Añaꝫ.

non

Kyrie elei. Chriſte elei. Kyrie elei. Pater nr̃. Et ne nos. ℣. Saluos fac ſeruos tuos ⁊ ancillas tuas. ℟. Deus meus ſperātes in te. ℣. Tribu/lationes cordis nr̃i multiplicate ſunt. ℟. De neceſſitatibus noſtris libera nos dñe. ℣. Peccauimus cum patribus noſtris. ℟. Iniuſte egimus, iniq/tatē fecimus. ℣. Miſerere noſtri dñe miſerere nr̃i. ℟. Quia multū repleti ſumus deſpectione. ℣. Fiat mīſicordia tua dñe ſup nos. ℟. Quēadmodū ſperauimus in te. ℣. Deus ne elōgeris a nobis. ℟. Deus in auxilium no/ſtrū reſpice. ℣. Memor eſto cōgregatiōis tuę. ℟. Quā poſſediſti ab initio. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū. Oremus. Or̃o.

Clamātium ad te dñe p̄ces dignāter exaudi, vt ſicut Niniuitis in afflictione poſitis peperciſti, ita ⁊ nobis in p̄nti tribulatiōe ſuccurrere digneris. Per chr̃m. ℟. Amen. Oremus.

Da nobis, quęſumus domine, de tribulatione letitiam, vt qui diu ꝑ noſtris peccatis affligimur, in tua miſericordia reſpiremus. Per Chriſtum dominum. ℟. Amen. Oremus.

Succurre, q̄s dñe, populo tuo ſupplicāti, ⁊ opem tuam tribue benignꝰ infirmis, vt ſyncera tibi mēte deuotꝰ, ⁊ p̄ntis vitę remediis gaudeat ⁊ futuris. Per. ℟. Amen. Oremus.

Deus qui peccantium animas nō vis perire, ſed culpas, contine quā meremur iram: ⁊ quā precamur ſuper nos, effunde clementiam, vt de merore gaudiū tue miſericordię conſequi mereamur. Per chriſtum dominū. ℟. Amē. Oremus.

Aures tuę pietatis, quęſumus domine, precibus noſtris inclina: vt qui peccatorū noſtrorum flagellis percutimur:

intercedentibus beatiſſima virgine dei genitrice maria cū beatis apoſtolis Petro ⁊ Paulo, beato Marco euangeliſta, ⁊ beato Gregorio confeſſore tuo atq; pontifice, miſerationis tuę gratia liberemur. Per chriſtū dñm nr̄m. ℟. Amē. Oremus.

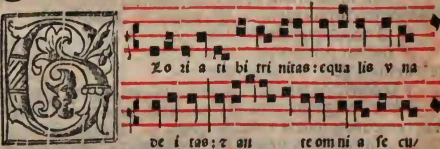
Adeſto ſupplicationibus noſtris omnipotēs deus: ⁊ ſperantes in tua miſericordia, intercedentibus oībus ſāctis tuis, celeſti protegas benignus auxilio. Per chr̄m. ℟. Amē.

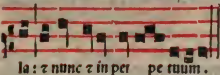
Poſtea fiat memoria de patrono illius eccleſię, per aīi. ℣. ſi. ⁊ orationem. Et terminetur oratio per Per dominum noſtrum. In fine cātetur Benedicamus dño. ℟. Deo gratias. Et hoc modo terminantur oēs pceſſiones ſequentes. ¶ Si fuerint plures eccleſię viſitandę, repetať de ſuprapoſitis aña. ℣. ⁊ orationibus. Si fuerint pauciores, dimittatur de antiphona. ℣. ⁊ orōnib⁹ mediū ſm ꝙ neceſſaria fuerit. ¶ Ubi aūt tali die ſolēt bñdici ſata, ⁊ vineę, egrediať pceſſio extra ciuitatē, vel oppidū, aut villā, ⁊ dicanť ſeu cantētur benedictiones, quę ſupra poſitę ſūt in ſecūda parte huius libri pro feſto ſācti marci. fo. 204. Et poſtea compleatur proceſſio, ſicut in hoc loco notatur.

¶ Ritus ⁊ modus huius proceſſionis obſeruetur in omnibus proceſſionibus ſequentibus, niſi vbi aliud fuerit aſſignatum.

¶ Antiphonę dicendę in eccleſijs, per quas proceſſio tranſit, ſecundum earum titulos.

¶ De ſanctiſſima trinitate. Antiphonę.

Duo clerici dicant ℣. ſi. Quod etiam in ſequentibus obſeruetur. ℣. Benedicamus patrem ⁊ filium cum ſancto ſpiritu. ℟. Laudemus ⁊ ſuperexaltemus eum in ſecula. Oremus. Oratio.

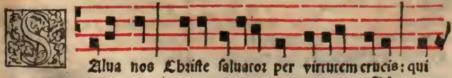
Omnipotens

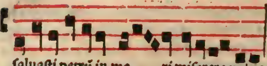
O Omnipotēs ſempiterne deus, qui dediſti famulis tuis in cōfeſſione vere fidei ęterne trinitatis gloriaꝫ agnoſcere, ⁊ in potentia maieſtatis adorare vnitatem, queſumus vt eiuſdem fidei firmitate ab omnibus ſemper muniamur aduerſis. Per chriſtum. ¶ De ſacratiſſimo corpore chriſti antiphona.

℣. Panem celi dedit eis: alleluia. ℟. Panem angelorum manducauit homo. Oremus. Oratio.

D Eus qui nobis ſub ſacramento mirabili paſſionis tuę memoriam reliquiſti, tribue queſumus, ita nos corporis ⁊ ſanguinis tui ſacra myſteria venerari, vt redemptionis tuę fructuꝫ in nobis iugiter ſentiamus. Qui viuis ⁊ regnas per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen. ¶ De ſancta cruce. Antiphona.

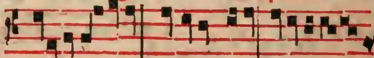

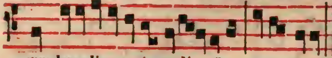
℣. Adoramus te Chriſte: ꝛ benedicimus tibi. ℟. Quia ꝑ crucē tuā redemiſti mūdū.

Oremus. Oratio.

Deus qui vnigeniti filij tui pretioſo ſanguine viuificę cru cis vexillum ſanctificare voluiſti: concede q̄ſumus, eos, qui eiuſdem ſanctę crucis gaudent honore, tua quoqꝫ vbique protectione gaudere. Per eūdem chr̄m dn̄m nr̄m. ℟. Amen.

De beata virgine. Antiphona.

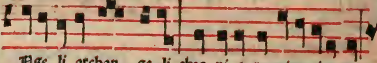

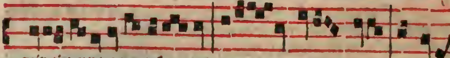
℣. Ora pro nobis ſancta dei genitrix. ℟. Vt digni efficiamur ꝓmiſſio. chr̄i.

Oremus. Oratio.

Concede nos famulos tuos, quęſumus domine deus, perpetua mentis ꝛ corporis ſanitate gaudere: ꝛ glorioſa beatę marię ſemper virginis interceſſione, a pręſenti liberarī triſtitia, ꝛ ęterna perfrui lętitia. Per chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

De Angelis. Antiphona.

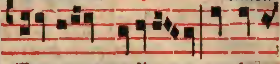
℣. In cōſpectu angelorum pſallam tibi deus meus. ℟. Adorabo ad templū ſanctū tuū, ꝛ cōfitebor nomini tuo.

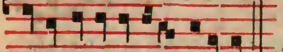
Oremus. Oratio.

Deus

DEus qui miro ordine angelorum miniſteria, hominũq; diſpenſas: concede propitius, vt quibus tibi miniſtrantibus in celo ſemper aſſiſtitur, ab his in terra vita noſtra muniatur. Per chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

¶ De ſancto Joanne bapti/ſta antiphona.

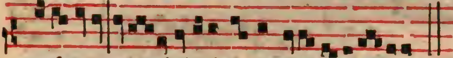

℣. Fuit homo miſſus a deo/ ℟. Cui nomen erat Joãnes. Oremus. Oratio.

PReſta, queſumus omnipotens deus: vt familia tua per viam ſalutis incedat, ⁊ beati ioannis pręcurſoris hortamenta ſectando, ad eum quem prędixit, ſecura perueniat. Per eundem. ℟. Amen. ¶ Dum proceſſio procedit per eccleſias, ſi habetur aña ⁊ oratio propria de ſancto illius eccleſię patrono, a clericis ipſius eccleſię pręparent ⁊ cantent: alias dicantur añe, ⁊ orationes de cõmuni ſanctorum ſm eorũ qualitates.

¶ De Apoſtolis. Antiphona.

℣. In omnem terram exiuit ſonus eorũ. ℟. Et in fines orbis terre verba eorum. Si fuerit vnius apoſtoli eccleſia. Oremus. Oratio.

BEati, N. apoſtoli tui domine precibus adiuuemur: vt quod poſſibilitas noſtra non obtinet, eius nobis interceſſione donetur. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

Si fuerint plures apoſtoli. Oremus. Oratio.

DEus qui nos per beatos apoſtolos tuos, N. ⁊ N. ad agnitionem tui nominis venire tribuiſti: da nobis eorũ

gloriam ſempiternam: ⁊ proficiendo celebrare, ⁊ celebrando proficere. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ De vno martyre. Antiphona.

℣. Gloria ⁊ honore corona ſti eum domine. ℟. Et conſtituiſti eu3 ſuper opera manuum tuarum.

Si fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

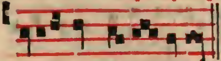
Infirmitatem noſtram reſpice omnipotens deus: ⁊ quia pondus proprię actionis grauat, beati, N. martyris tui atqꝫ pontificis interceſſio glorioſa nos protegat. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

Si fuerit ſolum martyr. Oremus. Oratio.

Preſta, quęſumus ops deus, vt interueniente beato, N. martyre tuo: ⁊ a cunctis aduerſitatibus liberemur in corpore, ⁊ a prauis cogitationibus mundemur in mente. Per chriſtū dominū noſtrū. ℟. Amen. ¶ De pluribus martyribus. Aña.

exultant

℣. Letamini in dño, ⁊ exultate iuſti.
℟. Et gloriamini oẽs recti corde.

Oremus. Oratio.

BEatorum martyrum, paritercꝫ pontificum, N. ⁊ N. nos, quęſumus, domine merita tueantur, ⁊ eorum cõmendet oratio veneranda. Per chriſtum dominuꝫ noſtrũ. ℟. Amen.

Si fuerint martyres non pontifices. Oremus. Oratio.

PReſta, queſumus omnipotens Deus, vt qui glorioſos martyres, N. ⁊ N. fortes in ſua confeſſione cognouimus, pios apud te in noſtra interceſſione ſentiamus. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ De vno confeſſore, Aña.

℣. Amauit eum dominus, ⁊ ornauit eum. ℟. Stolam glorie induit euꝫ.

Si fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

EXaudi, queſumus domine, preces noſtras: quas in beati, N. confeſſoris tui atcꝫ pontificis commemoratione deferimus, vt qui tibi digne meruit famulari, eius intercedentibus meritis, ab omnibus nos abſolue peccatis. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

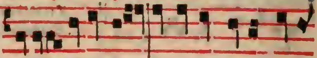
¶ Si non fuerit pontifex. Oremus. Oratio.

ADeſto domine ſupplicationibus noſtris: quas in beati N. confeſſoris tui veneratione deferimus: vt qui noſtrę iuſtitię fiduciam non habemus, eius qui tibi placuit, precibus adiuuemur. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

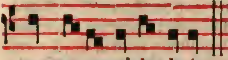
Si fuerit abbas. Oremus. Oratio.

INterceſſio nos, quęſumus domine, beati, N. abbatis cõmendet: vt quod noſtris meritis non valemus, eius patrocinio aſſequamur. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

De vna virgine Aña.

Veni e lecta me a. & po nam in te thro/

num me um al le lu ia.

℣. Diffuſa eſt gratia in labijs tuis. ℟. Propterea bñdixit te deus in ę/ternũ. Si fuerit virgo martyr. Oremus. Oratio.

Indulgentiam nobis domine beata, N. virgo & martyr imploret, quę tibi grata ſemper extitit, & merito caſtitatis & tuę profeſſione virtutis. Per chriſtũ dñm noſtrũ. ℟. Amẽ.

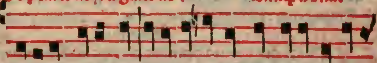
Si fuerit virgo & non martyr. Oremus. Oratio.

Exaudi nos deus ſalutaris noſter, vt ſicut de btẽ, N. virginis tue cõmemoratione gaudemus, ita pię deuotionis erudiamur affectu. Per chriſtũ dominũ noſtrum. ℟. Amen.

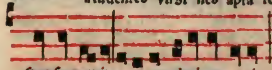
Si non fuerit nec virgo nec martyr. Oremus. Oratio.

Exaudi nos deus ſalutaris noſter, vt ſicut de beatę, N. commemoratione gaudemus: ita pię deuotionis erudiamur affectu. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen.

¶ De pluribus virginibus. Antiphona.

Prudentes virgi nes apta te veſtras lampades ec ce

ſponſus venit: e xi te obui am e i.

℣. Adducentur regi virgines poſt eas. ℟. Proxime eius offerentur tibi. Oremus. Oratio.

Da nobis, q̃ſumus domine deus noſter, ſanctarum virginũ & martyrũ tuarũ, N. & N. palmas inceſſabili veneratione venerari: vt quas digna mente nõ poſſumus celebrare, humilibus ſaltem frequẽtemus obſequijs. Per chriſtũ dominum noſtrum. ℟. Amen. ¶ De proceſſionibus faciendis in tribus diebus Rogationum. Ex cõcilio Aurelianẽſi Cap. 6.

Cum exigentibus peccatis galliarũ, plurimi luporum rabie acriter interimerentur, nec huius flagelli aliquod remedium

medium inueniri poſſet, cõgregati traduntur galliarum epiſcopi apud viennam vrbem, atq; in cõmune ſtatuerunt, vt triduanum ieiunium facerent. ¶ Cumq; dñs peſtem miſericorditer abſtuliſſet, hi dies in conſuetudine annuę celebritatis venerũt, vt per galliarum prouincias ante aſcenſionis dñi diem celebrarentur. Agamus ⁊ nos hos dies cum ſumma reuerentia ⁊ deuotione, cum abſtinentia carnis, ⁊ humilitate cordis, vt inuiſibiliũ, id eſt ſpirituum immundorũ tentamenta vincere valeamus. Nullus autem his diebus veſtimẽtis pretioſis induatur, quia in ſacco ⁊ cinere lugere debemus. Prohibeantur ebrietates ⁊ commeſſationes, quę ſunt in vulgari plebe. Nemo ibi equitare pręſumat, ſed diſcalciatis pedibus omnes incedant. Nequaq̃ muliercule choros ducant, ſed omnes in cõmune Kyrie eleiſon decantent, ⁊ cum contritione cordis, dei miſericordiam exorent. Pro peccatis, pro pace, pro peſte, pro cõſeruatiõe frugũ, ⁊ pro ceteris neceſſitatibus. Dies enim ſunt abſtinentię non lętitię.

¶ Ex cõcilio Aurelianenſi. de cõſecra. diſt. 3. ca. Rogationes. Rogationes, id eſt lętanias ante aſcenſionez dñi placuit celebrari: ita vt pręmiſſũ triduanũ ieiuniũ dñicę aſcenſionis ſolẽnitate ſoluatur. Per hoc triduum ſerui ⁊ ancillę ab opere relaxẽtur, quo magis plebs vniuerſa conueniat. Quo triduo omnes abſtineant, etiam quadrageſimalibus cibis vtantur.

¶ De proceſſione in trib⁹ dieb⁹ rogationũ, in qbus fiunt letanię minores.

Feria. 2. 3. ⁊ 4. in rogationibus conuenientes clerici ad ecclesiã hora cõueniẽti oĩbus pręparatis incipiãt añaz. Oremus dilectiſſimi. fol. 261. qua cãtata incipiat aña. Exurge dñe. fol. 262. ⁊ cantent lętaniam, ⁊ procedãt, ⁊ omnia cãtentur ſicut notatuz eſt in lętanijs maioribus. ſ. in feſto ſancti Marci euangeliſtę. In aliquibus eccleſijs ſolent portari dracones ⁊ lupi ſuper perticas ad denotãdum cauſam, quare inſtituta fuerit hęc proceſſio in tribus diebus rogationũ. Ubi autem conſueuit q̃ proceſſio egrediatur ad cãpos ⁊ agros, ſacerdos aſpergat aquaz benedictã per agros ⁊ vineas, ⁊ interim clerici cantent Añam. Rigans mõtes de ſuperioribus ſuis. ⁊ ps. Benedic aĩa mea. 2. quę aña tota dicatur ante pſalmũ, ⁊ tota poſt pſal. repetatur. Aña.

minis. ps. Benedic anima. ij. E v o v a e. Pſalmus.

BEnedic anima mea domino: domine deus meus ma/gnificatus es vehementer. Confeſſionem ⁊ decorem induiſti: amictus lumine ſicut veſtimento. Extendens celum ſicut pellem: qui tegis aquis ſuperiora eius. Qui ponis nu/bem aſcenſum tuum: qui ambulas ſuper pennas ventorum. Qui facis angelos tuos ſpiritus: ⁊ miniſtros tuos ignem vren/tem. Qui fundaſti terram ſuper ſtabilitatem ſuam: non incli/nabitur in ſeculum ſeculi. Abyſſus ſicut veſtimentum ami/ctus eius: ſuper montes ſtabunt aquę. Ab increpatione tua fugient: a voce tonitrui tui formidabunt. Aſcendunt mon/tes, ⁊ deſcendunt campi: in locum quem fundaſti eis. Termi/num poſuiſti quem non tranſgredientur: neqꝫ conuertentur o/perire terram. Qui emittis fontes in conuallibus: inter me/dium montium pertranſibunt aquę. Potabunt omnes beſtię agri: ⁊ expectabunt onagri in ſiti ſua. Super ea volucres celi habitabunt: de medio petrarum dabunt voces. Rigans mõ/tes de ſuperioribus ſuis, de fructu operum tuorum ſatiabitur terra.

terra. P roducens fenum iumentis: ⁊ herbam ſeruituti hominum. V t educas panem de terra: ⁊ vinum letificet cor hominis. V t exhilaret faciem in oleo: ⁊ panis cor hominis confirmet. S aturabuntur ligna campi, ⁊ cedri libani quas plãtauit, illic paſſeres nidificabunt. H erodij domus dux eſt eorũ montes excelſi ceruis: petra refugiũ herinatijs. F ecit lunã in tempore, ſol cognouit occaſum ſuuꝫ. P oſuiſti tenebras ⁊ facta eſt nox: in ipſa pertranſibunt omnes beſtię ſylue. C atuli leonum rugientes vt rapiant: ⁊ querant a deo eſcam ſibi. O rtus eſt ſol ⁊ congregati ſunt: ⁊ in cubilibus ſuis collocabũtur. E xibit homo ad opus ſuum: ⁊ ad operationem ſuam vſqꝫ ad veſperam. Q uam magnificata ſunt opera tua dñe: omnia in ſapientia feciſti: impleta eſt terra poſſeſſiõe tua. H oc mare magnũ ⁊ ſpatioſum manibus: illic reptilia quorũ nõ eſt numerus. A nimalia puſilla cum magnis: illic naues pertranſibunt. D raco iſte quem formaſti ad illudendum ei: omnia a te expectãt vt det illis eſcam in tempore. D ante te illis colligent: aperiẽte te manum tuam, omnia implebuntur bonitate. A uertente autem te faciem turbabuntur: auferes ſpiritũ eorũ ⁊ deficient, ⁊ in puluerem ſuum reuertentur. E mitte ſpiritum tuum ⁊ creabuntur: ⁊ renouabis faciem terrę. S it gloria dñi in ſeculum: letabitur dñs in operibus ſuis. Q ui reſpicit terram ⁊ facit eaꝫ tremere: qui tangit montes ⁊ fumigant. C antabo domino in vita mea: pſallam deo meo quandiu ſum. I ocundũ ſit ei eloquiũ meũ: ego vero delectabor in dño. D eficiant peccatores a terra: ⁊ iniqui ita vt non ſint: benedic anima mea dño. Repetita poſt pſalmum, añã dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos inducas. Sed libera nos.

℣. Dominus dabit benignitatem. ℟. Et terra noſtra dabit fructum ſuuꝫ.
℣. Emitte ſpiritum tuum ⁊ creabuntur. ℟. Et renouabis faciem terre.
℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

B Ene ✠ dicat nos deus deus noſter, ⁊ terrę noſtrę fructus vberes multiplicet, vt ſeminãtes in gaudio ſeminẽt, ⁊ metentes in exultatione colligant manipulos, ⁊ te ſemper benedicant. Per chriſtũ dñm nrm. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Q Ueſumus omnipotens deus, miſericordiã tuã, vt bene

dicere ⁊ multiplicare digneris fines ⁊ fruges famulorum tuorum, ſicut multiplicaſti fruges patriarcharum Abraham, Iſaac, ⁊ Iacob: vt ſit ſeruis tuis abundantia, ⁊ egenus ⁊ pauper laudent nomen glorię tuę. Per Chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen. Oremus. Oratio.

Clementiam tuam omnipotens deus ſupplices deprecamur: vt benedicere ⁊ viſitare ⁊ irrigare digneris fruges ⁊ fines ſeruorum tuorum, ⁊ vt defendas ab omni infeſtatione inimici: vt abundantia benedictionis tuę repleas eorum inopiam: ⁊ tibi ſemper laudes referant, qui das eſcas omni carni. Per chriſtum dn̄m noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

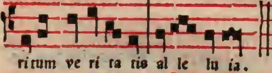
Deus celi terręq; dominator, te ſupplices exoramus, vt angelum tuum mittere digneris, qui cuſtodiat ⁊ defendat fines ⁊ fruges famulorum tuorum ab omni incurſione inimici: vt abundantia benedictionis tuę repleas eorum inopiam, ⁊ tibi ſemper laudes referant: vt hic ⁊ in ęternum per te ſalui eſſe mereantur. Per dominum noſtrum Ieſum chriſtum ⁊c.

Finitis prędictis orationibus in agris, procedant ad eccleſiam vbi finiri debet proceſſio: ⁊ cantent omnia ſicut ſupra ſignatum eſt in lętanijs maioribus. Completa proceſſione ⁊ dicto. Benedicamus domino, ⁊ Deo gratias. Sacerdos depoſito pluuiali accipiat planetam, ⁊ cantet miſſam ferialem, vt in miſſali.

¶ Proceſſio in feſto aſcenſionis domini.

In feſto aſcenſionis domini fit proceſſio in aliquibus eccleſijs circa eccleſiam, vel plateam ipſius hoc ordine. Dicta tertia ſacerdos cum pluuiali: ⁊ miniſtri ſacris veſtibus ſuorum ordinum induti, precedentibus accolitis cum cruce, cereis, ⁊ thuribulo, ⁊ aqua benedicta, ⁊ clericis ſequentibus, iunioribus pręcedentibus, ⁊ vltimo ſacerdos cum miniſtris veniant ad chorum. Qui ad incohationem proceſſionis genuflexus. Incipiat hymnum de aſcenſione domini, vt infra in hymnis notatus eſt: ⁊ clericis proſequentibus procedant circa eccleſiam, vel plateam ipſius. Completo primo hymno, incipiat ſecundum. Ad portam vero eccleſię ſacerdos incipiat antiphonam. O rex glorię, ⁊ omnes eam proſequuntur procedendo ad chorum. Antiphona.

Finita aña, duo cleri/ci cantent, ℣. Aſcen/dit deus in iubilatione al/leluia. ℟. Et dominus in voce tube. Alleluia. Et ſacerdos. Oremus. Oratio.

DEus cuius vnigenitus in alta celorum potenter aſcen/dens, captiuitatem noſtram ſua duxit virtute captiuaꝫ, tribue queſumus, vt dona, que ſuis participibus contulit, lar/giatur ⁊ nobis Jeſus chriſtus filius tuus dominus noſter. Qui tecum viuit ⁊ regnat per omnia ſecula ſeculorum. ℟. Amen.

De proceſſione in feſto Pentecoſtes.

IN die ſancto Pentecoſtes in aliquibus eccle/ſijs fit talis proceſſio: finita tertia ſacerdos cuꝫ miniſtris paratus accedit ante altare maius: ⁊ genuflexis omnibꝰ, ſacerdos incipit hymnuꝫ. Veni creator ſpiritus, ⁊ reliqui proſequuntur. Et dicto primo verſu, ſurgunt omnes, prece/dentibus accolitis cuꝫ cereis, cruce, ⁊ thuribu/lo: iunioribus precedentibus, ⁊ proſequentes, hymnũ predictũ, circueũt plateam eccleſie. Et facta proceſſio ne intrant eccleſiã: ⁊ firmant ſe clerici hinc ⁊ inde, ⁊ ſacerdos in medio, donec terminet hymnus. Tunc incipit introitus miſſe, ⁊ cantatur vſqꝫ ad Gloria patri. Interim aliq clerici in eminen/ti loco poſiti proijciunt folia roſarum ⁊ aliorum florum, pau/

latim ſuper ſacerdotem. Dicto ℣. poſt introituz ſacerdos dicit
in cantu. Gloria patri. ⁊ clerici proſequentes vadunt ad cho/
rum, ⁊ ſacerdos cum miniſtris ad altare, ⁊ miſſaz proſequũtur.
Et alicubi fit talis proceſſio etiam duobus diebus ſequẽtibus.

¶ De proceſſione in feſto corporis Chriſti.

IN feſto ſacratiſſimi corporis Chriſti fit vbiqz
generalis ꝓceſſio ſolẽniſſima: ⁊ induunt clerici
⁊ religioſi ſacris veſtibus: ⁊ candelas in mani/
bus deferunt accenſas. In hac ꝓceſſione can
tãtur hymni de feſto corporis chriſti. Itẽ hym
ni de paſſione dñi. ſ. Vexilla. Pange lingua.
Luſtris ſex. Itez hymnus. Jeſus noſtra redẽ.
Hymni de aſcenſione domini. Hoc vnuz au/
tem obſeruanduz, ꝙ cũ clerici vel religioſi proceſſionaliter pro
cedentes tranſeunt ante ſacratiſſimum ſacramentuz, debent ge
nufiectere, ⁊ incipere alta voce hymnum. Pange lingua glo/
rioſi corporis myſte. ⁊ totus chorus debet ipſuz proſequi, ⁊ ſic
cantando procedere ad proceſſionem. Hymno prędicto con/
pleto cantent alios hymnos de feſto. ſ. Sacris ſolẽnis. ⁊ hym
num. Verbum ſupernum prodiens, nec patris. Et poſtmodũ
alios hymnos ſuprapoſitos: quos require infra in hoc libro.
fol. 283. In reditu ad eccleſiã, ad quam finienda eſt proceſſio.
omnes religioſi ⁊ clerici debent ordinare ſe in eccleſia hinc ⁊ in
de, ⁊ expectare ſacramentum. Delato ſacramento in eccleſiaz,
ſacerdos illud deferens procedit ad maius altare, vel ad portã
chori: ⁊ vertit ſe ad clerũ ⁊ populũ, qui oẽs ſint genuflexi verſis
vultibus ad ſacramentuz, excepto ſacerdote, qui ſacramentum
tenet. Et tunc cantantur ſequentes, ℣. ſ. Verbum caro panez
verum. ℣. Tantum ergo ſacramentũ. ℣. Genitori. Quibus
cõpletis dicit, ℣. Panem de celo preſtitiſti eis. ℟. Omne delectamẽtũ
in ſe habentem. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

DEus q nobis ſub ſacramẽto mirabili paſſionis tuę me/
moriaz reliquiſti, tribue q̃s, ita nos corporis ⁊ ſanguinis
tui ſacra myſteria venerari: vt redẽptionis tuę fructuz in nobis
iugiter ſentiamus. Qui viuis. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cum ſpũ tuo.
℣. Benedicamus dño. ℟. Deo grãs. Tũc ſacerdos eleuans ſacr̃m.
cuz ipſo populũ bñdicit: ⁊ poſtmodũ illud reuerenter reponit.

¶ De

¶ De proceſſione facienda in feſto ſci vel ſce patroni eccleſie.

IN feſto ſancti vel ſancte patroni eccleſie, põt fieri ſequẽs ꝓceſſio. Cõgregato clero ⁊ pplo in choro, ⁊ preparatis oibus ſm eccleſie facultatẽ, qbus ſctũs vel ſctã honorãdi ſunt, vz paramentis, reliquijs, ⁊ cereis cantata tertia incipiatur aña. Exurge dñe. vt ſupra in ꝓceſſione letanie maioris in feſto ſancti Marci. fol. 262. Et repetita aña cãtant letanie: ⁊ egredit ꝓceſſio, vt ibi notatũ eſt. Addũtur etiã hymni ꝓprij ſi ſunt, alioqn cãtent hymni de cõi, ſm qualitatẽ illi⁹ ſci vel ſcte, vz ſi fuerit apls, de aplis: ſi martyr, de martyribus: ſi cõfeſſor, de cõfeſſoribus, ſi virgo, de virginibus. Cõpleta ꝓceſſione eccleſiã intrãtes cãtẽt añaz de ſcõ vel ſcã ꝓpria, vel de cõi, ſi nõ habet propriũ officiũ. Qua cõpleta dicatur. ℣. Ora ꝓ nobis beate vel beata N. ℟. Ut digni efficiamur. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpũ tuo. Oremus. Orõ.

Benedic dñe plebẽ tuã, ⁊ bti vel btẽ. N. ꝑcibus tribue cõſequi defenſionis auxiliũ. Per xp̃m. ℟. Amẽ. Oremus.

Protector in te ſperantium deus, reſpice populum ſupplicantez: ⁊ beati vel beate, N. interueniente ſuffragio: perfice miſeratus pia deſideria ſingulorum. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

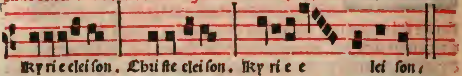
Paſce nos dñe tuoꝝ gaudijs vbiqz ſctõrum, q̃ nr̃e ſalutis augmẽta ſunt, quoties illis honor impedit, in qbus tu mirabilis ꝑdicaris. Per chriſtũ. ℟. Amẽ. Oremus. Sequat oĩo ꝓpria illi⁹ ſci, ⁊ terminet. Per dñz. ⁊ Bñdicamus dño. ℟. Deo grãs. Poſtea ſacerdos depoſito pluuiali, ⁊ accepta planeta: ad altare cuz miniſtris accedat, ⁊ incipiatur miſſa de ſancto vel ſcta.

¶ Ordo proceſſionis pro defunctis in craſtino oĩum ſanctoꝝ.

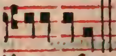
Cantata miſſa hora tertia, ⁊ inchoato a cantoribus, ℟. Credo q redẽptor meus. de choro hoc ordine proceſſio egrediatur. Precedant duo ceroferarij cũ cereis, induti ſuppellicijs: quos ſequatur crucifer ſuppelliceo indutus: deinde ceteri clerici, vti moris eſt in proceſſionibus: vltimo plebanus vel hebdõarius nigro pluuiali indutus: a dextera cuius ꝓcedat diaconus cuz

Proceſſio pro defunctis in craſtino oium ſctoꝝ

aqua benedicta: ⁊ a ſiniſtra ſubdiaconus cū thuribulo ⁊ incēſo. ℟. Credo ꝙ redēptoꝛ meus, ſupra. fol. 165. Peruenientis autem ad primā māſionē, crucifer ⁊ ceroferarij facies ſuas ⁊ crucem vertant ad venientē proceſſionē: ceteri clerici a dextris ⁊ a ſiniſtris dicta manſionis in modum corone ſe collocent, plebanus vero vel hebdomadarius cōtra crucē. Interim oibus dictū Kyrium cantātibus, diaconus tumulos aqua benedicta aſpergat: ⁊ ſubdiaconus thure incenſet. Finito vero Kyrio, dicat Kyrie eleiſon.

Deinde hebdomadarius alta voce dicat.

Et cetera in ſilentio: ⁊ deniqꝫ clara voce explicet. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera. ℣. A porta infe. ℟. Erue dñe aīas eoꝝ. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cum ſpū. Oremus. Orō.

Omnipotens ſempiterne deus, cui nunquam ſine ſpe miſericordie ſupplicatur, propitiare animabus famulorum famularumqꝫ tuarum, vt qui de hac vita in tui nominis confeſſione deceſſerunt, ſanctorum tuorum numero facias aggregari. Per chriſtum dominum noſtrum. Reſponſorium. Amen.

¶ Deinde intonato a cātoribus ℟. Qui lazarū. proceſſio ordine prenotato ad ſcdā māſionē pcedat. ℟. Qui lazarū. fol. 165. Kyrie eleiſō. fo. 271. Pater nr̄. fo. 271. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eoꝝ. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Orō.

Deus venie largitor ⁊ humane ſalutis amator: q̃ſumus clementiā tuam, vt noſtre congregationis fratres, ſorores, propinquos, ⁊ benefactores, qui ex hoc ſeculo tranſierunt: beata maria ſemper virgine intercedēte cum omnibus ſanctis tuis, ad perpetue beatitudinis conſortium peruenire cōcedas. Per Chriſtum dñm noſtrū. ℟. Amen. ¶ Nota ꝙ predicta non debent dici in ſecunda hac manſione, ſi non fuerint ibi ſepulture clericorum: ſinautem, reſeruetur dicta oratio ad locum

ſepulturarum

Ordo proceſſionis in die animarum ſepulturarum clericorum: ⁊ ſequens oratio loco eius dicatur.

DEus cuius miſeratione animę fidelium requieſcunt: famulis ⁊ famulabus tuis hic ⁊ vbiq; in chriſto quieſcētibus da propitius veniam peccatoꝝ: vt a cunctis reatibus abſoluti tecū ſine fine lętentur. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amē.

¶ HIs finitis, pcedat pceſſio ad tertiā manſionē ordine ſupra notato: imediate poſtq̄ inceptū fuerit a cātoribus ſequēs ℟. Dn̄e exau. fol. 166. Kyrie eleiſon. fol. 271. Pater nr̄. fol. 271. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

PRopitiare, q̄ſumus domine, animabus famulorum famularumq; tuarum miſericordia ſempiterna, vt mortalitatis nexibus expeditas lux eas ęterna poſſideat. Per chriſtum dn̄m nr̄m. ℟. Amē. Deinde inchoato ℟io ſequēti ad quartā manſionē procedat pceſſio ordinate, ℟. Memento mei deus. fol. 168. Kyrie eleiſō. fo. 271. Pater nr̄. fo. 271. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta in. ℟. Erue dn̄e aīas eoꝝ. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationem meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

PReſta, q̄s om̄ps deus, vt aīas famuloꝝ famularūq; tuaꝝ ab angelis lucis ſuſceptas, in pręparata habitacula deduci facias beatorū. Per chriſtū dn̄m nr̄m. ℟. Amē. Seqtur ℟.: Hei mihi dn̄e. fol. 168. Kyrie eleiſō. fo. 271. Pater nr̄. fo. 271. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libe. ℣. A porta inferi. Erue dn̄e aīas eoꝝ. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amē. ℣. Dn̄e exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te ve. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Oīo.

ABſolue, quęſumus dn̄e, animas famulorum famularūq; tuarū: ⁊ omniū fidelium defunctoꝝ ab omni vinculo delictoꝝ, vt in reſurrectionis gloria inter ſanctos ⁊ electos tuos reſuſcitati reſpirent. Per chriſtū dn̄m noſtrū. ℟. Amē. ℟. Ne recordens. fol. 143. Kyrie eleiſon. fol. 271. Pater nr̄. fol. 271. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue domine animas eorum. ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus cui ꝓpriū eſt miſereri ſemꝑ ⁊ parcere ꝓpitiare aīabus famulorū famularūq₃ tuarū: ⁊ oīa eoꝝ pctā dimitte, vt mortalitatis vinculis abſolute, trāſire mereant ad vitā. Per chriſtū dn̄m nr̄m. ℟. Amē. ℟. Peccantes me quotidie. fol. 170. Kyrie eleiſon. fo. 271. Pr̄ nr̄. fol. 271. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e aīas eoꝝ. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amen. ℣. Dn̄e exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpū tuo. Oremus. Oratio.

DEus vita viuētiū, ſpes morietiū, ſalus oīum in te ſperantiū, preſta ꝓpitius, vt aīe famuloꝝ famularūq₃ tuaꝝ a noſtre mortalitatis nexibꝰ abſolute, beata maria ſemꝑ virgine itercedēte, in ꝑpetua cū ſcīs tuis luce letent. Per chriſtū dn̄m nr̄. ℟. Amē. ℟. Dn̄e ſecūdū. fol. 171. Kyrie eleiſō. fol. 271. Pater nr̄. fol. 271. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animas eoꝝ. ℣. Requieſcāt in pace. ℟. Amē. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

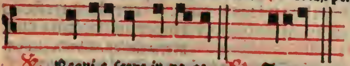
SUpplices dn̄e pro aīabus famuloꝝ famularūq₃ tuaꝝ preces effūdimus, obſecrātes, vt qcqd cōuerſatione cōtraxerūt humana, ⁊ clemēter indulgeas, ⁊ in tuoꝝ ſede letantiū cōſti tuas redēptoꝝ. Per chriſtū dn̄m nr̄m. ℟. Amē. ℟. Libera me dn̄e de viis inferni. fol. 171. Kyrie elei. fol. 271. Pater nr̄. fol. 271. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animas eorū. ℣. Dn̄e exaudi oratiōnē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

ANimabus, q̄s dn̄e, famulorū famularūq₃ tuaꝝ oratio ꝓficiat ſupplicātium, vt eas ⁊ a peccatis oībus exuas, ⁊ tue redēptionis facias eſſe participes. Qui viuis ⁊ regnas in ſecula ſeculorū. ℟. Amen. Ad vltimā manſionē cātores cantent ſequens ℟. cū quo oēs clerici eo ordine quo exierūt ꝓceſſionaliter ad chorū reuertātur. ℟. Libera me dn̄e de morte eterna. fo. 173. Kirie eleiſon. fol. 271. Pater nr̄. fol. 271. ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dn̄e animas eorū. ℣. Domine exaudi orationem meam. ℣. Et clamor meus ad te ueniat. ℣. Dominus uobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

FIdelium deus omniū cōditor ⁊ redēptor animabus famulorū famularūq₃ tuarū remiſſionē cūctoꝝ tribue peccatorum:

catorũ, vt indulgentiã, quam ſemper optauerunt, pijs ſupplicationibus cõſequatur. Qui viuis ⁊ regnas cum deo patre in vnitate ſpũs ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculorũ. ℟. Amen.

℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis.

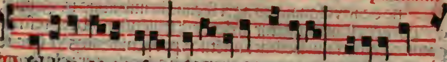

Quo dicto in ſacriſtiam reuertantur.

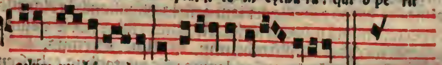
℣. Requi e ſcant in pa ce. ℟. Amen.

¶ De pceſſione faciẽda ad petendã pluuiã tẽpore ſiccitatis.

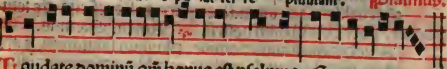
Congregato clero ⁊ populo ad eccleſiam incipiatur aña. Oremus. vt ſupra. fol. 261. poſtea cãtetur aña. Exurge dñe. vt ſupra in feſto ſãcti Marci. fol. 262. Qua dicta cũ ℣. ⁊ Gloria pri. cantetur letania, ⁊ fiat proceſſio per omnia, ſicut in feſto ſancti Marci in letanijs maioribus ſignatum eſt. Finita proceſſione cum redierint ad eccleſiam dicant antiphonam.

Pſal li te de o noſtro pſal li te in cytha ra: qui o pe rit

celum nu bi bus ⁊ pa rat ter re pluuiam. Pſalmus.

Laudate dominũ qm̃ bonus eſt pſalmus. E v o v a e.

Laudate dominum quoniam bonus eſt pſalmus: deo noſtro ſit iocũda, decoraq; laudatio. Edificans hieruſalẽ dominus: diſperſiones iſraelis congregabit. Qui ſanat cõtritos corde: ⁊ alligat contritiones eorum. Qui numerat multitudinem ſtellarũ, ⁊ omnibus eis nomina vocat. Magnus dominus noſter ⁊ magna virtus eius: ⁊ ſapiẽtie eius nõ eſt numerus. Suſcipiens manſuetos dominus: humilians autẽ peccatores vſq; ad terram. Precinite domino in confeſſione: pſallite deo

Mm

noſtro in cithara. Qui operit celū nubibus: ⁊ parat terre plu-
uiam. Qui producit in montibus fenum ⁊ herbā ſeruituti ho-
minum. Qui dat iumentis eſcam ipſorum: ⁊ pullis coruorū
inuocantibus eum. Non in fortitudine equi voluntatē habe-
bit: nec in tibijs viri beneplacitū erit ei. Beneplacitū eſt dño
ſuper timētes eum: ⁊ in eis qui ſperāt ſuper miſericordia eius.
Repetita poſt pſalmos aña dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſ. Pater nr̄. Et ne nos inducas. Sed libera nos. ℣.
Cōuertere dñe aliquantulum. ℟. Et deprecare ſuper ſeruos tuos. ℣. Dñe
refugium factus es nobis. ℟. A generatione in generationem. ℣. Metua-
mus dñm deum noſtrum. ℟. Quia dat nobis pluuiā temporaneā ⁊ ſeroti-
nam in tempore ſuo. ℣. Celi non poſſunt dare imbrem. ℟. Niſi tu volue-
ris dñe. ℣. Dñs dat pluuiā ſuper faciē terre. ℟. Et irrigat aquis vniuerſa.
℣. Aperiet dñs theſaurum ſuum optimum celum. ℟. Ut tribuat pluuiam
terre noſtre in tempore ſuo. ℣. Dñe exaudi orōnē meam. ℟. Et clamor
meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Orō.

Obſecramus miſericordiā tuā dñe ſancte, pater oīps, eter-
ne deus: vt ſqualētes agri fecundis imbribus irrigentur,
qb⁹ pariter eſtiui mitigētur ardores: ⁊ ſeuiētiū morborū reſtrin-
gatur acceſſio: ſalus hoībus iumētiſqꝫ proueniat: atqꝫ vt hoc te
largiēte mereamur: peccata, que nobis aduerſantur, relaxa: qui
pluis ſup iuſtos ⁊ iniuſtos: ⁊ iam noſtris offenſionib⁹ relaxatis
expectata nubiū munera largiaris, qbus ⁊ ſalus nobis ⁊ alimē-
ta preſtētur. Per chriſtū dñm nrm. ℟. Amē. Oremus. Orō.

Terram tuā dñe, quā videmus nrīs iniqtatibus tabeſcen-
tē, celeſtib⁹ aquis infunde: atqꝫ irriga beneficijs gre ſem-
piterne. Per chriſtū dñm noſtrū. ℟. Amen. Oremus. Orō.

Da nobis, queſumus domine, pluuiam ſalutarem, ⁊ ari-
dam terre faciem fluentibus celeſtibus dignanter infun-
de. Per chriſtum dñm noſtrū. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Omnipotēs ſempiterne deus, qui ſaluas omnes, ⁊ nemi-
nem vis perire: aperi fontem benignitatis tue, ⁊ terram
aridam aquis fluenti celeſtis dignanter infunde. Per chriſtū
dominum noſtrum. Reſponſoriū. Amen. Oremus. Oratio.

Delicta dñe nos ipſi cognoſcimus, vt ipſius terre feditas
demōſtrat trāſgreſſionis exceſſus: tu aūt piiſſime pr̄ q celū
clauſiſti contumacib⁹ ⁊ ingratis, reſeratū humilib⁹ ⁊ contritis, concede

deprecātib⁹: ⁊ nobis ſubſidia pluuiaꝝ tribue, ⁊ merētib⁹ abūdā
tiā largiri digneris. Per xp̄z dn̄z nr̄m. ℟. Amē. Oremus. Oro.

IN afflictione maxima cōſtitutis, conſolationē tribue dn̄e
deus fons largiſſime pietatis, ⁊ deſcēdat q̄ſumus pluuia
ſalutaris: vt oia, que ſub celo ſunt, irrigentur ab aquis: paſce ſer/
uos tuos imbribus cōſuetis, quos ad laudē tue creare dignatus
es maieſtatis. Per chriſtū dn̄z nr̄m. ℟. Amē. Oremus. Oro.

OMnipotēs ſempiterne de⁹, q ſolas aquas emittis e celis;
dona ſeruis tuis beneficiū pluuie ſalutaris: vt qd̄ facino/
re modo ſuſpēdit, tuo iā gratuito munere, proget. Per chriſtū.
℟. Amen. Poſtmodū dicatur miſſa ad pluuiā poſtulandā, vt
habet in miſſali. ¶ De proceſſione pro poſtulāda ſerenitate.

COngregato clero ⁊ populo ad eccleſiam inci/
piatur aña. Oremus. vt ſupra. fol. 261. poſtea
cantetur aña. Exaudi nos dn̄e, quoniaz benigna eſt.
ſupra in. 4. feria cinerū. fol. 298. Qua cantata
cū ℣. ⁊ Gloria patri. ⁊ repetita aña incipiant
letanie, ⁊ fit proceſſio, ſicut notatuz eſt in feſto
ſancti Marci. fol. 261. Finita proceſſione,
cuz redierint ad eccleſiā, cantetur antiphona.

ſunt aque de ce lo. ps. Uoce mea. fo. 217. E v o v a e.
Repetita poſt pſal. aña dicat. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon.
Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. Sed libera nos. ℣.
Uox dn̄i ſup aquas deus maieſtatis intonuit. ℟. Dn̄s ſup aquas multas.
℣. Inundauerunt aque ſuper caput meum. ℟. Inuocaui nomen tuū dn̄e,
⁊ vocem meam audiſti. ℣. Saluum me fac deus. ℟. Quoniaz intrauerūt

aque vſq; ad animā meam. ℣. Illuſtra faciem tuā ſuper ſeruos tuos dñe. ℟. Saluos nos fac in tua miſericordia. ℣. Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus. ℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum. Oremus. Oro.

Domine deus, qui in miniſterio aquarum ſalutis tuę nobis ſacramenta ſanxiſti: exaudi orationem populi tui: ⁊ iube terrores inūdantiū ceſſare pluuiarū, flagellūq; huius elemēti ad effectū tui ɔuerte myſterij, vt q ſe regenerātib⁹ aqs gaudent recreatos, gaudeāt his caſtigātib⁹ eſſe correctos. Per do.

Oratio. Queſumus omnipotens deus, vt inundantiam coerceas imbrium: ⁊ hilaritatem tui vultus nobis impertiri digneris. Per dominum noſtrū ⁊c. Oremus. Oratio.

Ad te domine clamantes exaudi, ⁊ aeris ſerenitatem nobis tribue ſupplicantibus: vt qui pro peccatis noſtris iuſte affligimur, miſericordia tua preueniente clementiam ſentiamus. Per dominum noſtrum ieſum ⁊c. Oremus. Oratio.

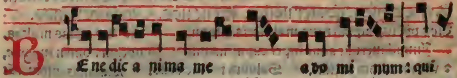
Omnipotēs ſempiterne deus, qui nos ⁊ caſtigādo ſanas, ⁊ ignoſcendo conſeruas: preſta ſupplicibus tuis, vt tranquillitatibus huius optatę ſerenitatis ⁊ cōſolationis, ⁊ dono tuę pietatis ſemper lętemur. Per dñm noſtrū ⁊c. Oremus. Oro.

Deus qui omniū rerum tibi ſeruientiū naturaʒ per ipſos motus aeris ad cultū tuę maieſtatis inſtituis: ſerenitateʒ ⁊ tranquillitatem miſericordię tuę nobis remotis imbribus largiaris, vt cuius iram expauimus clemētiā ſentiamus. Per do.

Poſtea dicat miſſa de ſerenitate vt in miſſali.

¶ De pceſſiōe faciēda tpe peſtis ⁊ mortalita.

Congregato clero ⁊ populo ad eccleſiā cātetur aña. Oremus. vt ſupra. fol. 261. deinde cātetur aña. Exaudi nos dñe. vt in quarta feria cinerū. fol. 298. Qua cantata cum ℣. ⁊ Gloria patri. Et iterū repetita aña icipiat letania ⁊ fiat pceſſio ſicut in feſto ſcti Marci notatū eſt. fo. 261. Proceſſione ad eccleſiā, vbi terminari debet, regreſſa, cātet ſequēs aña cū ſuo pſalmo: ⁊ cantēt tota ante ⁊ poſt. Antiphona.

redimit

redimit de in te ri tu vitam tuam & te plet in bo nis de ſi/
de rium tu um. ps. Benedic anima
me a. fol. 268. E v o v a e.
Repetita poſt pſalmos antiphona dicatur ſequens Rñium.
R E cor da re do mi ne teſtamenti tu i
& dic ange lo percu ti en ti eſſet iam ma nus tu/
a. Ut nõ deſoletur ter ra & ne per
das omnem a ni mam vi uen tem. Qui e/
ſcat domine ira tu a a po pu lo tu o & a ci ui/
ta te ſancta tu a. Ut non diſſol ue tur. Glo ri a.

Poſtea dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Recordare dñe teſtamenti tui ⁊ dic angelo pcutiẽti. ℟. Ceſſet manus tua ⁊ nõ deſoletur terra. ℣. Miſit verbuꝫ ſuũ ⁊ ſanauit eos. ℟. Et eripuit eos de interitu eorꝫ. ℣. Cõfiteantur dño miſericordie eius. ℟. Et mirabilia eius filiis hominũ. ℣. Adiuua nos deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriã nois tui libera nos. ℣. Ne pdas nos deus cũ iniqtatibus noſtris. ℟. Neqꝫ in finẽ iratus reſerues mala nra. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobiſcũ. ℟. Et cũ. Oremus. Oro.

Exaudi nos deus ſalutaris noſter, ⁊ intercedẽtibus beata virgine dei genitrice Maria, beato petro apoſtolo tuo, beato Sebaſtiano martyre tuo, atqꝫ beato Uincentio confeſſore tuo: populum tuum ab iracũdię tuę terroribus libera, ⁊ miſericordię tuę fac largitate ſecurum. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Eccleſię tuę, quęſumus omnipotens deus, placatus intẽde conuentum: ⁊ miſericordia tua nos potius ꝙ ira pręueniat: quia ſi iniquitates noſtras obſeruare volueris, nulla poterit creatura ſubſiſtere: ſed admirabili pietate, qua nos feciſti, ignoſce peccãtibus, vt opera manuum tuarum non facias interire. Per chriſtum dominũ noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Exaudi dñe preces noſtras, ⁊ ne velis cuꝫ ſeruis tuis adire iudiciũ: qꝛ ſicut in nobis nulla iuſtitia reperitur, de qua pręſumere valeamus, ita fontẽ tuę pietatis agnoſcimus: a quo ⁊ a pctis noſtris nos abſolui, ⁊ a neceſſitatibus liberari confidimus. Per chriſtum dñm noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oro.

Deus, cuius miſericordia celeſtiũ quoqꝫ virtutũ indigent ptãtes, ⁊ in cuius ꝯſpectu nullus eſt homo abſqꝫ ſorde ⁊ pena pcti, delicta ppli tui ꝗs ꝓpitiatus auerte, vt quos proprię cõſcientię reatus accuſat, bonitatis tuę patientia faciat veniaꝫ promereri. Per chriſtum dñm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Deus, cuius tãta eſt excellẽtia pietatis, vt vno peccatore cõuerſo maximũ gaudium facias in celis haberi: reſpice in exiguã populi tui portionem, vt omni depulſa vexatione, hereditas tua ⁊ numero augeatur, ⁊ deuotione proficiat. Per Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

E Xaudi dñe q̄ſumus,populum tuum de tua miſericordia
malorū ſuorū veniam ſupplicātem:quia ⁊ potens es di/
mittere peccata,ſupplicia,quę noſtris meremur operibus po
tētia tuę pietatis auerte. Per chriſtum. ℟. Amen. Oremus.

I Ram tuam,queſumus domine,a populo tuo mi/ Oratio.
ſeratus auerte: quam noſtris quidem meremur ope/
ribus:ſed humana fragilitate ſuſtinere non poſſumus, illa nos
itaqʒ contine pietate quam preſtare ſoles indignis. Per domi
num noſtrum. Benedicamus domino, Reſponſorium. Deo
gratias. Completis orationibus cantetur miſſa contra peſteʒ,
vt in miſſali:cum orationibus de beata virgine,de ſancto Se/
baſtiano: ⁊ de ſancto Vincentio cōfeſſore.

¶ De pceſſione faciēda in tēpore tribulationuʒ quarūcunqʒ
Ex Decretis Liberij papę. Capit. 2.

S I venerit fames, peſtilentia, inęqualitas aeris, vel alia
qualiſcunqʒ tribulatio,ſtatim ieiunijs,elemoſynis, ⁊ ob/
ſecrationibus domini miſericordia deprecetur.

C Ongregato clero ⁊ pplo cātetur antiphona.
Oremus. vt ſupra folio.261.vel Exaudi nos
domine. vt in .4. feria cinerum, folio.277.
Qua cantata cum verſu ⁊ Gloria patri. ⁊ re/
petita ex integro poſt Gloria patri. antipho/
na,incipiat letania, ⁊ omnia alia fiant vſqʒ ad
regreſſum ad eccleſiā:ſicut in feſto ſancti mar
ci in letania maiori ſignatum eſt.fol.261. Re/
greſſi ad eccleſiam poſtq̄ illaʒ ingreſſi fuerint,cantent ſequen/
tem antiphonā. Suſtinuimus pacem. ⁊ ea cantata cantet ps.
Deus noſter refugium ⁊ virtus.217. cum Gloria patri. ⁊ re/
petatur antiphona poſt pſalmum. Antiphona.

Finita antiphona dicatur. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſō. Kyrie eleiſō. Pater nr̄. Et ne nos inducas in tentatio. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. Ne reminiſcaris dn̄e delicta nr̄a, vel parentū nr̄oꝝ. ℟. Neqꝫ vindictā ſumas de peccatis noſtris. ℣. Adiuua nos deus ſalutaris noſter. ℟. Et propter gloriam nominis tui libera nos. ℣. Dn̄e ne memineris iniq tatum noſtrarum antiquarū. ℟. Cito anticipent nos miſericordię tue. ℣. Memor eſto congregationis tue. ℟. Quaꝫ poſſediſti ab initio. ℟. Domi ne exaudi orōnē meā. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vo. ℟. Et cuꝫ. Oremus.

Exaudi nos domine deus noſter, z in tribulationibus noſtris miſerere nobis, z q ſolus magnificaris in populis, ſpiritaleꝫ lętitiam tribue in ſpe futurorum munerum cōſtitutis. Per dominum noſtrum ieſum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Exauditor oium deus, exaudi noſtrorum fletuum vocem, z tribue infirmitatibus noſtris ꝑpetuaꝫ ſoſpitatē: vt duꝫ dignāter gemituꝫ noſtri laboris ſuſcipis, tua nos ſemper miſericordia cōſoleris. Per dn̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

Domine ne i ira tua nos arguas, neqꝫ in furore tuo corripias: ſed auſteritati verberis iunge miſericordiaꝫ lenitatis: vt nō cōtritionem pena, ſed eruditionem nobis cōferat diſciplina. Per dn̄m noſtrum ieſum. ℟. Amē. Oremus. Orō.

Conuerte domine oculos cordis noſtri ad cernendum tui iudicij veritatem, vt duꝫ hic igne ſpiritali probamur, de tuis in ęternum conſpectibus cum fructu iuſtitię ſatiemur. Per dominum noſtrum. ℟um. Amen. Oremus.

Firmamētū ſpei z refugiuꝫ dolētiuꝫ pijſſime deus, ſalua nos ab inimicis, z a laqueis mortis: vt aſſumpti de multitudine circūſtātiū tribulationū, deuotiores ſctō noi tuo cū voce laudationis pſallamus. Per dominuꝫ. ℟. Amen. Oremus.

Suſceptor oiuꝫ clemētiſſime de⁹: ne ꝑmittas delectari ini

micos

micos nr̃os ſup nos, ſed ita nos tua virtute corrobora, vt conuerſo plãctu nr̃o in gaudiũ, ſcītatis tuę memoriã iugiter excolamus. Per dñm. Poſtea dicat miſſa de tribulatione. I. Salus populi. vt in Miſſali. ¶ De proceſſione tempore belli.

C Ongregato clero ⁊ populo ad eccleſiam, incipiat añã. Oremus. fol. 261. deinde cãtet añã. Exaudi nos. vt in. 4. feria cinerum. fol. 298. Qua cum verſu ⁊ Gloria. cantata ⁊ repetita, cãtet̃ letania ſicut in feſto ſancti marci notatũ eſt in letania maiori. fo. 261. ⁊ egrediatur proceſſio. Completo circuitu pceſſionis, redeuntes ad eccleſiaʒ in ipſa cantent antiphonam.

D Eus venerunt gentes in hereditatem tuam: polluerũt templuʒ ſanctũ tuuʒ: poſuerũt hieruſalem in pomorum cuſtodiã. P oſuerũt morticinia ſeruoꝝ tuoꝝ eſcas volatilibus celi: carnes ſanctoꝝ tuoꝝ beſtijs terrę. E ffuderũt ſanguinem ipſorũ tanq̃ aquã in circuitu hieruſalez: ⁊ nõ erat qui ſepeliret. F acti ſumus opprobriuʒ vicinis noſtris: ſubſannatio ⁊ illuſio his q in circuitu nr̃o ſũt. V ſquequo dñe iraſceris in finẽ: accẽdetur velut ignis zelus tuus? E ffunde iram tuã in gentes quę te nõ nouerunt: ⁊ in regna, quę nomen tuuʒ non inuocauerunt.

Q uia comederunt iacob: ⁊ locū eius deſolauerunt. N ē memineris iniqtatū noſtrarū antiquarū, cito anticipent nos miſericordię tuę: qa pauperes facti ſum⁹ nimis. A diuua nos deus ſalutaris noſter: ⁊ propter gloriam nominis tui dn̄e libera nos: ⁊ propitius eſto peccatis noſtris propter nomen tuum. N e forte dicant in gentibus, vbi eſt deus eorū, ⁊ inoteſcat in nationibus coram oculis noſtris. V ltio ſanguinis ſeruorū tuorū qui effuſus eſt: introeat in cōſpectu tuo gemitus compeditorū. S ecūdū magnitudinē brachij tui: poſſide filios mortificatorū. E t redde vicinis noſtris ſeptuplū in ſinu eorū: improperiuʒ ipſorū qđ exprobrauerūt tibi dn̄e. N os aūt populus tuus ⁊ oues paſcuę tuę, cōfitebimur tibi in ſeculū. I n generatiōe ⁊ generationeʒ, annūciabimus laudeʒ tuam. Repetat aña: qua finita dicat Kyrie ele. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et nos. ℣. Cōgregati ſūt inimici noſtri contra nos. ℟. Cōtere fortitudinē illoꝝ domine. ℣. Eſto nobis domine turris fortitudinis. ℟. A facie inimicorum. ℣. Muro tuo inexpugnabili circūcinge nos dn̄e. ℟. Et armis tuę potētie protege nos deus noſter. ℣. Exaudiat dominus orationes noſtras: ⁊ recōcilietur nobis. ℟. Nec nos deſerat in tpe malo. ℣. Diſperde in virtute tua inimicos noſtros dn̄e. ℟. Et depone eos ꝓtector noſter. ℣. Dn̄e exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

O Mnipotēs ſempiterne deus, a belloruʒ nos q̄s turbine fac quietos: qa bona nobis cuncta pręſtabis, ſi pacem dederis mētis ⁊ corpis. Per chr̄m dn̄m. ℟. Amē. Oremus. Oratio.

O Mnipotēs ęterne deus, chriani nominis inimicos virtute tuę q̄ſumus cōprime maieſtatis: vt popul⁹ tuuſ ⁊ fideli integritate lętet, ⁊ temporū tranquillitate ſemper exultet. Per chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

D Eus, cui regnū eſt oium ſeculoꝝ, ſupplicationes noſtras clementer exaudi: ⁊ chriſtianoꝝ regnū tibi ſubditū protege: vt in tua virtute fidentes, ⁊ tibi placeāt: ⁊ ſup oia regna pręcellant. Per chriſtū dn̄m nr̄m. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

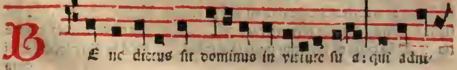
D Eus cōditor mūdi, ſub cuius arbitrio oiuʒ ſeculorū ordo decurrit: adeſto ꝓpiti⁹ inuocationib⁹ nr̄is: ⁊ trāquillitatē pacis pn̄tib⁹ cōcede tpib⁹: vt in laudib⁹ miſericordię tuę inceſſabili exultatione lętemur. Per dominum. Benedicamus dn̄o. ℟. Deo grās. Cantet miſſa aſſignata in miſſali pro tpe belli.

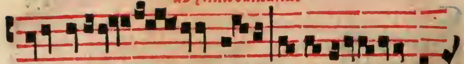
De proceſſione facienda pro victoria habita de inimicis.

Congregato clero ⁊ populo in eccleſia: ⁊ ordinata proceſſione ſolenni, ⁊ feſtiua, pceſſio more ſolito incipiat procedere, ⁊ cantores alta voce incipiant hymnum. Te deum laudamus. ⁊ chorus ipſam proſequatur. Quo completo cātentur hymni ad propoſitū. vz. Jeſu noſtra redēptio. Jeſu ſaluator ſeculi. vt in feſto oium ſcōꝝ. Aue maris ſtella. hymni de āgelis, ⁊ alij vt videbit, vſqz ad introitū eccliē, vbi finiēda eſt pceſſio. Et cū fuerint in ecclia cātēt ſequens ℟. aña, pſalmos, ⁊ orōnes. ℟.

Finita reſumptione poſt Gloria patri. incipiatur antiphona. Benedictus. ⁊ tota dicatur ante pſal. ⁊ poſt pſalmum. Aña.

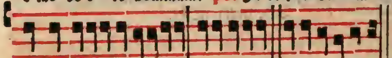

bilum re de git i ni micos no ſtros: vt non de fi ci at laus

e ius de o re dominum. ps. Iu bi la te deo omnis ter ra:

totus di cat cum Gloria

pſalmum dicite nomini eius: date gloriam. E v o v a e. pſi. ps.

Iubilate deo oīs terra: pſalmū dicite noi eius, date gloriā laudi eius. Dicite deo ꝙ̄ terribilia ſunt opa tua dñe: in multitudine virtutis tuę mētient tibi inimici tui. Oīs terra adorat te ꝛ pſallat tibi: pſalmū dicat nomini tuo. Uenite ꝛ videte opa dei, terribilis in cōſilijs ſup filios hoiū. Qui cōuertit mare in aridā: flumina ptranſibunt pede, ibi lętabimur in ipſo. Qui dominat in ꝟtute ſua i ęternū: oculi eiꝰ ſup gētes reſpiciūt: q exaſperant nō exaltētur in ſemetipſis. Bñdicite gentes deū nr̄m: ꝛ auditā facite vocē laudis eiꝰ. Qui poſuit aiam meam ad vitā, ꝛ nō dedit in cōmotionem pedes meos. Qm̄ pbaſti nos deꝰ: igne nos examinaſti ſicut examinatur argentū. Induxiſti nos in laqueū: poſuiſti tribulationes in dorſo nr̄o: impoſuiſti homines ſup capita nr̄a. Trāſiuimus p ignē ꝛ aquā, ꝛ eduxiſti nos in refrigerium. Introibo in domū tuā in holocauſtis: reddam tibi vota mea quę diſtinxerūt labia mea. Et locutū eſt os meū: in tribulatione mea. Holocauſta medullata offerā tibi cum incenſo arietū: offerā tibi boues cū hircis. Uenite, audite ꝛ narrabo oēs q timetis deū: quāta fecit animę meę. Ad ipſum ore meo clamaui, ꝛ exultaui ſub lingua mea. Iniqtatē ſi aſpexi in corde meo: nō exaudiet dñs. Propterea exaudiuit deꝰ: ꝛ attēdit voci deprecationis meę. Bñdictꝰ deꝰ: q nō amouit orōnē meā, ꝛ miſericordiā ſuā a me. Gloria. Repetita poſt pſal. Añā. dicatur Kyrie ele. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter. Et ne nos. ℣. Bñdicimus te dñm deū regē celi. ℟. Qm̄ abs te eſt victoria ꝛ ſapiētia. ℣. Dñs deus nr̄ nō ſcōm potētiā armorū. ℟. Sed vt ſibi placet dat dignis

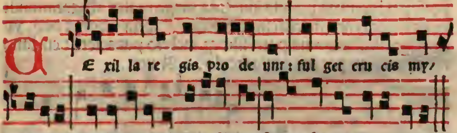
gnis victoriã. ℣. Cõfiteãtur dño miſericordie eius. ℟. Et mirabilia eius filiis hominum. ℣. Dñe exaudi. ℟. Et clamor. ℣. Dñs vobi. Oremus.

DEus cuius miſericordię nõ eſt numerus, ⁊ bonitatis infinitus es theſaurus, tuę piiſſime maieſtati ꝓ collatis nobis donis grãs agim⁹ tuã ſemꝑ clemẽtiã exorãtes: vt q te inuocãtibus poſtulata ꝯcedis, eoſdẽ nõ deſerẽs ad pręmia futura diſponas. Per chriſtũ dñm nrm. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

ORationũ noſtrarũ petitiones cũ gratiaꝝ actionibus ſuſcipe dñe, quęſumus, ⁊ pręſta: vt quos exaudire, ⁊ incolumes ſeruare dignatus es: ab omni in poſterũ aię ⁊ corporis aduerſitate cuſtodias: ⁊ ſemper in tuo ſeruitio ⁊ amore cõcreſcãt. Per chriſtu dominũ noſtrum. ℟. Amen. Oremus. Oratio.

DEus q neminẽ in te ſperantez nimiũ affligi ꝑmittis: ſed piũ precibus pręſtas auditũ: petitionibus noſtris votiſqꝫ ſuſceptis optatis: grãs agimus: dona libam⁹: te piiſſime deprecãtes: vt ꝑ hęc tua bñficia, q̃ nobis cõferre dignatus es, tuũ ſemper magnificare nomen cõcedas. Per dñz. Bñdicamus dño. ℟. Deo grãs. Poſtea cãtetur iuxta ſm deuotionez ſacerdotis cum orationibus btẽ marię virginis, ⁊ btõꝝ apoſtoloꝝ petri ⁊ pauli, ⁊ patroni illius ciuitatis vel terrę cuz debita ſolẽnitate.

¶ Hymni cantandi in proceſſionibus ad libitum. Hymnus.

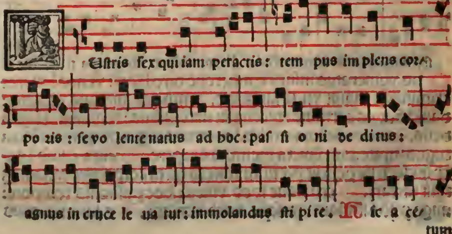

QUo vulneratus inſuper: mucrone diro lãceę: vt nos lauaret crimine: manauit vnda ſanguine. Impleta ſunt quę concinit: dauid fidelis carmine: dicens in nationibus: regnauit a ligno deus. Arbor decora ⁊ fulgida: ornata regis purpura: electa digno ſtipite: tam ſancta membra tangere. Beata cuius brachiis: ſecli pependit pretium: ſtatera facta corporis: prędamqꝫ tulit tartari. O crux aue ſpes vnica: hoc paſſionis tempore: auge piis iuſtitiam: reiſque dona veniam. Te ſumma deus

trinitas:collaudet omnis ſpiritus:quos per crucis myſterium: ſaluas rege per ſecula. Amen. Hymnus.

De parētis ꝓtoplaſti:fraude facta ꝯdolens:qñ pomi noxiā lis:moꝛte moꝛſu coꝛruit:ipſe lignū tūc notauit,dāna ligni vt ſol-ueret. Hoc opus noſtrę ſalutis:oꝛdo depopoſcerat:multifor-mis proditoꝛis:ars vt artem falleret,⁊ medelam ferret inde:ho-ſtis vnde leſerat. Quādo venit ergo ſacri plenitudo tēpoꝛis: miſſus eſt ab arce patris,natus oꝛbis conditoꝛ:ac de ventre vir-ginali,caro factus prodijt. Uagit infans inter arcta, cōditus pręſepia,membꝛa pannis inuoluta,virgo mater alligat:manus pedes atqꝫ crura,ſtricta cingit faſcia. Gloꝛia ⁊ honoꝛ deo, vſ-quequo altiſſimo:vna patri filioqꝫ,inclyto paracleto: cui laus eſt ⁊ poteſtas,per immenſa ſecula. Amen. Hymnus.

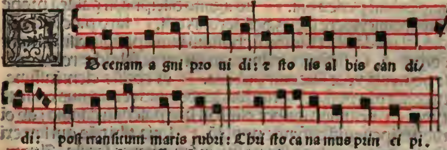

tum

Crux fidelis inter omnes, arboꝛ vna nobilis: nulla ſylua talem pꝛofert, fronde, floꝛe, germine: dulce lignum dulces clauos, dulce pondus ſuſtinet. Flecte ramos arboꝛ alta, tenſa laxa viſcera, ⁊ rigoꝛ lenteſcat ille: quem dedit natiuitas: vt ſuperni membra regis, miti tendas ſtipite. Sola digna tu fuiſti, ferre ſecli pꝛetium: atq; poꝛtum pꝛeparare: nauta mundo naufrago: quem ſacer cruoꝛ perunxit, fuſus agni coꝛpoꝛe. Gloria ⁊ honoꝛ deo, vſquequo altiſſimo: vna patri filioq;, inclyto paracleto: cui laus eſt ⁊ poteſtas, per immenſa ſecula. Amen.

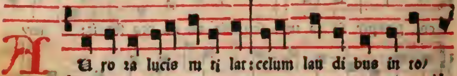
¶ In diebus dominicis poſt paſcha ad veſperas. Hymnus.

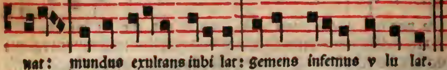

Cuius coꝛpus ſanctiſſimū: in ara crucis toꝛridū: cruoꝛe eius roſeo: guſtando viuimus deo. Pꝛotecti paſche veſpere: a deuaſtāte angelo: erepti de duriſſimo: pharaonis imperio. Iam paſcha noſtrum chꝛiſtus eſt: qui immolatus agnus eſt: ſynceritatis azyma, caro eius oblata eſt. O vere digna hoſtia, per quam fracta ſunt tartara: redempta plebs captiuata, reddita vite pre/

mia. Cū ſurgit chriſtus tumulo, victor redit de baratbro: tyrānum trudens vinculo: ⁊ reſerans paradiſum. Queſumus author omnium: in hoc paſchali gaudio: ab omni mortis impetu: tuum defende populum. Gloria tibi domine: qui ſurrexiſti a mortuis: cū patre ⁊ ſancto ſpiritu: in ſempiterna ſecula. Amen.

¶ Ab octaua paſche vſq ad aſcēſionē ad laudes Hymnus.

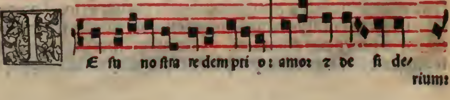

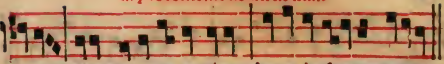

Cum rex ille fortiſſimus, mortis confractis viribus: pede conculcans tartara, ſoluit a pena miſeros. Ille, qui clauſus lapide, cuſtoditur ſub milite: triumphans pompa nobili, ſurgit victor de funere. Solutis iam gemitibus, ⁊ inferni doloribus: quia ſurrexit dominus, reſplendens clamat angelus.

Triſtes erant apoſtoli, de nece ſui dñi: quem pena mortis crudeli ſerui damnarunt impij. Sermone blando angelus, p̄dixit mulieribus: in galilea dñs, videndus eſt quā tocyus. Ille duꝫ pergūt cōcite, apoſtolis hoc dicere: videntes eū viuere, oſculant pedes dñi. Quo agnito diſcipuli, in galileā propere: pergunt videre facieꝫ, deſiderataꝫ dñi. Claro paſchali gaudio, ſol mūdo nitet radio: cū chriſtum iam apoſtoli, viſu cernunt corporeo. Oſtēſa ſibi vulnera, in xp̄i carne fulgida: reſurrexiſſe dominuꝫ, voce fatentur publica. Rex chriſte clemētiſſime, tu corda nr̄a poſſide: vt tibi laudes debitas reddamus omni tēpore. Queſumus autbor oīum, in hoc paſchali gaudio: ab oī mortis ip̄etu: tuū defende populū. Gloria tibi dn̄e, qui ſurrexiſti mortuis, cū patre ⁊ ſancto ſpū, in ſempiterna ſecula. Amen.

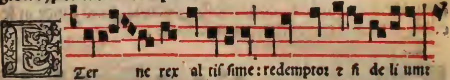
¶ In Aſcenſione domini ad veſperas ⁊ laudes Hymnus.

ti um: deus cre a tor omni um: homo in fine tem po rum:

Q uę te vicit clementia, vt ferres noſtra crimina, crudelem mortem patiens, vt nos a morte tolleres? I nferni clauſtra penetrans, tuos captiuos redimens: victor triumpho nobili, ad dextram patris reſidens. I pſa te cogat pietas, vt mala noſtra ſuperes: parcendo ⁊ voti compotes, nos tuo vultu ſaties. T u eſto noſtrum gaudium, qui es futurus pręmium: ſit noſtra in te gloria, per cuncta ſemper ſecula. Amen.

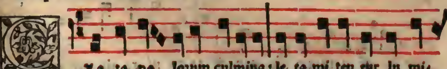

Ter ne rex al tiſ ſime: redemptor ⁊ fi de li um:

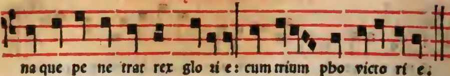

quo mors ſo lu ta de perit: da tur tri umphus gra ti ę.

S candens tribunal dexterę, patris poteſtas omnium: collata ieſu celitus, quę non erat humanitus. V t trina rerum machina, cęleſtium, terreſtrium: ⁊ infernorum condita, flectant genu iam ſubdita. T remunt videntes angeli, verſa vice mortalium: culpat caro, purgat caro, regnat deus dei caro. T u Chriſte noſtrum gaudium, manens olympo pręditum, mundi regis qui fabricam, mundana vincens gaudia. H inc te pręcantes quęſumus: ignoſce culpis omnibus: ⁊ corda ſurſuꝫ ſubleua, ad te ſuperna gratia. V t cũ rubente cęperis, clarere nube iudicis, penas repellas debitas, reddas coronas perditas. T u eſta noſtrum gaudium, qui es futurus promiuꝫ: ſit noſtra in te gloria, per cuncta ſemper ſecula. G loria tibi domine, qui ſcandis ſuper ſydera: cum patre ⁊ ſancto ſpiritu, in ſempiterna ſecula. Amen. Hymnus.

La ta po lorum culmina: le ta mi ten tur lu mi-

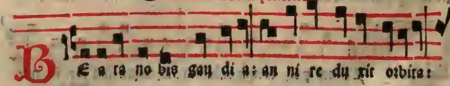
Qui moriturus venerat, perempta morte remeat: victor ad aſtra nobilis, raptis gehennę ſpolijs. Acliuis vt erigeret; venditus vt redimeret: ſpretis errantem paſcuis, ouem reportat ſcapulis. Iam caro lutum deſpice, cęlum tellus ingredere: nam membris via ſternitur, qua caput ire cernitur. Ieſu decus angelicum, dulcedo, deſiderium, ⁊ nos totis viſceribus, fac te ambire quęſumus. Da nobis in te viuere, ad tę cor noſtrum dirige: accendat noſtra pectora, tuus amor in ſecula. Gloria tibi domine: qui ſcandis.

In feſto pentecoſtes ad veſperas. Hymnus.

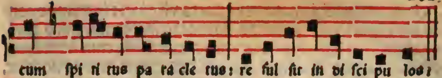

Qui paracletus diceris, donum dei altiſſimi: fons viuus, ignis, charitas, ⁊ ſpiritalis vnctio. Tu ſeptiformis munere, dextrę dei tu digitus: tu rite promiſſo patris, ſermone ditans guttura. Accende lumen ſenſibus: infunde amorem cordibus: infirma noſtri corporis, virtute firmans perpeti. Hoſtem repellas longius, pacemq; dones protinus: ductore ſic te preuio: vitemus omne noxium. Per te ſciamus da patrem, noſcamus atque filium: te vtriuſque ſpiritum, credamus omni tempore. Gloria patri domino, natoque qui a mortuis: ſurrexit ac paracleto, in ſeculorum ſecula. Amen.

Ad laudes hymnus.

cum

Ignis vibrante lumine,linguę figuraʒ detulit:verbis vt eſſent profluí,⁊ charitate feruidi. Linguis loquuntur oíum,turbę pauent gentiliuʒ: muſto madere deputant,quos ſpũs repleuerat. Patrata ſunt hęc myſtice,paſchę peracto tempore:ſacro dierum numero,quo lege fit remiſſio. Te nũc deus piiſſime,vultu precamur cernuo,illapſa nobis celitus,largire dona ſpiritus. Iam chřs aſtra aſcẽderat,regreſſus vnde venerat:pmiſſuʒ patris munere,ſanctũ daturus ſpũʒ. Solennis vrgebat dies,quo myſtico ſeptẽplici, orbis volutus ſepties, ſignat beata tẽpora. Dũ hora cũctis tertia,repente mũdus intonat:orãtib⁹ aplis.deo veniſſe nũciat. De patris ergo lumine,decorus ignis miſſus eſt:qui fida chriſti pectora,calore verbi compleat. Impleta gaudẽt viſcera,afflata ſctõ ſpiritu:voces diuerſas intonãt,fant dei magnalia. Ex oi gente cogniti, gręcis,latinis,barbaris:cũctiſqʒ admirãtib⁹,linguis loquunt oíum. Iudea tũc incredula,veſana toruo ſpũ, ructare muſti crapulã, alumno chři cõcrepat. Sed ſignis ⁊ virtutibus,occurrit ⁊ docet petrus:falſa ,pfari pfidos,iohelis teſtimonio. Dudum ſacrata pectora,tua repleſti gra:dimitte nũc peccamina, ⁊ da geta tpa. Glia pri dño,natoqʒ q a mortuis:ſurrexit ac paracleto, i ſeculorũ ſecula.Amẽ. ¶ Hymni de ſacratiſſimo ſacramẽto.

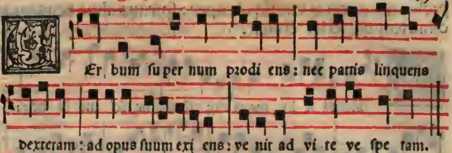

Nobis datus nobis natus, ex intacta virgine: ⁊ in mundo conuerſatus, ſparſo verbi ſemine, ſui moras incolatus, miro clauſit ordine. In ſupreme nocte cene, recumbens cum fratribus: obſeruata lege plene cibis in legalibus, cibum turbe duodene, ſe dat ſuis manibus. Verbum caro panem verum, verbo carnem efficit: fitqꝫ ſanguis Chriſti merum, etſi ſenſus deficit: ad firmandum cor ſyncerum, ſola fides ſufficit. Tantum ergo ſacramentum, veneremur cernui: ⁊ antiquum documentum, nouo cedat ritui, preſtet fides ſupplementum, ſenſuum defectui. Genitori genitoqꝫ laus ⁊ iubilatio: ſalus, honor virtus quoqꝫ ſit ⁊ benedictio: procedenti ab vtroqꝫ compar ſit laudatio. Amen. Hymnus.

Noctis recolit cena nouiſſima, qua chriſtus creditur agnū ⁊ azyma: dediſſe fratribus iuxta legitima, priſcis indulta patribus. Poſt agnum typicū expletis epulis: corpus dñicum datum diſcipulis: ſic totum omnibus quod totum ſingulis, eius fatemur manibus. Dedit fragilibus corporis ferculū, dedit ⁊ triſtibus ſanguinis poculum, dicens accipite quod trado vaſculum, omnes ex eo bibite. Sic ſacrificium iſtud inſtituit, cuius officiū committi voluit, ſolis preſbyteris quibus ſic congruit, vt ſumant ⁊ dent ceteris. Panis angelicus fit panis hominum, dat panis celicus figuris terminum: o res mirabilis manducat dominum pauper, ſeruus ⁊ humilis. Te ſumma deitas vnaqꝫ poſcimus ſic nos tu viſita, ſicut te colimus: per tuas ſemitas duc nos quo tendimus ad lucem quam inhabitas. Amen. Hymnus.

Verbum

In morte a diſcipulo, ſuis tradēdus emulis: prius in vite fercu-
lo, ſe tradidit diſcipulis. Quibus ſub bina ſpecie carnē dedit ⁊
ſanguinē: vt duplicis ſubſtātie totū cibaret hoīe3. Se naſcens
dedit ſociū, ꝯueſcēs in edulium: ſe moriēs in pretiū, ſe regnās dat
in premium. O ſalutaris hoſtia, q̄ celi pandis oſtiū, bella p̄mūt
hoſtilia, da robur, fer auxilium. Vni trinoq3 dn̄o, ſit ſempiterna
gloria: qui vitam ſine termino, nobis donet in patria. Amen.

In Natiuitate ſancti ioannis baptiſte. ad veſpas hymnus.

Nuncius celſo veniens olympo, te p̄ri magnū fore naſciturum:
nomē ⁊ vite ſeriē gerēde, ordine p̄mit. Ille p̄miſſi dubi⁹ ſupni,
pdidit prompte modulos loq̄le: ſ3 reformaſti genit⁹ pempte orga-
na vocis. Ventris obſtruſo poſit⁹ cubili: ſenſeras regē thala-
mo manentē3: hinc parens nati meritis vterq3: abdita pandit.
Antra deſerti teneris ſub annis, ciuiu3 turmas fugiēs pe-
tiſti: ne leui ſaltem maculare vita3 famine poſſes. Pre-
buit hirtum tegimen camelus, artubus ſanctis ſtrophium bi-
dentes: cui latex hauſtum ſociata paſtum, mella locuſtis. Ce-
teri tantum cecinere vatum, corde preſago iubar affuturum: tu
quidem mundi ſcelus auferentem, indice prodis. Non fuit va-
ſti ſpatium per orbis, ſanctior quiſq̄ genitus ioanne: qui nefas
ſecli meruit lauantē3, tingere lymphis. Gloria patri genitēq3

proli: ⁊ tibi compar vtriuſqꝫ ſemper: ſpiritus alme deus vnus omni tempore ſecli. Amen. Ad laudes hymnus.

Serta terdenis alios coronant, aucta crementis duplicata quoſdam: trina centeno duplicata fructu, te ſacer ornant. Hinc potens noſtri meritis opimis: pectoris duros lapides repelle: aſperum planans iter ⁊ reflexos, dirige calles. Ut pius mundi ſator ⁊ redemptor, mentibus pulſa liuione puris: rite dignetur veniens ſacratos, ponere greſſus. Laudibus ciues celebrant ſuperni, te deus ſimplex pariterqꝫ trine: ſupplices ac nos veniam precamur: parce redemptis. Amen.

De ſanctis apoſtolis Petro ⁊ Paulo. Hymnus.

Ianitor celi, doctor orbis pariter: iudices ſecli, vera mundi lumina: per crucem alter, alter enſe triumphans, vite ſenatum laureati poſſident.

Oliue bine pietatis vnice: fide deuotos, ſpe robuſtos maxime: fonte repletos charitatis, poſt mortem carnis impetrate viuere. Sit trinitati ſempiterna gloria: honor pote
ſtas

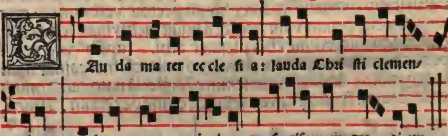
ſtas atque iubilatio : in vnitate cui manet imperium : ex tunc ⁊ modo : per ęterna ſecula. Amen.

¶ Ad laudes Hymnus.

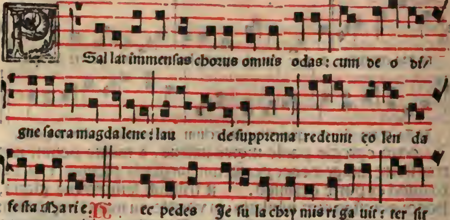
Doctor egregie paule mores inſtrue, ⁊ mente polum nos tranſferre ſatage: donec perfectum largiatur plenius, euacuato quod ex parte gerimus. Sit trinitati ſempiterna gloria, honor poteſtas atq; iubilatio: in vnitate cui manet imperium: ex tunc ⁊ modo per ęterna ſecula. Amen.

¶ Hymni de beata Maria magdalena.

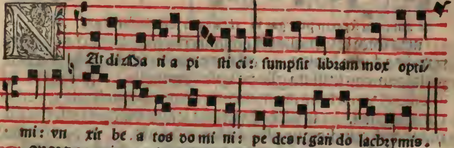

Maria ſoror lazari: quę tot cõmiſit crimina: ab ipſa fauce tartari, redit ad vitę limina. Poſt fluxę carnis ſcãdala: fit ex lebete phiala: in vas trãſlata glię, de vaſe cõtumelię. Egra currit ad medicũ, vas ferens aromaticum: ⁊ a morbo multiplici, verbo curat medici. Surgẽtẽ cũ victoria, ieſum videt ab inferis: prima meret gaudia, quę plus ardebat ceteris. Uni deo ſit glĩa, pro multiformi grã: qui culpas ⁊ ſupplicia remittit ⁊ dat pmia.

E Amen. ¶ Hymnus ſequens cantatur in eodem tono.
Eterni patris vnice nos pio vultu reſpice: q magdalenā hodie: vocas ad thronū glorię. In theſauro repoſita regis eſt dragma pdita: gēmaq; lucet inclyta, de luto luci reddita. Ieſu dulce refugiū, ſpes vna penitētiū: p peccatricis meritum: peccati ſolue debitū. Pia mater et humilis, naturę memor fragilis, in huius vitę fluctibus, nos rege tuis pcibus. Uni deo ſit glia, p multiformi gra; q culpas et ſupplicia remittit et dat pmia. amē.

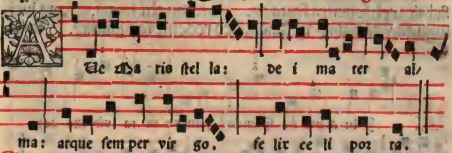

et prom capitis capillis, verticis chri venerāda fudit: hęc alabaſtrum. Extat hęc multū mulier btā: quę caput regis manibus perūxit: queq; diuinū ſitienter hauſit pectore verbum. Morte ſurgētem cito prima vidit: nec locū liquit lachrymās ſepulchri: donec agnouit rediſſe chrm pleniter orbi. Lapſib⁹ vitę veniā pcātrix deo ſumma pietate clara, quo frui tecū mereamur agni luce p euū. Gloria pri reſonemus oēs: gloriā nato canat omnis ordo: flamini ſancto pia vox reſultet, omne per euum. Amen.

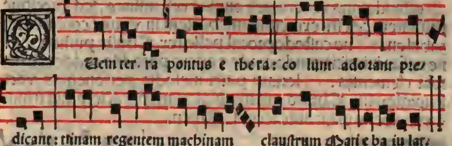

Honor decus imperium ſit trinitati vnicę: patri nato paracleto:

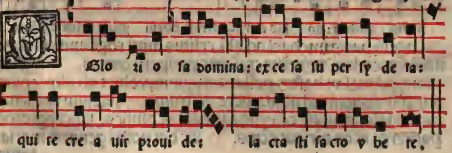
to:p infinita ſecula. Amen. ¶ Hymnus de btã virgine maria.

S umẽs illud aue gabrielis ore:funda nos in pace:mutãs eue nomen. S olue vincla reis:pfer lumẽ cecis:mala nr̃a pelle:bona cũcta poſce. M õſtra te eſſe mr̃ez,ſumat p te p̃ces:q p nobis natus,tulit eſſe tu⁹. V irgo ſingularis inter oẽs mitis: nos culpis ſolutos:mites fac ꝛ caſtos. V itã preſta puram: iter para tutũ, vt videtes Jeſuz ſemp colletemur. S it laus deo pr̃i:ſummo chřo dec⁹:ſpiritui ſctõ tribus honor vnus. Amẽ. Hymnus.

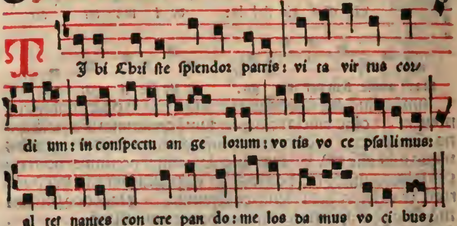

C ui luna ſol ꝛ oĩa deſeruiunt per tpa: perfuſa celi grã geſtant puelle viſcera. B eata mater munere,cuius ſupnus artifex:mũdũ pugillo continens,ventris ſub arca clauſus eſt. B eata celi nuncio,fecunda ſancto ſpiritu:deſideratus gentibus,cuius per aluum fuſus eſt. G loria tibi dñe,qui natus es de virgine, cum

Quod eua triſtis abſtulit, tu reddis almo germine, intrẽt vt aſtra flebiles, cęli feneſtra facta es. Tu regis alti ianua, ⁊ porta lucis fulgida, vitã datã ꝑ virginẽ, gẽtes redemptę plaudite. Gloria.

In feſto ſancti Michaelis ad veſperas. Hymnus.

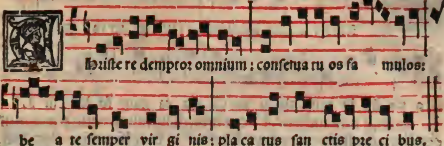
Collaudamus venerantes omnes cęli milites, ſed pręcipue primatem cęleſtis exercitus: michaelem in virtute conterentez zabulon. Quo cuſtode procul pelle, rex Chriſte piiſſime: omne nefas inimici mundo corde ⁊ opere, paradiſo redde tuo nos ſola clementia. Gloriam patri melodis perſonemus vocibus: gloriam Chriſto canamus: gloriam paracleto: qui trinus ⁊ vnus deus extat ante ſecula. Amen. Ad laudes hymnus.

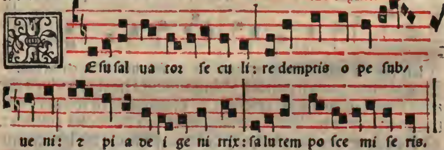
Angelũ pacis michael ad iſtã, cęlitus mitti rogitamus aulaz: nobis vt crebro veniente creſcant, proſpera cuncta. Angelus fortis gabriel vt hoſtez, pellat antiquum, volitet ab alto ſępius templũ veniens ad iſtud, viſere noſtrum. Angelum nobis medicum ſalutis, mitte de cęlis raphael vt omnes, ſanet ęgrotos pariterqz nr̃os, dirigat actus. Hinc dei noſtri genitrix maria: totus

totus ⁊ nobis chorus angelorum: ſemp aſſiſtat ſimul ⁊ beata, cōcio tota. Pręſtet hoc nobis deitas beata, patris ac nati pariterq; ſancti, ſpiritus cuius reboat in omni gloria mūdo. Amen.

¶ In feſtiuitate omnium ſanctorum ad veſperas. Hymnus.

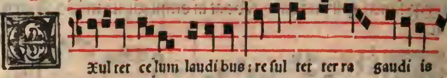
Beata quoq; agmina, celeſtium ſpirituum: pręterita, pręſentia, futura mala pellite. Vates ęterni iudicis, apoſtoliq; domini, ſuppliciter expoſcimus, ſaluari veſtri precibus. Martyres dei inclyti, confeſſoreſq; lucidi: veſtris orationibus, nos ferte in celeſtibus. Chori ſanctarum virginum, monachorumq; omnium: ſimul cum ſanctis omnibus, conſortes Chriſti facite. Gentem auferte perfidam: credentium de finibus: vt Chriſto laudes debitas, perſoluamus alacriter. Gloria patri ingenito, eiuſq; vnigenito: vna cum ſancto ſpiritu, in ſempiterna ſecula. Amen. Ad laudes hymnus.

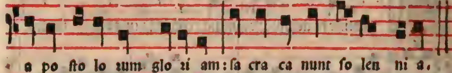

Cetus omnes angelici, patriarcharum cunei: ⁊ prophetarum merita, nobis precentur veniam. Baptiſta chriſti preuius, ⁊ claviger ęthereus: cum ceteris apoſtolis, nos ſoluant nexu criminis. Chorus ſacratus martyrum, confeſſio ſacerdotum: ⁊ virginalis caſtitas, nos a peccatis abluat. Monachorum ſuffragia: omneſq; ciues celici: annuant votis ſupplicum, ⁊ vitę poſcant pręmium. Laus, honor, virtus, gloria, deo patri ⁊ filio: ſan-

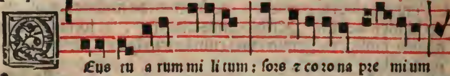
cto ſimul paraclyto, in ſeculorum ſecula. Amen.

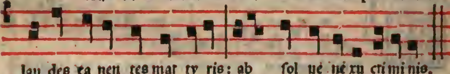
In natalitijs apoſtoloꝝ ad veſpas ⁊ ad laudes. Hymnus.

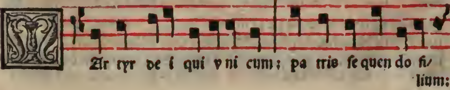

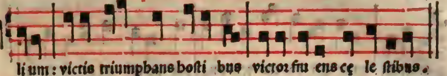
Vos ſecli iuſti iudices, ⁊ vera mundi lumina: votis precamur cordium, audite preces ſupplicum. Qui celū verbo clauditis, ſeraſq; eius ſoluitis: nos a peccatis oībus, ſoluite iuſſu q̄ſumus. Quorū precepto ſubditur, ſalus ⁊ languor oīum: ſanate egros moribus: nos reddētes virtutibꝰ. Ut cū iudex aduenerit, chr̄s in fine ſeculi: nos ſempiterni gaudij, faciat eſſe cōpotes. Deo patri ſit gloria, eiuſq; ſoli filio: cum ſpiritu paracleto, ⁊ nūc ⁊ in perpetuum. Amen. De vno martyre. Hymnus.

Hic nempe mundi gaudia, ⁊ blandimenta noxia: caduca rite deputans, peruenit ad celeſtia. Penas cucurrit fortiter, ⁊ ſuſtulit viriliter: ꝑ te effundēs ſanguinē, eterna dona poſſidet. Ob hoc precatu ſupplici, te poſcimus pijſſime: in hoc triumpho martyris, dimitte noxam ſeruulis. Laus ⁊ perennis gloria, deo patri ⁊ filio: ſancto ſimul paracleto, in ſeculorum ſecula. Amen. Ad laudes. Hymnus.

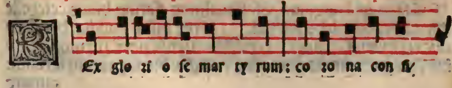

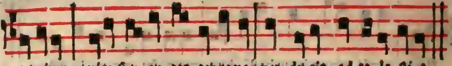
Qui precatus munere, noſtrum reatum dilue: arcens mali contagiū, vitę remouens tędium. Soluta ſunt iam vincula, tui ſacrati corporis: nos ſolue vinclis ſeculi, amore filij dei. Deo patri ſit gloria, eiuſq; ſoli filio, cum ſpiritu paracleto, et nunc et in perpetuū. Amē. ¶ De pluribus martyribus ad veſpas hymnus.

Hi ſunt quos re ti nens mundus inhorruit: ipſum nam ſterili flore per aridum: ſpreuere penitus: teq; ſecuti ſunt: rex chriſte bone celitus. Hi pro te furias atq; ferocia: calcarunt hominum ſeuaq; verbera: ceſſit his lacerans fortiter vngula: nec carpſit penetralia. Ceduntur gladijs more bidentium, non murmur reſonat, non querimonia: ſed corde tacito mens bene conſcia, conſeruat patientiam. Quę vox quę poterit lingua retexere, quę tu martyribus munera pręparas? rubri nam fluido ſanguine laureis, ditantur bene fulgidis. Te ſumma deitas vnaq; poſcimus: vt culpas abluas, noxia ſubtrahas: des pacē famulis, nos quoq; gloriam, per cuncta tibi ſecula. Amen.

¶ De pluribus martyribus ad laudes. Hymnus.

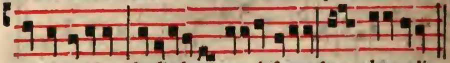

A urem benignā ꝯtinus: appone nr̄is vocibus: trophea ſacra pāgim⁹: ignoſce qđ deliquimus. T u vincis in martyrib⁹: par cēdo ꝯfeſſorib⁹: tu vice nr̄a crimina, donādo idulgētiā. D eo pr̄i ſit glīa: eiuſqȝ ſoli filio: cū ſpū paracleto: ⁊ nūc ⁊ i ꝑpetuū. Amē.

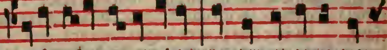
¶ In Natalitijs vnius confeſſoris ad veſperas. Hymnus.

Q ui pius prudēs, humilis, pudic⁹, ſobrius, caſtus fuit ⁊ quietus: vita dū pſens vegetauit eius: corporis artus. A d ſacrū cuius tu mulū frequēter, mēbra languētū modo ſanitati, quolibet mor bo fuerint grauata, reſtituūtur. V nde nūc nr̄ chor⁹ in honore, ipſius hymnū canit hūc libēter: vt pijs eius meritis iuuemur, om ne p euū. S it ſalus illi decus atqȝ virtus: q ſupra celi reſidens cacumē, totius mūdi machinā gubernat, trinus ⁊ vnus. Amen.

¶ In natalitijs vnius cōfeſſoris pōtificis ad laudes, hymnus.

T ui ſacri, quā nominis, cōfeſſor almus claruit: huius celebrat annua, deuota plebs ſolēnia. Q ui rite mūdi gaudia: huius cā duca reſpuēs, cū angelis celeſtibus letus potit̄ pmijs. H u/ ius benignus annue: nobis ſeq veſtigiā: huius precatu ſeruulis: dimitte

dimitte noxam criminis. Sit chriſte rex piiſſime, tibi patriqȝ gloria: cum ſpiritu paracleto, ⁊ nunc ⁊ in perpetuum. Amen.

¶ In Natalitijs vnius confeſſoris ad laudes. Hymnus.

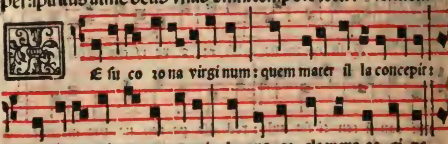

Da ſupplicanti cetui, obtentu huius optimi: remiſſionem criminum, rumpendo nexum vinculi. Anni recurſo tempore: dies illuxit lumine: quo ſanctus hic de corpore: polum migrauit prę potēs. Hic vana terrę gaudia, ⁊ lutulenta prędia, polluta ſorde deputans, ouans tenet cęleſtia. Te chriſte rex piiſſime, hic confitendo iugiter, calcauit hoſtē fortiter, ſuperbū ac ſatellitē. Virtutum actu ⁊ fide confeſſionis ordine: ieiuna mēbra deferens, dapes ſupnas obtinet. Proinde rex piiſſime precamur omnes ſupplices: vt huius almi gratia nobis remittas debita. Gloria tibi domine, gloria vnigenito, vna cum ſancto ſpiritu in ſempiterna ſecula. Amen. ¶ Dę virginibus Hymni.

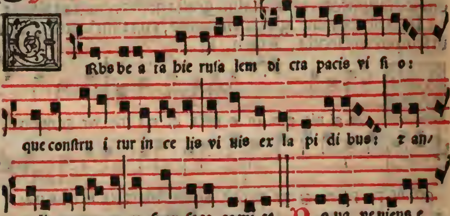
te dum geſſit fragilem domare: corporis ſexum domuit cruentū corpore ſeclum. Unde nec mortē nec amica mortis, ſeua penarum genera paueſcēs: ſanguine fuſo meruit ſacratū ſcandere

re celum. H uius obtentu deus alme noſtris:parce iam culpis vitia remittens:quo tibi puri reſonemus almuz,pectoris hymnum. G loria patri genitęqz proli,ꝛ tibi compar vtriuſqz ſemper:ſpiritus alme deus vnus omni tempore ſecli. Amen.

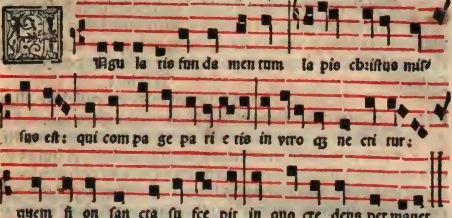
Q ui paſcis iter lilia,ſeptus choreis virginũ:ſpõſus decor⁹ gloria:ſpõſiſqz reddens p̃mia. Q uocũqz pergis virgines:ſequũtur atqz laudib⁹:poſt te canẽtes curſitãt:hymnoſqz dulces pſonant. T e deprecamur largi⁹,nr̃is adauge ſenſib⁹, neſcire prorſus oia,corruptionis vulnera. L aus,honor,virtus,gloria, deo patri,ꝛ filio,ſancto ſimul paracleto in ſeculorum ſecula. Amen.

¶ In dedicatione ecclię ad veſpas ꝛ ad nocturnũ. Hymnus.

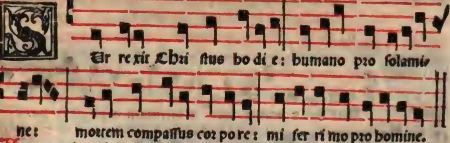

N o ua veniens e celo:nuptiali thalamo:pręparata vt ſpõſata, copuletur domino:plateę ꝛ muri eius ex auro puriſſimo. P ortę nitẽt margaritis,additis patentibus:ꝛ virtute meritorum:illuc introducit: ois q ob chriſti nomen:hic in mundo premitur. T unſionibus, preſſuris:expoliti lapides:ſuis coaptãtur locis,per manũ artificis,diſponũtur pmãſuri,ſacris ędificijs. G loria ꝛ honor deo: vſque quo

quo altiſſimo: vna patri filioqꝫ inclyto paracleto: cui laus eſt ⁊ poteſtas: ⁊ per immenſa ſecula. Amen. Ad laudes hymnus.

O is illa deo ſacra ⁊ dilecta ciuitas, plena modulis in laude ⁊ canoꝛe iubilo: trinū deū vnicūqꝫ cum fauoꝛe pꝛedicat. H oc in tēplo ſumme deus exoꝛatus adueni, ⁊ clemēti bonitate pꝛecuꝫ vota ſuſcipe: largam bñdictionē hic infunde iugiter. H ic pꝛomereant oēs petita acqrere: ⁊ adepta poſſidere cū ſctis perēniter: paradiſuꝫ introire tranſlati in requiē. G loꝛia ⁊ honoꝛ deo vſquequo altiſſimo, vna pꝛi filioqꝫ iclyto paracleto: cui lauꝫ eſt ⁊ poteſtas; per imenſa ſecula. Amen. ¶ In die ſancto paſche dum pceſſio redierit a fontibus, ⁊ fuerit ante ſepulchꝛuꝫ, cōpleta oꝛatione. Pꝛeſta q̄s oipotens deus. per Per dñm noſtruꝫ. Rñſio. Amen. Et dicto Dñs vobiſcum. a ſacerdote, duo clerici cantent hymnuꝫ ſequentem: qui deberet eſſe ſupꝛa in fol. 269.

A pparuit diſcipulis, expoliatis inferis: recuperatis gaudijs: patrię quondam perditis. N os ergo dulci modulo, cūcti canētes pꝛopꝛio: paſchali pleni gaudio: bñdicamuꝫ dño. Dicto hoc

℣, ſub eodē cātu a choro cantetur Alleluia. octo vicibus. Poſtea a predictis duobus dicātur ℣. in eodē tono ipſius hymni.

O Mulieres tremulę, ad galileā pgite: diſcipulis pdicite, q̄ ſurrexit rex glorię. Mulieres ad tumulū, dona ferūt aromatū: albū vidētes angelū, annūciātē gaudiuʒ. Eterna ad ſit claritas, ſurrexit q̄ humanitas: celorū regi maxias, deo dicam⁹ gr̄as. Reiterat a choro ſub eodē cātu. Alleluia. octo vicibus. Poſtea duo clerici dicāt ℣. Surrexit dn̄s de ſepulchro: alleluia. ℟. Qui pro nobis pependit in ligno: allīa. Oremus. Oro.

O Mnipotēs ſempiterne de⁹, q angelū tuū de celo miſiſti, vt ab oſtio monumenti ſaxū magnū ſubleuaret, quiqʒ ſedēs ſup illud teſtimoniū reſurrectiōis dn̄i nr̄i ieſu chr̄i blādo ſermone mulierib⁹ nūciaret, noſqʒ huius ſacratiſſimi ſepulchri hodie gaudijs illuſtrare dignat⁹ es, pſta q̄ſumus, vt q hui⁹ venerabilis ſepulchri charitatē agnouim⁹, p eiuſdē chr̄i dn̄i nr̄i reſurrectionē ad gaudia ęterna puenire mereamur. Qui tecū ⁊ cū ſpiritu ſancto viuit ⁊ regnat. Per oia ſecula ſeculorū. ℟. Amen.

¶ Ordo ad recipiendū proceſſionaliter prelatuʒ, vel legatuʒ.

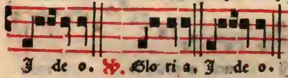
CUm prelatus vel lagatus aliquod oppidum inſigne eſt ingreſſurus, proceſſio cleri ex more loci ordinata cū cruce procedit illi obuiam extra portā oppidi. Et cū legatus ſiue prelatus aduenerit, prelatus eius loci, ſiue primā dignitatē habēs indutus ſuperpelliceo ⁊ pluuiali pretioſo, offert venieti crucem oſculandam: quam legatus, ſeu prelatus ex equo, vel ſi maluerit deſcendens in terram ſuper tapetem ſtratuʒ, genuflexus deuote oſculatur. Tum ſi intrans eſt ep̄s vel maior, aut presbyter, vel ep̄s cardinalis, cantores incipiunt ⁊ pſequuntur añam.

Vel dicat reſponſorium.

Ecce

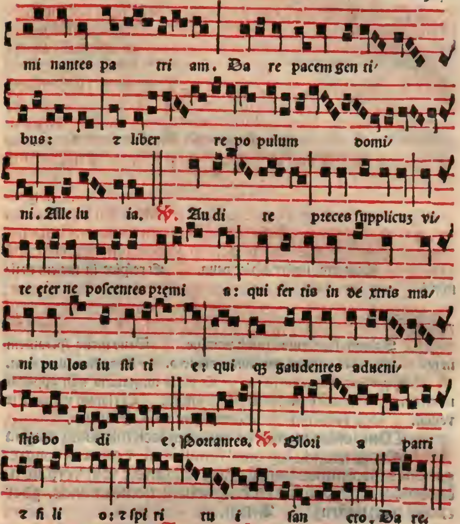
Si vero legatus reci/piendus ſit diaconus cardinalis, cantatur reſponſorium ſequens.

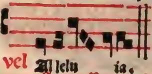

Si autem duo, vel plures reciperentur legati, etiam ſi non eſſent epiſcopi, vel presbyteri cardinales, cantent. Añam.

Poſtea dicat reſponſorium.

vel In porta aũt oppidi cõſueuerũt primiores illius obuiare legato, vel plato primo intrãti, ac illũ benigne ſuſcipere, ꝛ aſſociare: ac baldachinũ ſup cuꝫ deferre. Incepta añ. pceſſio, que locũ habere debet imediate añ crucẽ prelati, ordine ſuo, pgredit: ꝛ cantant poſt dictas añas, ſeu reſponſoria alia cantica, vel hymni prout magis placebit: vſqꝫ ad eccleſiam principalez loci. Equitantes vero omnes equitare debẽt ante proceſſionem. Togati vero debent legatum ſeu prelatuꝫ

ſequi. Cum autem pręlatus ſeu legatus deſcenderit, ⁊ intrauē/
rit portaʒ principalis eccleſię, ⁊ pręlatus eccleſię, ſeu maioreʒ di/
gnitatē habēs, indutus vt ſupra, detecto capite, offert illi aſper/
ſoriū cuʒ aqua benedicta: quod pręlatus ſeu legatus accipiens
aſpergit primo ſeipſum, deinde alios. Tum idem pręlatus ec/
cleſię, ſeu primam dignitatem habens offert ei nauiculam, ali/
quo alio ſacerdote ſuperpelliceo induto thuribulum porrigen/
te, ⁊ legatus ſeu pręlatus imponit incenſum, ⁊ ſtatim pręlatus
eccleſię, ſeu alijs dignior incenſat ipſum pręlatum, ſeu legatum,
ſtantem cum capite detecto more conſueto. Deinde procedūt
ad altare maius eccleſię, ⁊ ibi ſuper faldiſtorio ante infimū gra/
dum altaris parato procumbit ⁊ orat pręlatus ſeu legatus. In/
terim vero pręlatus eccleſię ſeu dignitatem maiorem habens,
ſtans in cornu epiſtolę altaris verſus ad orantem detecto capi/
te dicit, ℣. **Protector noſter aſpice deus.** ℟. **Et reſpice in faciem chri/
ſti tui.** Cum omnibus ſubſequentibus ſi receptus ſit pręlatus,
aut legatus, epiſcopus, vel presbyter cardinalis. Si vero ſit
diaconus cardinalis, omiſſo ℣. precedente; dicit ſequens tan/
tum ℣. **Saluum fac ſeruum tuum domine.** ℟. **Deus meus ſperantem
in te.** ℣. **Mitte ei domine auxilium de ſancto.** ℟. **Et de ſion tuere eum.**
℣. **Nihil proficiat inimicus in eo.** ℟. **Et filius iniquitatis non apponat
nocere ei.** ℣. **Domine exaudi orationem meam.** ℟. **Et clamor meus ad te
veniat.** ℣. **Dn̄s vobiſcum.** ℟. **Et cum ſpiritu tuo. Oremus.** Oratio.

Omnipotēs ſempiterne deus, qui facis mirabilia magna
ſolus: prętende ſup hunc famulū tuū, ⁊ cunctas congre/
gationes illi cōmiſſas ſpiritū gratię ſalutaris, ⁊ vt in veritate ti/
bi cōplaceat, perpetuū ei rorē tuę benedictionis infunde. Per
chriſtū dn̄m noſtruʒ. ℟. Amen. His dictis, cantores cantant
aliquā añaʒ eis magis placenteʒ, de ſctō patrono eccleſię: cum
verſiculo de eodē ſctō. Et cuʒ dr̄ verſiculus ſurgit pręlatus, vel
legatus aſcēdit ad altare, oſculatur illud in medio, ꝓcedit ad cor/
nu eplę, vbi ſtās ad ipſuʒ altare verſus: cātat orōnē de dicto ſcō.
deinde ad mediū altaris reuertitur, vbi ſtans dat benedictionē
ſolēnē populo dicēs. **Sit nomen dn̄i benedictū ⁊c.** Qua data
facit ꝓmulgari p vnū ex ſuis, ſiue ex beneficiatis eccleſię īdulgē/
tias, quas ipſe pręſentibus concedit: deinde pręlatus eccleſię:
⁊ alij dimiſſis paramētis aſſociant illū vſq; ad diuerſoriū ſuuʒ.

¶ Ordo

¶ Ordo ad recipiendum epiſcopum nouiter creatum.

Cum vero nouus prelatus primo ad oppiduꝫ aliquod ſue dioceſis veniens recipitur, loco orationis predicte. Omnipotens ſempiterne deus ꝛc. dicitur ſequens. Oremus. Oratio.

Deus omnium fideliuꝫ paſtor ꝛ rector: famulum tuum, N. quem eccleſie tue preeſſe voluiſti, propitius reſpice: da ei queſumus verbo ꝛ exemplo quibus preeſt proficere, vt ad vitam vna cum grege ſibi credito perueniat ſempiternam. Per chriſtum dominum noſtrum. Reſp. Amen.

¶ Ordo qualiter recipi debeat epiſcopus quando venit ad viſitandas parochias.

Pontifex viſitaturus parochias ſuaſ cũ ad oppida ſue dioceſis peruenerit, recipitur proceſſionaliter eo ordine prout ſupra in receptione prelati, ſeu legati dictum eſt, hoc ſolo dempto ꝙ loco orationis. Omnipotens ſempiterne deus, qui facis mirabilia magna ꝛc. ſeu Deus oium fideliũ paſtor ꝛc. ipſo prelato ante altare in faldiſtorio genua flectẽte dĩ ſequens oõ.

Deus humiliũ viſitator qui eos paterna dilectione cõſolaris: pretẽde ſocietati noſtre gratiã tuam, vt per eos in quibus habitas, tuũ in nobis ſentiamus aduentũ. Per chriſtuꝫ dñm noſtrũ. ℟. Amen. Qua finita pontifex ſurgit, aſcẽdit ad altare maius, oſculatur illud in medio, ꝛ ibidẽ pplo ſolẽniter bñdicit. Deinde verſus ad pplm ſedẽs ibidẽ in aliq̃ ſede, ſeu faldiſtorio: vel ſtanſ apodiatus ad altare, prout ſibi magis placebit: ꝓponit pplo cãs aduentus ſui, qꝛ ſacri canones ꝛ eccleſiaſticus ordo: hoc fieri precipiũt pp multa. ¶ Primo ad abſoluendas aĩas defũctorũ. ¶ Scdo, vt ſciat ꝛ videat qualiter ecclia ipſa ſpũalr ꝛ tpaliter gubernet. Quõ ſe habeat in ornamẽtis. Qualiter ibi eccliaſtica ſacramẽta miniſtrant, ꝛ diuina officia pagunt. Quale ſeruitiũ ibi impẽditur. Qualis ſit vita miniſtroꝝ ꝛ ppli, vt ex offõ inqſitionis ſue: p eũ ſiqua in premiſſis corrigẽda fuerint corrigãtur ꝛ emẽdẽtur. Et precipit fieri libros, ꝛ alia neceſſaria eccliaſtica ornamẽta. ¶ Tertio, ad adulteria, fornicatio-

nes,ſoꝛtilegia:diuinationes,⁊ ſimilia publica in populo puniē/
da,ad quod interdū nō ſufficiūt eccleſiarū rectoꝛes. Oſtendens
diligenter populo q̄ dānabilia ⁊ deteſtanda ſunt crimina ipſa.
¶ Quarto pp caſus,qui de iure vel cōſuetudine ad epiſcopum
dūtaxat ptinere noſcuntur,qui in conſtitutionibus ſynodalibus
continentur,de quibus nullus alius ſe intromittere pōt. Pꝛo/
teſtans plebi,q̄ ſiqs,vel ſiqua in aliquo ipſoꝝ caſuū,vel in quo
cunq̄ʒ alio cōſilio eius indiguerit, paratus ſit benigne audire:⁊
cōſiliū ⁊ abſolutioneʒ impendere ac penitentiā miſericoꝛditer
iniūgere ſalutarem. ¶ Quinto ad exhibendū ſacramentū cō/
firmationis,qd̄ nullus alius niſi ſolus epiſcopus ex diuina ⁊ apo
ſtolica iſtitutione dare poteſt. ¶ Sexto inducit diligenter po/
pulū ad penitētiā,⁊ inſtruit in eccleſiaſticis ſacramentis,⁊ in ar/
ticulis fidei,⁊ qualiter debeāt declinare a malo ⁊ facere bonū.
Fugere vitia,⁊ ſectari virtutes. Alteri nō facere qd̄ ſibi fieri no
lunt. His expletis fit pplo cōfeſſio ⁊ abſolutio generalis, ⁊ in/
dulgētia datur p pontificē. Poſt hec pontifex depoſita cappa,
induitur amictu,ſtola pluuiali violatū vel nigri coloꝛis,⁊ mitra
ſimplici:⁊ ſtans cū mitra iuxta altare,verſus ad populū, incipit
antiphonā. Si iniquitates. Deinde cuʒ miniſtris,ſeu capellanis
ſuis dicit pſal. De pꝛofundis. fol. 184. ⁊ terminetur per Re/
quiem ęternam. Tum dicit totam antiphonam. Si iniquitates
obſeruaueris dn̄e,dn̄e qs ſuſtinebit? Qua dicta depoſita mitra dicit.
Kyrie eleiſon. Chꝛiſte eleiſon. Kyrie eleiſon. Pater noſter.
quod ſecrete cōpletur. Et interim accepto aſperſoꝛio cū aqua
benedicta:tertio aſpergit ante ſe,deinde impoſito incēſo in thu/
ribulo,⁊ illo benedicto eodē modo incēſat. Quo facto pnūciat.
℣. Et ne nos inducas in tēta. ℟. Sed libera nos a ma. ℣. In
memoꝛia ęterna erūt iuſti. ℟. Ab auditione mala nō timebunt. ℣. A poꝛ
ta inferi. ℟. Erue domine animas eoꝛum. ℣. Requiem ęternam dona eis
domine. ℟. Et lux perpetua luceat eis. ℣. Domine exaudi. ℟. Et clamoꝛ.
℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Deus qui inter apoſtolicos ſacerdotes,famulos tuos pō/
tificali feciſti dignitate vigere:pꝛęſta quęſumus,vt eoꝝ
quoq̄ʒ perpetuo aggregentur conſoꝛtio. Per chꝛiſtū dn̄m no/
ſtrum. ℟. Amen. Deinde aqua benedicta,thuriferario,duo/
bus ceroferarijs,Cruce,⁊ clero p̄cedētibus ⁊ cātātibus ℟.

Qui lazarum. cum verſu,ſupra.fol.165. Pontifex cum mitra. exit ad cimiterium. Interim dicens cũ miniſtris ſuis aña3. Si iniquitates obſeruaueris dñe. ps. De profũdis.fol.184. vſq3 ad finem cũ Requiem eternã. ⁊ aña. Si iniquitates obſequaueris dñe, dñe quis ſuſtinebit. Quibus omnibus dictis cum fuerint in medio cimiterij firmãt ſe ſuo ordine:⁊ chorus cantat ℟. Libera me dñe de morte eterna. cum ſuis verſiculis, Requiem eterna3.fol.143. Tum repetitur ℟ Libera me domine. vſq3 ad primum ℣. Interim dum ℟iu3 repetitur: offertur per digniorem eccleſię nauicella:⁊ per alium ex miniſtris thuribulu3 pontifici:qui imponit incenſum more cõſueto ℟.repetito. Chorus cãtat. Kyrie ele. Chriſte el. Kyrie el. Mox põtifex mitra depoſita ꝯueniẽti voce dicit. Pater nr̃. Deinde aſpergit ⁊ incẽſat ,put fecit in eccleſia. Quo facto dicit, ℣. Et ne nos indu. ℟. Sed libera nos. ℣. In memoria eterna erunt iuſti. ℟. Ab auditione mala non timebũt. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Requiem eternam. ℟. Et lux perpetua. ℣. Dñe exaudi orationem meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oro.

DEus qui inter apoſtolicos ſacerdotes famulos tuos ſacerdotali feciſti dignitate vigere,preſta queſumus: vt eorum quoq3 perpetuo aggregentur conſortio. Alia oratio.

DEus venię largitor,⁊ humanę ſalutis amator, q̃ſumus clementiã tuã: vt noſtrę cõgregationis fratres, propinquos ⁊ benefactores,qui ex hoc ſeculo tranſierũt, beata maria ſemper virgine intercedente cum oĩbus ſanctis tuis, ad perpetuę beatitudinis conſortium peruenire concedas. Alia oratio.

DEus cuius miſeratione animę fidelium requieſcunt: famulis ⁊ famulabus tuis omnibus hic ⁊ in Chriſto quieſcentibus,da propitius veniam peccatorum, vt a cunctis reatibus abſoluti,tecum ſine fine letentur. Per eundem Chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. ℣. Requiem eternam dona eis domine. ℟. Et lux perpetua. Tum duo cantores dicunt, ℣. Requieſcant in pace. ℟. Amen. Et mox pontifex eleuata dextera,producit ſignum crucis ab omni parte ſuper cimiterium. Tunc accepta mitra per pontificem reuertuntur omnes ad eccleſia3 ordine quo venerunt,choro dicente cõgruenti voce ſine nota totũ ps. Miſerere mei deus ſm magnam miſericordiã tuam. cum

℣. Requiem eternam dona eis dñe. ℟. Et lux perpetua luceat eis. Quē etiã pontifex ipſe dicit voce demiſſa cũ miniſtris ſeu capellanis ſuis, qbus dictis ꝛ põtifice ad chorũ ante maius altare peruēto; Pontifex depoſita mitra: ſtans ibidē in medio verſus ad altare dicit. Kyrie ele. Chriſte ele. Kyrie ele. Pater nr̄. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorum. ℣. Dñe exaudi orationeꝫ meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

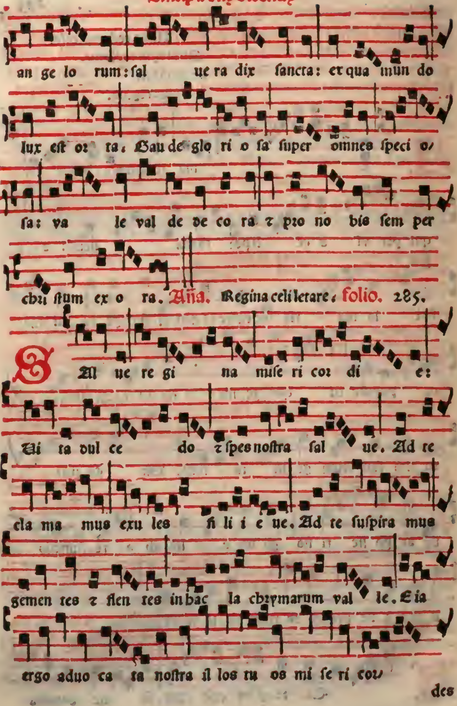
Abſolue, queſumus dñe, animas famulorum famularumqꝫ tuarum ab omni vinculo delictorũ, vt in reſurrectionis gloria inter ſanctos ꝛ electos tuos reſuſcitati reſpirent. Per dñm noſtrum ieſum chriſtũ filium tuum. Qui tecum viuit ꝛ regnat in vnitate eiuſdē ſpiritus ſancti deus. Per omnia ſecula ſeculorũ. ℟. Amen. His peractis, depoſitis ſtola ꝛ pluuiali nigris, ſeu violatijs, ꝛ aſſumptis albis, poterit põtifex confirmare pueros, premiſſa monitione, ꝛ alijs ſeruatis ꝑut in põtificali libro notatũ eſt, Aut ſi placet, poterit pontifex illud pro alia hora vel die reſeruaꝛ, ꝛ ſucceſſiue alia facit, quę ſupra ꝓpoſuit ſe facturũ. Expedita itaqꝫ cõfirmatione, ꝛ benedictis ornamētis ſiqua benedicēda ſunt, depoſitiſqꝫ indumētis eccleſiaſticis, cõfeſſiones: deinde querelas, ſiquę ſunt, audit. Tum de conuerſatione cleri ꝛ populi, ac qualiter ſpiritualia, ꝛ temporalia in ipſa eccleſia miniſtranꝛ: ꝛ de libris, ac ornamentis diligenter de plano inqrit. Peracta demũ viſitatiõe illi⁹ loci, ꝛ oĩbus expeditis: cum diſcedere voluerit pontifex in ſuo habitu cõmuni accedit ad eccleſiam: ꝛ ſtans ante altare in cornu epiſtolę, verſus ad illud dicit pſalmũ De ꝓfundis. 184. totũ cũ Requiē eternam. ꝛ añ. Si iniquitates. Deinde dicit Pater noſter. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos a malo. ℣. A porta inferi. ℟. Erue dñe animas eorũ. ℣. Requieſcãt in pace. ℟. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meaꝫ. ℟. Et clamor meus. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cũ ſpiritu tuo. Oremus.

Deus cuius miſeratione anime fidelium requieſcunt, famulis ꝛ famulabus tuis omnibus hic ꝛ vbiqꝫ in chriſto quieſcentibus: da propitius veniam peccatoꝝ, vt a cunctis reatibus abſoluti, tecũ ſine fine letentur. Per eundeꝫ chriſtum dominum noſtrum. ℟. Amen. Poſt hęc diſcedit quo voluerit.

¶ Antiphonę ſubſcriptę cãtantur poſt completorium per totum

Añę dicendę poſt completorium tum annũ ordine ſubſcripto. A primo ſabbato de aduentu vſqꝫ ad purificationeꝫ beatę marię dicitur. Alma redemptoris. A purificatione vſqꝫ ad paſcha dicitur. Aue regina celorum. A paſcha vſqꝫ ad octauã pentecoſtes dicit᷑. Regina celi. Ab octaua pentecoſtes vſqꝫ ad aduentum dicitur. Salue regina. Antiphona.

an ge lo rum: ſal ue ra dix ſancta: ex qua mun do
lux eſt or ta. Gau de glo ri o ſa ſuper omnes ſpeci o
ſa: va le val de de co ra ⁊ pro no bis ſem per
chri ſtum ex o ra. Aña. Regina celi letare. folio. 285.
S Al ue re gi na miſe ri cor di e:
Vi ta dul ce do ⁊ ſpes noſtra ſal ue. Ad te
cla ma mus exu les fi li i e ue. Ad te ſuſpira mus
gemen tes ⁊ flen tes in hac la chrymarum val le. Eia
ergo aduo ca ta noſtra il los tu os mi ſe ri cor
des

deos o cu los ad nos con uer te. Et ie ſum bene/
di ctum fructum ven tris tu i no bis poſt hoc exi/
li um o ſtende. O cle mens. O pi a.
O dulcis virgo Ma ri a. ℣. Vir go ma ter
ec cle ſi e: e ter na por ta glo ri e: eſto no bis re/
fu gium: a pud pa trem ⁊ fi li um. O cle mens.
℣. Virgo clemens: virgo pi a: virgo dulcis o Mari a. Exau/
di pre ces om niũ: ad te pi e clamanti ũ. O pi a.
℣. Glo ri o ſa de i ma ter: cu ius na tus eſt a pa/

Tractatus computi ſummatim excerptus ex computo Reuerendiſſimi patris domini Gulielmi Durantis epiſcopi Mimatenſis valde neceſſarius ſacerdotibus.

Quoniam,ſicut ait beatus Auguſtinus. 38. di/
ſtinctio. Que ipſis. Sacerdotes cõputũ ſcire
tenentur, alioquin vix in eis nomen ſacerdo/
tis cõſtabit. Sub quo verbo notitiam curſus
tẽporis lunę,calendarij intelligimus:qm̃ cõpu
tus eſt ſcientia certificandi tẽpus ſm̃ ſolis ⁊ lu
nę progreſſuz. Idcirco ad ſimpliciũ ſacerdo/
tum inſtructionem, de hoc aliqua claro com/
pendio perſtringemus, prout ad vſum eccleſię dinoſcitur per/
tinere. Dicitur autem cõputus a computo,quia in ipſo compu/
tando procedimus,non quia in ipſo computare doceamur. Et
eſt duplex computus,ſcilicet aſtronomicus, ſeu philoſophicus:
⁊ vulgaris,ſeu eccleſiaſticus:ſed de aſtronomico nil ad pręſens.
Uulgaris computus eſt ſcientia diſtinguendi tempus certa ra/
tione,ſiue ſcientia temporis diſcretiua,ſm̃ eccleſię vſum. Tem/
pus eſt mora motus rerum variabilium,cuius partes decẽ eſſe
dicuntur:ſcilicet annus,menſis,ſeptimana, dies, quadrans, ho/
ra,punctum, momentum, vncia, ⁊ athomus. Annus continet
duodecim menſes: ⁊ quinquagintaduas ſeptimanas, ⁊ diem
vnum:⁊ trecentos ſexagintaquinque dies ⁊ ſex horas. Menſis
continet quatuor ſeptimanas,vel paulo plus. Septimana ſe/
ptem dies. Dies quatuor quadrantes. Quadrans ſex horas.
Hora quatuor puncta. Punctũ decem momenta. Momen/
tum duodecim vncias. Uncia quadragintaſeptem athomos.
Athomus indiuiſibilis eſt naz athomos grece indiuiſio dicitur,
vnde athomos grece idiuiſio latine. Anni ergo ſolaris ſer̃ duo/
decima

decima pars menſis eſt. Septimana vero eſt fere quarta pars mẽſis. Dies naturalis ſeptima pars ſeptimanę. Quadrãs quarta pars diei naturalis. Hora ſexta pars quadrãtis. Punctum quarta pars horę. Momentum decima pars pũcti. Uncia duodecima pars momenti. Athomus quadrageſima ſeptima pars vncię. Ceterum duplex eſt annus: ſcilicet ſolaris, ⁊ lunaris.

¶ Incipit primus tractatus de anno.

¶ Quid ſit annus ſolaris. Capitulum primum

Annus eſt ſolis anfractus, cũ peractis trecẽtis ſexaginta quinq; diebus ad eadẽ loca ſyderũ redit. Dicit ergo annus, qa menſibus in ſe recurrẽtibus voluit: ab an, qđ eſt circũ: ⁊ eo is: quaſi circulariter rediens. Annus ſm diuerſos diuerſa h; initia: qm arabes ⁊ ęgyptij illũ incboãt poſt ſolſtitiũ ęſtiuale. ſ. a ſeptẽbri, pro eo q͂ legit arbores in principio mũdi fructũ babuiſſe: ⁊ qa hoc in ſeptembri contingit, putãt tũc mundũ factũ fuiſſe: ideoq; ibi incipiunt annum. Numa vero pompilius ⁊ romani annum a ianuario inceperunt: pro eo q͂ tunc vel paulo ante ſol nobis incipit appropinquare. Judei a martio inceperũt: qa in eo cõditus eſt mũdus. Et ideo dr̃ q͂ decimuſoctauus dies eius eſt primus dies ſeculi. Quos oẽs quo ad aliqua cõputiſtę imitãtur. Ipſi nãq; a ſeptẽbri incipiũt regulares lunares ⁊ embolismos ⁊ epactas: ⁊ oẽs annos lunares. A ianuario vero incipiũt aureũ numerũ: ⁊ quaſdã literas dñicales: a martio regulares ſolares cõcurrẽtes: ⁊ quaſdã literas dñicales: prout in ſcđa parte apparebit. Sane qdã moderni ob reuerẽtiã ſaluatoris cõputant annos a natiuitate eius. Alij vero ab eius incarnatione. i. a cõceptione beatę marię: qñ illa dixit. Ecce ancilla dñi. ⁊ ca. ſtatim enim fuit chriſtus deus ⁊ homo ⁊ plenus ſpiritu ſctõ.

¶ De diuerſis nominibus anni. Cap. 2.

Annoꝝ alius eſt naturalis: alius vſualis: alius legitimus: alius emergẽs: alius ſolaris: alius magn⁹: alius olimpias, alius luſtralis: alius indictionalis, alius iubileus: alius benignitatis: alius ęternitatis ⁊ glorię. ¶ Annus naturalis eſt cũ luna ſoli opponitur: vnde ſol eccliſim patitur. ¶ Uſualis ſiue tẽporalis eſt q ſm vſuꝫ hoĩuꝫ ſuũ initiũ h; a ianuario vſq; ad ſequẽtem ianuariũ. ¶ Legitimus ſiue cerimonialis eſt q cõputatur ſm lunationes ab aprili vſq; in aprileꝫ. Aprilis eniꝫ eſt primus

mẽſis apud hebreos. ¶ Emergẽs eſt in quo aliquod magnũ iudeis vel alijs contingit: a quo facto in illius memoriã annuz incipiunt cõputare. ſ. a quouis die. ¶ Annus ſolaris eſt ſpa/tium, in quo circuiuit ſol. 12. ſigna zodiaci, quẽ circulũ facit vt p̃miſſum eſt in. 365. diebus ⁊ fere ſex horis, fere dixi propter quędam momenta, quę adijciũtur, ſicut infra dicetur. Hę autẽ ſex horę de quarto in quartũ annuz faciunt vnum diem naturalẽ biſſextilez: ⁊ annus iſte cõis eſt oĩbus gẽtibus: ⁊ incipit qualibet die: ⁊ qualibet die finitur: trãſactis p̄dictis diebus. Et iſte poteſt etiam dici naturalis.

¶ De ſignis zodiaci. Cap. 3.

Signa vero predicta ſunt iſta: Aries, Taurus, Gemini, Cãcer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittarius, Ca/pricornus, Aquarius, ⁊ Piſces: vnde verſus.

Hęc ſunt ſigna poli quę ſemper ſunt via ſoli.
Eſt aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo.
Libraqz, ſcorpio, chiron, capricornus, vrnula, piſces.

Et nota q̄ celi habitatio ſtat circulorũ diſtincta zonis: zonę au/tem ipſę ſunt quinqz: quę ideo zonę vel circuli appellãtur, quia in circunductione ſphęrę exiſtũt. Zodiacus aũt circulus eſt qui ex linearuz quinqz angulis: ⁊ ex linea cõſtat. Rurſus zodia gręce dr̄ animal, ſiue ſignũ latine, inde zodiacus dicit̄ animal, ſeu ſi/gnifer circulus: ex eo q̄ in medio firmamenti ſunt duodecim ſigna p̄ trãſuerſum poſita: ęqualiter per circulum diſtincta, quę formis ⁊ nominibus animalium deſignãtur: quia ſol intrans in illa ꝓprietates animaliũ quodãmodo ſortit̄, vel q̄a ſtellę ĩ ſignis diſpoſitę ſunt in animalium figuris. ¶ Signũ aũt dr̄ duode/cima pars zodiaci. Sol quidẽ intrat in aliquod de p̄dictis ſignis quolibet mẽſe in. 15. calen. ſm eccleſiaz, vnde in martio intrat in arietẽ. 15. calen. aprilis: in aprili intrat in tauruz. 15. calẽ. maij: ⁊ ſic p̄ ordinem menſiuz ⁊ ſignorũ. ¶ Primum igitur ſi/gnuz eſt aries, ⁊ in quo ſol dicitur eſſe factus: in quo ſigno eſt ſol circa principia veris: ſic dictũ: q2 ſicut aries eſt animal retro debile habens ante aliquid roboris: ſic ſol in tempore. i. in princi/pio arietis habet debiles vires propter frigus eius fortitudinẽ minuẽs: anteriora vero, quę eſtatẽ reſpiciunt, aliquid fortitudi/nis: id eſt caloris habẽt. Vel ſicut aries in hyeme cubat in latere ſiniſtro: in vere autem incipit cubare in dextro: ſic ſol ante illud

tempus

tempus moratur in ſiniſtro latere firmamenti: ſcilicet in meri
die tunc vero intrat latus dextrum: ſcilicet verſus aquilonem.
¶ Scd͂m ſignū eſt taurus ſic dictum: qꝛ ſicut taurus fortior eſt
ariete: ſic fortioris eſt efficacie ſol in illo tpe quo ad nos: q̄z in
precedenti. Uerūtñ ante eſt efficatior q̄z poſt: ſicut taurus ante
fortior eſt, q̄z retro. ¶ Tertiū gemini ſic dictū, qꝛ illo tpe vis ſo
lis geminat. Incipit enim eſſe calidus ꝛ ſiccus effectiue. Uel
quia tunc precipue res geminant, id eſt multiplicantur. Aues
enī ꝛ aialia fetus ꝑducūt. Uel ꝑpter geminos ſiue duos gra
dus, q̄bus ſub illo ſigno magis q̄z ſub alio ſol eleuatur a terra
¶ Quartū cancer ſic dictū: quia cancer eſt aīal retrogradū:
ꝛ ſol tūc retrogredit diſcedēs a nobis cū prius appropinqua
uerit nobis. ¶ Quintum leo ſic dictū: qꝛ leo eſt aīal crudele ꝛ
ſemper febricitans: ſic ꝛ tēpus illud crudele ꝛ generās febres.
¶ Sextū virgo: qa ſicut virgo nil generat: ſic tēpus illud ſte
rile nil noui generat, generata tñ matureſcere facit. Eſt enim
tēpus caniculariū dierū. ¶ Septimū libra ſic dictū ab equa
litate menſis ipſius: qa ſole ibi exiſtēte dies ꝛ nox eque pōdera
ta eſt: qm̄ tūc eſt equinoctiū autūnale. ¶ Octauū eſt ſcorpiꝰ,
ſicut enim ſcorpius venenoſus eſt ꝛ pungit, ſic tēpꝰ illud mor
boſum eſt ꝑpter inequalitatē aeris. Etenim mane frigus pū
gēs: ꝛ in meridie calor vrens. ¶ Nonū ſagittarius ſic dictū,
quia venatio, que per ſagittarios fit, plerūq3 tūc exercetur, vel
ꝑpter fulgura, que tūc ſepe cadunt, que italici ſagittas vocāt.
¶ Decimū capricornꝰ. ſicut enī capricornus in abruptis mō
tibꝰ ſiue i excelſis ꝑcipitijs paſcit, ſic ſol tūc eſt in altiſſimo gra
du verſus meridiē. vel ſicut capricornus montes ſolet aſcēde
re: ſic ſol tūc ad nos aſcendere incipit. ¶ Undecimū eſt aqua
rius ſic dictū, qa tēpus illud aquis ꝛ vētis abūdat. ¶ Duode
cimū eſt piſces: quia ſicut piſcis eſt animal aquaticum, ſic ꝛ tē
pus illud ꝑpter multas pluuias aquaticū eſt: vel qa tunc aqs
reſolutis tempus eſt piſcationis. ¶ Uerū licet, ſicut patet ex
premiſſis, ſigna equalia ſint ſm aſtronomicos, eccl'ia tñ illa nō
ponit equalia. nā qñq3 plures dies ſunt in vno ſigno q̄z i alio:
cū vnus mēſis plures dies hēat q̄z alius. Unde plures erūt gra
dus vniꝰ q̄z alteriꝰ ſigni. Gradꝰ aūt dr̄ ſpatiū, quo ſol motu ſuo
trāſit i zodiaco die naturali. Ex iā dictis facile ſciri pōt in quo

to gradu alicui⁹ ſigni ſit ſol quocūq3 die. ¶ De biſſexto. ca. 4

Porro dies biſſextilis, de qua dictum eſt, dicit biſſextilis ſ3 philoſophos, quaſi ex biſſe momentorū collecta: qd̄ ſic poterit cōprehendi. Sol eni3 in quolibet ſigno moratur. 30. dieb: ⁊. 30. triētibus horarū: ⁊ triginta biſſe mometorū: ⁊ triēs eſt tertia pars alicuius rei cōſtātis ex tribus partib⁹. Biſſe vero ſunt due partes, ſed multiplicatis duodecies. 30. diebus habemus. 360. dies. 30. trientes horarū conſtituūt. 10. horas, q̄ multiplicatis duodecies, faciunt. 5. dies. 30. biſſe momentorū continēt. 20. momenta ⁊ duo puncta: ſed multiplicatis duodecies duobus pūctis habemus ſex horas ex biſſe mometorum collectas: que de quarto in quartū annū ꝯſtituūt vnum diem, que dicitur biſſextilis. ¶ Rurſum ſm Iſidorum per ſingulos annos creſcit pars quarta aſſis. ac vbi quarto anno aſſis com pleta fuerit, biſſextum vnum facit: ⁊ ideo per quatuor annos vnus biſſextilis adiectus eſt. Dictus autē eſt ſm eum biſſextus: quia bis ſexies ductus aſſem facit quod eſt vnus dies. In quo loco calendarij poni debeat illa dies his verſibus continetur

Biſſextum ſexte martis tenuere calende.
Poſteriore die celebrantur feſta Mathie.

Hoc eſt dicere, ꝙ illa litera, vbi dicitur i calēdario. 6. cal. martij, debet poni dies biſſextilis: ⁊ tunc ſtamus ſiue ſedemus duobus diebus ſupra illa litera: ſi feſtum ſancti Mathie, quod deberet illa die celebrari, celebratus tantu3 in ſequenti, ita tm̄ ꝙ inter ipſū feſtū ⁊ vigiliā nullū ſit mediū, extra de verb. ſigni. que ſiuit. Non intereſt tm̄. vtru3 ipſum feſtū in prima, vel in ſecūda die predictarū duarū celebretur: ſed regiōis in hoc cōſuetudo ſeruetur. Iſidorus dicit, ꝙ a ſexto nonas martij vſq3 in diē cal. ianuarij lune curſu biſſextus apponitur: atq3 inde detrahitur. Si autem volumus ſcire qn̄ ſit annus biſſextilis: debemus diuidere annos Dn̄i per quatuor quoties poſſumus, ⁊ ſi nullus ſuperauerit: tūc erimus in anno biſſextili: ſi autem aliqs remā ſerit: tunc non erit biſſextus· vnde verſus. Anni diuiſi Dn̄i p quattuor eque Mōſtrant biſſextū qua rōe ſcias. Hoc aute3 verū eſt ſm illos, qui diuidūt annos dn̄i incipiēdo a natiuitate, vel a ianuario: nō ſm illos, qui incipiūt ab incarnatione. Alia etiā doctrina ad inueniendū biſſextū ponetur infra: vbi de cō currentibus

Pro inueniendo aureo numero facilius modus.

currentibus agetur. ¶ De quatuoꝛ tēpoꝛibus anni. Cap. 5.
Tempoꝛa ſiue partes anni ſolaris ſunt quatuoꝛ. ſ. ver, eſtas, autūnus, hyems. Dicta autez ſunt tēpoꝛa a cōmunionis tēperamento, eo ꝙ inuicem ſe humoꝛe, ſiccitate, caloꝛe, ⁊ frigoꝛe cōtēperent: hec ⁊ curricula dicūtur, qꝛ non ſtant: ſed currūt. Uer dictū eſt, quia viret. Aeſtas dicitur ab eſtu. i. caloꝛ: inde eſtas quaſi vſta ⁊ arida. Autūnꝰ a tēpeſtate vocatur: qñ ⁊ folia cadunt ⁊ oia matureſcunt. Hyēs dicitur ratione hemiſpherij, qꝛ tūc ſol circulo voluitur breuioꝛi. Unde ⁊ hoc tēpus bruma dicitur: quaſi brachis. i. breuis: vel a cibo, qꝛ tunc maioꝛ eſt veſcēdi appetitus: edacitas enim grece bꝛuma appellatur: Pꝛincipia aūt partiū anni ſm eccleſiā his verſibus ꝯtinētur.

Feſtum clementis hyemis caput eſt oꝛientis.
Cedit hyems retro cathedrato ſimone petro.
Uer fugat vrbanus: eſtatem ſimphoꝛianus.
Id tibi quod reſtat autumni tempoꝛa pꝛeſtat.

Hoc eſt dicere, feſtum clementis: quod eſt. 8. calen. decēbꝛis eſt pꝛincipium hyemis: ⁊ durat vſqz ad feſtum cathedre ſācti petri: tunc incipit ver: ⁊ iſtud feſtū eſt. 8. calē. martij: ⁊ ver durat vſqz ad feſtuz ſancti vrbani: quod eſt. 8. calē. iunij: tunc incipit eſtas: ⁊ durat vſqz ad feſtum ſimphoꝛiani: quod eſt. 8. calen. ſeptembꝛis: tunc incipit autumnus: ⁊ durat vſqz ad feſtuz clementis, in quo incipit hyems. In his quatuoꝛ partibus anni: triduana ieiunia celebꝛamus: ⁊ ideo ieiunia quatuoꝛ tempoꝛum appellantur. Ieiunium veris eſt in pꝛima ſeptimana quadrageſime, ſcilicet in quarta feria poſt cineres. Ieiunium eſtatis eſt in pꝛima die mercurii poſt penteco. Ieiunium autumni eſt in tertia die mercurij ſeptēbꝛis, ſcilicet in quarta feria poſt feſtum ſancte crucis. Ieiunium hyemis eſt in. 4. feria poſt feſtum beate Lucie. vnde verſus eſt. Quatuoꝛ tempoꝛa ieiunioꝛum

Uult crux Lucia cineres chariſmata dia,
Ut det vota pia quarta ſequens feria.

¶ Fiunt ad hoc ieiunia in. 4. feria: qꝛ Chriſtus a iuda traditus eſt: ⁊ in ſexta feria, quia in ea crucifixus eſt: ⁊ in ſabbato, qꝛ tunc apoſtoloꝛū triſtitiā de nece ſaluatoꝛis repꝛeſētamus: nā ſi cōpatimur, ⁊ cōregnabimus. De cōſe. diſt. 3. ieiunia. ⁊. c. ſabbato. Aduētꝰ aūt dñi incipit ꝓximioꝛi dñica feſto ſācti andree añ

vel poſt, vel in ipſo feſto. ¶ De ſolſtitio ⁊ equinoctio, ac varijs tēporibus anni diuerſis nominibus appellatis. Cap. 5.

Adhuc in anno ſolari contingunt duo ſolſtitia, ⁊ duo equinoctia.

Solſtitia in eſtate ⁊ in hyeme.

Aequinoctia in vere ⁊ in autumno.

Eſt autem ſolſtitium maxima inequalitas diei ⁊ noctis, ſiue ingreſſus ſolis in capricornū vel cancrū, ⁊ dicitur ſolſtitiū, quaſi ſolis ſtatio, eo ꝙ tunc ſole ſtante creſcūt dies vel noctes. Aequinoctiū eſt maxima diei ⁊ noctis equalitas: q2 tūc equali ſpatio horarū conſiſtunt, ſiue ingreſſus ſolis in arietem vel librā. Ubi autē ſit locus ſolſtitiorum equinoctiorum his verſibus continetur.

Solſtitium decimo chriſtum pręit atqꝫ ioannem.

Aequa crucis feſtum dat tempora martis ⁊ idus.

Hoc eſt dicere, ꝙ ſolſtitium hyemale eſt ante natiuitatem chriſti decem diebus. vz. 18. calen. ianuarij. quo tēpore ſol incipit altiores circulos petere: ⁊ ſolſtitiū eſtiuale eſt ante natiuitatem ioannis baptiſtę: totidem diebus. vz. 18. calen. iulij: quo tēpore icipit ſol ad inferiores circulos remeare. Unde eſtiualis ſolſtitij dies maximus, ſicut ⁊ hyemalis dies, minimus inuenitur. Sed ſm egyptios hyemale eſt. 12. calen. ianuarij. ſz grecos 12. calen. Aeſtiuale vero ſz egyptios. 12. calē. iulij: ſz grecos 11. calen. ¶ Item in feſto crucis, vel ſm alios. 12. calen. octobris, eſt equinoctiū autūnale, ⁊ vbi dicitur in calē. idus martij, vel ſm alios. 12. calē. aprilis eſt equinoctiū vernale. Olim enim annus in duas partes tm̄ diuidebatur, ſ. eſtiuale, ⁊ hyemale ſolſtitiū: ⁊ in duo hemiſpheria. ¶ Magnus autē annus cōpletur reuerſis planetis oībus ad loca ſuę creationis, quod fit annis nō paucioribus. 430. ¶ Mūdanus vero annus erit omnibus ſtellis ad prima loca reuerſis: qđ fit demū poſt. 15. millia annorū. Magiſter dicit i hiſtoria Geneſis, vbi agit đ ebrietate Noe, ꝙ magnus annus impletur per curricula ſexcētorū annorum. ¶ Aera: qua vtuntur hiſpani ſingulorū annorū eſt conſtituta a Ceſare auguſto: quando ad primū cenſum orbē deſcripſit. Dicta eſt autē era ab ere: ex eo ꝙ oīs orbis es reddere profeſſus eſt reipublicę romanorū. Prius autē fuerūt i

Indictio dictiones, poſtea erę. ¶ Olympias cōſtituta eſt apud grecos

in elide ciuitate:eliis agētibus agonem, τ quinquēnale certa/
men quatuoꝛ mediis annis vacātibus:τ ob hoc tēpus eleidii
certaminis olympiadē vocauerūt quadriēnio in olympiade
ſupputato. ¶ Luſtrum eſt penteſim. i. quinquenniū,qꝺ qnto
anno ꝺicitur cōdi ,ꝑpter olympiades,Romani nōdū erant cō
ſules neqȝ rꝫ. Quinquēnale quidē tēpus ideo ſic vocatū:qꝛ
cēſu p quinquēniū i republica pacto vꝛbs romana luſtrabat.
¶ Apud romanos eſt annus indictionalis:q ter quinos cōti
net annos,vt infra ꝺicetur,τ pꝛęmiſſū eſt. ¶ Apud hebręos
eſt annus iubileꝰ.i.remiſſionis:qui ſeptennis cōpletis annoꝝ
hebdomadibꝰ celebꝛat. ¶ Apud chꝛiſtianos eſt annus beni/
gnitatis τ grę,i quo chꝛs venit,τ nos ſua benignitate redemit.
¶ Apud ſāctos cōpꝛehēſoꝛes eſt annus ęternitatis τ glię:in
quo exultabūt ſcti in gloꝛia ſine fine. ¶ Rurſus ſcl'a gnationi/
bus cōſtāt:ſic ꝺicta qꝛ ſequūtur,abeūtibus enim aliis, alii ſuc/
cedūt. Hoc tēpꝰ qdē quinquageſimū annū ꝺicūt:quē hebꝛęi
iubileū vocant, vt iā ꝺictū eſt. Et ob hāc cām hebꝛęus ,ꝑpter
vxoꝛē τ liberos amans ꝺñm ſuū aure ꝑtuſa ſeruitio ſubiugat:
ſeruire iubet in ſeculū.i. vſqȝ ad annū qnquageſimū. ¶ Etas
autē plerūqȝ ꝺicit pꝛo vno anno, τ pꝛo ſeptē, τ pꝛo centū,τ ,ꝑ
quouis tpe. Unde τ ętas eſt,qꝺ ꝺe multis ſeculis iſtruit:τ ideo
ꝺicta eſt ętas,quaſi ſilitudo ęui:naȝ ęuū eſt ętas ꝑpetua:cuius
neqȝ initiū, neqȝ finis noſcit. Deriuatū eſt aūt ęuū ab ęonas:
qꝺ apud grecos aliqñ pꝛo ſeculo,τ aliqñ ponitur pꝛo ęterno.
Pꝛopꝛie vero ętas ꝺuobus modis ꝺicit: vȝ hois,ſicut infātia,
iuuentus,ſenectus. Aut mundi:cuius pꝛima ętas eſt ab Adaȝ
vſqȝ ad Noe:ſecūda a Noe vſqȝ ad Abꝛahā:tertia ad Abꝛa
ham vſqȝ ad Dauid:τ quarta a Dauid vſqȝ ad trāſmigratio
nē Judę in babyloniā:quinta ꝺe Juda vſqȝ ad aduentū Sal
uatoꝛis in carne:ſexta q̄ nūc agit vſquequo mūdus iſte finiat.

¶ Incipit ſecundus tractatus. Et pꝛimo ꝺe menſe. Cap. i.

Dicto ꝺe anno,ſequitur videre ꝺe menſe. Eſt autē
menſis ſpatium tempoꝛis,quo a phębō phębe re
cedens eidem completo ſuo circulo ſociatur. Et
ꝺicitur menſis a menſurando,eo ꝙ annus per mē
ſes menſuratur: vel a mene,quod eſt ꝺefectus,eo
ꝙ luna ſingulis menſibus viſu ꝺeficit ab humano,vel ſm Jſi/

dorū,a mene grece,qđ eſt luna latine. Apud grecos enim mē/
ſes legitimi non ex ſolis circulo, ſed ex lune curſū cōnumerant
qđ eſt de nona ad nonā. Diuidit aūt annus p 12.mēſes:qꝛ ſol
peragrādo zodiacū.12.circuit regiones ſignorū,ꝛ bis.12.mē
ſibus cōmorat. Romulus tñ voluit tm̄ decē eſſe mēſes ī anno,
incipiēs a martio:quē Marti deo belli,quē patrē ſuū eſſe pu
tabat,dedicauit. Uñ Ouidiꝰ in.1.faſtoꝝ, Tpa degenerat cū cō
ditor vrbis in annum, Inſtituit menſes quinqꝫ bis eſſe ſuos.
Sed Numa Pompilius videns ꝙ annus nō bene.10.mēſi
bus compleatur,ſuperaddidit duos in principio.ſ.ianuarium
ꝛ februarium. Januarius dicitur a ianua.86.diſt.ieiunium,qꝛ
ſicut per ianuam intramus domum: ita per ianuariū intramꝰ
annū:eſt enim limes anni. ¶ Februarius dicitur a febribus,ꝗ
tūc de facili cōtingūt,vel a februis.i.purgationibus. Sūt aūt
februe oblationes facte pro mortuis. Romani autem illo mē/
ſe memoriā aiaꝝ habebāt,ꝛ eas purgabāt celebrando exeqas
mortuorū. ¶ Martius dī a Marte patre romuli:vel qꝛ eo
tpe cūcta animantia agunt ad marē:ꝛ ad cōcūbēdi voluptatē.
Appellat etiā qñqꝫ mēſis nouorū,qꝛ eſt anni initiū,ꝛ qñqꝫ no
uum ver:qꝛ in eo viridātibus arboribꝰ, nobis trāſactoꝝ ꝓbat
occaſus. ¶ Aprilis dī quaſi aperilis:qꝛ tūc terra aperitur ad
germinādū,etiā flores aperiūtur: ꝛ arbores incipiūt pullulare.
¶ Maius a maioribus natu dī,q erant principes reipublice
¶ Junius a iunioribus dī: erant eniꝫ oliꝫ maiores.ſ.ſeniores,
q appellabant patres:ꝛ hi ī ciuitate ſemp remanebāt vrbis re
gimini cōſulētes: erāt ꝛ minores q ībāt ad pugnādū pro repu
blica:ꝛ ideo maius a maioribꝰ: iunius a iunioribus nomē acce
perūt:ꝛ in illoꝝ honorē inſtituti ſunt. ¶ Juliꝰ dī a Julio Ce
ſare:qꝛ tūc natus fuit:vel qꝛ tūc de hoſtibus triūphauit. Juliꝰ
tñ prius qntilis dicebat,eo ꝙ eſt qntus a Martio:q ẜꝫ Romu
lum principiū erat anni. ¶ Auguſtus eſt dictus ab Octauia/
no Auguſto:q tunc natus fuit,vel quia tūc hoſtes ſuperauit.ſ.
Cleopatrā ꝛ Antoniū eius virū. Prius tñ dicebat ſextilis,eo
ꝙ ſextus eſt a martio. ¶ Septēber nomen habet a numero
ꝛ imbre,qa ſeptimus eſt a martio,ꝛ imbres habet. Sic ꝛ octo
ber,nouember,atqꝫ decēber ex numero ꝛ imbribus vocabula
acceperunt:quem numerū decurrentē december finit, pro eo
quod

ꝙ denarius numerus precedentes numeros claudit. ¶ Quot autem dies quilibet menſis habeat his verſibus continetur.

Junius, aprilis, ſeptember, nouember, tricenos.
Plus vnum reliqui, ſed habet februus octo vicenos.
Cui, ſi biſſext⁹ fuerit, ſupaddit vnus. Hoc eſt dicere ꝙ iuni⁹, aprilis, ſeptēber, ⁊ nouēber habēt. 30: dies, reliq aūt mēſes habēt. 31. ſed februarius tm̄ habet. 28. ⁊ quādo eſt biſſext⁹. 29 Sciendū aūt eſt ꝙ cuilibet mēſi primo datifuerunt. 30. dies: q multiplicati duodecies cōſtituūt. 340. dies. De qnq3 vo reſiduis datus eſt vnus ianuario, eo ꝙ eſt principiū anni: ⁊ ēt rōne ipſius numeri, q2 impar numerus mūdus eſt: ⁊ numero de⁹ impare gaudet. 32. q. 1. nuptie. Secūdus datus eſt martio, pp eā dem imparitatē. Tertius maio. Quartus iulio. Quintus octobri. Ceſar aūt auguſtus volens ſuū mēſem eſſe equalē mēſi iulio, abſtulit februario vnā diē: q2 erat mēſis triſtitie atq3 luct⁹, ⁊ attribuit eā auguſto, ⁊ ita remanſerūt februario tantū. 29. ⁊ auguſto. 31. Demum Aſtrologi Romani abſtulerunt aliā diē februario ⁊ addiderunt decembri, ad hoc vt finis principio reſponderet: ⁊ ſic februario remanſerūt tantū. 28. ⁊ decēbri. 31. Veruntamē ad quandam cōpenſationem vna dies, videlicet biſſextilis, eſt de quarto in quartū annum februario reſtituta. ¶ Qua vero die vel feria quilibet mēſis intrat iam ſub titu. de ſeptimana dicetur. ¶ De calēdis nonis ⁊ idibus. Cap. 2.

Sane in quolibet mēſe ſūt tres dies celebres, qui ſoli proprijs nominibus noiant: ⁊ ab eis ceteri denominātur. ſ. calēde, none, idus, quos Romani pp dies feſtos, vel pp officia magiſtratuum inſtituerunt. His eniȝ diebus in vrbibus cōueniebāt. De cōſec. diſt. 1. ſiquis. calēde ſunt primi dies menſis: dicuntur quaſi colēde, quia tūc ſemper erat feſtū. Unde Ouid.
Vendicat auſonias ſaturnia iuno calendas.
Vel q2 tūc a Romano pplo principia mēſiū celebrabātur, ſicut fit ab Hebreis. 26. q. vlt. ne licet. ⁊. c. ſeq. Unde Ouid.
Salue feſta dies melioraq3 reuertere ſemper. A populo rerū digna potēte coli. Vel dr̄ a calo quod eſt voco. Primo die mēſis: pco de more pplm̄ ad nūdinas vocabat: clamās toties calo: quot dies erāt vſq3 ad nonas: ⁊ ideo plr̄ cal. a pluribus vocatiōibus vocabant: vel a calo, qđ eſt bonū omē p totū

menſē habēdū. 26. q. vlt. nō obſeruetis. Tūc eni3 ſibi mutuo encēnia tranſmittebāt. ¶ Nonę vero ſunt q̄tuoꝛ, vel ſex dies, in quolibet mēſe: q ſequūtur poſt cal. ⁊ dn̄r a nūdinis quaſi nū dinę. q̄ꝛ tūc Romani nūdinas colebāt. Ideo aūt in aliquo mē ſe erant nonę, ſiue incboatio nūdinarū in die q̄nta: ⁊ i aliquo: i die ſeptima, ne pꝛędones certū tēpus ad inſidiādū mercatoꝛi bus baberēt. Vel dn̄r nonę a nonis: q̄ꝛ ille dies nonᵘˢ erat ante idus: vel a non, q̄ꝛ tūc nullū fiebat feſtū. Unde Ouidiᵘˢ. Nona rū tutela deus erat. ¶ Idus vero ſunt octo dies: qui ſequū- tur poſt nonas. Eſt autem idus ſemper in. 13. vel. 15. die: p3 q̄ nonę pꝛęcedūt. Si enim menſis babet quatuoꝛ nonas, idᵘˢ eſt in. 15. die. Si aūt ſex nonas, idus eſt in. 13. Quod autē cōciliū Antiochen̄. 18. diſt. ca. ꝓpter dicit ꝙ idᵘˢ eſt i die decima: hoc alia ꝯſideratione dicit. Et dn̄r idus quaſi diuiſio: q̄ꝛ tūc fiebat diuiſio nūdinarū: vel q̄ꝛ in idibus fit diuiſio menſis. Dicit aūt idus ab iduo as. ſ. ſeparo ras: vn̄ vidua dr̄ quaſi idua. i. diuiſa. Pleriq3 latinoꝝ putāt idus dici ab edēdo, eo ꝙ bi dies apud veteres epularū eſſent. Dies aūt q ſequūtur ſtati3 poſt cal. ita denoīantur. Si enim eſt menſis q b3 quatuoꝛ nonas debemᵘˢ dicere in calēdario ſtatim poſt cal. 4. nonas: i tertio. 3. nonas: in quarto pꝛidie nonas: in quinto vero nonas dicimᵘˢ: vt p3 in ianuario: ⁊ ſilibus. Si vero eſt menſis q b3 ſex nonas debemᵘˢ dicere ſtati3 poſt cal. ſexto nonas: i. 3. die quinto nonas: in. 4. q̄rto nonas: in. 5. tertio nonas: in. 6. pꝛidie nonas: in. 7 nonis, vt patet in martio, ⁊ ſilibus. ¶ Dies aūt q ſequuntur poſt no nas ita denoīantur in quolibet menſe octauo idus. 7. idus. 6. idus. 5. idus. 4. idus. 3. idus: pꝛidie idus: ⁊ idibus: ſicut hęc ap parēt in cal. manifeſte. ¶ Dies vero q ſequūtur poſt idus de noiantur a cal. mēſis ſeq̄ntis: hoc modo. Januariᵘˢ b3. 31. dies: de iſtis accipe vnū pꝛo cal. ⁊ 8. pꝛo idibus: ⁊ 4. pꝛo nonis: ⁊ ſic remanent tantū: 18. adde ergo iſtis. 18: diebus. cal. ſiue diē ca- lendarū ſequētis mēſis: ⁊ ſic erūt. 19. Vn̄ i mēſe ianuario debe mus dicere ſtatim poſt idus. 19. cal. februarij: i ſequēti die. 18. cal. ⁊ ſic ꝑ oꝛdinē vſq3 ad finē mēſis ſemꝑ minuēdo. ¶ Et no ta tn̄, ꝙ dr̄ pꝛidie idᵘˢ, ⁊ pꝛidie nonas, ⁊ pꝛidie cal. ⁊ nō ſcd̄o. q̄ꝛ ſcd̄s dr̄ a ſequoꝛ, ſed illa dies nō ſeq̄tur, ſed pꝛęcedit. Et expo nitur hęc pꝛępoſitio pꝛę. i. ante, vel pꝛius: vn̄ ꝑdie quaſi pꝛioꝛi

die:

die: ſiue p. i. ante die3: ꝛ cū dicit. 2. nonas intelligit. 4. die ante nonas: ꝛ ſic de aliȷs. Quot aūt dies denoient a nonis: quot ab idibus: ꝛ quot ab calendis omniū mēſiū his verſib⁹ cōtinētur.

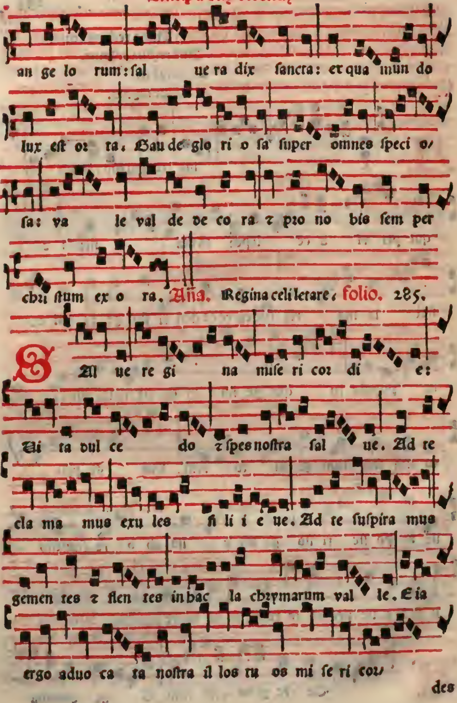
Sex nonas maius, october, iulius ꝛ mars.
Quattuoꝛ at reliqui: tenet idus quilibet octo.
Janus ꝛ auguſtus denas nonaſq3 december.
Julius, october, mars, maius hepta deceinq3.
Junius, apꝛilis, ſeptember ꝛ ipſe nouember.
Ter ſenas retinent, febꝛuſq3 bis octo calendas.

Hoc eſt dicere, ꝙ maius, october, iulius ꝛ martius habēt dies ſex pꝛo nonis: ſed reliqui menſes habent tātum quatuoꝛ: ꝛ q libet menſis habet octo dies pꝛo idibus. Jtē ꝙ ianuarius, auguſtus, decēber habent. 19. dies ꝑ calendis. Julius vero, martius, october ꝛ maius habēt decēſeptē. Junius, aūt apꝛilis, ſeptēber ꝛ nouēber habet. 18. Febꝛuarius habet. 16. ꝛ ſi fuerit biſſextus ſupaddit ei vnus. ¶ De diebus ęgyptiacis. Ca. 3.

Illud autē notādū, ꝙ in quolibet mēſe ſunt duo dies ęgyptiaci. i. ab ęgyptȷs depꝛehēſi. Jn ęgypto eni3 erāt qdā aſtrologi: q quaſdā cōſtellationes nociuas humanis actib⁹ in illis dieb⁹ iuenerūt: ideoq3 illas notas eſſe hoīb⁹ voluerūt: tñ illaꝝ cōſtellationū pūcta ſcire pp errorē nři cōputi nō valem⁹, vel foꝛte iuenerūt illos dies bene cōſtellatos, ꝛ ideo eos i calēdario notauerūt: vt in illis diebus potius, ꝗ3 in aliȷs, actibus i ſiſtatur: quoꝛum erroꝛem ne eccleſia ſequi videatur, a talibus cauetur. Uel dicuntur ęgyptiaci ſm quoſdam: quia dñs in illis diebus percuſſit ęgyptios nouem plagis. Quotuſ aūt ſit dies ęgyptiacus a pꝛincipio, vel a fine menſis, his verſibus cōtinet.

Auguriorum decies audito lumine clangoꝛ.
Liquit olens abies coluit colus excute gallum.

Jn his verſibus ſunt. 12. dictiones. 12. mēſibus ſeruiētes, pꝛima pꝛimo: ſecunda ſecundo: ꝛ ſic per oꝛdine3 ſumpto initio a ianuario: ita ꝙ quota die erit pꝛima litera pꝛimę ſyllabę alicuius iſtarum dictionū in alphabeto: totus erit dies ęgyptiac⁹ in illo mēſe: cui ſeruit illa dictio computando a menſis pꝛincipio verſus finem. Jtem quota erit pꝛima litera ſecundę ſyllabę in alphabeto, totuſ erit dies ęgyptiacuſ in illo menſe, cui ſeruit in la dictio: computando a fine verſuſ pꝛincipium. verbi gratia.

an ge lo rum: ſal ue ra dix ſancta: et qua mun do
lux eſt or ta. Gau de glo ri o ſa ſuper omnes ſpeci o-
ſa: va le val de de co ra ⁊ pro no bis ſem per
chri ſtum ex o ra. Aña. Regina celi letare, folio. 285.
S Al ue re gi na miſe ri cor di e:
Vi ta dul ce do ⁊ ſpes noſtra ſal ue. Ad te
cla ma mus exu les fi li i e ue. Ad te ſuſpira mus
gemen tes ⁊ flen tes in hac la chrymarum val le. Eia
ergo aduo ca ta noſtra il los tu os mi ſe ri cor-
des

des o cu los ad nos con uer te. Et ie ſum bene/
di ctum fructum ven tris tu i no bis poſt hoc exi/
li um o ſtende. O cle mens. O pi a.
O dulcis virgo Ma ri a. ℣. Vir go ma ter
ec cle ſi e: e ter na por ta glo ri e: eſto no bis re/
fu gium: a pud pa trem ꝛ fi li um. O cle mens.
℣. Virgo clemens: virgo pi a: virgo dulcis o Mari a. Exau/
di pre ces om niuꝫ: ad te pi e clamanti uꝫ. O pi a.
℣. Glo ri o ſa de i ma ter: cu ius na tus eſt a pa/

Tractatus computi ſummatim excerptus ex computo Reuerendiſſimi patris domini Gulielmi Durantis epiſcopi Mimatenſis valde neceſſarius ſacerdotibus.

Quoniam, ſicut ait beatus Auguſtinus. 38. diſtinctio. Que ipſis. Sacerdotes cõputũ ſcire tenentur, alioquin vix in eis nomen ſacerdotis cõſtabit. Sub quo verbo notitiam curſus tẽporis lunę, calendarij intelligimus: qm̃ cõputus eſt ſcientia certificandi tẽpus ſm̃ ſolis ⁊ lunę progreſſuꝫ. Idcirco ad ſimpliciũ ſacerdotum inſtructionem, de hoc aliqua claro compendio perſtringemus, prout ad vſum eccleſię dinoſcitur pertinere. Dicitur autem cõputus a computo, quia in ipſo computando procedimuſ, non quia in ipſo computare doceamur. Et eſt duplex computus, ſcilicet aſtronomicus, ſeu philoſophicus: ⁊ vulgaris, ſeu eccleſiaſticuſ: ſed de aſtronomico nil ad pręſens. Uulgaris computus eſt ſcientia diſtinguendi tempus certa ratione, ſiue ſcientia temporis diſcretiua, ſm̃ eccleſię vſum. Tempus eſt mora motus rerum variabilium, cuius partes decẽ eſſe dicuntur: ſcilicet annus, menſis, ſeptimana, dies, quadrans, hora, punctum, momentum, vncia, ⁊ athomus. Annus continet duodecim menſes: ⁊ quinquagintaduas ſeptimanas, ⁊ diem vnum: ⁊ trecentos ſexagintaquinque dies ⁊ ſex horaſ. Menſis continet quatuor ſeptimanas, vel paulo plus. Septimana ſeptem dies. Dies quatuor quadrantes. Quadrans ſex horas. Hora quatuor puncta. Punctũ decem momenta. Momentum duodecim vncias. Uncia quadragintaſeptem athomos. Athomus indiuiſibilis eſt naꝫ athomos gręce indiuiſio dicitur, vnde athomos gręce idiuiſio latine. Anni ergo ſolaris ſeꝛ duodecima

decima pars menſis eſt. Septimana vero eſt fere quarta pars mēſis. Dies naturalis ſeptima pars ſeptimanę. Quadrās quarta pars diei naturalis. Hora ſexta pars quadrātis. Punctum quarta pars horę. Momentum decima pars pūcti. Uncia duodecima pars momenti. Athomus quadrageſima ſeptima pars vncię. Ceterum duplex eſt annus: ſcilicet ſolaris, ⁊ lunaris.

¶ Incipit primus tractatus de anno.

¶ Quid ſit annus ſolaris. Capitulum primum

Annus eſt ſolis anfractus, cū peractis trecētis ſexaginta quinq; diebus ad eadē loca ſyderū redit. Dicit ergo annus, qa menſibus in ſe recurrētibus voluit: ab an, qđ eſt circū: ⁊ eo is: quaſi circulariter rediens. Annus ſm diuerſos diuerſa hȝ initia: qm̄ arabes ⁊ ęgyptij illū incboāt poſt ſolſtitiū ęſtiuale. ſ. a ſeptēbri, pro eo ꝙ legit arbores in principio mūdi fructū babuiſſe: ⁊ qa hoc in ſeptembri contingit, putāt tūc mundū factū fuiſſe: ideoq; ibi incipiunt annum. Numa vero pompilius ⁊ romani annum a ianuario inceperunt: pro eo ꝙ tunc vel paulo ante ſol nobis incipit appropinquare. Judei a martio inceperūt: qa in eo cōditus eſt mūdus. Et ideo dī ꝙ decimuſoctauus dies eius eſt primus dies ſeculi. Quos oēs quo ad aliqua cōputiſtę imitātur. Ipſi nāq; a ſeptēbri incipiūt regulares lunares ⁊ embolismos ⁊ epactas: ⁊ oēs annos lunares. A ianuario vero incipiūt aureū numerū: ⁊ quaſdā literas dn̄icales: a martio regulares ſolares cōcurrētes: ⁊ quaſdā literas dn̄icales: prout in ſcđa parte apparebit. Sane qdaȝ moderni ob reuerētiā ſaluatoris cōputant annos a natiuitate eius. Alij vero ab eius incarnatione. i. a cōceptione beatę marię: qn̄ illa dixit. Ecce ancilla dn̄i. ⁊ ca. ſtatim enim fuit chriſtus deus ⁊ homo ⁊ plenus ſpiritu ſctō.

¶ De diuerſis nominibus anni. Cap. 2.

Annorum alius eſt naturalis: alius vſualis: alius legitimus: alius emergēs: alius ſolaris: alius magnꝰ: alius olimpias, alius luſtralis: alius indictionalis, alius iubileus: alius benignitatis: alius ęternitatis ⁊ glorię. ¶ Annus naturalis eſt cū luna ſoli opponitur: vnde ſol eccliſim patitur. ¶ Uſualis ſiue tēporalis eſt q ſm vſuȝ hoīuȝ ſuū initiū hȝ a ianuario vſq; ad ſequētem ianuariū. ¶ Legitimus ſiue cerimonialis eſt q cōputatur ſm lunationes ab aprili vſq; in aprileȝ. Aprilis eniȝ eſt primus

mēſis apud hebreos. ¶ Emergēs eſt in quo aliquod magnū
iudeis vel alijs contingit: a quo facto in illius memoriā annuʒ
incipiunt cōputare. ſ. a quouis die. ¶ Annus ſolaris eſt ſpa/
tium, in quo circuiuit ſol. 12. ſigna ʒodiaci, quē circulū facit vt p̄
miſſum eſt in. 365. diebus ⁊ fere ſex horis, fere dixi propter quę
dam momenta, quę adijciūtur, ſicut infra dicetur. Hę autē ſex
horę de quarto in quartū annuʒ faciunt vnum diem naturalē
biſſextileʒ: ⁊ annus iſte cōis eſt oībus gētibus: ⁊ incipit qualibet
die: ⁊ qualibet die finitur: trāſactis predictis diebus. Et iſte po
teſt etiam dici naturalis. ¶ De ſignis ʒodiaci. Cap. 3.

Signa vero predicta ſunt iſta: Aries, Taurus, Gemini,
Cācer, Leo, Virgo, Libra, Scorpio, Sagittarius, Ca/
pricornus, Aquarius, ⁊ Piſces: vnde verſus.

Hęc ſunt ſigna poli quę ſemper ſunt via ſoli.
Eſt aries, taurus, gemini, cancer, leo, virgo.
Libraqʒ, ſcorpio, chiron, capricornus, vrnula, piſces.

Et nota ꝙ celi habitatio ſtat circulorū diſtincta ʒonis: ʒonę au/
tem ipſę ſunt quinqʒ: quę ideo ʒonę vel circuli appellātur, quia
in circunductione ſpherę exiſtūt. Zodiacus aūt circulus eſt qui
ex linearuʒ quinqʒ angulis: ⁊ ex linea cōſtat. Rurſus ʒodia grę
ce dr̄ animal, ſiue ſignū latine, inde ʒodiacus dicit animal, ſeu ſi/
gnifer circulus: ex eo ꝙ in medio firmamenti ſunt duodecim ſi
gna p̄ trāſuerſum poſita: ęqualiter per circulum diſtincta, quę
formis ⁊ nominibus animalium deſignātur: quia ſol intrans in
illa ꝓprietates animaliū quodāmodo ſortit, vel q̄ ſtellę i ſignis
diſpoſitę ſunt in animalium figuris. ¶ Signū aūt dr̄ duode/
cima pars ʒodiaci. Sol quidē intrat in aliquod de predictis ſi
gnis quolibet mēſe in. 15. calen. ſm eccleſiaʒ, vnde in martio in
trat in arietē. 15. calen. aprilis: in aprili intrat in tauruʒ. 15. calē.
maij: ⁊ ſic p̄ ordinem menſiuʒ ⁊ ſignorū. ¶ Primum igitur ſi/
gnuʒ eſt aries, ⁊ in quo ſol dicitur eſſe factus: in quo ſigno eſt ſol
circa principia veris: ſic dictū: q2 ſicut aries eſt animal retro de
bile habens ante aliquid roboris: ſic ſol in tempore. i. in princi/
pio arietis habet debiles vires propter frigus eius fortitudinē
minuēs: anteriora vero, quę eſtatē reſpiciunt, aliquid fortitudi/
nis: id eſt caloris habēt. Vel ſicut aries in hyeme cubat in laterē
ſiniſtro: in vere autem incipit cubare in dextro: ſic ſol ante illud
tempus

tempus moratur in ſiniſtro latere firmamenti: ſcilicet in meridie tunc vero intrat latus dextrum: ſcilicet verſus aquilonem. ¶ Scōꝫ ſignū eſt taurus ſic dictum: qꝛ ſicut taurus fortior eſt ariete: ſic fortioris eſt efficacię ſol in illo tpe quo ad nos: ꝙ̄ in pręcedenti. Uerūtñ ante eſt efficatior ꝙ̄ poſt: ſicut taurus ante fortior eſt, ꝙ̄ retro. ¶ Tertiū gemini ſic dictū, qꝛ illo tpe vis ſolis geminat. Incipit enim eſſe calidus ⁊ ſiccus effectiue. Uel quia tunc pręcipue res geminant, id eſt multiplicantur. Aues eniꝫ ⁊ aialia fetus ꝓducūt. Uel ꝓpter geminos ſiue duos gradus, qbus ſub illo ſigno magis ꝙ̄ ſub alio ſol eleuatur a terra ¶ Quartū cancer ſic dictū: quia cancer eſt aīal retrograduꝫ: ⁊ ſol tūc retrogredit diſcedēs a nobis cū prius appropinquauerit nobis. ¶ Quintum leo ſic dictū: qꝛ leo eſt aīal crudele ⁊ ſemper febricitans: ſic ⁊ tēpus illud crudele ⁊ generās febres. ¶ Sextū virgo: qa ſicut virgo nil generat: ſic tēpus illud ſterile nil noui generat, generata tñ matureſcere facit. Eſt enim tēpus canicularium dierū. ¶ Septimū libra ſic dictū ab ęqualitate menſis ipſius: qa ſole ibi exiſtēte dies ⁊ nox ęque pōderata eſt: qm̄ tūc eſt ęquinoctiū autūnale. ¶ Octauū eſt ſcorpiꝰ, ſicut enim ſcorpius venenoſus eſt ⁊ pungit, ſic tēpꝰ illud morboſum eſt ꝓpter inęqualitatē aeris. Etenim mane frigus pūgēs: ⁊ in meridie calor vrens. ¶ Nonū ſagittarius ſic dictū, quia venatio, quę per ſagittarios fit, plerūqꝫ tūc exercetur, vel ꝓpter fulgura, quę tūc ſępe cadunt, quę italici ſagittas vocāt. ¶ Decimū capricornꝰ. ſicut eniꝫ capricornus in abruptis mōtibꝰ ſiue i excelſis ꝑcipitijs paſcit, ſic ſol tūc eſt in altiſſimo gradu verſus meridiē. vel ſicut capricornus montes ſolet aſcēdere: ſic ſol tūc ad nos aſcendere incipit. ¶ Undecimū eſt aquarius ſic dictū, qa tēpus illud aquis ⁊ vētis abūdat. ¶ Duodecimū eſt piſces: quia ſicut piſcis eſt animal aquaticum, ſic ⁊ tēpus illud ꝓpter multas pluuias aquaticū eſt: vel qa tunc aqs reſolutis tempus eſt piſcationis. ¶ Uerū licet, ſicut patet ex p̄miſſis, ſigna ęqualia ſint ſm aſtronomicos, eccl'ia tñ illa nō ponit ęqualia. nā qñqꝫ plures dies ſunt in vno ſigno ꝙ̄ i alio: cū vnus mēſis plures dies hēat ꝙ̄ alius. Unde plures erūt gradus vniꝰ ꝙ̄ alteriꝰ ſigni. Gradꝰ aūt dr ſpatiū, quo ſol motu ſuo trāſit i zodiaco die naturali. Ex iā dictis facile ſciri pōt in quo

to gradu alicui⁹ ſigni ſit ſol quocūqȝ die. ¶ De biſſexto. ca. 4

Porro dies biſſextilis, de qua dictum eſt, dicit̄ biſſextilis ſ̄m philoſophos, quaſi ex biſſe momentoꝝ collecta: qd̄ ſic poterit cōprehendi. Sol enīȝ in quolibet ſigno moratur. 30. dieb: ⁊. 30. triētibus horarū: ⁊ triginta biſſe momētorū: ⁊ triēs eſt tertia pars alicuius rei cōſtātis ex tribus partib⁹. Biſſe vero ſunt due partes, ſed multiplicatis duodecies. 30. diebus habemus. 360. dies. 30. trientes horarū conſtituūt. 10. horas, q̄ multiplicatis duodecies, faciunt. 5. dies. 30. biſſe momentorū continēt. 20. momenta ⁊ duo puncta: ſed multiplicatis duodecies duobus pūctis habemus ſex horas ex biſſe momētorum collectas: que de quarto in quartū annū ꝯſtituūt vnum diem, que dicitur biſſextilis. ¶ Curſum ſ̄m Iſidorum per ſingulos annos creſcit pars quarta aſſis. ac vbi quarto anno aſſis completa fuerit, biſſextum vnum facit: ⁊ ideo per quatuor annos vnus biſſextilis adiectus eſt. Dictus autē eſt ſ̄m eum biſſextus: quia bis ſexies ductus aſſem facit quod eſt vnus dies. In quo loco calendarij poni debeat illa dies bis verſibus continetur

Biſſextum ſexte martis tenuere calende.
Poſteriore die celebrantur feſta Mathie.

Hoc eſt dicere, ꝙ illa litera, vbi dicitur i calēdario. 6. cal. martij, debet poni dies biſſextilis: ⁊ tunc ſtamus ſiue ſedemus duobus diebus ſupra illa litera: ſi feſtum ſancti Mathie, quod deberet illa die celebrari, celebratus tantuȝ in ſequenti, ita tn̄ ꝙ inter ipſū feſtū ⁊ vigiliā nullū ſit mediū, extra de verb. ſigni. que ſiuit. Non intereſt tn̄. vtruȝ ipſum feſtū in prima, vel in ſecūda die predictarū duarū celebretur: ſed regiōis in hoc cōſuetudo ſeruetur. Iſidorus dicit, ꝙ a ſexto nonas martij vſqȝ in diē cal. ianuarij lune curſu biſſextus apponitur: atqȝ inde detrahitur. Si autem volumus ſcire qn̄ ſit annus biſſextilis: debemus diuidere annos Dn̄i per quatuor quoties poſſumus, ⁊ ſi nullus ſuperauerit: tūc erimus in anno biſſextili: ſi autem aliqs remāſerit: tunc non erit biſſextus. vnde verſus. Anni diuiſi Dn̄i ꝑ quattuor eque Mōſtrant biſſextū qua rōe ſcias. Hoc autēȝ verū eſt ſ̄m illos, qui diuidūt annos dn̄i incipiēdo a natiuitate, vel a ianuario: nō ſ̄m illos, qui incipiūt ab incarnatione. Alia etiā doctrina ad inueniendū biſſextū ponetur infra: vbi de cō

Pro inueniendo anno numero facilis modus.

currentibus

currentibus agetur. ¶ De quatuor tēporibus anni. Cap. 5.

Tempora ſiue partes anni ſolaris ſunt quatuor. ſ. ver, ęſtas, autūnus, byems. Dicta autē ſunt tēpora a cōmunionis tēperamento, eo ꝙ inuicem ſe bumore, ſiccitate, calore, ⁊ frigore cōtēperent: bęc ⁊ curricula dicūtur, qꝛ non ſtant: ſed currūt. Uer dictū eſt, quia viret. Aeſtas dicitur ab ęſtu. i. calorꝛ: inde ęſtas quaſi vſta ⁊ arida. Autūnꝰ a tēpeſtate vocatur: qn̄ ⁊ folia cadunt ⁊ oia matureſcunt. Hyēs dicitur ratione bemiſpberij, qꝛ tūc ſol circulo voluitur breuiori. Unde ⁊ boc tēpus bruma dicitur: quaſi bracbis. i. breuis: vel a cibo, qꝛ tunc maior eſt veſcēdi appetitus: edacitas enim grȩce bruma appellatur: Principia aūt partiū anni ſm eccleſiā bis verſibus ꝯtinētur.

Feſtum clementis byemis caput eſt orientis.
Cedit byems retro catbedrato ſimone petro.
Uer fugat vrbanus: ęſtatem ſimpborianus.
Id tibi quod reſtat autumni tempora pręſtat.

Hoc eſt dicere, feſtum clementis: quod eſt. S. calen. decēbris eſt principium byemis: ⁊ durat vſq; ad feſtum catbedrę ſācti petri: tunc incipit ver: ⁊ iſtud feſtū eſt. S. calē. martij: ⁊ ver durat vſq; ad feſtu; ſancti vrbani: quod eſt. S. calē. iunij: tunc incipit ęſtas: ⁊ durat vſq; ad feſtum ſimpboriani: quod eſt. S. calen. ſeptembris: tunc incipit autumnus: ⁊ durat vſq; ad feſtu; clementis, in quo incipit byems. In bis quatuor partibus anni: triduana ieiunia celebramus: ⁊ ideo ieiunia quatuor temporum appellantur. Ieiunium veris eſt in prima ſeptimana quadrageſimę, ſcilicet in quarta feria poſt cineres. Ieiunium ęſtatis eſt in prima die mercurii poſt penteco. Ieiunium autumni eſt in tertia die mercurij ſeptēbris, ſcilicet in quarta feria poſt feſtum ſanctę crucis. Ieiunium byemis eſt in. 4. feria poſt feſtum beatę Lucię. vnde verſus eſt. Quattuor tempora ieiuniorum

Uult crux Lucia cineres cbariſmata dia,
Ut det vota pia quarta ſequens feria.

¶ Fiunt ad boc ieiunia in. 4. feria: qꝛ Cbriſtus a iuda traditus eſt: ⁊ in ſexta feria, quia in ea crucifixus eſt: ⁊ in ſabbato, qꝛ tunc apoſtolorū triſtitiā de nece ſaluatoris reprȩſētamus: nā ſi cōpatimur, ⁊ cōregnabimus. De cōſe. diſt. 3. ieiunia. ⁊. c. ſabbato. Aduētꝰ aūt dn̄i incipit ꝑximiori dn̄ica feſto ſācti andreę an

vel poſt, vel in ipſo feſto. ¶ De ſolſtitio ⁊ ęquinoctio, ac va/rijs tēporibus anni diuerſis nominibus appellatis. Cap. 5.

Adhuc in anno ſolari contingunt duo ſolſtitia, ⁊ duo ę/quinoctia.

Solſtitia in ęſtate ⁊ in hyeme.

Aequinoctia in vere ⁊ in autumno.

Eſt autem ſolſtitium maxima inęqualitas diei ⁊ noctis, ſiue ingreſſus ſolis in capricornū vel cancrū, ⁊ dicitur ſolſtitiū, quaſi ſolis ſtatio, eo ꝙ tunc ſole ſtante creſcūt dies vel noctes. Aequinoctiū eſt maxima diei ⁊ noctis ęqualitas: q2 tūc ęquali ſpatio horarū conſiſtunt, ſiue ingreſſus ſolis in arietē vel librā. Ubi autē ſit locus ſolſtitiorū ęquinoctiorū his verſibus continetur.

Solſtitium decimo chriſtum pręit atq3 ioannem.

Aequa crucis feſtum dat tempora martis ⁊ idus.

Hoc eſt dicere, ꝙ ſolſtitium hyemale eſt ante natiuitatē chriſti decem diebus. vz. 18. calen. ianuarij. quo tēpore ſol incipit altiores circulos petere: ⁊ ſolſtitiū ęſtiuale eſt ante natiuitatē ioannis baptiſtę: totidem diebus. vz. 18. calen. iulij: quo tēpore icipit ſol ad inferiores circulos remeare. Unde ęſtiualis ſolſtitij dies maximus, ſicut ⁊ hyemalis dies, minimus inuenitur. Sed ſm̄ ęgyptios hyemale eſt. 12. calen. ianuarij. ſz grecos 12. calen. Aeſtiuale vero ſz ęgyptios. 12. calē. iulij: ſz grecos 11. calen. ¶ Item in feſto crucis, vel ſm̄ alios. 12. calen. octobris, eſt ęquinoctiū autūnale, ⁊ vbi dicitur in calē. idus martij, vel ſm̄ alios. 12. calē. aprilis eſt ęquinoctiū vernale. Olim enim annus in duas partes tm̄ diuidebatur, ſ. ęſtiuale, ⁊ hyemale ſolſtitiū: ⁊ in duo hemiſphęria. ¶ Magnus autē annus cōpletur reuerſis planetis oībus ad loca ſuę creationis, quod fit annis nō paucioribus. 430. ¶ Mūdanus vero annus erit omnibus ſtellis ad prima loca reuerſis: qd̄ fit demū poſt. 15. millia annorū. Magiſter dicit ī hiſtoria Geneſis, vbi agit d ebrietate Noe, ꝙ magnus annus impletur per curricula ſexcētorū annorum. ¶ Aera: qua vtuntur hiſpani ſingulorū annorū eſt conſtituta a Cęſare auguſto: quando ad primū cenſum orbē deſcripſit. Dicta eſt autē ęra ab ęre: ex eo ꝙ oīs orbis es reddere profeſſus eſt reipublicę romanorū. Prius autē fuerūt indictiones, poſtea ęrę. ¶ Olympias cōſtituta eſt apud grecos

Indictio ęra.

in

in elide ciuitate:eliis agẽtibus agonem, ⁊ quinquẽnale certa/
men quatuoꝛ medijs annis vacãtibus:⁊ ob hoc tẽpus eleidij
certaminis olympiadẽ vocauerũt quadriẽnio in olympiade
ſupputato. ¶ Luſtrum eſt penteſim. i. quinquenniũ,qđ qnto
anno dicitur cõdi ꝑpter olympiades, Romani nõdũ erant cõ
ſules neqꝫ ęrę. Quinquẽnale quidẽ tẽpus ideo ſic vocatũ:qꝛ
cẽſu p quinquẽniũ i republica pacto vꝛbs romana luſtrabat.
¶ Apud romanos eſt annus indictionalis:q ter quinos cõti
net annos,vt infra dicetur,⁊ pꝛęmiſſũ eſt. ¶ Apud hebręos
eſt annus iubileꝰ.i.remiſſionis:qui ſeptennis cõpletis annoꝝ
hebdomadibꝰ celebꝛat. ¶ Apud chꝛiſtianos eſt annus beni/
gnitatis ⁊ grę,i quo chꝛs venit,⁊ nos ſua benignitate redemit.
¶ Apud ſãctos cõpꝛehẽſoꝛes eſt annus ęternitatis ⁊ glię:in
quo exultabũt ſcti in gloꝛia ſine fine. ¶ Rurſus ſcľa gñationi/
bus cõſtãt:ſic dicta qꝛ ſequũtur,abeũtibus enim alijs, alij ſuc/
cedũt. Hoc tẽpꝰ qdẽ quinquageſimũ annũ dicũt:quẽ hebꝛęi
iubileũ vocant, vt iã dictũ eſt. Et ob hãc cãm hebꝛęus ꝑpter
vxoꝛẽ ⁊ liberos amans dñm ſuũ aure ꝑtuſa ſeruitio ſubiugat:
ſeruire iubet in ſeculũ.i.vſqꝫ ad annũ qnquageſimũ. ¶ Etas
autẽ plerũqꝫ dicit pꝛo vno anno, ⁊ pꝛo ſeptẽ, ⁊ pꝛo centũ,⁊ ꝑ
quouis tpe. Unde ⁊ ętas eſt,qđ de multis ſeculis iſtruit:⁊ ideo
dicta eſt ętas,quaſi ſiĺitudo ęui:naꝫ ęuũ eſt ętas ꝑpetua:cuius
neqꝫ initiũ, neqꝫ finis noſcit. Deriuatũ eſt aũt ęuũ ab ęonas:
qđ apud grecos aliqñ pꝛo ſeculo,⁊ aliqñ ponitur pꝛo ęterno.
Pꝛopꝛie vero ętas duobus modis dicit: vꝫ hoĩs,ſicut infãtia,
iuuentus,ſenectus. Aut mundi:cuius pꝛima ętas eſt ab Adaꝫ
vſqꝫ ad Noe:ſecũda a Noe vſqꝫ ad Abꝛahã:tertia ad Abꝛa
ham vſqꝫ ad Dauid:⁊ quarta a Dauid vſqꝫ ad trãſmigratio
nẽ Iudę in babyloniã:quinta de Iuda vſqꝫ ad aduentũ Sal
uatoꝛis in carne:ſexta q̃ nũc agit vſquequo mũdus iſte finiat.

¶ Incipit ſecundus tractatus. Et pꝛimo de menſe. Cap. i.

Dicto de anno,ſequitur videre de menſe. Eſt autẽ
menſis ſpatium tempoꝛis,quo a phębo phębe re
cedens eidem completo ſuo circulo ſociatur. Et
dicitur menſis a menſurando,eo ꝙ annus per mẽ
ſes menſuratur: vel a mene,quod eſt defectus,eo
ꝙ luna ſingulis menſibus viſu deficit ab humano,vel ſm Iſi/

dorũ, a mene grece, qđ eſt luna latine. Apud grecos enim mẽ
ſes legitimi non ex ſolis circulo, ſed ex lune curſũ cõnumerant
qđ eſt de nona ad nonã. Diuidit aũt annus p 12. mẽſes: qꝛ ſol
peragrãdo zodiacũ. 12. circuit regiones ſignoꝝ, ꝛ bis. 12. mẽ
ſibus cõmorat. Romulus tñ voluit tñ decẽ eſſe mẽſes i anno,
incipiẽs a martio: quẽ Marti deo belli, quẽ patrẽ ſuũ eſſe pu
tabat, dedicauit. Uñ Ouidiꝰ in. 1. faſtoꝝ, Tpa degenerat cũ cõ
ditoꝛ vrbis in annum, Inſtituit menſes quinqꝫ bis eſſe ſuos.
Sed Numa Pompilius videns ꝙ annus nõ bene. 10. mẽſi
bus compleatur, ſuperaddidit duos in principio. ſ. ianuarium
ꝛ februarium. Januarius dicitur a ianua. 86. diſt. ieiunium, qꝛ
ſicut per ianuam intramus domum: ita per ianuariũ intramꝰ
annũ: eſt enim limes anni. ¶ Februarius dicitur a febribus, q̃
tũc de facili cõtingũt, vel a februis. i. purgationibus. Sũt aũt
februe oblationes facte pro mortuis. Romani autem illo mẽ
ſe memoriã aiaꝝ habebãt, ꝛ eas purgabãt celebrando exegas
mortuoꝝ. ¶ Martius dr a Marte patre romuli: vel qꝛ eo
tpe cũcta animantia agunt ad marẽ: ꝛ ad cõcũbẽdi voluptatẽ.
Appellat etiã qñqꝫ mẽſis nouoꝝ, qꝛ eſt anni initiũ, ꝛ qñqꝫ no
uum ver: qꝛ in eo viridãtibus arboribꝰ, nobis trãſactoꝝ ꝓbat
occaſus. ¶ Aprilis dr quaſi aperilis: qꝛ tũc terra aperitur ad
germinãdũ, etiã floꝛes aperiũtur: ꝛ arboꝛes incipiũt pullulare.
¶ Maius a maioꝛibus natu dr, q erant principes reipublice
¶ Junius a iunioꝛibus dr: erant eñi olim maioꝛes. ſ. ſenioꝛes,
q appellabant patres: ꝛ hi i ciuitate ſemp remanebãt vrbis re
gimini cõſulẽtes: erãt ꝛ minoꝛes q ibãt ad pugnãdũ pro repu
blica: ꝛ ideo maius a maioꝛibꝰ: iunius a iunioꝛibus nomẽ acce
perũt: ꝛ in illoꝝ honorẽ inſtituti ſunt. ¶ Juliꝰ dr a Julio Ce
ſare: qꝛ tũc natus fuit: vel qꝛ tũc de hoſtibus triũphauit. Juliꝰ
tñ prius qntilis dicebat, eo ꝙ eſt qntus a Martio: q ſꝫ Romu
lum principiũ erat anni. ¶ Auguſtus eſt dictus ab Octauia
no Auguſto: q tunc natus fuit, vel quia tũc hoſtes ſuperauit. ſ.
Cleopatrã ꝛ Antoniũ eius virũ. Prius tñ dicebat ſextilis, eo
ꝙ ſextus eſt a martio. ¶ Septẽber nomen habet a numero
ꝛ imbre, qa ſeptimus eſt a martio, ꝛ imbres habet. Sic ꝛ octo
ber, nouember, atqꝫ decẽber ex numero ꝛ imbribus vocabula
acceperunt: quem numerũ decurrentẽ december finit, pro eo
quod

ꝙ denarius numerus pręcedentes numeros claudit. ¶ Quot autem dies quilibet menſis habeat his verſibus continetur.
Junius, aprilis, ſeptember, nouember, tricenos.
Plus vnum reliqui, ſed habet februus octo vicenos.
Cui, ſi biſſext⁹ fuerit, ſupaddit vnus. Hoc eſt dicere ꝙ iuni⁹, aprilis, ſeptēber, ⁊ nouēber habēt.30: dies, reliq aūt mēſes habēt.31. ſed februarius tm̄ habet.28. ⁊ quādo eſt biſſext⁹.29 Sciendū aūt eſt ꝙ cuilibet mēſi primo datiſuerunt.30. dies: q multiplicati duodecies cōſtituūt.340. dies. De qnq3 vo reſiduis datus eſt vnus ianuario, eo ꝙ eſt principiū anni: ⁊ ēt rōne ipſius numeri, q: impar numerus mūdus eſt: ⁊ numero de⁹impare gaudet.32.q.1. nuptię. Secūdus datus eſt martio, pp eādem imparitatē. Tertius maio. Quartus iulio. Quintus octobri. Cęſar aūt auguſtus volens ſuū mēſem eſſe ęqualē mēſi iulio, abſtulit februario vnā diē: q: erat mēſis triſtitię atq3 luct⁹, ⁊ attribuit eā auguſto, ⁊ ita remanſerūt februario tantū.29. ⁊ auguſto.31. Demum Aſtrologi Romani abſtulerunt aliā diē februario ⁊ addiderunt decembri, ad hoc vt finis principio reſponderet: ⁊ ſic februario remanſerūt tantū.28. ⁊ decēbri.31. Veruntamē ad quandam cōpenſationem vna dies, videlicet biſſextilis, eſt de quarto in quartū annum februario reſtituta. ¶ Qua vero die vel feria quilibet mēſis intrat iam ſub titu. de ſeptimana dicetur. ¶ De calēdis nonis ⁊ idibus. Cap.2.

SAne in quolibet mēſe ſūt tres dies celebres, qui ſoli proprijs nominibus noiant: ⁊ ab eis cęteri denominātur. ſ. calēdę, nonę, idus, quos Romani pp dies feſtos, vel pp officia magiſtratuum inſtituerunt. His eni3 diebus in vrbibus cōueniebāt. De cōſec. diſt.1. ſiquis. calēdę ſunt primi dies menſis: dicuntur quaſi colēdę, quia tūc ſemper erat feſtū. Unde Ouid.
Uendicat auſonias ſaturnia iuno calendas.
Uel q: tūc a Romano pplo principia mēſiū celebrabātur, ſicut fit ab Hebręis.26.q. vlt. ne licet. ⁊ c. ſeq. Unde Ouid.
Salue feſta dies melior q3 reuertere ſemper. A populo rerū digna potēte coli. Uel dr̄ a calo quod eſt voco. Primo die mēſis: pco de more pplm ad nūdinas vocabat: clamās toties calo: quot dies erāt vſq3 ad nonas: ⁊ ideo plr cal. a pluribus vocatiōibus vocabant: vel a calo, qd̄ eſt bonū omē p totū

die: ſiue p̄. i. ante dieȝ: ⁊ cū dicit̄. 2. nonas intelligit̄. 4. die ante nonas: ⁊ ſic de aliȷ̄s. Quot aūt dies denoīent̄ a nonis: quot ab idibus: ⁊ quot ab calendis omniū mēſiū bis verſibꝰ cōtinētur.

Sex nonas maius, october, iulius ⁊ mars.
Quattuoꝛ at reliqui: tenet idus quilibet octo.
Janus ⁊ auguſtus denas nonaſqȝ december.
Julius, october, mars, maius hepta deceinqȝ.
Junius, apꝛilis, ſeptember ⁊ ipſe nouember.
Ter ſenas retinent, febꝛuſqȝ bis octo calendas.

Hoc eſt dicere, ꝙ maius, october, iulius ⁊ martius habēt dies ſex pro nonis: ſed reliqui menſes habent tātum quatuoꝛ: ⁊ q libet menſis habet octo dies pꝛo idibus. Itē ꝙ ianuarius, auguſtus, decēber habent. 19. dies ꝓ calendis. Julius vero, martius, october ⁊ maius habēt decēſeptē. Junius, aūt apꝛilis, ſeptēber ⁊ nouēber habet. 18. Febꝛuarius habet. 16. ⁊ ſi fuerit biſſextus ſupaddit̄ ei vnus. ¶ De diebus egyptiacis. Ca. 3.

Illud autē notādū, ꝙ in quolibet mēſe ſunt duo dies egyptiaci. i. ab egyptȷ̄s depꝛehēſi. In egypto eniȝ erāt qdā aſtrologi: q quaſdā cōſtellationes nociuas humanis actibꝰ in illis diebꝰ īuenerūt: ideoqȝ illas notas eſſe hoībꝰ voluerūt: tñ illaꝝ cōſtellationū pūcta ſcire pp erroꝛē nr̄i cōputi nō valemꝰ, vel foꝛte īuenerūt illos dies bene cōſtellatos, ⁊ ideo eos ī calēdario notauerūt: vt in illis diebus potius, q̄ȝ in aliȷ̄s, actibus īſiſtatur: quoꝛum erroꝛem ne eccleſia ſequi videatur, a talibus cauetur. Uel dicuntur egyptiaci ſm̄ quoſdam: quia dn̄s in illis diebus percuſſit egyptios nouem plagis. Quotus aūt ſit dies egyptiacus a pꝛincipio, vel a fine menſis, his verſibus cōtinet̄.

Augurioꝛ decies audito lumine clangoꝛ.
Liquit olens abies coluit colus excute gallum.

In his verſibus ſunt. 12. dictiones. 12. mēſibus ſeruiētes, pꝛima pꝛimo: ſecunda ſecundo: ⁊ ſic per oꝛdineȝ ſumpto initio a ianuario: ita ꝙ quota die erit pꝛima litera pꝛime ſyllabe alicuius iſtarum dictionū in alphabeto: totus erit dies egyptiacꝰ in illo mēſe: cui ſeruit illa dictio computando a menſis pꝛincipio verſus finem. Item quota erit pꝛima litera ſecunde ſyllabe in alphabeto, totus erit dies egyptiacus in illo menſe, cui ſeruit illa dictio: computando a fine verſus pꝛincipium. verbi gratia.

Augurior eſt prima dictio: ⁊ ſeruit primo mẽſi.ſ. ianuario: au eſt prima ſyllaba, ⁊ a eſt prima litera ipſius ſyllabe: ⁊ eſt prima in alphabeto: ergo dies prima ianuarij eſt egyptiatica. Itẽ gu eſt ſcd̃a ſyllaba: ⁊ g eſt prima litera ipſius ſyllabe: ⁊ g eſt ſeptima in alphabeto: ergo ſeptimus dies ianuarij numerãdo a fine verſus principium eſt egyptiacus: ⁊ ſic in alijs hoc obſeruato ꝙ h in hoc loco pro litera non ponatur. Quilibet autẽ pręmiſſorũ dierum propter vnicam horam ſui denominatur egyptiacus. ¶ De diebus vero felicibus vel infelicibus, quos q dam aſtrologi notauerunt, in pręſenti opuſculo non agitur: qꝛ eccleſia prohibet fidez talibus adhiberi. 26. q. vlt. non obſeruetis. ⁊.c. qui ęſtimaret, ⁊ ſequenti. ¶ De diebus canicularibus. Cap. 4.

In quibuſdam quoqz menſibus ſunt quidã dies, qui caniculares dicũtur a cane, vel canicula ſtella ſita in fronte leonis, ⁊ ante genua tauri: quę ęſtiuis mẽſibus eſt in medio centro cęli: ⁊ dũ ſol ad eã aſcenderit cõiũcta cũ ſole vel ei ꝓxima duplicat calor ipſius: ex quo diſſoluunt corpora ⁊ vaporantur. Unde vocat canis: qꝛ corpora morbis afficit, ⁊ ſunt ſeptuagintaduo dies: in qbus ꝓpter tp̃is crudelitatẽ ⁊ caloris ſolis intemperiem, malũ eſt minui ſanguinẽ, ⁊ potionari. Quãdo aũt illi dies incipiant, ⁊ finiãtur, his verſibus cõtinet.

Incipiunt iulij pridie idus caniculares.

Et pridie nonas ſeptẽbris fine reſultant, ſm aliquos vero incipiunt. 14. calẽ. Auguſti. ¶ De ſeptimana ⁊ nominib⁹ dierum eius. Ca. 5.

Sequitur de ſeptimana. Nempe continet ſeptimana ſeptem dies naturales, quorũ repetitione ⁊ menſes ⁊ anni ⁊ ſecula peragũtur, ⁊ hęc apud gręcos hebdomada, ſed apud hebręos ſabbatũ appellat. Et dr̃ ſeptimana a ſeptẽ ⁊ mane quaſi ſeptẽ ⁊ mane pars pro toto.ſ. mane ꝓ tota die. Uel a ſeptẽ ⁊ manet, qꝛ manet p ſeptẽ dies. Uel dr̃ ſeptimana, quaſi ſeptẽ luces: nã mane lux eſt ſm Iſidorũ. Idẽ etiã ſpatiũ vocat hebd̃a: ab hepta gręce, qd̃ eſt ſeptez, ⁊ deos quod eſt dies: vel modus: quod eſt menſura: ⁊ ſm hoc hebd̃a eſt cõius nomẽ ꝙ̃ ſeptimana. Unde Daniel Poſt ſeptuaginta hebdomadas ⁊c. ⁊ ſumuntur ibi hebdomadę annoꝝ.i. ſeptuagies ſeptem anni. Septimanę aũt nequeũt habere certa nomina: qꝛ neqz habẽt certa initia. Singulis nãqz annis variãtur

tur propter vnam vel propter duos dies:q quãdoqꝫ ſunt ſu/
per integras ſeptimanas. Omnes autem dies ſeptimanarꝫ in
ſcribuntur ſeptem primis literis alphabeti. ¶ Item dies ſm
gentiles denominanẽ a planetis. ¶ Primus a ſole,qui prin/
ceps eſt omnium ſyderum: ſic ꝛ idem dies caput eſt ceterorũ
dierum. ¶ Secũdus a luna:que eſt ſplendore ꝛ magnitudi/
ne ſoli proxima:ꝛ ex eo mutuat lumen. ¶ Terti⁹ a ſtella mar
tis:que veſper vocatur. ¶ Quartus a ſtella mercurij:quam
quidam candidum circulum dicunt. ¶ Quintus a ſtella iouis,
quam phaetontẽ aiunt. ¶ Sextus a ſtella veneris: quam lu
ciferum aſſerunt,quia inter cuncta ſydera plus lucis affert.
¶ Septimus a ſtella ſaturni,q̃ ſexto celo locata triginta an/
nis fertur explere curſum ſuuꝫ. ¶ Sed queritur quare dies
non ita ordinantur in ſeptimana,ſicut planete in celo,quoniã
in celo ordinantur ſm hunc verſum.

Sol. vene.mer.luna,ſaturnus,iuppiter ꝛ mars:vel ſic.
Saturnus ioue mars ſol cum vene.mer.luna.

Solutio:dicimus ꝙ dies in ſeptimana nõ ordinantur ſꝫ ordi
nem planetarũ,ſed ſm regimẽ eorũ in ſingulis diebus. Unde
qꝛ viderũt philoſophi,ꝙ ſol regnabat prima hora diei dñice:
ideo illam diem denominauerunt a ſole. Item qꝛ viderunt:qꝛ
luna regnabat prima hora ſecũde ferie,ideo dieꝫ illũ denomi/
nauerunt a luna:ꝛ ſic de ceteris ſicut patet ex diſtinctiõe hora
rum diei facta inter planetas per ordinẽ ſucceſſiue. Rurſus a
dictis planetis philoſophi nomina ſũpſerunt,eo ꝙ a ſingulis
aliquid in homine eſſe voluerũt,vt a ſaturno candiditatẽ:a io/
ue tẽperãtiã:a marte feruorẽ:a ſole ſpiritũ:a venere volupta
tẽ:a mercurio eloquẽtiã:a luna cor. Et qꝛ ordo planetarũ vl
tra numerum ſeptenariũ nõ procedit,ſed ad primũ reuertiẽ,
ideo tãtũ ſeptẽ dies in ſeptimana ſunt a ſapiẽtibus conſtituti.

¶ Qua die ſeptimane quilibet menſis intret. Cap. 6.

Nunc videndum eſt qua die ſeptimane quilibet mẽſis in
tret:de hoc duplex ratio habetur. Prima ꝑ hos verſus.

Alta domat dominus gratis beat equa gerentes.
Contemnit fictos augebit dona fideli.

In iſtis verſibus ſunt duodecim dictiones duodecim menſi/
bus ſeruientes:prima primo,ſecunda ſecundo:ꝛ ſic ꝑ ordineꝫ

ſumpto initio a ianuario: ita quod quęcunque fuerit initialis litera aliquius iſtarum dictionum, eadem erit litera calendarum mēſis, cui ſeruit illa dictio. Ubi gratia, alta, eſt prima dictio & ſeruit primo menſi, id eſt ianuario: & a eſt prima litera illius dictionis alta: ergo a eſt prima litera ianuarij. Item domat eſt ſecunda dictio, quę ſeruit ſecūdo menſi: ſcilicet februario: & d eſt prima litera iſtius dictionis: ergo d eſt prima litera februarij: & ſic de alijs. Item dicit ſequens verſus per ſyllabas: quod prę cedētes per dictiones.

Adam degebat ergo cifos adrifer.

¶ Habita autem litera calendarū facile poſſumus ſcire qua feria quilibet menſis intret. Per literam enim dominicalē illius anni procede computando dies per literas ſubſequentes vſque ad literā, quę eſt in calen. menſis: cuius diei introitum ſcire optas, & in qua feria occurret, tali feria intrabit ille mēſis. ¶ Secunda ratio per quam ſcire potes qua feria quilibet menſis intret: eſt per regulares & concurrētes. ¶ Nota ergo quod i anno ſolari ſunt quinquagintaduę ſeptimanę & vnus dies, vel duo, ſi ſit biſſextus, propter quam diem variantur ſingulis annis principia menſium. ¶ Si enim hoc anno incipiat ianuarius a die dominico: toto illo anno a quę eſt prima litera ianuarij erit dominicalis. Cū ergo ventum fuerit ad finem anni, illud a finale calendarij, quod inſcribitur illi diei, quę eſt vltra integras ſeptimanas: repręſentabit diē dominicam, ergo ſequens a quod iterum eſt initiale ianuarij, prę ſentabit ſecundam feriam: & ſic toto illo anno erit illa variatio: eodem modo ſingulis annis variātur initia menſium per diuerſas ferias. Et ſi ſit biſſextus duplex erit variatio: prima in calen. ianuarij, ſecūda in feſto ſancti Mathię. Ut ergo computiſtę ſcire poſſēt qua feria quolibet anno quilibet menſis inciperet, inuenerūt duos numeros, vnum inuariabilem, qui vocatur regularis, ſolaris, ferialis: alium variabilem, qui vocatur concurrēs: de quibus breuiter eſt dicendū. ¶ De regularibus ſolis. Cap. 7.

Videndū eſt autem primo quid ſit regularis, vnde dicatur, & vnde habeat ortū, & quot regulares quiſque menſis habeat. Regularis ſolis eſt numerus inuariabilis datus mēſi: qui adiūctus cōcurrenti declarat, qua feria ſeptimanę quilibet

menſis

menſis intret cuius fuerit regularis. Dicitur autē regularis a regula: q2 inuariabilis eſt ſicut regula.3.diſt.c.nō. Solaris dicitur ad differentiā lunaris, de quo infra dicetur. Habēt ortū regulares a martio: nā in menſe martij ſunt.5. regulares ſeu 5.pro regulari. Martius enim nō habuit initiū in primo anno mūdi ſeu ſeculi: immo dicit mūdus factus fuiſſe in illo mēſe in die quo dicitur.15.calē.aprilis: vel, vt alij dicūt.8.cal. Si enī cōputes ordine retrogrado dies ſeptimanę vſq3 ad cal. martij inuenies q͂ quinta feria mūdus incepit: ſi tamen ante martiū fuit: 7 hęc eſt cauſa quare martius quinariū numerū habuit ꝑ regulari. Regulares vero aliorū menſiū ſic formant. Jungas regulares menſis cum diebus eiuſdē: 7 ab illa ſūma ſubtrahe 7.quoties poteris. 7 regularē ſequentis menſis qđ remāſerit indicabit. verbi gratia. Martius habet quinq3 regulares: 7 dies eius ſunt.31. redige in ſūmā: 7 ſunt.36. ſubtrahe.7, quoties poteris: 7 remanet vna dies: quę datur menſi ſequenti ꝑ regulari. Jtem aprilis habet.30. dies 7 vnū regularē, q cōſtituunt.31. ſubtrahe.7. quoties poteris: 7 remanebūt tres: qui dantur maio pro regularibus: 7 ita de alijs vſque ad martiu3. Poſſumus etiam ſcire menſium regulares per hos verſus.

Eſt aſtris clare fulgentibus ara deorum.

Grata bonis extat gratiſſima cuiq3 fideli.

Jn iſtis verſibus ſunt.12. dictiones.12.mēſibus ſeruiētes: prima primo: ſecūda ſecundo: 7 ſic ꝑ ordinē ſumpto initio a martio ita q͂ quota fuerit prima litera alicuius iſtaru3 dictionū in alphabeto, tot regulares habet ille mēſis, cui ſeruit illa dictio. ver.g. Eſt: eſt prima dictio: 7 ſuit primo mēſi.ſ.martio, 7 e eſt prima litera iſtius dictionis, eſt, eſt qnta in alphabeto: ergo martius habet quinq3 regulares. Jtem aſtris eſt ſecunda dictio: 7 ſeruit ſecūdo menſi.ſ.aprili: 7 eſt tertia litera iſtius dictionis: q̄ eſt etiā prima in alphabeto: ergo aprilis habet vnū regularē: 7 ſic de alijs.

¶ De concurrentibus 7 cyclo ſolari. Cap.8.

Nunc dicamus de cōcurrētibus. Dnr aūt cōcurrētes: qa ſibi inuicē concurrūt, ſicut videbitur in formatione. vel ideo, q2 cōcurrūt cū regularibus ad demonſtrādū initialē feriā mēſiū ſingulis annis. Eſt aūt cōcurrēs ſuperexcreſcētia vni9 diei, vel plurium ſuꝑ qnquagitaduas ſeptimanas anni ſolaris.

ideo dixit vel pluriũ:qꝛ i anno biſſextili ſupexcreſcũt duo dies:
in alijs vero vnus tm̃,⁊ ab illa ſuperexcreſcẽtia habẽt origine₃
concurrẽtes. Alij vero cõcurrẽtes, qui ſequũtur poſt p̄mũ,
formantur vno addito ſingulis terminis ſiue annis,ſic tñ,ꝙ ſe
ptenariũ numerũ non excedãt:qꝛ nõ ſunt niſi ſeptẽ ferię,⁊ quã
docũq₃ eſt ſeptimus cõcurrens,illo anno menſes habẽt eade₃
principia,quę i primo anno mundi,ſeu ſeculi habuerũt: quęli
bet eni₃ feria diſtat p ſeptenariũ a ſemetipſa. Cõcurrẽtes etiã
in hac linea demonſtrantur. 1.2.3.4.6.7.1.2.4.5.6.7.2.3.4.5.7.
1.2.3.5.6.7.1.3.4.5.6. ¶ Nam primus annus cycli ſolaris ha
bet vnum concurrentem:ſecundus duos:tertius tres:quartus
quatuor:qntus ſex ꝑpter biſſextũ ſextus ſepte₃: ſeptimus vnũ:
qꝛ vltra ſeptenariũ nõ proceditur : ſed reuertitur ad vnũ:⁊ ita
debemus ꝓcedere vſq₃ ad. 28:annos tunc reuertimur ad pri
mum annu₃ cycli:⁊ procedimus ſicut prius. Unde trãſcurſus.
28.annoru₃ vocatur cyclus ſolaris vel cõcurrentiũ:⁊ dicit cy
clus quaſi circulus,ꝑ ſilitudinẽ. Si aũt volum⁹ ſcire quot⁹ ſit
ann⁹ cycli ſolaris,debem⁹ diuidere annos dñi per. 28. quoties
poſſumus:⁊ addere illis. 9. anteq̃₃ diuidamus:quia qñ chriſt⁹
natus fuit tantũ ꝓceſſerat ille cyclus,⁊ quotus annus remanſe
rit ſupra diuiſionẽ annorũ,totus erit cyclus:⁊ ſi nullus remãſe
rit,tunc ſumus in vltimo anno cycli ſolaris. Unde verſus. An
nis adde nouem dñi partire ꝑ octo viginti:cyclus ſic tibi not⁹
erit. Poſſumus etiam ſcire cõcurrentes cuiuſlibet anni ꝑ lite
rã dñicalem illius anni:ſicut declarãt verſiculi ſubſequẽtes.

A.ſex.b.quinq₃.c.quattuor.e.duo.d.tres.

Prim⁹ ꝯcurrens.f. litera:ſeptimus eſt.g.⁊ ſic de ſimilibus.
Hoc eſt dicere:ꝙ qñ.a.eſt litera dñicalis:in illo anno ſunt ſex
pro ꝯcurrente.qñ.b.qnq₃:qñ.c.quatuor:qñ.e.duo:qñ d.tres:
qñ.f.vnus:qñ.g.ſeptẽ. Inuento aũt cõcurrente, debemus tũ
gere cũ regularibus menſis, cuius feriã calẽdarũ i.introitũ ſci
re volumus:⁊ quota fuerit illa ſumma ſi nõ trãſcẽdat ſeptẽ:to
ta ſiue tali feria ſeptimanę ille menſis intrabit. Si vero tran
ſcendat ſeptem:quotum fuerit reſiduu₃ tota feria ſeptimanę
ille menſis intrabit. ¶ De litera dominicali. Cap. 9.

SIcut aũt cõcurrẽtes,ita ⁊ dñicales literę variantur. Nã
in primo anno cycli ſolaris eſt.f.litera dñicalis:in ſecũdo.e.in
tertio.

tertio.d.in quarto.c.in quinto. a.tunc enim propter biſſextuȝ
pertranſit.b.quod in his verſibus declaratur.

Fert ea dux cor amet gens fautor eum coluit his.
Ars genus eſt de corde bono gigni ferus enſis.
Dicta beant aqua gens frons dat cunctus bonus author.

In his v̄ſibus ſūt.28.dictiones.28. annis cycli ſolaris ſeruiē
tes:prima primo:ſecunda ſecundo:⁊ ſic per ordinē ſumpto ĩi
tio a primo anno cycli: ita ꝙ quecūqȝ fuerit initialis litera ali
cui iſtarū dictionū,eadē erit litera dñicalis in illo anno:cui ſer
uit illa dictio : verbi gratia:Fert eſt prima dictio:⁊ fuit primo
anno cycli ſolaris:⁊ f.eſt prima litera:ergo.f.eſt litera dñicalis
in primo anno cycli ſolaris,⁊ ſic de alijs. Et nota ꝙ ille annus
eſt biſſextilis,cui deſeruit aliqua dictio deſinēs in.t.⁊ ita primꝰ
annus cycli ſemꝑ eſt biſſextilis:cum ei deſeruiat dictio deſinēs
in.t.ſ.fert:propter hoc prima litera dictionis deſinens in.t.nō
erit litera dominicalis i illo anno: cui fuit illa dictio:niſi a loco
biſſexti vltra,quia litera dominicalis,cū biſſexto ſimul mutať.
A calendis vero ianuarij pręcedentis ipſum biſſextum vſqȝ
ad locuȝ biſſexti erit litera dñicalis illa,quę imediate ſequiť in
calendario poſt illam,quę deberet eſſe litera dñicalis:vnde in
primo anno cycli. f. eſt litera dñicalis a loco biſſexti vſque
ad calē.ianuarij ſequentis. A calen.ianuarij pręcedētis vſqȝ
ad locum biſſexti.g.eſt litera dominicalis,⁊ ita in alijs. Annus
autem cui ſeruit illa dictio ſciri poteſt per rationē ſuperius di/
ctam de cyclo ſolari : nam ratio literę dominicalis tunc currē
tis ratione ſimili incipit ⁊ finitur. ¶ De indictione. Cap.10.

Nunc aliqua de indictione dicamus. Eſt autem indictio
ſpatium temporis, quo Romanus princeps tributum
gentibus indicebat. Si autem volumus ſcire quota ſit indi/
ctio:debemus addere tres annos annis domini,⁊ poſtmoduȝ
diuidere annus domini per quindecim quoties poſſumus, ⁊
quotus annos remanſerit facta diuiſione,tota erit indictio,⁊ ſi
nullus ſuperauerit,in vltimo anno indictionis ſumus:⁊ tūc ad
primam indictionem reuertimur: quia indictio non tranſcen/
dit quindecim:vnde verſus.

Si tribus adiunctis domini diuiſeris annos
Per ter qnqȝ datur indictio certificata. De indictione pleniꝰ

dicemus intra, vbi de cyclis agetur. De era ſupra dictū eſt tra
ctatu. 1. cap. 6. ¶ **De die naturali ⁊ artificiali. Cap. 11.**
Licet iam ſuperius in pleriſqꝫ locis de die tactuꝫ ſit, ⁊ ni
bilominus hic ſpecialiter dicendum eſt. Sciendum eſt igitur
ꝙ duplex eſt dies. ſ. nālis ⁊ artificialis, ſiue vſualis. Natura
lis eſt ſpatium, quo ſol ducit circa totam terrā ab oriente vſqꝫ
in occidētem. ſ. ſpatiū diei ⁊ noctis, ꝙ ſemꝑ ꝯtinet. 24. horas.
Dicitur dies iſta a dijs, quoꝝ noīa Romani quibuſdā ſyderi
bus ſacrauerūt. Uel a dia, qđ eſt duo: qꝛ cōtinet duo tēpora no
ctem. ſ. ⁊ diem vſualē. Artificialis eſt ſpatium, quo ſol moratur
ſuper noſtrum hemiſpheriū ab ortu ſolis vſqꝫ ad occaſū. Et
hoc ſm ſolis aſcenſum ⁊ deſcenſum creſcit pariter ⁊ decreſcit.
Dicitur aūt dies a dian. quod eſt claritas. Et dicitur vſualis ſi
ue artificialis, qꝛ ſolum hoc tēpus aptum eſt vſibus ⁊ artificijs
exercēdis. Reliqua pars diei dicit nox a noceo, qꝛ nocet viſui
⁊ vſui: ⁊ ideo vocata eſt dies a meliori pte ſiue cōmemoratio
ne noctis, Iuxta illud. Et factuꝫ eſt veſpere ⁊ mane dies vnꝰ.
¶ Rurſus partes diei ſūt tres ſm Iſidoꝝ. ſ. mane, meridies, ⁊
ſuprema. Mane eſt lux matura, ⁊ plena, nec iam crepuſculus.
Meridies dr̄ qſi medidies. i. mediꝰ dies: vel qꝛ tūc purior dies
eſt. Suprema eſt poſtrema pars diei. Sero dicitur a clauſis
Partes noctis — ſeris. ¶ Noctis vero partes ſūt ſeptē. ſ. veſpere, crepuſculū,
conticinium, intempeſtum, galliciniū, matutinū, ⁊ diluculum.
¶ Ueſperū dicit a veſpere occidētali ſtella: q̄ tenebras ſequē
tes pcedit, ⁊ dicunt tenebre quaſi tenētes vmbrā. Crepuſculū
dicit dubia lux. ſ. inter lucem ⁊ tenebras. Cōticinium eſt qñ iā
oēs ſilent. Intempeſtū eſt mediū noctis tēpus, qñ nil agi pōt:
⁊ oīa ſilēt quaſi inopportunū. Galliciniū dicit, ꝑpter gallos lu
cis ꝓnuncios. Matutinū eſt inter abſceſſū tenebraꝝ ⁊ auroꝛe
aduētū. Diluculum dicit quaſi incipiens pars diei lux ⁊ auro
ra q̄ ſolem ꝓcedat. Et enim aurora diei clareſcentis exordiū.
Dies varios habere fas eſt audire — ¶ Et nota ꝙ dies alij ſunt ſyderales, in qbus ſydera mouent,
⁊ hoīes a nauigationibus excludunt: alij ꝑeliales, de qbus i li
bris Reguꝫ, qbus reges ſolent ad bella ꝓcedere: alij intercala
res quos ſcimus duodecim menſibus ſupeſſe: alij caniculares:
alij ſolſtitiales: alij equinoctiales, de quibus iam pmiſſū eſt:
alij faſti: in quibus iura fātur: alij nefaſti eis cōtrarij: alij feſti. ſ.

feſtiui

feſtiui: vt dies azymoꝝ: alij pꝛofeſti quaſi ꝓcul a feſtis: vt feria les: alij mali ſunt: quoniã in eis plus ſolito homines affligunt. Unde apl's. Redimentes tempus qm̃ dies mali ſunt: ⁊ econtra rio ſunt boni alij egyptiaci: de qbus pꝛemiſſũ eſt. Eſt etiã dies ſalutis: in quo dñs venit ad ſaluandum. Eſt etiã dies iudicis: in quo dñs veniet ad iudicãdum qui erit bonis dies letitie: malis autẽ calamitatis ⁊ miſerie. Momentum vero eſt minimũ atqꝫ anguſtũ tempus: a motu ſyderũ dictũ: eſt eniꝫ extremitas hoꝛe in bꝛeuibꝰ iteruallis cũ aliqd ſibi cedit atqꝫ ſuccedit ſꝫ Iſidoꝝ. Hora grecũ nomẽ eſt: ⁊ tñ latinũ ſonat: eſt eniꝫ finis tpis. Quot aũt hoꝛas ꝯtinet dies naturalis: dictũ eſt in pꝛincipio huiꝰ partis.

Tractatus ſecunde partis tractantis de anno lunari.

Quid ſit annus lunaris, ⁊ quot dies continet. Cap. I.

Annus lunaris dicitur tribus modis. Pꝛimo modo an nus lunaris eſt ſpatium, quo luna circuit totum zodia cum: quod facit in .29. diebus ⁊ duodecim hoꝛis. Se cundo modo dicitur annus lunaris ſpatium, quo luna circuit ſolem ab vna aſcenſione vſqꝫ ad aliaꝫ, ⁊ hoc facit in .29. diebus, ⁊ .12. hoꝛis. Naꝫ cũ luna ſeparat a ſole ad peragrandũ zodiacũ: ⁊ poſtea reuertitur ad eundẽ punctũ, in quo dimiſerat ſolẽ, non inuenit illũ ibi, qa ſol iam tñ ꝓceſſit ſuo motu: q: luna laboꝛat recurrere ad euꝫ, ſiue attingere ipſum duobus diebus ⁊ tribus hoꝛis. Tertio dicit annus lunaris ſpatiũ duodecim luna tionũ in anno cõi: ⁊ tredecim in emboliſmali: de qbꝰ infra dicet. cum ergo lunatio quelibet conſtet .29. diebus: ⁊ .12. hoꝛis: quia nõ curat eccleſia de minutis: ⁊ ex .12. hoꝛis p̄cedẽtis lunationis, ⁊ ex .12. ſequentis conſtituitur vna dies naturalis: que ſemper lunationi p̄cedenti attribuitur, ita ꝙ lunatio pꝛecedentis menſis ſemper habeat .30. dies, ⁊ ſequentis .29. niſi ſit aliud ꝓpter biſ ſextum: vel emboliſmum: vel ſaltum lune. vnde verſus.

Luna paris menſis nunqꝫ triceſima fiet.
Impar triceno nunqꝫ niſi fine carebit.
Tempoꝛe biſſexti febꝛi triceſima luna eſt.

Nam iulij luna tunc eſt .29. Par menſis dicitur: quia numeran do a ianuario per oꝛdinem cadit in numeruꝫ parem: vt febꝛua rius, apꝛilis, iunius, auguſtus, october, december quoꝛum luna tio ſemper eſt .29. dierum, excepto febꝛuario cuius lunatio eſt

Sequitur de epacta. Est aũt epacta numerus variabilis datus anno ad iueniẽdũ lunã in cal. cuiuſlibet mẽſis: ⁊ dĩ epacta ab epi, qḋ eſt ſupra, ⁊ aucta, qꝛ eſt ſuperxreſcẽtia anni lunaris a ſolari. Ideoqꝫ annus primus cycli lunaris nullã hꝫ epactã: qꝛ nullus annus ꝑcedit a quo .11. accepiſſet. Sc̃os v̄o hꝫ .11. pro epacta: qꝛ epacta oꝛit̃ ab illis .11. dieb⁹: qbus annus lunaris excedit̃ a ſolari. Tertius v̄o annus h̃ẽt .22. qꝛ ſemꝑ addunt̃ .11. ſi nõ trãſcẽdat .30. Si vero trãſcẽdat .30. abiectis .30. reſiduum erit epacta illi⁹ anni: ⁊ ideo in quarto anno qꝛ ſũma aſcẽdit .33. abiectis .30. ſunt epactę illius anni .3. Epactę vero grece dñr, latine abiectiones annuę lunares: q̃ ꝑ numerũ .11. vſqꝫ ad tricenarĩi ĩ ſe reuoluunt̃: quas ęgyptij ideo adijciũt, vt lunaris emerſio rõne ſolis coęquetur. Luna eniꝫ iuxta curſuꝫ ſuũ .29. ſemis dies lucere dignoſcit̃: ⁊ fiũt in annũ lunarem dies .354. remanent ad curſuꝫ anni ſolaris dies .11. quos ęgyptij adijciũt. Abſqꝫ his nõ iuenies quota ſit luna in quolibet anno, mẽſe, ⁊ die, epactę diuꝫ annoꝝ cycli lunaris ꝑ hãc tabulã denotant̃: ita ꝙ hoc verbũ nulla, rñdet primo anno: ⁊ ſinguli ſequẽtes numeri rñdent ſingulis annis cycli vſqꝫ ad .19. vt nulla .11. 22. 3. 14. 25. 6. 17. 9. 11. 12. 13. 5. 16. 27. 8. 29. 30. Sed hoc idem etiã oſtenditur per hos verſus.

Annis adde monos domini partire per vndeuiginti lunę cyclis: ⁊ inde patet. Hoc vult dicere, ꝙ ſi volumus ſcire quotus ſit annus epactalis, ſiue cycli, debemus diuidere annos domini per .19. quoties poſſumus: ⁊ addere vnuꝫ: qꝛ qñ chriſtus natus fuit, tñ proceſſerat ille cyclus: ⁊ quota fuerit ſumma: quę remãſerit, totus erit annus cycli epactalis. verbi grã. Hoc anno cõtamus annos dñi mille ducentos octuagintaſex: quoꝝ mille ducẽti ſeptuagintatres ſunt recte ꝑ decẽ ⁊ nouẽ diuiſi, ſupſunt .13. de prędicto numero: addito ergo vno fiunt .14. vnde hoc anno eſt decimuſquartus annus cycli lunaris in anno ſequẽti erit .15. ⁊ ſic vſqꝫ ad .19. poſtea redditur ad primũ, ⁊ hoc verũ eſt ſm illos, q incipiũt cõputare annos dñi a natiuitate chriſti: vel a cal. ianuarij: nõ aũt ſm eos, qui illos immutãt in cal. ſeptẽbris: ⁊ faciũt ibi diuiſionẽ. nam tũc addẽdi ſunt duo anni. Põt etiã ⁊ aliter inueniri epacta: vt ſi ſummã, quę remanet de pręmiſſa diuiſione annoꝝ dñi ꝑ tres iũcturas pollicis numeremus. Si eniꝫ numerus finitur in prima iunctura debemus demere vnum de

ipſo numero,ſi in ſcda,debemus addere nouē:ſi in tertia, debemusaddere decē ⁊ nouē ⁊ ſumma inde proueniēs eſt epacta: ⁊ hoc ſi.30. nō tranſeat. Si vero trāſiret,abiectis.30. reſiduū eſt epacta:vnde verſus. Deme vnū,poſt adde nouē,poſt dena no uēq₃. Inuēta igitur epacta debemus eā iūgere cū regularibus mēſis,cuius lunā volum⁹ inuenire: ⁊ quota fuerit ſumma inde proueniens, tota erit luna in cal'.illius menſis dūmodo. 30.non trāſeat. Si vero. 30.tranſiret:abiectis.30.reſiduū erit ętas lu nę:⁊ ſi ſumma illa fuerit.30.in calen.menſis tunc luna erit.30.ſi aūt epacta nulla fuerit: puta ī pzimo anno cycli lunaris:tūc ad inueniendu₃ lunam ſufficit regularis. Sed qm̄ epactaru₃ ratio qn̄q₃ fallit pp emboliſmū, ſiue ſaltū lunę, ideo de ipſo breuiter videamus. ¶ De anno emboliſmali ⁊ communi. Cap. 4.

Circa emboliſmū,ſiue lunę ſaltū, notādū eſt: ꝙ emboliſmus grece interpretatur latine ſupaugmentū, ſeu ſupercreſcētia anni ſolaris ſup lunarē. Quia ergo annus ſolaris excedit lunarē in. 11.diebus, ex illo exceſſu ꝯſtituūtur.7.lunationes in.19.annis cycli lunaris:multiplicatis illis.11.diebus. Et dn̄r emboliſmales:quaꝝ quęlibet eſt.30.dierū:⁊ attribuūtur.7.annis emboliſmalibus:ita,ꝙ in quolibet cyclo lunari ſunt.7.anni emboliſmales:⁊.12.cōes. Appellat̄ aūt annus emboliſmalis: q₂ a.14.luna precedētis paſchę vſq₃ ad.14.ſequētis habet.13. lunationes,ſiue.13.menſes lunares.i.384.dies:⁊ iſte eſt annus ſancto Moyſi diuinitus reuelatus. Cōis vero habet tm̄.12.lunationes.i.354.dies:quorum diſpoſitiones cōtinet iſte verſus.

Cur fles has lachrymas odioſum quere tyrannum:

In iſto verſu ſunt. 7.dictiones.7.annis emboliſmalibus ſeruiētes. Prima primo, ſecunda ſecundo, ⁊ ſic per ordinem:ita ꝙ quota eſt prima litera alicuius iſtarum dictionu₃ in alphabeto, totus annus cycli epactalis erit annus emboliſmalis. verbi gratia. Cur eſt prima dictio:⁊ ſeruit primo anno emboliſmali: ⁊ c, eſt prima litera illius dictionis:quę eſt tertia in elphabeto:ergo tertius annus cycli lunaris eſt emboliſmalis:⁊ ita de alijs:hoc obſeruato,ꝙ hęc dictio, has,debet ſcribi cu₃ h. Et dicit̄ annus cōis:q₂ ſępe duo ita cōiunctim incedūt,vt inuicem ſe in paſcha li ſolēnitate ſequātur:emboliſmalis enim ſemper ſolus eſt. Ordo aūt iſtorū annorum cōium ⁊ emboliſmalium patet in linea ſubſequenti.

ſubſequenti. Cõis cõis: emboliſmalis: cõmunis cõis: emboliſmalis cõmunis emboliſmalis: cõmunis cõis emboliſmalis: cõmunis cõis emboliſmalis: cõis emboliſmalis: cõis cõis emboliſmalis. Habito aũt anno emboliſmali poſſumus ſcire in quo menſe lunatio emboliſmalis contingat: per hunc verſum.

Nobilis ꝛ Chriſtum modo libet habeto coꝛuum.

In iſto verſu ſunt. 7. dictiones. 7. menſibus ſeruientes: in qbus cõtingunt lunationes emboliſmales in pꝛefatis. 7. annis: pꝛima pꝛimo, ſecunda ſecundo, ꝛ ſic per oꝛdinem: ita ꝙ quota erit pꝛima litera alicuius iſtarũ dictionũ in alphabeto, toto mẽſe illius anni, cui ſeruit illa dictio, contingit lunatio emboliſmalis. Item quota erit pꝛima litera ſecũdę ſyllabę i alphabeto tota die mẽſis incipit lunatio emboliſmalis: verbi gratia. Nobilis eſt pꝛima dictio: ꝛ ſeruit pꝛimę lunationi, quę contingit in tertio anno cycli lunaris: ꝛ. n. eſt pꝛima litera huius dictionis, ꝛ eſt duodecima in alphabeto: ergo in. 12. menſe contingit lunatio emboliſmalis. Item. b. eſt pꝛima litera ſecũdę ſyllabę: ꝛ eſt ſecunda in alphabeto: ergo in ſecunda die illius mẽſis incipit illa lunatio: ꝛ ſic de alijs. Si autẽ velis plenius huius rei veritatẽ inqrere, recurre ad epactã: ꝛ regulares illius anni, de quo vis ſcire, ꝛ ita inuenies eſſe. Nũc videamus vbi fallit epacta iũcta regularibꝰ, ꝓpter emboliſmũ, ſeu ſaltũ lunę. Circa qđ nota ꝙ lƺ in cyclo lunari ſint ſeptẽ anni emboliſmales, vt ſupius dictũ eſt, nõ tñ fallit epacta niſi in tribus. ſ. in. 8. 11. 7. 19. vnde verſus. Octauo vndecimo poſtremo fallit epactã. In quo autem loco, vel menſe, vel quot locis fallit epacta iũcta regularibus his verſibus denotaꝛ.

Iulius vndenis, ter maius octo vicenis.

Biſſextus niſi ſit: mars peccat in vndetricenis.

In totidẽ maius, auguſtus vero duob. hoc eſt dicere, ꝙ in octauo anno cycli lunaris fallit epacta cũ regularibus in maio ꝛ iulio: quia in cal. maij cũ luna deberet eſſe. 28. ſm epactam, nõ reperitur niſi. 27. propter emboliſmum. Itẽ fallit in cal. iulij eodem anno: quia tũc luna deberet eſſe. 30. ſm epactã, tñ nõ reperitur niſi. 29. ꝑ emboliſmuƺ, vbi credendũ eſt emboliſmo ꝛ nõ epactę. Itẽ in. 11. anno fallit epacta: quia in cal. martij ſƺ epactam deberet eſſe luna. 29. ſed propter emboliſmũ reperitur tãtum. 28. Uerũtamen ſi in nullo anno fuerit biſſextus, tunc coꝛri

gitur ille error:qm̃ pp̃ biſſextum additur vna dies. Item in.19. anno fallit epacta in duobus locis: nã ſm epactã luna deberet eſſe.29. in cal.maij, ſed propter emboliſmũ nõ reperit niſi.28. ⁊ in eodem fallit in cal. auguſti:quia ſm epactam luna deberet ibi eſſe.2.ſed propter ſaltum lune ibi tertia inuenitur:quia luna tio iulij,que deberet eſſe.30.in illo anno,eſt tantũ.29.⁊ hoc con tingit propter errorem noſtri computi: ⁊ tunc annus in duobus diebus exceditur a ſolari. De ſaltu lune traditur iſte verſus.

Luna facit ſaltũ quintilis luce ſuprema.

Retrocedit enim luna vna die,ſicut diximus,pp errorẽ nr̃i cõpu ti:vt i ſequẽti anno in cal. ſeptẽbris luna redeat ſicut debet:niſi enim ſaltus lunę colligeret,ꝯtingeret error:vt in.14.cyclis dice ret luna prima,qñ eſſe t plenilunium. Colligit aũt ſic iſte dies:quę libet enim lunatio, ad hoc vt lunationes ſint ęquales, haberet 29.dies:dimidiũ minus quatuor momentis:⁊ vna vncia,⁊ vno athomo: ſunt aũt in cyclo.235.lunationes:erũt ergo quater tot momẽta,⁊ quę ſũt in vniuerſo,noningẽta quadraginta, quę diui ſa per.40.cõſtituũt. 23.horas:⁊ dimidiã. Poſtea ex.235.vncijs cõſtituuntur.19. momenta:⁊ remanent ſeptem vncię:⁊ ex.235. athomis cõſtituuntur.5. vncię,quę vncię,cũ ſeptem prioribus faciunt vnũ momentũ: qd̃ iunctũ ad.19.momẽta pręhabita:fa cit dimidiam horam:quę iuncta cum alijs. 23. ⁊ dimidia facit vnã diẽ:quę ſubtrahitur vltimo anno a lunatione iulij:⁊ dicitur ſaltus lunę. Põt etiã facilius hoc modo colligi. Annus lunaris conſtat ex.354.diebus: minus vna hora:⁊ quarta parte vnius horę,⁊ ſeptuageſima ſexta parte quartę vnius horę:ergo in.19. annis habẽtur.19.horę:⁊.19.quartę horarũ:⁊.19. octuaginta ſex partes quartę vnius horę:quę faciũt in.19. annis quartã par tem vnius horę: ⁊ ita erunt. 20.quartę horarũ:quę faciunt.5.ho ras:quę iunctę.23.horis pręhabitis faciũt vnũ diem. Eſt igitur ſaltus lunę qdã dies collectus in.19. annis ex eo ſuperfluo qd̃ datur lunationibus: ⁊ dr̃ ſaltus lunę nõ ꝙ luna magis ſaliat illa die ꝙ̃ alia:ſed qa nos lunã computantes diem illã ſup quã in alijs annis lunatio iulij dr̃.20.ſalimus ſiue pretermittimus non cõputãtes lunã in vltimo anno cycli decẽnonealis niſi.19.ideo autẽ ſubtrahit dies illa a lunatione iulij in vltimo anno cycli de cemnonealis:qꝛ iulius eſt vltimus in anno epactali inter men

ſes

ſes habētes.30.dies in lunatione: vnde vltimo anno lunatio iu lij nō cōputat trigeſima,ſed vigeſimanona:⁊ ideo aure⁹ numerus illius.ſ.decēnonealis ꝗuis creſcat,ſeqtur ſine iteruallo minoꝛē:⁊ ꝑ ꝯſequēs in alijs mēſibus ſequētib⁹ vſqꝫ ad ianuariuꝫ, ſicut infra dicet. Saltus ergo lunę facit duas lunationes pariter eſſe.29.dierū: ad pꝛęfatos ergo errores facilius coꝛrigēdos inuentus eſt aureus numerus: de quo bꝛeuiter eſt dicendum.

¶ De aureo numero. Cap.5.

Aureus numerus eſt ille,q ponit in calendario,qui in quolibet menſe indicat lunā pꝛimā ad pꝛiuatos errores facilius coꝛrigēdos inuentus. Et dicitur aureus numerus ꝑ ſimilitudinē: qa ſicut aurū ſuperat oīa metalla, ita iſte numerus oēs alias rationes lunares excellit,quem iulius cęſar cuꝫ tanta diligentia dicitur inueniſſe:q incipiēs a quocūqꝫ anno cycli lunaris vbicūqꝫ inuenit lunā pꝛimā in pꝛimo anno cycli poſuit.i.in calendario:in latere extrinſeco iuxta literas feriales.ſ. in quolibet menſe: ⁊ in ſecundo anno vbicūqꝫ inuenit pꝛimam poſuit. 2. in quolibet menſe:⁊ in tertio.3.⁊ ſic de alijs:⁊ ideo in cal.ianuarij ternarius eſt numerus:qꝛ ibi nulla inuenitur tertio anno pꝛima, nec ibi debet poni alius numerus ꝗꝫ ternarius:quia in nullo anno calen.ianuarij luna eſt pꝛima,niſi in tertio anno cycli decemnonealis. In quibuſdam tamen calendarijs numeri ipſi deſignantur per literas alphabeti:nam pꝛo vno interponitur ibi a, pꝛo duobus,b pꝛo tribus c ⁊ ſic de alijs numeris ⁊ literis ⁊ ſeriatim vſqꝫ ad literam t: quę eſt decimanona in oꝛdine alphabeti. Foꝛmatur autem aureus numerus ab illo ternario:qui ponitur in calen.ianuarij:nam illis tribus adduntur.8. ⁊ conſtituuntur. 11. numerus debet poni in tertia litera ianuarij. Iteꝫ illis.11.adduntur.8.quę conſtituunt.19.qui numerus debet poni cū interuallo in.5.litera ianuarij. Item illis.19.addātur.8.⁊ ſic ſunt.27. ſed qa aureus numerus nō trāſit.19.ideo abiectis.19.reſiduum .ſ.8.debet poni imediate poſt.19.⁊ ſic ꝑ totū calendariū. Patet ergo,ꝙ qñ maioꝛ numerus ſequitur minoꝛeꝫ,tūc debet inter vtrunqꝫ numerū dimitti vna litera: ⁊ qñ minoꝛ ſequitur maioꝛē, tunc nulla debet litera intermitti: vnde verſus.

De tribus octo cauens ſuperet de dena nouemqꝫ.
Maioꝛ ſit ternus,minoꝛ aureus eſto ſecundus.

Ueruntamen formatio illa fallit in omni menſe, cuius lunatio eſt. 29. dierũ: ſcilicet in februario. aprili, iunio, auguſto, octobri, ⁊ decembri: in quibus poſt minorem numeruꝫ maior immediate locatus ſeqtur circa principium menſis, quod patet hoc verſu.

Menſe breuis lune februs eſt ars det cito ganger.

In iſto verſu erunt ſex dictiones ſex menſibus deſeruientes: quorũ lunatio eſt. 29. incipiendo in medio verſu vbi dicitur februs: ita ꝙ quecunqꝫ fuerit initialis litera alicuius iſtarũ dictionũ ſuper eadeꝫ litera in calendario maior numerus ſequitur minorem ſine ſpatio. i. nulla litera dimiſſa in illo mẽſe, cui ſeruit illa dictio. verbi gratia. Februs eſt prima dictio ⁊ ſeruit primo menſi, cuius lunatio eſt. 29. ſ. februs: ⁊ f eſt prima litera: ergo ſuper primum f menſis februarij maior numerus ſequitur minorem immediate: ſimiliter ſuper primum e aprilis: ⁊ ſic de alijs: ſed ſuper primum g decembris maior. ſ. 14. ſequitur immediate minorem. ſ. 2. ⁊ ſuper eadem litera: quia ibi eſt duplex aureus numerus: quod deſignat geminatio huius litere g in hac dictione ganger. Item fallit in iulio ⁊ reliquis menſibus vſque ad ianuarium: in quibus circa finem numerus. 19. ſequitur immediate: ad. 11. numerum: vnde verſus.

Julius ⁊ reliqui qui reſtant dena nouemqꝫ.
Jungunt vndeno, ſic eſt ratus aureus ordo.

Item ſciendum eſt, ꝙ quando. 19. immediate ſequitur. 11. tũc octauus, qui ſequitur, debet tertio loco poni: vnde verſus.

Quando continuas vndenis dena nouemqꝫ,
Maiori trinus tunc octonarius eſto.

De termino paſchali ⁊ prio ḋ clauib⁹ feſtoꝝ mobiliũ. C. 6.

De termino paſchali triplex daꝛ ratio, ⁊ prima per claues moſaicas: ſcd̃a ꝑ etateꝫ lune: tertia per tabulas manuales: de quarũ qualibet vidẽdum eſt. Sed primo de clauibus: ⁊ ideo vidẽdum eſt quid ſit clauis, ⁊ vnde dicatur: ⁊ vnde habet ortũ: ⁊ ad qd inuẽta fuerit. Clauis eſt numerus variabilis datus anno ad inueniẽdũ principia quinqꝫ mobiliũ feſtiuitatum. ſ. ſeptuageſime, quadrageſime, paſchatis, rogationũ, ⁊ pẽtecoſtes: ideo ſunt quinqꝫ claues: ⁊ quodlibet p̄dictoꝝ feſtorũ habet triginta quinqꝫ dies, in quibus ſemper celebrantur. A ſede aũt cuiuslibet clauis numeranꝛ dies vndecim: ⁊ vſqꝫ ad initiũ ipſorũ

triginta quinq; dierũ: prout hec infra patebunt. Et dicitur clauis ꝑ ſimilitudinẽ: qa ſicut per claues oſtia reſerant, ita per talẽ numerũ principia dictarũ feſtiuitatum nobis denotantur. Habent enim ortũ iſte claues terminorũ a. 19. anni cycli lunaris, ⁊ 7. diebus ſeptimane: vnde prima clauis eſt. 26. Claues aũt aliorum annorũ ſic formantur: addamus enim ſemꝑ claui p̄cedẽtis anni. 19. ⁊ ſumma inde proueniẽs erit clauis ſequẽtis anni ſi nõ ſuperat. 40. ſi vero ſũma ſuperat. 40. abiectis triginta reſiduuꝫ erit clauis ſequẽtis anni. verbi gratia. Clauis primi anni eſt. 26. cui ſi iungãtur. 19. erũt. 46. vnde abiectis triginta remanẽt. 15. q numerus eſt clauis ſequẽtis anni. ⁊ ita formant vſq; ad. 19. annos per ordinẽ: quia nõ proceditur vltra. 19. numerum: ſed reuertitur ad priorem: vnde cyclus clauiũ aurei numeri, ⁊ epactarũ nõ differũt quãtitate, differũt tamen principio: qa cyclus epactarũ incipit a ſeptembri, cyclus aũt aurei numeri, ⁊ clauiũ a ianuario. Unde ſi velimus ſcire quotus ſit annus cycli aurei numeri, ⁊ clauium, poſſumus ſcire per diuiſionem annorũ domini factam ſuperius in titulo de epacta. Inuẽto quotus ſit annus clauium, poſſumus ſcire que ſit clauis illius anni per aliã hãc rationem. Numerus enim ille, qui remanet de diuiſione annorũ domini, numerari debet per ſummitates quinq; digitorum: incohoando a pollice: ⁊ ſi numerus terminatur in pollice, debemus addere. 25. ⁊ ſumma inde proueniens erit clauis illius anni: ſi vero numerus finitur in indice, debemus addere. 13. ſi in medio. 31. ſi in annulari. 19. ſi in auriculari. 7. ⁊ ſi ſumma inde proueniens exceſſerit. 40. abiectis. 30. quod remanſerit erit clauis: que additio his verſibus continetur. *Ad inueniendum paſcha.*

Uiginti quinq; tredecim plus eſſe tricenos.
Unde vicena epa digitis pro clauibus apta.

Sedes quidem clauium nunq̃ȝ inuenitur in calendario, niſi ſuꝑ hãc literam. g. prima ergo ianuarij. g. eſt clauis ſeptuageſime. vltima. g. eiuſdem menſis eſt clauis quadrageſime: ⁊ ſecunda g. martij eſt clauis paſchatis: tertia. g. aprilis eſt clauis rogationum. vltima. g. aprilis eſt clauis penteceſtes: vnde verſus.

Ultima. g. prima iani eſt martiſq; ſecunda:
Aprilis terna tibi ſignat, ⁊ vltima clauem.

Habita ergo claue anni, incipe cõputare a ſede clauis: ⁊ cõple

illam in diebus calendarij per ordinem procedendo: ⁊ vbi terminabitur, ibi erit terminus ſolennitatis: ita ꝙ in proximo die dominico ibi ſequenti erit initium ſolennitatis, cuius eſt clauis, ſed rationes incipiunt in ſequenti die lune: ⁊ ſi fuerit biſſextus cuilibet claui eſt vna dies addenda.

¶ Rationes ad inueniendum paſcha. Cap. 7.

Poſſumus etiã ſcire paſchales terminos per etatez lune: cuius rationem ſequitur iuxta conſuetudinez iudeorũ, de quo talis datur regula. Accipe lunã quecunqz eſt in feſto epiphanie: ⁊ perfice illam procedendo per dies calendarij ordinate vſqz ad. 40. dies: ⁊ ſi fuerit biſſextus vſqz ad. 41. in proxima die dominica ſequenti erit initiũ ſeptuageſime: vnde verſus.

A feſto ſtelle numerando perfice lunam.
Quadraginta dies poſt ſeptuageſima fiet.
Biſſextus quando fuerit, ſuperadditur vnus.
Si cadit in lucem domini: tunc ſume ſequentem.
Si cadit in feriam ſeptenam ſitqz biſſextus,
Linque diem domini primum ſumaſqz ſecundum.

Habita ergo ſeptuageſima terminos aliarum mobilium feſtiuitatum facile ſcire potes. Nam a ſeptuageſima vſqz ad quadrageſimaz ſunt tres integre ſeptimane: a quadrageſima vſqz ad paſcha ſunt ſex integre ſeptimane: a paſcha vero vſque ad diem lune rogationum ſunt quinqz ſeptimane: ⁊ vnus dies: a paſcha vero vſqz ad penteconſten computantur quinquies decem dies. Terminũ quoqz paſchalez his verſibus ſcire potes.

Poſt nonas martis vt ſit luna noua require.
Tertia lux domini proxima paſcha tenet.

¶ Rurſus vbicunqz poſt duodecim cal. aprilis luna decimaquarta reperitur in dominica proxima paſcha celebratur. Itẽ qualiſcunqz luna fuit in cal. ianuarij, talem fac eam in feſto ſancti Benedicti: ſiue. 12. calen. aprilis: ⁊ illam computes vſqz ad 24. ⁊ ibi erit paſcha hebreorum. ¶ Rurſus ab. 8. idus martij vſqz ad nonas aprilis ſunt dies. 29. quocunqz ergo illorum luna fuerit prima, computetur vſque ad quatuordecim: ⁊ ibi erit paſcha hebreorum. Eſt etiam, ⁊ alia ratio inueniendi paſcha per etatem lune: quoniam quando luna currit per vnũ, erit paſcha dominica prima poſt nonas aprilis: qñ currit per duo, erit

dominica prima poſt.8.cal'.aprilis:quando currit per tres,erit dominica prima poſt idus aprilis:quando currit per quatuor: erit dominica prima poſt nonas aprilis:quãdo per quinq3:erit dñica prima poſt. 11.calẽ.aprilis:quando per ſex:erit dñica prima poſt.4. idus aprilis:quando per ſeptem,erit dominica prima poſt.3.calen.aprilis:quando per octo,erit dominica prima poſt.14.cal'. maij: quando per noue3,erit dominica prima poſt 7.idus aprilis : quando per dece3, erit dominica prima poſt.6. cal'.aprilis:quando per vndecim,erit dominica prima poſt. 17. cal'. maij: quando per duodecim,erit dominica prima poſt pridie nonas aprilis : quando per tredecim erit dominica prima poſt.9.cal'.aprilis: quando per quatuordecim,erit dominica prima poſt.2.idus aprilis:quãdo per quindecim , erit dñica prima poſt.12.cal'.aprilis:quando per decemſepte3,erit dominica prima poſt. idus aprilis : quando per octodecim , erit dñica poſt 4.idus aprilis, quando per. 19. erit dominica poſt.15.cal'.maij.
Tabulas inſuper manuales nõnulli ad inueniẽdos paſchales terminos cõfecere:ſicut Dionyſius: Iſidorus : ⁊ quidam alij: quas ad pręſens duximus dimittendas:ne difficultas ſit nimiũ onerosa. Ad pręſens igit̃ ſufficiãt carmina noſtra infraſcripta. Eſſe grauem nobis bello:carnem caueamus. Bellum ſępe gerens etiam puto deijcit hoſtem. Mox animę lucrum inuenies cum religioſis. In his verſibus ſunt.19.dictiones.19.annis cycli lunaris ſeruientes: prima primo:ſecunda ſecũdo:⁊ ſic per ordinem : ſumpto initio a primo anno cycli : ⁊ quota fuerit prima litera dictionis in ordine alphabeti: quę non deſinat in.m.tota die aprilis cõputando a menſis principio verſus finem:erit terminus paſchę hebręorum.i. luna.4.⁊ in proxima dominica ſub ſequenti erit paſcha noſtrũ: ſicut in ſexta parte ſub tractatu de paſcha:plene dictum eſt. Ibi etiam patet quare ſub.5.cal'.aprilis ſcribit̃ in calendario reſurrectio domini . Si vero dictio deſinit in. m. quota eius erit prima litera in alphabeto : tota die martij cõputando a menſis fine verſus principiũ:erit terminus paſchalis iudeorũ:⁊ in primo die dñico:q̃ poſtea occurrerit deſcẽdẽdo verſus finẽ erit paſcha nr̃m hoc cautius obſeruando: q: carnẽ ⁊ caueamus in p̃fatis verſib⁹ debẽt ſcribi p e:⁊ hoſtẽ debet ſcribi p h:quę in hoc loco pro litera reputatur. Põt ⁊ aliter

paſcha facile inueniri: pone enim in calendario tuo in margine aureum numerum ſequentem: vʒ iuxta. 12. cal. aprilis pone. 16. iuxta. 11. cal. pone. 5. iuxta. 12. cal. 13. iuxta. 8. cal. 2. iuxta. 6. cal. 10. iuxta. 4. cal. 18. iuxta. 3. cal. 7. Iteʒ iuxta cal. aprilis. 15. iuxta. 4. nonas aprilis. 4. iuxta. 2. nonas. 10. iuxta nonas. 1. iuxta. 6. idus. 19. iuxta. 5. idus. 17. iuxta. 4. idus. 6. iuxta. 2. idus. 14. iuxta idus. 3. iuxta. 17. calen. maij. 11. iuxta. 15. calen. 19. iuxta. 14. calē. 8. Volens ergo terminum paſchę inuenire: adde vnum annis domini tunc currentibus, poſtea diuide ipſos quoties poterit per. 19. ⁊ ſi diuiſio perficiatur in. 19. ita ꝙ nil ſuperſit, recurre ad calendarium tuum: ⁊ in illa die iuxta quam inuenies ſcriptum. 19. erit paſcha hebręorum: quod ſemper celebrant in. 14. luna: ⁊ in ſequēti dominica, erit paſcha noſtrum. Si vero aliquid ſu perſit ſuper vltima. 19. puta quinqʒ, vel decem: vel. 15. dies: tūc paſcha hebręorum erit in die illa: iuxta quam ſcriptū inuenies. 5. vel. 10. vel. 15. ⁊ ſic de alijs pręmiſſis numeris ⁊ diebus, ⁊ in ſe quenti dominica erit paſcha noſtrum: quod non poteſt eſſe an te. 11. cal. aprilis: nec poſt. 7. cal. maij. verbi gratia. Hoc anno computantur anni domini mille ducenti octuagintaſex, quorū mille ducenti ſeptuagintatres ſunt recte diuiſi per. 19. ſuperſunt ergo. 13. de pręmiſſo numero, quibus additur vnus, ⁊ fiunt. 14. vbi ergo inueneris in tuo calendario hunc numerū, ibi erit hoc anno paſcha iudęorum: in ſequenti vero anno erit vbi inuenies ſcriptuʒ. 15. ⁊ ſic vſqʒ ad. 19. poſtea vero redditur ad. 1. ⁊ ſic per petuo fiet. Per eundem quoqʒ modum poteris terminum ſe ptuageſimę inuenire. Pone in calendario tuo in margine iu xta. 16. calē. februarij hunc numerum. 8. Item in eadem linea pone. 16. iuxta. 15. cal. februarij pone. 5. iuxta. 14. ca. 13. iuxta. 12. cal. 2. iuxta. 10. cal. 10. iuxta. 8. cal. 8. iuxta. 7. cal. 7. iuxta. 5. calen. 15. iuxta. 4. cal. 4. iuxta. 2. cal. 12. iuxta cal. februarij. 19. Item iu xta. 3. nonas februarij. 6. iuxta. 6. idus. 14. iuxta. 5. idus. 3. iuxta. 3. idus. 11. iuxta idus. 19. Diuiſis ergo annis domini per. 19. vt pręmiſſum eſt, vide, qui numerus ſupereſt: ſuper. 19. ⁊ vbi illuʒ in ipſo calendario inueneris: ibi erit terminus ſeptuageſimę: qui ſemper eſt in luna vndecima: ⁊ in ſequēti dominica ſeptua geſimā celebramus: quę non pōt eſſe ante. 15. cal. februarij: nec poſt. 9. cal. martij: ſicut nec quadrageſima pōt eſſe ante. 6. idus februarij

Que cla uis ſit an ni.

februarij:nec poſt. 2. idus martij. Eodem etiam modo termi/
nus pentecoſtes inueniri poteſt: pone enim in tuo calendario
in margine iuxta. 7. idus maij. 16. iuxta. 6. idus. 5. iuxta. 4. idus.
13. iuxta. 3. idus. 2. iuxta idus. 10. Item iuxta. 17. calen. iunij. 18.
iuxta. 15. calen. 7. iuxta. 13. calē. 15. iuxta. 12. calē. 4. iuxta. 10. ca
len. 12. iuxta. 9. calen. 1. iuxta. 7 calen. 19. iuxta. 5. calē. 12. iuxta.
4. calen. 6. iuxta. 2. calen. 14. Item iuxta calen. iunij. 3 iuxta. 3.
nonas. 11. iuxta nonas. 19. iuxta. 8. idus. 8. Diuiſis ergo annis
dñi per. 19. numerum illũ, qui ſupererit ſuper decem ⁊ nouem:
quere in premiſſis locis calendarij: ⁊ vbi illuꝫ inueneris, ibi erit
pentecoſte hebreorum: quod ſemper eſt in luna. 4. ⁊ in ſequen/
ti dominica erit pentecoſte noſtrum: quod non poteſt eſſe ante
6. idus maij: nec poſt idus iunij: ſicut nec rogationes eſſe poſ/
ſunt ante. 6. calen. maij: nec poſt. 3. calen. iunij. Poteſt etiaꝫ pa
ſcha aliter inueniri per hanc tabulaꝫ: quinqꝫ, quindecim, trede
cim, duo, vigintiduo, decem, triginta, decem ⁊ octo, ſeptem, vi/
gintiſeptem, quindecim: quatuor. 24. 12. vnum. 21. nouem. 29.
decem ⁊ ſeptem. Iſti numeri repreſentant quoſdam dies apri
lis ⁊ martij: in quibus contingit paſcha hebreorum: computan
do dies illos a principio ipſorum menſium: ita ꝙ ipſi numeri a
viginti infra reſpōdeant aprili: a viginti ſupra martio: hoc vult
dicere hec tabula: ꝙ in primo anno cycli lunaris eſt paſcha he
breorum: in. 5. die intrantis aprilis: in ſecundo anno eiuſdeꝫ cy
cli eſt quintadecima die intrantis martij: ⁊ ſic de alijs donec nu
meri ipſius tabule compleantur: poſtea reditur ad primum an
num cycli. Qualiter autem inueniãtur anni cycli dictum eſt ſu
pra: vbi agitur de pacta. Quare feſta ſaluatoris, excepto fe/
ſto natalis ſiue natiuitatis ſi ſint mobilia: dictum eſt in ſexta par
te: ſub feſto natalis. Ultimo ſm Iſidorum, ſciendum eſt: ꝙ in/
ter latinos ⁊ grecos eſt varietas: ſub termino feſtiuitatis paſcha
lis: quod prouenit: quia latini a tertio nonas martij vſque in ter
tium nonas aprilis primi menſis lunam requirũt: ⁊ ſi quintade/
cima luna die dominica: peruenerit: in aliam dominicam pa/
ſcha protrahunt, vt premiſſum eſt. Greci vero obſeruant pri/
mam lunam ab. 8. idus martij, vſqꝫ in diem nonam aprilis.

¶ De cyclis. Capitulum. 8.

Quia in pleriſqꝫ huius partis locis de cyclo mentio facta

eſt,ideo de cyclo aliqua dicamus. Notandum eſt ergo q cy/
clus eſt ſpatium aliquorum annorum in ſe rediens ſm aliquos
numeros: ⁊ dicitur quaſi circulus per duplicem ſyncopã. Eſt
enim cyclus vocatus, eo q in orbem digeſtus ſit: ⁊ quaſi in cir/
culum depoſitum ordinem complectatur annorum: ſine varie/
tate ⁊ ſine arte. ſunt autem ſex cycli. Primus ſolaris incipiens
in.6.calen.martij in feſto Mathię conſtans ex.28.annis conti/
nens concurrentes ⁊ regulares ſolares ⁊ dominicales ⁊ annos
biſſextiles ⁊ communes. Secundus cyclus eſt decemnoneua
lis conſtans ex.19.annis: ⁊ incipit a ianuario continens in ſe au/
reum numerum ⁊ claues terminorum. Tertius eſt cyclus luna
ris,incipiens ſimiliter a ianuario habens.19. annos, incipit au
tem quarto anno cycli decemnonealis: hunc inuenerunt Ro/
mani, vt ſcirent qua hora luna a ſole accenderetur, ſed q: pro/
ceſſu temporis hęc inuentio falſificata eſt, nihil operamur ſm
hunc cyclum. Quartus eſt epactalis: incipiens.6.calen.ſeptẽ
bris: habens ſimiliter annos.19.continens in ſe regulares luna
res ⁊ epactas: ⁊ annos ⁊ communes ⁊ emboliſmales. Quintus
eſt cyclus magnus cõſtans ex quingẽtis.32.annis: vel ſm alios
quingentis triginta annis: ſm quem formatur tabula. Diony/
ſij. Sextus eſt cyclus indictionalis: conſtans ex.15.annis ⁊ con
tinens indictionales. Romani enim,quia difficile erat de remo
tis mundi partibus venire ſingulis annis Romam ad ſoluen/
da tributa per eos prouincijs indicta, ſtatuerunt q ſaltem ſin/
gulis quinquennijs ſoluerentur: ita q primo quinquennio ap/
portarent pro tributo ferrum pro fabricandis armis. In ſecun
do quinquennio argentum pro ſtipendijs militibus erogan/
dis. In tertio aurum pro ſimulacbris fabricandis: ⁊ ſic ſemper
poſt aurum quod in anno quintodecimo ferebatur, incipiebat
quinquennium quo ferrum iterum ſoluebatur: ⁊ ſic erat quaſi
quidam circulus temporis: quia ergo Romani ſic fieri in//
dixerunt: ideo illi anni indictio nuncupati ſunt, de quo dictum
eſt ſupra. Pręmiſſum autem ſpatium quinq3 annorum voca/
tum eſt luſtrum: quia venientibus nuncijs prouinciarum cum
tributo: cum cereis ⁊ cum alijs pretioſis ſumptibus vrbem lu/
ſtrabant.

Explicit tractatus de computo eccleſiaſtico.

Cōpēdiū muſice.

PRopꝛietas ī muſica eſt ꝺ riuatio plurium vo cuꝫ ab vno eodēqꝫ pꝛincipio. Exiſten tibus igitur modiſ ſiue propꝛietatibꝰ tribuſ totius cātuſ: pro ipſaruꝫ notitia habendā cuilibet vnica eſt litera aſſi gnata. Nam pro/ pꝛietati nature da/ ta eſt lr̄a C: b mol li F: ꝛ ♮ quadro G: quibus vocuꝫ pꝛin cipiuꝫ propꝛietatū conceditur. ſ. vox Ut: quam cetere ſi bi oꝛdinate voces: videlicet Re, Mi, Fa, Sol, La, per eandem pꝛopꝛieta tem ſequuntur. Ut enim vox in C lo/ cata cum ſuis oꝛdi natis vocibus, ſcilicet Re Mi Fa Sol La per pꝛopꝛietatem nature in graui vel acuto cantatur: In F per b molle: In G per ♮ quadrum. Unde verſus.

Nature modum per C cantare ſolemus.
F b molle notat: ſed G quadrum oſtendit

¶ Nota ꝙ ſigna ſiue claues (vt vulgo dicitur) demonſtran/ tes ſedem totius cantus vniuerſaliter vſitate, ſunt due: videli/ cet F graue, loco cuius litere: talis figura ponitur. Et ♮ acu/ tum: pro quo tale ſignum. Per ipſarum autem diſcretam re/ poſitionem per lineas, poteſt omnis cantus cuiuſcunqꝫ ſit toni

rationabiliter collocari. Diſtant enim ab inuicem per diapente: nam F in grauibus: C in acutis conſtituta ſunt.

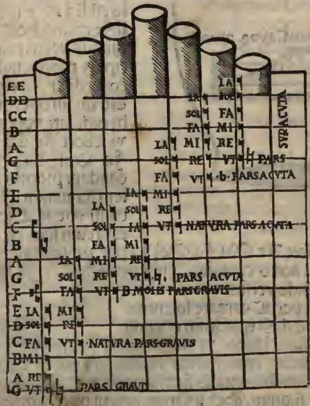
¶ Verſus.

Re.la. vult primus: re.fa. retinetq; ſecundus.
Per ſextam mi.fa. terno, quarto dato mi la.
Fa.fa. fert quintus: fa.la. prębet tibi ſextus.
Vt.ſol. ſeptenus: vt.fa. captatq; ſupremus.

¶ De intonatione pſalmorum dantur hi verſus: videlicet.

Primus cum ſexto: fa.ſol.la. ſemper habeto.
Tertius & octauus: vt.re.fa. atq; ſecundus.
La.ſol.la quartus: vt.mi.ſol. ſit tibi quintus.
Septimus fa.mi.fa.ſol. ſic omnes eſſe recordor.

¶ Compendium Muſicę.

Quiſquis ad canẽdi ſciẽtiam erudiẽdus accedis: diſpoſitionẽ, vim: & ordinem literarum (per quas omnis cantus habet diſcretionem) cordi memoriter imprimas: videlicet quod ponuntur & ſunt in ordine manus ſeu palmę viginti literę: quę diuidunt in ſubgrauibus: grauibus: acutis: & ſupacutis. At vero ipſę literę in ordine manus non ſunt niſi ſeptem, voce & forma differẽtes: ſcilicet A. B. C. D. E. F. G. Subgrauis vna eſt dũtaxat litera gręca omnium prima in principio

in principio pollicis manus ſiniſtrę a latinis philoſophis addi-
ta:quam quidam eorum vocabulo γ. Gamma dicunt. Nos ve-
ro latini G appellamus:in qua noſtrę muſicę omnis ſumit or-
do principium:ꝛ ipſius Gamma noſtra manus ornata:initio ſe
a grecis profitetur exordium ſumpſiſſe. Graues literę ſunt ſe-
ptem:ſcilicet A.B.C.D.E.F.G. Et graues dicuntur:quia
in inferiori loco primitus ſunt formatę: hoc eſt in voce pecto-
ris. Habentqꝫ principium in prima iunctura pollicis: ꝛ finem
in ſecunda iunctura auricularis. Acutę ſimiliter ſunt ſeptem:ſci-
licet A.B. C. D. E. F. G. quę non ſunt a primis grauibus
nomine differentes:ſed forma duntaxat. Ideoqꝫ acutę dicun-
tur:eo ꝙ acutum reddant ſonum reſpectu grauium prędicta-
rum. Formantur enim in ſuperiori loco:id eſt in voce gutturis.
Et habent principium in tertia iunctura auricularis, finem ve-
ro in ſecũda iunctura indicis. Superacutę ſunt quinqꝫ: ſcilicet
A A. B B. C C. D D. E E. ꝛ ideo ſuperacutę dicũt eo ꝙ
ſuper prędictas acutas acutiorem reddant ſonuꝫ. Et ratio eſt:
quia formantur in ſuperiori loco,ſcilicet in voce capitis, ꝛ ha-
bent principium in ſecunda iunctura medij:finem vero in ter-
tia iunctura eiuſdem a tergo:vt manum intuenti patet.

UT autem ordo literarum naturaliter poſitarum ibi bre-
uiter pateat: ꝛ quę in ſpatio: queue literę ſint in linea
cognoſcas: inferius perpende diſpoſitas. Gamma in linea
A. in ſpatio B.in linea C. in ſpatio D. in linea E. in ſpatio
F. in linea G. in ſpatio A. in linea B. in ſpatio C. in linea
D. in ſpatio E. in linea F.in ſpatio G. in linea A A. in ſpa-
tio B B. in linea C C. in ſpatio D D.in linea E E. in ſpa-
tio. Uide quia literę quę in grauibus in linea notantur:in acu-
tis in ſpatio demonſtrantur: ꝛ quę in acutis ſpatio ſunt notatę:
in ſuperacutis in linea ſunt ſcriptę.

PReterea ſciendum eſt b rotundum in diſpoſitione litera-
rum non debet proprie lineam aut ſpatium occupare:
nec locum naturaliter habere:quia non eſt de computo ſepteꝫ
literarum muſicaliuꝫ:ſi enim eſſet aliqua de ſeptem per dupla
rem conſonantium alicui grauium vel ſuperacutarum reſpon-
deret. Grauibus quippe per duplarem reſpondere nõ poteſt
conſonantiam:quia minus eſſet ſemitoniũ. Super acutiſ vero

per diapaſon nequaquam conſonat: quia ſemitonium ſuper/
abundat. Vocatur enim apud grecos b rotundum ſiue me/
non: hoc eſt accidens vel accidentale: quod enim eſt acciden/
tale non eſt proprium: ⁊ quod non eſt proprium non eſt natu/
rale. Inuentum eſt autem b rotundum ad temperandum tri/
tonum: qui ſuper, ſcilicet naturaliter inuenitur: vbi enim cantus
aſperior ſonat b rotundum loco ♮ quadri: ad temperandam
tritoni duritiam furtim interponitur. Sed vbi cantus ad ſuaꝫ
naturam recurrerit, ſtatim debet auferri. Igitur quia b rotun/
dum eſt accidens vel accidentale, ⁊ accidens poteſt adeſſe vel
abeſſe ſine corruptione ſubiecti: vbi neceſſariuꝫ fuerit appona
tur. ¶ Nec id te lateat ꝙ predictis ſeptem literis voce, ⁊ for/
ma differentibus aſſociatę ſunt notulę ſeu voces ſex: ſcilicet vt,
re, mi, fa, ſol, la, quę ex duabus primis proprietatibus: ſcilicet ♮
quadri, ⁊ naturę quinquies repetitę ponuntur: ⁊ ex tertia: ſcili/
cet b rotundi proprietate bis interponi noſcuntur. ¶ Sunt
ergo notę omnes in manu numero quadragintaduę numera/
tę: videlicet a Gamma, ad E E vltimum viginti ſedibus col
locatę. ¶ Et nota ꝙ ſyllaba vt, ſemper eſt caput ⁊ principiū
aliarum ſibi ſuccedentium ſyllabarum, ſcilicet, re, mi, fa, ſol, la.
Harum enim omnium ſex ſyllabarum aggregatio dicitur in
cantu deductio: quia deducit modulantium voces ex grauita/
te in acumen, ⁊ ex acumine in grauitatem. ¶ Et quia illa no/
ta ſiue ſyllaba, vt: ſepties in manu reperitur: ideo dicimus ꝙ ſe
ptem ſunt deductiones manus ſeu palmę: vnde prima dedu/
ctio habet principium in G ſub graui: ⁊ finem in F graui: ⁊
cantatur per ♮ quadrum graue. ¶ Secunda habet princi/
pium in C graui: ⁊ finem in A acuto: ⁊ cantatur per naturam
grauem. ¶ Tertia habet principium in F graui: finem vero
in D acuto: ⁊ cantatur per b molle graue. ¶ Quarta habet
principium in G graui: in finem in F acuto: ⁊ cantatur per ♮
quadrum acutum. ¶ Quinta habet principium in C acuto:
finem vero in A A ſuperacuto: ⁊ cantatur per naturam acu/
tam. ¶ Sexta habet principium in F acuto: ⁊ fineꝫ in D D
ſuperacuto: ⁊ cantatur per b molle acutum. ¶ Septima ha/
bet principium in G ſuperacuto: finem vero in E E ſupera/
cuto: ⁊ cantatur per ♮ ♮ quadrum ſuperacutum.

¶ Breuis

¶ Breuis et vtilis regula pro fiendis mutationibus.

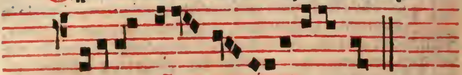
Mutatio eſt alicuius vocis vel notę vnius proprietatis in alteram eiuſdem ſoni, atque loci varietate acceptio. Fit nanque mutatio vel fieri poteſt in quolibet loco: vbi duę vel tres voces: ſiue notę nomine ſunt diuiſę: quę quidem ſub vna ſola litera includuntur. Itaque ad mutationem faciendam requiritur q ibi ſint duę voces vniſonum facientes: et q proprietates per quas fit mutatio iungantur ad inuicem in vna voce: vnde vbi ſola vox eſt: non poteſt fieri mutatio: etiam ſi ſint duę voce: et non ſint ęquales in ſono: non fit mutatio: vt ſunt iſtę duę voces de b. b. mi. quę differunt ſono per ſemitonium maius: quod eſt inter fa. et mi.

¶ Preterea notare debemus vocum variandarum finem: quarum ſi terminatio fiat in Ut: vel in Re: vel in mi: tunc aſcendendo facimus mutationem. Si vero vocum variandarum terminatio ſit in Fa: vel in Sol: vel in La: tunc deſcendendo mutamus. Patent iſta in ſubſcriptis mutationum exemplis: vbi Ut, Re, Mi, adinuicem variamus: quia tunc ſemper aſcendendo mutamus. Fa, Sol, La, ſemper deſcendendo variamus: vnde verſus.

Ut Re Mi ſcandimus: ſi variare volemus.
Sed deſcendemus ſi Fa Sol La variamus.

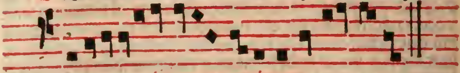
¶ Item nota q non debet fieri mutatio: niſi neceſſitate cogente. Unde duplex eſt neceſſitas. Prima eſt quando proprietas vna non ſufficit ad aſcenſum vel deſcenſum cantus: et tunc oportet mutationem fieri proprietatis ipſius in aliam cantui magis deſeruientem. Et quandiu per vnam proprietatē poteſt cantari: non debet fieri alterius proprietatis mutatio: ſed vitari. Secūda neceſſitas eſt: q licet vna proprietas per aſcenſum vel deſcenſum cantui deſeruiret: tamen de neceſſitate mutatur in aliam ad cantum magis harmoniacū faciendum: vt ſepe fit de b molle in b duro et econuerſo: et tunc totaliter non debet vitari mutatio.

¶ Primus mutationis locus ♮ quadri ⁊ naturę.

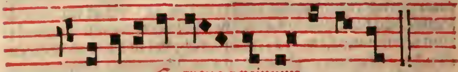
C graue ⁊ primum.

¶ Secundus mutationis locus ♮ quadri ⁊ naturę.

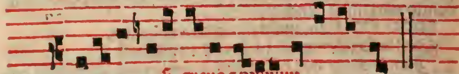
D graue ⁊ primum.

¶ Tertius mutationis locus ♮ quadri ⁊ naturę.

E graue ⁊ primum.

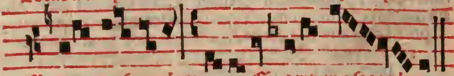
¶ Quartus mutationis locus naturę ⁊ b mollis.

F graue ⁊ primum.

¶ Quintus mutationis locus.

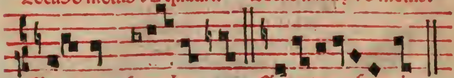
Locus naturę ⁊ b mollis. Locus naturę ⁊ ♮ quadri.

G acutum ⁊ ſecundum. G acutum ⁊ ſecundum.

¶ Quintus mutationis locus.
Locus b mollis ⁊ ♮ quadri.

¶ Sextus mutationis locus.
Locus naturę ⁊ b mollis.

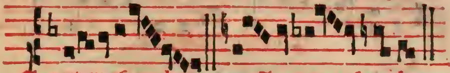

G acutum ⁊ ſecundum. G acutum ⁊ ſecundum

¶ Sextus

¶ Sextus mutationis locus.

Locus naturę ⁊ ♮ quadri. Locus b mollis ⁊ ♮ quadri.

A acutum ⁊ ſecundum. A acutum ⁊ ſecundum.

¶ Sequitur de ſeptimo mutationis loco.

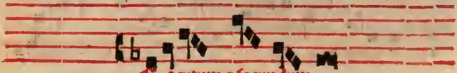
¶ Septimus mutationis locus.

Locus b mollis ⁊ ♮ quadri. Locus b mollis ⁊ naturę acutę.

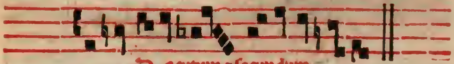
C acutum ⁊ ſecundum. C acutum ⁊ ſecundum.

¶ Septimus mutationis locus ♮ quadri ⁊ naturę acutę.

C acutum ⁊ ſecundum.

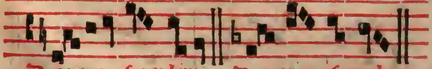
¶ Octauus mutationis locus b mollis ⁊ ♮ quadri.

D acutum ⁊ ſecundum.

¶ Octauus mutationis locus.

Locus b mollis ⁊ naturę acutę. Locus ♮ quadri ⁊ naturę acutę.

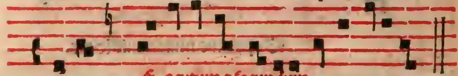
D acutum ⁊ ſecundum. D acutum ⁊ ſecundum.

¶ Nonus mutationis locus ♮ quadri ⁊ naturę acutę.

E acutum ⁊ ſecundum.

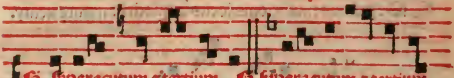
¶ Decimus mutationis locus naturę ⁊ b mollis.

F acutum ⁊ ſecundum.

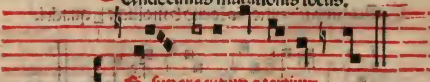
¶ Undecimus mutationis locus.

Locus naturę acutę ⁊ b mollis acuti. Locus naturę acutę ⁊ ♮ quadri ſuperacuti.

G ſuperacutum ⁊ tertium. G ſuperacutum ⁊ tertium.

¶ Undecimus mutationis locus.

G ſuperacutum ⁊ tertium.

¶ Duodecimus mutationis locus.

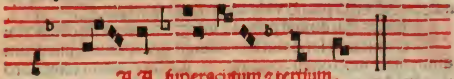
Locus naturę acutę ⁊ b mollis. Locus naturę ⁊ ♮ quadri ſuperacuti.

A A ſuperacutum ⁊ tertium. A A ſuperacutum ⁊ tertium.

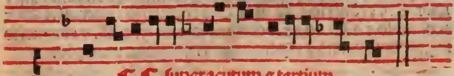
¶ Duodecimus

¶ Duodecimus mutationis locus b mollis ꝛ ♮ quadri ſuperacuti.

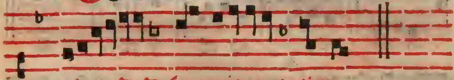
A A ſuperacutum ꝛ tertium.

¶ Tertiuſdecimus mutationis locus.

C C ſuperacutum ꝛ tertium.

¶ Quartuſdecimus mutationis locus.

D D ſuperacutum ꝛ tertium.

¶ Notato ordine literarum per lineas ꝛ ſpatia poſitarum ac vocum deductionibus, Ad diſpoſitionem coniunctionum ꝛ conſonantiarum veniamus.

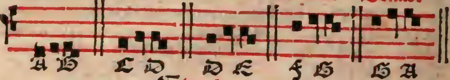
¶ De coniunctionibus vocum que ſint.

Coniunctio in muſica eſt diſpoſitio ſiue ordinatio ſonorum, ſiue vocuȝ adinuicē in ſyllabis ꝛ dictionibus. ¶ Tonus igitur ſemitoniuȝ: ditonus ꝛ ſemiditonus coniunctiones vocantur, quę conſonantiaruȝ membra proprie nuncupantur. Unde Iſidorus: Tonij ſemitonij, ditoni, ſemiditoni: ſunt particulę conſonantiarū: per quas voces vocibus ꝛ cantibus cantus iunguntur. ¶ Tonus a tono nō differt in aliquo: nec ſemitoniū a ſemitonio: ſimiliter auteȝ ditonus a ditono non ullo modo diſcrepat: nec ſemiditonus a ſemiditono. Licet enim tonus, ſemitoniū, ditonus, ſemiditonus pluribus in manu reperiant: idem tñ ſemp ſunt qđ ſuperius eſſe diffiniunt. ¶ Quiſquis igitur bene naturaliter ꝛ pfecte cātare deſideras: habeas cōiunctiones per manus articulos determinatas. Inſuper ſi menti memoriter inſertas cum adiunctis cōſonātijs te-

nueris: peritus cãtor ſi adſit poſſibilitas vocis facile eſſe poteris: qm̄ qꝺ ore decãtas tentabis auditu, ꝛ corde intelligere preualebis. Sed iã primo videamus quid ſit tonus. ¶ De tono.

Tonus, qui omniũ prima ꝛ integra dicitur eſſe cõiunctio: eſt duorum ſonorum inequalium per ſpatium integrum immediate iunctorum acceptio. ¶ Dicitur autem tonus a tonando, id eſt perfecte ꝛ integre pronunciando: quia vtrunqꝫ ſonum plene ꝛ integre pronunciare debemus. Et eſt tonus inter G. ꝛ A. ꝛ ecõuerſo: ꝛ ab A. ꝛ B. ꝛ econuerſo: inter C. ꝛ D. ꝛ econuerſo, ꝛ a D. ad E. ꝛ econuerſo: ꝛ ab F. ꝛ G. ꝛ econuerſo in grauibus acutis ꝛ ſuperacutis: vt hic patet exemplo.

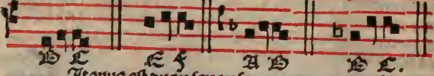
Tonus. Tonus. Tonus. Tonus. Tonus.

¶ De ſemitonio.

Semitoniũ minus eſt duoꝝ ſonoꝝ inequaliũ p̄ ſpatiũ imperfectũ ꝛ nõ integrũ imediate iũctoꝝ acceptio. Et dr̄ ſemitoniũ a ſemi, qꝺ eſt impfectũ, vel incõpletũ vel nõ integrũ: ꝛ tonus quaſi impfectus ꝛ nõ integer tonus. Et ideo ſicut tonus pfecte, cõplete ꝛ integre pronunciatur: ita ſemitoniũ, qꝺ duaꝝ partiũ toni minor pars eſt impfecte, incõplete ꝛ nõ integre prõũciari debet: qꝺ manifeſte intelligẽtiũ prolatione ꝛ in monachordo patet. Et eſt ſemitoniũ inter B. ꝛ C. econuerſo. E. ꝛ F. ꝛ econuerſo. A. ꝛ b rotundũ, ꝛ econuerſo in grauibus acutis ꝛ ſupacutis, vt hic patet exẽplo.

Semitonium. Semitonium. Semitonium. Semitonium.

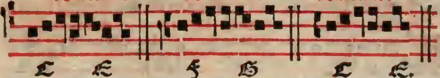

Ditonus eſt duoꝝ ſonoꝝ ſeu vocum per duo ſpatia, plena, integra atqꝫ pfecta iũctorũ acceptio. Habet ergo ditonus duos tonos: voces tres ꝛ interualla duo: ꝛ qꝛ ex tonis compoſitio debet eſſe perfecta, plena ꝛ integra eius prouũciatio. Dicit̄ autẽ ditonus a dia, quod eſt duo,

ꝛ tonus,

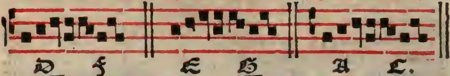
⁊ tonus,quia ex duobus iungitur tonis,vt hic patet exemplo.

Ditonus. Ditonus. Ditonus.

Semiditonus eſt trium vocum ſeu ſonorum per ſpatiuʒ vnum,plenum,integrum atqʒ perfectum: ⁊ aliud non integrum atqʒ imperfectum iunctoruʒ acceptio. Et dicitur ſemiditonus a ſemi,quod eſt non plenum ⁊ non perfectū, ⁊ ditonus quaſi imperfectus tonus cum perfecto ⁊ completo tono. Perfectam quippe habere non poteſt ſemiditonus pronunciationem ſicut ditonus: quia ex maioris ſemitonij deperditione ad perfecta ſpatia non attingit: idcirco toni perfectam ⁊ ſemitonij imperfectam habent prolationem, vt hic ſequitur.

Semiditonus. Semiditonus. Semiditonus.

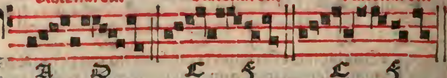

¶ De diateſſaron. ¶ Prima conſonantia.

Diateſſaron conſonantia fit ex quatuor ſonis cōſtituentibus duos tonos ⁊ vnuʒ ſemitoniū minus. ¶ Dicta eſt enim a dia quod eſt de: ⁊ teſſaron quatuor,quaſi ex quatuor vocibus facta. Igitur quoniā diateſſaron cōſonantia quatuor retinet voces: tres tantum neceſſe eſt habeat differētes ſpecies. Omnis nāqʒ conſonātia vnā ſemper minus habet ſpeciē: q̄ʒ fuerint eius voces. ¶ Prima nāqʒ eius ſpecies formatur ex tono ſemitonio: ⁊ tono in eleuatione. Incipitur eniʒ in. A. re. prima chorda grecorum, ⁊ ꝓcedit ad quartā literā. D. his ſyllabis. Re. mi. fa. ſol. ⁊ vbicūqʒ reperiūtur ſimiles voces: ſemper fit prima diateſſaron ſpecies. ¶ Secūda ſpecies diateſſarō eleuatur ſemitonio ⁊ duobus tonis incipiēdo in. E. mi. hiſqʒ quatuor ſyllabis procedit. Mi. fa. ſol. la. ⁊ vbicūqʒ ſimilis vocū cōmiſtio reperit: ſemꝑ fit ſecūda ſpecies diateſſarō. ¶ Tertia vero ſpecies diateſſaron eleuatur duobus tonis ⁊ ſemitonio in formatione: incipiturqʒ in. C. fa. vt, ⁊ procedit per

has voces. Ut.re.mi.fa.ac vbicunqꝫ reperitur ſimilis vocū aggregatio: ſemꝑ fit tertia diateſſarō ſpecies: vt hic patet īferius.

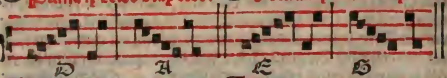
¶ Prima ſpecies diateſſaron. ¶ Secunda ſpecies diateſſaron. ¶ Tertia ſpecies diateſſaron.

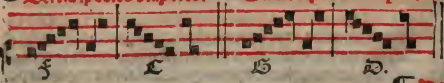
¶ Diapente ¶ Secunda conſonantia.

Diapente eſt ꝯſonātia quinqꝫ ſonos, tres tonos, vnūqꝫ ſemitonium minus cōtinentibus facta. ¶ Dicta eſt enim a dia quod eſt de: ⁊ pente quinqꝫ quaſi ꝯſonātia ex quinqꝫ vocibus miſta. ¶ Fit equidē diapēte ex diateſſaron ⁊ tono ſupaddito: que cū quinqꝫ tm̄ habeat voces: quatuor neceſſe eſt retineat ſpecies. ¶ Prima nāqꝫ diapētes ſpecies formatur ex prima ſpecie diateſſaron ex tono in acuto repente ſupaddito procedēs his ſyllabis. re.mi.fa.ſol.la. intēſiue, ⁊ vbicūqꝫ fuerit ſimiliū coniunctio vocum: ſemper fit prima ſpecies diapētes. ¶ Secūda ſpecies diapētes format ex ſcd̄a ſpecie diateſſaron, vt ſupra, procedit nāqꝫ per has ſyllabas. mi. fa.ſol.re.mi. ¶ Tertia diapente ſpecies formatur ex tritono ⁊ ſemitonio: hiſqꝫ procedit ſyllabis. fa.vt.re.mi.fa. ⁊ vbicunqꝫ fuerit ſimiliū conexio vocum: ſemꝑ fit tertia ſpecies diapētes. ¶ Quarta vero ſpecies diapētes format ex tertia ſpecie diateſſaron: ⁊ tono in acutiori parte ſuperaddito procedēs his ſyllabis. vt.re.mi.fa.ſol. ⁊ vbicūqꝫ fuerit ſimilium ſonorum cōmiſtio, fit ſemꝑ quarta ſpecies diapētes: vt hoc mōſtratur exēplo.

¶ Prima ſpecies diapētes. ¶ Secūda ſpecies diapētes.

¶ Tertia ſpecies diapētes. ¶ Quarta ſpecies diapētes.

¶ De

¶ De conſonantia diapaſon.

Diapaſon conſonantia fit ex octo ſonis conſtituentibꝫ quinqꝫ tonos ⁊ duo ſemitonia minora. Dicitur eniꝫ a dia quod eſt de: ⁊ paſon omne, quaſi cõſonantia conſiſtens ex oībus ſonis. Omnes quideꝫ ſoni ſunt ſeptẽ in tota muſice diſciplina: qbꝫ cuꝫ primo replicato hec perfecta diapaſon ſimphonia perficitur. ¶ Septẽ ſũt differentes diapaſon ſpẽs: quarũ prima fit ab. A. graui ad. A. acutũ. Scõa a B. graui ad. B. acutũ. Tertia a. C. graui ad. C. acutũ. Quarta a. D. graui ad. D. acutũ. Quinta ab. E. graui ad. E. acutũ. Sexta ab. F. graui ad. F. acutũ. Sep. a. G. graui ad. G. acutũ

¶ De tropi ſeu toni deſcriptione.

Tropus tonꝫ ſiue modꝰ eſt q̃plurĩuꝫ vocũ ex diapente ac diateſſarõ ordinatione ſpeciei debite cõiũctarũ in acumine ⁊ grauitate diſtantiũ ꝑ aſcenſum ⁊ deſcenſum cõgrua neumarũ forma cõſtitutarũ cõueniens conſtitutio. ¶ Et ideo greci (a qbus hec muſica primitus eſt exorta) quatuor tropos. ſ. protum, deuterum, tritum, ⁊ tetartũ: ſub quatuor vocum cognitione. ſ. re. mi. fa. ſol. ac. d. e. f. g. primarũ literarum finalium terminatione ſtatuere notãdos: vt ex huiuſmodi finaliũ literarũ atqꝫ vocũ effectus notitia in ipſoꝝ tropoꝝ ꝑfectionis ⁊ nature notitiã veniremus. Protus nanqꝫ tropus, qui primꝫ eſt in voce: re. ⁊. d. prima ſibi cõiũcta litera cũ ſuo ſubiugali finitur. Deuterus, qui ſcõs eſt tropus in. mi. voce. ⁊ e. prima litera cũ ſuo ſubiugali finalẽ ſedẽ acqrit. Tritus vero, qui tertiꝰ tropus eſt eiuſqꝫ ſubiugalis in voce. fa. atqꝫ. f. prima eſt terminatus. Sed tetartus tropus quartus in voce. ſol. G. que prima cũ ſuo ſubiugali eſt cõflatus. Me quidẽ voces ⁊ litere graues ſunt: ⁊ in eis tropoꝝ termini ſtatuuntur: vt aucteuticoꝝ ꝑfectionibus atqꝫ plagaliũ eorũqꝫ formationibꝫ ſatiſfiat. Sũt ergo octo tropi ſiue toni numero differẽtes: quoꝝ quilibet ſuam formam, ordinem atqꝫ modum habent, vt patebit exemplo.

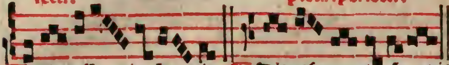
¶ Quõ ꝑdicti tropi modi, ſeu toni ex ſupra noiatis ſpeciebꝰ. ſ. diateſſero, diapẽte, ac diapaſon ꝯſtituant ac forment.

Protus tropus ſiue tonus, q in ordine primus eſt, ſuaꝫ formaꝫ ⁊ eſſe a diapẽte ⁊ diateſſaron recipit: quoniã ex ipſorum primis ſpeciebus formatur. ſ. re la. prima

diapēte ſpecie:⁊ex.re.ſol.prima diateſſaron ipſi prime diapen
te ſuperaddita ſpeciei. Producunt enim diapaſon he cõiuncte
ſpecies,que ſunt.re.la.⁊ re.ſol. in. D. primo termino inferiori
fundate,⁊ in. D.ſecundo termino ſuperiori terminate. Forma
igitur huius primi tropi ſeu toni auctētici conſtat ex prima dia/
pente ſpecie.re.la.⁊ ex prima diateſſaron ſuperius adiūcta.re.
ſol.cuius forme demonſtratio inferius patebit. ¶ Forma ſub
iugalis prothi trophi ſiue toni eſt in. D.primo cū ſuo.re.prima
diapente ſpecies inchoata.ſ.re.la.⁊ ab eiuſdem prima diateſſa
ron deorſum tendens ſpecies ordinata.ſ.ſol.re. qui forma a ſui
auctentici ſpecierum auctentice non deficit:quanquā in diateſ
ſaron poſitione ab auctentici forma diſtet:vtriuſq; tamen finis
idem eſt. ¶ Forma igitur plagalis huius eſt ex diapente ſpe
cie prima.re,la. ⁊ eſt diateſſaron etiam prima diapente ipſi cõ/
iuncta inferius.ſol.re.vt inferius patet exemplo.

¶ Demonſtratio prothi per/fecti.

¶ Demonſtratio plagalis prothi perfecti.

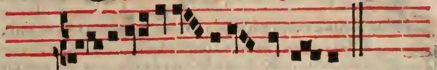
¶ Diapaſō ex diapēte ⁊ dia/teſſaron connexa ſuperius.

¶ Diapaſon ex diapēte ⁊ dia teſſaron connexa inferius.

Deuterus tropus ſeu tonus qui auctēticoꝝ ſcōs,ſed in
tropoꝝ ordine tertius eſt,ex diapēte ac diateſſaron re
cipit formā ſuā ⁊ eē. Ex ſcōa eniꝫ diapēte ſpecie ī E.
primo ⁊ voce ſua.mi.ichoāte,⁊ in ſcōo B. ⁊ ſua voce.
mi.termināte:ac ēt ex ſcōa diateſſaron ſpecie in eodē B.cū vo
ce ſua.mi.initiū habēte:⁊ ad E.ſcōm ⁊ ſuaꝫ vocē.la. termināte
formatur. ¶ Pn̄tis igiť tropi ſeu toni formatio ex.mi.mi. ſpe
cie diapēte ſcōa:⁊ ex.mi.la.ēt diateſſaron ſcōa ipſi diapēte ſup
addita ſpeciei cōficiť:ex qbus hic tropus redditur oīno pfectus,
vt inferius patebit. ¶ Forma ſubiugalis deuteri ab ipſius deu
teri forma niſi in diateſſaron poſitione nō diſtat:qm̄ ex diapēte
⁊ diateſſarō ſpeciebus recipit ſuā formā:⁊ vtriuſq; finis idē eſt.
Igiť hec forma in E.primo ſuaq; voce.mi.fundata ex ſcōa vt
diximus ſpecie cōponiť diapēte ad B.ſcōm:eiuſq;.mi.voce ſu
perius aſcēdēte ⁊ ab eodē E.atq; voce cū cōiūcta diapēte ex
ſecunda

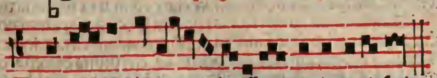
ſcda diateſſaron ſpecie deſcẽdẽte: que forma eſt ex.mi.diapẽtẽ ſecũda, ⁊ ex.la.mi.diateſſaron inferius ſecũda ſpecie: vt patet.

¶ Demonſtratio deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente: ⁊ diateſſaron coniuncta ſuperius.

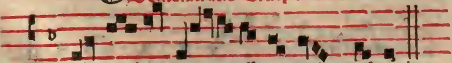
¶ Demonſtratio plagalis deuteri perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente: ⁊ diateſſaron coniuncta inferius.

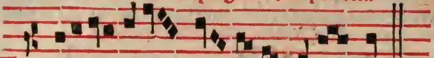
TRitus tropus ſiue tonus, qui auctenticorũ tertius: ſed in troporũ ordine quintus eſt, ex diapente ⁊ diateſſaron cõſonantijs ſuam formam acquirit ⁊ eſſe: naꝫ forma hec in tertia diapente tertiaqꝫ diateſſaron ſpecie iunctis conficitur: ex eius nanqꝫ fine atqꝫ fundamento quod. F. primũ dicitur tertia diapentes ſpecies exorta. ſ. fa.fa. in ſecunda. C. terminata cum cõiuncta ſibi ſpecie tertia diateſſaron. ſ. vt fa. i. ad ſecundũ. F. progreſſa finitur: que ipſam diapaſon conſonantiam perfecte cõſtituerũt. Recta igit̃ forma triti ex fa.fa. tertia diapẽte: ⁊ vt.fa. tertia diateſſaron eſt cõiũcta: vt patet inferius. ¶ Forma ſubiugalis triti ex ſui triti auctẽtici ſpeciebus, qm̃ ipſius nature eſt, acquirit eſſe, ⁊ eius materie cũ ipſo dicitur eſſe forma. ¶ Uerũ, quia (vt de ceteris dictũ eſt plagalibus) diateſſaron conſonantia pro hmõi forma infra diapente cõiungitur: que pro auctẽtici forma ſupra diapente cõuertitur: nõ videtur diſtare a ceteris: ⁊ vtriuſqꝫ idem eſt fundamentũ ⁊ finis. ¶ Huius igitur forma plagalis ⁊ ſuperius ſpecie diapẽtes tertia fit a fine fa.fa. ⁊ ſub ipſo cõiũcta tertia diateſſaron. fa.vt. vt patet hic inferius.

¶ Demonſtratio Triti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente ⁊ diateſſaron coniuncta ſuperius.

Demonſtratio plagalis Triti perfecti.

Diapaſon ex diapente ꝛ diateſſaron coniuncta inferius.

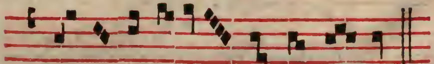
Tetartus tropus ſiue tonus. auctenticorum vltimus: qui in ordine tonorum ſępius ex diapente ac diateſſaron tanquam ex cauſis efficientibus ſuam formam ꝛ eſſe accipit ꝛ acquirit. Omnes nanqꝫ tropos hę conſonantię ſuis ſpeciebus efficiunt: vt clare conſtat ex ſupradictis. Hanc etenim tetarti formaꝫ quarta ſpecies diapētes producit: quę in. G. primo fundata ad D. ſecundum cuꝫ. vt. ſol. terminanda producitur. Et ab eodem. D. cuꝫ prima diateſſarō. re. ſol. ad. G. ſecundum vlterius procedēdo finitur. Et ideo in eo. C. primo. vt. ſol. quarta diapente fundata cum. re. ſol. diateſſaron prima coniuncta huius tetarti tropi dicitur eſſe forma ꝛ perfectio, vt inferius cōſtat exemplo. Forma plagalis tetarti, qui in ordine omniuꝫ vltimuſ ꝛ octauus eſt a forma ipſius auctētici tetarti ſumitur: qui quarta diapente ꝛ a prima diateſſaron ſpeciebus formatur. Sola quippe diateſſaron ſpeciei poſitio inter eos differentiam facit: quę in auctentico ſupra diapente componitur: ſed in hoc plagali ſupponitur vt in cęteris plagalibus lex ipſa ſeruatur. G. quoqꝫ primum vtriuſqꝫ fundamentum ꝛ finis eſt. Iſtius igitur plagalis forma ex diapentes ſpecie quarta ſupra: ꝛ ex diateſſaron prima componitur infra. ſ. vt. ſol. ꝛ ſol. re. vt inferius patet exemplo.

Demonſtratio Tetarti perfecti.

Diapaſon ex diapente cui adiungitur ſuperius diateſſarō.

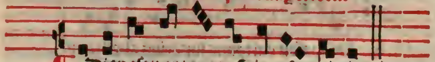
Demonſtratio plagalis Tetarti perfecti.

¶ Diapaſon ex diapente cui infra adiungitur diateſſaron.

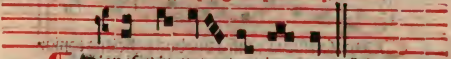
Poteſt igitur perfectus tonus ſeu tropus tali declara/tione deſcribi: Tropus ſeu tonus perfectus auctenti/cus ſiue plagalis eſt: qui ex ordinatis ex diapẽtes ac diateſſarõ ſpeciebus in acumine ⁊ grauitate cõiũctis debita neumarum poſita diſpoſitione rite diapaſõ retinet per fectam formam. Illa igitur aſcenſu contrario erit imperfectio tropi: quę diapaſon perfectam formaꝫ non retinebit. ¶ Per fectam diapaſon formaꝫ nõ retinere, eſt a totali eius aſcenſu de ficere: ⁊ ideo ille tropus nuncupabitur imperfectus, ſi auctenti cus eſt, qui a fine ſuo in dicto diapaſon aſcenſu deficiet: vt ſi ad quintam, ſextam vel ſeptimam tantum attingit a fine: ⁊ tanto magis eſt imperfectus, quanto magis a perfecta diapaſon di/ſtat. Plagalis autem iudicabitur imperfectus ſi a fine ſupra a diapente deficiat: vel infra ſi diateſſaron non deſcendat: ⁊ in ea eſt imperfectus parte in qua deficiens inuenitur, ⁊ ſi in vtraqꝫ deficiat, in vtraqꝫ continet imperfectionem: ⁊ dicitur in vtraqꝫ imperfectus, vt patet exemplo.

¶ Demonſtratio proti imperfecti.

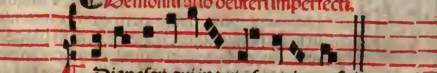
¶ Diapaſon ex tono deficiens ſuperiori toni continet imperfectionem.

¶ Demonſtratio plagalis proti imperfecti.

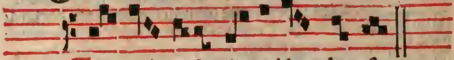
¶ Diapaſon in vtroqꝫ termino tono deficiens: plagalem imperfectum reddit.

¶ Demonſtratio deuteri imperfecti.

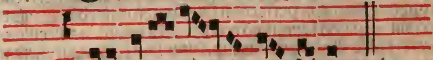
¶ Diapaſon qui in tono ſuperius deficit tropum imperfectum reddit.

¶ Demonſtratio plagalis deuteri imperfecti.

¶ Diapaſon a. E. primo ad ſecundum eſt in tono inferius deficiens.

¶ Demonſtratio Triti imperfecti.

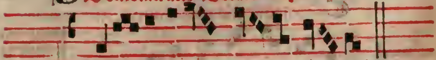
¶ Diapaſon in inferiori tono deficiens: tropi continet imperfectionem.

¶ Demonſtratio plagalis Triti imperfecti.

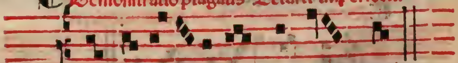
¶ Diapaſon ſupra ⁊ infra deficiens tonis: tropo tribuit imperfectionem.

¶ Demonſtratio Tetarti imperfecti.

¶ Diapaſon cui tonus ſuperius abeſt: ea in parte imperfectiorem facit tonum.

¶ Demonſtratio plagalis Tetarti imperfecti.

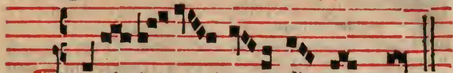

¶ Diapaſon ſupra ⁊ infra duobus deficiens tonis: tropum facit a perfectione diſtare.

Hos autem, qui ſupra diapaſon aliquid videntur addere, eo q̄ perfectam ſeruant formam, ⁊ aliquid plus adiiciunt, plus quam perfectos in auctenticis meritos nominamus. Quos autem in plagalibus infra fines vbi eorum vltimus ex diapaſon perficitur terminus, tonum vel ſemitonium ⁊c. contingit deponere, etiam dicimus plus q̄ perfectos. ¶ Supra igitur auctenticus

ctenticus dicitur plus q̃ perfectus, ſed infra plagalis ꝛ non ſupra: quia in ea parte miſtus appellatur, vt nunc dicetur.

¶ Demonſtratio auctentici plus q̃ perfecti.

¶ Diapaſon in ſuperiori termio adiuncta cum tono.

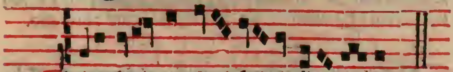
¶ Demonſtratio plagalis auctentici plus q̃ perfecti.

¶ Diapaſon in inferiori termino adiuncta cum tono.

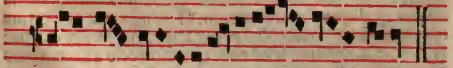
Qui autem auctentici infra tonum ſemitonuꝫ vel ditonum ꝛc. deponunt eo ꝙ cum ſuo plagali miſcentur, appellantur miſti. Plagalibus vero, quoruꝫ aſcenſui vel diapente aliquid ſupponitur, eo ꝙ cum ſuo auctentico miſturam faciunt etiam miſtoruꝫ nomina tribuimus. Inferius igitur eſt miſtus auctenticus, cuius nomen plagalis ſuperius tenet, ad horum differentiam miſtorum, quorum ſpecies cum aliorum ſpeciebus commiſceri videntur, nempe appellantur commiſti. Poteſt enim vniuſcuiuſqꝫ tropi cum alterius cuiuſqꝫ ſpecie vnaqueqꝫ ſpecies commiſceri: eorum demõſtrationes, vt clare videãtur que dicta ſunt, hic infra ponemus, vt vnius demonſtratione ſingulorum notitia habeatur.

¶ Demonſtratio auctentici miſti.

¶ Diapaſon in termino inferiori adiuncta ditono.

¶ Demonſtratio plagalis miſti.

¶ Diapaſon in inferiori termino adiuncta ſemitono.

De commiſtis autem ſpeciebus in tropis hoc notādū accepimus: ꝙ tropi ſic ad inuicem ſunt cōmiſti, ꝙ vix vnus reperiri contingat, qui proprijs duntaxat ſpeciebus ſit formatus. ¶ Ad cognoſcendum cuius toni ſint antiphone: que aſcenſum ſeu deſcenſum ſui tropi non complent, inſpicere debes finem antiphone ⁊ principium de ſeculorum, ⁊ de hoc dantur hi verſus.

Re.la. vult primus: re.fa. retinetqꝫ ſecundus.
Per ſextam mi.fa. terno: quarto dato mi.la.
Fa.fa. fert quintus: fa.la. prebet tibi ſextus.
Ut.ſol. ſeptenus: vt.fa. captatqꝫ ſupremus.

¶ De cantibus, qui propter eorū aſcenſum non ſunt auctentici, ⁊ propter eorum deſcenſum non ſunt plagales.

¶ Notandum eſt, ꝙ inueniuntur multi cantus: qui propter ſuas breuitates ⁊ compoſitiones non poſſunt iudicari auctentici nec plagales, quia non habent aſcenſum vt auctentici; nec deſcenſum vt plagales: vnde huiuſmodi cantus ſunt iudicandi per eorū chordas tali modo: ꝙ ſi habent plures notulas in numero ſupra ipſam chordā, q̄ ſub eadem chorda: tales cantus ſūt auctentici. Si vero plures notule fuerint inferius, q̄ ſuperius, erunt plagales. Aduertendum tamen eſt, ꝙ note, que ſituate ſunt in chorda, nō debent computari in numero cum illis, que ſunt ſuperius vel inferius. ¶ Et nota ꝙ chorea primi ⁊ ſcdi toni eſt in manu in digito auriculari. F. fa. vt. graui in linea. Chorda tertij ⁊ quarti toni eſt in. G. ſol.re.vt. graui, ⁊ i ſpatio. Chorda qnti ⁊ ſexti toni eſt in. A.la.mi.re. acuto ⁊ i linea. Chorda ſeptimi ⁊ octaui toni eſt in. B. fa. ♮. mi. acuto ⁊ in ſpatio.

¶ Explicit compendium Muſice.

¶ Sancta Brigida.

¶ Clericorum cantus non ſit remiſſus, nō fractus, nō diſſolutus: ſed honeſtus, ⁊ grauis, ⁊ vniformis, ⁊ ꝑ oīa humilis. Pſalmodia plus redoleat ſuauitatem mentis, humilitatemqꝫ ⁊ deuotionem, q̄ aliquam oſtentationem. Nam nō vacat a culpa animus, quando cantantem plus delectat nota, q̄ res que canitur: omninoqꝫ abhominabile eſt deo, quando vocis eleuatio plus ſit propter audientes, q̄ propter deum. ¶ Hic modus cantandi

tandi reuelatus fuit a domino Jeſu chriſto ſanctę Brigidę vi/
due, vt habetur in ſuo volumine ꝛ in libro extrauaganti cap. 4.
¶ Exorciſmi contra dęmoniacos diuerſorum ſanctorum ap/
probati ꝛ magnę efficacię incipiunt.

Uia etiã ad officium ſacerdotũ ſpectat ꝛ pertinet vẽ
ratis a dęmonibus per ſibi ab eccleſia traditã poteſta
tem, quantũ in ſe eſt, per diuinã gratiã manus impone
re, ꝛ dęmones tam chriſtianos baptizatos, q̃ꝫ cathecu
minos vexãtes, adiurare, exorcizare, ꝛ expellere de eorũ corpo
ribus, ſubſequẽter ponũtur in calce huius operis exorciſmi ſan
ctoꝝ, quos cũ puritate cõſciẽtię ꝛ magna humilitate legere de/
bẽt: nihil ſibi, ſed oĩa dei virtuti ꝛ eccleſiaſticę ptãti attribuẽdo.

¶ Inſtructio Exorciſtę volentis expellere dęmones a ma/
leficiatis vel dęmoniacis. ¶ Rubrica.

Ota, q̃ exorciſta ordinatus volẽs expellere dęmones
vel adiurare per poteſtatẽ ſibi traditã, primo debet ſe
ipſum mundare per humilẽ ꝛ legitimã cõfeſſionẽ ſuo
rum peccatoꝝ. Poteſt autẽ exorcizare quilibet ſacer
dos ꝛ maxime parochialis, ꝛ quilibet diaconus ſi ſibi fuerit cõ
miſſum per epm vel presbyterũ. Hoc etiã põt quilibet purus
exorciſta de cõmiſſione vt ſupra. Melius eſt aũt exorcizare in
eccleſia, q̃ꝫ extra. Si ſacerdos vel diaconus exorcizant: debent
habere ſuper albam vel ſuperpelliceũ ſtolã: ſi vero ſubdiaco
nus manipulũ: ſi accolitus vel exorciſta ſuperpelliceũ: id eſt co
tam tantũ. Dum vero exorciſmus legitur ſemp habeantur re/
liquię ſanctoꝝ, ꝛ teneantur ante os dęmoniaci vel maleficiati.

¶ Exorcizaturus igitur facta diligenti cõfeſſione ꝛ habita ab
ſolutione indutus ſacris veſtibus pro ſui ordinis qualitate ſe/
ipſum corde humilians ꝛ peccatorem reputans: nec in ſua, ſed
domini potentia confidens, deuote, attente, cõſtanter, fidenter
ꝛ intrepide faciens ſibi ſignum crucis in ſua fronte ter, ꝛ dicens.
In nomine pa ✠ tris, ꝛ fi ✠ lij, ꝛ ſpiritus ✠ ſancti. ℟. Amen.
Ponat manũ ſuam ſuper caput dęmoniaci. ꝛ eam continue te
nens humiliter dicat non ſolũ verbotenus ꝛ ſuperficialiter: ſed
cũ bona fide ſequẽtes exorciſmos. Sed anteq̃ꝫ deueniatur ad
exorciſmũ, pro informatione exorcizantis notãda ſunt quedam
pręambula valde opportuna, quę ſunt ſequentia, videlicet.

¶ Modus quem tenet demon ad intrandum in humana corpora. Cap. 1.
¶ De maleficijs. Cap. 2.
¶ De ſignis, q̄bus aliq̄s cognoſcitur eſſe demoniacus. Ca. 3.
¶ Signa, q̄bus aliq̄s deprehendit̄ eſſe maleficiatus. Cap. 4.
¶ Conditiones exorciſtę, ⁊ qualiter ad hoc officium debet preparari. Cap. 5.
¶ De ſignis, quę apparent quando ſacerdos coniurat maleficiatum. Cap. 6.
¶ Quem modum teneat demon ad exeundum de humanis corporibus. Cap. 7.
¶ De malitijs ⁊ deceptionibus, quibus vtitur demon erga exorciſtam. Cap. 8.
¶ De modo, quem tenere debet exorciſta quando aliquem vult coniurare. Cap. 9.

¶ Exorciſmus contra demoniacos, ⁊ maleficiatos, ⁊ incantationes, ⁊ facturas, ⁊ domos a demonio vexatos.

¶ De modo, quem tenet diabolus ad intrandum in humana corpora. Capitulum primum.

Diabolus igreditur in humana corpora, ꝑpter deſperationē: aut ꝑpter aliud peccatū: aut aliq̄n ꝑmittitur ad exercitationē. ¶ Primi duo modi ſunt ad vindictā dn̄i dei, ſm̄ ſctm̄ Hieronymū ſup Iohelem, vt habetur. 23. q. 5. Nō ſolū. ¶ Tertius mod⁹ eſt ad ſalutē aīę, ſicut legitur de aliq̄bus ſctis, qui fuerūt vexati a demonibus vſq; ad finē vitę eorum. Anteq̄ ergo diabolus humana corpora ingrediatur, quaſi ſemp, primo apparet eis in effigie alicuius hominis, qui mala morte eſt defunctus, aut repreſentat aliquem ſuum cōſanguineum: aut apparet illi in effigie alicuius animalis terribilis vel horribilis. Et ſibi videt̄ ꝙ ſubito diſpareat, ſed ingreditur ſubito in eū. Et hoc vt plurimū accidit in nocte, ⁊ in locis opacis ⁊ obſcuris. Et in talibus oppreſſis apparent ſigna: quę infra dicemus. Aliqui etiā intrant per os: aut aures: in modum venti: aut in modū vnius muris: ſicut narrauerūt talia patientes. Aliquibus etiam dormientibus demones tale ſomnium induxerunt: ꝙ vt eis videbatur ꝙ demon

mon poſt eos currebat: qui euigilantes inuēti ſunt cum talibus ſignis demoniacorum: vȝ ꝙ diabolus erat in eis vt poſtmodū clare apparuit. Aliquando etiā ingrediuntur percutiendo collum, aut alia membra ipſorum. ¶ De maleficiis. Cap. 2.

In oibus autē maleficijs eſt pactuȝ aut manifeſtū, aut ſecretū: qđ hȝ diabolus cū malefico: ſȝ ꝙ currit ſigillū maleficij: qđ quaſi ſemp eſt res vana. Facto maleficio ſubito diabolus aut pñtialiter aut ptātiue ingredit in illā perſonā, ſupra quam factū eſt dictū maleficiū. Et hoc eſt ob aliquod occultū dei iudicium. Uerum ſi eſſet aliqua pſona ſancta ⁊ pura, ſicut erat beata iuſtina, nihil poſſent demones cōtra ipſam. De his autē lōgius ⁊ diffuſius tractatur in ſumma ſylueſtrina: ⁊ in ſumma haſteſana, ⁊ libro magiſtri Joānis nider: qui dicitur preceptoriū diuinę legis de decē preceptis. His adiūgo, ꝙ illa oſſa, ⁊ pēnę inſertę vna in alia, ⁊ multa ⁊ quaſi infinita talia: que in lectis inueniunt a demone deportata: ſicut clare fuit deprehēſum, ſunt extrahendā, ⁊ igni cōburenda, dum dicitur pſalmus. Exurgat deus. Nec ſequēda eſt illa ſuperſtitio, quā vulgus ponit de mittēdis talibus rebus inuentis ad fluuiū currētē. Hoc anno fuit quedā iuuēcula, cōtra quā quotidie fiebāt maleficia: que ea que inuenit in lecto igni cōbuſſit. Cui ſequēti nocte diabolus apparuit, ⁊ ei querelatus eſt de tot orationibus, quas faciebat, ⁊ ꝙ cōbuſſerat ea que inuenerat. Quaȝ iniuriā nemo ei alias fecerat. Cui iuuēcula ſpū ſcō repleta viriliter rñdit: ab eo petens ad qd veniſſet. Qui rñdit, ꝙ violēter illuc miſſus fuerat.

¶ De ſignis qbus cognoſcit alias eſſe demoniacus. Cap. 3.

Legitur, ꝙ ſiquis nō pōt cōtinuare eſuȝ carnis hędinę, p dies. 30. ꝙ talis iudicatur demoniacus. Aliq demoniaci hñt oculos terribiles, ⁊ demones mēbra eorū ⁊ corpꝰ deſtruūt miſerabiliter, ⁊ interficiūt: niſi cito eis ſubueniat. Aliq fingūt ſe eſſe fatuos, ⁊ ſemp augent, ſed diſcooperiūtur, ⁊ cognoſcuntur, ſi nolūt dicere pſalmū, Miſerere mei deus. fol. 59. vel Qui habitat. fol 60. aut Euāgeliū ſci Joānis. In principio. fol. 112. ⁊ ſimilia ſctā. Eſt etiā magnū ſignuȝ, qñ loquunt ſermonē alienū a patria ſua: ſi nō fuerunt extra patriaȝ, ⁊ qñ pſone illiterate ⁊ idiotę loquuntur literaliter ⁊ cōgruenter: aut etiā cantāt muſicaliter: aut quādo dicūt aliqd, quod ipſi nunꝙ dicere ſciuiſſet.

Aliqui etiã demoniaci ſunt muti ⁊ ſtupidi. Aliud quoqz ſignuz eſt ꝙ eis ſuperueniũt terrores ſubiti, ⁊ cito recedũt. Potiſſimũ autẽ cognoſcitur qs eſſe demoniacus, ſi qñ leguntur exorciſmi, cõturbatur: ⁊ hoc ſignum eſt pñtis diaboli, ſicut infra dicemus.

¶ De ſignis, quibus cognoſcitur qs eſſe maleficiatus. Ca. 4.

Aliqui maleficiati habẽt colorẽ faciei cedrinũ, ⁊ aliq oculos ɔſtrictos oĩa eorũ mẽbra vident ligata: ⁊ hñt humores deſiccatos. Duo aũt potiſſima ſigna ſunt, cõſtrictio cordis ⁊ oris ſtomachalis, ⁊ qñ videt eis ꝙ hñt vnũ bollũ ſup ſtomachũ. Aliqui habent pũcturas in corde tanq̃z ſi acubus eſſet punctũ. Aliqui videtur cor eis corrodi. Aliqui habẽt magnũ dolorẽ in collo aut renibus: ⁊ videtur eis ꝙ talia mẽbra a canibus lacerẽtur. Aliquibus videtur ſe habere bollũ in gutture: qḋ aſcẽdit ⁊ deſcẽdit. Quibuſdã ligata eſt vena generationis. Aliqui habẽt ſtomachũ ita indiſpoſitũ, ꝙ emittũt per vomitũ qcquid comedunt vel bibunt. Aliquibus per ventrẽ diſcurrit vẽtus frigidiſſimus: aut tanq̃z flãma ignis. Aliqbus ſignũ eſt in digeſtione cibi: ⁊ potiſſimũ qñ medicinę applicatę nihil ꝓſũt infirmo. Aliqbus eſt circa collũ cõtinua pulſatio, quę vi tremorẽ inferre. Ultra hec ſigna ſunt etiã alia q̃plura: quę practicando inuenies.

¶ Cõditiones exorciſtę ⁊ qualr ſe pręparare debet. Cap. 5.

Demoniaci ⁊ maleficiati citius liberãtur ĩ eccleſia, q̃ in priuatis domibus. Et prius debent confiteri. Laudo ꝙ exorciſta ſit ſacerdos: qui debet eſſe homo vitę ſanctę, bene cõfeſſus ⁊ contritus: ⁊ ſup oĩa humilis: opus hoc diuinę oĩpotẽtię attribuẽdo. Qui hortetur infirmũ, vt oẽ adiutoriũ a diuina maieſtate expectet, a ſe aũt nihil: niſi modicũ laboris, qui etiã eſt ex grã dñi dei. Non ſit etiã auarus, qꝛ petendo pecunias aut expectando perderet donũ tãtę grę. Tamẽ ſi pauper eſt ſecure põt recipere eleemoſynã ſibi datã. In illa die oĩno celebret prius: qꝛ diabolus plus timet manuũ impoſitionẽ ⁊ pñtiã ſuã. ¶ De ſignis, quę apparẽt, qñ ſacerdos coniurat maleficiatũ. Cap. 6.

Exorciſta auiſet demoniacũ vel maleficiatũ, ꝙ recolligat mentẽ ſuaz: ⁊ eam ad deũ dirigat cum firma fide ⁊ ſpe liberationis ſuę a diuina maieſtate, ſi expediet ſaluti aĩe ſuę. Et habeat crucifixũ in manibꝰ ſuis: ⁊ ponat reliqas ſctõꝝ ligatas in pãno ſerico ſup cor eius, aut ſup ſtomachũ: ⁊ ipſe faciat ſignũ cũ

manu

manu quotieſcūqꝫ ſenſerit in aliqua ſui corporis parte cōmoue-
ri aut pūgi. Et hoc vt ſacerdos nō cōturbet, ſed vt ſciat ad que
verba magis diaboli cōturbent. Et finita illa cōiuratiōe petat
eū ſacerdos de accidētibꝰ, que ſibi ꝯtigerūt. Hec ſigna ſolēt ac
cidere qn̄ ſacerdos ponit manū ſup̄ caput: qꝛ ſentiūt ſub manu
rē frigidiſſimā tāq̄ꝫ glaciē. Aliqbꝰ deſcēdit ventus p̄ humeros
⁊ renes: q eſt frigidiſſimus. Aliqbus caput in immēſum aggra
uatur. Aliqbus cerebrū cōſtringit, ⁊ p̄foratur, ſicut ſi gladio p̄cu
teretur. Aliqbus inflāmatur caput ⁊ facies, ⁊ aliqn̄ tota p̄ſona:
ac ſi eſſet vapor ignis. Aliqbus febris immēſa cū dolore capitis
euenit, ⁊ totū corpus extenuatur ⁊ frāgitur. Sed oīa iſta accidē
tia parū durāt: qꝛ cōiuratio tollit demonis vigorē. Aliqbus cō/
ſtringitur guttur adeo ꝙ vidētur ſtrāgulari. Aliqbus ad orificiū
ſtomachi mouetur quedā res ad modū pile, ac ſi eſſent vermes,
ac formice, aut rane. Quibuſdaꝫ accidit vomitus magnus ſto/
machi. Aliqbus maxima tortura in viſceribus. Nōnullis vēter
vehemēter inflatur. Quibuſdā cōſtringitur cor: ac ſi intolerabi
liter feriret. Oſdit ēt demō i aliqua parte corporis palpitādo
ſicut piſcis, aut i modū formicaꝝ. Aliqn̄ p̄trāſit a capite vſqꝫ ad
digitos pedū ſicut vētus: ⁊ ecōtra. Ultra iſta ſigna q̄ꝫplura alia
practicando videbis: qꝛ diuerſi demones faciunt diuerſa ſigna.

¶ De mō, quē tenet diabolus ad egrediēdū de corp̄ibꝰ. ca. 7.

SI fuerint diaboli, qui loquuntur, cōiura eos, ꝙ dimittant
corpus illud liberū ⁊ expeditū ſicut erat qn̄ fuit baptiza
tum. Et fac eum dare ſignū diſceſſus, per extinctionē candele.
Si vero ſint diaboli, qui nō loquātur, ſicut inuenitur in maleſi/
ciatis, exeūt aliqn̄ p̄ os in modū flāme ignis: aliqn̄ in modū vēti
ꝯgelati. Et in exitu videbis inflari guttur. Egrediūtur etiā per
aures: ſimili mō diſcedētes a ſtomacho, ſeu a corde. Aliq exeūt
per ſeceſſuꝫ i ſimilitudinē pile, que ſemp̄ gyratur donec exeat.
Aliq in ſimilitudinē rane: que ſerpit donec fuerit egreſſa. Aliq
in ſimilitudinē venti frigidiſſimi.

¶ De malitijs ⁊ deceptioni
bus, quibus vtuntur demones ad exorciſtā decipiendū. Ca. 8.

ALiqui demones tantuꝫ odio habēt verba ſctā, ꝙ anteq̄ꝫ
coniurentur, diſcedunt. Alij expectant coniurationē, ſed
poſtea nō poſſunt eaꝫ ſuſtinere. Aliqui aūt ſunt adeo maligni,
ꝙ faciūt fatigari exorciſtā per magnū tp̄is ſpatiū, vt appareat

Aliqui etiā demoniaci ſunt muti ⁊ ſtupidi. Aliud quoqꝫ ſignū eſt ꝙ eis ſuperueniūt terrores ſubiti, ⁊ cito recedūt. Potiſſimū autē cognoſcitur qs eſſe demoniacus, ſi qñ leguntur exorciſmi, cōturbatur: ⁊ hoc ſignum eſt pñtis diaboli, ſicut infra dicemus.

¶ De ſignis, quibus cognoſcitur qs eſſe maleficiatus. Ca. 4.

Aliqui maleficiati habēt colorē faciei cedrinū, ⁊ aliq oculos ꝯſtrictos oia eorū mēbra vident ligata: ⁊ hñt humores deſiccatos. Duo aūt potiſſima ſigna ſunt, cōſtrictio cordis ⁊ oris ſtomachalis, ⁊ qñ videt eis ꝙ hñt vnū bollū ſup ſtomachū. Aliqui habent pūcturas in corde tanqꝫ ſi acubus eſſet punctū. Aliqui videtur cor eis corrodi. Aliqui habēt magnū dolorē in collo aut renibus: ⁊ videtur eis ꝙ talia mēbra a canibus lacerētur. Aliquibus videtur ſe habere bollū in gutture: qḋ aſcēdit ⁊ deſcēdit. Quibuſdā ligata eſt vena generationis. Aliqui habēt ſtomachū ita indiſpoſitū, ꝙ emittūt per vomitū qcquid comedunt vel bibunt. Aliquibus per ventrē diſcurrit vētus frigidiſſimus: aut tanqꝫ flāma ignis. Aliqbus ſignū eſt in digeſtione cibi: ⁊ potiſſimū qñ medicinę applicatę nihil ꝓſūt infirmo. Aliqbus eſt circa collū cōtinua pulſatio, quę vi tremorē inferre. Ultra hec ſigna ſunt etiā alia ꝗplura: quę practicando inuenies.

¶ Cōditiones exorciſtę ⁊ qualr ſe preparare debet. Cap. 5.

Demoniaci ⁊ maleficiati citius liberātur ī eccleſia, qꝫ in priuatis domibus. Et prius debent confiteri. Laudo ꝙ exorciſta ſit ſacerdos: qui debet eſſe homo vitę ſanctę, bene cōfeſſus ⁊ contritus: ⁊ ſup oia humilis: opus hoc diuinę oipotētię attribuēdo. Qui hortetur infirmū, vt oē adiutoriū a diuina maieſtate expectet, a ſe aūt nihil: niſi modicū laboris, qui etiā eſt ex grā dñi dei. Non ſit etiā auarus, qꝛ petendo pecunias aut expectando perderet donū tātę grę. Tamē ſi pauper eſt ſecure pōt recipere eleemoſynā ſibi datā. In illa die oino celebret prius: qꝛ diabolus plus timet manuū impoſitionē ⁊ pñtiā ſuā.

¶ De ſignis, quę apparēt, qñ ſacerdos conurat maleficiatū. Cap. 6.

Exorciſta auiſet demoniacū vel maleficiatū, ꝙ recolligat mentē ſuā: ⁊ eam ad deū dirigat cum firma fide ⁊ ſpe liberationis ſuę a diuina maieſtate, ſi expediet ſaluti aīe ſuę. Et habeat crucifixū in manibꝰ ſuis: ⁊ ponat reliqas ſctōꝝ ligatas in pāno ſerico ſup cor eius, aut ſup ſtomachū: ⁊ ipſe faciat ſignū cū

manu

manu quotieſcūq3 ſenſerit in aliqua ſui corporis parte cōmoue-
ri aut pūgi. Et hoc vt ſacerdos nō cōturbet, ſed vt ſciat ad quę
verba magis diaboli cōturbent. Et finita illa cōiuratiōe petat
eū ſacerdos de accidētibꝰ, quę ſibi ꝯtigerūt. Hec ſigna ſolēt ac
cidere qn̄ ſacerdos ponit manū ſup caput: qꝛ ſentiūt ſub manu
rē frigidiſſimā tāq3 glaciē. Aliqbꝰ deſcēdit ventus p humeros
ꝛ renes: q eſt frigidiſſimus. Aliqbus caput in immēſum aggra
uatur. Aliqbus cerebrū cōſtringit, ꝛ pforatur, ſicut ſi gladio pcu
teretur. Aliqbus inflāmatur caput ꝛ facies, ꝛ aliqn̄ tota pſona:
ac ſi eſſet vapor ignis. Aliqbus febris immēſa cū dolore capitis
euenit, ꝛ totū corpus extenuatur ꝛ frāgitur. Sed oīa iſta accidē
tia parū durāt: qꝛ cōiuratio tollit demonis vigorē. Aliqbus cō/
ſtringitur guttur adeo ꝙ videtur ſtrāgulari. Aliqbus ad orificiū
ſtomachi mouetur quędā res ad modū pilę, ac ſi eſſent vermes,
ac formicę, aut ranę. Quibuſda3 accidit vomitus magnus ſto/
machi. Aliqbus maxima tortura in viſceribus. Nōnullis vēter
vehemēter inflatur. Quibuſdā cōſtringitur cor: ac ſi intolerabi
liter feriret. Oſtēdit ēt demō i aliqua parte corporis palpitādo
ſicut piſcis, aut i modū formicaꝝ. Aliqn̄ ptrāſit a capite vſq3 ad
digitos pedū ſicut vētus: ꝛ ecōtra. Ultra iſta ſigna ꝗplura alia
practicando videbis: qꝛ diuerſi demones faciūt diuerſa ſigna.

¶ De mō, quē tenet diabolus ad egrediēdū de corpibꝰ. ca. 7.

Si fuerint diaboli, qui loquuntur, cōiura eos, ꝙ dimittant
corpus illud liberū ꝛ expeditū ſicut erat qn̄ fuit baptiza
tum. Et fac eum dare ſignū diſceſſus, per extinctionē candelę.
Si vero ſint diaboli, qui nō loquātur, ſicut inuenitur in malefi/
ciatis, exeūt aliqn̄ p os in modū flāmę ignis: aliqn̄ in modū vēti
ꝯgelati. Et in exitu videbis inflari guttur. Egrediūtur etiā per
aures: ſimili mō diſcedētes a ſtomacho, ſeu a corde. Aliq exeūt
per ſeceſſu3 i ſimilitudinē pilę, quę ſemp gyratur donec exeat.
Aliq in ſimilitudinē ranę: quę ſerpit donec fuerit egreſſa. Aliq
in ſimilitudinē venti frigidiſſimi. ¶ De malitijs ꝛ deceptioni
bus, quibus vtuntur demones ad exorciſtā decipiendū. Ca. 8.

Aliqui demones tantu3 odio habēt verba ſctā, ꝙ anteq3
coniurentur, diſcedunt. Alij expectant coniurationē, ſed
poſtea nō poſſunt ea3 ſuſtinere. Aliqui aūt ſunt adeo maligni,
ꝙ faciūt fatigari exorciſtā per magnū tpis ſpatiū, vt appareat

tur ſecũdo ⁊ tertio: quouſq; liberetur ex toto. Qui videbis quotidie demones magis debilitari. Sint etiã pñtes fideles: q etiã orent deum pro infirmo. Solet etiã exorciſta facere preceptũ demonibus alijs, qui veniſſent ad ſuccurrendũ demoni vexanti in hunc modũ: Precipio vobis demones: qui veniſtis in ſuccurſum ⁊ adiutorium iſtius, vel iſtorũ demonũ: hanc dei creaturam, N. vexantis, vel vexantiũ: ex parte ſanctiſſime trinitatis: Pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſcī, ⁊ ſub pena excõicationis maioris ⁊ minoris late ſentẽtie, ⁊ ſub pena detruſionis in infernũ, ⁊ ſub pena immerſionis in ſtagnũ ignis ⁊ ſulphuris p manus inimicoꝝ veſtroꝝ, ⁊ ſub pena tradendi vos in poteſtatẽ inimicoꝝ veſtroꝝ: ac condẽnandi vos in ſtagnum ignis ⁊ ſulphuris per centum annos: quatenus nullum adiutoriũ vel fauorẽ detis illis demonibus, qui vexant corpus iſtius creature dei, N. ſed diſcedatis ſtatim ⁊ eatis ad loca vobis deputata. Ecce ✠ crucẽ dñi: fugite partes aduerſe, vicit leo de tribu iuda, radix Dauid.

¶ Incipit exorciſmus beati Ambroſij archiepi mirabilis efficacie ſup demoniacos: cuius practica ꝑprie ſpectat ad ſacerdotes. Tu igitur quicũq; fueris nulla leuitate ductus, ſed ſola neceſſitatis, vel charitatis cauſa hanc rem diſponas aſſumere arduã: ⁊ opꝫq; ꝓmiſſo triũ dierũ ieiunio, tertio mane diligẽter cũ ꝯtritione ꝯfeſſus miſſã de ſpũ ſcõ deuotiſſime celebres, faciẽdo in ipſa miſſa cõmemorationẽ de infraſcriptis orationibꝰ. Orõ.

DEus qui per vnigenitũ tuum excluſa dñatione diaboli populũ tibi fidelẽ aptaſti: expelle queſumus a famulõ tuõ, N. cunctas diabolice illuſionis inſidias: ⁊ eũm illibatũ ab omni eius impugnatione ꝯſerua. Per eũdẽ. Sec.

MUnus dñe humilitatis noſtre pro petitione famuliˢ tuiˢ, N. oblatũ, petimus, vt gratãter aſſumas, ⁊ ab eius oppreſſione hoſtis maligni inſidias omnemq; poteſtatẽ benignus excludas. Per dñm noſtrũ Jeſum chriſtum, ⁊c. Poſtcommunio.

CElestis panis, quem ſumpſimus dñe ⁊ nobis indulgẽtiam tribuat: ⁊ famulũm tuũm, N. ab antiqui hoſtis irriſione defendat. Per dñm. Cõpleta miſſa ſacerdos non exuat ſe, ſed ſit paratus miſſalibus indumẽtis: cãdelam benedictã accenſã

In manu tenens ſtet in medio ante altare, facie verſa ad popu-
lum: habens obſeſſum ante pedes ligatū ſi neceſſe fuerit, ⁊ hu-
mili corde, deuotoq; aſpectu ſe ⁊ aſtantes muniat ſigno crucis
alta voce dicēdo. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠
ſancti. Amē. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ℟. Et clamor meus ad te
veniat. ℣. Dominus vobiſcū. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotens dñe verbū dei patris chriſte Jeſu deus ⁊
dñe vniuerſe creature, qui ſanctis apl'is tuis dediſti pote
ſtatem calcādi ſup ſerpētes ⁊ ſcorpiones: qui inter cetera mira
biliū tuorū opera dignatus es dicere demones effugate, cuius
virtute victus tanq; fulgur de celo ſatanas cecidit: tuū nomē
cū pauore ⁊ tremore ſupplex deprecor: vt mihi indigniſſimo
data venia pctōrū cōfidentiā ⁊ poſſibilitatē donare digneris:
vt hūc crudelē draconē brachij tui munitus potētia fideliter ⁊
ſecurus aggrediar. Qui viuis ⁊ regnas cū eodē patre in vnita.
Hac oratione cōpleta aſpergat egrotū aqua benedicta in mo
dum crucis dicendo. In nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpūs ✠
ſancti. Amen. ℣. Dñe exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus
ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcū. ℟. Et cū ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotēs eterne deus, a cuius facie celi diſtillāt: mon-
tes ſicut cera liqueſcūt: terra tremit: cui patēt abyſſi: quē
infernus paueſcit: quē omnis terrarū motus aſpicit, humiliter
te ſupplex deprecor dñator dñe, vt inuocatione nois tui ab hu-
ius famuli tui. N. vexatione anima liberata ad authorē ſue ſa
lutis recurrat: liberatoremq; ſuū diabolico depulſo fetore: ⁊ odo
re ſuauiſſimo ſpiritus ſancti percepto: ſequatur dñm noſtrū ie-
ſum chriſtū filium tuum. Qui tecum viuit ⁊c. Oremus. Oratio.

Domine ſancte, pater oipotens, eterne deus: virtutē tuā
totis exoro gemitibus pro huius famuli tui. N. a diabo
lo oppreſſa infantia: qui etiā indignis inter preſſuras preſidiū
donas: exurge pro huius infantia bellata, ⁊ noli diu retinere vin
dictā: q nec ante conſpectū parētis permiſiſti filiū iudicari: auxi
liare q̄s inimici furore vexatō: nec ſine grā facias eius animā a
diabolo poſſideri: ſed potius a maligni oppreſſionibus liberata
tibi referat grās ſempiternas. Per eū, qui vēturus eſt iudicar
viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū p ignē. Amē. Oremus. Orō.

Deus angelorū, deus archāgelor, deus pphetarū, deus
apoſtolorum

apoſtolorum:deus martyrũ:deus virginum:deus pater dñi no
ſtri ieſu chriſti inuoco nomen tuum ac pręclarę maieſtatis tuę
clementiã ſupplex expoſco:vt mihi auxilium prętare digneris
aduerſus hunc nequiſſimũ ſpiritũ. Per eundez. Exorcizatio.
EXorcizo te omnis immũdiſſime ſpiritus,omnis incurſio
aduerſarij,omnis ira,omne fantaſma,omnis legio: In
fronte. In nomine dñi noſtri ieſu ✠ chriſti eradicare,⁊ explan
tare,⁊ effugare ab hoc plaſmate dei:ipſe tibi imperat diabole:
q ventis ⁊ mari imperauit ⁊ tẽpeſtatibus. Ipſe tibi imperat:
qui te de ſupernis celorũ in inferiora terrę demergi pręcepit.
Hic petit ſacerdos nomen ſpũs,⁊ pręcipit ei hoc modo dicẽs.
PRęcipio tibi quicũqz es ſpiritus immũde in hoc corpoř
per merita glorioſę paſſionis,reſurrectionis, ⁊ aſcenſio
nis dñi noſtri ieſu chriſti:per miſſionẽ ſpũs ſancti: ⁊ per aduen
tum eius:vt oſtendas ⁊ dicas mihi nomen tuũ: diem ⁊ horam
exitus tui cum ſigno extinctionis luminis. Iterum pręcipio ti
bi per merita glorioſę virginis marię matris dei, ſcti Zenonis:
ſancti Ambroſij:⁊ ſancti Geminiani:ſcti Petri martyris,⁊ ſcē
Catherinę de ſenis,⁊ oium ſcõrũ ⁊ ſcãrũ dei:vt oſtẽdas ⁊ dicas
mihi nomen tuum:⁊ diem ⁊ horaz exitus tui:cũ ſigno extinctio
nis luminis. Iterum pręcipio tibi ſub pena excõmunicationis
maioris ⁊ minoris,⁊ authoritate beatorũ aplõꝝ Petri ⁊ Pau
li,⁊ aliorũ ſucceſſorũ ipſius beatiſſimi Petri apli: vt oſtẽdas ⁊
dicas mihi nomen tuum,⁊ diem ⁊ horã exitus tui:cũ ſigno extin
ctionis luminis. Et ſi rñderit q plures ſint:tunc in plurali pro
ſequere cõiurationẽ ⁊ pręceptũ ſupradictũ. Si vero nõ rñderit
vel reſponderit ſe eſſe ſoluz,tunc ſequere in ſingulari vt prius.
AUdi ergo maledicte ſatana:audi ⁊ time victus ⁊ proſtra
tus abſcede. ✠ In nomine dñi noſtri ieſu ✠ chriſti. Tu
ergo nequiſſime ſatanas inimicus fidei: aduerſarius generis
humani:mortis adductor:vitę raptor:iuſtitię declinator:maloꝝ
radix:fomes vitioꝝ:ſeductor hominũ:proditor gẽtiuz:incitator
inuidię:origo auaritię:cauſa diſcordię:excitator doloꝝ: demonuz
magiſter:quid ſtas ⁊ reſiſtis,cum ſcias euz tuas perdere vires:
Illum metue:qui in iſaac immolatus eſt:in ioſeph venũdatus:
in agno occiſus:in homine crucifixus:deinde inferni triũphator
extitit glorioſus. Recede In frõte In noie pa ✠ tris,⁊ fi ✠ lij,

⁊ ſpūs ✠ ſancti, ⁊ da locū ſpiritui ſcō, ⁊ per hoc ſignū cru ✠ cis dn̄i noſtri ieſu ✠ chriſti. Qui cū eodē patre in vnitate eiuſdē ſpūs ſancti viuit ⁊ regnat deus: per oīa ſecula ſeculoꝝ. Amen.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DEus conditor ⁊ defenſor humani generis: qui hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē tuā formaſti: reſpice ſup hunc famulum tuum, N. quē dolis inuidi ſerpētis appetit: quē vetus aduerſarius hoſtis antiquus tetre formidinis horrore circūuolat: ⁊ ſenſum mētis humane ſtupore defigit: terrore cōturbat: ⁊ metu trepidi timoris exagitat. Repelle dn̄e virtutes diaboli: fallaceſq; eius inſidias amoue: pcul impius tētator aufugiat. Sit nominis tui ſi ✠ gno In fronte famulus tuus ⁊ anima tutus ⁊ corpore. In pectore. Tu pe ✠ ctoris huius interna cuſtodias. Tu vi ✠ ſcera regas. Tu cor ✠ cōfirmes. In anima aduerſatricis poteſtatis tentamēta euaneſcāt. Da ad hanc inuocationē nominis tui gloriam: vt qui hucuſq; terrebat territus aufugiat: ⁊ victus abſcedat: tibiq; poſſit hic famulus tuus, N. ⁊ corde firmatus ⁊ mente ſyncerus debitū prebere famulatū. Per dn̄m noſtrum ieſum chriſtū filium tuum. Qui tecum viuit ⁊ regnat in vnitate eiuſdē ſpūs ſancti deus. Per oīa ſecula ſeculorū. Amē.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

DOmine ſancte, pater omnipotēs, eterne deus: oſanna in excelſis: pater dn̄i noſtri ieſu chriſti: qui illum refugā tyrannū gehēne ignibus deputaſti: quiq; vnigenitū tuū in hunc mundū miſiſti: vt illū rugientē cōtereret: velociter attēde: accēlera vt eruas hominē ad imaginē ⁊ ſimilitudinē tuam creatum a ruina ⁊ demonio meridiano. Da dn̄e terrorē ſuper beſtiā: que exterminat vineam tuam: da fiduciā dn̄e ſeruis tuis contra nequiſſimū draconem fortiſſime ſtare. Nō contemnat domine ſperātes in te: ⁊ de tua miſericordia preſumētes: nec dicat ſicut in pharaone iam dixit, deum non noui, ⁊ iſrael non dimittā. Urgeat illum dn̄e dextera tua potens diſcedere a famulo tuo, N. ne diutius preſumat captiuum tenere hominem: quē tu ad imaginem tuam facere dignatus es. Per eundem dominū noſtrū ieſum chriſtum filium tuum: qui tecum viuit ⁊ regnat. Hic interroga de nomine vt ſupra, ⁊ precipe. Si vero nō dicat nomē demonis vel demoniorum: qui opprimūt corpus obſeſſi dic in aure

aure obſeſſi ter hunc verſu3: Deus qui te genuit dereliquiſti ⁊ oblitus
es domini creatoris tui. Tunc ſiue reſponderit ſiue nõ, fideliter ⁊
ſine intermiſſione proſequere coniurationem. Coniuratio.

Adiuro te ſerpens antique per iudicẽ viuoꝝ ⁊ mortuoꝝ,
per factorẽ mũdi: per eũ, qui habet poteſtatẽ mittere te
in gehennã: vt ab hoc famulo dei, N. qui ad eccleſię ſuę currit
pręſidia, feſtinus diſcedas. Adiuro te non per meã infirmitatẽ:
ſed p virtutẽ ſpũs ſancti: vt exeas ab hoc famulo dei, N. quẽ in
dñs ieſus chrs fecit ad imaginẽ ⁊ ſimilitudinẽ ſuã. Cede, cede,
nõ mihi, ſed miniſtro chriſti. Illius enim te vrgeat poteſtas: qui
te affixus In fronte cru ✠ ci ſuo ſubiugauit imperio. Illius
bra ✠ chiũ cõtremiſce: qui de cunctis gemitibꝰ inferni animas
iuſtorũ ad lucem pduxit. Sit tibi terror corpus hominis: ſitq3
tibi terror imago dei: nec reſiſtas, nec moreris diſcedere ab ho
mine iſto: qa cõplacuit deo vt in homine habitaret. Et ne me
infirmiſſimũ contemnendũ putes: dum me peccatorem eſſe co
gnoſcis. ✠ Imperat tibi deus. ✠ Imperat tibi maieſtas chri.
✠ Imperat tibi deꝰ pater. ✠ Imperat tibi filius. ✠ Imperat
tibi ſpiritus ſanctus. ✠ Imperat tibi fides apoſtoloꝝ Petri ⁊
Pauli ⁊ ceteroꝝ apoſtoloꝝ. ✠ Imperat tibi ſãguis martyrũ.
✠ Imperat tibi ſacramẽtũ. In frõte crucis. ✠ Imperat tibi
myſteriorum virtus. ✠ Imperat tibi ieſus nazarenus. ✠ Im
perat tibi verbum caro factum. ✠ Exi tranſgreſſor: exi ſedu-
ctor plene omni dolo ⁊ fallacia: veritatis inimice. Da locu3 du-
riſſime: da locum impijſſime: da locu3 chriſto: in quo nihil inue
niſti de operibus tuis nefandis: qui te expoliauit: qui regnũ tuũ
deſtruxit: qui te victũ ligauit: ⁊ vaſa tua diripuit: qui te proiecit
in tenebras exteriores: vbi tibi cũ miniſtris tuis erit pręparatus
interitus. Sed qd truculẽte recogitas? qd temerarie retractas?
reus oĩpotẽti deo, cuius ſtatuta trãſgreſſus es: reus ieſu chriſto
filio eius, quẽ temerarie auſus es tentare, ⁊ crucifigere pręſum
pſiſti: reus humano generi: cui tuis pſuaſionibus mortis fructũ
propinaſti. Adiuro te itaq3 draco nequiſſime in nõie agni ima
culati: qui ambulat ſup aſpidẽ ⁊ baſiliſcũ: qui conculcat leonẽ ⁊
draconẽ: vt diſcedas ab hõie iſto: diſcedas ab eccleſia dei. Cõ-
tremiſce ⁊ fuge inuocato nõie illius: quẽ inferni tremũt: cui vir-
tutes celoꝝ ⁊ ptãtes ſubiectę ſunt, quẽ3 cherubin ⁊ ſeraphin in-

defeſſis vocibus laudāt dicētes. Sanctus, Sanctus, Sāctus
dn̄s deus ſabaoth. Imperat tibi ieſus nazarenus, qui te (cum di
ſcipulos eius cōtēneres) eliſum et proſtratū exire iuſſit ex hoīe.
Quo p̄ſēte cum te ab hoīe ſeparaſſet, nec porcorum gregem p̄ſu
mebas cōtingere. Recede ergo nunc adiuratus in noīe ✠ eius
In fronte ab homine iſtō: quem ipſe plaſmauit. Durum eſt tibi
chriſto velle reſiſtere: durū eſt tibi contra ſtimulū calcitrare: quia
quāto tardius exis, tāto maius tibi ſuppliciū creſcit: quia nō hoīem
cōtēnis: ſed illū qui eſt dn̄ator viuorum et mortuorum. Qui venturus
eſt iudicare viuos et mortuos et ſeculum per ignem. ℟. Amen.
¶ Si adhuc non receſſerit ſpiritus malignus, aut ſuperius nō
reſponderit, p̄cipe, vt ſupra. Item interroga qua cauſa venit,
et quare opprimit eum. Interroga etiam ſi ſint alij ſp̄us oppri
mētes, et quot, et oēs eijciantur. Eſto prudens et circūſpectus in
interrogationibus ne decipiaris. Magis ſtude cum humilitate
mētis: que ad talia eſt neceſſaria: liberare creaturā dei: quam loqui
cum demonibus vel cum aliquo eorum: ſicut fecerūt ſancti. Demū
factis interrogationibus, ſi non receſſerit, ſiue r̄nderit: ſiue non,
proſequere confidenter coniurationē ſequentem. Coniuratio.

Adiuro te omnis immūdiſſime ſpiritus: omne fantaſma:
omnis incurſio ſatane: in nomine Ie ✠ ſu Chriſti naza
reni: qui poſt lauacrū iordanis in deſertū ductus eſt: et te in tuis
ſedibus vicit: vt quem ille de limo terre ad honorem glorie ſue
formauit: tu deſinas impugnare: et in homine miſerabili non hu
manam fragilitatem, ſed imaginem omnipotētis dei contremi
ſcas. Cede ✠ ergo deo, qui te humiliato famulo tuo iob in ſer
uitutem redegit. Cede ✠ deo: qui te per Danielē puerū ſuum
perdidit, et draconem proſtrauit. Cede ✠ deo: qui te per fideliſ
ſimū ſeruū ſuum Dauid: de rege Saule ſp̄ualibus cāticis pul
ſum fugauit. Cede ✠ deo: qui te per malitiā tuā in Pharaone
et eius exercitu: per Moyſem ſeruū ſuū in abyſſum demerſit. Ce
de ✠ deo: qui te in Iuda ſcarioth proditore dānauit. Ille enim
te diuinis angit verberibus, in cuius cōſpectu cū tuis legionibus
tremēs et clamās dixiſti. Quid nobis et tibi ieſu fili dei? Veniſti
ante tēpus torquere nos. Ille te flāmis p̄petuis vrget: qui in finē
tēporum dicturus eſt impijs. Ite maledicti in ignē eternū: quem
p̄parauit pater meus diabolo et angelis eius. Tibi enim impie
et angelis

⁊ angelis tuis vermes erunt:qui nunq̄ꝫ morientur. Tibi ⁊ ange
lis tuis inextinguibile preparatur incendiuꝫ:qꝛ tu es princeps
maledicti homicidij. Tu author inceſtus:tu ſacrilegorū caput,
tu artium peſſimarū magiſter:tu hereticorum doctor:tu totius
obſcenitatis inuētor. Exi ✠ ergo impie. Exi ✠ ſcelerate. Exi
✠ cum omni fallacia tua:qꝛ In fronte ✠ hominē tēplū ſuum
voluit eſſe deus. Sed qd diutius moraris hic? Da honorē deo
✠ patri oīpotēti:cui oē genu flectit. Da locū dn̄o Jeſu ✠ chri
ſto:q pro hoīe ſanguinē ſuū ſacratiſſimū fudit. Da locuꝫ ſpūi ✠
ſctō:qui per beatū aplm ſuū Petrū manifeſte te ſtrauit in Si
mone mago:qui fallaciā tuā in Ananiā ⁊ Saphirā condēnauit:
qui te in Herode rege honoreꝫ non deo dante pcuſſit:qui te in
elyma mago per aplm ſuū Paulū cecitatis caligine pdidit:⁊ p
eūdē de phytoniſſa verbo imperās exire precepit. Diſcede er
go nunc ✠ diſcede ſeductor. ✠ Tibi eremus ſedes eſt: tibi ha
bitatio ſerpens eſt:humiliare ⁊ proſternere. Jam nō eſt differē
di tēpus. Ecce enim dn̄ator dn̄s proximat cito: ⁊ ignis ardebit
ante ipſum:⁊ precedet, ⁊ inflāmabit in circuitu inimicos ſuos.
Si enim hoīes fallis:deū nō poteris irridere. Jlle te eijcit, cu
ius oculis nihil occultū eſt. Jlle te expellit:cuius virtuti vniuer
ſa ſubiecta ſunt. Jlle te excludit:q tibi ⁊ angelis tuis preparauit
eternā gehēnā:de cuius ore exiet gladius bis acutus. Qui ven
turus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos:⁊ ſeculū p ignē. ℟. Amē.
Si adhuc hijs dictis fatigat oppreſſus, tunc ſequere: ⁊ dic ℣.
Domine exaudi orationem meam. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣.
Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

O Mnipotēs ſempiterne deus, pater dn̄i nr̄i ieſu chriſti: te
ſuppliciter deprecamur, vt imperes diabolo: qui hunc
famulum tuum, N. detinet, vt ab eo diſcedat:⁊ libera eum, qui
credit in verū liberatorē dn̄m noſtrū ieſum chriſtū:vt purgatus
ab oī labe iniquitatis maieſtati tue pura mente deſeruiat. Per
eundē dn̄m. His expletis, ſi ſpūs immūdus nō receſſerit: rein
cipiendū eſt ab illo loco ſupra:in hoc exorciſmo, vbi ſit habet.
Omnipotēs ſempiterne deus, a cuius faci. ⁊c. fol. 325. ⁊ ordine
predicto, pſequēdū eſt vſqꝫ in finē. Nec, ppter hoc exorciſta diſ
fidat:qꝛ ſepe probatū eſt, qꝫ multiplicatis in duobus vel tribus
dieb⁹ adepta eſt victoria:quā in vna vice tm̄ nō potuit adipiſci.

¶ Explicit notabilis ⁊ efficax exorciſmus contra demoniacos beati ambroſij archiepiſcopi.

¶ Incipit alius exorciſmus optimus ⁊ probatus. ℣.

Adiutorium noſtrū in nomine domini. ℟. Qui fecit celum ⁊ terrā. ℣. Sit nomen domini benedictum. ℟. Ex hoc nunc ⁊ vſqꝫ in ſeculū. ℣. Ecce cru ✠ cē domini: fugite partes aduerſe. ℟. Vicit leo de tribu iuda. ℣. Deum qui te genuit dereliquiſti. ℟. Et oblitus es domini creatoris tui. Pſalmus. Exurgat deus ⁊ diſſipentur inimici eius: ⁊ fugiant qui oderunt eum a facie eius. folio. 190. Pſalmus.

In domino confido quomodo dicitis anime mee: tranſmigra in montem ſicut paſſer? Quoniam ecce peccatores intenderunt arcū: parauerunt ſagittas ſuas in pharetra: vt ſagittent in obſcuro rectos corde. Quoniam quem perfeciſti deſtruxerūt: iuſtus autē quid fecit? Dominus in tēplo ſancto ſuo: dn̄s in celo ſedes eius. Oculi eius in pauperem reſpiciūt. palpebre eius interrogāt filios hominū. Dn̄s interrogat iuſtū ⁊ impiū: qui autē diligit iniquitatē, odit animā ſuā. Pluet ſup peccatores laqueos ignis: ſulphur ⁊ ſp̄us pcellarū pars calicis eoꝝ. Quoniam iuſtus dn̄s ⁊ iuſtitias dilexit, equitatē vidit vultus eius. ps. Deus in adiutorium meū. fol. 208. Pſalmus.

Iudica domine nocentes me: expugna impugnantes me. Apprehende arma ⁊ ſcutū, ⁊ exurge in adiutoriū mihi. Effunde frameā ⁊ cōcludc aduerſus eos qui pſequuntur me: dic anime mee, ſalus tua ego ſū. Cōfundantur ⁊ reuereantur, querētes animā meā. Auertantur retrorſum: ⁊ cōfundant cogitātes mihi mala. Fiant tanqꝫ puluis ante faciē vēti, ⁊ angelus dn̄i coarctās eos. Fiant vie illoꝝ tenebre ⁊ lubricū: ⁊ angelus dn̄i perſequens eos. Qm̄ gratis abſconderūt mihi interitum laquei ſui: ſupuacue exprobrauerunt animā meā. Veniat illis laqueus quē ignorant, ⁊ captio quā abſcōderūt apprehēdat eos, ⁊ in laqueū cadant in ipſum. Anima autē mea exultabit in dn̄o, ⁊ delectabit ſup ſalutari ſuo. Omnia oſſa mea dicēt: dn̄e quis ſimilis tui? Eripiens inopem de manu fortioꝝ eius, egenū ⁊ pauperē a diripientibus eū. Surgentes teſtes iniqui: que ignorabā interrogabāt me. Retribuebant mihi mala pro

bonis:

bonis:ſterilitatē anime mee. Ego aūt cū mihi moleſti eſſent, induebar cilitio. Humiliabā in ieiunio aīaʒ meā, ꝛ oratio mea in ſinu meo cōuertetur. Quaſi proximū ꝛ quaſi fratrē noſtrū ſic cōplacebaʒ: quaſi lugens ꝛ cotriſtatus ſic humiliabar. Et aduerſum me letati ſunt ꝛ cōuenerūt, cōgregata ſūt ſuper me flagella ꝛ ignoraui. Diſſipati ſunt nec cōpuncti, tētauerūt me; ſubſannauerūt me ſubſannatione: frenduerūt ſup me dētibus ſuis. Dn̄e qn̄ reſpicies, reſtitue animā meā a malignitate eoꝝ: a leonibus vnicā meā. Cōfitebor tibi in eccleſia magna, i populo graui laudabo te. Non ſupergaudeant mihi qui aduerſantur mihi inique: qui oderunt me gratis, ꝛ annuunt oculis. Qm̄ mihi qdē pacifice loquebātur, ꝛ in iracundia terre loquētes dolores cogitabāt. Et dilatauerūt ſup me os ſuū: dixerūt euge euge, viderunt oculi noſtri. Vidiſti dn̄e ne ſileas, dn̄e ne diſcedas a me. Exurge ꝛ intēde iudicio meo, de⁹ meus ꝛ dn̄s meus in cauſā meā. Iudica me ſʒ iuſtitiā tuā dn̄e deus meus: ꝛ non ſupergaudeant mihi. Non dicāt in cordibus ſuis: euge euge aīe noſtre, nec dicant deuorabim⁹ eū. Erubeſcāt ꝛ reuereantur ſimul, qui gratulātur malis meis. Induātur cōfuſiōe ꝛ reuerentia: qui maligna loquūtur ſup me. Exultent ꝛ letēt q volūt iuſtitiā meā: ꝛ dicant ſemp magnificet dn̄s q volūt pacem ſerui eius. Et lingua mea meditabitur iuſtitiā tuam, tota die laudē tuā: Kyrie eleiſon. Chriſte el. Kyrie el. Pater nr̄.

℣. Saluū fac ſeruū tuū. ℟. Deus meus ſperantē in te. ℣. Nihil pficiat inimicus in eo. ℟. Et filius iniqtatis nō apponat nocere ei. ℣. Mitte ei dn̄e auxiliū de ſcō. ℟. Et de ſiō tuere eū. ℣. Eſto ei dn̄e turris fortitudinis. ℟. A facie inimici. ℣. Nihil pficiat inimicus in nobis. ℟. Et filius iniqtatis nō apponat nocere nobis. ℣. Dn̄e exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dn̄s vobiſcū. ℟. Et cū ſpū tuo. Oremus. Orō.

Dominus noſter ieſus chriſt⁹ dei ꝛ virginis filius, qui in hūc mundū apparuit, vt opera diaboli diſſolueret ꝛ diſſiparet, ꝛ diſcipulis ſuis, quos mittebat in vniuerſuʒ mundū ad predicādū euāgeliū omni creature, poteſtatē dedit ſup oīa demonia: vt languores curarēt p inuocationē ſui ſciſſimi nois: ꝛ p impoſitionē manuū noſtraꝝ, ipſe p ſuā miſericordiā ꝛ pietatem: ꝛ per merita ꝛ preces beatiſſime vginis marie mr̄is ſue: ꝛ omniū ſcōꝝ ꝛ ſcāꝝ dei, dignet diſſoluere a te oē opus diaboli,

Et

vt de cetero nō donetur tibi inimicus, neqꝫ maledictus ſatanas
creatura dānata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in eternum ꝑ
pter ſuam nequitiā audeat vexare corpus tuū, aut animā tuā,
non perturbare ſenſus tuos interiores vel exteriores, nec illu
dere tibi aliqua illuſione vel perſecutione fantaſtica, ſed plene
liberatus a poteſtate ſatane cum bono ſenſu ⁊ ſapientia: cū ſa
nitate mentis ⁊ corporis, ſcias te ipſum gubernare, irrepreben
ſibiliter per bona opera: in laudem ⁊ gloriaꝫ ſanctiſſimi nomi
nis dñi noſtri Jeſu chriſti: ⁊ beatiſſi. ne virginis Marie matris
eius: ⁊ ſaluationem anime tue: ⁊ conſolationem tui ⁊ tuorum.
Jn nomine pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpiritus ✠ ſācti. ℟. Amen.
Jnitium ſancti euangelij ſm Joannez. Jn principio erat ver
bum. fol. 112. Sequentia ſancti Euāgelij ſecundum Lucā.

IN illo tpe, miſſus eſt angelus gabriel a deo in ciuitatem
galilee, cui nomen nazareth, ad virginem deſponſatam
viro: cui nomen erat ioſeph de domo dauid: ⁊ nomen virginis
Maria. Et ingreſſus angelus ad eā, dixit. Aue gratia plena:
dñs tecum: benedicta tu in mulieribus. Que cum audiſſet, tur
bata eſt in ſermone eius: ⁊ cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio
⁊ ait angelus ei. Ne timeas maria, inueniſti enim gratiā apud
deum. Ecce cōcipies in vtero, ⁊ paries filiū, ⁊ vocabis nomē
eius ieſū. Hic erit magnus, ⁊ filius altiſſimi vocabitur. Et da
bit illi dñs deus ſedem dauid patris eius, ⁊ regnabit in domo
iacob in eternum: ⁊ regni eius non erit finis. Dixit autē maria
ad angelum. Quomodo fiet iſtud, quoniam viruꝫ non cogno
ſco? Et reſpondens angelus dixit ei. Spiritus ſanctus ſuper/
ueniet in te, ⁊ virtus altiſſimi obūbrabit tibi. Jdeoqꝫ ⁊ qd na/
ſcetur ex te ſanctū, vocabit filius dei. Et ecce eliſabeth cogna
ta tua: ⁊ ipſa concepit filiū in ſenectute ſua. Et hic mēſis eſt ſe
xtus illi, que vocatur ſterilis, qꝛ non erit impoſſibile apud deū
omne verbuꝫ. Dixit autē maria. Ecce ancilla dñi, fiat mihi ſꝫ
verbum tuum. Sequentia ſancti euangelij ſm Marcum.

IN illo tempore, Recumbentibus vndecim diſcipulis ap
paruit illis Jeſus: ⁊ exprobrauit incredulitatem illorū ⁊
duritiam cordis: qꝛ his, qui viderāt euꝫ reſurrexiſſe a mortuis
non crediderant. Et dixit eis. Euntes in mundum vniuerſuꝫ
predicate euangeliū omni creature. Qui crediderit ⁊ baptiza
tus

tus fuerit, ſaluus erit. Qui vero nõ crediderit, condẽnabitur. Signa autẽ eos, qui crediderint, hęc ſequentur. In nomine meo demonia eijcient, linguis loquentur nouis, ſerpentes tollent: ⁊ ſi mortiferũ quid biberint non eis nocebit. Sup ęgros manus imponẽt: ⁊ bene habebũt. Et dñs quidẽ Jeſus poſtq̃ locutus eſt eis aſſũptus eſt in cęlum, ⁊ ſedet a dextris dei. Illi autem profecti prędicauerunt vbiq; : dño cooperãte ⁊ ſermonem cõfirmante: ſequentibus ſignis. In noie pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſancti. Amen. Chri ✠ ſtus vincit Chri ✠ ſtus regnat. Chri ✠ ſtus imperat. Sequẽtia ſci euãgelij ſm Lucã.

In illo tẽpore, Reuerſi ſunt ſeptuagintaduo diſcipuli cũ gaudio dicẽtes. Domine etiam demonia ſubijciũtur nobis in nomine tuo. Et ait. Uidebam ſatanã ſicut fulgur de cęlo cadentẽ. Ecce dedi vobis poteſtatẽ calcãdi ſuper ſerpẽtes ⁊ ſcorpiones ⁊ ſupra omnẽ virtutẽ inimici: ⁊ nihil vobis nocebunt. Uerũtamẽ in hoc nolite gaudere, q: ſpiritus ſubijciunt vobis. Gaudete autẽ, q: nomina veſtra ſcripta ſunt in cęlis.

Ergo maledicte diabole creatura damnata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo i ęternũ ꝑpter tuã nequitiã, ſpũs imũde vbicũq; latitas i corpore iſtius. N. recognoſce ſentẽtiã tuã, ⁊ cognoſce ſniam iuſtiſſimę dãnationis neqtię tuę. Et lz inuit⁹ ⁊ coactus, contra tuam nequiſſimã volũtatẽ, da honorem deo viuo ⁊ vero: da honorẽ Jeſu chriſto filio eius dño ⁊ ſaluatori nr̃o: da honorẽ ſpũi ſcõ: ⁊ recede ab hoc famulo di. N. ⁊ nũq̃ de cętero ad ipſum accedes: q: iſtũ ſibi deus ⁊ dñs noſter Jeſus chriſtus ad ſuã ſãctã gratiã ⁊ benedictiones fonteq; baptiſmatis dono ſuę gratię vocare dignatus eſt. Et hoc ſignũ ſctẽ cru ✠ cis: quod nos in frõte eius damus: tu maledicte diabole dãnate atq; dãnãde, ſpiritus immũde, nunq̃ audeas violare: per nomen ⁊ per virtutem eiuſdẽ dñi noſtri Jeſu chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos: ⁊ ſeculum per ignem.

Audi maledicte ſatana: audi creatura dãnata ⁊ reproba ta ⁊ maledicta a deo in ęternũ propter tuã neqtiã: audi ſpũs immũde vbicũq; latitas i corpore iſtius. N. adiuratus ꝑ nomen ęterni dei ⁊ ſaluatoris noſtri Jeſu chriſti: cũ tua victus inuidia tremẽs gemenſq; diſcede. Nihil tibi cõe ſit i iſtõ famulõ dei. N. da igitur honorẽ aduenienti ſpũi ſcõ: qui ex ſumma

celi arce deſcendens perturbatis fraudibus tuis: diuino fõte purgatũ pectus ſanctiſſimũ deo tẽplũ ⁊ habitaculũ perfecit: ⁊ ab oib⁹ penitus noxijs preteritorũ criminũ in baptiſmate liberauit: vt ſic perẽniter deo gratias referat ſemp: ⁊ benedicat nomen eius ſanctum in ſecula ſeculorum. Amen. Exorcizatio.

Exorcizo te ⁊ adiuro te ⁊ anathematizo te imunde ſpũs creatura dãnata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo i ẽternũ propter nequitiã tuã: ſpũs immũde vbicũqȝ latitas in corpore iſtius. N. i noie dei pa ✠ tris: ⁊ in noie Jeſu Chriſti fi ✠ lij eius dñi ⁊ ſaluatoris noſtri: ⁊ in virtute ſpũs ✠ ſancti: vt exeas ⁊ recedas ab hoc famulo dei. N. ⁊ nũq̃ de cẽtero ad eũ acce das. Ipſe enim tibi imperat maledicte dãnate: qui pedibus ſupra marẽ ambulauit: ⁊ petro mergẽti dexterã porrexit. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculũ p ignẽ. ℟. Amẽ.

Nec te lateat maledicte ſatana, nec te lateat creatura dãnata ⁊ reprobata ⁊ maledicta a deo in ẽternũ ꝓpter nequitiam tuam: nec te lateat ſpiritus immũde vbicunqȝ latitas in corpore iſtius viri vel mulieris imminere tibi diẽ iudicij ſempiterni: diem qui ventur⁹ eſt velut clibanus ardẽs: in quo tibi ⁊ omnibus angelis tuis apoſtaticis ẽternus ſupueniat interitus. Et ideo pro tua nequitia dãnate atqȝ dãnãde, da honorẽ deo ✠ viuo ⁊ vero: da honorẽ Jeſu ✠ chriſto dõ ⁊ ſaluatori nro: da honorẽ ſpũi ✠ ſcõ: in cuius noie atqȝ virtute ego precipio tibi immũde ſpũs vbicũqȝ latitas in corpore iſti⁹. N. vt exeas ⁊ recedas ab eo: ⁊ nunq̃ de cẽtero ad ipſũ accedas: q: iſtũ deus ⁊ dñs nr̃ ieſus chriſtus ad ſuã ſcã gratiã ⁊ benedictionẽ fõtẽqȝ baptiſmatis dono ſue grẽ vocare dignat⁹ eſt: vt fieret eius tẽplũ p aquã regenerationis: ⁊ remiſſionẽ oium pcõꝝ: p nomen ⁊ vtutẽ eiuſdẽ dei ⁊ dñi nri Jeſu chriſti: Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculum per ignem. ℟. Amen.

Firmiter credimus, ⁊ ſimpliciter cõfitemur, ꝙ vnus ſol⁹ eſt ver⁹ deus ẽternus immẽſus ⁊ incõmutabilis ⁊ incõpꝛehenſibilis ops, ⁊ ineffabilis pater ⁊ filius ⁊ ſpũs ſcũs tres qdẽ pſone, ſed vna eſſentia, ſubſtãtia, ſeu natura ſimplex oino. Pater a nullo, fili⁹ a pr̃e ſolo, ac ſpũs ſcũs pariter ab vtroqȝ abſqȝ initio ſemp ac fine: pater generãs, fili⁹ naſcẽs, ⁊ ſpũs ſcũs ꝓcedẽs ꝯſubſtãtiales ⁊ coẽquales ⁊ cooipotẽtes ⁊ coẽterni: viũ

vniuerſorum

vniuerſoꝝ principiū creator oīuꝫ viſibiliū ꝛ inuiſibiliū, ſpūaliū ꝛ corpaliū, qꝛ ſua oīpotēti virtute ſimul ab initio tpis vtrāqꝫ de nibilo ꝯdidit creaturā ſpūalē ꝛ corporalē: angelicā videlicet ꝛ mundanā: ac deinde bumanā quaſi cōem ex ſpiritu ꝛ corpe cōſtitutā. Diabolus enim ꝛ alij demones a deo quidē natura creati ſunt boni: ſed ipſi per ſe facti ſunt mali: bomo vero dia boli ſuggeſtione peccauit. Hec ſancta trinitas ſm cōem eſſē tiā indiuidua eſt: ꝛ ſꝫ pſonales ꝓprietates diſcreta, per moyſē ꝛ ſanctos ꝓphetas alioſqꝫ famulos ſuos, iuxta ordinatiſſimā diſpoſitionē tēpoꝝ doctrinā bumano generi tribuit ſalutarē. Et tādem vnigenitus dei filius Jeſus chriſtus a tota trinitate cōiter incarnatus: ex maria ſemꝑ virgine ſpūs ſancti coopera tiōe cōceptus: verus bomo factus: ex anima rōnali ꝛ bumana carne cōpoſitus: vna in duabus naturis pſona viā vite manife ſtius demonſtrauit. Qui cuꝫ ſm diuinitatē ſit immortalis ꝛ im paſſibilis, ideꝫ ipſe ſm bumanitatē factus eſt paſſibilis ꝛ mor talis: qui etiā pro ſalute bumani generis in ligno crucis paſſus ꝛ mortuus, deſcēdit ad inferos: reſurrexit a mortuis: ꝛ aſcēdit i celuꝫ: ſed deſcēdit in anima: ꝛ reſurrexit in carne: aſcēditqꝫ pa riter in vtroqꝫ vētur⁹ in fine ſeculi iudicatur⁹ viuos ꝛ mortuos. ꝛ redditurus ſingulis ſꝫ opa ſua tā reprobis ꝙ electis: qui oēs cū ſuis proprijs reſurgēt corporib⁹: que nūc geſtāt: vt recipiāt ſꝫ opa ſua ſiue bona fuerit ſiue mala, illi cū diabolo penā ppe tuā, ꝛ iſti cuꝫ chro glīaꝫ ſempiternā. ¶ Una vo eſt fideliū vni uerſalis ecclia: extra quā nullus oīno ſaluat, i qua idē ipſe ſacer dos eſt, ꝛ ſacrificiuꝫ ieſus chrs: cuius corpus ꝛ ſanguis in ſacro altaris ſub ſpecieb⁹ panis ꝛ vini veraciter ꝯtinet: tranſubſtātia tis pane in corpus, ꝛ vino in ſanguinē ptāte diuina: vt ad pficiē dum myſteriuꝫ vnitatis accipiamus ipſi de ſuo, qđ accepit ipſe de nro. Et boc vtiqꝫ ſacrm nemo pōt ꝯficere niſi ſacerdos: q rite fuerit ordinat⁹ ſꝫ claues ecclie: qs ipſe ꝯceſſit aplis eorūqꝫ ſucceſſorib⁹ ieſus chrs. Sacrm vo baptiſmi, qđ ad dei inuoca tionē, ꝛ indiuidue trinitatis: vꝫ patris ꝛ filij ꝛ ſpūs ſācti ꝯſecrat in aqua: tā paruulis ꝙ adultis in forma ecclie: a quocūqꝫ rite collatū proficit ad ſalutē: ꝛ ſi poſt ſuſceptionē baptiſmi, quiſꝙ prolapſus fuerit in pctm, per veram pōt ſemꝑ penitētiā repa rari. Nō ſolū aūt virgines ꝛ cōtinētes, veruꝫ etiam coniugati

per fidē rectā ⁊ operationē bonā placētes deo, ad ęternā merent beatitudinē ꝑuenire. Hoc vero ſacro approbāte ꝯcilio credimus ⁊ cōfitemur, ꝙ vna quędā ſumma res eſt incōprehenſibilis qdē ⁊ ineffabilis, quę veraciter eſt pr̄ ⁊ filius ⁊ ſpūs ſctūs: tres ſimul perſonę, ⁊ quelibet earū ſingillatī illa eſſentia eſt.

Symbolū athanaſij epi. Quicūqꝫ vult ſaluꝫ eſſe. fol. 127.

In huius igit̄ veritatis firmiſſimę atqꝫ certiſſimę v̄tute, te immūde ſpūs atqꝫ ſpurciſſime ⁊ miſerrime, quicūqꝫ es, ſiue vnus, ſiue plures quocūqꝫ ad hūc famulū oīpotētis dei ⁊ tēplū eius in baptiſmo creatū, vel in cibo, vel in potu, vel quacūqꝫ malefica ſupſtitiōe, vel tua malignitate neqſſima aut exigētibꝰ culpis ⁊ criminibꝰ ſuis, ad ipſū acceſſuꝫ hīc ꝑſūpſiſti, vel ꝑſumpſiſtis: vbicūqꝫ latitas vel latitatis in hoc famulo dei N. a plāta pedis vſqꝫ ad verticē: vel in veſtibꝰ; ſiue aliqbꝰ ſibi adherētibꝰ: in hoc loco habitationis eius: vel vbicūqꝫ ſiste reqrimꝰ, te citamꝰ: ⁊ temerariā ⁊ ꝑſumptuoſā inuaſionē, agitationē ⁊ ꝑturbationē huius famuli dei. N. iniuſtiſſimā ex parte tua ⁊ nequiſſima volūtate tua interdicimus, nō noſtris viribꝰ, ſed fortiori poteſtate oīpotētis dī ⁊ dn̄i nr̄i ieſu chriſti filij eius: qui ſuperueniens in atriū mūdi huius principem tuū cū oibꝰ īmūdis ⁊ miſerrimis ſatellitibꝰ īfernalibꝰ vicit: ⁊ vaſa diripuit.

Audi ergo quomō iniuſte ⁊ iniqſſime hūc dei famulū inqetare ꝑſumpſiſti. Nā cū ꝓpter inobediētiā primi parētis nr̄i adę iuſtitia iuſtiſſimi dei nr̄i oīpotētis ꝑmittēte iniqſſimus princeps tuꝰ ipſū ⁊ oēs ꝑtātē ſuā ab eo ſeminali rōne ꝓpagatā duriſſima tyrānide ꝑ multa annoꝝ ſpatia oppreſſiſſet, feriret diꝰ, ī vinculis carceris īfernalis teneret, tādē aduenīete plenitudine tēpoꝝ, miſit deꝰ pr̄ pijſſimū filiū ſuū natū ex intemerata v̄gine, factū ſub lege. Et cū princeps tuꝰ iprobꝰ ac temerarius exactor: in vnigenitū dei filiū mediatorē dei ⁊ hoīuꝫ, agnū tollētē pcā mūdi: demētia ſua ſacrilega attētaſſet iuadere, ⁊ ferire, ⁊ tandē poſt herodis impij in eū pſecutionē, poſt ꝯtumelias, cōuitia, opprobria: tādē imiſit in corꝑditoris iudę, ⁊ impioꝝ iudęoꝝ, ⁊ ipſo agno māſueto volēte, ⁊ volūtarie ſe ꝓ redēptiōe offerēte, vinciri fecit, ⁊ flagellari: iniuſte ꝯdēnari, nudari: ⁊ in cruce affigi. Quę oia mitiſſimus agnus dei oīpotētis filius pro ſalute nr̄a, qꝛ ipſe voluit, pertulit, vt nos ⁊ hūc famulum

liu; di. N. a vinculis oiu; imũdoꝝ ſpirituũ liberaret: liuore ſuo ſanaret: ab erũna eriperet: dãnatione nudatos a vobis impijs latronib⁹ infernalibus reindueret veſte inocẽtię ꝛ gratię: q̃ no; in ꝓtoplaſto parẽte cõtra oipotẽtis dei imperiu; rapuimus: exoluit: offerẽs ſe fructũ benedictũ vẽtris glorioſę virginis: ꝓ interdicti fructus eſu: cruore ex quinq; vulnerib⁹ largiter fuſo, redemit: morte ſua glïoſa noſtrã deſtruxit: ꝛ principẽ tuũ cũ oĩbus ſatellitibus ac apoſtaticis imũdis ſpiritib⁹ ꝛ dęmonib⁹ cũ crederet ſe in ipſo aliqd ſui inueuire captiuauit: ꝛ nos credẽtes maxime ſibi liberauit. Inter quos ꝛ nos quoꝝ numero dono gratuitę miſericordię ſuę, nos eſſe ꝓfitemur. Et poteſtatẽ diſcipulis ſuis dedit calcandi ſuper vos imũdos ſpũs: ꝛ ad inuocationem ſui ſanctiſſimi nois virtutẽ ꝛ poteſtatẽ expellendi vos imũdos ſpiritus ab obſeſſis corporibus: vel domibus: vel habitaculis: ꝛ in v̾tute ꝛ in iuſtitia paſſionis ſuę, qua dilexit nos: ꝛ lauit nos a pctis noſtris in ſanguine ſuę innocẽtię: vos eijciẽdo tradidit. In virtute igiꝰ ꝛ honore huius ſũmi impatoris regis regũ, ꝛ dñi dñantiu;: dñi ieſu chꝛi: in cui⁹ noie oẽ genu flectitur celeſtiũ, terreſtriu; ꝛ infernorũ: qui vẽtur⁹ eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſclm p ignẽ: nos quos de numero diſcipuloꝝ l; indignos eẽ voluit: ꝑ quos i pſona ſua panis ꝛ vinũ, vtpote in v̾bo creatoris virtute ſpũs ſctĩ in carnẽ ꝛ ſanguinẽ trãſubſtãtiãtur: te ✠ reqrimus: te ✠ citamus: tibi ✠ ꝓcipim⁹: inter ✠ dicimus: ac diffinitiue ✠ ꝓhibem⁹ vt ✠ nũc exeas, ꝛ opa tua vel alioꝝ malefica operata qũocũq; diſſoluas: ꝛ amoueas: ꝛ nũq̃; de cętero i eo cauſes vel facias, nec per te, nec ꝑ alios illa vel ſimilia. Cõtradicentes v̾o: ꝛ ꝯtra ſtimulũ calcitrãtes ſicut duriſſimos pharaones obduratos anathema ✠ tizamus: exõica ✠ mus, ꝓpter obſeſſionẽ ꝛ moleſtiã huius creaturę oipotẽtis dei. N. ita ꝙ de cętero nõ p̄ſumatis, neq; vos neq; alij vice v̾a imũdi ſpũs, moleſtare, inquietare, ꝑturbare corpus, nec ſẽſus eius interiores vel exteriores, a plãta pedis vſq; ad verticẽ: nec aliqd ipſius attingere. Si v̾o aliqd iuris allegare p̄ſumitis: iterponimus p̄tioſiſſimũ ſanguinẽ imaculati agni dñi noſtri ieſu chꝛi, q vt ſcripſit Joãnes euãgeliſta, eſt ꝓpitiatio pro peccatis nr̃is: ꝛ nõ tm̃ pro noſtris, ſed etiã totius mũdi: ẽt ſi eſſet mille mũdi. Qui etiã ſupra ſplẽdorẽ ſolis apparens beato paulo: cũ mitte

ret cũ ad pꝛedicãdũ in oẽs gẽtes ⁊ populos dixit: vt cõuertan tur a tenebꝛis ad lucẽ: a poteſtate ſatanę ad deũ viuũ: accipere remiſſionẽ pctõꝝ: ⁊ ſoꝛtẽ inter ſanctos, quę eſt per fidẽ, quę eſt in me dixit ſanctiſſimus ⁊ tremebũdus impatoꝛ celeſtis dñs ie ſus chꝛs. Hãc vo fidẽ: ⁊ hic famulus dei ⁊ nos firmiter credi mus: ⁊ ſimplr cõfitemur, ⁊ i ea velle viuere ⁊ moꝛi ꝓteſtamur. Cũ igit nil iuris habeatis in eum: vti maligni inuaſoꝛes: ⁊ iniq vſurpatoꝛes ꝑdones, ⁊ latrones infernales deſcedite ab hoc fa mulo dei: ⁊ ſanctiſſimi ſummi ✠ impatoꝛis nr̃i: quẽ nos ⁊ vos ⁊ oĩs creatura ꝯtremiſcit: diſcedite a domo: ⁊ ab omni loco ha bitationis eius: ⁊ oĩum fideliũ: ſuper quos inuocatũ eſt nomẽ bonũ ⁊ glorioſuꝫ ſũmi imperatoꝛis noſtri ieſu chꝛiſti: ⁊ ite ſine mora in locũ deſertũ: vel in locũ ſodomę ⁊ gomoꝛrhę. Qd ſi ꝑ tinaciter adhuc reſiſtitis: ⁊ iobediẽtes huic nr̃o mãdato: qn po tius ꝯtumaces ac rebelles cõtra ſtimulũ oĩpotẽtis dei calcitrã tes: qd nõ cedet vobis impune: qꝛ nõ hoĩes ſed oĩpotẽtẽ ⁊ ſũ mũ impatoꝛẽ deũ cõtẽnitis. In cuius noĩe ⁊ authoꝛitate atqꝫ virtute vos exoꝛci ✠ ꝫam⁹: ꝓcipimus: ✠ anathema ✠ tiꝫam⁹, pꝛohibe ✠ mus: ⁊ interdi ✠ cim⁹: moleſtiã ⁊ iquietationẽ: ⁊ ꝑ turbationẽ iſtius creaturę dei. N. ⁊ oĩuꝫ hic aſtãtiũ: ⁊ fideliũ: ꝑ ſertiꝫ huius habitationis oĩpotẽtis dei. Nã q̃ cõuẽtio lucis ad tenebꝛas: ⁊ chꝛiſti ad belial. Ecce nũc inuocamus oĩpotẽtẽ ⁊ ſummũ impatoꝛẽ dñm nr̃ꝫ ieſuꝫ chꝛ̃ꝫ, cui⁹ glioſuꝫ nomẽ ⁊ inuo cationẽ temer velut ille obdurat⁹ pharao cõtẽnitis, ⁊ hucuſqꝫ contẽpſiſtis beatiſſimã virginẽ dei genitricẽ mariã, ⁊ oẽs ange licos beatos ſpũs: ⁊ ciues ſupnos: pr̃es nr̃os ꝑriarchas: ꝓphas, apl̃os, martyres, cõfeſſoꝛes atqꝫ v̾gines: ⁊ ſp̃ales pꝛonos nr̃os beatiſſimũ dñicũ patrẽ nr̃ꝫ: petrũ martyrẽ glioſũ: btũꝫ thomã, btũꝫ vincẽtiũ, beatũ antoniũ epm ⁊ ꝯfeſſoꝛẽ: q multos d ſatelli tib⁹ vr̃is i digito oĩpotẽtis dei eiecerũt: btiſſimã catherinã ſenẽ ſem v̾ginẽ ⁊ ſpõſã ieſu chꝛi puriſſimã: q̃ mirabili gr̃a dei cõtra vos iniquos demones ꝑualuit, ſanctũ. N. vel ſãctã. N. vel ſã ctos. N. qui faciẽ dei oĩpotẽtis ꝯtemplant: qui vos ſiue vnum ſiue plures qñcũqꝫ acceſſuꝫ habere pꝛeſũpſeritis ad hunc fa mulum dei. N. vel ad locũ habitationis eius ꝑ ſciñ angelũ ab oĩpotẽte miſſũ ante diẽ tremebũdi iudicij, quẽadmodũ ꝑ bea tũ bartholomęũ i india fecit aſtaroth ⁊ berith cathenis igneis alligabit:

alligabit: ⁊ in abyſſum gebenne infernalis ⁊ laci ignis ardētis ſulphurē mittet: cuius fumus aſcēdet in ſecula ſeculoꝝ. Amē.

Date itaqꝫ honorē oīpotenti deo ac ſummo imperatori deo pa ✠ tri ⁊ fi ✠ lio eius domino ieſu ✠ chřo: qui dilexit ⁊ lauit nos a peccatis noſtris i ſanguine ſuo, in cuius noīe omne genu flectit, celeſtiū, terreſtriū, ⁊ infernoꝝ: ⁊ ſpūi ✠ ſcō, i cuius nomine atqꝫ virtute hoc perēptorio ⁊ diffinitiuo mādato p̄ceci ✠ piunus, mādamꝰ ✠ artamꝰ ✠ ⁊ anathematizamꝰ ✠ vt recedatis ab hoc famulo dei. N. ⁊ a loco habitatiōis eius, ⁊ omniū fidelium: abſqꝫ leſione alicuius, in deſertū locū: vſqꝫ ad diē tremebūdi iudicij, ita ꝙ de cetero huc appropinquarē neqꝫ vos neqꝫ alij vice veſtra valeatis ad inuadendū, inquietandū ⁊ perturbādū hūc famulum dei, N. neqꝫ ſenſus eius exteriores vel interiores: neqꝫ aliquē de hic habitātibus: qꝛ ipſos dūs ⁊ dñs noſter ieſus ad ſuā ſanctā grāꝫ ⁊ bene ✠ dictionē fōtēqꝫ baptiſmatis dono vocare dignatus eſt: vt fieret eius templū per aquam regenerationis ⁊ remiſſionē omniū peccatoꝝ: per nomē ⁊ virtutem eiuſdē dñi noſtri ieſu chriſti. Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū per ignē. Deo aūt gratias: qui nobis per ieſum chriſtū dñm noſtrū victoriā donauit.

Cum itaqꝫ iniqīſſimus ſatanas caput ⁊ princeps iniquoꝝ oium tyrannidē ſuā, quā ſolus exercere poterat in filios ade, ab ipſo ſeminali rōne ꝑpagatos extēdere preſumpſerit i ſummū imperatorē ⁊ regē regum ⁊ dñm dñantiū deū: ⁊ oipotētis dei vnigenitū agnū immaculatū, i quo nō habebat qcq̄: ⁊ ob hoc ab ipſo dño noſtro ieſu chriſto ſaluatorē nřo: q dilexit nos ⁊ lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo: cū ſocijs ſuis angelis ⁊ demonibꝰ apoſtaticis: de quoꝝ numero es tu miſerrimus ⁊ iniquus inuaſor excecatus a deo iudicatus, ſuperatꝰ, captiuꝰ, vinctus: ⁊ nos ⁊ in ipſuꝫ credentes: ⁊ in virtute trinitatis deifice baptizatos: ⁊ alijs ſacris ab ipſo filio dei inſtitutis initiatos, de ptāte tua ſatana eripuerit iuſte ⁊ potentiſſime: ⁊ ꝑteſtatus eſt beato paulo aplō ſuo: apparēs ei ſupra ſplendorē ſolis lucidior, i via, media die. Idcirco maligniſſime, ſpurciſſime, miſerrime ſatana ⁊ immundiſſime ſpūs: iā tertio exorcizate ⁊ adiurate in noīe oipotētis ⁊ ſummi impatoris nři ieſu chři: vt recedas ab hoc famulo dei. N. ⁊ ab omni loco creaturaꝝ eiꝰ. Que

nam ſocietas lucis ad tenebras: ꝛ chriſti ad belial? Et nūc cuꝫ velut alter pharao induratꝰ, nō nos tm̄ ſeruos ꝛ miniſtros eiꝰ ſed mādata ſūmi imꝑatoris dei cōtumaciter ꝯtēpſeris: idcirco ex pte oīpotentis dei ſctē ꝛ indiuiduę trinitatis. vꝫ pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij eiꝰ dn̄i nr̄i ieſu chri: q dilexit nos: ꝛ ſp̄us ✠ ſcti: quē effudit in nos abūde p lauacrū regn̄ationis: q eſt inuictę virtutis, ꝛ inſupabilis imperij: ſemp magnificꝰ triūphator: q diabolicę dominationis vires reprimit, ꝛ potēter expugnat: q te refugā ꝛ immundū ſp̄ūm diabolū ꝛ demonē infernalē cū ſocijs demonibꝰ ſupbiſſimis gehēnę deputauit icēdijs. Et ibi iteꝝ p̄cipi ✠ mꝰ anathema ✠ tizamꝰ: ꝛ exorci ✠ zamus: vt recedatis velociter abſqꝫ offenſa alicuius p̄ſentiū, vel abſentiū: ſup quos inuocatū eſt nomē glioſuꝫ ſummi imꝑatoris dn̄i nr̄i ie ✠ ſu chri ✠ ſti, vt recedas ab hōc famulō dei. N. vel loco: vel monaſterio: vel territorio huius patrię: ꝛ vadas in locū deſertū: ita ꝙ de cętero non p̄ſumas ad ipſū accedere: nec corpus eius iteriꝰ vel exterius p maleficia tua aberrare: neqꝫ ad locū iſtū appropinquare, inqetare vel moleſtare ipſū, uel aliquē, uel aliquos hic habitātes: a plāta pedis uſqꝫ ad uerticē. Per v̄tutē eiuſdē domini noſtri ieſu chri. Qui uētur eſt iudicare uiuos ꝛ mortuos.

ITem eadeꝫ anthoritate eiuſdē ſummi imperatoris ꝛ inuictę uirtutis eius: qui te refugā atqꝫ apoſtataꝫ diabolū gehēnę deputauit: ꝛ ī uirtute totius curię cęleſtis. ſ. intemeratę ſemp uirginis marię beatiſſimę matris unigeniti filij dei ꝛ ſaluatoris noſtri: ꝛ oīuꝫ cęleſtiū beatorū ordinū: ꝛ triplicis hierarchię. ſ. ſeraphin, cherubin, thronoꝝ, dn̄ationū, uirtutum, poteſtatuꝫ, principatuū, archangeloꝝ ꝛ angelorū: qui ſemper uidēt beatiſſimā faciem patris oīpotentis in cęlis, patrū noſtroꝝ patriarchaꝝ, ꝓphetaꝝ, ſanctiſſimoꝝ ap̄loꝝ petri ꝛ pauli, ꝛ alioꝝ ap̄loꝝ, martyrū, ꝯfeſſoꝝ, atqꝫ ſanctaꝝ uirginū: ꝛ oīuꝫ electoꝝ eius, precipue aūt beatiſſimoꝝ patronoꝝ nr̄oꝝ, vꝫ beati dn̄ici patris nr̄i, ꝛ glorioſi petri martyris, beati thomę, beati uincētij, beati antonij ep̄i ꝛ ꝯfeſſoris: ꝛ beatę catherinę de ſenis, ꝛ officii mei ſacerdotalis cuius miniſterio in ſacrificio altaris uerū corpus ꝛ ſanguis chriſti ꝯficitur oīpotenti uirtute dei noſtri, te refugā apoſtataꝫ miſerrimū, immnndū ſp̄ūm ꝛ diabolum in his ſcriptis excōicamus, ꝛ excōicatū decernimꝰ: orātes oīpotēteꝫ

deum

deuʒ noſtrũ:a cuius domicilio miſerrime:cum diceres cũ prin
cipe tuo in celum conſcendam,cecidiſti,⁊ ex angelo effectus es
imũdus diabolus ⁊ ſatanas:vt per merita paſſionis ſue ⁊ iuſti
tiam ipſe deus ⁊ dñs noſter ieſus chriſtus:q dilexit nos, ⁊ lauit
nos a peccatis noſtris in ſãguine ſuo:pro ꝯtemptu maieſtatis
ſue iuſte tibi retribuẽs,⁊ per merita ⁊ interceſſionẽ oĩuʒ ſuper
noꝝ ciuiũ mittat angelũ lucis ſanctũ ⁊ bonũ:qui te cõtemptorẽ
ſanctiſſimi nõis ⁊ vexilli ſũmi imꝑatoris cathenis igneis alliga
tum:quotieſcũqʒ ad hunc famulũ ʒ dei. N. vel locũ ei⁹ ꝑſũpſe
ris appropinquare:tradat in abyſſũ inferni:⁊ in locũ ignis ar/
dẽtis ſulphuris:vbi ante diẽ extremi iudicij excrucieris die ac
nocte:⁊ fumus tormentoꝝ tuoꝝ aſcẽdat in ſecula ſcloꝝ. Amẽ.
In nomine pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpiritus ✠ ſancti. Amen.
In quoꝝ fidem ego presbyter. N. de tali loco,minim⁹ ſeruul⁹
ſeruoꝝ dei ⁊ indignus ſacerdos, eiuſdẽ ſummi imperatoris ⁊
ſaluatoris nr̃i ieſu chr̃i preſentem excõicationẽ ⁊ exorciſmum
cõtra te ſatana imunde manu propria cõſcripſi,vel ſcribi feci,
⁊ ſigilli quo vtor impreſſione muniri. Anno ab incarnatione
eiuſdem ſaluatoris noſtri. M. cccc. die menſis.
Qui non diligit dominum Jeſum anathema ſit. Amen.

¶ Explicit exorciſmus.

¶ Incipit exorciſmus contra demoniacos ⁊ maleficiatos ⁊ in
cãtationes ⁊ facturas ⁊ domos a demonio vexatas. Optimus.

IN nomine ſancte ⁊ indiuidue trinitatis cõtra
omnes maleficiorum vanitates ⁊ incurſus de
monum ſignum ſãcte crucis ✠ ſaluatoris no
ſtri ieſu chriſti tolle poteſtatẽ:tolle impetũ ſa
tane ⁊ angeloꝝ eius: ⁊ nõ permittas nocere
iſti creature dei. N. ſed vadant in loca arida.
Memẽto noſtri dñe ſicut iuraſti patribus no
ſtris abrahã,iſaac ⁊ iacob:vt ide exeãt ⁊ rece/
dant ab hac creatura dei. N. ⁊ vadant in loca arida ⁊ ſterilia ĩ/
aquoſa ⁊ ihabitabilia. Uade retro ſatana cũ angelis tuis apo
ſtaticis. Per eũ qui vẽturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊c.

Coniuro vos ✠ angeli tartarei per eũ,q vos eiecit de ſu
perno celoꝝ habitaculo:q fertis malũ cõtra genus hu
manũ. Adiuro ✠ vos p quatuor euãgeliſtas,⁊ p tremẽdũ diẽ

iudicij: ⁊ pterribilē iudicē. Et adiuro vos p noīa ſacratiſſima
oīpotētis dei. vȝ. Meſſias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sa/
baoth ✠ Adonay ✠ Unigenit⁹ ✠ Uia ✠ Uita ✠ Ueritas ✠
Omouſion ✠ Principiū ✠ Primogenitus ✠ Sapiētia ✠
Fons ✠ Origo ✠ Paraclet⁹ ✠ Mediator ✠ Agn⁹ ✠ Ouis
✠ Alpha ⁊ ω ✠ Caput ⁊ finis ✠ Simul vocitat⁹ ✠ Serpēs
✠ Aries ✠ Leo ✠ Uermis ✠ Uerbum ✠ Splēdor ✠ Lux
✠ Imago ✠ Gloria ✠ Sol ✠ Panis ✠ Flos ✠ Uitis ✠
Mōs ✠ Ianua ✠ Terra ✠ Lapis angularis ✠ Spōſus ✠
Paſtor ✠ Propheta ✠ Sacerdos ✠ Athanatos ✠ Yſchi
ros ✠ Pātheon ✠ Eleiſon ✠ Aquila ✠ Tetragrammatō
✠ Dn̄s ieſus chrs ✠ Per noīa iſta ſacratiſſima adiuro ✠ vos
⁊ cōteſtor angeli ſatanę: ita pſentes ſicut abſentes: ita abſentes
ſicut pn̄tes: vt exeatis ⁊ recedatis cū maleficijs ⁊ iniqtatib⁹ vr̄is
ab hac creatura dei. R. ⁊ eatis ad deſerta loca ⁊ arida: vbi nō
aratur nec ſiminatur, nec nomē dn̄i inuocat nec noiatur: neqꝫ
in die iudicij ante tribunal chriſti veniētes dicatis: null⁹ nobis
ꝯtradixit: nullus nos ꝯiurauit. Ego vero ex parte oīpotētis dī,
ſcē ⁊ indiuiduę trinitatis. vȝ pr̄is, ⁊ filij, ⁊ ſpūs ſci, ꝯiuro vos ⁊ ꝯ
tradico vobis: vt exeatis de corpore ⁊ d̄ mēbris iſtius creaturę:
Uobis ēt ꝯtradicit ipſe pr̄ dn̄i nr̄i ieſu xp̄i. Qui vētur⁹ eſt iudi
care ⁊c. Increatus ✠ pr̄. Increatus ✠ fili⁹. Increat⁹ ✠ ſpūs
ſctūs. Immēſus ✠ pr̄. Immēſus ✠ filius. Immēſus ✠ ſpūs
ſctūs. Aetern⁹ ✠ pr̄. Aeternus ✠ fili⁹. Aeternus ✠ ſpūs ſcūs.

Ego cōiuro vos demones p pa ✠ trē, ⁊ p fi ✠ liū: ⁊ p ſpi
ritū ✠ ſcūm: p angelos: ✠ p archāgelos: ✠ p thronos: ✠
⁊ dn̄ationes: ✠ principatus: ✠ ptātes: ✠ cherubin: ✠ ⁊ ſera
phin: ✠ ⁊ virtutes celorū: ✠ ⁊ p recuperationē aiarū: ✠ ⁊ per
oīa mirabilia, quę fecit dn̄s in celo ⁊ i terra: vt noīa veſtra ma/
nifeſtetis: ⁊ inde exeatis cū iniqtatibus veſtris ⁊ maleficijs vr̄is.
Per eū q vēturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſclꝫ p ignē.

Coniuro vos malignos ſpūs per virtutē dei oīpotētis, ⁊
ſāctiſſimū ⁊ dulciſſimū lac, ⁊ ſacroſancta vbera virginis
Marię: quę lactauerūt Ieſum chriſtum dn̄m noſtrū filiū dei
vt dicatis mihi quomodo itraſtis in corpore ſiue i perſona hu
ius creaturę dei. R. Et cito inde exeatis. Per eum qui ventu
rus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos, ⁊ ſeculū per ignē. R. Amē.

¶ Si

¶ Si diabolus rñderet, ⁊ diceret: ꝙ ſit aĩa alicuius defũcti: non ei credas, q: eſt hereſis, ſed inſta ꝙ dicat nomẽ ꝓpriũ: qd̃ habuit ab initio: qñ fuit expulſus de celo. Pete etiã cuius ordinis erat: ⁊ nomen ſui ſuperioris: ⁊ quã de cauſa intrauit ĩ illud corpꝰ. Et cõiura ipſũ: ꝙ nõ diſcedat ſine tua licẽtia, ⁊ ꝙ cogatur dare ſignũ ſue egreſſionis, dimittẽdo pſonã oppreſſi liberã ⁊ expeditã: ſicut erat ĩ illa hora: qñ fuit baptizata. ¶ Cõiurationẽ ſequẽtẽ dicat ſacerdos cũ magna efficacia, ⁊ repetat eã ſicut ei videbit. Et quoties ei repetit, penã augeat ⁊ accreſcat.

PRecipio ex parte ſctiſſime trinitatis pa ✠ tris, ⁊ fi ✠ lij, ⁊ ſpũs ✠ ſcti, ⁊ ꝑ merita ſacratiſſime paſſionis dñi noſtri Jeſu ✠ chrĩ: ⁊ ꝑ merita oĩuz ſctõꝝ ⁊ ſctãꝝ q ſũt ĩ paradiſo: ꝙ ſi datũ fuit aliqd per maleficiũ ad comedẽdũ vel bibenduz huic creature dei. N. Aut ſi vos maledicti diaboli portaſtis ĩ corpore ſuo: aut cõpoſuiſtis aliqd in eodẽ: nõ habeatis facultatẽ vel poteſtatẽ vel ṽtutẽ ꝯſeruãdi illud agitãdi vel mouẽdi: ⁊ ꝙ ãmoueatis ipſã facultatẽ, ptãtẽ ⁊ ṽtutẽ, ⁊ ꝙ cogamini diſſipare oẽs laqueũ, nodũ, ⁊ cõpoſitionem, que fuiſſẽt in ꝑdictis rebus: ⁊ ꝙ ſitis aſtricti ⁊ cõpulſi ea diſiũgere, ſeparare, ⁊ remouerẽ a viſceribus ✠ ab inteſtinis ✠ ⁊ ea ꝑ ſeceſſũ emitti facere dorſũ ſine aliqua leſione aĩe ⁊ corporis iſtius creature dei. N. Rurſũ vobis diabolis ſi ꝑſõaliter eſtis in hoc corpore: ꝑcipio vobis ex pte ſctiſſime trinitatis pa ✠ tris ⁊ fi ✠ lij ⁊ ſpũs ✠ ſci: ꝙ nõ habeatis facultatẽ ſtãdi, morãdi, abſcõdẽdi vos in aliqua ꝑte corporis huiꝰ creature dei. N. nec in q̃tuor humoribꝰ. vz. ſanguine ✠ cholera ✠ phlegmate ✠ ⁊ melãcolia: ✠ nec ĩ carne ✠ nec in oſſibꝰ ✠ nec ĩ medullis ✠ nec ĩ neruis ✠ nec ĩ venis ✠ nec ĩ oĩbꝰ iũcturis corporis ✠ nec ĩ pedibꝰ ✠ nec ĩ ſuris ✠ nec in tibijs ✠ nec ĩ lateribꝰ ✠ nec in renibꝰ ✠ nec ſubtꝰ renes ✠ nec ſupra renes ✠ nec ĩ dorſo ✠ nec in ſpatulis ✠ nec in brachijs ✠ nec in manibꝰ ✠ nec ĩ vnguibꝰ ✠ neq3 ĩ corde ✠ neq3 in hepate ✠ nec ĩ ſplene ✠ neq3 in ĩterioribꝰ ✠ neq3 ĩ pulmone ✠ nec ĩ inteſtinis ſuperioribꝰ vel ĩferioribꝰ ✠ maioribꝰ vel minoribꝰ ✠ nec ĩ vẽtre ✠ nec in ſtomacho ✠ nec in pectore ✠ nec in gutture ✠ nec ĩ collo ✠ nec ĩ facie ✠ nec ĩ mẽto ✠ nec in maxillis ✠ nec in dentibꝰ ✠ nec ĩ gẽgiuis ✠ nec ĩ lingua ✠ nec ſubtus linguã ✠ nec ſupra linguã ✠ nec in palato ✠ nec ĩ

naſo ✠ nec in oculis ✠ nec in auribꝰ ✠ nec i cerebro ✠ nec in
pãniculis cerebri ✠ nec i arterijs ✠ nec fecibꝰ corporis ✠ nec
in alijs rebꝰ vel locis corporis, vel extra corpus ✠ neqꝫ intrin
ſece ✠ neqꝫ ſuꝑficialiter ✠ nec in capillis ✠ nec i pilis ✠ nec
in veſtimētis ✠ nec in genitalibꝰ ✠ nec in ano ✠ nec in teſticu
lis ✠ nec in vmbilico ✠ neqꝫ in eius circũſtãtibꝰ ✠ neqꝫ in alijs
locis, ad q̃ ire habeat aut ſtare ✠ ſed inuiti ⁊ vi ⁊ virtute dĩ cõ
pulſi nunc cogamini vos manifeſtare: ⁊ in illis partibꝰ in qbꝰ
eſtis aliquã leſionem facere in ſignum pñtię veſtrę: Item p̃ci
pio vobis ex parte ſctiſſimę trinitatis patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpi
ritus ✠ ſci: ꝙ diſcedatis ex oibꝰ partibꝰ iſtiꝰ corporis. N. crea
turę dĩ vbi eſtis a plãta pedis vſqꝫ ad v̈ticē: ⁊ ꝙ fugiatis extra
ipſũ corpus fugiēdo per illã viã, q̃ ſit magis libera ⁊ expedita,
ſicut ꝑ os ſtomachi, ꝑ pectus, ꝑ gutt̃, ꝑ os cũ ſigno manifeſto
ꝙ fugiatis extra corpꝰ ſuũ. Itē vobis p̃cipio ex ꝑte ſãctiſſimę
trinitatis: patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpũs ✠ ſci: ꝙ nõ habeatis poteſta
tē accipiēdi adiutoriũ vel ſuccurſũ ab alijs demonibus vel dia
bolis: nec petendi alios demones vel diabolos i adiutoriũ ve
ſtrũ: nec mittere ſeu ponere alios demones in loco veſtro. Et
ꝙ cogamini diſcedere taliter ꝙ nũq̃ꝫ nec vos nec alii diaboli
habeatis authoritatē, facultatē vel poteſtatē nec v̈tutē redeũ
di nec pñtialiter, nec ptãtiue nec virtualr: ſed ſitis cõpulſi ⁊ cõ
ſtricti ad eũdũ ad loca arida ⁊ ſterilia, ⁊ iaquoſa ⁊ ihabitabilia,
vbi nemini noceatis. Qd ſi ſecꝰ feceritis intēdo ꝓcedere cõtra
vos maledictos diabolos, ⁊ dar̃ ⁊ fulminare ꝯtra vos oēs excõi
cationes ⁊ maledictiões: q̃s vobis dare poſſũ ex ꝑte ſctiſſimę
trinitatis pr̃is ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpũs ✠ ſcti. Et etiã itēdo vos expel
lere extra corpꝰ iſtius creaturę dei a plãta pedis vſqꝫ ad v̈ticē,
ꝑ virtutē ſanctiſſimę trinitatis: patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpũs ✠ ſci: ⁊
ꝑ virtutē ſanctorũ angelorũ: ⁊ per virtutē totius paradiſi: ⁊ ꝑ
virtutē omniũ inimicorũ veſtrorũ: quos habetis in cęlo ⁊ i ter
ra. Et p̃cipio oibus magiſtris ⁊ ſuperioribus veſtris ex parte
ſãctiſſimę trinitatis: patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpũs ✠ ſci: ꝙ nũc prę
ſentialiter huc veniãt: ⁊ vos ēt inuiti extrahãt de corpore huiꝰ
creaturę dei. Itē ex parte eiuſdē ſãctiſſimę trinitatis patris ✠
⁊ filij ✠ ⁊ ſpũs ✠ ſancti: eiſdem magiſtris veſtris p̃cipio: q̃ua
tenus vos detrudãt in ſtagnũ ignis ⁊ ſulphuris: ad qd ego vos

dei virtute cōdēno ꝑ ſpatiū annorū cētū:a tpe egreſſionis ve/
ſtre de corpore huius creaturę dei. N.incipiēdū. Cōiuratio.

Coniuro vos ꝑ pretioſiſſimū ſanguinē,q exiuit de latere chriſti in cruce pēdētis,ꝛ adiuro vos ꝑ glorioſā virginē mariā matrē eiuſdē dei ꝛ dñi noſtri Jeſu chri:ꝛ ꝑ millia milliū angelorū dei miniſtrantiū:ꝛ per collegiū apłorū. Cōiuro vos etiā per quatuor euāgeliſtas matthęū ꝛ marcū:lucā ꝛ ioannē: ꝛ per ſeptē cęlos:ꝛ per vigintiquatuor ſeniores: ꝛ per diē tre/mēdi iudicij:ꝛ per quatuor animalia quę aſſiſtūt ante thronū dei ✠ ꝛ per cęlū:ꝛ ꝑ terrā ✠ ſolem ✠ ꝛ lunā ✠ ſtellas ✠ ꝛ per eorū nōis ✠ ꝛ ꝑ ſcōs patriarchas.ſ.abrahā,iſaac ꝛ iacob:vt ſtatiꝫ exeatis ď corpe:ſiue de mēbris ꝛ pſona iſti⁹ creaturę ďi. N. ꝛ de domo:audito nōie ſctiſſimo dei tetragrāmaton cito ꝓcul fugiatis ꝛ vadatis in loca,vbi non noceatis aliquibus fidel h⁹ chriſtianis. Per virtutē eiuſdem dñi noſtri ieſu chriſti. Qui/vēturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſclm ꝑ ignē. ℟. Am.

Adiuro vos demones per patrem ✠ ꝛ filiū ✠ ꝛ ſpūꝫ ✠ ſanctū ꝛ omnes or ✠ dines angeloꝝ deo miniſtrātiū ✠ ꝛ per ſenatū apoſtolorū ✠ ꝛ per centuꝫ quadragintaquatuor milia martyrū:vt amplius nō habeatis licentiā nec poteſtatē ſup hanc creaturā dei. N. vel domū eius:fugite miſeri ꝛ ſceleſtiſſimi hinc:ꝛ defluere vos faciat de⁹,ſicut defluit cera a facie ignis:vt amplius nō habeatis poteſtatē faciendi vllū doloreꝫ vel timorē vel dānū:nec vllū malū:ſup carnē:nec in carne nec in membris huius creaturę dei. N. vel in domo eius. Per eū qui venturus eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſclꝫ per ignē. ℟. Amen. Initiū ſācti euangelij ſm Joannē. In principio erat verbum. fol. 112. Sequētia ſancti euangelij ſm Matthęū.

Cum natus eſſet ieſus in bethleē iudę in diebus herodis regis:ecce magi ab oriēte venerūt hieroſolymā dicētes. Vbi eſt qui natus eſt rex iudęorū? Vidimus enim ſtellā eius ī oriēte:ꝛ venimus adorare eū. Audiēs aūt herodes rex turbat⁹ eſt:ꝛ oīs hieroſolyma cū illo. Et ꝯgregās oēs principes ſacerdotū ꝛ ſcribas populi: ſciſcitabať ab eis vbi chrs naſcereť. At illi dixerūt ei. In bethleē iudę. Sic eniꝫ ſcriptū eſt ꝑ ꝓphetā. Et tu bethleē terra iuda nequaꝙ̄ minima es ī pricipib⁹ iuda: ex te eniꝫ exiet dux, q regat populū meū iſrael. Tūc herodes

clam vocatis magis, diligenter didicit ab eis tẽpus ſtellę, quę
apparuit eis. Et mittẽs illos in bethleẽ dixit. Ite ꝛ interroga
te diligẽter de puero: ꝛ cũ inueneritis renũciate mihi: vt ꝛ ego
veniens adorem eum. Qui cum audiſſent regem abierũt. Et
ecce ſtella, quã viderant in oriẽte, antecedebat eos vſqꝫ dũ ve
niens ſtarẽt ſupra vbi erat puer. Uidentes aũt ſtellã gauiſi ſũt
gaudio magno valde. Et itrãtes domũ, inuenerũt pueꝝ cũ ma
ria mr̃e eiꝰ: ꝛ ꝓcidẽtes adorauerũt eũ. Et aptis theſauris ſuis,
obtulerũt ei munera: aurũ, thꝰ ꝛ myrrhã. Et rñſo accepto i ſo
mnis ne redirẽt ad herodem, ꝑ aliã viã reuerſi ſunt i regionẽ
ſuam. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Gratiam tuã, qs dñe, mentibus noſtris infunde: ꝛ illud lu
men ſplendidũ cordibus noſtris irradia, quod trium ma
gorũ mentibus inſpiraſti. Per chꝛm. ℟. Amẽ. Coniuratio.

Coniuro vos demones ifernales, ſpũs malignos ꝑ pa
trem ✠ per filiũ ✠ ꝛ per ſpũm ſcm̃ ✠ vt non mẽtiamini
ſed dicatis mihi veritatẽ: qs eſt ille: q debet vos hinc expellerẽ d
ꝑſona iſtius creaturę dei. N. vel de domo eius: vt oẽs aſtãtes
itelligãt ꝛ audiant veritatẽ: aliogn mittã vos i ꝓfundũ iferni i
loca pęnaꝝ magnaꝝ de qbus non exibitis: per virtutẽ dñi nr̃i
ieſu chriſti. Qui vẽturꝰ eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculũ
per ignem. ℟. Amẽ. Hic repete ſuperiorem coniurationem
cum magna fide ꝛ efficacia: ꝛ videbis mirabilia. Coniuratio.

Coniuro vos ſpũs imũdos demones infernales: q hãc
creaturã affligitis, vt faciatis mãdata di, ꝛ nõ mittã vos
in ꝓfundũ inferni ꝑ prẽꝫ ✠ ꝛ filiũ ✠ ꝛ ſpũꝫ ſcm̃. ✠ uide miſer
demon, qualr̃ per potẽtiã altiſſimi dei viui ꝛ veri es cõtrictꝰ ꝛ
victus. Ideo ſcelerate ꝛ neqſſime fuge, nõ eſt iã differẽdi tps.
Qr dñs nr̃ ieſus chrs vos coartat. Qui vẽturꝰ eſt iudicare vi
uos ꝛ mortuos ꝛ ſclꝫ ꝑ ignẽ. ℟. Amẽ. Pater nr̃. Aue maria.

Coniuro uos ſpũs immũdos. In noĩe pa ✠ tris ꝛ fi ✠ lij
ꝛ ſpũs ✠ ſancti, ꝛ per virtutẽ ✠ angeloꝝ, ſanctoꝝ: ꝛ pa
triarchaꝝ, ꝓphetaꝝ, aploꝝ, martyrũ, ꝯfeſſoꝝ, atqꝫ ſanctarũ uir
ginum·ita pñtes ſicut abſẽtes: ita abſẽtes ſicut pñtes ubicũqꝫ
ſitis: ut exeatis ꝛ recedatis ab hac creatura di. N. cũ maleficijs
ꝛ iniquitatibus ueſtris, ꝑ uirtutẽ dñi nr̃i ieſu chriſti. Qui uẽtu
rus eſt iudicare uiuos ꝛ mortuos ꝛ ſeculũ ꝑ ignẽ. Coniuratio.

Coniuro

Coniuro vos nequiſſimi ſpūs per deū patreꝫ ✝ oīpotē
tem: ꝛ per virtutes celoꝝ, ꝛ per ſacroſācta vbera ꝛ lac
beatiſſime virginis marie: que lactauerunt dñm noſtrum ieſū
chrm filiū dei viui, vt exeatis de corpore ꝛ membris vel pſona
huius creature dei. N. ꝛ de domo eius, per virtutē eiuſdē dñi
noſtri ieſu chriſti. Qui ventur⁹ eſt iudicare viuos ꝛ mortuos ꝛ
ſeculum per ignē. Sequētia ſancti euangelij ſm Mattheū.

In illo tēpore: Egreſſus ieſus ſeceſſit in partes tyri ꝛ ſy
donis. Et ecce mulier chananea a finibus illis egreſſa cla
mauit dicēs ei. Miſerere mei dñe fili dauid, filia mea male a dē
monio vexat. Qui nō reſpōdit ei verbū. Et accedētes diſcipu
li eius rogabant eum dicētes. Dimitte eā, qa clamat poſt nos.
Ipſe aūt rñdens, ait. Nō ſū miſſus niſi ad oues, que perierūt
domus iſrael. At illa venit ꝛ adorauit euꝫ dicēs. Dñe adiuua
me. Qui reſpōdēs ait. Nō eſt bonū ſumere panē filioꝝ ꝛ mitte
re canibus. At illa dixit. Etiā dñe. Nā ꝛ catelli edunt de micis
q̄ cadūt de menſa dominoꝝ ſuoꝝ. Tūc reſpōdēs Ieſus ait il
li. O mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. Et ſanata ē
filia eius ex illa hora. ℣. Dñs vo. ℟. Et cū ſpi. Oremus Orō.

Domine ieſu chriſte clemētiſſime redēptor nr̄, q humano
generi innumera bñficia ꝯtuliſti, te ſupplr̄ deprecamur
ꝑ oīa ꝛ ſingula dona ꝛ bñficia nobis collata, ꝛ maxie ꝑ natiuita
tē tuā ſcāꝫ: q̄ ex puriſſima vgīe carne nr̄e mortalitatis aſſūpta:
huic mūdo naſci dignatus es ad ſalutē, ꝛ ꝑ annunciationē, quā
angeli fecerūt paſtorib⁹: ꝛ ꝑ gaudiū, qđ ipſi habuerūt: ꝛ ꝑ circū
ciſionē tuā ſctiſſimā, ꝛ ꝑ honorē, quē tibi fecerūt illi tres reges ꝛ
magi: ꝛ ꝑ munera, q̄ tibi obtulerūt, ꝛ ꝑ pñtationē tui i tēplo: ꝑ ꝯ
ſolationē ſymeōis ꝛ anne: ꝛ ꝑ ſcificationē baptiſmi tui: ꝑ ieiunū
quadraginta dieꝝ: ꝛ ꝑ afflictionē ipſoꝝ: ꝑ ſcāꝫ p̄dicationē tuā,
ꝑ opa miraculoꝝ tuoꝝ magnoꝝ: ꝑ liberationē multoꝝ a dēmo
ne obſeſſoꝝ: ꝑ lotionē pedū diſcipuloꝝ ꝛ aploꝝ tuoꝝ, ꝑ ꝯſecra
tioneꝫ tui ſciſſimi corpis ꝛ ſāguinis, ꝑ famē ꝛ ſiti tuā: ꝛ ꝑ acerbiſ
ſimā mortē tuā: ꝛ glıoſā reſurrectionē atqꝫ admirabilē aſcēſio
nē tuā: liberare digneris hāc creaturā tuā. N. ab oī ptāte mali
gni ſpūs. Qui vētur⁹ es iudicar̄ viuos ꝛ mortuos ꝛ ſclꝫ ꝑ ignē.

Ergo maledicte diabole recognoſce ſentētiā tuā: ꝛ non
audeas nec debeas moleſtar̄ vel nocer̄ nec vllā leſionē

facere ſuper hanc craturā dei. N. per virtutem dñi noſtri ieſu chři ⁊ glioſę virginis marię. Et ſicut ipſe dñs noſter ieſus chri ſtus dignat⁹ eſt expellere de corpe filię chananeę dęmonē, illā male vexātē, ⁊ ſanare eā, ita ſanare ⁊ liberare dignet hāc creaturam ſuam. N. petentem a te dęmonio liberari, ⁊ per virtutē ſuā te expellat vt vadas in loco, vbi nulli chriano nocere poſſis. Quia ipſe eſt qui vēturus eſt iudicare vi. ⁊c. Coniuratio.

Coniuro te maledicte ſatana per virtutez dñi noſtri ieſu chriſti, ⁊ oīuz ſanctoꝝ ⁊ ſāctaꝝ dei, vt mihi rñdeas ⁊ dicas: qs eſt ille, qui debeat te hinc expellere, ⁊ cede hinc, alioqn mittaz te in ꝓfundum abyſſi cū ſequacibus tuis, vt nō noceas alicui creaturę dei creatę ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ſuā. Impe rat hoc tibi idē deus ⁊ dñs ieſus chriſtus: Qui venturus eſt iudicare viuos ⁊ mortuos ⁊ ſeculū ⁊c. Audi ſcelerate ⁊ maledicte.

Tu q te genuit dereliqſti: ⁊ oblitus es dñi creatoris tui. Deinde dic ter. Pr̃ nr̃. ⁊ Aue maria. Hic repete ſupͦpoſitā coiurationē modo ſupraſcripto. Et ſi diabolus nomē ſuū, vel noīa ſua reuelaret, ſcribe illud, vel iſta in cedula, ⁊ poſtea fac ignē nouū, ⁊ ſcripta in cedula nomina illoꝝ ſpirituuz proijce i ignē dicendo ſuper ignē iſtā verba. Super aſpidem ⁊ baſiliſcum ambulabis, ⁊ conculcabis leonem ⁊ draconem.

Coniuro te creatura ✠ ignis per illum, qui orbē ꝯtremiſcere facit: ꝙ iſtos ſpūs cōburas ⁊ affligas taliter, ꝙ ſentiāt pęnas iportabiles ⁊ itolerabiles in virtute dñi nr̃i ieſu chři, ⁊ verbis, q̄ de illo dicunt: q orbē tremere facit, in cuius noīe ⁊ virtute ego p̄cipio vobis dęmones, vt exeatis ab hac creatura dei. N. vel ab hac domo, vt amplius non moleſtetis eā. Per eundem deum ⁊ dñm noſtrū ieſuz chřm. Qui venturus eſt ⁊c.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Domine ieſu chře, q voluiſti ꝓ mūdi redēptione d̄ vgine maria naſci: i carne tua ſciſſima circūcidi, a iudęis reprobari: a iuda ꝓditoř oſculo tradi, viculis alligari, ⁊ ſicut agn⁹ innocēs ad victimā duci, atqz in ꝯſpectu annę ⁊ cayphę pilati ⁊ herodis idecēter offerri, a falſis teſtib⁹ accuſari, a diſcipulo negari: flagellis opprobrijſqz vexari: ſpinis coronari: ſputis ꝯſpui: colaphis cędi: palmis ꝑcuti: arūdine verberari: clauoꝝ aculeis ꝑforari, i cruce leuari: iter latrōes deputari, felle ⁊ aceto potari

ab hominibus

ab hoĩb⁹ blaſphemari, lácea vulnerari ꝛ i cruce mori. Tu dñe ꝑ has ſacratiſſimas penas ꝛ paſſiones tuas: q̃s ego idigniſſim⁹ recolo: ꝛ ꝑ ſcã cruce ꝛ morte tuã liberare digneris hãc creatu rã tuã. N. a mirabili oppreſſiõe ſatanę ꝛ miniſtrorũ eius, ꝛ ꝑdu cere eã digneris ad priſtinã ſanitatẽ fracto vĩculo inimici cuiuſ cunq3 gñis maligni. Qui venturus es. ꝛc. Deinde ſepi⁹ repete iſta verba, q̃ ſequunt donec recedãt. Sed aduerte ꝙ neceſſe eſt eſſe iportunũ circa aliquos demones obſtinatos, ꝛ pſeuerar̃ in ꝯiurationibus cũ magna fide: q̃ maxime i patiẽte requirit.

Exorcizo te. N. i noie dei pr̃is ✠ oĩpotẽtis ꝛ i noie ieſu ✠ chr̃i filij ei⁹ dñi nr̃i, ꝛ i ṽtute ſpũs ✠ ſci, vt fias vas mũdũ ſcm̃ ꝛ purgatũ ab oĩ labe iniqtatis, maleficijs, icãtationib⁹, liga tionib⁹, ſignaturis ꝛ facturis. Quę oĩa maleficia, icãtatiões, liga turas, ſignaturas ꝛ facturas, i corꝑe tuo, vel circa corpus tuũ fa cta, In noie eiuſdẽ dei pr̃is ✠ oĩpotẽtis, ꝛ in noie ieſu chr̃i ✠ filij ei⁹ dñi nr̃i: ꝛ i ṽtute ſpũs ✠ ſci, Ego. N. ſeru⁹ illius idign⁹ ꝛ pcõr authoritate mihi ꝯ̃ſtita diſſoluo ꝛ diſſoluta eſſe decerno: ꝛ ꝓcipio tibi maledicte diabole ac ſocijs tuis: vt ampli⁹ nõ habea tis ptãtẽ manẽdi in hoc corꝑe a plãta pedis vſq3 ad verticẽ: ſ3 ſtatĩ3 recedere debeatis: cũ oĩbus maleficijs, ꝛ iniqtatib⁹ vr̃is. Per eũ q venturus eſt. ¶ Oratio dicẽda ſup infirmũ liberatũ.

℣. Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus. Oratio.

Omnipotẽs ſẽpiterne de⁹: q liberare dignat⁹ es hũc fa mulũm tuũ3. N. ab oĩ vexatione ſatanę ꝛ miniſtrorũ ei⁹, Emitte i eũ3 ſeptiformẽ ſpũ3 ſãctũ tuũ paracletũ de celis. ℟. Amẽ. Spũ3 ſapiẽtię ꝛ itellect⁹. Amẽ. Spũ3 ꝯ̃ſilij ꝛ fortitudi nis. Am̃. Spũ3 ſciẽtię ꝛ pietatis. Am̃. Adimple eũ3 ſpũ timo ris tui: ꝛ ſigna eũ3 ſigno crucis ✠ chr̃i ivitã ꝓpitiat⁹ eternã. Am̃.

¶ Hic agimus gratias ſanctę trinitati pro liberatione ifirmi.

℣ Dominus vobiſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oremus.

Te patrẽ3 ingenitũ, te filiũ vnigenitũ, te ſpũ3 ſcm̃ paracle tũ3: ꝛ ſãctã ꝛ indiuiduã trinitatẽ toto corde, toto ore ꝯ̃fite mur, laudamus atq3 bñdicimus: tibi grãs agẽtes, q2 virtute tua hodie ꝯ̃fuſus, turbat⁹, ṽberat⁹: ac deniq3 expulſus eſt diabol⁹ cũ ſocijs ſuis de hac creatura tua. N. quã ꝑ filiũ tuũ vnigenitũ redimere dignat⁹ es. Queſo igit̃ te dñe ſcẽ: pr̃ oĩps: ęterne de⁹, ſcã trinitas: virtus vna: atq3 idiſcreta maieſtas: de⁹ nr̃ oĩps, vt

hāc creaturā tuā. N. etiā ꝫ cuſtodire, ⁊ defēdere digneris. Per ſcōs angelos tuos ab omni incurſu ſatanę ⁊ miniſtrorū eius: ⁊ infunde ſup eā bn̄dictionē tuā ſctā ꝫ. Per chr̄ꝫ dn̄ꝫ nr̄ꝫ. Am̄.

Si accideret ꝙ demon eſſet ita obſtinat⁹, ꝙ propter ꝯiuratio nes nollet recedere: duc eū ante altař ſacri eucbariſtię: ⁊ ibi te/ nēdo tabernaculū ſacri in manibus, ꝯiura eū. Et noli diffideř, qꝛ aliqñ per tres mēſes: ⁊ aliqñ per annos aliqui nō pñt libera ri. Expedit etiā ꝓbari diuerſos exorciſmos, dūmodo non ha beāt aliquā ſupſtitionē. Et aliq demones, vt dr̄ in euāgelio, nō expellunt niſi in orōne ⁊ ieiunio. Jō opꝫ nō ſolū ꝯiurare, ſꝫ ēt mētalr̄ orař. dū ergo fuerit corā ſacratiſſimo ſacro ita ꝯiurabis.

¶ Maledicti diaboli, qꝛ noluiſtis obedire p̄ceptis meis, imo/ verius dei oīpotētis, patris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpūs ✠ ſancti. Nūc ꝯ/ tra vos ſiue pñtes, ſiue abſentes, ſiue abſentes, ſiue pñtes, vbi/ cūqꝫ ſitis, q hāc creaturā dei vexare p̄ſumpſiſtis, ⁊ p̄ſumitis co rā ſanctiſſimo ac ſacratiſſimo ſacro corporis dn̄i nr̄i ieſu chr̄i. Ego N. fero ſnīaꝫ maledictiōis ⁊ excōicationis ⁊ ꝯdēnatiōis veſtrę: inquātū authoritas mea ſe extēdit, in ſtagnū ignis ⁊ ſul phuris, ob inobediētiā veſtrā p annos cētū. Maledico, ⁊ ꝑcu tio, ⁊ eijcio: ⁊ excōico, ⁊ ꝯdēno vos maledicti diaboli ī virtute ſanctiſſimę trinitatis p̄ris ✠ ⁊ filij ✠ ⁊ ſpūs ✠ ſcti. ℟. Amē.

Repete p̄dicta verba. i. Maledicti ⁊ excōicati p infraſcriptas noīatiōes rn̄dētib⁹ circūſtātibus. Amē. Thronoꝝ, dn̄ationuꝫ, p̄ncipatuū, poteſtatū. virtutū, cherubin, ſeraphin. patriarchaꝝ. ꝓphetaꝝ, apl'orū, martyrū, cōfeſſorū, virginū, cōtinētiū, dn̄i no/ ſtri ieſu chr̄i, beatę ſemp virginis Marię, ſancti, cypriani, bono phrij, ꝫenonis, geminiani, vbaldi, hieronymi, ioānis baptiſtę, iu lianę, iuſtinę, margaritę, oīuꝫ ſcōꝝ ⁊ ſanctarū dei. Maledico ⁊ percutio ⁊c. vt ſupra. Per authoritatē ſedis aplicę. ⁊ p̄dicta v̄ba. Maledico ⁊c. repetēda ſūt vſqꝫ ad ſinē maledictionis. Per paſſionē chriſti: p colūnā ad quā ligatus fuit chriſt⁹, p co/ ronā ſpineā chriſti: p purpurā chriſti, p ſacratiſſimā crucē chr̄i, p clauos qbus affixus fuit chr̄s in cruce: p ſpōgiā in qua acetū ⁊ fel data ſunt chr̄o, p lanceā quę aperuit latus chr̄i, per oppro bria qbus affectus fuit chr̄s, p illa verba, quę dixit chr̄s ī cruce: per conuerſionē latronis exiſtētis in cruce, per ſepulchrū chr̄i, p reſurrectionē chr̄i: p apparitionē chr̄i: p aſcenſionē chriſti in

celum:

celū: per miſſionē ſpūs ſcti in diſcipulos: per inſtitutionē ſacri baptiſmatis in quo ſaluamur: p ſctm̄ oleū chriſma p ſcm̄ oleū exorciſmorum: et p ſcm̄ oleū infirmorum: p myſteria ſcē miſſe. p ſctā confeſſionē in qua liberamur de ptāte vrā: p ſacratiſſimū ac ſciſſimū ſacrm: vz corpus dñi nr̄i ieſu chri: p cetera ſacra eccl'ie ſcē, p oēs exorciſmos eccl'ie ſcē: q ad hoc vſqz tps inuēti ſūt: et p illos q ſūt inueniēdi: p oia verba ſcā diuine ſcripture: que ſunt cōtra vos: et valēt ad expellēdū vos d corporib' hoiuz. Maledicāt: et pcutiāt: et eijciāt vos oēs inimici vr̄i diaboli et magr̄i vr̄i: et maxime princeps veſter ſatanas. Maledicti eſtote et cruciemini i hoc corpore et extra: in aere, in aqua, in terra, et vbicūqz futuri eſtis: et patiamini penas importabiles et afflictionē nimiā: niſi ſtatim recedatis de corpe iſtius creature dei. N. Nota q facture et res, que īueniunt in lectis, cōburēde ſunt, cōiurādo ignē mō ſuprascripto: adiūgēdo iſta verba, q iſtas facturas et malignos ſpūs, p quos cōſeruant inſimul cōburas: et in fine ab illis creaturis dei ſup q̄s ſcā erat. Et ſimul leges. ps. Exurgat deus. 190. Qui ps. eſt tāte virtutis q ex eius cōtinuatiōe q̄dā pſone ipſū omni die cū fide dicēdo et deuotiōe a demonio fuerūt liberate.

Maledicti et excōicati et blaſphemi ſitis in pena eternali: et nulla reqes ſit vobis ſi ſtatiz nō eritis obediētes meis mādatis: in virtute dei: et dñi nr̄i ieſu chri, et verbis, q̄ dnr de illo: q orbē cōtremere facit: cui' noīe et virtute vobis pcipio vt ſtatiz recedatis ab hac creatura dei. N. et domo eius in virtute verborum iſtorum Meſſias ✠ Sother ✠ Emanuel ✠ Sabaoth ✠ Adonay ✠ Athanatos ✠ Yſchiros ✠ Eleiſon ✠ Tetragrāmaton ✠ Dñs ieſus chrs ✠ Per iſta noīa et oia ſupradicta a principio cōiurationis vſqz nūc, vos male ✠ dicimus. Vos cōſtrin ✠ gimus. Vos priua ✠ mus. Vos expel ✠ lim'. Vos ppetuo re lega ✠ mus: et anathema ✠ tizamus: et in ſtagnū ✠ ignis et ſulphuris ardētis mittimus. Ite, ite, ite maledicti in ignē eternū. Ite ſtatiz et recedatis hinc: et vadatis ad loca vr̄a vobis deputata: et ſtatim recedatis hinc, et de cetero huc nō accedatis. Imperat vobis de' ✠ pr̄. Imperat vobis de' ✠ filius. Imperat vobis de' ✠ ſpūs ſcūs. Imperat vobis ſcā trinitas ✠ vnus de'. Imperat vobis dñs nr̄ ieſus chrs. Qui vēturus eſt iudicare viuos et mortuos, et ſclz p ignē. R. Amē. Explicit exorciſm'.

Coniuratio contra ingruentem tempeſtatem

¶ Oratio deuotiſſima ad remouendũm tempeſtatem.

EDiuro vos angeli tartarei per patrẽ. & filium, & ſpiritũ ſanctũ: & per illã lanceã ✠ coniuro vos, qua dñs nr̃ Ieſus Chriſtus fuit vulneratus in cruce: & per illos clauos qui mẽbra dñi ꝑforauerũt: & per illã aquã & ſanguinẽ qui de latere Chriſti effluxit: & ꝑ illam ſpineã coronam, quæ in capite dñi noſtri Ieſu Chriſti poſita fuit: & per ſanctã reſurrectionem eius: & aſcenſionem: & per gratiam ſancti ſpũs ✠ coniuro vos ſpũs maligni, vt nõ habeatis virtutem neq; poteſtatem ſuper cãpos noſtros aliquid malefacere ✠ cõiuro vos maligni ſpũs per patrem dñi noſtri ieſu Chriſti, & oẽs ſanctos eius ✠ cõiuro vos per ſanctã Mariam matrem domini noſtri Ieſu Chriſti & per ſanctum Michaelem: & ſanctum Gabrielẽ: & ſanctum Raphaelem ✠ coniuro vos & cõtradico vobis per iſtas cõiurationes vt non habeatis poteſtatem in nubibus cœli nobis nocere: neq; in laboribus: neq; in vineis noſtris: neq; in iſta prouincia: vt non habeatis poteſtatem ſuper populũ Chriſtianum fundere tempeſtatem ✠ adiuro vos ꝑ ſanctũ Petrũ: & per ſanctũ Paulũ: qui ſuis orationibus deiecerũt Simonem magum: & per ſanctũ Andreã: & per ſanctũ Ioãnem: & per ſanctum Bartholomeũ: & per quatuor euãgeliſtas: ſcm̃ Mathæum, ſanctũ Marcum, ſanctũ Lucam, & ſanctũ Ioãnẽ. ✠ vos coniuro per cõmunionẽ & ſocietatem ſanctorũ ciuium Chriſti: & per duodecim millia legiones Angelorum: & ꝑ vigintiquatuor Seniores: & oẽs virtutes Angelorũ: & per ſeptẽ Thronos: & per ſeptẽ cãdelabra Chriſti: & per ſeptem donationes: & per ſeptiformem gratiam Dei: & per ſingula merita ſingulorũ: & per agnum Dei immaculatũ Ieſum Chriſtum: qui eſt honor & virtus: & per deũ Angelos qui ſtant in paradiſo. ✠ coniuro vos per verum Deum viuum cœli: & per oẽs Angelorum, Patriarcharũ, Prophetarũ, & Apoſtolorũ: & per Deum Martyrũ: & per Deum Cõfeſſorũ: & per Deum Virginũ: vt non habeatis potẽtiã neq; virtutẽ in nubibus cœli nobis nocere neq; flagellare ſuper campos noſtros: ſed in loca deſerta: vbi non arans arat; nec ſeminans ſeminat. Amen. ✠ Amen. ✠ Amen. ✠ Oratio.

DEus, qui beatæ Brigidę virgini inimicos ſuperare cõceſſiſti, pſta nobis famulis tuis: vt intercedentibus eius orõne atq; meritis ab oĩ ira tẽpeſtatis libarari valeamus. Per dñm noſtrũ &c. ✠ increatus pater. ✠ Increatus filius. ✠ Increatus ſpũs ſanctus. ✠ Hagios. ✠ Hagios. ✠ Hagios. Ecce cru ✠ cem dñi: fugite partes aduerſe: vicit leo de tribu Iuda: radix Dauid: alleluia. ✠ alleluia. ✠ alleluia. ✠ Dixit dñs ex Baſan: conuertam, conuertam in profundũ maris: dñe Ieſu Chriſte qui cœlum & terrã fundaſti, & flumẽ Iordanis benedixiſti: & in eo loco baptizari voluiſti: bene ✠ dicere & ſancti ✠ ficare ꝓ tua pietate digneris has nubes: quas video ante me poſitas, vt deficiãt, & tranſeant in aquam ſanctã, & benedictam: & tempeſtatẽ faciant in locis deſertis: vt non noceant aliquibus perſonis domeſticis Chriãnis: neq; domeſticis aĩalibus: neq; agris neq; fructibus virtute ſpũs ſancti & orõne beatæ Brigidæ virginis & omniũ ſanctorũ & ſãctarũ. Dei. Amẽ. ✠ In noĩe Chriſti. Amẽ. ✠ Emanuel. ✠ Paraclerus. ✠ Sabaoth. ✠ Iſchiros. ✠ Athanatos. ✠ In noĩe pa ✠ tris, & fi ✠ lii, & ſpũs ✠ ſcĩ. Amẽ.

¶ Sermones aliqui per ſacerdotem plebibus ſuis certis diebus feſtiuis in eccleſia miſſarum ſolenniis faciendi ad earum inſtructionem & exhortationem.

¶ In natiuitate Domini noſtri Ieſu Chriſti. Dicto offertorio in miſſa ſacerdos conuerſus ad populum in hunc vel ſimilem modum ipſum alloquatur.

In nomine patris, & filii, & ſpiritus ſancti. Amen.

EVangelizo vobis gaudiũ magnũ, qđ erit oĩ populo: qa natus eſt uobis hodie Saluator: qui eſt Chriſtus dñs in ciuitate Dauid. Lucæ. ii. cap̃. Si recte cõſideremus dilectiſſimi, ex multis quidẽ aduertere poſſumus, & oculta fide ꝑcipere: quantũ debeamus & obligati ſimus dño Deo creatori, ſaluatori, & redẽptori nr̃o: præſertim autẽ cõſiderãtes huius ſacratiſſimæ diei ſolẽnitatẽ; qua ſcã mr̃ eccleſia ad memoriã adducit illud ſingulare remediũ: ꝙ Deus oĩps in ſalutẽ noſtrã operari dignatus eſt: qa hodierna die vnigenitũ ſuũ à ſe æternaliter genitũ conſubſtantialẽ coomnipotẽtem, Deũ verum, humana carne de ſacratiſſima virgine ſine aliqua macula vel ſorde pctĩ ſpũs ſãcti virtute aſſumpta, tꝑaliter naſci voluit ad noſtrã ſalutẽ operãdã; & ad eruẽdũ nos de infinitis malis, qbus eramus oppreſſi. Eramꝰ. n. ſerui oĩ libertate priuati: & ſub iugo diabolicæ & crudeliſſimæ captiuitatis aſtricti. Eramꝰ vulnerati & infirmi peccatorũ & ſcelerũ iaculis. Eramꝰ demũ exules à cœleſti patria. & infernalibꝰ clauſtris mãcipati. Et ab his oĩbus ꝑ hãc ſacratiſſimã natiuitatẽ ſumus liberati. Eramus, inq̃ primo ſerui & oĩ libertate priuati ꝑꝑ pcm̃ primi parẽtis nr̃i: & in nos diabolus impiã tyrãnidẽ exercebat: nec vlla humana virtute poteramꝰ liberari: & ideo venit ad nos dñs nr̃ Deus, verus, & hõ verus: q hodie natꝰ ex virgine ſacratiſſima à tali nos ſeruitute liberauit. Vñ apl̃s Paulꝰ ad Gal. iiii. ca. dicit.

Miſit deus filiū ſuū factū ex mulieṙ,factū ſub lege,vt eos q ſub lege erāt redimeret.i.a miſerabili ſeruitute. Et Eſa.xxvi.cap.Dñe deus nṙ poſſederūt nos dñi,ſ.diaboli abſq; te ꝓpter ea viſitaſti ſuper plebem humanū genꝰ & cōtriuiſti eos.ſ.dæmones. Eramus ſecūdo vulnerati,& ſauciati,ac infirmi vulneribus pctōrū:& debilitati iaculis pctōrū,& morbis malarū operationū & inclinationū:nec bonū facere poteramus ꝑꝑ infirmitates nr̃as.Geñ.vi.ca.Senſus & cogitatio humani cordis ad malū ꝓna ſūt ab adoleſcētia ſua. Venit ergo de cœlo ſingularis medicꝰ:q unctione miſericordiæ ſuæ & grã ſua nos ſanauit,ſolidauit,&roborauit ad faciēdū bona opera:& oleo miſericordiæ ſuæ nos punxit. ꝑs.Miſit verbū ſuū i.filiū ſuū,& ſanauit eos.ſ.hoïes. Vñ beatus Bernardꝰ in ſermone de vigilia natiuitatis dñi,dicit.Ieſus Chriſtus filius Dei in Bethleē iudæ naſcitur. Vos q in puluere eſtis expergiſcimini & laudate. Ecce dñs cū ſalute venit,uenit cū unguētis:vēit cū gloria. Neq;.n.ſine ſalute Ieſus:neq; Chr̃s ſine unctione:nec ſine gloria venit filius Dei. Siqdē ipſe ſalus,ipſe unctio,ipſe gloria. Eramus tertio exules à cœleſti patria,& paradiſi porta clauſa erat oïbus hoïbus ꝑꝑ ïobediētiā adæ:nec ullus poterat eā introire. Venit ergo dñs nṙ:qui deuicta morte ianuā paradiſi oïbꝰ crēdētibus & bene operātibus patefecit.& cœleſtis regni hæredes nos fecit. De his beatiſſimus Leo papa in ſermone huius diei ſic inquit. Quiſquis igiṙ Chr̃iano noïe pie,& fideliter gloriaris,recōciliationis huius gratiā iuſto ꝑpēde iudicio. Tibi.n.quōdā abiecto,tibi extruſo à padiſi ſedibus tibi ꝑ exilia lōga moriēti,tibi ī cinerē & puluerē diſſoluto:cui iā nō erat ſpes ulla uiuēdi ꝑ incarnationē Vbi ptãs data eſt:vt de lōginquo ad tuū reuertaris authorē:recognoſcas parētē: liber efficiaris ex ſeruo:de extraneo ꝓueharis in filio:vt qui ex corruptibili carne natus es:ex Dei ſpū renaſcaris:& obtineas ꝑ gratiā ꝙ nō habes ꝑ naturā. Hæc tria chariſſimi ꝓpoſita verba breuiter cōtinēti qa natus eſt nobis ſaluator: q nos ab inimicis liberauit:qa natus eſt Chr̃s q unctione miſericordiæ ſuæ nos ī pctīs ſanauit:interpretatur enim Chr̃s unctus:qa natus eſt nobis dñs.ſ.vniuerſorū: q hodie dedit nobis gloriā ſuā ꝑ æternā beatitudinē. Ideoq; ſuſcipere debemus gaudiū magnū: qđ nobis dic Angelus euāgelizauit,Sicut dicit ſcũs Leo papa.Saluator nṙ dilectiſſimi hodie natus eſt,gaudeamus. Neq; enim locum fas eſt eſſe triſtitiæ,vbi natalis eſt vitæ:q̃ cōſumpto natiuitatis timore īgerit nobis de promiſſa æternitate lætitiā Nemo ab huius alacritatis participatione ſecerniṫ:vna cūctis lætitię cōis eſt ratio. Hoc autē gaudiū erit pfectū,ſi non in vanitate & mundanis,ſed in dño gaudebimus:ipſum laudātes,& has celebritates cum deuota meditatione tāti beneficii recolētes, iuxta doctrinā ꝑfati ſcīſſimi pōtificis:qui in ſermone huius diei ſic dicit. Agnoſce o Chriſtiane dignitatē tuā,& diuinæ cōſors factus naturæ noli in veterē vilitatē degeneri cōuerſatione redire. Memēto cuius capitis & cuiꝰ ſis corporis mēbrū. Reminiſcere,quia erutus de poteſtate tenebrarū trāſlatus es in Dei lumen & regnū:per baptiſmatis ſacramentū: Spũs ſancti factus es tēplū. Noli tātum habitatorē prauis de te actibus effugare,& diaboli te iterū ſeruituti ſubiicere: quia pretium tuum ſanguis Chriſti eſt;qui veritate te iudicabit:qui miſericordia te redemit. Qui cum patre & ſpiritu ſancto nobis hic gratiam ſuam concedat:& in futuro æternam gloriam. Amen.

¶In feſto Epiphaniæ cantato euangelio Diaconus pronunciat futurum Paſcha ſolenniter cantando prout ſupra. folio,160.Et poſtea in vernacula vel uulgari lingua ipſum Paſcha, & alia feſta mobilia declarat & pronunciat modo infraſcripto uel ſimili:uidelicet.

CHariſſimi ſuperioribus diebus celebrauimꝰ glorioſiſſimā ſolēnitatē natiuitatis Dñi cum gaudio & lætitia ſpũali.nunc autē quia inſtant ſolēnia,in quibꝰ dñs Deus ſaluator nṙ noſtrā eſt operatus ſalutē: ad quæ nos debemus diligenter præparare. Ideo ſācta mater Eccleſia catholica ſtatuit & ordinauit,ꝙ hodierna die talia feſta pronunciarentur,quia non ſemꝑ eiſdē diebus cōtingūt, ſed oī anno variantur, & hoc fit vt ſolennitas paſchæ ſemper in die dñico celebretur. Et quia ad feſtū paſchæ,q̃dā ſunt ſolennitates q̃ ꝓcedunt ipſum,& quædam quæ ſequuntur,ideo eas oēs vobis integraliter pronunciabimus vt eas ſeruare & celebrare valeatis ſecundū rationē:qua a ſanctis patribus fuerunt inſtitutæ. In primis die tali N.talis menſis N.erit dñica in Septuageſima,& ſabbato præcedēti quod ab aliquibus vocatur pœnitentiū:ad denotandū ꝙ tēpus ſolennis pœnitētiæ tunc deberet incipi: ſicut antiquis tpibꝰ fiebat,& tali die prohibetur ſolēnitas, ſeu traductio nuptiarū,& durat tale impedimētū vſq; ad octauas paſchæ incluſiue,& licet etiā tali tpe cōtrahere ſponſalitia non prohibeatur,tñ nuptias ſolēnizare,aut benedicere,aut vxorē traducere inhibetur. Quæ tpa in pœnitētia deberent ſeruari:quia ī his eccleſia cōmemorat tēpus præuaricationis adæ,& cātica lætitię interdicit.ſ.Alleluia;& alia q̃ tūc tpis interdicuntur:vt populus Chriſtianus abſtineat a malis opibus,quæ illis tpibus fieri ſolēt .ſ.tpe carniſpriuii. Subſequenter.xviii.die poſt Septuageſimā erit dies cinerū,ſiue caput ieiunii:ſiue prima dies q̃dragesimę,q̃ erit hoc anno die N.mētis N.ī quo debetis cōſiderare fragilitatē vr̃am,

& ex humilitatē ſuſcipere cineres ſuper capita vr̃a:& q̄ pñt debent oī die exceptis dñicis ieiunare vſq; ad ſcm̄ paſcha. Quo t̄pe debetis vos diſponere ad bonū:odia relinquere: mala ablata reſtituere eleemoſynas plus ſolito facere:eccleſias,prædicationes & indulgentias libēter viſitare,audire & inq̄rere. Et vt ſitis magis capaces:& vt meritorie talia bona facere poſſitis ī principio quadrageſimæ oīa pcā vr̃a cōfiteamini integraliter. Subſequēter die tali N.mēſis N. erit ſcm̄ Paſcha: qd̄ dñs ſua gr̃a vos lætāter & cū pura cōſcīa celebrare & ſacratiſſimū ſacr̄m digne ſuſcipere cōcedat. Poſt trigeſimūſextū diē à Paſcha.ſ.trigeſimoſeptimo:ſunt dies Rogationū:in qb⁹ fiūt ꝓceſſiōes generales pro ira Dei placāda:& pro cōſeruatione frugū:& hoc anno incipiēt die N.mēſis N. Quadrageſimo die à paſchate eſt feſtū Aſcēſionis:qd̄ erit die N.mēſis N. Et poſt dies decē erit feſtū Pēteco ſtes in quo dñs miſit ſpm̄ ſcm̄ in apl'os:qd̄ erit die N.mēſis N. Ad qd̄ debetis vos humiliter præparare:vt gratiā ſcī ſpūs recipere poſſitis. Sequēti dñica erit feſtū ſcīſſimæ Trinitatis. Et feria.v.id eſt die iouis ſequēti erit feſtū ſacratiſſimi corporis Chriſti:qd̄ erit die N. meſis N. Demū initiū aduētus dñi.ſ.prima dñica aduētus dñi erit die N.menſis N. Hæc ſunt chariſſimi t̄pa & hi dies:ī qb⁹ festa huius anni cōcedēte dño celebrabunt. Et licet trāſeāt oīa quæ t̄paliter feſtiue celebrant:curare tñ debemus:ita eas celebrare:vt in earū celebratione apud Deū aliq̄d adipiſcamur. Curate ergo vos qui hmōi ſolēnitatibus intereſtis:ne ab æterna ſolēnitate ſeparemini. Quid enim vobis ꝓderit intereſſe feſtis hoīum:ſi cōtingat deeſſe feſtis angelorū? Præſtet cōcedatq; vobis dñs tales celebritates ſancte & pure celebrare:vt ad ꝑpetuas celebritates ꝑuenire valeatis. Præſtante dño noſtro Ieſu Chriſto:qui hic gratiam ſuam & in futuro gloriam nobis ſua benignitate concedat. Amen.

¶ In die ſancto paſche ſacerdos in miſſa poſt offertorium conuerſus ad populum poterit ita cum alioqui:vel aliter: vt placuerit ei.

HAec dies quā fecit dñs:exultemus & lętemur in ea. ꝑs.cxvii. Hodie dilectiſſimi eſt feſtum Paſchæ.ſ. Reſurrectionis dñi nr̃i ieſu Chriſti. Paſcha enim trāſitus dicit:& dñs nr̄ Ieſus Chriſtus,trāſiuit de morte ad vitā glorioſā & ſempiternā. Et licet feſta alia .ſ.annunciationis,natiuitatis,& paſſionis dñi:q̄a in his recipimus maxima beneficia: q̄a in primo incarnatus eſt·in ſecūdo manifeſtatus:in tertio nos ſuo pretioſo ſāguine redemit:ſint ſūme venerāda.in feſto tñ Reſurrectionis magis tenemur Deo gr̃s agere:q̄a in eo habuim⁹ certā ſecuritatē vitæ æternæ. Et ꝓpterea debemus gaudere:& lętari in ea:q̄a hæc dies q̄ fecit dñs ſecuritatis & certitudinis ſalutis nr̃æ. Eſt autē multiplex ratio:quare debemus in hac die exultare & lætari. Prima q̄a nos ſatiauit hodie ſuo ſacratiſſimo corpore & ſanguine:q̄a famelicus valde gaudet bona cōmeſtione. Quā pretioſa aūt ſit comeſtio quā hodie ſumpſimus: ex hoc apparet:q̄a ibi eſt pretioſiſſimū corpus,aīa & diuinitas dñi nr̄i Ieſu chriſti:in quo ſignificat ſtat⁹ btītudinis:in qua dabit ſeipſū inſeparabiliter & ināmiſſibiliter & īmediate viſibiliter. O q̄le donū vbi Deus dat ſeipſū:in quo eſt oē qd̄ deſiderari pōt:& nūq̄ recipiēs digne poterit eſſe paup. O q̄ vere paup eſt q̄ tali cibo nō eſt cibatus:q̄a nō ſuſcipit vitā gr̃æ,q̄ in tali ſacr̄o eſt. Secūdo debemus gaudere:q̄a de inferno nos liberauit:q̄a deſcēdēs ad infernū cōtriuit portas æreas & vectes ferreos cōfregit ꝑs.cvi. Portæ æreæ inferni ſunt cupiditates & vitioſæ cōſuetudines hoīum:q̄ nō ſinūt clauſos in eis exire. Sed Chriſtus tāq̄ alter Sāſō apprehēdit ambas fores.i.cupiditates & malas cōſuetudines:& eas ſup ſe tulit:eas ſua paſſione delēdo: & ipſe aſcēdit in mōte.ſ cœlū empyreū. Iudicū.xvi: Tertio debemus gaudere ꝑp Reſurrectionē ſuā:q̄a ī ipſa dedit nobis certitudinē cognitiōis. Nā multū gaudet q̄ deſideratū videt. Ante reſurrectionē Chriſtus erat abſconditus quo ad diuinitatē ſub velo humanitatis:ideo nō poterat cognoſci:ſed hoc die apparuit eius diuinitas in reſurrectione glorioſa. Ioā.xii.cap, Hoc nū cognouerūt diſcipuli eius primū:ſed qn̄ glorificatus eſt Ieſus: recordati ſunt:q̄a hæc ſcripta erāt de illo. Quarto debemus gaudere & lętari in eius reſurrectiōe, q̄a p eā ianuā cœli nobis aperuit:& ſibi & ſcīs angelis ſociauit. Multū autē gaudere debēt:q̄ ad ſocietatē principū deducunt. Nō ſolū autē ianuā cœli aperuit:ſed etiā q̄tuor dotibus inſignibus corpus nr̄m dotabit.ſ.ſubtilitatis:agilitatis:claritatis:impaſſibilitatis:& īmortalitatis:quas oēs ei⁹ corpus poſt reſurrectionē habuit:quas dotes etiā nos habebimus : ſi eius mādata ſeruauerimus: quia tales vult apud ſe habere & glorificare, Hæc oīa a ſcīs Doctoribus clariſſime declarant; quæ breuitatis cā ꝑtranſeo. Igitur hodietna die debemus exultare & lætari,q̄a dñs eam fecit. Et notādū q̄ dñs hac die ſuæ reſurrectionis apparuit decem generibus perſonarū:quæ figurant perſonas,quæ digne erunt in ęterna glorificatione. Primo pœnitentibus.ſ. Marię Magdalenę peccatrici,ſed pœnitenti. iſta apparitio fuit ſignata in māna. Exodi.xvi.Cap. Vbi dicitur q̄ apparuit māna in ſolitudine minutum & quaſi pilo tonſum ī ſimilitudinē pluuiæ ſuper terrā, id eſt māna diuinæ gratiæ apparuit pœnitenti minuto in contritione, & tonſo in cōfeſſione : quaſi pluuia in ſatiſfactione. Se-

cundo

cundo feruẽtibus: ſcilicet tribus mariis: vnde venerabilis Beda Conſulens imbecillitati quæren-
tium: primo venientibus ad monumentum fœminis ſuo amore feruentibus & curioſius inquirẽti-
bus angelorum viſionem oſtendit: & tandem ipſe dominus virtutum eis apparens quanta potẽtia
mortem quam ad horam guſtauerat deuiciſſet, aperuit. Significat ꝙ feruentes in bonis operibus
Chriſtum merentur. Sapientiæ.v.cap. Sapientia: id eſt Chriſtus æterna Dei ſapientia inuenitur ab
his qui quærunt eam: ſcilicet cum feruore: ſicut fecerunt iſtæ ſanctæ mulieres. Tertio amare flẽti-
bus: & hoc figuratur in Petro: cui dominus apparuit. Lucæ.xxiiii. Surrexit dominus & apparuit Si
moni: id eſt Petro q amare fleuit peccatum ſuũ. Et de ipſo ſcribitur Hieremiæ. xxxi. In charitate
perpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerans: rurſumq; ædificabo te.i. dominus apparet flentibꝰ pec
cata & reędificat eos ad vitam gratiæ. Quarto apparuit charitatẽ habentibꝰ: & hoc ſignificatur in
duobus diſcipulis euntibus in Emaus: qui charitatiue inuitauerũt, immo coegerunt eum: vt ſecum
hoſpitaretur. Quinto his qui ſunt clauſi ſenſibꝰ corporis: & mentẽ eleuãt ad cõtẽplationẽ, & hoc
figurat̃ in apoſtolis qui erãt clauſi abſẽte Thoma. Sexto verã fidẽ habẽtibus: qđ figuratũ fuit in
apoſtolis qui ſimul cũ Thoma erant cõgregati: & Thomas eũ verũ Deum, & verũ hominẽ eſt cõ
feſſus. Septimo prædicatoribus & doctoribꝰ; quod figuratũ eſt: quãdo diſcipulis ad mare Tyberia
dis piſcãtibus apparuit: & eos piſcari docuit.i. doctores & prædicatores ſẽper inſtruit. Octauo his
qui tranſeunt a culpa ad gratiã: quod figuratur in apparitione facta diſcipulis in Galilæa: quæ trãſ
migratio ĩterpretatur. Nono his qui digne ſumunt ſacramẽtũ euchariſtiæ: quod figuratur quãdo
apoſtolis recũbẽtibus in cænaculo dñs apparuit. Decimo habẽtibus miſericordiã ꝓximo & tribu
latis ex cõpaſſione mẽtis: quod figuratur quãdo apparuit diſcipulis: qui triſtes erãt de ſuo receſſu:
& duxit eos ĩ mõtẽ Oliueti: & benedixit eis: & in cœlũ aſcẽdit. Conemini igitur chariſſimi habe
re has proprietates: vt digni ſitis ꝙ Chriſtus vobis ꝑ gratiã ſpũaliter appareat. Vnde beatus Augu
ſtinus in ſermone de hac die: dicit. In hac die peccator de indulgentia deſperare nõ debet, Si.n. la-
tro paradiſum meruit: cur nõ mereatur veniã chriſtianus? Et ſi illi dñs dum crucifigitur miſeret̃.
multo magis huic miſerebitur dũ reſurgit. Nam ſi paſſionis humilitas Deũ ꝑſtitit cõfitẽti: reſur
rectionis gloria quãtũ tribuet deprecãti? Largior enim ſolet eſſe ad præſtãdũ victoriã: q̃ addicta ca
ptiuitas. Igit̃ cũ btõ ꝓpheta & rege Dauid: cũ hæc ſit dies quã fecit dñs: exultemꝰ & lætemur ĩ ea,
Vt ad verã reſurrectionẽ nos ꝑducat Ieſus xp̃s dñs nr̃: & hic ꝑ gratiã: & in futuro ꝑ gloriã. Amẽ.

In celebratione nuptiarum ſermo.

Honorabile cõnubiũ in oĩbus thorus immaculatus: fornicatores enim & adulteros iu
dicabit Deus. Apoſtolus Paulꝰ ad Heb. xiii. Concedẽte dño celebraturi ſacramentũ
matrimonii inter iſtas duas ꝑſonas Chariſſimi, pro aliquali breui veſtrũ cõſolatione
aliquot verba duxi charitatibus veſtris ad hoc propoſitũ inducere, & ꝓ omniũ infor
matione. Vnde ſcire debetis: ꝙ fuerũt quidã hæretici peſſimi: q Taciani & Marcia
ni dicti ſunt: qui oĩno dãnabãt ſacramentũ matrimonii. Illud fornicariis & raptoribus cõparantes.
Verũ eccleſia catholica hoc errore dãnato nuptias legitime factas approbauit: vt habet̃ diſt.xxx.
cap. Siqua mulier, & cap. Siquis ꝓpter Deũ, & cap. Siquis vel virginitatẽ, & extra de ſũma Trinita
te & fide catholica. Nõ ſolũ virgines & cõtinẽtes & viduæ: ſed etiã cõiugati ꝑ rectã fidẽ & opatio
nẽ Deo placẽtes ad æternã merent̃ btĩtudinẽ ꝑuenire. Ad qđ ꝓpoſitũ ẽt loquũt̃ verba apl̃i Pau-
li ꝑ me aſſũpta: honorabile cõnubiũ in oĩbꝰ thorus ĩ maculatꝰ &c. Qđ gdẽ honorabile reddit̃ ex
Ex diuina institutione tribus ꝑſertim. Primo dico ꝙ Deus matrimoniũ inſtituit in triplici le
Ex laudabili cõuerſatione ge.ſ. Naturæ: ſcriptę: & gratiæ. In lege gdẽ naturæ fuit inſtitutũ matri
Ex prolis educatione moniũ in paradiſo ante pcĩm ĩ officiũ, Gen.iii. vt ſine ardore cõciperẽt:
& ſine dolore parerent. Hoc nũc os ex oſſibꝰ meis & caro de carne mea: Propter hoc relinquet hõ
patrẽ ſuũ & matrẽ ſuã: & adhærebit vxori ſuæ: & erũt duo in carne vna. Fuit etiã inſtitutũ poſt
pcĩm in remediũ ad euitãdũ illicitos motꝰ. Gen.ix. Creſcite & multiplicamini & replete terrã. Pri
ma inſtitutio facta eſt vt natura multiplicaretur. Secũda vt natura expleretur: & vitiũ cohiberetur:
vt dicit Magiſter in.iiii. ſentẽtiarũ diſt.xxvii.ca.ii. Inſtitutũ eſt etiã in lege ſcripta ſ. Moyſi vbi deꝰ
præcipit Iudæis ne cõtraherẽt matrimonia cũ infidelibus: ſed cum illis de domo ſua. xxxv.q.ii.ca.
Cũ igitur.§. Hac itaq; cõſuetudine. Inſtitutũ eſt etiã in lege Chriſti: id eſt gratiæ. Mat.xix. Quos
Deus cõiunxit hõ nõ ſeparet. Vnde & de deſpõſata naſci voluit: & nuptiis voluit intereſſe. Ioã.ii.
cap. ut matrimoniũ cõfirmaret. Hinc eſt ꝙ oẽs pene ſancti patres veteris teſtamẽti habuerũt vxo
res.ſ. Adam: Enoch, Noe, Abrahã, Iſaac, Iacob, Ioſeph, Moyſes, Aarõ, Dauid rex & propheta Iob,
Thobias: Ezechias rex: Ioſias: & hi oẽs fuerũt maximi amici Dei qui ei ĩ matrimonio placuerũt.
Non ſolũ iſti ſed multi alii patres, fuerũt vxorati, qui diuinã inſtitutionẽ ſeruãtes cõiugati fuerũt.

Secūdo honorabilē eſt matrimoniū ex laudabili cōuerſatione: quā habere debēt cōiuges īter ſe: & hoc apparet in ſex regulis: quæ ſignanē p ſex hydrias poſitas in nuptiis: qbus Chriſtus interfuit in chana Galileæ: quas habeē debēt cōiuges: ſi volūt laudabiliter viuere. Prima eſt ꝙ vir debet diligere vxorē: & vxor virū nō amore ribaldorū ſed virtuoſorū. Ad Ephe. v. Viri diligite vxores veſtras ſicut chrs dilexit eccleſiā. Chriſtus aūt dilexit eccleſiā vero amore: & animā ſuā poſuit ꝓ ea. Vir aūt q vxorē ſuā diligit ſeipſum diligit: vt dicitur Epheſios. v. Iſte amor debet habere quatuor .ſ. maioritatē: ꝑpetuitatē; præcordialitatē: & ſingularitatē: quæ figurātur per annulū: qui ſignificat cōiunctionē viri & mulieris. Nā annul⁹ debet eſſe aureus: qm̄ ille amor excedit oēs amores: ſicut aurū metalla. Secūdo annulus eſt rotūdus: quia amor ille nunq̄ debet finiri niſi p mortē. Tertio in digito quarto ponitur ex quo vena procedit ad cor. Quarto eſt vnus & non duo: quia cōiugiū ſanctum & immaculatū non admittit aliū virū: nec aliam vxorē. Secūda regula eſt, ꝙ vir debet corripere vxorē ſuā: & mulier debet timere virū ſuū. Eccle. xxv. Si non ambulauerit ad manū tuā confundet te in conſpectu inimicorū tuorū. Sunt autē tria genera mulierū, quædā ſunt probatę: & iſtis non ſunt imponendæ leges: quia tales delectant virū. Eccl. xxvi. Mulier fortis oblectat virū ſuum. Aliæ ſuſpectæ: & iſtę ſunt artandæ legibus: & ſub manu viri tenendæ: aliter magnum periculū eſt. Quædā ſunt medię: qa adhuc nō bene probatę: & iſtę nec nimis artandæ: nec nimis laxandæ ſūt. Eſt autē vxor corripienda tribus modis. Primo ſecūdū timorē Dei. Secūdo ſecundū cōfuſionē mūdi per opprobria. Tertio baculo: vt dicit Chryſoſtomus ſup Matthæū. Tertia regula: vir debet honorare vxorē ſuā: & ipſa virū ſuū reuereri .i. Petri. iii. Infirmiori vaſculo honorē īpertiētes. Tenetur enim vir magis honorare vxorē: q̄ vxor virū: exēplū d̄ phiala & mortario: & vxor debet reuereri virū verbis & opere: exēplo Saræ: q̄ virū ſuū dn̄m appellabat. Quarta regula eſt: ꝙ vir debet cōuerſari & cohabitare vxori: nec ipſa debet a viro ſuo diſcedere. Nā talis ſeparatio eſt cauſa multorū malorum. Vnde nec propter infirmitatē: nec propter quācūq; aliā cauſā vir debet dimittere vxorē: nec vxor uirū: excepta cauſa fornicationis. Matth. v. Omnis q reliquerit vxorē ſuā: excepta cauſa fornicationis facit eā mœchari. Et Apoſtolus. i. ad Cor. vii. Præcipio non ego ſed dn̄s ꝙ, vxor non diſcedat a viro. Quinta regula eſt: vir debet vxorē ſuā gubernare: & ipſa virū ſuū iuuare. Nā tenetur eam alere: veſtire &c. Contra illos qui comedunt oīa quæ habēt in tabernis: & vxor remanet domi ſiccis dentibus: & etiā vxor debet iuuare virū iuxta illud. Gene. ii. Faciamus ei adiutoriū ſimile ſibi. Sexta regula: vir debet reddere debitū vxori: & vxor viro. i. Corin. vii. Vxori vir debitū reddat: ſimiliter autē viro mulier. Vxor enim nō habet poteſtatē ſui corporis: ſed vir: ſimiliter vir nō habet poteſtatē ſui corporis: ſed mulier. Nolite fraudari adinuicē niſi ex cōſenſu ad tēpus vt vacetis orationi: & iterū reuertimini in idipſum: ne forte tentet vos ſatanas, ꝓpter incōtinentiā vrām. Debent autē abſtinere a coitu cōiuges tpe cōionis: feſtiuitatū: ieiuniorū: cōceptus: & ablactationis pueri: & tpe menſtruorū. Iſtæ ſūt ſex hydrię poſitæ ad purificationē matrimonii. Tertio eſt honorabile mr̄imoniū ex ꝓlis educatiōe. De hoc dicit Dauid ps. cxxvii Filii tui ſicut nouellæ oliuarū .ſ. pulchri morib⁹ ſemp virides virtutibus victorioſi in tribulationibus & tentationib⁹: oleū ꝓducētes in miſerationibus. Equidē habere bonos filios & bonas filias nō eſt ī poteſtate parētū: ſed Dei miſerētis. Legimus enī multos ſanctos patres filios peſſimos habuiſſe: ſicut Abrahā, Iſmael, Iſaac, Eſau, Iacob filios, qui Ioſeph fratrē vendiderūt. Ezechias rex Manaſſem: & ecōtra mali patres habuerūt bonos filios, ſicut Amō Ioſiā. Debent tn̄ pater & mater ſicut nutriūt corpus filii: ita etiā debent animā inſtruere p bonā doctrinā. Et qn̄ quis vxorē accipit: ſecundū Chryſoſtomū debet inueſtigare vitā parētū eius: qa vt plurimū filii in moribus aſſimilātur parētib⁹. Et ſæpius mediatores nuptiarū multa mēdacia dicūt. ſ. ꝙ peſſima iuuēcula dicetur bona, & luſor, & ebrioſus dicetur modeſtus: & ī hoc eſt magnū peccatū. Ideo parētes debēt filios ſuos & filias admonere ut ſint pulchri ī exteriori cōuerſatione remouēdo eos ab īhoneſtis: & aſſuefaciētes eos laboribus & literis: eis ſocietates malas amouēdo ad eccleſiā ſæpe eos ducētes tā filios q̄ filias cōtra illos q filias domi relīquūt ſolas &c. ſæpe eos cū uacāt ī ſocietatē duceē debēt, & ut optimi ſint curare tenenē. Iſtis igiē modis honorabile erit cōnubiū & thorus īmaculat⁹. Et ſic faciēdo & hic hēbitis grām & in futuro gloriā. Ad quā nos ꝑducat Ieſus xp̄s dn̄s nr̄: q cū prē & ſpū ſcō uiuit & regnat p oīa ſec. ſecu. Amē.

¶ In electione alicuius prælati. ſ. Plebani, Archipresbyteri: uel Rectoris alicuius eccleſię: ſermo.

¶ Sacerdos maior illi⁹ eccleſiæ: uel alius cui id cōmiſſū fuerit: cōgregatis electorib⁹ ꝓ electiōe poterit ī fraſcripta uel ſimilia vba ꝓ futurē elcōis celebratiōe exhortatorie electorib⁹ faceē.

NEc qſq̄ ſibi ſumat honorē: ſed q uocat⁹ eſt a dn̄o tāq̄ Aaron. Heb. v. cap. Celebraturi electionē futuri Plebani dn̄i obſeruandiſſimi nō incōgrue uerbū ꝑfatū aſſumpſi: quo clare & euidēter apſs Paulus qualē prælatū debeatis eligere: uobis inſinuat: vʒ talē q hmōi

honorē ambitioſe nō quærat:q ſecūdū uolūtatē Dei ſit:& q ornatus uirtutibus tanq̄ Aarō exiſtat. Non n. huc conueniſtis ut terrenū & corporis vobis eligatis pręfectū:ſed ut paſtorē aïarū uſtrarū mediatorē inter uos & Deū:q uos Deo oïpotēti reddat gratos & acceptos : qui aïarū uſtrarū ſaluti intētus ſit diligēs uitiorū correptor,& uirtutū plātator in uobis exiſtat.Qui doctrina,exēplis,ope & charitate:ad æternā uos ſalutē pducat.Cū igitur ſpūalē patrē eligere:& aïarū ueſtrarū curatorē creare debeatis:tāto magis debetis eniti ad talē electionē:quāto maior & potior aïa corpe exiſtit. Hoc autē facietis:ſi ea quę uobis beatus Apl's pponit:ſeruaueritis,vz ꝙ eligatis nō eū q arrogāter ſibi hāc plebē uſurpare conatur: ſed uirū a Deo uocatū & uirtuoſū:ꝑut dicebat Thema aſſūptū. Neq; qſq̄ ſibi ſumat honorē:ſed q uocatus eſt a Deo tāq̄ alter Aaron.In qb⁹ uerbis tria facit Apl's Primo ambitioſum excludit. ¶ Primo ergo ambitioſum exludit.Sunt.n,qdā:q appetunt. Secundo canonicā inſtitutionē inducit.aliis præponi:nō ut eis proſint:ſed uel ut aliis ſint ſupiores Tertio dignam executionē exprimit,uel ꝓpter diuitias:uel ꝓpter ꝓprias cōmoditates.Hos tales excludit Deus.ꝑs.lxxiiii.Peccatorū confringā cornua.ſ.ambitionis,& exaltabūtur cornua iuſti:& Amos.vi.cap.Nunqdīn fortitudine nr̄a aſſumpſimus nobis cornua?Et ſāctus Leo papa ut habetᷣ: i.q.i. ca. principatus ſic ait.Principatus quē metus extorſit,aut ambitus occupauit:etiā ſi moribus uel actibus ſuis nō offendit:ipſius tn̄ initii ſui exēplo eſt pnicioſus,& difficile eſt ut bono paganē exitu:quæ malo ſunt inchoata principio. Et beatus Auguſtinus ut habetur.viii.q.i.ca. Qui epatū: Locus ſuperior,ſine quo regi populus nō pōt: etſi tenetur & adminiſtretᷣ, ut decet:tn̄ indecēter ap petitur,Propterea ſancti cū eligebātur a populis ad platuras fugiebāt,renuebāt,& acceptare recu ſabāt. Exēplū habemus de ſancto ſanctorū Chriſto dño,q ſciēs ꝙ populus eū uolebat facere regē; aufugit,Ioā. vi. & ſancti Gregorius,Ambroſius,Auguſtinus,& multi alii electionē de ſe factā niſi coacti recipere noluerūt.ut oſtēderēt neminē ꝑ ambitionē ad prælaturā aſſumēdū. Cū igitur in telligatis incōueniētiā ambitionis in prælatis,ſtudeatis talē eligere,qui hoc uitio careat,ut &ipſe & ſuæ & ueſtræ ſaluti cōſulere poſſit,& ſit ut ſeruus fidelis:qui dñi ſui gregē humiliter paſcat, & non ut dñs cleri & populi:qui oēs uelit deſpicere,& ſeipſum extollere. Vnde paſtor eccleſiæ btūs Petrus apoſtolus ueros prælatos admonet dicēs.Paſcite qui ī uobis eſt gregē Dei:ꝓuidētes nō co acte:ſed ſpontanee ſecūdū Deū:neq; turpis lucri grā:ſed uolūtarie:neq; ut dñātes in cleris, ſed for ma facti gregis ex aïo. Et cū apparuerit princeps paſtorū ꝑcipietis immarceſſibilē gloriæ coronā. ¶ Secundo canonicā inſtitutionē:quia a Deo uocatus. Dicitur enim a Deo uocari,q ſecūdū cano nicas inſtitutiones Dei eccleſiæ inſtitnitur. Nam de malis rectoribus Deus dicit.i. Reg. Fecerūt ſi bi regē & nō ꝑ me principē:& nō ꝑ conſiliū meū. Sup quo uerbo beatus Hieronymus ut habetur viii q.i.cap. Audacter. Audacter fortaſſe aliqd dicimus,tn̄ quod ſcriptū eſt dicimus. Nō ſemp prin ceps populo,& iudex eccleſiæ ꝑ Dei arbitriū datur,ſed ꝑut merita nr̄a depoſcūt. Si mali ſūt act⁹ nr̄i,& operemur maligna ī cōſpectu dñi,nobis dantur principes ſm cor noſtrū. Et hoc tibi de ſcri pturis ꝓbabo. Audi nāq; qd dñs dicat. Fecerūt ſibi regē,& nō ꝑ me &c. Et hoc dictū uidetᷣ de Sau le illo,quē utiq; ipſe dñs elegerat,& regē ſibi fieri iuſſerat. Sed qm̄ nō ſm Dei uolūtatē,ſed ſm me ritū peccatoris populi fuerat elect⁹,negat eū ſua uolūtate &cōſilio cōſtitutū. Tale ergo aliqd in telligamus in eccleſiis fieri,ꝙ pro meritis aut in uerbo aut in opere potēs tribuitur rector eccłe. aut ſi malignū faciat ppl's in cōſpectu dñi,& tales pſeuerēt,talis eccleſiæ iudex datᷣ ſub quo famē & ſitim ppl's patiatur, nō famē panis,nec ſitim aquæ,ſed famē audiēdi uerbi dei. Qualis autē eligē dus ſit prælatus, Idē Hieronymus. vii.q.i.ca. Licet ſic dicit. Requiritur ergo in ordināndo ſacerdote populi pñtia. ut ſciant oēs,& certi ſint ꝙ q præſtātior eſt ex oï pplo,q doctior,q ſanctior,q ī oï uir tute emiñtior ille eligitᷣ ad ſacerdotiū. Non igitᷣ eligēdus eſt Plebanus pp pces parētū amicoꝝ &(quod turpe eſt dictu)infamiū pſonarū, ſed pro Dei reuerētia talis eligēdus eſt,q poſſit pplo ꝓ deſſe,cuius uita ꝓbata ſit & laudata,& oïbus eius probitas manifeſta. ¶ Tertio uidere debem⁹ ī ſacerdotē eligēdo dignā executionē.ſ.ꝙ exequatur digne opus Dei,& hoc ibi tāq̄ Aaron;Aarō.n. quadruplici ſigno in uirga oſtenſus eſt,uocatus a dño,ꝑ quatuor illa ſpūaliter habita uidetᷣ qs uoca tus eſſe a Deo in prælatura. ¶ Primū fuit ī uirga germinatio,& intelligitᷣ delinquētiū correctio quæ debet eſſe in ꝑlato. Eſa. xi. Egredietᷣ uirga de radice ieſſe,quod interpretatᷣ zelus. Vnde Aug. xxiiii,q.iii.Corripiāt ur a ꝑpoſitis ſuis ſubditi correptionib⁹de charitate ueniētib⁹ pro culpaꝝ ua rietate diuerſis,uel minorib⁹,uel amplioribus⁹,&infra:paſtoris offm̄ eſt.tā neceſſitas habet ne ꝑ plu res ſerpāt dira cōtagia,ſeparare ab ouib⁹ſanis morbidā; ab illo cui nil eſt īpoſſibile, ipſa forſā ſe paratione ſanandā. ¶ Secūdū ꝙ fuit in uirga Aaron , eſt ꝙ poſtmodū floruit,in quo ſignificatᷣ ho neſta cōuerſatio. Eccle.xxiiii. Flores mei fructus honoris & honeſtatis. Vnde beatus Hieronym⁹ viii.q.i. dicit. Qualis erit ædificatio diſcipuli,ſi intelligat ſe magiſtro eē maiorē? Vñ nō ſolū epi,

preſbyteri, & diacones debet magnopere ꝓuidere: vt cūctū populū cui pſidēt cōuerſatione & ſermone pręeāt: verūetiā inferior gradus vt exorciſtæ & cæteri & oēs oīno, q domui Dei deſeruiūt: qa valde Dei eccleſiā deſtituit: laicos meliores eſſe q̄ clericos. ¶ Tertiū eſt ꝙ virga Aarō frōduit: inquo ſignificaꝛ verbi prædicatio. ps. i. & foliū eius nō defluet. Vnde diſt. xliii. §. i. dꝛ ꝙ innocens abſq; ſermone cōuerſatio q̄tū ædificat eccleſiā exēplo, tāto nocet ſilentio, & eſt btīs Auguſt. & in cap. Sit rectior. Ibidē ide habeꝛ: & ſūt verba Gregorii. ¶ Quartū eſt ꝙ virga amygdalas ꝓduxit in quo notaꝛ cōpaſſio. i. Theſſ. v. ca. Suſcipite infirmos. & Leo papa diſt. lxxxvi. Odio habeanꝛ peccata nō hoīes: corrigantꝛ tumidi: tolerenꝛ infirmi. & viii. q. i. Clemēs: Si tāq̄ oībus pręeſſe volueris, ſingulos ꝓut poteris iuua: & ſingulos releua: q & ſingulorū onus ac ſolicitudinē portas. Ea pp̄ dñi mei obſecro vos vt his & aliis quæ adduci poſſēt cōſideratis: talē eligatis huic eccleſiæ in paſtorē q vobis & ei poſſit ꝓdeſſe & nō obeſſe. Vnde audiatis beatiſſimū Leonē papā dicētē & habeꝛ. lxi. diſt. cap. Miramur, Miramur apud vos tantū: aut p occaſionē tpis impacati: aut p ambientiū pſumptionē, aut tumultū valuiſſe popularē ꝙ indignis qbuſq; & lōge extra meritū ſacerdotale cōſtitutis paſtorale faſtigiū & gubernatio eccleſię cōmitterecꝛ. Nō eſt. n. hoc pp̄ro cōſulere: ſed nocere: nō præſtare regimē: ſed adiuuare diſcrimen. Integritas. n. præſidētiū ſalus eſt ſubditorū: & vbi incolumitas eſt obediētiæ: ibi eſt ſana forma doctrinæ. Quod ſi qbuſlibet eccleſię gradibꝰ ſolicite ꝓuidēterq; curādū eſt: q̄to magis elaborādū eſt: vt ī electione eiꝰ: q̄ ſup oēs cōſtituiꝛ nō erret? Nā totiꝰ familiæ dñi ſtatꝰ & ordo mutabiꝛ: ſi qd regriꝛ in corpore nō inueniaꝛ in capite. Curetis ergo dignū eccleſiæ veſtræ dñi honorādiſſimi & præſtātiſſimi eligere paſtorē: vt cum eo & hic gratiā & ī futuro gloriann adipiſci mereamini. ¶ De ordine celebrandi officii tempore Aduentus.

SCiendū eſt ꝙ ſemper poſt feſtū ſcte Luciæ: īmediate die ſequenti, eſt cōſuetudo agere de feria niſi feſtū ſanctæ Luciæ venerit in ſabbato: qa offm̄ feriæ ſemp trāſferꝛ in diē lunæ ſequētē. Et ſi venerit die dñico: feſtū trāſfertur ad diē lunæ; & tūc cōpleto matutino & laudibus de ſcā, iterū dicantur laudes de feria. vꝫ qnq; pſalmi & qnq; aāæ fer. occurrētis ſine cātu: qbus cōpletis abſq; capl̄o, hymno. ℣. & bñs: & oꝛone: ſed dicto pſa. Laudate dñm de cœlis cū ſua aña. Laudes terminanꝛ fideliū aīæ p miſericordiā Dei requieſcāt in pace. Amē. Qūo autē fieri debeat officiū de illis feriis: q̄ hñt laudes proprias: vſq; ad vigiliā natiuitatis dñi: habes ad plenū in tabula illa. In anno illo in quo natiuitas dñi venerit feria. vi. vel quæ contingit illo anno. ¶ Nota ꝙ ſi feſtū ſcē Luciæ cadit in feria. ii. vel. iii. iiii. v. vel. vi. expleto toto offō, ſcē Lucię in ſecūdis veſperis, & facta cōme. feriæ dñr veſpæ mortuorū: deinde cōpletoriū de ſcā. Poſtea vero noct. cum laudibus defunctorū diciꝛ: & quotieſcūq; fit de feria infra annū. Exceptis tpibꝰ ꝓhibitis: vt habes in rubrica ante offm̄ defunctorū. ¶ Ad matutinū feria. ii. Notandū eſt ꝙ ante inchoationē matutini. primæ, tertiæ, ſextę, nonæ, & veſperarū: ſemp diciꝛ Pꝛ nr̄. & Aue maria ſecretō. Dicto Pꝛ nr̄ & matutinū de btā virgine ſequiꝛ. ℣ Dñe labia mea aperies. ℟ Deus in adiutorium meū intēde. Deinde inuitatoriū. Regē venturū dñm. Venite adoremus. ps. Venite exultemus & diciꝛ p totū aduentū (qñ fit de feria) vſq; ad feriā quartā quatuor tēporū, qa aſſignaꝛ aliud inuitatoriū. vꝫ Prope eſt iā dñs. Poſtea ſequiꝛ hym. Verbū ſupnū ꝓdiēs. Añæ de feria occurrēti illo die. Si ſecūda fuerit feria ad noc. Añ. Dñs defenſor. ps. Dñs illuminatio mea. cū aliis añis & pſal. ſequētibꝰ vſq; ad lau. ℣. Ex ſiō ſpēs decoris eius. ℟. Deus nr̄ manifeſte veniet. Oꝛo Pꝛ nr̄. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. Rño. Exaudi dñe Ieſu Chriſte pces ſeruorū tuorū. Require ordinē iſtarū benedictionū ī matutino primæ dñicæ de aduētu. ℣. Iube dōne benedicere. ℟ Benedictione ꝑpetua. ℟. Amē. Tres lcōnes ſequētes leguntꝛ īfra hebdomadā fer. ii. poſt dñicā. ii. de aduētu. vꝫ de Eſaia ꝓpheta. Lcō. i. Deſolabit dñs lingua. ℟. dñr de relictis dñicæ. ii. pcedētis. ℟ Ecce ab auſtro. Lcō. ii. Oīs babylonis. ℟. Rex nr̄ adueniet. Lcō. iii. Dñs exercituū. ℟. Mōtes Iſrael. Reqre in fer. iii pcedētis hebdomadę. Et eſt ſciendū ꝙ lcōnes ſupraſcriptæ pñt incipere: vt ſupra notatū eſt vel aliter. Sed de Eſaia ſunt. ¶ Ad laudes Nota ꝙ quotieſcūq; ſunt laudes ꝓpriæ uel aña. Expectetꝛ. Ad cāticū fiat de feria. Si autē nō aſſignanꝛ laudes in tabula nec aña ad canticū niſi de pſalmiſta, potes prætermittere offm̄ feriale: & celebrare de ſcō cū cōm feriæ. Ad bñs & ad magnificat, & pro. ix. lcōne diciꝛ homilia illius feriæ occurrētis. ſi adſit: maxime ī quatuor tpibus. itē qñ nō ſūt laudes ꝓpriæ: ſed de pſalmiſta tāiū. & aña cantici ꝓpria aſſignaꝛ: tunc offm̄ feriale celebraꝛ reſpectu añæ cantici: & ad horas diei dñr añæ laudū de dñica pręterita: & nō de pſalmiſta. (& hic modus ſeruatur ſolū in aduētu.) Aliis autē tpibus: laudes dñr de pſalmiſta cū ſuis añis (ſi nō ſūt ꝓpriæ) p ordinē ſicut notatæ ſūt poſt dictū nocturnū vꝫ ps. Miſerere. cū rel. pſal. Cap. Venite aſcēdamus. Hym. Vox clara. ℣. Vox clamātis. ℟ Rectas facite. Ad bñs aña. propria cōpetēs illi feriæ. Dicta aña flexis genibus dñr pces. Kyrie eleiſon. Chriſte eleiſon. Kyrie eleiſ. Oꝛo. Pꝛ nr̄. In matutino: & in veſperis dꝛ aliquātulum

altius

altius p ordinē: vt habes in matutino feriæ quartæ cinerū: exceptis ſuffragiis: &aliis cōmemoratio nibus: q nō dicūtur in aduentu: vt in rubrica primi ſabbati de aductu. Sed oratio dicitur de dñica p terita ad oēs horas (niſi aſſignetur ꝓpria.) & ſi ꝓpria aſſignetur dicit ad oēs horas, pterq in veſp. quia oratio de dñica dicitur: ſine alia aliqua cōme. & ſuffragiis. ℂ Item nota q ad matutinum vi giliæ natiuitatis dñi non dicitur officiū beatæ virginis: nec pro mortuis: nec ad lau. nec ad vllas ho ras dicuntur pces: vt patet loco ſuo: ſed fit officiū ſicut in feſto duplici. ℂ Ad primā. In feriali. die bus de aductu. Dicto. Pater noſter. & Aue maria. ſequit. Deus in adiutorium. Hymnus Iā lucis orto ſydere. añæ dñr de laudib ſi ſunt propriæ: ſi nō ſunt, dicūtur de dñica pcedenti: vt ſupra dictū eſt. ps. Deus in noīe tuo. Beati immaculati. cū reſ. Cap. Pacem & veritatē &c. ℟. breue. Chriſte fili dei viui miſerere nobis. Qui venturus es in mundū. ℣. Exurge xpe adiuua nos. ℟. Et libera nos. ℣. Kyrie el. Chriſte el. Oratio. Pater noſter. ſecre. dr In horis diurnis: vt ſupradictū eſt. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. Credo in deum. ſec. ℣. Carnis reſurrectionem altius. ℟. Vitam æternā amen. ℣. Et ego ad te dñe clamaui. ℟. Et mane oratio mea pueniet te. cū reliquis vt in ferialib' dieb. & vſq; ad Dñe exaudi orationē meā. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ps. Miſerere mei de'. ℣ Domine deus virtutum cōuerte nos. ℟. Et oſtēde faciem tuā. ℣. Dñs vobiſcum. ℟ Et cum ſpiritu tuo. Orō. Domine deus omnipotens: qui ad principium huius diei. p ordinē vt habes ī bre uiario loco ſuo. Ad abſolutiones capituli. Dñe miſerere noſtri. ℂ Ad. iii. poſt. Pater nr. & Aue maria dr. ℣. Deus in adiutorium meū intende. Hymnus. Nunc ſanctæ nobis. Añæ dicunt ſi ſūt propriæ; vel ſicut ſupradictum eſt. ps. Legē pone. cū aliis ſequent. Ca. Ecce dies veniūt. ℟. bre. Veni ad liberandū nos dñe deus virtutum. ℣. Oſtēde faciē tuā: & ſalui erimus. ℣. Timebūt. ℟. Et oēs reges. ℣. Kyrie elei. Chriſte elei Kyrie elei. Oratio, Pr noſter. ſecre. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Ego dixi dñe miſerere mei. flexis genibus p ordinem: vt ſupra in matu. & orone ſi militer. ℂ Ad. vi. Dicto. Pr noſter. & Aue maria. ſequit. Deus in adiutorium meū intēde. Hym nus. Rector potēs. añ. eo ordine. vt ſupra in tertia. ps. Defecit in ſalutare tuū. cum re. pſal. Cap. In dieb. illis ſaluabitur iuda. ℟. bre. Oſtende nobis domine miſericordiā tuā. ℣. Et ſalutare tuū da nobis. ℣. Memēto noſtri. cum ſuis pcibus & oratione vt ſupra. ℂ Ad. ix. Dicto. Pr noſter. & Aue maria. ſequit. Deus ī adiutoriū. poſtea Hym. Rerū de' tenax. a ñ. vt ſupra. ps. Mirabilia tua dñe, cum re. Cap Prope eſt vt veniat. ℟. Sup te hieruſalē orietur dñs. ℣. Et gloria eius. ℣ Dñe deus virtutum. ℟. Oſtende faciē tuā. cum ſuis pcibus: vt ſupra. ℂ Ad veſp. Si die ſequēti ſit de feria. Añæ habentur locis ſuis in pſalmiſta. v3. Si accidit fe. ii. Poſt Pater noſter. ℣. Deus in adiutoriū. primo de añ, deinde de feria. Aña. inclinauit. Etiā ſi ſint añæ pprię ad laudes: tñ ad veſperas dicū tur anę de pſalmiſta. ps. Dilexi quoniā. Credidi propter. cum aliis pſalmis & añis ſequen. Capitu lū. Nō auferetur ſceptrum de iuda. Hym. Cōditor alme ſyderū. ℣. Rorate cœli deſup. ℟. Ape riat terra. Ad magnificat aña. Quæ cōpetit. Dicta aña. poſtea. Kyrie ele. Chriſte el. Kyrie ele. Oro. Pater noſter. aliquātulum altius dr cum ſuis pcibus: flexis genbius: vt ſupra in aliis horis. Oro dr de dñica pterita. Nota q ſi die ſe. ſit de feſto duplici, totum officium ſit de ſcō cum cōme. feriæ tā tū Et ſi ſit de ſctō ſimplici: a capitulo in antea ſit de ſctō cum cōme. feriæ tm. Cōpletoriū dr (qñ ſit de fer.) ſicut in feſto ſimplici addito in pcibus poſt. ℣. Dñe exaudi orationem meā. ps. Miſere re mei. ut habes in cōpleto. iiii feriæ cinerū. Et poſtea pro cōpleta ſolutione officii totius diei poſt ℣. Benedicamus dño. ℟ Deo grās. Benedicat & cuſtodiat nos oīpotens & miſericors dñs, pater & filius & ſpiritus ſanctus. ℟. Amen, in cęteris autē horis, dū pauſatur: poſt. ℣. Benedicamus dño ℟. Deo gratias. Fidelium animæ p miſericordiā dei requieſcāt in pace. ℟ amen. dicatur. Pr no ſter & Aue maria. ſecreto, deinde. Dñs de' det nobis ſuā, ſanctiſſimā pacem. ℟ Vitā æternā amē. & abſolute dicat aña. Alma redēptoris mater. vſq; ad purificationē flexis genibus. ℣. Aue maria gratia plena dñs tecum. ℟. Benedicta, tu in mulieribus: & benedictus fructus ventris tui. Oratio. Deus q de beatę mariæ virginis vtero. & dr hæc oratio vſq; ad vigiliā natiuitatis dñi: deinceps dr oratio. Deus q ſalutis æternæ. vſq; ad purificationē: & ſic terminatur offīn feriale tēpore aductus.

ℂ Ordo ad agendum de feria tempore quadrageſimæ.

ℂ Notandū eſt: q in die ante feriā quartā cinerum: expletis veſperis de ſcō ſine com. feriæ: dicun tur veſperæ mortuorū: deinde cōpletorium. Poſtea vero nocturnū cum laudi. mortuorū Et ordo iſte ſeruat ī eccleſia cathedrali Veronæ, ſed ſcdm ordinē eccleſiæ romanæ, īmediate poſt matuti nū de feria dr de mortuis. Fe. 4. cinerū. vſq; in cœnā dñi: & nullo alio tpe ante inchoationē matu tini abſolute incipit Cāticum graduum tm̄modo in feriali officio: pſalmi ſemp dñr ſedēdo. v3 ps. Ad dñm cū tribularer. Leuaui oculos meos. Lætatus ſum in his. cū reliqs: ſed vltimus pſalmus dr. Ecce nūc benedicite dñm. incluſiue. Orones vero & verſiculi flexis genib. Regre ī breuiario loco

tuo ante feriã.iiii.cinerum per ordinem. ¶ Ad matu.feriæ.iiii.cinerum.Dicto Pater nr̃ ✱ Aue
maria.& matutino beatæ mariæ virginis: ſequitur matutinum de feria. In quo dicitur inuitato℟.
In manu tua dñe. Oẽs fines terræ. ps. Venite exultemus dño. Hy. Rerum creator optime. Añ.
Auertit dñs. ps. Dixit inſipiens in corde ſuo.cum reliquis pſalmis & añis ſequentibus de pſalmiſta
quartæ feriæ. ℣. Deus vitã meã. ℟. Poſuiſti lachrymas. Oro. Pr̃ nr̃. ſecre. ℣. Et ne nos. altius ℟.
Sed libera nos. Benedictio. A vinculis peccato℟ noſtrorũ. ℣. Iube dõne benedicere. Euãgelica le
ctio. ℟. Amẽ. Require oĩa hæc in prima dñica de aduẽtu. Sed lectiones ſunt locis ſuis in fer.iiii.cine
rum.vʒ. Lectio ſancti euangelii ſcdm Matthæum. Lectio.i. In illo tẽpore,dixit ieſus diſcipulis ſuis
Cum ieiunatis inquit. ℟ia dicuntur de relictis dñicæ præteritæ ſ.mouens igitur abrahã tabernacu
lũ ſuum. Bñó. ℣. Iube dõne benedicere. Diuinum auxilium maneat ſemp nobiſcum. ℟. Amen.
Lectio.ii. Manifeſtum eſt his ꝑceptis. ℟. Credidit abrrahã deo. ℣. Iube dõne benedicere. ℟. Ad
ſocietatem ciuium ſupernorũ. Amen. Lcõ.iii. Qui ergo immoderato cultu. ℟. Dũ ſtaret abrahã
ad illicẽ mambre.&c. Te deum nõ dicitur: ꝑſertim in ferialibus diebus. ¶ Ad laudes. Laudes di-
cunẽ de pſalmiſta.ſ.añã. Amplius laua me. ps. Miſerere mei deus:cum reli.pſalmis & añis ibi aſſi-
gnatis p ordinẽ. Capit. Require in feria.ii.pſalmiſtę. Nox ꝓceſſit. Hym. Nox & tenebræ. ℣. Re
pleti ſumus. ℟. Exultauimus. ¶ Hic verſiculus dicĩ quotidie ab hac die vſq; ad dñicã primã.xl.
excluſiue. Añ. Ad bñs. Cũ ieiunatis: dicta añã dr̃ Kyrie el. Chriſte el. Kyrie el. Pr̃ nr̃. Aliquãtulũ
altius in laudib.& veſp.in cæte.aũt.horis dr̃ ſub ſilentio. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera nos a malo.
℣. Ego dixi dñe miſerere mei. ℟. Sana animã meã qa peccaui tibi.p ordinẽ dicunẽ: vt cõtinẽ in
breuiario poſt tertiã,ſed loco ps Miſerere. dr̃ ps. De ꝓfundis.tñ ad matutinũ. In omnib.aliis ho
ris.dr̃ ps. Miſerere. Deinde ſequiẽ ℣. Dñe deus virtutũ cõuerte nos. vſq; ℣. Dñe exaudi orationẽ
meã. ℟. Et clamor meus ad te veniat. ℣. Dñs vobiſcum. ℟. Et cum ſpũ tuo. Oro. Poſtea q̃s dñe
fidelib.tuis &c. Per dñm nr̃m ieſum chriſtũ filiũ tuũ q tecũ viuit & regnat in vnitate ſpũs ſcĩ deus:
ꝑ oĩa ſecula ſeculorũ amẽ.ſequunẽ ſuffragia ſcõrũ in cãtu ſtãdo,& primo cõme: virg.mariæ añ
Sancta genitrix virgo ſemp maria intercede pro nobis ad dñm deũ nr̃m. ℣. Ora ꝓ nobis ſãcta
dei genitrix. ℟. Vt digni efficiamur ꝓmiſſionib.chriſti. Oro. Cõcede miſericors deus,cũ aliis cõ
me.votiuis ꝓ deuotione tua ſicut,de ſcõ Hiero.vel de ſcã Catherina.aut de ſcã Lucia:ſed in fine
vltimæ orationis iſtarũ dr̃.per dñm.cũ. ℣. Bñdicamus dño. ℟. Deo gr̃as. Poſtea fit cõme.de cru-
ce flexis genibus ſine nota. Añ per ſignũ crucis de inimicis nr̃is. ℣. Oĩs terra adoret te. ℟. Pſal-
mũ dicat &c. Oro. præſta nos q̃s. Require poſt laud.feria.ii.in pſalmiſta poſtea de apl̃is añ. Glorioſi
principes terræ, Require in ſab.i.poſt octa.epiphanię. ℣. In oẽm terrã. ℟. Et in fines orbis. Oratio.
Deus cuius dextera.ulti.loco dr̃ de pace añ. Da pacẽ dñe ĩ dieb.nr̃is. ℣. Fiat pax ĩ virtute tua. ℟.
Et abũdãtia in turrib.tuis. Oro. Deus a quo ſcã.in fine terminaẽ. Per chr̃m do.no. ℟. Amẽ. ℣. Fi
delium aĩę p miſericordiã dei requieſcãt,in pace. ℟. Amẽ. Et hic ordo ſuffragiorũ obſeruaẽ in eccl̃ia
cathedrali veronæ. Necnõ & in,nõnullis aliis locis & dignis monaſteriis. Poſt mat.ab hac die vſq;
in,cœna dñi feriali officio dr̃ ſeptẽ pſalmi pniales flexis genib.ſine cãtu ſub añ. Ne reminiſcaris.
cũ letaniis & oronib.ſuis,& in fine vltimę oronis dr̃. ℣. Exaudiat nos oĩps & miſericors dñs. ℟. A
men. ¶ Ad.i.Poſt. Pr̃ nr̃ & Aue maria.dr̃ ℣. Deus in adiutoriũ meũ intende Hym. Iam lucis or
to ſydere. Añ. beati q ambulãt. ps. Deus in noĩe tuo. ps. Beati ĩmaculati. ps. Retribue. Capit.
Pacẽ,& veritatẽ diligit.cũ ſua ℟. Chriſte fili dei uiui &c. Kyrie el. Chriſte el. Kyr.el. Oro. Pater
nr̃.ſecre. ℣. Et ne nos inducas. ℟. Sed libera nos. Symbolũ Credo in deũ. ſecr. ℣ Carnis reſurre
ctionẽ.diciẽ altius ℟. Vitã æternã amen. ℣. Et ego ad te dñe clamaui. ℟. Et mane oratio. ℣. Re
pleaẽ os meũ laude. ℟. Vt cãtẽ gloriã tuã vſq; Redde mihi lætitiã. ℟. Et ſpũ principali cõfirma
me. ℣. Eripe me dñe ab hoĩe malo. vt cõtineẽ in breuiario poſt primã vſq; ℣. Dñe exaudi oronẽ
meã ſequiẽ ps. Miſerere mei deus. Cõpleto pſalmo diciẽ ℣. Dñe deus virtutum. vſq; ℣. Dñs uo
biſcum. ℟. Et cum ſpiritu tuo. Oratio. Dñe deus oĩpotẽs qui ad principium huius diei. Poſtea
dicitur officium de dña.ſ.prima.& pretioſa. ¶ Ad abſolutionem. Cap.ſ. Dñs autem dirigat corda.
Iſta lectio diciẽ vſq; ad dñicã primã ſequẽntẽ quadrageſimæ excluſiue: qa feria.ii.ſequẽti aſſigna
tur propria lectio.ſ. Quærite Dominum. Finito officio diciẽ añ flexis genibus Salue regina ma
ter miſericordiæ. ℣. Dignare me. ℟. Da mihi Oratio Omnipotens ſempiterne deus,qui glorio
ſę virginis. Hæc añ Salue regina. dicitur a uigilia purificationis vſq; ad completorium ſabbati ſã
cti incluſiue: exceptis tribus,diebus: vʒ. feria.v.maioris hebdomadæ, & vi.& ſabbato ad matu.& ad
omnes alias horas,non diciẽ. Quia nõ datur ſalutatio virgini mariæ his tribus diebus ſupradictis:
ſed reſumitur ad veſperas & ad cõpletoriũ ſabbati ſancti tantũ. ¶ Ad tertiã poſt Pater noſter &
Aue maria diciẽ ℣. Deus in adiutorium meũ. Hym. Nunc ſancte nobis ſpũs. Añ. Deduc me do

mine. ps. Legem pone. ps Memor eſto. ps Bonitatē. Capitulum. Sana me domine.cū ſuis reſpō ſoriis breuibus. v3. Sana animam meam:quia peccaui tibi. ℣ Ego dixi dñe miſerere mei.cum reli qs ſequētib. Kyerie el.Chriſte el.Kyrie el. Oro. Pater noſter. ℣ Et ne nos. ℟ Sed libera nos a ma lo. ℣ Ego dixi dñe miſerere mei. Sana animam meam quia peccaui tibi. per ordinem vſq; in finē: vt dictū eſt in matutino. Oratio. Præſta,q̄ſumus dñe,fidelibus tuis. Dicto. Benedicamus domino. dicitur tertia beatæ virginis. ¶ Ad ſextam Poſt Pater noſter & Aue maria.dicitur ℣. Deus in ad iutorium meum intende. ℟. Dñe ad adiuuādū me feſti. Hymnus. Rector potens. Aña. Adiuua me. ps. Defecit in ſalutā. ps Quomodo. ps. Iniquos. Capitulum. Alter alterius.cum ſuis reſpon ſoriis breuibus. v3 ℣ Benedicā dominum in omni tempore. ℣. Dñs regit me. ℟ In loco paſcuæ. Kyrie el.Chriſte el.Kyrie el. Oratio. Pater noſter.cū ſuis p̄cibus. Ego dixi dñe miſerere mei vt ha bes antea poſt tertiā, oratio. Præſta,q̄ſumus domine,fidelibus. vt ſupra & poſtea ſexta de domina. ¶ ad nonam. Poſt Pater noſter & Aue maria.dicitur ℣. Deus in adiutorium meum intende. ℟. Dñe ad adiuuandū. Hym. Rerum deus. Aña. Aſpice in me. ps. Mirabilia teſtimonia tua: ps Cla maui. ps. Principes pſecuti. Capitulum Empti enim eſtis pretio magno:cum ſuis reſponſoriis. v3. ℣ Redime me domine. ℟ Pes enim meus. ℣. Ab occultis meis. ℟. Et ab alienis parce Kyrie el. Chriſte el,Kyrie el. Oratio, Pater noſter. ℣ Et ne nos. ℟. Sed libera nos. ℣. Ego dixi dñe miſe rere. vt ſupra poſt tertiam oratio. Preſta quæſumus dñe. ut ſupra Poſtea ſequitur.ix.de dña. ¶ Ad ueſperas Si die ſequenti fit de feria.i.feria.v. Veſperæ dicuntur hoc modo. v3. Poſt Pater noſter. di citur ℣. Deus in adiutoriū meum. ℟. Dñe ad adiuuandū me feſtina.& prius dicunt̄ veſperæ bea tæ virginis.deinde feriæ.v3. aā. Non confundetur. ps. Niſi dñs ędificauerit.cum reliquis pſalmis & antiphonis de pſalmiſta. Capitulum. Benedictus deus & pater dñi noſtri ieſu chriſti: Hym. Cœ li deus ſanctiſ. ℣. Dirigat̄ dñe oro. ℟. Sicut incen.verſi.iſte.ſ.Dirigat̄ dicit̄ ad veſperas tam in do minicis q̄ in ferialibus diebus à dñica prima poſt octauam epipha. vſq; ad dñicā primā xl.excluſi uè. Ad magnificat aña. Theſaurizate vobiſ.dicta aña flexis genibus dicunt̄ preces.Kyrie el.Chri ſte el.Kyrie el.vt antea dictū eſt. Oro. Inclinantes ſe domine.cū reli. Commemo.votiuis in can tu ſtando ut in matu.His dictis dicunt̄ ſuffra.flexis genibus ſine nota;vt dictū eſt in mat. v3 de cru ce,de apl̄is.de pace. Et dicūtur vſq; ad veſpe.ſabbati ante dñicam de paſſione excluſiue:ſcdm rubri cam ibi deſcriptā, ¶ Ad completoriū. Cōpletorium dicitur (qñ fit de feria) ſicut conſuetum eſt ī feſto ſimplici.ſed in precibus poſt. ℣. Dñe exaudi orationem. ℟ Et clamor. ſequit̄ ps. Miſerere mei,flexis genibus. Dicto ps.ſequit̄ ℣. Dñe deus vir. ℟ Et oſtende fa. Oro Viſita q̄s dñe, Dicto Benedicam⁹ domino. Sequitur benedictio.v3. Benedicat & cuſtodiat nos oīs & miſericors dñs pa ter & filius & ſpūs ſctūs. ℟. Amen ſequit̄ aña flexis genibus.Salue regina mater miſericordiæ. ℣. Dignare me. ℟. Da mihi virtutē. Oro. Omnipotēs ſempiterne deus q glorioſæ virginis. ut ſupra. ¶ Feria.v.ad matutinum. (ſi fit de feria)fe.v. Offm̄ feriale agit̄ reſpectu huius rñſorii.ſ.Dñe puer meus. Dictis gruadualibus:& ma.de dña,ſequitur inui. Dñm q fecit nos. Venite adorem⁹. ps. Ve nite exulte. Cap. Nox aſtra tenl. Aña. Dñe deus in adi ps Saluū me. cum rel. pſal.& añis ℟. ℣. Gaudebunt labia mea. ℟. Et anima mea. Oratio Pater noſter. ℣. Et ne nos ℟. Sed lib. Exaudi dñe ieſu chriſte. ℣ Iube dōne benedicere, Euāgelica lectio. Lectiones habes loco ſuo: i. ℟. Dñe puer. ii. ℟. Tentauit deus abr. iii. ℟. Angelus dñi. ¶ Ad laud. aña. Tibi ſoli peccaui. ps. Miſere re mei deus.cum reli,pſal.& añis ſeque, Cap Nox præceſſit.vt habes in. ii. noc. Hymn. Lux ece ce. ℣. Repleti ſu. ℟. Exultauimus. Aña.ad bñ Dñe puer meus iacet pa. Kyrie.Chriſte.Kyrie el. cum ſuis precibus añtedictis:vt in mal.iiii.fer.cinerū. Oratio. Inclināntes ſe dñe.cū reli.cō.&ſuffra giis vt ſupra in fer.iii.cinerū. Et ſic fit quotieſcunq; aſſignat̄ ℟.propriū. Ex cōſuetudine fit offm̄ fe riale(niſi feſtū dup. vel ſolēne occurrerit tali die) q agit̄ de feſto. duplici vel ſolēni cū cō. fer. in ueſp.& mat. Ad bñs:& ultima lcō de hom.fer.ſi aperit p totā.xl.i.iii.vi.ix.dñr ſicut ſupra dictū eſt, ¶ Nota q fer,iiii.cinerū ſemp fit offm̄ feriale,& ſi feſtū duplex acciderit in dicta,iiii.fe,feſtū trāſ fert̄,ut in rubrica dñi noſtri papæ Clementis. vi.de menſe februarii in. ii. notando, ¶ Modus iſte ſupradictus ſeruat̄ quotieſcūq; fit offm̄ feriale p totā. xl. vſq; in cęnā dñi:exceptis capitulis añis p horas ver.& ℟iis breuib.ſupradictis,qa mutant̄ in fe.ii. pxime ſequēti : qa ibi alia ppria capitu. hym.añæ p horas. ℣li.& ℟ia bř. aſſignant̄. v3 ad noc. Hym. Ex more docti miſt. Ad laudes cap. Clama ne ceſ. Hym. Iā chriſte. ℣. Angelis ſuis. ℟. Vt cuſtodiāt. Ad.i.aña. Viuo ego, Ca pacē & veritatē. Ad abſolutionē cap. Quærite dñm. Ad.iii. aña Aduenerūt. Cap. Conuertimini. ℟ bre. Ipſe liberauit me. Ad. vi. aña. Commendemus nos. Cap Derelinquat impius. ℟. bre. Scapulis ſuis. Ad.ix.aña Per arma iuſtitiæ. Cap. Frange eſurienti. ℟.bre. Scuto circundabit te. Ad veſperas (ſi fit de feria) Aña. Inclinauit. ps Dilexi quoniam cum reliquis cap. Inter veſti Hymnus Audi

i

benigne. ℣. Angelis. Añ ad magnificat q̄ cōpetit & nō mutanť ſupradicta capitula vſq; ad dñicā de paſſione in ferialibus diebus excluſiue: a dñica vero de paſſione uſq; ad fe.iiii. maioris hebdē aſſignātur loco ſuo aliæ añæ, capitula, hym, ℣ & ℟. bre. ℂ Itē nota φ ſabbato ſupra dicto añ dñicā de paſſione, vſq; ad ſabbatū poſt diē pētecoſtes nō fit aliqua com. de apoſtolis nec de pace, neq; de cruce, ſed de die tm̄, tā in feriis q̄ in dieb. feſtiuis vt patet loco ſuo. ℂ De officio feriali a dñica ī albis vſq; ad pēte. ad matu. fe.ii. Dicto. Pr̄ nr̄ ℣ Aue maria, & mat. btē virginis mariæ qđ dr̄ ab hac die vſq; ad vigil. pēte. poſtea ſequiť inuit. fer. Alle. alle. alle. ps. Venite exulte. Hym. Rex æterne dñe. Añ. alle. ps. Dñs illuminatio mea. cū reli. de pſal. expleto noc. diciť añ. Alle. alle. alle. ℣. Surrexit dñs. ℟. Qui pro nobis. Oro. Pr̄ noſter. ſecre. ℣. Et ne nos. ℟. Sed libera. ſequiť benedictio. Exaudi dñe ieſu chriſte. Require in prima dñica de aduentu. ℣. Iube domne benedicere. ℟. Benedictione ꝑpetua. ℟. Amē. Lectio.i. De actibus apoſtolorū. In dieb. illis exur. peť. in me. fra. vel aliter pōt incipere: ſed de actibus apſorū ſunt. ℟. Ego ſum vitis vera & vos pal. Reqre in fe.4. oct. paſchæ. cū reli. ꝑ ordi. ſicut ꝓcedēti hebdā. ℣. Iube domne bñdi. ℟. Vnigenitus dei filius. ℟. Amen. Lcō.ii. Oportet ergo ex his viris q nobiſcum. ℟. Surrexit paſtor bonus. ℣. Etenim paſcha Gloria pa. ℣. Iube domne benedicere. ℟. Spūs ſancti grā. Lcō.iii Et dum cōplerenť dies pēteco ſteſterāt oēs diſcipuli. Tu autē. iii. ℟. nō dr̄, ſed Te deū cantať. Et quotidie diciť vſq; ad oct. pēte. vt hēs in rubrica in fer.ii. poſt dñicā reſurre. ℂ Ad lau. añ. Alle. cū reli. vt ſupra in dñica in albis. ps. Dñs regna. deco. ps. Iubilate. ps Deus deus meus. Dicunť decē. Alle. Añ. Surrexit chrs. ps. Benedicite. Añ. Alle. alle. alle. Añ. Laud. do. de cœlis. Cap. Chrs reſur. Hym. aurora lucis. ℣. In reſurrectione tua. ℟. Cœli & terra. Ad bñs añ. Surgēs ieſus mane. ps. Benedictus dñs de⁹ iſrael. Oro. Præſta q̄s oēs: vel q̄ cōpetit. Poſtea cōme. de cruce añ. Crucifixus. ℣ Dicite in nationib. ℟. Quia dñs. Oro. Deus q pro nobis. ꝓces non dñr in ferialib. dieb. ad mat. nec ad. iii. vi. ix. & veſ. vſq; ad pēte. excepta prima & cōpleť. in qbus dñr ꝓces vt in feſto ſimplici, Offm̄ mortuorū nō dr̄ a fe.iiii. maioris hebdæ vſq; poſt octa. pēte. ℂ Ad primā hym. Iam lucis orto ſydere. Añ. Alleluia. ps. Deus in nomine tuo. ps Bt̄i immacu. ps Retribue. Añ. alle. alle. all. Cap. Regi ſeculorum. ℟. bre. Chriſte fili dei. cum reli. verſi. & precibus vt ſupra notatum eſt ꝑ ordinē in dominica in albis &c. Ad abſolutionē cap. Si cōſurrexiſtis cum chro, & dr̄ vſq, ad aſcenſionem tam in dñicis q̄ in ferialibus diebus: niſi feſtum occurrat. ℂ Ad. iii. hym. Nūc ſanctæ. Añ. Alleluia. ps. Legem pone &c. cum reli. pſal. añis. Alle alle. alle. alle. Cap. Chriſtus reſur. ℟. bre. Surrexit dñs de ſepul. alle. alle. ut ſupra loco ſuo in dñica preterita: oratio vt in matu. ℂ Ad vi. hymn⁹ Rector po. Añ. Alleluia. ps. Defecit cum reli. pſal. añ: tres. Alla, alle. alle. Cap. Chriſtus reſurrexit. ℟. bre. Surrexit dñs vere, alle. Oro. vt ſupra. ℂ Ad. ix. hym. Rerū de⁹. Añ. Alle. ps. Mirabilia teſtimonia. cū re. añis quatuor. Alla. alle. alle. alle, Cap. Chriſtus ſemel pro pcīs. ℟. bre. Gauiſi ſunt diſcipuli. Oro. vt ſupra. ℂ Ad veſp. añ Alleluia. ps. Dilexi qm̄. ps. Credidi, ps. Laudate dñm oēs gē. ps. Ad dñm cū. trib. ps. Leuaui oculos. Añ. Alleluia alle. alle. Cap. Chriſtus reſur. Hym. Ad cœnā agni ꝓui. ℣. Mane nobiſcū. ℟. Q̄m aduelperaſcit. Ad magnifi. añ. Pax uobis ego ſum. Oro vt ſupra in dñica preterita. poſtea cōme. de cruce añ. Crucē ſanctā ſubiit. ℣. Dicite in nationibus alleluia. ℟. Quia dñs regnauit a ligno alleluia. Oro. Deus q pro nobis filiū. Sciendum eſt φ inuitatoriū & capitula ſupradicta non mutantur in ferialibus diebus vſq, ad aſcenſionē. Si die ſequenti fit de ſancto ſimplici a capitulo in antea fit de ſācto. Si fit de duplici feſto totū fit de dup. ſine aliqua cōme. ℂ Cōpletorium dicitur quotidie ſicut in feſto ſimplici (niſi ſit dup.) Sed in fine benedictionis. v. Benedicat & cuſtodiat nos. vt ſupra ſequē. hæc añ. Regina cœli lætare alle. & dicitur ſtādo a feſto paſchæ reſurrectionis dñi uſq; ad ſabbatū ſanctæ trinitatis. ℣. Gaude & lætare virgo maria alle. ℟. Quia reſurrexit dñs alle. Oro. Deus qui per reſurrectionē filii tui dñi noſtri Ieſu Chriſti mūdū lætificare dignatus es: tribue nobis q̄ſumus, vt per eius venerabilē genitricē mariā: ꝑpetuæ capiamus gaudia vitæ: ꝑ eundē chriſtum dñm noſtrum. ℟ Amē. Sed aliq̄ eccleſiæ aſſumunt Salue regina. in vigilia aſcēſionis in primis veſperis. ℂ De mēſe Septem. ℂ Tabola ſpecialis ſuꝑ hiſtorijs q̄ ponunť de menſe ſebtēbris: qñ ipſe mēſis habet qinq; dñicas, qđ nunq̄ accidit: niſi qñ C vel D, vſ ꝑ literis dñicalibus currunt. Tūc in ipſa dominica. v. ponitur hiſtoria. Eſther. & in ueſperis ſabbati ꝓcedētis dicitur. Ad magnificat añ. Dñe rex omnipotens in ditione tua, eſcta ſunt poſita: vt patet in rubrica baſilicēſi, de menſe auguſti, Si accidit in iſto mēſe officium feriale, officium ſic ordinať. Præcedenti die finiunť totaliter veſperæ de ſancto ſine cōme. feriç ſequētis, quia nunq̄ fit cō. de feria niſi in aduentu: & xl. Sed tātū cōme. de dña & de apoſtolis & de pace & aliis votiuis: vt infra annū (niſi eſſet feſtum dup.) Poſtea dñr veſperæ mortuorum & completoriū de ſancto, & nocturnū mortuorum cum ſuis laudibus: ſine cantico graduū. & ſeptē pſalmis pnīalibus: qa nullo alio

tempore dicuntur:niſi tantum in Quadrageſima:vt ſupra dictũ eſt. ¶ Ad matutinũ. Dicto matutino beatæ virginis Mariæ dicitur matutinũ de feria occurrenti. Omnia dicuntur de pſalmiſta: Inuitatorium,hymni,añę,pſalmi & verſiculi. Lectiones leguntur de hiſtoria Iudith. vel Eſther. Lege rubricã de hiſtoriis Septẽbris;& non errabis:legendo vel diuidendo illas ſex lectiones in tres: cum ſuis reſponſoriis ſequentibus.videlicet Cõforta me rex.&incipiť a ſecũdo reſpõſorio:qa infra hebdomadã nunq̃ incipitur a primo,ſed a ſecũdo:vt in rubrica contineť infra octauã Epiphaniæ. ¶ Ad laudes. Dicto Deus in adiutorium.añã.pſal.hym. ℣. Añã. Ad benedictus dicuntur de pſalmiſta.vʒ de feria occurrẽti. Cap̃ Nox præceſſit. ℣. Repleti ſumus ℟. Exultauim⁹. Require in pſalmiſta in.ii.noctur.añã. Ad bñdictus de pſalmiſta occurrẽtis. Expleta añã dñr preces flexis genibus. Kyrie ele Chriſte ele. Kyrie ele. Pater nr̃.cum reli.vt ſupra in matuti.quartę ferię Cinerũ, Oratio dicitur de dñica p̃terita:poſtea de ſancta Maria. Añã Sancta Dei gen.cum aliis votiuis:& de Cruce:vt ſupra relatũ eſt in fer.iiii.Cinerũ. ¶ Ad primã. Primã,tertiã,ſextã,nonã,veſp. & cõ. oĩa dñr p ordinẽ:vt ſupradictũ eſt in fe.iiii.cinerũ:ſed in fine dr̃ hæc añ. Aue regina cœ: ℣. Ora p no. ℟. Vt digni ef. Or. Cõcede miſericors De⁹.flexis genib.à ſabbato ſcẽ Trinit.vſq; ad aduẽtũ.

¶ Ordo ad agendum de feria infra annum.

¶ Siquis voluerit agere de feria infra annum à dñica i.poſt Pẽteco.vſq; ad aduentũ:& poſt octauam Epiphaniæ vſq; ad Septuageſimã Hic modus ſeruetur. Dicto officio ſancti in ſecũdis veſpis ſine alia cõme.feriæ ſequẽtis:dñr veſperæ mortuorũ:& cõplet.& noctur.mortuorũ cum ſuis lau. ¶ Ad matutinũ. Dicto Pater nr̃ & Aue maria:& matutino de domina.ſeqtuť matut.de fer.& dicitur vt habes antea in fer.iiii. cinerũ. Excepto ꝙ lectiones & ℟ia ſunt locis ſuis de die in diẽ:vt competit infra hebdomadã. Oratio dicitur de dñica prȩterita : & dicitur ad oẽs horas diei:cũ ſuis precibus,& cõme. & ſuffragiis.vt ſupra in fer.iiii.Cinerum notata ſunt.Poſtea dñc prima,tertia,ſexta,nona,veſpe.& cõple.oĩa per ordinẽ.vt ſupra in fer.iiii. Cinerũ cũ ſuis precibus,& nõ errabis, ſed in fine officii dr̃ flexis genibus hæc añã. Aue regina cœ.vt ſup. Declaratio maioris rub.i. Aduẽtus dñi:ad inſtruendos parum prouectos in diuinũ officiũ celebrãdo ſecundũ Eccleſiã Romanã.

¶ De maiori cum duplici minori in ſecundis veſperis.

¶ Duplex maius cum duplici minori:totum de maiori cum comme.de minori:& ita obſeruatur vbiq, locorũ in eccleſia maiori Veronæ:& in nõnullis aliis cõuẽtibus & dignis monaſteriis Venetiarũ, q̃uis ſint aliqui cõtradicẽtes qui aſſerũt,& dicunt:ꝙ cõditor rub.i.aduẽtus dñi &c.nõ diſtinxit hãc particulã de maiori cum minori dup.q̃uis nõ diſtinxerit nec fecerit mẽtionẽ: niſi de dup. minori:an præcedat,an ſequatur maius dup an minus dup.tñ exẽplũ habemus à ſimili.vt in feſtiuita.dñi ſabaoth.& virginis Mariæ: Ioãnis Bap.apoſtolorũ Petri & Pauli:quæ ſunt maiora dup.q̃ hñt tam primã q̃ ſecũdã vt ſupra totaliter:etiã ſi aliud feſtũ dup. ĩmediate ſequereť vel p̃cederet: vt patet ad plenũ.v.regula Baſilieñ de feſtis totius anni ac de naturis ipſarũ:& ego(ſaluo meliori iudicio)vt ſupra cenſeo. Ratio eſt:qa maius lumẽ offuſcat minus:& ſicut dup. minus p̃cedit ſemidu.& ſemid.ſimplex.& ſimplex feriã,Seqtur,ꝙ duplex mai⁹ debet p̃cedere dup.mi.vti ꝓbatũ ẽ.

¶ De feſto duplici minori cum duplici minori in ſecundis ueſperis.

¶ Duplex minus cum duplici minori.Cap̃ de ſequenti.& cõme.de præcedenti,
Duplex cum dominica:totum de duplici.& cõme.de dominica.
Duplex cum ſolenni,vel propriis reſponſoriis:totum de duplici.& cõme.de ſequentibus
Duplex cũ octa.ſemiduplici.Cap̃.de octa,& cõme,de ſimplici,ſicut in cõme. ſancti Pauli ſequente octa.ſancti Ioannis.
Duplex cum ſimplici:totum de duplici:& cõme.de ſimplici.

¶ De dominica in ſecundis veſperis.

¶ Dominica cũ feſto duplici:vel octa.totũ de duplici:& nihil de dñica,præterq̃ in aduẽtu,&.xl.
Dominica cum octa.Cap̃.de ſequenti;& cõme, de dominica.
Dominica cum ſolenni generaliter in terris vel locis.Cap̃.de ſequentibus cum cõme.dominicæ.
Dominica cum feſto proprii reſponſorii.Cap̃.de ſequenti:& cõme.de dominica.
Dominica cum feſto ſimplici:totum de dominica.& cõme de ſequenti,
Dominica cum feria totum de dominica:& nihil de feria niſi in aduentu.&.xl.

¶ De feria in ſecundis veſperis.

Feria cum feſto duplici:totum de duplici & nihil de feria:niſi &c.vt ſupra.
Feria cum feſto ſolenni generaliter in terris vel locis vel propriis reſponſoriis. Cap̃. de ſequentibus,& nihil de feria niſi,&c.
Feria cum dominica. Cap̃. de dominica:& nihil de feria uel ſabbato.

Feria cum feſto ſimplici:cap.de ſequenti:& nihil de feria niſi &c.
Feria cum feria:totum de feria hodierna:& nihil de craſtina.

De feſto ſolenni in ſecundis veſperis.

Solenne cum duplici. Totum de duplici;& nihil de ſolenni.
Feſtum ſolenne cum feſto ſolenni:cap.de ſequenti:& cōme.de hodierno.
Solēne cum dominica,vel octaua ſemiduplici. Capitulum de ſequentibus:& cōme. de hodierno.
Solenne cum ſimplici feſto,totum de ſolenni:& cōme.de ſequenti.
Solenne cum feria:totum de ſolenni:& nihil de feria.

De feſto proprii reſponſorii in ſecundis veſperis.

Feſtum proprii reſponſorii cum feſto duplici totum de duplici,& nihil de præcedenti.
Feſtū ꝓprii reſpōſorii cū feſto ꝓprii reſpōſorii vel oct. Cap. de ſequētibus:& cōme.de pcedenti.
Feſtum ꝓprii reſponſorii cum feſto ſolenni generaliter in terris vel locis. Capitulum de ſequenti bus:& cōme.de præcedenti.
Feſtū proprii reſponſorii cum feſto ſimplici:totum de propriis reſponſoriis:& cōme.de ſimplici.
Feſtum proprii reſponſorii cum feria:totum de feſto proprii reſponſorii:& nihil de feria.

De octauis ſemiduplicibus in ſecundis veſperis.

Octaua ſemiduplex cum feſto duplici:totū de duplici:& nihil de octaua præcedenti: ſicut de octa ua Epiphaniæ,& reſurrectionis Domini ſequente duplici feſto.
Octaua ſemiduplex:cum octaua ſemiduplici. Capitulum de ſequenti:& cōme. de præcedenti.
Octaua ſemiduplex cū feſto ſolēni generaliter ī terris,vel locis. Ca.de ſequētib⁹:& cōme: de oct.
Octaua ſemiduplex cum feſto proprii reſpōſorii:vel dñica. Cap de ſequētibus: & cōme. de octa.
Octaua ſemiduplex cum feria:totum de octaua:& nihil de feria: niſi.&c.

De feſto ſimplici in ſecundis veſperis.

Simplex cum duplici:totum,de duplici:& nihil de ſimplici.
Simplex cum feſto ſolenni generaliter ī terris vel locis. Cap de ſequentibus:cū cōme.pcedentis.
Simplex cum propriis reſponſoriis:vel dominica Cap.de ſequentibus:cum cōme. præcedentis.
Simplex cum ſimplici:vel octaua ſemiduplici. Cap:de ſequentibus:cum cōme.præcedentis.
Simplex cum feria:totum de ſimplici:& nihil de feria:niſi &c.

De tribus octauis maioribus.

Notādū eſt ꝙ ſūt tres octauę dñi ſabaoth:infra q̄s nō fit de aliquo alio feſto duplici maiori vel mi nori:q̄ ēt ſoleni in terris vel locis:vȝ octaua Epiphaniæ;octa.reſurrectiōis dñi:& oct. pētecoſtes.

De ſex octauis.

Itē notādū ꝙ infra ſex octauas infraſcriptas: vȝ infra octauā corporis Chriſti, Apoſtolorū Petri & Pauli. Viſitationis, Aſſumptionis, Natiuitatisq; virginis Mariæ:& omniū Sāctorū: Agitur de feſtis duplicibus tm̄ præterq̄ infra octauā Aſſumptionis btē Mariæ infra quā fit de octaua ſancti Laurē tii propter rubricā ſpecialē ibi deſcriptā. In reliquis vero oct. vȝ oct. Aſcenſionis Ioānis Baptiſtæ, Laurentii, Natiuitatis Domini:fit de quocūq; feſto tā ſimplici,q̄ duplici infra eas occurrentibus.

De feſtis ſolennibus in terris vel locis.

Notādū ꝙ feſtū ſolēne in aliqb⁹ terris vel locis:illud eē dr̄ qd in ciuitatib⁹,villis vel locis celebraē à ſacerdotibus,& mœchanici ob reuerētiā illius feſti de cōſēſu,ſeu approbatiōe epi ceſſāt ab ope mœchanico. Sed feſtū ſolēne gnal̄r eſt ſicut ſcī Antonii, Sebaſtiani, Catherinæ; Nicolai,& Luciæ.
Feſta proprii reſpōſorii ſunt illa quę habēt vnū,duo, vel tria ℞ia ꝓpria ad plus ſicut ſūt iſta:vȝ ſanctorū Clemētis, Luciæ, Ioānis,& Pauli, Mariæ Magdalenæ, Decollationis ſancti Ioānis. Bapt.

De officio beatæ Mariæ:quando non dicitur in choro.

Officiū beatæ virginis Mariæ:nō dr̄ in choro:vt in rubrica,cōtinet ante offm̄ eiuſdē btē virginis
A dicto completorio ante vigiliam natiuitatis Domini:vſq; poſt octa. natiuitatis eius.
A dicto completorio ante vigiliam Epiphaniæ: vſq; poſt octauam eius.
A dicto completorio quartæ ferię maioris hebdomadę : vſq; ad veſpe. ſabbati in albis excluſiue.
A dicta nona in vigilia Pentecoſtes:vſq; poſt octauam.i.poſt feſtum ſanctæ Trinitatis.
Item per octauas beatæ virginis Mariæ:videlicet Aſſumptionis, Natiuiatis,& Viſitationis eiuſdē.
Et quotieſcunq; officium duplex celebratur.

Regula ad inueniendum Paſcha reſurrectionis:& alia feſta mobilia:breuis & infallibilis.

Notādū eſt ꝙ de menſe Martii ſemper die, viii. repetitur hoc feſtum Perpetuæ & Felicitatis, & poſt feſtum prædictum,& nota quod dico poſt feſtum: Accipe aureum numerum occurrentem illo anno:& tres literas Dominicales:ibi erit reſurrectio Domini: & hæc regula nunquam fallit.

A die Paſchæ vſq; ad diem Septuageſimę incluſiue retro numerando. Accipe decē literas Dominicales ibi erit Septuageſima.

A die Septuageſimæ: vſq; ad diem Cinerum incluſiue recte numerando ſunt tres dominicæ: & in die mercurii ſequente erit feria quarta Cinerum.

A die Reſurrectionis ad diem Aſcenſionis. Accipe ſex literas Dominicales: die iouis ſequente incluſiue ibi erit Aſcenſio Domini.

A die Aſcenſionis vſque ad diem Pentecoſtes incluſiue ſunt dies vndecim die dominico.

A die Pentecoſtes vſq; ad diem Corporis Chriſti incluſiue ſunt dies duodecim in die iouis.

¶ Ad inueniendum dominicam primam Aduentus,

¶ Omiſſo feſto natiuitatis Domini retro numerando, Accipe quatuor dominicas, & ipſa quarta dominica ſemper eſt prima aduentus: & nunquam hæc fallit regula.

¶ Excuſatio Authoris ad Lectorem.

¶ Cū legeris Tyro has breues regulares rubricas q̄ſo ve illas dextera: & nō læua manu accipias: q̄a q̄cq̄d amicus dat: placido vultu (& ſi plenē laudare nolueris) eſt accipiēdū: nō aūt dente canino lacerādū. Hoc ideo onus libenti aīo aſſumpſi: vt minus prouecti ad diuinū officiū celebrādū facilius introducantur: & ad laudem Dei: cui ſoli laus, honor, & gloria, in ſecula ſeculorum. Amen.

ACcipite Reuerendi Patres; & Domini ſacerdotes tandē poſt lōgam expectationē & plura tēporū ſpatia Sacerdotalē librū: tripartitū per venerabilē Patrē Fratrē Albertū Caſtellanū Venetū ordinis Prædicatorū profeſſio ē: ſummis laboribus, vigiliis, & expenſis collectū, elaboratū; ad finē peroptatū perductū & conſummatū: in quo ſine labore & multorū librorū reuolutione concluſiua, ſūmatim, clare, & dilucide quæ ad officiū ſpectare & cōuenire dignoſcūtur, collecta, digeſta, probata & approbata eſſe noſcuntur: vt nil ſacerdoti curam animarū gerenti aliūde perquirere ſit neceſſe. In prima ſiquidē parte ſacerdos quilibet qualiter viuere: quid diſcere: quidúe docere debeat ecclesiaſtica ſacramēta: & illis annexa & acceſſoria qualiter conficiēda, miniſtrāda, exercēda, & cōſeruāda ſint luce clarius īueniet: ita vt nil neceſſariū opportunūq; eius miniſterio ſit prætermiſſum. In ſecūda benedictiones diuerſę ad ſacerdotē non epm pertinentes: in magno numero aſſignātur. In tertia & vltima parte ritus proceſſionū tam ordinariarū q̄ extraordinariarū pleniſſime exarantur. Adiunguntur inſup Tractatus cōputi eccleſiaſtici: cum exorciſmis & cōiurationibus dæmoniacorū; & contra tēpeſtates ingruentes. Nouiſſime ad aliquorū inſtātiā qdā breues ſermones per ſacerdotē ad populū habēdi in aliq̄bus ſolēnitatibus: & tpe cōtractus nuptiarū, & electionis Plebani. Quæ oīa clarius in repertorio libri ante eius principium poſito patebunt. Hæc omnia Patres Reuerendi in hoc uolumine congeſta, & aggregata inuenietis: non modo ſecundum ſacroſanctam Romanam Eccleſiam: ſed etiā aliarum Eccleſiarum ritum ordinata. Quæ ſi veſtris Reuerendis. P. grata & accepta erunt, Deo bonorum omnium largitori immortales reddite & exhibete gratias: & Alberti Caſtellani Veneti ordinis Prædicatorum filii veſtri, qui tantum laborem ſubiit in veſtris miſſis, & orationibus rogo memores eſtote. Valete Patres optimi.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITT. EMANUELE

Venetijs apud Joannem Variſcum, ⁊ ſocios. 1560.

Series chartarum.

✠ A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu.

Omnes ſunt quaterniones, pręter ✠ duernionem, ⁊ Vu quinternionem.

A. PANDIMIGLIO
RESTAURO - CODICI
PERGAMENE - STAMPE
... 154